Pisci

STARI PISCI HRVATSKI.

KNJIGA IX.

DJELA

IVA FRANA GUNDULIĆA.

NA SVIET IZDALA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

U ZAGREBU 1877.

U KNJIŽARNICI L. HARTMANA NA PRODAJU.

TISAK DIONIČKE TISKARE.

STARI

PISCI HRVATSKI.

NA SVIET IZDALA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

KNJIGA IX.

U ZAGREBU 1877.

U KNJIŽARNICI L. HARTMANA NA PRODAJU.

DJELA

IVA FRANA GUNDULIĆA.

NA SVIET IZDALA

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

U ZAGREBU 1877.

U KNJIŽARNICI L. HARTMANA NA PRODAJU.

I.

Poredao sam Gundulićeva djela redom kronologičnim. U tom poslu služile su mi vogjem riječi Gundulićeve, koje su ispred „pjesni pokornieh“. Tu Gundulić godine 1620 govori o svojih djelih: „ako su druzi razlika moja složenja: Galateu, Dijanu, Armidu, Posvetilište ljuveno, Proserpinu ugrabljenu, Cereru, Kleopatru, Arijadnu, Adona, Koraljku od Šira s' mnoziem i bezbrojniem pjesnima taštiem i isprazniem na očitieh mjestieh s' veliciem slavam prikaživali, ja sve stvari tašte za tašte držeći, vjerujući, da je početak od pravoga znanja strah božji, pjesni pokorne svietu prikažujem i t. d.“ Iz ovijeh riječi vidi se jasno, da su od Gundulićevih, nama sačuvanih djela najstarija: Proserpina ugrabljena, Arijadna, i odlomci od Dijane te Armide. Pisac doista i za „pjesni pokorne“ godine 1620 govori, da su „minutieh ljeta od (njega) u jezik naški prinesene“, a one godine ih jerbo biše „od neznanaca poharane, s' neponstva izopačene, s' pripisa priobražene,“ ispravljene svijetu prikazuje u vlastitoj napravi i t. d. Prema tomu može biti da su „pjesni pokorne“ po svomu začeću i starije od bud kojega malo prije spomenuta djela, ali za cijelo da su mlagje ili kašnje u toliko, što ih je pisac godine 1620 preradio, dočim za ona druga djela te godine želi, da bi ostala zaboravljena. U poredanju onih četiriju djela bio bih se držao reda, kojim se ista piscem u onih riječi jedno za drugijem spominju, nu pošto nije lako misliti, da je pisac svoja djela spominjao redom, kakim ih bješe sastavljao, volio sam staviti na prvo mjesto Arijadnu, jerbo, imajući za nju ediciju samoga pisca od g. 1633, imamo u njoj najpouzdanije sačuvan način Gundulićeva pisanja, prema kojemu ćemo moći rasuditi, koliko je pouzdan tekst drama, za koje nema piscu suvremena rukopisa. Do Arijadne metnuo sam Proserpinu ugrabljenu, jerbo se ova sačuvala cijela. Do Proserpine stavio sam Dubravku. Ove Gundulić u predgovoru k pjesnim pokornijem g. 1620 ne spominje, a imajući bilješku rukopisa, da je Dubravka prikazivana

1628, za cijelo da je poslije pjesni pokornijeh postala, nu ja sam je kao dramu stavio uz one druge dvije drame. Tek poslije Dubravke smjestio sam odlomke od Dijane i Armide, jerbo su istom odlomci, i, kako je vidjeti, vrlo su pogrješno sačuvani. Uz „Pjesni pokorne“ štampana je u starih edicijah i pjesma „Od veličanstva božieh“, pa tako mjesto ima i u ovom izdanju. Za tijem slijede „Suze sina razmetnoga“, koje imaju sprijeda predgovor piščev od g. 1622. „Ljubovnik sramežljiv“, „U smrt Marije Kalandrice“, „Ferdinandu II. Toskanskomu“, ove su pjesme, u pomanjkanju ikakih pouzdanih vijesti o njihovu postanju, stavljene slučajnim izborom ovako iza Suza sina razmetnoga. Uzimajući da je „Osman“ i smrću Gundulićevom još ostao nedogotovljen, stavio sam ga posljednjega.

Štampano je svako od Gundulićevih djela po ovih izvorih.

1. **Arijadna.** Izdanje Jakinsko, štampano 1633 dobismo iz biblioteke poštov. otaca Franjevaca u Dubrovniku. U svesci rukopisa br. 254 (8) povezano je ono izdanje s mnogimi drugimi rukopisnimi djeli. Ta nam je knjižica dakako služila temeljem u sastavljanju našega teksta. Žali bože te se nije knjižica sačuvala cijela (u dnu našega teksta pobilježene su tačno sve strane i stihovi, koji su iskinuti ili odkinuti). Nu za tekst koliko ga nema u knjižici, poslužio nam je vrlo dobro rukopis iste biblioteke br. 201. Po što su u tom rukopisu one partije, za koje nam je služila štampana knjiga, tako vjerno prepisane, da su i same pogrješke prenesene, nema dvojbe, da je pisar cijelu dramu prepisivao iz štampane knjige. Osim Arijadne prepisana su u tom rukopisu još Gundulićeva: Proserpina, Dubravka, Ferdinandu II., Suze sina razmetnoga, Kalandrica. Kako se pisanje toga rukopisa u opće najviše podudara s pisanjem starih edicija Gundulićevih djela, ja sam isti rukopis uzeo temeljem, gdje god nemah staroga štampana izdanja. Zanimljivo je znati vrijeme i pisara toga vrlo lijepoga rukopisa. Na kraju Proserpine ugrabljene zabilježio je pisar: „Ovo prikazanje Proserpine pripisah iz rukopisa Antuna Kerše g. 1795, u komu nagjoh rieči dosta ne upisanieh, tako da ostavih i ja mjesta otvorena, za da ako iznagjem ih kad god, za moći ih uložit' u svoje mjesto. Ex libris F. Clementis Rajčević. Ord. minor. S. P. Francisci.“ Ovo vrijedno ime pisarovo zabilježeno je na kraju svakoga djela Gundulićeva. Obilježio sam u notah taj rukopis: *rkp. a.* Prilično se s pisanjem štampane Arijadne i kakovo je u *rkp. a.* podudara i pisanje rukopisa one iste biblioteke br. 84.

(101.), koji u notah obilježih: *rkp. b.* Vrlo je pogrješan tekst u rukopisu iste biblioteke br. 254. (8.), koji u notah obilježih: *rkp. c.*

2. **Proserpina ugrabljena.** *S rukopisom a* isporedio sam izdanje zagrebačko 1846, koje je izdanje obilježeno u notah: *zagr.*

3. **Dubravka.** *S rukopisom a* isporedio sam izdanje zagrebačko, a mjestimice i dubrovačko 1837, koje je obilježeno u notah: *dubrov.* U rukopisu franjevačke biblioteke u Dubrovniku br. 254. (8.) imaju i nekoliki listići Dubravke. Jednim su pismom pisani stihovi 121—304, 485—642, drugim pismom stihovi: 41—120, 641—696. Za ovaj drugi komad zabilježio je neko sa strane „rukopis B. Ignatia Giorgi op. Melit.“. Prvi je komad u bilješkah obilježen *rkp. c*, drugi *rkp. d.*

4. **Dijana, Armida.** S izdanjem dubrovačkim isporedio sam zagrebačko.

6. **Pjesni pokorne kralja Davida i Od Veličanstva božieh.** Temeljem je služilo izdanje od g. 1630, koje nam prepusti na porabu iz svoje vrlo bogate, navlastito po hrvatsku književnost znamenite biblioteke gosp. V. Gaj. Obilježeno je u notah: *izd. 1630.* S ovim isporedih drugo staro izdanje, bez mjesta gdje i bez godine kada je štampano. U bilješkah je označeno *izd. b.* Gdje trebaše pogledah i u naša nova izdanja.

7. **Suze sina razmetnoga.** Temeljem je služilo izdanje Mletačko, štampano, koliko je na prvom listu eksemplara akademijskoga moći razabrati MDCI, ali kako je taj prvi list s kraja malo odrt, a predgovor k tomu izdanju ima datum 1622, za cijelo da je od broja nešto odkinuto, i valja da se ima čitati MDCL. Tako još Babukić mišljaše u izdanju zagreb. S ovim se izdanjem podpunoma podudara i izdanje Mletačko 1703. Mjestimice zagledah i u rukopis *a*, i u naša nova izdanja.

8. **Ljubovnik sramežljiv.** S izdanjem dubrovačkim 1829. isporedih zagrebačko.

9. **Kalandrica, Ferdinandu II.** *S rukopisom a* isporedih izdanja: dubrovačko i zagrebačko.

10. **Osman.** Služili su mi rukopisi: 1) iz biblioteke Franjevaca u Dubrovniku rkp. br. 346 (74). To je dobro poznati „kuljen“. Na kraju „Osmana“ zabilježeno je: „Dahsa 7. Agosta 1731. Fr. L. R.“ Ovaj stari dubrovački rukopis uzeo sam temeljem, a bilježio sam ga: *a.* 2) mnogo stariji od ovoga je rukopis opet iz biblioteke franjevaca u Dubrovniku br. 345 (56). Na kraju pjevanja XI. zabilježeno je: „XI bugarkinja, 85 lista, 8 ruka, na 15.

agosta u Biškaji 1651. godišta, Nikola Ohmučević". Na kraju pjevanja XX. opet je zabilježeno: „Dvaes bugarkinja, 152 lista, 13 ruka, na 20 oktbra 1653 u Vieni od Austrije. Nikola Ohmučević". (Neki don Relja Ohmučević držao je imanje Blacko kod Požege; tako mi je kazao sadašnji vlastelin toga imanja presv. gosp. vitez Svetozar Kušević.) Pisanje ovoga rukopisa gotovo se sa svijem podudara s onijem kakovo je u „kuljenu". Ja sam na ovo izdanje vrlo pomno pazio, ali volio sam kuljen uzeti podlogom, jer on je pisan kod Dubrovnika. Bilježio sam ovaj drugi rukopis: a_1. 3) Rukopis franjevačke biblioteke u Dubrovniku br. 308 (1) i 4) br. 60 (98) i njihovo pisanje prilično se podudara s onim u prva dva rukopisa; treći sam bilježio a_2, četvrti; a_3. Ova četiri rukopisa ne čine u pismu razlike medj *z* i *s*, za to se iz njih nebi dalo odrediti, je li Gundulić pisao: *iztječe* ili *istječe*. Za to je vrlo dobro služio 5) rukopis universitetske biblioteke. Na prvom listu ima bilješka: „Ovo je libar mene Ivana Matkovića izpod Lievna g. 1773. u Splitu". U njem ima ono razlikovanje, a u ostalom mu se pisanje opet podudara s ona četiri dubrovačka rukopisa. Ja sam ga bilježio: *b*. 6) Vrlo liepo je pismo u rukopisu akademije br. CCLVIII. U njem se mjesto *ě* gotovo uvijek piše *i;* i u njem se razlikuje *z* i *s*, ali pisac je etimoligiju riječi bilježio gotovo sa svijem dosljedno, česa Gundulić, kako se iz štampanih starih edicija vidi, nije činio. Inače se i njegovo pisanje podudara s onim u rukopisih, koji su gore nabrojeni, samo što još vokalični *r* bilježi *er*, a oni *ar*. Bilježio sam ga: *c*. 7) slabo sam se služio rukopisom biblioteke kaptolske. Ovaj mnogo odstupa od čitanja gore nabrojenih rukopisa, ali ta odstupanja ne da pomažu, nego obično odmažu jasnoći smisla. Pismo je rukopisu vrlo mlado, a jezik je mnogo dotjerivan na hrvatski primorski govor. Bilježio sam ga: *d*. Markovićevo dubrovačko izdanje 1826, bilježeno: *m*, i zagrebačko 1844, bilježeno *z*, takodjer sam pomno razgledavao. Od čitanja rukopisa *a* trudio sam se da odstupim samo, kada mi se čitanje drugoga kojega rukopisa činilo očevidno bolje. U prva dva pjevanja bilježio sam vjerno sve varijante rukopisa, da se vidi u čem se razilaze; dalje sam bilježio tek znatnije razlike, kod kojih se često skanjivah, bi li ih bilježio, ali svak put je nadvladalo mišljenje, da je bolje dobra odveć, nego premalo. Razlike čitanja u štampanih izdanjih bilježio sam obično samo onake, koje sam našao u oba dva izdanja.

11. **Sorkočević:** *pjevanje 14. i 15. Osmana.* Osim izdanja Markovićeva: Dubrovnik 1826. služio mi je jošte rukopis a_8, u kojem su ta dva Sorkočevićeva pjevanja kašnje ušivena.

12. **Mažuranić:** *pjevanje 14. i 15. Osmana.* Preštampana su ova dva pjevanja sa svijem vjerno iz izdanja zagrebačkoga 1844.

II.

Ovdje sliede notice, koje o Gunduliću zabilježiše: *1)* Stjepan Gradić, *2)* Serafin Cerva. Cervine notice dobio sam *a)* dobrotom g. prof. Boglića prepisane iz rukopisa zadarskoga, *b)* dobrotom g. prof. kanonika Skurle prepisane iz rukopisa dubrovačkoga.

1. Junius Palmotta delegit Illyricas Camoenas, accensus gloria nobilis in civitate poëtae Joannis Gundulae Francisci filii, consobrini sui, cujus ingenium per ea tempora magno concivium exterorumque plausu in edendis elegantibus fabulis, et nobilitando Ragusino theatro versabatur, famaque iam inclytum erat edito illustri poëmate de Vladislavi Polonorum principis rebus in bello Turcico gestis.

(Stjepan Gradić u predgovoru pred Kristijadom, štampanom u Rimu 1670).

2. a.:

JOANNES GUNDULA alter.

Aequalis superiori (1), et gentili sui cognominis Joannes Gundula Francisci filius patritios inter viros floruit, poëta eximius, et poëtarum omnium, qui Illyricas Musas coluere, facile princeps. Summis certe laudibus pro ingenio, studiis, ac eruditione efferendus mihi esset vir, omni laude superior, nisi hominem rebus suis scriptisque satis superque laudatum, laudationis verba haud desiderare jure quidem optimo existimarem Itaque veras ejus laudes, quibus immortale nomen consecutus est, prosequar, lucubrationes nimirum ab eo editas commemorando.

II. In primis piaculares septem Davidis psalmos Illyrico carmine reddidit, et Venetis typis vulgare curavit. Quantum inde gloriae laudisque retulerit, testatur hoc distico ignotus poëta:

Regia dum patriis donas oracula Musis,
Te regem Illyrici carminis esse doces.

Idem opus Victor Besalius hoc epigrammate laudavit:

Quae David Habraeo cecinit, Tu carmina plectro
Illyrico patriae, Gundula docte, refers;
Et mentes hominum ad coelos tellure relicta
Erigis, atque pios crimina flere doces.

---

(1) Joanni Gundulae Marini Filio, qui historiam Ragusinae civitatis ab ipsis conditae urbis initiis ad annum Ch. MCCCCLXXXIV. litteris mandavit.

Quae tenebris oppresa micant maculisque referta
Pectora, jam fiunt candidiora nive.
Macte animo, vates divine, et caetera pande
Scripta Palaestini regis in urbe tua,
Ut lapsus videare polo David ipse, vel alter,
Cui detur ad citharam cum face (!) posse loqui.

Extat et Vincentii Slavazati in idem opus epigramma:

Compositum variis finxit concentibus orbem
Pytagoras dulces orbe ciere sonos,
Qui modulos (!) elementa hilarant, animantiaque alto
Obstupefacta queant exanimare sono;
Gundula, tu coelum es, tu multo lumine fulgens
Davidicum sacro concinis ore melos,
Redditur unde sonus, tetras qui temperet aures,
Mulceat hinc superos, leniat inde feras.
Concentum hunc illi confer, precor, inspice utrumque:
Ille necat vivos, iste necata beat.

III. 2. — Filii prodigi ex evangelio historiam, seu parabolam Illyrico item carmine cecinit, vulgavitque Venetis typis anno superioris seculi XXII.do, quam „Lacrymas filii prodigi inscripsit. Saepius praelo subjectum fuit opus, et novissime anno hujus seculi III.tio Venetiis ex Bartholomaei Ochi officina prodiit. Author ipse illud Hieronymo Joannis Gundulae patruo suo nuncupavit. Tribus libris, seu, ut ipse nuncupat, planctibus constat, continetque rythmos CCXII. Quid valeant Illyricae Camoenae, cujus pietatis homo fuerit, quave eruditione et doctrina praeditus, insigne hoc opus et nunquam satis laudandum luculenter probat.

3. — Poëmatium de Deo inscriptum, in quo omnia penitioris theologiae dogmata atque praecepta brevi stylo et luculento comprehensa exponuntur, typis mandatum in lucem emisit.

4. — Poëma de Vladislai Polonorum principis rebus in bello Turcico gestis, quod opus Stephanus Gradius laudavit in vita Junii Palmottae his verbis: Junius Palmotta delegit Illyricas Camoenas, accensus gloria nobilis in civitate poëtae Jannis Gundulae Francisci filii, consobrini sui, cujus ingenium per ea tempora magno cum civium, exterorumque plausu in edendis elegantibus fabulis, et nobilitando Ragusino theatro versabatur, famaque jam inclytum erat, edito illustri poëmate de Vladislavi Polonorum principis rebus in bello Turcico gestis.

5. — Typis etiam vulgandam curavit Ariadnem fabulam anno MDCXXXII.

(Cerva u rukopisu zadarskom.)

2. b.:

JOANNES FRANCISCUS GUNDULA.

Joannes Gundula Francisci filius patritios inter floruit poëta eximius. Summis certe laudibus pro ingenio, studiis, et eruditione efferendus mihi esset vir, omni laude superior, nisi hominem rebus suis

scriptisque satis superque laudatum, laudationis verba haud desiderare jure quidem optimo existimarem. Itaque veras ejus laudes, quibus immortale nomen consecutus est, prosequar, lucubrationes nimirum ab eo editas commemorando.

1. In primis piaculares septem Davidis psalmos Illyrico carmine reddidit, et Venetis typis vulgari curavit. Qnantum inde gloriae laudisque retulerit testatur hoc dysthico ignotus poëta:

Regia dum patriis donas oracula Musis,
  Te regem Illyrici carminis esse doces

Idem opus hoc epigrammate Victor Bessalius laudavit:

Quae David Haebraeo cecinit, tu carmina plectro
  Illyrico patriae, Gundula docte, refers;
Et mentes hominum ad coelos tellure relicta
  Erigis, atque pios crimina flere doces.
Quae tenebris oppressa micant maculisque referta
  Pectora, jam fiunt candidiora nive.
Macte animo, vates divine, et caetera pande
  Scripta Palestini regis in urbe tua,
Ut lapsus videare polo David ipse, vel alter,
  Cui datur ad citharam cum Jove posse loqui.

Extat et Vincentii Slavazatii in idem opus epigramma:

Compositum variis finxit concentibus orbem
  Pythagoras dulces orbe ciere sonos,
Qui modulis elementa hilarant, animantiaque alto
  Obstupefacta queunt exanimare sono;
Gundula tu coelum es, tu multo lumine fulgens
  Davidicum sacro concinis ore melos,
Redditur unde sonus, tetras qui temperat aures,
  Mulceat hinc superos, leniat inde feras.
Concentum hunc illi confer, precor, inspice utrumque:
  Ille necat vivos, iste necata beat.

2. Filii prodigi ex evangelio historiam, seu parabolam Illyrico carmine cecinit, vulgavitque Venetis typis an. 1622. Saepius praelo subjectum fuit opus, et novissime an. 1703 Venetiis ex Bartholomaei Occhi officina prodiit.

3. Poëmation de Deo inscriptum, in quo omnia penitioris theologiae dogmata atque praecepta brevi stylo et luculentò comprehensa exponuntur, typis mandatum in lucem emisit.

4. Typis etiam vulgandam curavit Ariadnem Fabulam an. 1632.

5. Aliam praeterea fabulam raptum Proserpinae inscriptam praelo subjecit. Manu autem descriptas plures fabulas vulgavit, quarum haec sunt nomina: 6. Galatea. 7. Diana. 8. Armida. 9. Amoris sacrificium. 10. Ceres. 11. Cleopatra. 12. Adonis fabula. 13. Phyllis. 14. Dubravka. latine Sylvana pastoralis. 15. Item Scythiam Bonarellii illirice vertit. 16. Torquati insuper Tassi Godefridum illirico carmine cecinit. Multa praeterea varii argumenti carmina, quorum alia adhuc extant, alia periere, cum privatae bibliothecae, et omnia

civium musaea maximo illo, qui urbem evertit terremotu diruta fuissent et igne absumpta. 17. Prae caeteris porro ejus operibus summopere ab eruditis laudatur poëma epicum ab eo editum, quod Osmanes inscribitur, ut alter Virgilius passim audiat. Illud edidit an. 1621. Lib. XX. continet, sed duo, nempe XIV. et XV. desiderantur publica authoritate (quod res Turcarum minus caute in iis arguerentur), ut ajunt, supressi. Libri igitur duodeviginti extant. Idem opus Stephanus Gradius laudavit in vita Junii Palmottae his verbis: „Junius Palmotta delegit illyricas Camoenas, accensus gloria nobilis in civitate poëtae Joannis Gundulae Francisci filii consobrini sui, cujus ingenium per ea tempora magno cum civium, exterorumque plausu in edendis elegantibus fabulis et nobilitando Ragusino theatro versabatur, famaque jam inclytum erat edito illustri poëmate de Vladislavi principis rebus in bello Turcico gestis. Quot porro lucubrationes extant ab eo editae, et laudum ejus numerum, si varietatem spectes, hominem nunquam profecto a colendis Musis carminibusque scribendis sejunctum fuisse necesse est ut fatearis, summispue efferas laudibus cum Apolline Musisque tam assidue conversantem. Vir tandem clarissimus immortalem consecutus famam decessit 1638, annos natus 50.

(Cerva u rukopisu dubrovačkom).

Vrijedno je znati, da Apendini i Volantić imahu pred sobom Cervu, u kojem notice o Gunduliću bijahu podpunije, nego što u rukopisu zadarskom, a ipak manje podpune, nego što su u rukopisu dubrovačkom, iz kojega ih ja dobih. Apendini (Versione libera. Ragusa 1827. memorie p. 1.) kaže: Serafino Cerva, . . nella sua *Bibliotheca degli scrittori Ragusei* . . . . parlondoci di Gondola, nemmeno sa riportarne l'epoca della nascita e della morte. Sebastiono Dolci . . . facendoci sapere che Gian Francesco *morì di 50 anni nel 1638* . . . . U zadarskom Cervi doista nema zabilježeno, kada je Gundulić umro, ali u mojem prijepisu iz dubrovačkoga Cerve zabilježena je smrt Guudulićeva upravo kako Apendini kaže da je kod Dolča. — Na strani 21. kaže Apendini: „Il P. Cerva ci parla ancora d' un altro poemetto fatto da Gianfrancesco col sequente titolo: De Vladislavi Polonorum principis rebus in bello turcico gestis". Upravo tako je u rukopisu zadarskom. Apendini dokazuje da je taj „poëma de Vladislavi gestis" isto što i „Osman"; pa u mom prijepisu iz dubrovačkoga Cerve tako je stvar i uzeta. Volantić (kod Apendina ondje str. 38.) kori Cervu, što je pod brojem 5. stavio *Arijadnu štampanu 1632*, a nije tako, nego je štampana 1633. Dalje: što je pod br. 14. stavio „Phyllis" a pod br. 16. zabilježio: „item Scyriam Bonarelli Illyrice vertit", a zna se da su ta oba dva djela jedno: „Filli di Sciro del Conte Ubaldo Bonarelli". U zadar-

skom Cervi jest doista Arijadna pod brojem 5., ali u mom prijepisu dubrovačkoga Cerve nije; „Phyllis“ i „Scyria Bonarelli“, tijeh u zadarskom Cervi nema, a u mom prijepisu dubrovačkoga Cerve imaju i druge brojeve i druga imena.

Volantić koreći dalje Cervu što je za Gundulićeva Osmana zabilježio, da je spjevan 1621., veli: „Ne questo può dirsi errore de' copisti, mentre l'opera del P. Cerva esiste *autographa,* e leggesi scritto di *propria mano* quanto è stato quì fedelmente rapportato“.

Iz svega se vidi: zadarski prepisivalac prepisao je iz Cervina autografa vjerno (?) što je u njem našao o Gunduliću pod brojevi 1—5. Ako nije može biti sam autograf bio, ali ovaj prijepis svakako je mlagji od godine 1703, jerbo se u njem navodi izdanje „Suza sina razmetnoga“ štampano: „anno tertio huius seculi“. U Dubrovniku je pako (puštamo iz vida neznatne razlike) neko, valja da tek poslije Apendinovih primjetaba g. 1827, Cervin autograf znamenito ispravljao. Na kraju je dodao: „vir tandem — natus 50“. Pod brojem 4 izbrisao je: „poëma de Vladislai — gestis“ a ispravio je prema tomu pod brojem 17. dodavši: idem opus Stephanus Gradius — gestis“. Pod broj 4 stavio je „Arijadnu“, koju još Volantić čitaše pod brojem 5. Tako je i sve ostalo u autografu pomaknuo za jedan broj naprijed, čim je i „Phyllis“ došla pod broj 14, a Volantić je čitaše pod brojem 15, „Scyria“ je došla pod 15, a Volantić je čitaše pod 16. Tako je postao dubrovački prijepis Cervin, kako je ovdje štampan, u kojem je još učinjena pogrješka, što prepisivalac mjesto „Scyriam“ zapisa „Scythiam“.

Za što je pisar zadarskoga rukopisa iz autografa (?) samo 5 prvih brojeva prepisao? Može biti je nahvalice rukopisna djela Gundulićeva ostavio nespomenuta, i samo je tiskana htio pobilježiti. Gundulićev „Poëma de Vladislai gestis“ za cijelo da pisar nije vidio štampan, ali valja da je iz riječi Gradićevih: „edito illustri poëmate“ izvodio, da je Gradić i taj poema vidio štampan. (??). U našem dubrovačkom prijepisu stoji doista i za „Proserpinu“ ubilježeno, da ju je Gundulić dao tiskati, ali po što tiskanoj Proserpini nema nigdje traga, imamo dosta razloga sumnjati, da li je i u autografu Cervinu o njoj tako bilo rečeno.

III.

Akademija ima prijepis iz rukopisa, u kojem je hrvatski prijevod prvih dvaju pjevanja Tasova Jerusalema. O tom prijevodu bilo je govora u „Viencu 1873,“ gdje se pravom ostavilo ne riešeno, e da li su

ta dva pjevanja odlomak od Gundulićeva prijevoda čitava Tasova Jerusalema. Razmislivši stvar zrelo nijesam tijeh pjevanja primio, jerbo se ne mogoh nikako osvjedočiti, da su Gundulićeva. Apendini (vers. lib. memorie. p. 13.) kaže: „è cosa certa, che il Gondolo nel suo giovanile entusiasmo tradusse tutta la Gerusalemme liberata," pa tako za Apendinom danas govore, da je Gundulić u svojoj ranoj mladosti preveo Tasov Jerusalem, da je to prva radnja Gundulićeva. Ali čijem dokazuje Apendini da je doista tako? — Cerva izbrojivši sva ostala Gundulićeva djela osim Osmana, na posljetku istom kaže; „Torquati insuper Tassi Gedefridum Illyrico carmine cecinit." Dakle Cerva već ne zna ništa o tome, da je Gundulić u ranoj mladosti onaj prijevod svršio. Lako se je domisliti, kako je u Cerve ona mnogo opreznija bilješka postala. Godine 1620 piše Gundulić ispred „pjesni pokornijeh," da ih šlje na svjetlos, „dokli s' nebeskom pomoći Jerusalem slobogjen, spjevan'je čestitiem imenom privedre krune kralja poljačkoga narešeno svemu našemu slovinskomu narodu ukažem." Rieči ovoga predgovora Gundulićeva „Jerusalem slobogjen urešen imenom poljačkoga kralja" tako su nejasne, da se po njima ne može sa svijem pouzdano ni to znati, je li pjesnik tijem htio označiti prijevod Tasova Jerusalema, ili su te riječi parafraza naslovu kojega drugoga djela; nu uzimajući, da je pjesnik njimi doista razumijevao prijevod Tasova Jerusalema, iz onih riječi u tom slučaju opet pouzdano doznajemo, da pjesnik nije Tasa preveo u ranoj mladosti (pjesnik u tom predgovoru govori o 10 svojih drama i bezbrojnijeh drugijeh pjesni, koje se po Dubrovniku prikazivahu), a da li ga je oko to doba počeo prevoditi, ili se tek spremao tomu poslu, toga iz onih ne jasnih riječi opet nije moći razabrati. Ja držim, da se je tomu poslu istom spremao, pa ga je, zabavljen drugim čim, ostavio. Gundulićeva nam se doista mnoga djela izgubiše, za koja znamo da ih nekoč bijaše, ali da je medju timi djeli bio i prijevod cijeloga Jerusalema, to mi se nikako ne da vjerovati. Ja si *Gundulićev* prijevod čitava Jerusalema pomišljam gotovo najznamenitijim djelom u cijeloj dubrovačkoj literaturi, pa kad znamo, da su oni odličnici hrvatski pomno pazili i čuvali što god je bilo ikoliko vrijedno, kako da bi pustili propasti onakovo djelo, ako ga je ikada bilo!! Misli se, da je Gundulićev prijevod nestao u potresu. Doista je već hora, da se jednom kanimo kriviti nesrećni potres rad svega, što ne umijemo odmah u prvi mah dokučiti, ter da mimo potresa tražimo uzroke, koji su razložni! — Ne mogu

vjerovati, da je Gundulić iada preveo čitav Jerusalem; valja da je preveo samo nešto malo, pa se taj prijevod rad maline svoje lako i izgubio; ova dva pjevanja, što ih je akademija dobila, nijesu od Gundulića. Na rukopisu, iz kojega akademija dobi prijepis toga prijevoda nije zabilježeno, da je taj prijevod od Gundulića. Na čelu rukopisa je bilješka: „prepisano od mene Piera (Kinča?) iz Kotora na 12 osmoga mjeseca 1771. Ima u ta dva pjevanja „izobilja sličnijeh i istijeh izraza i izreka, kakovih ima u Gundulićevu Osmanu.“ Ovo je dokazao u predgovoru vrlo poštovani gospodin, temeljit poznavalac dubrovačkoga govora, koji je akademiji poslao prijepis onih dvaju pjevanja; a te fraze i izrazi iz Osmana vode nas k misli, da prijevod tih pjevanja polazi od nekoga, koji je prevodeći podražavao Gundulićevu pjesničkomu stilu. Misli se, da historija dubrovačke literature osim Gundulića ne zna ništa ni o kojem drugom prevodiocu Tasova Jerusalema, ali tomu nije tako: Ljubić (Ogledalo II. 415) piše: „Petrović Visko rodi se 1677 u Dubrovniku, umrie 1754. Od njega osim lat. ima i hrvatske „pjesni razlike,“ *a kaže se, da je naški preveo cieli Tasov Jeruzolim.*“ Onaj temeljiti g. poznavalac dubrovačkoga govora kaže u svom predgovoru k ona dva prevedena pjevanja, da „u tom prevodu ima strofa, koje se nikako Gunduliću ne pristoje.“

Ovijem svim skupa tvrdo se u meni rodi osvjedočenje, da ta dva prevedena pjevanja nijesu od Gundulića, pa za to ih nijesam primio u ovu knjigu.

IV.

Trebalo bi da ovdje rečem svoj sud o Gundulićevih djelih. Toga nijesam učinio poglavito s toga razloga, što bi o tom trebalo vrlo mnogo govoriti, a tomu u ovakom predgovoru nije pravo mjesto. Ali jednu mislim da sam dužan reći. Ja sam „o kompoziciji Gundulićeva Osmana“ progovorio u Radu jug. akad. knjizi 32. Po što sam, priredjujući tekst Osmana to djelo iznovice toliko puti najpozornije čitao, i pri tom se osvjedočio, da sam gdje što o Osmanu doista krivo sudio, valja da se ovdje ispravim. I to činim evo ovako.

1. U Gundulićevu Osmanu nema pjevanja 14 i 15, ili kako drugi misle 13 i 14. Historici polazeći od mišljenja, da je nekoč tijeh pjevanja bilo, izmučiše se nagadjajući, kud su i kako su izginula, ali nijedna konjektura nije stvari razjasnila. Pa ni nema

konjekture, koja će pogoditi, kud su ta dva pjevanja nestala, jer Gundulić u istinu tijeh pjevanja nije nigda ni spjevao. Imamo najpouzdanije svjedoke, koji nam to dokazuju. Rukopis a_1. pisan je godine 1651—1653, dakle počeo se pisati *trinaest godina* poslije Gundulićeve smrti. Pisao je taj rukopis Nikola Ohmučević, i toliko se je zanimao za Gundulićevu epopeju, da se i putujući u Biskaju i Beč brinuo oko njena prepisivanja (vidi s traga I. 10. 2.). Ohmučević za cijelo te se starao, da čim pouzdanije dozna, šta se je s ona dva pjevanja dogodilo, i 13 godina poslije smrti Gundulićeve doznao je, kako na kraju pjevanja 12 kaže: „qui mancano due canti, cioè il canto 13 et il 14 che non si *trouva d'haverli fatto l'autore*. Rukopis *a* pisan je tek 1731, ali svak iz bilježaka u dnu našega teksta može vidjeti, da je prepisan iz rukopisa stara, kao što je a_1. Pa i u rukopisu *a* ima na kraju pjevanja 13 bilješka: „Pjevanje četrnaesto i petnaesto *ostalo je u peru* prvotvoritelja alit' autora, komu ih smrt dospjet' ne dade, ni ova, što su, izčistit' i ponačinit'." Pisar doista piše dalje: „Nu za bolje rieti od izgara rečena dva pjevanja bili su izdrti po zapoviedi našieh samovladalaca, a za svrhu, koju oni znadu, hoteći da ih auctor izčisti i ponačini, ali mu to smrt ne dopusti. I za sve da ih ovdi nie, nahode se u općenomu blagoshraništu, gdje, *komu je dopušteno* (!), može ih vidjeti." Ja se ne mogu oteti mišljenju, da je pisar prvu rečenicu našao u matici, iz koje je Osmana prepisivao, a drugom je dodao već konjekturu svoga doba, kada se uzimalo da je Gundulić i ta dva pjevanja bio svršio. Volantić izučavao je rukopise Osmana 20 godina i mnogo se trudio, e da bi gdje god naišao na trag onijeh dvaju pjevanja; ostavši mu trud bez uspjeha, reče „se prima di dare orechio alle ciarle popolari, avessi esaminata più addentro l'opera stessa, avrei in essa trovati fondamenti sufficientissimi a dispensarmi da una tal fatica: mentre dal suo esame evidentemente si rileva, che l'autore prevenuto dalla morte l'abbia *lasciata imperfetta*" (Apend. ver. lib. mem. 34.). Iz ovijeh riječi vidjeti je jasno, da je i Volantiću sinula misao: Gundulić tih dvaju pjevanja nije nigda ni spjevao. Nu kako je i Volantić mislio, da je pjesnik svoju epopeju u prvom početku osnovao cijelu, ona mu se misao srušila, jer si nije mogao rastumačiti, kako bi pjesnik usred djela svoga dva pjevanja ostavio neizragjena. Za to je i Volantić pokušao, da bi našao uzrok, kako ona dva pjevanja mogoše izginuti. Volantić je došao do poznate konjekture: Gundulić je ona dva pjevanja prije svoje smrti sam spalio;

uzroci, koji su pjesnika, po mišljenju Volantićevu, tomu mogli sklonuti, tako su slabo smišljeni, da je Volantić što se tiče te konjekture i sam pravom dodao: „torno a ripetere essere questa una semplice congettura, *come lo sono tutte le altre opinioni.*" (ibid. 43). U najnovije vrijeme učinjena je o gubitku tih dvaju pjevanja još i ova konjektura: Gundulić je davao svojim prijateljima pjevanje po pjevanje da čitaju, kako je bio običaj u Dubrovniku, pak prijatelji mu nevratili ona dva pjevanja. (!)

Kad se ne može pronaći nikakovo tumačenje, koje bi učinilo vjerovatnim, kako su ona dva pjevanja, ako ih igda bijaše, nestala, ne preostaje druga, nego da vjerujemo rukopisu a_1: *„non si trouva d'haverli fatto l'autore"* i rukopisu *a: „pjevanje 14 i 15 ostalo je u peru autora."* Vjerujući tako, treba da tražimo uzrok, za što su usred Osmana ostala pjevanja neispunjena. To se može rastumačiti samo mojim mišljenjem: pjesnik je najprije u jednoj pjesmi (Vladislavijadi) opjevao pobjedu poljačku god. 1621, i opet je u drugoj pjesmi (Osmanu) opjevao kako sultana umoriše god. 1622; pred smrt svoju želio je pjesnik da te dvije pjesme sastavi u jednoj kao uzrok i posljedicu; on je iza prvoga pjevanja one druge pjesme prema novoj zamisli preragjivao i širio onu prvu, ali prije nego li je despio da takim radom dogje do pjevanja 16, smrt ga zatekla, i tijem su ostala ne samo nekolika pjevanja ne ispjevana, nego su i pjevanja 16—20 ostala nepreragjena prema novoj pjesnikovoj namisli.

Prigovori, koji bi se dali iznijeti proti mojemu dokazivanju: *a*) da pjevanja 1 i 16—20 sačinjavaju podpuno djelo, kojemu se ni malo podpunost ne narušava, ako se izostave pjevanja 2—13, pače da se pjevanja 2—13 nikako ne daju u sklad svesti sa sadržajem pjevanja 16—20; *b*) da se u pjevanjih 2—13 nalaze taka fakta, koja se samo onda razumiju, ako uzmemo da su izvagjena iz nekoč samostalne pjesme o junaštvu Kraljevića Vladislava, koju je pjesmu pohvalio Stjepan Gradić; *c*) da se pjevanja 13 i 16 ne daju sastaviti, ako se 16—20 prije ne promijene — ja sam take prigovore sa svake strane razmislio, i proučivši sada iznovice tekst Gundulićeva Osmana, ne samo da ne nagjoh nijedan [1]) argumenat moga dokazivanja raskliman, nego

[1]) Citujući u mojoj raspravi stihove Gundulićeve na pamet, ja sam IX. 69 doista mjesto *„vrćahu se"* krivo napisao: *„vraćahu se"*, ali glagolom *vrćahu se* još se jače potvrdjuje ono, što ja izvogjah iz glagola „vraćahu se".

mi se čini, da sam u podkrepu svoja mišljenja naišao na još jača nova argumenta. Dokazivanje svega toga ne može biti predmetom ovoga predgovora, pa tako to ostavljam drugoj prigodi.

2). Da nije sam Gundulić, nego neko drugi poslije njegove smrti „Osmana“ i „Vladislavijadu“ želio sastaviti u jednu epopeju, to sam se u Radu 32 trudio dokazati, ali u istinu nijesam dokazao.

3). Ova jedna pogrješka moja bijaše uzrokom druge još mnogo veće, te sam bez prijetna razloga osudjivao neke partije u Osmanu, da nijesu od Gundulića. Još sam predpostavljajući drugoga kontaminatora, a ne Gundulića, odveć oštro i nepravedno osudio vrijednost Gundulićeve epopeje. Ja dakako još i sada tvrdo držim, da se patriotizam, koji Osmana stavlja o bok velikih epopeja staroga i novoga svijeta, neda ni pošto u sklad svesti s iole razboritom kritikom. Osman je na svaki način djelo ne dovršeno; za to kritik rasudjujući Osmana, može jedino hvaliti plan, kako ga je pjesnik zasnovao, i šta bi iz toga osnutka bilo izašlo, da je sreća pjesniku dala, da svoje djelo dogotovi, „*izčisti*“ i „*ponačini.*“ Što je Gundulić onako bujnom romantikom zaodjenuo *historijska fakta i ljude svoga doba*, toga ne će moći odobriti poetska teorija ni njegova ni našega vijeka. Kraj svega toga ima u Osmanu odveć ljepota, a da bi se dao opravdati onaki sud o njem, na kaki me je zavelo krivo mišljenje, da je Osmana ko drugi a ne sam Gundulić sastavljao.

Toliko su moje misli o Gundulićevu Osmanu postale drugačije.

U Zagrebu, mjeseca siečnja 1878.

Armin Pavić.

POGRJEŠKE.

Arijadna: Stih 289: čaš, čitaj: čas; 468: milo č. milo,; 1027: gorjen'je, č. gorien'je (?); 1052: pod' č. pod; 1080: na trag, č. natrag· 1249: vaju č. vaju,; 1364: svi, č. svit; 1444: te, č. ke; 1453: skončana č. skončana,; 1493: neizmjerna, č: neizmierna; 1587: gorjen'je č. gorien'je (?); 1606: glas č. glas?; 1680: več mnčeće, č. već mučeće. **U dnu teksta Arijadne.** Str. 14: 326, č. 323; str. 28: hod' hodi; hodi — hod, č. hodi — hod'; hod' — hodi; str. 33: 910. tvom —, č. 910. tvom — 981. vlasti] *istrg. u izd. 1633.*; str. 36: 981. *vlasti, istrgnuto u izd. 1633*, to izbriši; str. 52: čeviek, č. čovjek; str. 56. kraljestva — kraljevstva, č. kraljevstva — kraljestva; str. 59: hraljevskieh — kraljevskieh, č. kraljevskieh — kraljeskieh. **Proserpina.** 64: nase, č. na se; 65: sjedi č. sjedi,; 133: bješe, č. bješe; 135: Apolo, č. Apola; 440: češ, č. ćes; 551: drugdie, č. drugdje; 568: svietlije, č. svjetlije; 643: svuda č. svuda,, 655: smierno, č. smjerno; 792: nemoj', č. nemoj; 1039: kada, č. kuda; 1067: moc, č. moć'; 1133: zenidba, č. ženidba; 1145: unapried, č. u napried; 1238: zgori č. zgori,; 1491: cvietnieh, č. cvjetnieh (?). **U dnu Proserpine.** Str. 80: ter, č. 495. ter; str 82: svietlije č. svjetlije. **Dubravka.** 104: nsš, č. naš; 213: sletljelu, č. sletjelu; 410: oš, č. još; 678: toradi, č. to radi; 850: sniežano č. sn'ježano; 885: srca, č. srce; 1253: smienje č. smjenje(?); 1658: goranim č. goranin. **Dijana.** 39: ko li, č. koli; str. 192 u dnu: izd. 6, č. izd. b. **Pjesni pokorne.** II. 27: ne, č. i ne; V. 86: z visine č. iz visine; VII. 65: pače svieh jad i tuga, č. pače svieh, jad i tuga. **Suze sina razmetnoga.** I. 389: mu, č. nu; II. 26. 28: zvjeren'je, zvjeren'ja č. zvieren'je zvierenja; (strana 231 u dnu: jetešcu č. djetešcu;) III. 59: ponicuć, č. poničuć; 203: najl'ješi, č. najl'jepši. **Ljubovnik sramežljiv.** 266: mučeć, č. mučeći. Strana 263 u dnu: Vlajk, č. Vlajki. **Ferdinandu II.** 32: i, č. ti; 67: požušnu, č. posušnu; tako u dnu: po žušnu č. posušnu: 216: kraljicu, č. i kraljicu; 229: kojoj č. koja. **Osman.** II 284: zalom, č. ralom; 236: bjehu, bjehu; 516: bilzu č. blizu; III 60: Bugarkinje, č. bugarkinje; 108: kažimiri, č. kazimiri; (str. 316 u dnu: 190, č. 191.) 319: kabnieh, č. kobnieh; 349: dogdanski, č bogdanski; IV. 168: vazetje, č. vazetja; 273: harbom, č. hrbom (?); (str. 334 u dnu: smjentvo, č. smjenstvo); V. 39: saže, č. zaže; (tako u dnu izbriši: saže — zaže); VI. 23: t'mini, č. tmini. VII. 228: satiris'o, č. sataris'o. VIII. 467: uteće, č. uteče; 519: nisli, č. misli. 742 i 744: cknienje, htienje č. cknjenje, htjenje (?); X. 63. 64. tiskani su dva krat; str. 419 u dnu: 144 č. 143; 193: Kosova, č. Kosovu; str. 429 u dnu: 530 č. 528; XI. 284: sn'nježane, č. sn'ježane; 319: odkli, č. dokli; XII. 40: nije, č. nje; 559: i u, č. u; strana 477 u dnu: rogbine, č. rogjbine; XVI. 243. 244. cto, šar, č. što, car; XVII. 77. do, č. od; 122: uspogja, č. uspogadja: 165: razloga, č. razlogu; XVIII. 333: irekši, č. izrekši; 352: priki u, č. prikinu; str. 552 u dnu: 744 č. 774. **Sorkočević.** XIV. 155: nepristojno, č. nepristajno; 219: po, č. i po; XV. 609: Koervskoga, č. Korevskoga. **Mažuranić.** XIV. 302: ba, č. da; 374: snehitja, č. snebitja; 388: naman, č. neman; 459: to 'e liepše, č. što 'e liepše; 601: ćiem, č. čiem; XV. 29: re, č. se; 33: Osmen, č. Osman.

Krnje infinitive, kao: činit, i imperative, kao: hod, bilježio sam apostrofom: činit', hod', tako sam još bilježio i konjunkcije: neg', il'; negaciju sam od glagola, gdje treba, rastavljao; pisao sam rastavljeno: od kad, od sad, od kuda, u jedno, od izgara, jak no, a opet sam pisao skupa: ijedna, usred, — žalim što su u prvih arcih dosta često izostali apostrofi, a skupa je tiskano, što sam želio da bude rastavljeno i uzvratno. Trudio sam se, da iz originala vjerno transkribiram *lie* kada vriedi kratko *lě* bilježeći: l'j, tako i *nie* kada vriedi kratko *ně*, ili je mjesto staroga *nije*, bilježeći: n'j. Razmotrivši pomnije najbolje rukopise trebalo bi, da je u Arijadni, Proserpini i Dubravci svaki put tiskano: l'jeta, l'jetnje, l'jepota (u svih padežih), l'jepši, najl'jepši (u svih rodovih i padežih), glagol: l'jevati (u svih oblicih), bol'jezni, ul'jezi; n'jeka, n'jedri, činjen'je, znan'je, vladan'je; i: Jel'jenka (ili je pravije: Jelijenka?).

SADRŽAJ.

Strana

Arijadna 1
Proserpina 63
Dubravka 123
Dijana 181
Armida 185
Pjesni pokorne 191
Od veličanstva božich 209
Suze sina razmetnoga 215
Ljubovnik sramežljiv 253
U smrt Marije Kalandrice 283
Ferdinandu II knezu toskanskomu 275
Osman 283
Petar Sorkočević pjevanje 14 i 15 Osmana 575
Ivan Mažuranić „ „ „ „ 595

ARIJADNA

TRAGEDIJA.

U izdanju 1633: Arijadna gosp. Gjiva Frana Gundulića vlastelina dubrovačkoga. U Jakinu po Marku Salvionu 1633; *rkp: a:* Arijadna. Spjevana po gosparu Gjivu Frana Gundule vlastelinu dubrovačkomu. Bi ovo polužalostivo prikazanje pritješteno u Jakinu god. gosp. 1632; *rkp. b:* Arijadna gospodina Gjiva Frana Gundulića vlastelina dubrovačkoga; *rkp. c:* Arijadna tragedija po Gjivu Frana Gundulića, tkoji da na svjetlo svoja pisma l. g. 1620.

MNOGO SVIETLOMU GOSPODINU MARINKU FRANA TUDIŠEVIĆA VLASTELINU DUBROVAČKOMU GJIVO FRANA GUNDULIĆA. P. I. P.

Megju mnoziem prijateljima, koji mene svjetuju i ljubežljivo sile, da Arijadnu moju na sviet budem prikazati, V. gosp. navlaštito je, komu želji ja u to pogodit' želim: ne samo er toliko srčana prijatelja požudu u mjesto od zapoviedi držim; ma nu er ista Arijadna nikoga nie držanija poslušati, nego li V. G., od koga i od vaše družine, s veliciem slavami bi jur prikazana u našemu Dubrovniku. Tiem istino mogu rieti, da od mene bi začeta, a od vas i urešena i proslavljena. K vami dake Arijadnu ja pošiljem, i vele s draga je srca vami u dar poklanjam, neka kako od stvari osobite i vlaštite činite od nje, što hoćete. Ako uzbude pohvaljena, biće čas vaša; toli inako, vi ćete vriedni bit' obraniti ju, kako prem gospodičiću se takomu pristoji, čieme pod Vašega G. krilo na svjetlos od svieta izhodi. Stojte zdravo.

Iz Dubrovnika na IIII setembra 1632.

PRIPOVIES.

Budući se uharačila država i grad od Atene slat' svako l'jeto n'ekoliko mladića, koji se na sreću vagjahu, kralju od Kandije, koja se u ono doba Kreta zvaše, neka budu vrženi u zahodnu i zametenu gragju od Laberinta za jestojsku vrloj i strašivoj nakazni, koja bješe do pasa čovjek, a u ostalomu svemu kipu četveronožni vuo i zvaše se Minotavro, Tezeo kralj, hrabren mladić i glasovit junak, izvagjen i on na smrtni red mrzećega ugovora, mučno trpeći u slobodnu srcu nepravedno bezakonje, odluči, ili viteški poginuti, ili od teškoga harača rodni grad sloboditi. I tako s družbom od izabranieh mladića pribrodi na Kandiju, gdje s pomoćim i po nauku Arijadne kćere kraljeve, koju on bješe obeć'o za vjerenicu uzeti, uljeze i izide živ i zdrav iz zametenoga Laberinta, budući pridobio i pogubio strašivoga Minotavra. Tako slavan dobitnik sebe hrabreno obranivši, i slobodivši plemenito rodni grad od teškoga harača, s družbom veseo i čestit diže se put Atene s' Arijadnom vjerenicom svojom, ku bez uprosa oca i matere nje on vogjaše. Ali u putu na otoku od Nesa, budući se s kraljevskom kćeri hrabreni vojevoda izkrc'o, za na kraju prinoćiti, svjetovan od svojieh svjetnika, pače usiljen i pridobit od njih razloga, ostavi speći na rečenomu otoku zatravljenu mladicu, koja budući se probudila i našla privarena i izdana, plačući i zovući zaludu pobjeguća ljubovnika, veće mrtva nego živa, bez ufan'ja svakoga uzdišući izdisaše. Tada Ljubav po odluci svega vieća od višnjieh bogova i po naredbi Venere majke svoje ostavljenu ljubovnicu nevidjena vidjeno pomože; er u to isto doba iznenadke zagnan od sile vjetara bog Bako, dobitnik od istočnieh Indija, hrabrenom družbom budući dojedrio; ne dobro na isti otok stupaj postavi, a ucviljenu mladicu ugleda, koja neumrloga mladića zamjerivši, u brzo oba po milosti i oblasti od blage i moguće Ljubavi, od stravljenieh ljubovnika čestiti vjerenici nagjoše se. Tako Arijadna srećna u nesrećah, ostavljena od svieta, pomožena od neba, umrloga čovjeka na neumrlom bogu promieni.

vrst. 19.: razloga] *izd. 1633:* raloga; *vrst.* 21.: plačući i zovući] *to sam uzeo iz zagreb. izd., ono od 1633:* plačući zovući.

*

Imena koja ulaze u tragediju.

Apolo.
Venere.
Ljubav.
Tezeo.
Arijadna,
Svjetnik.
Skup ribara.
Skup bojnika Tezeovieh.
Pelinko } ribari.
Biserko }
Poklisar splavi.
Koraljka gostionica.
Glasnik prvi.
Glasnik drugi.
Bako.
Skup bojnika Bakovieh.
Jove.

Svak rukopis ima imena zabilježena drugim redom. vrst. 13. *izd. 1633. i rukopisi imaju:* „Koraljka gost“. *Ja sam stavio cijelu riječ.*

APOLO:

Od nebeske slatke lire
vječna straža bog sunčani,
ki po višnjoj liepoj strani
zlatna kola zrak prostire,
  od znanieh kralj djevica,
ke stanuju vrh Parnasa,
eto na svit sad ukaza
slavnu svjetlos vedra lica.
  Ne jer opet ljuta zmija
ijedom, ki se u njoj čuje,
nebo smuća, zemlju truje,
rieke suši, ljudi ubija;
  ne, jer opet svjetlos draga
od pogleda umrloga
željnu misao srca moga
k sebi zove i primaga:
  neg li samo, o gospoje,
dodjoh sunce ja s nebesa
sred vašega svietla uresa
za uživat zrake moje.
  Čujte, blage u ljubavi,
milieh pjesni sklad uljudni,
vašieh oči zrak razbludni
od kojieh je uzrok pravi.
  Čujte, izdana ljubovnica
u pustome sama kraju
kako uzdiše, jaoh u vaju
peruć suzam liepa lica.
  Može bit' vam da se zgodi
sred sadanjieh vidjet' sprava
davnju krepos starieh slava
u spjevanju novom odi.

u izd. 1633 i rkp. c. nestao je cijeli prolog. 1. slatke] *nema a; primih iz zagr. i iz b. c.* 3. višnjoj] *b:* višnoj. 32. u] *a:* i; *ispravljeno po zagr. i ruk. b.*

ČINJEN'JE PRVO.

VENERE I LJUBAV.

VENERE:

Ah, po prav je srećno čudo,
da te sad sam ja zastala
vrh pomorskieh ovieh žala,
sinko, slatka ma razbludo!

LJUBAV:

Što želiš, majko ma, što žudiš božice,
sve pita' bes srama u moje desnice!
Jeda liepos tvoga uresa
hoće, da luk napnem odi
suproć bogu komu godi
od mora, ali od nebesa?
Da koji, hoć' li ti, umrli na svieti
s' tve rajske lieposti uzbude gorjeti?

LJUBAV.

Ma besjeda sad ne pita,
da itko uzdiše s' mene u sebi,
ni od bogova višnjieh s' nebi,
ni od umrlieh ljudi od svita.
Čuj, što hoću, čuj, što želim,
o djetešce liepo moje,
čuj me, za što volja ovo je
boga Jova, što ti velim.
Ter plam vječni tvojih striela
i luk zlatni veće spravi,
o jedina ma ljubavi,
na visoka slavna djela.

rkp. c: at prvi scena prva. 33. po prav] *rkp. c:* po pravdi. 34. zastala] *rkp. c:* sastala 43. koji hoć li ti] *rkp. c:* hoće li ti; svieti] *rkp. c:* sviti. 44. rajske] *rkp. c:* razlike; gorjeti] *rkp. c:* koriti. 46. itko] *rkp. c:* tko. 50. djetešce] *izd. 1633 i rkp. b:* djetece. 53. tvojih] *b:* tvojieh.

LJUBAV:

Zapovied se svaka ina
tva suviše, majko, gleda,
gdi razbludom zapovieda
slatka molba tva jedina.
Eto sam pripravan na tvu rieč, na tvoj glas
podložit' ovi dan luk, strile i svu vlas.

VENERE:

Ne će liepi bog Apolo,
koji nosi dan po sviti,
sred valova zatvoriti
zlatnu zraku, vječno kolo,
sinko, draga ma ljubavi,
a na otočne ove žale,
pun vojevoda slave i hvale
ustaviće svoje plavi.
Oni slavni vojevoda,
ki je stupaj izvadio
iz strahoće od zahoda,
u kom ne sja viek dan bio,
u viteštvu u hrabrenu
ostavivši vrhu trave
zlu nakazan poraženu
bez života i bez glave.

LJUBAV:

Ka uredba, ka požuda,
ko li od slave novo ufan'je
opet na svoje rodno stan'je
Tezea vodi sad ovuda?

VENERE:

On pun slave neizrečene
veseo u sva mlada ljeta
želi, neka vidi opeta
grad uzmnožni od Atene.
Tim od mora sada brodi

57. ina] *rkp. c:* ima: † 58. tva] *rkp. b. c:* tu. 62. dan] *rkp. c:* dar; strile] *rkp. b. c:* striele. 75. viteštvu] *rkp. c:* vitešku. 80. ufan'je] *rkp. c:* ufanje. 81. stan'je] *rkp. c:* stanje. 87. tim] *rkp. c:* tiem.

valovite sinje vode
s mnoziem plavim, pun slobode,
kieh u svoju družbu vodi.
Od Krete ga kralja slidi
liepa kćerca pobjeguća,
ka u ognju sva goruća
za njim vene, čezne, blidi,
što ga učini, (ah milosti
od ljuvena srca mila!)
od mučnoga sasma dila
dobitnikom slavniem dosti.

LJUBAV:

Ja sve to dobro znam; er sve, što reče ti,
učinil ja jesam, djelo je me vlasti.

VENERE:

Da čuj, sinko, ter se gani,
kažuć milos dragu u licu,
kraljevsku će djevojčicu
on ostavit' u ovoj strani.
Bez ufan'ja, bez veselja
u oholoj će u pameti
moguća se toli rieti
od umrle slave želja?
Koje uzdahe, jaoh, i koje
tužbe i cvile čuti ima
povjetarce s nebesima,
ka povrh nas ovdi stoje.
Ah, kako će, jaoh, doskora
u žalosti jadoviti
gorkiem plačom svi zamniti
bližnji otoci, bližnja mora!

LJUBAV:

Bez uzroka ne će viku
bit' cviljen'je toj čemerno,
ako u varku pasti priku
pravedno će srce i verno.

88. valovite vode] *rkp. c:* valovito more. 94. blidi] *c:* i blidi. 95. što ga] *rkp. c:* s toga. 103. „kraljevsku — 142. trude“ ispalo je u *izd. 1633* i *rkp. c.* 112. ka] *a:* ki; ispravljeno po *zagr.* 115. svi zamniti] *rkp. a:* zamniti.

VENERE:

Ali kaž' mi, slatko ufan'je,
ma ljuvezni, sinko mili,
da pustićeš ti, da cvili
rajska liepos, di je tve stanje?
Ti ćeš pustit', da pogine
s himbenieh hudieh sprava,
jaoh, mladica tač gizdava
i tač verna nad sve ine?
Ter će ostat' na otoku
u pržinah žala ovoga
zatvorena liepos mnoga
u čemeru u žestoku?
Ah, mlagjahna djevojčica
ostat' li će uzdisaje,
za sve tvoga carstva da je
svim priklona službenica?

LJUBAV:

Ah, ne reci toj se ikada,
ah ne budi viek istina,
da u kraljevstvu, kojim vlada
moja svietla vlas jedina,
verna sluga naći bude
za svu platu gorke trude.
Srce mu ću tvrgje i jače
ja svezati uzam novim
ranit' ga ću većma pače
svemogućim strilam ovim:
a neka se pak po sili,
ako uzmože, od nje odili.

VENERE:

Neka Tezeo od sve pogje
pogrgjene vjerenice,
ištom da vlas tve desnice
njoj na pomoć blaga dogje.

139. kraljevstvu] *a. b:* kraljevstva, *zagr:* kraljestvu. 144. uzam] *c:* uzlim. 146 svemogućim strilam] *b:* svemogućiem strielam. 150 pogrgjene] *c:* pokranjene.

LJUBAV:

Od goruća plama u sebi
i od mogućieh ovieh strila
čini, što hoć', majko mila,
ko je ugodno većma tebi.

LJUBAV:

Prie neg sunce u pučinu
zautra zrake sve podune,
ter od svita strane pune
razlikosti s noći zginu;
u mjesta će vetri ova
po smućenoj zagnat' vodi
Tebanina, ki se rodi
od Semele i od Jova.
Tako je, sinko, vječno vieće
vrh nebesa odlučilo,
i Atlantov sin je dilo
izvršiti poš'o veće;
otiš'o je Merkurio
kralju, koji vjetrim vlada,
da bi od volje višnjieh sada
glas mu stavan naviestio.
Ti, kom stupaj on postavi,
po tom na žao ovi stane,
čin', cić liepe Arijane
da se užeše vas ljubavi,
ter od take čini moći
tvoje u njemu vruće plame,
da ufa, da mu od nje same
mir i pokoj može doći.
Ni od takoga ljubovnika
slatku želju, plam čestiti
bude liepa pogrditi,
ali ostavit' do vik vika.
Pače učini da sve ine
i radosti i ljubavi

158. podune] *izd. 1633. a. b:* podunne, *c:* podpune. 159. strane] *c:* zrake. 160. razlikosti] *c:* s razlikosti; zginu] *c:* sinu. 162. smućenoj] tako *c. a. zagr.*; *izd. 1633:* smulhienoj (= smuljenoj?) 174 žao] *b:* ž'o. 175 cić] *c:* svieh. 176. vas] *c:* u.

veće u zabit ona stavi
cieć požude te jedine

LJUBAV:

Smiri se misao tva, majko ma ljuvena,
gorjeće oba dva s' jednoga plamena;
Ljubav sam ja mila, kletvom ti obitam
vrh luka i strila, ku činim voljno sam.

VENERE:

Po načinu liepu ovakom
kolici će, o Ljubavi,
po dobitnoj vriednoj slavi
nebo uresit novom zrakom?
Jur u poljieh punieh gizde,
sred kieh sunce kram svoj ima,
vigju megju svjetlostima
zlatan vienac činit zvizde.
Ali koja buka ovo
od trubalja i od glasa
povjetarcem sad se ukaza?
što bit' može? što je novo?

LJUBAV:

Ah, nut' plavi koliko je!
Puna ih je strana svaka,
svrni liepe oči tvoje,
ter pogleda' ter vigj paka,
ne bi rekla za istinu,
majko, dobro moje milo,
da se more u planinu
punu dubja obratilo?

VENERE:

Ah, ja svaki stieg ponosni
dobro poznam isred vode;
nuti grčke vojevode,
ono je Tezeo nemilosni!
O kolike prihrabrene

189. misao] *c:* mis'o. 191. kletvom] *c:* kletvu. 196. novom] *c:* noviem. 198. kram svoj] *c:* svoj plam. 199. vigju] *c:* oganj. 203. povjetarcem] *c:* pod vjetarcem; *izd. 1633.* i *a. b:* po vjetarcem; ispravih sa *zagr.* 207. liepe oči] *c:* oči liepe. 210 *c:* majke moje dobro milo. 214. isred] *b. c:* i sred.

čete, svaka ra po na se,
š njim s' visocieh drieva slaze
pod oružjem narešene!

LJUBAV:

Gleda' ohola čela s gara,
ka gizdava perja rese,
gledaj, štiti gdje svietle se,
čim zrak sunčan u nje udara.

VENERE:

Na zemlju eto sad postavi
veće stupaj svoj iz voda
plemeniti vojevoda.
vidiš li ga, o Ljubavi?

LJUBAV:

Megju mnoštvom, ko bez broja
oko njega je od svudije,
još ga ne znam naći; di je,
ukaž' mi ga, majko moja!

LJUBAV:

Gledaj, on je mladac oni,
ki se put nas uputiva,
i u vezenu zlatu siva
po odjeći po svioni.
Vjerenicu liepu nuti,
kako uzdrži rukom svojom,
ah, s' tihoćom liepom kojom
gizdav stupaj milo puti!
Nut', razbludno zamišljena
ko se kaže sva u sebi,
ko vedrina svietla od nebi
lica resi nje ljuvena!

LJUBAV:

Gnjiv i milos veće od sada,
jaoh, od hude česti svoje
na srdačce slazi moje,
ter me gorka žalos jada.

219. visocieh] *c:* visokieh. 222. perja *c:* pera. 230. od svudije] *c:* odasvud je, *b:* osudije. 231: di je] *c:* gdi je. 237. liepu] *a:* liepo. 247. srdačce slazi] *c:* srdašce stati.

VENERE:

Da ti nastoj, ma Ljubavi,
blaženu ju učiniti,
ja ću se u to zabaviti
u moru, ali u dubravi.

LJUBAV:

A ja, ovako liepo dilo
da po meni svrhu primi,
nevidjen ću megju njimi
stanovati rado i milo.

TEZEO, ARIJADNA, SVJETNIK I SKUP BOJNIKA TEZEOVIEH.

SKUP:

Ako u kraj rieke Izmena
plemeniti glas prostira
slatkoskladna grčka lira,
neka budu pohvaljena
Erkulova slavna dila,
zgoditi se vieku ne će,
da će mučat grad Atene
slavne dobiti i hrabrene,
s kieh sad svietao i pun sreće
kralj je dobri, ki ju vlada.
Pjevati će kufi bili,
pjevati će vile od mora
i one, koje posred gora
vode o zori tančac mili
pri kladencu u dubravi,
ter će rieti, ko porazi
nedobitan zlu uakazan,
i ko po njem bi ukazan
put, po kom se smiono izlazi
iz zahoda smetenoga.

TEZEO:

Vitezi hrabreni, o družbo od truda,
i od časti, ka meni u pomoć bi svuda,

250. ju] *c:* me. 252. ali] *c:* aliti. iza 256. *c:* scena druga; *a:* skazanje drugo. 264. hrabrene] *b:* krabrene. 265. svietao] *c:* nema te riječi. 270. o] *b:* u. 277. od] *c:* u.

skoro će svanut' dan, kad ćete doći vi
na željni rodni stan, ponosni u slavi,
gdi svaki čestit prem zagrlit' vrat ima
ljubovcam draziem, sinovim milima.
Ku rados izbranu, ku ćemo čuti slas,
oružje na stranu kad stavi svaki nas,
kad budem s' vami ja pokojan viditi
od rodnieh oganja dim k nebu hoditi!

SKUP:

Slatko je djecu svu, i slatko i milo
ljubovcu gizdavu primiti u krilo;
ali manja čaš ne bude
ljudem, koji slavu ljube,
za čas liepu kad pogube
podnosit' se vide i trude.
Gdi nebesa najgnjivnija,
gdi svegj mora smućena su,
gdi u ledu i u mrazu
val se s' valom svegj razbija,
slidićemo volju tvoju.

TEZEO:

Dosta smo podnili pogube i smeće,
vrieme je, dom mili da vidi svak veće;
da rados svak svoju uživa s' ljubavi
u miru, u goju, u igrah, u slavi.

SVI:

umrla kripos, dim bez snage ostaje,
ako joj za trudim pokoj se ne daje.
Dobiti grde sve i srca gnjive se,
ako vienci od slave čela im ne rese.

TEZEO:

Na luku pogjte vi, i pomnja budi vam
od vojske, od plavi; ja ću ovdi ostat sam,

279. kad] *c:* kada. 280. rodni — ponosni] *c:* rod — podnosni. 283. čuti] *c:* čut'. 284. nas] *c:* od nas. 292. podnosit se vide] *c:* podnosite vile. 293. od ovoga stiha do 326 vitezovi, istrgnuto u *izd. 1633.* 301. u miru u goju] *c:* i u miru i u goju. 302. kripos] *c:* krepos. 304. grde] *c:* grade.

jer dočim sred mraka tmastu sjen studenu
od zlatnieh od zraka strieljan'ja iždenu,
draziem ću pokojom sred liepe zeleni
s' gizdâvom vil mojom nasladit' sve me dni.

SKUP:

Ah, blaženi i čestiti
da bi svi sni vaši bili,
ah, da s' zorom danak bili
oba bude probuditi,
samirenieh u pokoju.
Što s' cknjen'jem od hoda ustavljamo odluku,
kom svietli vojevoda šlje nas svieh na luku?
Hod'mo, neka on njegovi
svrhu poda slatkoj želji,
hod'mo veće prijatelji,
hod'mo veće, vitezovi.

TEZEO, ARIJADNA I SVJETNIK.

TEZEO:

Jaoh, ki od straha biljeg meni
kaže liepo lice tvoje,
o životu moj ljubljeni,
o srdačce slatko moje!
Ah, razvedri, dušo, veće
zrak liposti pripadene,
skoro oči tve vidjeće
svietle mire slavne Atene.
Tu ćeš, ljubi liepa moja,
ti kraljica u svjetlilu
gospodovat' sred pokoja
vodeć slatko mlados milu.

ARIJADNA:

Ah! dopusti, čim rogjenu
zemlju ostavljam, brače, sada,
daj uzdahom jednim mlada
da počastim uspomenu.

309. strieljan'ja] *c:* strieljanja. 314. s' zororom] *b:* zorom. 318. kom] *c:* s kom. 319. njegovi] *b:* njegovoj. 323. straha] *c.* zraka, *b:* straka. 325. životu] *izd. 1633:* život; ljubljeni] *c:* ljubjeni. 326. srdačce] *c:* srdašce. 328. liposti] *c: a:* lieposti. 333. sred] *c:* u.

Za istinu svies ma sudi
poznam dobro, ma ljuvezni,
da su gorke tve boljezni
moje muke, moji trudi,
ali od prsi majke mile
djevojčica odkinuta,
uzdržati veće puta
svaki uzdah ne imam sile.

TEZEO:

Svim je dobit plemenita
od nakazni pogubljene,
od zahoda svim skrovita
slatke i drage uspomene:
nu veselo lice tvoje
ako oči me ne paze,
sve dobiti slavne moje,
sve me slasti gorke izlaze.

ARIJADNA:

Uzdisati sili mene,
slatki brače, želja mnoga
od izdana ćaćka moga
i od majke privarene.
Jaoh, nu boles veće ustavi,
dragi pogled, dušo, smiri,
plemenitoj u toj viri
razgovor je meni pravi.

TEZEO:

Ah, ne može bez žalosti
mjesta ostavit' sva rogjena,
ko sred prsi bez milosti
srca neima od kamena;
ali veće mlados tvoju
smiri, liepa djevojčice,
ter s' ljubavi u pokoju
tve razvedri rajsko lice.
Slatku i dragu svjetlos vrati
sunčaniem tviem očima,

339. sudi] *c:* žudi. 340. poznam dobro] *c:* dobropoznam. 346. ne imam] *c:* ne ima, *a. b:* neiman. 348. pogubljene] *c:* pogubjene. 365. ko] *c:* po.

s' mnogom srećom kraljevati
narodim ćeš čestitima.
Kraljica ćeš svietla biti,
biće slavno svud tve ime,
pram ćeš zlatom naresiti
i kamen'jem pridrazime.
Djevojčice grčke izbrane,
kieh liposti suncem lete
dvorkinjice verne i znane
umiljeno služiće te.
Nu pri nego i jedna druga
na trenutje tvoje zgledno
ja ću letjet verna sluga
i ljubovnik tvoj u jedno.
Služit' te ću, moj životu,
dvorit' te ću ma ljubavi,
ah jaoh, ištom da ljepotu
mirnu gledam, ka me travi.
Ah, razvedri lice blago,
tvoj drag ures razveseli,
o sunačce moje drago,
kim mi siva danak bieli.
Trud, ki dragu rados diše
tvom pogledu slatkom sada,
me srdačce, jaoh, suviše
tužno mori, smrtno jada.

ARIJADNA:

Tako slatko k' srcu shodi
tva besjeda sad medena,
jur da svaka uspomena
rodnoga me mjesta ohodi.
S' bogom! majko moja mila;
s' bogom! ćaćko moj izdani,

378. kamen'jem] *c:* kamenjem. 379. izbrane] *c:* izabrane. 380. liposti] *c:* lieposti. 381. verne] *c:* vierne. 383. pri] *c:* prie; i jedna] *c:* jedna i. 384. trenutje] *c:* trenuće. 385. verna] *c:* vjerni. 387. služit' te ću] *c:* služiću te. 388. dvorit' te ću] *c:* dvoriću te. 390. travi] *c:* stravi. 393. sunačce] *c:* sunašce. 394. kim mi siva] *c:* s kiem mi sieva. 399. k' srcu] *c:* srcu. 402. ohodi] *c:* odhodi.

i ti s bogom! zemljo, ostani,
u koj sam se porodila.

TEZEO:

Ah, kralj koji u svjetlosti,
ki li vitez svim hrabreni
paše s' većom čestitosti
sad od mene mač zlaćeni?
Eto mi je dopušteno,
eto pogled moj uživa
sunačce ono razvedreno,
ke moj život prosvjetliva;
nu jur sunce pri pučini
svitla u more kola krije,
navideći, da jedini
sunca moga zrak svjetlji je.
Eto veće dan utječe,
čiem noć prvi mrak prostira,
ovo je doba, na daleče
kad od sebe svak trud tira.
U ovo vrieme od pokoja
ne bismo li i mi odi
počinuli, liepa moja,
gdje se pravi mir nahodi?
Bolje nam je noćit' veće
u divjemu mjestu ovomu,
u ubogu stanu, komu
vlažni ševar krov poplieće,
neg na more poć' opeta
na mu zlatnu plav veliku,
gdi i malahan vjetric viku
s krajeme vale svagja i smeta.

ARIJADNA:

Drag i ugodan stan će biti,
brače, s' tobom vazda meni

405. *c:* a ti zemljo s' bogom ostani. 406. koj] *c:* kom. 407. svjetlosti] *c:* žalosti; *ah — 446. svieće* istrgnuto u *izd. 1633.* 413. sunačce] *c:* sunašce. 414. ke] *a. b. c:* ki, iz *zagr.* uzeh: ke. 416. svitla] *c:* svietla. 423. vrieme] *b. c:* brieme. 427. noćit] *c:* noćno. 430. poplieće] *c:* proplieće. 433. i] *c:* nema toga; malahan] *b:* malakan. 434. krajeme] *c:* krajem.

megju vihrim, gdje smućeni
val je morski jedoviti.
Ištom da sam tebe blizu,
o ljubavi ma jedina,
mirna biću sred planina,
gdi najveće pustoši su.

SVJETNIK:

Ali mi se vidjet' čini,
ali istino vidim veće
onamo u onieh sjena tmini
na čas treptjet plam od svieće.

TEZEO:

Ah, pastirski stan po sreći
da ki godi ono bude,
gdi izpokojit san družeći
slatko ćemo danje trude.
A kad sine zora mila,
opet ćemo za put dragi
na jutrnji vjetric blagi
odriešiti jedra bila.
Put onieh veće strana
sa mnom stupaj tihi upravi,
o' gizdava ma ljabavi,
o' kraljice izabrana.

BISERKO, RIBAR OD SKUPA I SKUP RIBARA.

BISERKO:

Svietle ti su i vesele,
vedro nebo, zviezde tvoje;
veselije nu su vele
i svjetlje oči Zorke moje,
kim srdačce me otvori,
da u vječnom ognju gori.
Jur je sunce ugasilo

437. vihrim] *b:* vikrim. 449. družeći] *c:* držeći. 456. tihi] *b:* tiki. iza 458. *a:* skazanje četvrto. *c:* scena četvrta. 460. zviezde] *c:* svieće. 462. i] nema *c;* svjetlje] *b:* svjetlie. 463. srdačce] *c:* srdašce. 464. vječnom] *b:* vječnomu. 465. ugasilo] *c:* ukasalo; ispred toga stiha ima i *izd. 1633* i *rukopisi:* skup, no iz riječi ovih stihova od 465—482 vidjeti je jasno, da to još uviek govori Biserko.

svoj gorući zrak u moru,
po nebesieh eto goru
jasne zviezde sviete milo
brieme je, družbo, što činimo?
lov iz mora da vadimo.
Sada skrovno i mučeće
na luku vam poć' je triba;
er sumnjiva često riba,
čim se od straha uzpromeće,
kraje okastoj razdre mreži,
ter izlazi tuda i bježi.
Mi ćemo u to počivati
bez svjetlosti ovdi ine,
izvan ku nam zviezde čine,
kim se nebo vidi sjati,
blazneć tiho u ljuvezni
sne prislatke skladnom pjesni.

SKUP:

O jasnosti vedre i čiste,
kim se tamna sjena resi,
svietlo blago od nebesi
i kamen'ja draga vi ste.
Višnjieh polja liepe vile,
ke u skutu bistra mora
uživate s' neba s' gora
vječne vaše zrake mile,
za što pomno vaša lica
pazi umrla želja mnoga
jur od ognja nebeskoga
svim požudna ljubovnica?
Ne bi za to, da zrak mili
vi nam ikad skrile jeste,
er goruće volje nieste
drugieh nikad pogrdili.
Nu vi liepe, koli prike,
svietle zviezde pune uresa

472. vam] *c:* nam. 474. straha] *b:* straka. 475. razdre *c:* razdrie. 477. počivati] *c:* počinuti. 482. prislatke] *c:* prislatkom. 486. kamen'ja] *c:* kamenja. 487 višnjieh] *c:* vigjeh.

koje sjate sred nebesa
umrloga lica u vike,
  sad kažete zrak milosni,
sad krijete nami svieme,
u srcieh budeć tieme
sad smieh mili, sad plač grozni.
  Ah jaoh, ako vi žudite
u gorienju slikovati
jasne zviezde, koje sjati
po nebesieh svegj vidite,
  zviezde od zemlje liepe i drage,
stojte s' istom svegj prilikom,
daždeć rados ljubovnikom
proz poglede mile i blage.

ČINJEN'JE DRUGO.

TEZEO I SVJETNIK.

TEZEO:

Ako se od puti, me srce, možeš rit',
ko ćeš se prignuti, ko li ćeš, jaoh, pustit',
  megju oviem otocim, na kieh se ne vidi
neg stien'je strašno svim, klisure i hridi
  na žalu studenu, na goloj pržini,
tvu dušu ljubljenu, tvoj život jedini?
    Neharniče, ter je tvoja
  misao, onu ostaviti,
  ka za tebe, jaoh, sliditi,
  sva ostavi dobra svoja?
    Ti si krunu, s' kom na glavi
  svietla si se porodila,
  Arijadna, pogrdila,
  cića moje, jaoh, ljubavi,
    i ti, dušo moja, paka
  da tvoj ures sa mnom bude,
  i celove i razblude
  ostavila od rodjaka,

513. daždeć] *c:* da steć. Iza 514. *c:* at drugi. scena prva. *a:* činjenje drug skazanje prvo. 515. možeš] *c:* može; rit'] *c:* riti. 516. ko li ćeš] *c:* hoćeš li. pustit] *c:* pustiti. 518. stien'je] *c:* *b:* stienje; hridi] *b:* kridi. 522. misao] *c:* mis'o.

a ja moć' ću (ah jaoh dila
od mramorne nemilosti!)
prosut' bez tve sad lieposti
na plah vjetar jedra bila?
Jaoh, to moć' ću? (srca od stiene)
ne misleći sred kieh strana,
gdje i kako sad izdana
ti ostaješ, brače, od mene.
Što ti valja, da me stravi
kroz tu rajsku tvu ljepotu,
i da si uzrok mom' životu,
jaoh! i mojoj vječnoj slavi,
ako hugji zvieri od gora
ja, to ništa ne mareći
od tebe se sad uteći
spravljam, dušo, priko mora?

SVJETNIK:

Još čini rat mnogu, natječuć još se rve
proć liepom razlogu smućeno srce tve;
stravljenu svies tebi, ah, vriegja sa više
plam nečis u sebi, ki tvu vlas užiže
jur silnik, za sve da prikoran vrh svieh,
od tvoga pogleda, od misli tvojieh.

TEZEO:

Ljubav je nemila toliko tvrdime
vezom, jaoh, smrsila srdačce tužno me,
da ako moja svies ište ga odriešit',
muku, trud i boles čujem, jaoh, za umrit'.
Ali mi veći jad zadava strašni grieh
od vjere, koju sad pogrdit' ovdi tjeh,
grieh, vajmeh, sasma prik, za vječni nepokoj
ki ne će stavit' vik u zabit život moj.

SVJETNIK:

Pod posluh ljuveni čim bude srce stat',
istine moć mu ni razvidjet', ni poznat'.

533. moć' ću] *izd. 1633 b. a. c:* moću. 537. moć' ću] *izd. b. a. c:* moću. 542. tu — tvu] *c.* tvu — tu. 544. vječnoj] *izd. 1633.* vienoj. 556 srdačce] *c:* srdašce. 561 prik] *c:* viek.

Pogrdit' vjeru onu grieh nije nikada,
u ognju sionu užežen koju da;
er kletva nije toj, ljubovnik ku tvori,
mladici gizdavoj, u bludu čim gori,
paček se može riet', gledavši k' istini,
da je kripos i pamet, kad se od nje promini.

TEZEO:

Odveće je na sem sviti
tvrde i vrle taj naravi,
tko od uza od ljubavi
može odriešen svegj hoditi;
mučno može da promini
blagu odluku mislim prikom,
ko drag pogled, jaoh, silnikom
od svojieh želja učini.

SVJETNIK:

Ako uzmnožnos, s kom uzrasti,
i kraljevsko srce tvoje
u požudah sada stoje
od uresa vedre časti;
ako scieniš vječnu slavu
ti ne manje u životu
neg li žensku tuj ljepotu,
ku spoviedaš tač gizdavu:
ah, nu što će riet' od tebe
(uzmi sa mnom mislit' sada)
bani, kralji, kiem se vlada
Micene, Argo, Sparta i Tebe?
a to, videć sred tvojega
svietla grada stat' kraljicu
pobjeguću djevojčicu,
došlu iz mjesta iz tugjega.
Slavna je hvala, čudne moći,
(s' podsmiehom će govoriti)
dobitnik se oglasiti
s' tugje varke i pomoći.

565. nije] *c:* nie. 567. nije] *c:* nie. 570. kripos] *c:* krepos. 571. sem] *c:* svem. 573. tko — uza] *c:* ko — uzla. 583. scieniš] *c:* cieniš. 587. nu] *c:* nut. 589. kralji] *c. b. a:* i kralji. 598. varke] *b:* varhe; pomoći] *c:* s' pomoći.

Tako ženska ljubav prika
tvoj hrabrenoj vlasti veće
svietlu zelen potamn'jeće
od bojnieh lovorika.
Kaž' mi, ko ćeš podniet' moći,
da u tvoj slavi gleda Atena,
gdi kon tebe bludna žena
stoji u dne i u noći?
Bićeš uzrok, gnjivna s toga
mrmoreći da izreče:
da li ova krunu steče
s' huda dila nečasnoga?
Da li vrh nas vlas prostire,
i kraljica je primoguća
jedna žena, jaoh, bjeguća,
bez pošten'ja i bez vire?

TEZEO:

Ah, ka želja sad na svieti
od ljubavi i od časti
smeću čini svojom vlasti
u sumnjivoj moj pameti.

SVI:

Nu tuj prirok tvoj ne vrši,
ni naš prikor, gospodine,
er su hugje stvari ine,
ke još jezik moj uzdrži.
Žalosnim su majkam svima
(što naš općen jad uzroči)
tužna srca, plačne oči
za draziem porodima,
kieh čes huda htje izniti,
s' ke smo jošte svi porazni,
da nje bratu, zloj nakazni
poždrstvo se njim nasiti.
Ah, nu misli, ka je tva želja,
ke li naše, jaoh, nevolje,
čim ti stavljaš na pristolje
sad kćer kralja neprijatelja.

605. kon] *c:* kod. 619. tuj prirok] *c:* ovi prikor. 627. izniti] *c:* uznieti.

Tvoji gradjani s kim pogledi,
s kim li srcim gledati će,
u svjetlosti slavne sriće
hudi uzrok sve njih zledi.
Ah žalosti, ah prikora!
da se gane stanac kami,
kraljevati megju nami,
našega će kći zlotvora,
kom za harač zao saviše
(ah jaoh tužna uspomena)
naša djeca neodhranjena
svako lito dana biše!
Ah, ter jedan zrak na sviti
tamna lica umrloga
liepu svjetlos od razloga
moć' će dotle zasjeniti,
da kraljestvo i čas tvoju
zaboraviš ti neredno
za žel'jen'je tašto jedno
ćud visoku grdeć svoju?

TEZEO:

Čim mogu otvorit', na sunce oči me,
ne će se nigda rit', u niedno, znaj, vrime,
da želje i jedne vlas veća je u meni,
nego li svietla čas, kom slovu moje dni.
Gospodstva, verni moji, dostojan čovik ni,
ki sluga volji svoj tamna se učini.

SVJETNIK:

Ah, ko svies ma grede u miru s veseljem,
s' razumne besjede, s' hrabrena srca prem!
O kreposti plemenita,
na nebu se ka nahodiš,
odkle u svietla srca shodiš
od kraljeva segaj svita,
gdi s' oružjem bude doći
svemoguća tvoja sila,

645. neodhranjena] *b:* neodkranjena. 650. moć' će] *izd. 1633 a. b. c:* moće. 651. kraljestvo] *c:* kraljevstvo. 653. žel'jen'je] *c:* željen'je. 655. čim — otvorit'] *c:* kojim — stvorit. 656 vrieme] *c:* brime. 659. gospodstva] *c:* gospostva. 664. nahodiš] *b:* nakodiš. 665. shodiš] *c:* hodiš. 666. segaj] *c:* svega.

ne ima ljubav, ni nje strila,
jad, ni omraza niedne moći.

POKLISAR, TEZEO I SVJETNIK.

POKLISAR:

Pomorci su vješti i znani,
tvojim plavim ki vladaju,
spravni, samo što čekaju
tve došastje, kralju izbrani!
Po nebesieh jur se čuje
u blag način drag i sladak
šušnjet njeki gizdav hladak,
ki na put nas svieh klikuje.

TEZEO:

Opeta, verni moj, vrati se, ter ćeš rit'
viteškoj družbi svoj, da š'njima sad ću bit'.
Ko vidiš, kaži svim, da sam se dig'o ja,
i da se jur k' žalim stupaj moj približa.
Ah, odkli se dielit triebi,
dielimo se, hod'mo veće;
gorka muko puna smeće,
ku me srce ćuti u sebi,
i ti sa mnom doć' se spravi,
jaoh, ter viek me ne ostavi.

SVI:

Žalosne boljezni na svitu nije te,
s bremenom koju dni napokon ne skrate;
nu vele prije od svieh, ke nam jad gork čine,
od rana ljuvenieh muka i trud pogine.

TEZEO:

Meni se ne haje, da brieme ali smrt
ranu ovu, koja je u srcu, bude strt',
ali, vajmeh! da ostane
u ovakoj hudoj sreći

Iza 670. *c:* scena druga; *a:* skazanje drugo. 672. tvojim plavim] *c:* tvojom plavi. 673. samo] *c:* slavno. 684. hod'mo] *b:* kod'mo. 689. svitu nije] *c:* svietu nie. 690 napokon] *c:* napokonj; bremenom] *a:* vremenom. 691. prije] *c:* prie. 693. haje] *b:* kaje.

sred pustošne ove strane
moje duše dio veći;
da ostane djevojčica
kraljevskoga od plemena
sred klisura i litica
ovdi od mene ostavljena:
taku u sebi boles ćutim,
da ja ne znam, cieć gorkoga
odjeljen'ja ko se putim,
a ne umrem prije toga.

SVI:

Vedrina tva nemoj cieć toga strah imat',
višnja će milos njoj podpunu pomoć dat'.
Tim se opet vratiće na mjesta sva rodna,
vesela s te sreće i svojim ugodna,
čestita gdi paka sve dni će svoje vidit';
er milos rodjaka ne može se uvriedit'.

PELINKO I SKUP RIBARA.

PELINKO:

Nevoljniem putnicima
počinuti nije moći,
svegj po tamnoj idu noći
drage i tihe sne druzima
i pokoje smetajući.

SKUP:

Ili na istok sunce sine,
ili u sinje more zagje,
da od misli pokoj nagje,
ke mu u trudu stati čine,
zaman ište, tko god vlada.
Nu jur zviezde bliede ostaju,
bielom rukom jasna zora
od koralja vrata otvora,
sred istoka koja sjaju
čistim zlatom narešena.

702. ostavljena] *c:* ostavjena. 704. ja] nema *c.* 705. odjeljen'ja] *c:* odjel'-jenja. Iza 712 *c:* scena treća. 714. nije] *b. c:* nie. 715. tamnoj] *b:* tajnoj. 716. tihe] *b:* tike.

SKUP:

Zoro liepa, zoro biela,
zlatnim stupom nebo uresi,
zrak objavi,
dan donesi,
hodi vedra, hod' vesela,
ljubovnika starca ostavi.
Bog sunčani stavio je
zlatnu uzdu svim konjima,
jur iz mora zrake svoje
meće i k' nebu put uzima,
da sne izagnu tamne svima,
otvorene trepte oči;
prostri, prostri zrak s' istoči,
u kom nam si dan doniela.
Zoro liepa, zoro biela,
zlatniem stupom nebo uresi,
zrak objavi,
dan donesi,
hodi vedra, hod' vesela,
ljubovnika starca ostavi.
Noć s mjesecom i zviezdami,
skupiv tmastu svu koprenu,
drugo nebo svojim igrami
ide uresit' noseć sjenu;
cviet, na busu ki je zelenu,
sunce prosi, rosu pita;
hodi draga, hod čestita,
zemlja te se uželjela.
Zoro liepa, zoro biela,
zlatniem stupom nebo uresi,
zrak objavi,
dan donesi,
hodi vedra, hod' vesela,
ljubovnika starca ostavi.
Tih kladenac romoneći

732. hodi] *b:* kodi. 746. hodi — hod' *b:* kodi — kod'. 747. ljubovnika] *b:* ljubavnika. 748. zviezdami] *b:* s' zvijezdami. 749. svu] *c:* jur. 750. igrami] *c:* iskrami. 752. je] nema *rkp. c.* 754. hod'] *c:* hodi; hodi — hod'] *b:* kodi — kod'. 760. hodi — hod'] *b:* kod'. — kodi

zove svitlos dana draga;
slavic perja svâ čisteći
vrhu gnjiezda pjesni slaga;
na pršan'je hladka blaga
slatko trepti vrh od mora;
tance vode vile od gora
reseć cvietjem vedra čela.
Zoro liepa, zoro biela,
zlatnim stupom nebo uresi,
zrak objavi,
dan donesi,
hodi vedra, hod' vesela,
ljubovnika starca ostavi.

ČIN'JENJE TRETJE.

ARIJADNA, KORALJKA I SKUP RIBARA.

ARIJADNA:

Za sve da me vjera mnoga
tvrdi i ljubav privelika
od svietloga kralja moga,
od dragoga vjerenika,
ištom u sni i u javi
sred srdačca, jaoh, sumnjiva
mrazan njeki strah boravi,
ki vas život obujmiva.
Da ni ovo moj mladosti
jadni glasnik i tužbeni,
jaoh, od muke i žalosti,
koja doći ima meni,
ki smućenoj duši mojoj
zlu bojazan nosi sada
u strahoći zloj njekojoj
ka me hugje svegj pripada!

SKUP:

Često, gdi ima šteta prieka
doć' po uredbi višnjoj hrla,

763. svitlos] *c:* svietlos. 774. i 775. istrgnuti u *1633;* 774. hodi hod'] *b:* kodi — kod'. Iza 775 *c:* at treći, scena prva; *a:* činjen'je treće, skazanje prvo. 781. srdačca] *c:* srdašca. 784. da — 787. meni, otrgnuto u *izd. 1633.* 790. strahoći] *b:* strakoći.

čini otajna pripas njeka,
da goneta svies umrla,
proročica od zla svoga.

ARIJADNA:

Jaoh, još svjetlos zorna mila
zrak ne slaše s' neba s' gara,
kad, buduć se probudila,
iskah moga gospodara.
Po pernici bieloj mani
sto krat prostrieh ruke oboje,
jeda tužna u koj strani
nagjem pokoj duše moje.

KORALJKA:

Kćerce mila, razlog nije,
da se liepos tvoja smeta,
drag razgovor uzmi opeta,
kralj vjerenik blizu ti je.
Istino je poš'o k' žalim,
za prigledat' plavi svoje,
i za vidjet', mirno ko je
sinje more s' tisim valim,
i ako veće drazi i sladci
sred blagoće i tišine
za vaš put se ćutí čine
pomoćnici zorni hladci.

ARIJADNA:

Ali posred noćne sjeni,
jaoh, što mi se muče ukrade,
što me ostavlja samu sade,
što ne vraća još se k' meni?

KORALJKA:

Od lieposti poman tvoje
tihim stupom on se odili,
da ne smete sanak mili
i ugodne tve pokoje,

796. proročica] *c:* proročnica. 813. sladci] *c:* slaci. 818. mi] nema *a.* 822. tihim] *c:* tihiem.

misleć, netom jedra stavi,
hrlo opeta po te doći,
neka brodit' bude moći,
ki čas stupiš ti na plavi.

ARIJADNA:

Sve je tako istino, ko veli rieč tvoja,
i da, jaoh, ni ino, vjerovat' hoću ja.
Ako kad god s' tve lieposti
u srdačcu strah je ovomu,
vjereniče dragi, prosti
gorućemu ognju momu.

SKUP:

Vazda ufa, svegj se boji
mlados, ka je zatravljena;
nu htjej danas vlas ljuvena,
da bojazan tašta broji
a ufanje istino se.

KORALJKA:

Nu ako podat' uzaznaju
glase istine tvojoj želji
ribari oni prijatelji,
koji ovdi pribivaju.
Ah! tako vam svegj kazale
zviezde čestit zrak veseli,
prije zore vidjeste li
koga ovuda sit' na žale?

SKUP:

Pripravila prem se biše
zora gonit' tmine od noći,
a ovdi se ustaviše
dva viteza čudne moći,
odovle se odieliše;
tom se vidje k' njim pridoći

826. hrlo — 828. plavi, istrgnuto u *izd. 1633.* 827. brodit' bude *c:* bude brodit'. 829. ko veli] *c:* hoće li. 830. hoću] *b:* koću. 832. srdačcu] *c:* srdašcu, ovomu] *c:* momu. 834. momu — 849 noći, istrgruto u *izd. 1633.* 837 htjej] *c:* hti oj. 846. prije] *c:* prie. 848. biše] *c:* bješe

jedan bojnik, i ko rieše,
uprav luke put uzeše.

KORALJKA:

Da čuste li vi po sreći
bližnje žale gdi zamniti
na trubalja glas aliti
na ki ini vapaj veći?

SKUP:

Ni u bukah, ni u glasih
muklih trubalj bojna biesa
sklad se smete pjesni drazih,
ni tišina noćna uresa;
na svjetlosti zviezda blazih,
pod vedrinom od nebesa
proveli smo mirne čase
družeć pokoj drag uza se.

KORALJKA:

Ah, što veće sada tebi,
draga kćerce, sumnju uzroči,
razveseli liepe oči,
zamišljena još si u sebi?
Jeda ne znaš, u zamnjen'ju
i u kojoj buci stane
nebo i zemlja svake strane
kad je vojska na dieljen'ju?

ARIJADNA:

Slatko ufan'je, s kim boravi,
ah jaoh, želja moja sama,
od srdačca ti si mama,
i drag vjetric od ljubavi.
Ljubko ti me, jaoh, i milo
od svud blazniš i njeguješ,
neka sa mnom svegj stanuješ,
hodi, hodi u me krilo.
Hodi ufan'je, hodi raju,

856. da — 870 razveseli, otrgnuto u *izd. 1633.* 861. muklih trubalj] *c:* muklim trubljam. 869. kćerce] *b:* ćerce. 878. srdačca *c:* srdašca. 884. ufan'je. *c:* ufanje, hodi, hodi. 885. hod'] *b:* kodi, kodi, kod'.

hod' blaženstvo me veliko,
trudne prsi, ah, koliko
dobrovoljno stan ti daju.
To nebesa milostiva
našla svaka želja tvoja,
povedi me, draga moja,
gdi sunačce moje siva.
Povedi me, gdi od moga
srdačca je dio draži,
ukaži mi, jaoh, ukaži
vjerenika ljubljenoga.
Jaoh, od želje duša poje,
povedi me veće sada,
gdi ću pokoj naći mlada,
gdi ću vidjet' dobro moje.

KORALJKA:

Mirno srce, vedro lice
veće objavi, ter upravi
k' moru stupaj tvoj gizdavi,
o kraljevska djevojčice!

ARIJADNA:

Prijateljska družbo, s' bogom!
Veseo večer, jutro milo
da bi vami dohodilo
s' čestitostim vazda mnogom.

SKUP:

S' bogom! i ti pogj čestita,
ljubav dvorna, draga i mila
tvom srdačcu samirila
dni smetene, trudna lita
vječnom, dragom svom radosti.

BISERKO I PELINKO I SKUP RIBARA.

BISERKO:

Da da višnje vlas desnice,
da od sreće danas hude

891. sunačce] *c:* sunašce. 893. srdačca] *c:* srdašca. 895. ljubljenoga] *c:* ljubjenoga. 906. dohodilo *b:* dokodilo. 907 mnogom] *c:* s' mnogom. 910. tvom — Iza 912. *a. b:* skazanje drugo, *c:* scena druga.

prorok srce me ne bude,
ah nevoljna djevojčice!

PELINKO:

Nu koja te stvar pripada?
Što ti žestok trud uzroči?
Što k' nebesom dižeš oči,
pak uzdišeš, k'o pun jada?

BISERKO:

Ja se bojim s' mudrim svitom
zasjedami i privaram,
u pameti koje stvaram
mlagjahniem onim litom.
Cić tolike, jaoh, lieposti
one svietle svim gospoje
od bolesti i od milosti
skončava se srce moje.

PELINKO:

Ah Biserko, odkli ishodi
taj bojazan, ka te jada,
toj odkriti nami odi
ne budi ti mučno sada.
Nu pogleda' gdi se boji
svak i uzdiše, jaoh, u smeći,
na istoku još čim stoji
biela zora noć goneći.

BISERKO:

Ah, viteza vi onoga
dočuste li svi vel'jen'je
koji s' mnogo sad razloga
podspiešaše odieljen'je?
Još na pamet staviste li
čine, ke mu drugi ukaza:
gorku žalos, jad dreseli,
i uzrok svoga vas poraza?

921. svitom] *c:* svjetom. 924. onim] *a:* oni; litom] *c:* ljetom. 925. cić] *c:* cieć. 926. gospoje] *c:* pospogje. 929. ishodi] *b:* iskodi. 933. — 936. goneći, nema u *zagr.* 938. vel'jen'je] *c:* veljenje. 940. odieljen'je] *c:* odieljenje; podspiešaše] *zagr.:* pospiešaše. 942. ke mu] *c:* komu. 944. i] *nema c.*

PELINKO:

Vidjeh sve, i kako razumjeh sviesti mom,
pridobit onako megju snom i trudom,
stavljam se od toga, sve mi se učini,
pri dana biloga da onako u tmini
s mogućieh besjeda žalosno ucviljen
dielit' se ureda jedan bi usiljen

BISERKO:

Da jeste li pak vidili,
ki u trudu jadovitu
skončavaše strah nemili
gospogju onu plemenitu?
Ne čuste li s' uzdasima
nje govore plačne svima?
Jaoh, što kažeš ti nam sada?
Ah jaoh, što nam spomenivaš?
O mladice puna jada,
u nevolji ka pribivaš,
sad bojazan tva žestoka,
poznam, da ni bez uzroka.

PELINKO:

S' besjede moguće usiljen na to bit':
uzdisat' goruće i s tiem se svim dielit';
jaoh, noćno se odieliti
u žalosti i u vaju;
na ovakom pustu kraju
liepos dragu ostaviti —
nije bez svjeta toj nikada:
o nevjerni svjete sada.

BISERKO:

Ah, ke srce, višnji bože,
toliko je bez milosti,
da ovolike, jaoh, lieposti
ostaviti sada može
na otoku pustu ovomu.

951. vidili] *c:* vidjeli. 962. ni] *c:* nie. 964. i] *nema a.* 969. nije *c:* nie.

SKUP:

Ljepota se tuj ne scieni,
milos blaga ne ima sila,
bez luka je i bez strila
u nescieni bog ljuveni,
gdi ohola hlepnja od časti
srca gori svojom vlasti.

SKUP:

Srećni ti smo mi vrh svijeh
ljudi, kojih sunce obtječe,
viek vodeći na daleče
od gradova oholijeh.
Zabave su naše općene,
mirno vodit' krotka stada,
gdi sred travnih vru livada
vode bistre i studene;
ili u morsko metat' krilo,
u tišini čim ne raste,
vrše uresne, mreže okaste
niemom jatu hitro i milo.
Nam sred mirnih srca viku
ne umie se ustaviti
žalos, ni trud jadoviti
kroz neredņu mis'o priku;
ni vìk ovdi smesti može
žestok zakon hude sile
od ljuvene slasti mile
drage pokoje i razkoše.
Svieh nas ljubav vodi i vlada,
i što od nje mi imamo
naručeno, ono samo
naš je zakon i drum sada.
Jedan sladak posmieh nami
želju svaku samiriva;
ne ima zrake, kojom 'siva
za nas zlato ni drag kami.

981. vlasti, *istrgnuto u izd. 1633.* 982. svijeh *c:* svieh. 985. oholijeh] *c:* oholieh. 988. travnih *c:* travnieh. 994. mirnih] *c. b:* mirnieh 995. umie] *c:* umi. 999. hude] *b:* kude. 1001. razkoše] *a. b:* raskoše. 1008. zrake.] *b:* varke.

Ah, a koja ikad blaga
veća i ljepša svit ukaza
od jednoga rusa vlasa,
od jednoga lica draga?
Nam su od carstva svitlih slave
tamne vidjet' i čemerne,
ugodne smo sluge i verne
od lieposti prigizdave.
Nu ti ponosni i oholi,
koji s' naših kraja poći
sad ukradom priko noći
spravio si skrovno toli,
tamo, gdi greš stolovati
u privedroj velikosti,
bržek još ćeš pun žalosti
misao hudu proklinati,
i zapleten pomnjam pricim
slatko gorjen'je od onoga,
jaoh, pogleda priliepoga
s' uzdasima zvat' velicim.

ČINJEN'JE ČETVRTO.

GLASNIK, PELINKO, BISERKO I SKUP RIBARA.

GLASNIK:

Ako višnji s' neba gori
iz desnice svemoguće
strile ognjene i goruće
u treskovieh ne obori;
trozubje ako vrlovito
silnieh osti cievi crne
u kolovrat ne obrne
sve kraljevstvo valovito;
ako ona plav nemila
od mora se ne proždrije,

1010. ikad] *c:* i kad. 1014. svitlih] *c:* svietlih. 1018. ponosni i oholi] *c:* po nas snijo koli. 1022. gdi] *c:* di; stolovati] *c:* stanovati. 1024. bržek] *c:* brzeć. 1027. gorjen'je *c:* gorjenje. *Iza* 1029. *c:* At četvrti. Scena prva; *a:* Činjen'je prvo. Skazanje prvo. 1030. gori] *c:* s' gara. 1033. obori] *c:* obara.

o kuk li se ne razbije
u tisuću mrva i dila:
o bogovi prostićete,
ja vjerovat ne ću odi,
da se pravda sad nahodi
u sred vaše strane svete.

SKUP:

Stvar je liepa i kreposna
čovjek, mučat' ki umije,
kad velika i jakosna
rasrdžba ga pridobije.
Za vazda se jednom pusti
kami iz ruka, rieč iz usti!

PELINKO:

Pod' pristol'jem božiem stoji
goru pravda neockvrnjena,
i ako kad god kasna i liena
hrlo stupit' ne nastoji,
koliko se tiša diže,
vrlja i preča toli stiže.

GLASNIK:

Ako jezik izvan sebe
sad govori bez razloga,
gnjiv i milos, ah jaoh, mnoga
opravi me, bože, u tebe.

BISERKO:

Ki pravedan gnjiv te jada
i razgara ljuto odviše?
Čija li milos ganu sada
srce tvoje, da uzdiše?

GLASNIK:

Jedna liepa djevojčica,
od ke, ne znam, zora bila

1040. o kuk li] *a. b. c. izd. 1633:* od kuk li; *ispravih sa zagr.* 1046. kreposna] *b:* krieposna. 1052. pristol'jem] *c:* pristoljem. 1055. hrlo] *b:* krlo. 1057. vrlja] *c:* vrla. 1062. gnjiv te] *c:* gnjev ti. 1063. i razgara ljuto] *c:* bez razloga ljuta. 1064. čija] *c:* ka.

je li ikada objavila
u istoku draža lica,
ostavljena jad svoj vika,
jaoh, izdana tužno pače,
odiljen'je hudo plače
od nevjerna ljubovnika,
ter gorućieh sred uzdaha
tako slatke tužbe čini
za jedrima po pučini,
kojieh nosi sila plaha,
da ja ne znam, jaoh, za milos,
ko se vjetar ne ustavi,
ko li na trag tamne plavi
ne zanje opet morska silos;
ali sunce ko ne skrije
u zapad se vjekoviti,
za strašivu ne viditi
zgodu, kojoj slike nije.

PELINKO:

Umrla ufan'ja po prav su laživa,
sumnja i strah, vigju ja, istin se odkriva.
Da kako, htiej mi rit', mogoše bez buke
tolike plavi izit' u jedno iz luke.

GLASNIK:

Ne da trubljam glasa dati,
nu mučeća svim zlamen'ja
stavi od svoga odieljen'ja
tad himbenik domišljati.

PELINKO:

Privarit' jednoga, ki se uzda, lasno je;
nu plata od boga svakomu sva doje.

BISERKO:

Da nu tužna, gdi nesreće
od svudi je su tako stisli,

1072. odiljen'je] *c. b:* odieljen'je. 1073. ljubovnika] *b:* ljubavnika. 1081. zanje] *izdanje 1633.* i *a:* ,zaghne', to je = zagne; *b:* ,zagne', to je = zanje; *c:* ,zanje', to je = zanie. 1086. ufan'ja] *c. b:* ufanja. 1088. htiej] *c:* ktiej. 1091. zlamen'ja] *c:* zlamenja. 1092. odieljen'ja] *c:* odieljenja. 1093. himbenik] *b:* kimbenik. 1097. svudi je su] *c:* svudi su.

jaoh, što čini, jaoh, što misli,
u što se uzda sada veće?
Ah, sve nam, što vidi, i sve, što sliša ti,
molju te, sad slidi podpuno kazati.

GLASNIK:

Na onomu golom kuku,
s' koga općim od izgora
prostirući s' trstim ruku
varat' ribe u kraj mora,
ne prije vele, neg s' istoči
zorni zraci dan ukažu,
otvorene držah oči,
pomno činjah mrežam stražu;
ali eto meni objavi
u jedini hip se tade,
od visocieh gdi se plavi
jedra driše, sidra vade.
Prem da od kraja na daleče
strjeljaicu bjehu od luka,
kad me ljuto, jaoh posieče
glas nevoljne pun jauka,
koji bi tako tužan čuti
i tolike pun žalosti,
da mi sva se krv u puti
smrznu i sledi od milosti.
Obraćam se i po žalu
vidim hodit' djevojčicu,
jaoh, od truda veće palu,
plačnu u zgledu, blidu u licu.
Ah, od koga bješe jada
mekahniem nje stupajim
oštro i tvrdo stienje tada
pomorskiem blizu krajim!
Od bolesti oblak ki li
smrknut sasma, smeten svime
nje prilike zrak premili
pokrivaše u toj brime!

1106. prije] *c:* prie. 1109. pomno *b. c:* pomnjo. 1110. meni] *c:* nam. 1113. driše] *c:* drieše. 1115. strjeljaicu] *c:* strjeličicu; bjehu] *b:* bjeku. 1123. hodit'] *b:* kodit'.

Hoja, Lero, Dolerije,
na kletvu vas zovem doli,
da vidjenja nigda prie
čovjek ne zgleda tužna toli.
U vlas vjetra raspustila
bješe zlatni pram niz pleći,
a oči plačne obratila
k' moru hrlo svegj trčeći,
jaoh, a ruke prostiraše
pobjeguće one plavi,
jeda tužna, ko mogaše,
da zagrli, da ustavi,
koje gluhe na nje tužbu
valovitoj po pučini
plaha vjetra naglu družbu
dostizahu u brzini.

BISERKO:

Ah mladice, oda svudi
ku nemila sreća tira,
po prav ti te udes hudi
doni na kraj naš ovdira.

GLASNIK:

Nu tekući tako doje,
gdi pržinu more plače,
od hrline plahe svoje
tiek uzpreže, stup uzmače,
tere glasom tužnim kliče
vapijući u žalosti:
obrati se nevjerniče,
jaoh, k' izdanoj moj mladosti!
Jaoh, ki grieh te moj odnosi,
obrati se, ah, obrati.
Vigj nevjeran koliko si.
Jaoh, jesam li ja vjerna ti!
Ko dovrši govor ovi,
u more se sva zapazi

1143. pobjeguće] *c:* put bjeguće. 1146. gluhe] *b:* gluke. 1152. po prav ti te] *c:* po pravi te. 1153. doni] *c:* goni. 1156. hrline plahe] *b:* krline plake 1158. tužnim *b:* tužniem. 1165. ja vjerna ti] *c:* nevjerna ti.

veleć plačuć: o valovi,
iz vas li su moji porazi?
Ah, valovi, sasma vi ste
nemilosni meni sada,
što mi stupaj ustaviste,
da ne tonem prešno mlada.
Ne ustavlja'te misao priku,
kad mi živoj nije moći,
k' nemilosnom izdajniku,
neka mrtva budem poći.
Što ste živoj zabranili,
daj toj mrtvoj dopustite,
da me vidi moj nemili,
vodite me, jaoh, vodite!
Da me vidi, da me pozna
raskinutu na sto dila.
Ah ljubavi ma žalosna,
ovo li si zaslužila?
Prista i opet tiek prinze,
što hrlije može i plaše,
i nesviesna u vodu se
naglo veće sunivaše,
kad joj, ko bi nebu ugodno,
prispie u pomoć ribar četa,
iz valova ki slobodno
izeše ju na ž'o opeta.
Tu umorna i utrugjena
uzdišući svegj na čase,
ko snieg biela i studena
snagu izgubi, jaoh, skonča se.

BISERKO:

Tužne zgode, ah žalosti!
Ah privari vrle i prike!
jaoh, dostojne od milosti
i od grozna plača u vike!
Da što paka slidi veće
od tolike, vaj, nevolje,

1174. ustavlja'te *izd. 1633:* uztavlja'te, *c:* ustavja'te.] 1175. nije] *c:* nie. 1183. raskinutu] *izd. 1633:* razkinutu. 1193. izeše ju] *c:* izniše je.

od tolike hude sreće,
ka nas pored s tobom kolje?

GLASNIK:

U naručju milostiva
od prijatelja onih tada
veće mrtva neg li živa
za malo se spusti mlada,
pak opeta plakat' uze,
i toliku slas uzroči
ljevajući grozne suze
iz onezieh liepieh oči,
da ne samo srca i duše
omekšaće, nu bi rek'o
stienja, u moru ka se duše,
kami, od ljuti ki se osjek'o.
Podniet' veće ne bi meni,
u žalosnoj gledat' zgodi
oni ures božanstveni,
tiem obratih stupaj odi.

SKUP:

Nevoljna ti mož' se riti,
o mladice liepa i mila,
sred razkošna kojoj krila
stril svoj toli jadoviti
stavlja uredba prika i huda.
Ah, u ovoj sad pustini
koji život biće tebi?
Bez ufan'ja tužna u sebi
što da misli, što da čini
nepokojna mlados tvoja?
Ako od tebe goru uzl'jesti,
k višnjim milos ne uzbude,
ne može se znat', ko hude
svršiti će, jaoh, bolesti,
i tolici raspi tvoji.

1208. neg li] *c:* nego. 1215. nu bi] *c:* ne bi. 1222. *c:* nevoljna se može riti. 1224. razkošna] *a:* raskošna. 1226. huda] *b:* kuda. 1227. pustini] *c:* pustinji. 1229 ufan'ja] *c:* ufanja. 1232. goru] *c:* gore. 1234. hude] *b:* kude.

Ah jaoh, ako sred svitlosti
vedrih kralja slave i dike
zamerne su i velike
varke, izdajstva, himbenosti,
naš je život čestit svime.
Ovi otoci sva su naša
mila rados, gdi nam časi
lete mirni, ljubki i drazi;
ni nas smeta, ni poraža
vruće ufan'je, strah ledeni.

GLASNIK:

Ako me oči ne varaju
ovo svietle djevojčice,
ah, ko tiho stupa u vaju
žalosno ti nje je lice.

ARIJADNA, KORALJKA I SKUP RIBARA.

ARIJADNA:

Ne ustavlja'te, ne držite,
komu veće ni živiti,
umrit', umrit', jaoh, pustite,
pustite me, jaoh, umriti.
Ter ko će u ovoj hudoj česti
razgovor mi ki donieti?
U ovoj ljutoj, vaj, bolesti
pustite me, jaoh, umrieti.

SKUP:

Zaman ište i nastoji
svies umrla, ljucki jezik
da razgovor poda i lik,
gdi bez svrhe zlo se goji.

ARIJADNA:

O Tezeo, moj Tezeo,
moj, er moj si, jaoh, svakako,

1240. himbenosti] *b:* kimbenosti. 1246. ufan'je *c:* ufanje. 1248. ovo] *zagr:* evo. 1249. tiho] *b:* tiko. 1252. ni] *c. b:* nie. 1253. umrit'. umrit'] *c:* umriet'. umriet'. 1254. umriti] *b:* umrieti. 1255. hudoj] *b:* kudoj. 1260. ljucki] *izd. 1633. a:* ljudcki. *b:* ljudski. *c:* ljuski.

za sve očima mojim tako
svitlos dragu da si uzeo,
  obrati se, moj životu,
obrati se, ah jaoh bože!
da tvoj pogled vidjet' može
njekad rajsku tvu ljepotu,
  onu cića slatke tvoje
i jedine, jaoh, ljubavi,
rodno mjesto ka ostavi
i kraljevstvo slavno svoje,
  i ka mrtva s' gorka vaja
još jestojska zvieri ohole
ostaviće kosti gole
na pržinah segaj kraja.
  Ah, ma željo nemilosna,
jaoh o bože! da ti je znati,
ko se muči i što pati
Arijadna tva žalosna;
  bržek, bržek s' mojih zala
tu bi milos oćutio,
da bi kajan obratio
jedra još put ovih žala.
  Nu s vjetricim blazim milim
ti sad čestit brodiš more,
a ja tužna svak čas gore
bez ufan'ja ovdi cvilim;
  tebi Atena spravlja u čudih
sprave pune veličine,
a ja puste vrh pržine
pića ostajem zvieri hudih;
  tebe rodjaka oba tvoja
veseli će zagrliti,
a vas veće ja viditi
ne ću,aćko, majko moja!

SKUP:

  Ah, srce mi sve se ciepa
na nevoljnu svrhu, koju

1265. mojim] *c:* tviem. 1271. cića] *c:* cieća. 1274. kraljevstvo] *a:* kraljestvo. 1276. zvieri] *a:* zviere. 1278 pržinah] *b:* pržinak. 1284. tu] *c:* tad 1286. ovih] *c:* ovieh. 1300. svrhu] *b:* svrku.

vidim letjet' mlados tvoju,
o nesrećna, koli liepa.

ARIJADNA:

Neharniče, gdi je vira,
gdi su kletve, ke činjaše,
da bez mene ne mogaše
čas pokoja nać' ni mira?
Ove li su, jaoh, nevolje,
načini oni, s kim obeća,
da ću sjesti svjetlja i veća
mojih starih na pristolje?
Ovo li su krune jasne,
s kojim resiš prame moje;
šibika li svitla ovo je
ku kraljice nose oblasne?
Kamen'ja ovo bez procjene
i zlata su privelika,
ostavit' me, da zvir prika
svoj na meni glad iždene?
Ah Tezeo, moj Tezeo,
skončat' li ćeš u nemiru
onu, ku si ti na viru
iz rodnoga mjesta izveo?
Ah žugjeni moj pokoju,
ah životu moj izbrani,
podniet' li ćeš da zamani
plačuć pitam pomoć tvoju?
Ah sve dobro me pod nebi,
brače, ter ćeš ti pustiti
Arijadnu tužnu umriti,
slavu i život ka da tebi?

SKUP:

Tolika ju boles kosi,
da ne pozna puna jada,
er u jedno s' molbam sada
uzdahe joj vjetar nosi.

1303. neharniče] *b:* nekarniče. 1308. načini] *c:* način. 1313. svitla] *c:* svietla. 1315. kamen'ja] *c:* kamenja. 1334. uzdahe] *b:* uzdake.

ARIJADNA:

Ah, ne samo odgovora
na me tužbe da ne daje,
ma se gluši kaže da je
od kamen'ja ljutih gora.
Silni vjetri, vihri plasi,
sred valova i treskova
vaš ga urnebes dno valova
tisni, uduši i porazi;
strašnih riba jata vrla
hrlim plovom doletite,
tielom hudim da punite
jazovitih ponor grla.
Ah, ka nesvies tužna ovo je,
kuda srnem s' biesom hudim,
jaoh, što pitam, jaoh, što žudim,
ke su ovo rieči moje?
O Tezeo, moj Tezeo,
moj, er moj si, jaoh, svakako,
za sve očima mojim tako
svjetlos dragu da si uzeo,
niesam, niesam, jaoh, ja ono,
jaoh, ja ono niesam bila,
ka sam gnjivna izustila
govoren'je usiono;
govoril' je muka prika,
govoril' je boles mnoga;
bi jezika govor moga,
ne srdačca, jaoh, do vika.

SKUP:

Ah, ovo je ljubav prava,
neka svi ju s' čudom pazi;
nevolja te čim porazi,
ah, ljepoto prigizdava,
ne umieš se rasrditi
ni s' osvetom zla prositi.

1343. strašnih] *b:* strašnieh. 1345. hudim] *b:* kudim. 1353. mojim] *a:* mojima. 1358. govoren'je] *c:* govorenje. 1359. govoril' *c:* govorila. 1360. govoril' *c:* govorila. 1362. srdačca] *c:* srdašca.

ARIJADNA:

Ah, nevoljna još li dajem
mjesto ufan'ju izdanomu,
ljuven oganj ter u momu
srcu ugasit' još ne hajem?
Narugana nepokojni
život vodim još ovuda,
gorim, ne, ne, smrti huda
ti plam ugas' nedostojni.
Dragi ćaćko, majko mila,
dvori svietli carstva moga,
gdi od zlata pričistoga
koliepku sam ja imila;
sluge spravne mojoj želji,
dvorkinjice verne meni,
o rodjaci moji ljubljeni,
o ugodni prijatelji,
pogledajte, gdi sam mlada
dovedena s' hude sreće,
ter za milos moje smeće
proplačite sa mnom sada.
Pogledajte, od kolika
uzrok mi je, jaoh, nemira
moja ljubav, moja vira
i druzijeh privar prika.
Ah, ovaku platu stiže,
svoj ovako život gubi,
tko dragoga sasma ljubi,
tko vjeruje, jaoh, saviše.

KORALJKA:

Od hrabrena i slobodna
srca, koje smrt pogrgjuje,
rieči uzmnožne svies ma čuje
o kraljevska kćerce ugodna!

1370. ufan'ju] *c:* ufanju. izdanomu] *c:* gizdavomu. 1372. hajem] *b:* kajem. 1380. koliepku] *b:* kolievku. 1382. verne] *c:* vjerne. 1383. ljubljeni] *c:* ljubjeni. 1385. pogledajte] *c. b:* pogleda'te, gdi] *b:* di. 1389. pogledajte] *c. b:* pogleda'te. 1392. druzijeh] *c:* druzieh. 1394. ovako] *izd. 1633 a:* ovake.

Ali svietla ma gospoje,
još oruža' oda svudi
uredbenoj proć osudi
ponosite volje tvoje.
Ter vigj, blaga i pokojna
prikoj smrti poć' u krilo,
od kraljice je li dilo
i odluka toj dostojna?

ARIJADNA:

Svietla sam se ja rodila,
krunom pram se moj resio,
i liep život moj jes bio,
čim nebesa jesu htila.
Skončaju me sad nemiri,
trudi, jadi, tuge i smeće;
jaoh, da umrem brieme je veće,
na moju se volju smiri.

KORALJKA:

Kă se vrti buka ovo,
povjetarcem ter se ukaza
od vapaja i od glasa
žamor smeten, što je novo?
Čuj, gdi se je množ sastala
bojnieh trubalj spjevat' milo,
čuj, kako je sve zamnilo
od bubanja i od svirala.
Razveseli svietlo lice
na ž'o, na ž'o djevojčice;
od česa se bojiš veće,
što ckniš, ovo tvoje sreće?
Evo Tezea, evo tvoga
vjerenika ljubljenoga,
k' njemu milo što ne slaziš,
jaoh, što činiš? jaoh, što paziš?

ARIJADNA:

Hodim, živem, mrem, bjesnujem,
tašta li sam sjen na sviti?

1401. gospoje] *c:* gospogje. 1407. od] *c:* o. 1430. ljubljenoga] *c:* ljubjenoga.

Što, jaoh, imam učiniti?
što da sada ja vjerujem?

KORALJKA:

Jur bojazan svaku otira',
ter se onamo sad zapazi,
odkuda se najprie oglasi
vapaj, glasnik tvoga mira.
Ne vidi li, ma gospoje,
veće ures tvoj gizdavi,
da je sva luka puna plavi,
te svud po njoj redom stoje?

ARIJADNA:

Ali ko mi do istine
može riti, plavi one
da su zaisto Tezeove,
a ničije veće ine?
Ah, ufan'je nepravedno,
još li vriežit' misliš sade
me boljezni, moje jade
u nemiru zlom neredno?
Ah, žalosna i skončana,
živjela si tužna odveće:
umri, umri, Arijana,
jaoh, ne išti druge sreće.

KORALJKA:

Ko za život svoj ne haje,
smrt svegj nagje, kad ju ište,
najpokonje je utočište,
komu ufan'ja ne ostaje.
Nu od tvojih trudnih zala
može biti ni daleče
željna svrha; brieme utječe,
ah, molim te, dogj' do žala.
Pogrditi nemoj, mila,
moga svjeta razgovorna,

1441. vidi] *c:* vidje; gospoje] *c:* gospogje. 1449. ufan'je] *c:* ufanje. 1450. vriežit'] *c:* griešit'. 1457 haje] *b:* kaje. 1458. ju] *c:* je. 1459. najpokonje je] *c:* napokonje. 1460. ufan'ja] *c. b:* ufanja. 1461. tvojih] *c:* svojih. 1463. svrha] *b:* svrka; utječe] *b:* uteče.

ako sam ti verna i dvorna
gostionica do sad bila.

ARIJADNA:

Ja ću činit', što ti hoćeš,
di ti je ugodno, svud me vodi;
strah me, da opet brzo odi
sasma tužna sa mnom doć' ćeš.
Tko pogrdi, tko me ostavi
u pustoši, u nescieni,
da se vraća opet k meni,
da me prima u ljubavi:
ah, mučno je vjerovati,
jaoh, ufan'je tašto to je;
tako lasno misli svoje
ne opće kralji promienjati.

SKUP:

Odkrit' će kratak čas od svega istinu,
nu vidjet' još danas tvu liepos jedinu,
gdi čestita i uresna
rađuje se i veseli,
u srcu mi njeka veli
misao naročna i udesna.

SKUP:

Strašivoga vrhu blata,
kud se u pak'o brodi tmasni,
na primučan put cieć jata
hudih, vrlih, zlih nakazni
Orfeo, željan sve ljubavi,
zatravljeni stupaj stavi.
Ne tri grla neizmjerna,
zavievanja ne strašiva,
ne pogleda svim čemerna
Karontova od sumnjiva
djela i trudna vlas imaše
srce ustavit', ke goraše.

1469. hoćeš] *b:* koćeš. 1472. doć' ćeš] *izd. 1633. c. b. a:* doćeš. 1474. — *kraja otrgnuto u izd. 1633.* 1478. ufan'je] *c:* ufanje. 1481. odkrit] *c. b:* odkriti. 1482. nu] *c:* ner, *koje je drugom rukom ispravljeno:* ter.

Željnu milos tim isprosi
pod glas slatke svoje lire;
nu kom časti da ponosi
čistoća se većma od vire,
neg li u tamni pak'o siti,
za na bio dan dragu izniti?
I ovim se samo slavi
ženska kripos, cieć lieposti
tim ne muča, nego stavi
sunčanieh vrh svjetlosti
jur Ljubmira sred nebesa
grčka pjesan puna uresa.
Ah Ljubavi, vlas tva sada
ako oni isti luk napina,
ako s' misli, ka mnom vlada,
kaže mi se ka istina,
bićeš slavna, ah, veseo
vrati se opet k nam, Tezeo!

ČINJEN'JE PETO.

GLASNIK I SKUP RIBARA.

GLASNIK:

Prospi perja zlatnih krila,
ciepa' oblake, o Ljubavi,
od veselja slatka i mila,
ter se glasnik ti objavi.
Ti u jezik tvoj najdraži
u razbludi i milosti
tvoje dike, njih radosti
svemu svietu sada kaži.
Višnje slave i vesel'ja
bez načina i bez reda
čoek umrli da spovieda,
huda je misao, prieka je žel'ja.

SKUP:

O gizdavi naš Radmile
slatko štimo svikolici

1500. slatke *c:* sladke. *Iza* 1516. *c:* At peti. Scena prva. *a:* skazan'je prvo. 1527. čoek] *c:* čeviek. 1528. misao] *c:* miso.

u veseloj tvoj prilici
glase drage, ljubke i mile.
Eto veće svrha dogje
gorcim tužbam, punim smeće,
dogje, dogje svrha veće
plaču liepe svim gospogje.

GLASNIK:

Ah, ke danas ljubovnike
druži Ljubav puna uresa,
rec'te, o zviezde, o nebesa,
i ti, o svietla danja zrako,
vidjeste li vi u vike
vrteći se u okoli,
gorjet' u ognju liepu toli
dva srdačca liepa ovako?

SKUP:

Eto se opet njoj povrati,
eto misao svu promieni,
po prav ti se, o ljuveni
bože, moguć možeš zvati.
Slatkoj dragoj svoj liepost
da Tezeo sada doje,
dvorno i slavno djelo to je
nedobitne tve kreposti.

GLASNIK:

O ma družbo draga i mila,
Tezeo ono bio nije,
ki na luci malo prije
sagnu i skupi jedra bila;
ljepši, draži i gizdavi
drugi je uzrok nje ljubavi.
Puna slatke svim požude
drugoga je ljubovnika,
drugoga je vjerenika
na radosti, na razblude

1539. o nebesa] c: od nebesa. 1541. vike] c: vieke. 1544. srdačca] c: srdašca. 1552. kreposti] c: kriposti. 1554. nije] c: nie. 1555. prije] c: prie.

sva pokojna, sva vesela
u raskošno krilo uzela.

SKUP:

Ter je itko drugi mog'o
nje jad ljuti samiriti,
ah, toliko čudo mnogo
kako progje, htjej nam riti.

GLASNIK:

Bako, koga slava i dika
u sto imena svud se glasi,
Bako, u istoku ki porazi
množ nakazni, množ silnika,
ah, čestita djevojčice,
tako gori š' nje ljubavi
da s' pogleda, ki ga stravi,
čas ne smeće rajsko lice.
Nu ne manju i ona silu
ćuti od ognja sva blažena,
sred pozora ter ljubljena
drži od oči zraku milu.
Ah, od oči s' česti prike
neizmiernieh puna zala,
proz kojieh je, jaoh, ljevala
malo prie suza rike.

SKUP:

Ah, ljuveno providjen'je,
ah, pomoći, mila čuti:
staro ognjeno sve gorjen'je
novim plamom podunuti!
Da nu još nam sad objavi,
ko dogje ovdi, i ko spravna
bi prem tako vlas Ljubavi,
za užeći srca slavna?

GLASNIK:

Da od tisuću svije poma
i od tisuću lovorika

1563. *to je u rkp. c:* 1564. 1564. *to je u rkp. c:* 1563. 1568. htjej] *c:* ktjej. 1569. slava i] *c:* slavna. 1579. pozora] *c:* prozora. 1585. providjen'je] *c:* providjenje. 1586. čuti] *zagr.* ćuti. 1503. svije] *c:* svie.

vienac slavan do vik vika
sred vedroga svoga doma,
brodijaše sinje vale
stare Tebe svietla glava
Indiotskieh od država
liep dobitnik i pun slave.
Ali od vjetar plasih sila
goneći mu brze plavi
obrnu mu i upravi
na kraj ovi jedra bila.

SKUP:

O vjetri milosni, ah da li ganu vas
kroz plač svoj žalosni od tužba liepieh glas

GLASNIK:

Kad on s' plavi, na koj staše,
side i ugleda liepos milu,
bez ufan'ja, ka u cvilu
željno i tužno uzdisaše,
ponositoj u blažini
taj čas stupaj k' njoj obrati,
i videć ju skončavati
plačem ures drag jedini,
i videć ju (ah jaoh koja
odkri mu se žalos tada),
gdi se rajska lipos s'jada
topi u suzah bez pokoja,
u svjetlosti ucviljene
liepa i draga lica onoga
od pogleda neumrloga
uprie zrake božanstvene,
i milinam veće blazim
stravljen s' rajske nje lieposti,
pun razblude i milosti
reče ovako glasom drazim:
Ah, što vidim? jaoh, koja je
od božica liepih s' nebi

1599. indiotskieh] *c. zagreb.:* indioskieh. 1600. slave] *c:* hvale. 1601. plasih] *c:* plasieh. 1609. ufan'ja] *b. c:* ufanja. 1611. blažini] *c:* blazini. 1620. liepa] *c:* lipa. 1623. milinam] *c:* milima. 1624. lieposti] *c:* liposti. 1626. glasom drazim] *c:* drazim glasim.

uzdisati plačna u sebi
sad na ove sišla kraje?
Ah, što čini, što uzroči,
ke su vlasti toj nemile,
da u suzah groznih cvile
ovolike drage oči?
Ka je uredba huda odveće
naripila toli priko,
liepos draga ovoliko
da sad gine s gorke smeće?
Jaoh, ne samo vidiš odi
stvar umrlu na očiju,
da nu, kliče, najtužniju,
megju umrlim koja hodi.
I kako ovo odgovori,
veckom oči otirući
prodrie uzdah, jaoh, gorući,
da prosuzi nebo gori.
Paka poče spoviedati
Tezea slieduć nevjernoga,
iz kraljevstva rodna svoga,
bjeguć stupaj ko obrati.
I tač slatka i milosna
bi u skazan'ju rieč joj tomu,
da u srcu nebeskomu
novoga ognja plam se pozna.
Kroz što u glas božanstveni,
višnji porod kim se objavi,
ove rieči u ljubavi
bog izusti zatravljeni:
veće boles svaku otira',
ka srdačce tvoje smeta,
ter mlagjahna liepa ljeta
razveseli puna mira.
Ni uz rajsku tvu ljepotu
dostojan se mog'o rieti

1633. groznih] *b:* groznieh. 1639: ne samo] *c:* ne znam ko. 1645. prodrie] *c:* prodrieh. 1649 kraljestva] *b. c:* kraljevstva. 1652. skazan'ju] *b. c:* skazanju. 1654. novoga ognja plam se] *c:* nevoljna ognja plame. 1656. višnji] *b:* višni. 1659. otira'] *c:* odtjera'. 1660. srdačce] *c:* srdašce. 1563. ni] *c:* nu; ljepotu] *c:* lipotu. 1664. mog'o] *c:* mogoh; rieti] *c:* riti.

čoek umrli, ki na svieti
u umrlom stoji životu.
Neumrli sin s' nebesa
neumrloga boga gori,
tebe ljubi, tebe dvori,
verna je sluga tvoga uresa.
Na glas ovi sladak toli
gorućijeh od besjeda
sramna umuča, draga zgleda
svrnu svjetlos zemlji doli,
tere ljepšim rumenilom
neg je cvietak od ružice,
slatko uresi drago lice
sva razbludom sjajuć milom.

SKUP:

O dvorno odveće mučan'je u sebi,
koli več mnčeće, toliko draže bi.

GLASNIK:

Nu od boga, ki se diči
svegj vesel'jem vrhu svega,
od govora mučećega
razumjene biše riči.
Tim ruku onu, ka je po svemu
svitu dobitna i smiona,
on da nagu njoj, a ona
s' rukom bielom srce njemu.

SKUP:

O lieposti svim čestita,
o lieposti nebu mila,
ljucka svies te pogrdila
u mlagjahna tvoja lita,
slatko i drago da te primi
bog veseo nada svimi.

1665. čoek] *c:* čovjek; svieti] *c:* sviti. 1670. verna] *c:* vjerna. 1672. gorućijeh] *b. c:* gorućieh. 1678. sjajuć] *b. c:* sjauć. 1679. mućan'je] *c:* mučanje. 1682. vesel'jem *c:* veselim 1683. od govora] *zagreb.*: odgovora. 1684. biše] *c:* bješe. 1691. ljucka] *a:* ljudcka; *b:* ljuska; ljucka svies te] *c:* ljudske sviesti.

GLASNIK:

Užeže se sinje more,
na pržini plam se objavi,
vidješe se u ljubavi
tad nebesa sva gdi gore.
Nu ustavljena vrhu krila
sred vjetrica tiha i blaga
vidjeno se Ljubav draga
ljuckom zgledu očitila,
tere glasom nebeskijem
iz medenieh svojih usti
ove rieči slatke izusti,
ke čuvene biše svijem:
gor'te u liepom ognju momu,
liepe duše i gizdave,
u blaženstvu pune slave,
gor'te u ognju ljuvenomu.
Vaša liepa želja izhodi
od hotjen'ja višnjih zvizda,
nu što obeća, neka izda
vlas moguća moja odi.
Eto vašoj ja lieposti
u razbludah milo i drago
sve prosipljem slatko blago
od neizmierne me radosti.
Pak vedrinom neba milom
tiho perjem svegj trepteći
poda oblacim ures veći
pozlatniem rumenilom.
Povjetarce prosvietli se,
skup se vila i božica
vrh biserníeh kamenica
iz valova morskieh ize.

1697. vidješe se] *a:* videći se. 1702. ljuckom] *a piše:* ljudckom; *b:* ljudskom; *c:* ljuskom; očitila] *c:* očistila. 1703. nebeskijem] *b:* nebeskieme, *corr.* nebeskiem; *c:* nebeskime. 1704. svojih] *c:* svoieh. 1706. svijem] *b:* svieme, *corr.* sviem; *c:* svime. 1711. izhodi] *c:* ishodi. 1712 hotjen'ja; *c:* hotjenja; višnjih] *c:* višnjieh. 1713. izda] *b:* i zada. 1715. ljeposti] *c:* liposti. 1716. razbludah] *a:* razbluda. 1717. blago] *c:* i blago. 1723 povjetarce] *c:* povjetarcem.

Nu čujem nebo gdi je zamnilo
na spjevan'je drago i milo:
prijatelji, prijatelji,
evo drazieh ljubovnika,
evo u skladnoj slatkoj želji
kraljevskijeh vjerenika!

SKUP BOJNIKA, SKUP RIBARA, LJUBAV, ARIJADNA I BAKO.

SKUP BOJNIKA:

Prostri tva krila
zlatna i mila,
slatkoga pun mira
bože od pira,
dogji veseo
sveti Imeneo,
Ljubav te zove.
Ljubav te zove,
da drage ove,
razbludno združiti
budeš na sviti;
stisni u radosti
rajskom kriposti
prislatke veze.
Prislatke veze,
da sjedine se
ovako liepa dva,
združi i uživa'
viditi sada
mlada uz mlada
sred mila uresa.
Sred mila uresa
i ti s nebesa,
sunce, zrak ukaži,
svjetlji i draži,
da ovi dan bili
vedri i mili
ljepši se objavi.

1728. spjevan'je] *b. c:* spjevanje. 1731. skladnoj slatkoj] *c:* slatkoj skladnoj. 1732. hraljevskijeh] *b. c:* kraljevskieh. 1734. zlatna] *c:* slatka 1751. viditi] *c:* vidjeti.

Ljepši se objavi
u dragoj slavi,
dan, ki se može rit'
blažen i čestit,
koga spomena
biće čašćena
milo u vike.

SKUP RIBARA:

Od prilike po vedrini
po rajskomu svom pozoru,
kim nadsiva svietlu zoru,
boga Jova sin istini
odkriva se milo svimi.

LJUBAV:

Pogledajte, o bogovi,
zamirite, o umrli,
moje slave, moj stril ovi
i plam, kim se vas svit prli.

ARIJADNA:

Radujte se moj radosti,
moj radosti, ka nadhodi
svačju misao sada odi
u razbludnoj čestitosti.
Ah, ufan'je ne ostaje
od većega dobra meni,
ah, milosni bog ljuveni
po sve vieke blažen da je.
Nad željami svim inima
srce ono blaženo je,
u pokoju slatkom koje
za razgovor boga ima.

SKUP RIBARA:

Ah, blaženi da su uzdasi,
ah, čestiti da su cvili,

1766. čašćena] *c:* častjena. 1767. vike] c: vieke. 1768 od] *c:* o. 1769. pozoru] *c:* prozoru. 1776. svit] *b. c:* sviet. 1779. misao] *c:* milos. 1781. ufan'je] *b c:* ufanje.

plači srećni, slatci i mili,
kim tolike višnji blazi
pokoje u vik odlučiše.

VENERE, ARIJADNA, BAKO I SKUP BOJNIKA I RIBARA.

VENERE:

Vjerenice svim čestita,
uz višnjega ljubovnika
slatko uživa' do vik vika
ljubav, ka ni bremenita.
Neka u mojoj radosti
sred pokoja i razblude
vas svit sada gledat' bude
blaga dila me milosti,
da pod vjerom od ljubavi
srce izdano na sem sviti
višnji umiju povratiti
na veseli život pravi.

JOVE S' NEBA, VENERE, ARIJADDA, BAKO I SKUP BOJNIKA I RIBARA.

JOVE:

Sad po slavah i dobitih,
po uzdasih i po cvilih,
u pokojih drazih milih
trajte čase dni čestitih;
više sunca sred nebesa
pristolje vas svietlo čeka,
ah, ugodni meni od vieka
moj porode pun uresa!

BAKO:

Sred vedrine vječne blage
milo sa mnom sadružena
kušajući, ma ljuvena,
piću slasti mile i drage,
Svegj gledati plemenita
svitla liepos tvoja ima

1819. svitla] *c:* svietla. 1791. slatci] *c:* slaci. Venere] *b. c:* Venere iz mora. 1798 radosti] *b. c:* u radosti .1800. svit] *c:* sviet. 1801. dila] *c:* djela. 1804. umiju *b. c:* umiru. 1813. moj porode pun] *zagr.:* moji porodi puni

pod stupajim neumrlima
hrlo letjet' nagla lita.
Megju višnjim tuj na nebi
zviezde, ke su naj jasnije,
liep će vienac svit' najprije
od tvojijeh prama sebi.
Slavna plata, ku uživa
duša, umrle ka liepostí
cieć nebeske požudností
ko stvar taštu pogrdiva.

SVRHA.

1822. višnjim] *c:* višnjiem. 1823. naj jasnije] *b:* najasnije .1825. tvojijeh] *b- c:* tvojieh.

PROSERPINA.

rkp. a: Proserpina ugrabljena od Plutona spjevana po gosparu Gjivu Frana Gundulića vlastelinu dubrovačkomu.

Imena koja ulaze u ovo prikazanje.

Pluton.
Proserpina.
Cerere.
Venere.
Dijana.
Palade.
Merkurio.
Radamant.
Megera. } furije.
Tisifone. } furije.
Ljubimir.
Radmio.
Lovorko.
Dubravko.
Aretuza rieka.
Kor božica.
Kor vila dubravskijeh.
Kor pastira.
Kor dvorana.
Kor dvorkinja.
Kor furija.

ČINJEN'JE PRVO.

SKAZANJE PRVO.

MERKURIO:

Iz ognjenieh strašnieh jama,
u kieh noć se vječna kaže,
gdi se u smećah hudi parže,
gorućega posred plama,
gdje nemilos prieku slavi
rieka, od suza ka se ljeva,
gdje na vratieh svegj zavieva
strašno oholi pas troglavi,
na svjetlos se vratih sada,
bivši pod'o s' višnje odluke
pokoj, gdi su vječne muke,
kralju, koji tminam vlada.
Ovi srdžbom pakljenome
srce oholo sve razgori,
ter odluči, da otvori
boj višnjime bogovome.
A to podniet' ne mogući
da izvan svieh se on nahodi,
sam neplodne dni koji vodi
u ognjenoj svojoj kući;
sam ki ne zna što je vrime
trajat', uz vil dragu svoju,

Zadržao sam nadpise iz rukopisa a, prem sudeći po izdanju Arijadne od god. 1633, sâm Gundulić nije bilježio naslov scenam. 3. parže] *tako ostavih ortografiju rukp. a, radi slika sa* kaže; *zagr.* praže 5. gdje] *a:* gdije. 6. *zagr. ima komu iza:* suza. 8. strašno oholi] *zagr.* straža ohola; *u rkp. a 8. je stih 7., a ovaj je 8.* 10. bivši] *zagr.:* buduć. 12. *u rukp. a je ovo stih 11., a ovaj je 12.* 16. *u rkp. a je ovo stih 15., a ovaj je 16.* 20. *u rkp. a je ovo stih 19., a ovaj je 20.*

tere steći u pokoju
ono od oca slatko ime.
Jur nakazni strašne i hude
tmasta propas ke sakriva,
kupljahu se pune gnjiva,
da se vas sviet smesti bude.
Sestrenice ohole se
staše protiv nebesima,
jedovite zmije kima
mješte prama čelo rese.
Jedna od njih, Tisifone
glavnju od srdžbe prešno užeže,
na smeću se da poteže
sile tmina usione.
Da se propas strašna otvori,
razvali se jaz pakljeni,
ter izidu bliede sjeni
gasit' sunčju svjetlos gori.
Kada one, ke umrlim
dug i kratak život snuju,
dočiem hudu spravu čuju
s' odlukami toli vrlim,
s' prosutijema staše vlasim
u priklonstvu ponižene
prid vladaocom mrkle sjene
veleći mu plačniem glasim:
sudče uzmnožni vječne noći,
kralju od tmina, primogući,
po kom sharat' trag živući
i satrti viek nije moći,

25. strašue] *a:* staše. 26. propas] *a:* poraz. 28. *u rkp. a je ovo stih 27., a ovaj je 28.* 31. kima] *a:* kieme. 32. *u rukp. a je ovo stih 31., a ovaj je 32.* 40. gasit'] *a:* glasit'; sunčju] *zagr.:* suncu. 43. dočiem] *zagr.:* čiem tu. 45. prosutiema vlasim] *zagr.* prosutieme vlasom. 46. ponižene] *a:* poniženu. 47. *zagr.* pred vladaoca tužne sjene. 48. glasim] *zagr.:* glasom. 49. sudče uzmnožni] *zagreb.:* sunce uzmnožno. 51 i 52. *Tako sam ispravio; u rukp. a stoji:*

po kom stvarat' trag živući
i z tjerat se viek nije moći.

u zagr.:

po kom stvarat trag živući
i satriet se viek će moći.

bez uzroka svjet ne gubi.
Čemu sprava strašna ova?
Što se srčiš? Pita' u Jova
i dati će se tebi ljubi.
Prid rasrdnom nemilosti
smerna molba jedva odoli;
jedva slomi srce oholi,
da satren'je svietu prosti.
Prešno po me tad poslaše,
ki sam glasnik svieh bogova,
da odlučen'ja sad njegova
višnjiem reče na po nase.
Kad ja dogjoh gdi on sjedi
strašniem glasom progovori,
a pakljeni svi ponori
zamnieše mu na besjedi.
Stresoše se sve države,
gdi razlicieh stan je muka,
i zareža i zahuka
strašan vratar proz tri glave.
I reče: o ti, ki bi viku
općen glasnik zemlje i nebi,
čuj rieč moju stavnu u sebi,
i odluku priveliku.
Hrlo uzleti, Merkurio,
na visine, Jove gdi je,
ter mu reci, da mi nije
s nebom vlasti ugrabio.
Ako mi si tej svjetlosti
uzeo dana pribieloga,
da izgubih, ne cien, s' toga
vik s' oružjem hrabrenosti.
Posred moga kuju dvora
po naredbi moj trjeskove,
a ti oholi njima Jove
ognjevito strielaš s' gora.
Nije li dosta tvoj požudi,
da ja u tminah vik moj vodim,

63. sad] *zagr.:* sva. 64. reče] *zagr.:* rečem.

nad mrtvieme da gospodim,
kieh stat' sa mnom grieh osudi,
nu stavio mene jesi
gdi su polja plača puna,
tebe od zviezda liepa kruna
da u veselieh strana resi?
Neg li zloban išteš k' tomu,
što mi vieku ni podniti
još ženidbu zabraniti
svud božanstvu sličnu momu.
Amfitriju vil svu milu
Neptun grli posred mora;
sred nebesa bez prikora
tvoj Junoni ti si u krilu.
Al' što velim? tva razbluda
neka bi ona sama bila,
da božica još i vila
ti milov'o nijesi svuda.
Tiem sinova množ čestita
tebe resi: jaoh, a mene
strašni dusi, hude sjene
sred kraljestva ognjevita.
Da li ja sam, ki bez ploda
sam udove dni me trajem,
ni za život moga hajem
hrabrenoga sviem poroda?
Ah, vik prikor taj ne sliedi,
čujte kletvu, kleti u tmini,
koju Pluton, bog vaš, čini,
kad ne steče, što odredi.
Hridne gore razvalit' ću
svjetlos tminam svu pokrivši,
sviet u pak'o obrativši,
krvi poliv sunčju sviću.
Ove rieči kad izusti
silna pakla vlas najveća,

92. osudi] *zagr.:* dovodí. 93. nu] *zagr.*: da. 97. neg li] *zagr.:* nego. 105. al'] *zagr.:* nu. 106. neka] *a:* naka. 112. sred] *a:* sad. 115. moga] *a:* onoga. 122. svu] *a:* svie. 124. poliv] *a:* proliv*:* sunčju] *zagr.* suncu.

učiniše, da obeća
sve mu Jove i dopusti.
Dat' mu je rek'o Proserpinu
djevojčicu, ka nahodi
u ovemu se mjestu odi,
Cererinu kćer jedinu,
ke zamjerna liepos bješe,
čas rajskoga slavna kola,
dočiem Marta i Apolo
nje drag ures ne užeže.
Er to uzroči, da s' nebesa
mat je u strane ove stavi,
da skrovena njih ljubavi
bude svjetlos nje uresa.
Ah, ko luda mis'o ova je,
er se vara taj saviše,
ko čijem s' oči liepos diže,
cieni dignut' i s' srca je.
Po sebi se liepos kaže,
i u pustoj još planini
svjetlje od neba nebo čini,
koli skrovnije, toli draže.
Pluton smiren nahodi se
(ako u smeći mir bit' more)
steć', ufajuć lipos s' gore,
ka vidjela prije vik ni se.
Nu ka svitlos protiv meni
podigla se? Što je novo?
Božice su njeke ovo
sišle uživat' sej zeleni.
Palade je i Dijana,
nu Venere na po na se.
Tkoga vode? Ovo ulaze:
Proserpina je izabrana.
Nije mi veće govoriti,

133. ke] *a:* ka. 136. *zagr.:* zrak svjetline nje užeže. 141. luda] *a:* lada. 150. more] *a:* može. 152. prije vik] *zagr.*: viek prie. 158. i 159. *zagr.:*
Nu Venere naponase,
koga vodi ono uza se?
159. ovo] *a:* ove.

da ne budu rieči moje
bit' čuvene od njih koje,
ter s' tim smeća ka prispiti.
  Poć' ću skrit' se sred dubrava
pod pastirsku sliku i čine,
neka gledam zgode ine,
ke će iz višnjih izit' sprava.

SKAZANJE DRUGO.

VENERE, PROSERPINA, DIJANA, SKUP BOŽICA I SKUP VILA DUBRAVSKIJEH.

VENERE:

Ljepša i svjetlja u razbludi,
neg li ikada, zoro, izl'jezi,
ter pram, ki ti zlato resi
po istoku prostri svudi;
prospi rajsko cvieće iz krila,
zoro draga, zoro mila!
  Da i mi po ovoj liepoj strani,
ko mlagjahne vile čine,
prije neg s vedre tej visine
ukaže se zrak sunčani,
izbiramo sred zeleni
cvietak bieli i rumeni;
  da pod slatke skladne glase
nam vjenačce tej vijemo,
naresiti čijem budemo
povrh čela ruse vlase,
ke tih vjetric bludno odveće
niz bio vrat nam sad razmeće.
  Pojmo, pojmo, mile moje,
u ovi način drag i sladak,
na jutrnji dočijem hladak
šušnjet listje počelo je,
veleći nam: pjesni mile
sprav'te od neba liepe vile.

165—168. tih stihova nema *rkp. a. Iza 168. rkp. a. ima i* „Palade"; *rkp. a. mjesto* „skup" *ima* „kor", *ja sam uzeo ono prvo, jerbo je tako i u Arijadni.* 171. pram] *zagr.:* plam; ki ti] *a:* kitti. 172. prostri *zagr.:* prospi.

PROSERPINA:

Ke će pjesni naše biti,
liepa majko od ljubavi,
jeda pojuć ki gizdavi
cvietak ćemo proslaviti,
lier bieli i ružicu,
ka u rumenom cti nam licu?

VENERE:

Cererina kćerce izbrana,
nut', gdje onamo sred gustine,
čijem lieposti tve jedine
sred ovijeh se kažu strana,
slavic poje u dubravi,
da taj ti si cviet gizdavi.

PROSERPINA:

Ugodna je hvala svaka,
od hvaljenieh ka izl'jeze:
što da liepo ne reče se,
koga liepos hvali taka?
Cviet sam gizdav ja rečena,
bivši od tebe pohvaljena.

DIJANA:

O božice, što do sada
pjesni naše slatke rastavlja?
Dočijem svaka sebi spravlja
liep vjenačac sred livada,
pojmo drago primal'jetje,
koje plodi travu i cvietje.

SKUP BOŽICA:

Zelenim se polja rese,
zelen cvitjem razlicime,
prol'jetja je slavno vrieme,
u veselju sve čuje se,
uživa ptica i zvir
ljuveni slatki mir.

199—204 *u rkp. a. govori ovo Palade.* 202. ovijeh] *a:* onijeh. 206. izl'jeze] *a:* izlazi. 207. da] *a:* od. 210. tebe] *a:* tebi. 212. naše slatke rastavlja] *zagr.:* sladke naše ustavlja. 217. zelenim] *zagr.:* zelenju.

VENERE:

Liepe vile od dubrava,
kijem je razvit pram uresni,
gdi su vaše slatke pjesni,
od kojieh je svudi slava?
Na pjevanja, ka slišate,
odgovor nam i vi dajte.

SKUP VILA:

Ka ovo sad svjetlos vidi se?
Zemlja u nebo obrati se,
drag ti isteče danak bieli,
veseli se svak, veseli.

VENERE:

Veseli se, svak veseli,
lis na dubu, dub u gori,
tko god ljubav dragu dvori,
tko god pokoj slatki želi:
u veselju, polja i luzi,
budite nam mili druzi.

SKUP BOŽICA:

Veselje se svudi kaži,
sve se raduj primal'jetjem,
trava capti l'jepšiem cviećem,
cvieće nosi miris draži,
svak s' dragom ljuvezni
na tance, na pjesni.

SKUP VILA:

Tiek svoj rieke ustavljaju,
na pjevanja ka slišaju,
duh svaki se zamamljuje,
čim nebeski skup se čuje.

VENERE:

Ljubko svaka sad prinesi
blidi cvitak i rumeni,
da naš svietli pram zlaćeni
liep vjenačac većma uresi,

246 pjevanja] *a:* spasen'ja. 250. blidi] *zagr.:* bieli.

s' kijem na igre gorskieh vila
poć' budemo družbo mila.

SKUP VILA:

Zvietjem ta se ne ponosi,
ka cviet rajski sobom nosi,
božicami liepim s nebi
gizda od cvieta nije triebi.

VENERE:

Rajska liepos, kad uzima
čin vilinji i priliku,
ko vil svaka za svu diku
po livadah resit' se ima,
neka i nju po dubravi
pastier sliedi prigizdavi;
ter zatravljen i ustrieljen
s' prislatkoga nje pogleda
požudnieh sklad besjeda,
pod sviroku pit' je usiljen,
i plam ki mu srce gori,
u divjačnoj djeljat' kori.

SKUP VILA:

Zviezda jasnos potamniva
sunčanome prid svjetlosti;
gdi su rajske sve lieposti
dika umrla tašta biva:
gubi se zemlje ures
pri gizdah od nebes.

VENERE:

Cvietje zene i opada,
noć na bio dan tmasta dogje,
svieta krasnos časom progje,
stiraju se ljeta mlada;
samo blažen ti se pravi,
u ljubavi tko boravi;

253. na igre] *a:* igre. 255 i 256. ta — ka] *zagr.:* taj — tko. 260. vilinji] *a:* vilinju. 267. sklad besjeda *a:* kad s' besjeda. 268. pit'] *zagr.:* piet. 270. djeljat'] *a.:* djelja. 273. *a.:* gine rajske sve lieposti, *zagr.:* gdi su rajske te lieposti. 276. gizdah] *a.:* gizdavah. 278. na bio dan] *zagr.:* za dadanom. 280. stiraju] *zagr.:* staraju.

er mlados s' prva uživa
pak je miran spomenuje
i oni pokoj misli čuje,
u kojemu mlad pribiva.
Ah, ko budu te ljuvene
pak ugodne uspomene!
Tiem, mladice, ber'te slasti
draga cvietja ljuvenoga;
bez uresa er svakoga
neubran će k zemlji opasti,
a vi, kajne, pak zaludu
proklinjati sreću hudu.
Nut' božice, druge moje
koliko su vidjet' mile,
čijem su ljubko nakitile
svietle i čiste prame svoje;
nut' li paka sred livada,
gdje neubrano cvietje pada.

SKUP VILA:

Tko riet' ne će, blažen da je,
ko s' ljubavi dni sve traje;
ako oni, koji ljubi,
mlados dragu vik ne gubi?

SKUP BOŽICA:

Tu ljepota ima krepos,
da je uresna bez naprave;
nu ako s' viencem po vrh glave
sad je ovaka rajska liepos:
ljepša je svieh žena
ljepota rešena.
Liepa je liepos liepih vila,
čiem se pomnjom narav slavi;
nu i nepomstvom već krat mila
ponuda je od ljubavi;
gizdav ures bez uresa
ljepota je od nebesa.

285. misli] *zagr.*: mišlju. 287. ko budu te] *a:* ko budu tve, *zagr.:* ko li su te. 295—300. *u rkp. a. govori ove stihove* „jedna od vila". 308. sad je ovaka] *zagr.:* tad je ovako. 311—316. *u zagr. ove stihove govori Venere.* 312. pomnjom] *zagr.* s pomnjom.

Nu što, jaoh, čuje se, koja je sila ovo,
ka svietom svijem trese, što li će bit' novo?
Ka će ova bit' sjena, ka sunce pribiva,
ter munja ognjena kroza nju svegj siva?
Već nam stat' nije odi; gorućieh vrh kola
iz zemlje izhodi njeka sjen ohola.
Bježimo. Jaoh, što bi? Od pakla kralja vlas
Proserpinu ugrabi izmegju svieh nas.

SKAZANJE TREĆE.

PROSERPINA I PLUTON S FURIJAMI.

PROSERPINA:

Tko me ugrabi, jaoh, što ovo je?
Nakazni su strahovite,
ustav'te se, ne bježite,
ne dajte me, druge moje.

PLUTON:

Ne boj se, u vlasti boga si ti sada,
pakljenoj u tmasti moguće ki vlada.

PROSERPINA:

Gdje si, ćajko, tve treskove
ostavio svijem nemile,
jaoh, da sada tužne ove
srce jadno ne prostrile?
Za što ne imaš milos koju
podat', vajmeh, sad ovako
sviem nesrećnu mlados moju
vrlijem sjenam u zli pak'o?
Da li od oca ne umoli
ljubav mi se po tvom sudu,
da sviet dragi brzo toli
ostaviti, jaoh, ne budu?
U čemu sam tebi viku
ja mlagjahna sagriešila,
probuditi da toliku
dostojna sam srdžbu bila?

319. ova] *zagr.*: ovo, pribiva] *zagr.*: prikriva. 323. bježimo, jaoh, što bi] *zagr.*: bježmo, što ovo bi? 328. druge] *a*: drage. 330. moguće ki] *zagr.* ki moguć sve. 340 po] *zagr.*: pri.

Za koju ću zlobu poći
djevojčica osugjena,
gdje sred vječne tmaste noći
stan je samo hudijeh sjena.
Ah, čestite pri mom vaju,
ke su od inieh ugrabjene;
er daj te sve uživaju,
svjetlosti ove drage općene:
meni svjetlos i sloboda
jednako se tužnoj brani,
osudjenieh sred naroda
da u pakljenom cičem strani.
Grabi mi se s' danom bielim
sve pošten'je, sva ćas moja,
nesrećnija ter se velim
od svieh, ke su bez pokoja.
Jaoh, u biću nevoljnomu
dočijem liepo nebo ohodim,
silniku se pakljenomu
robinjica plačna vodim.
O cvjetice povrh glave
meni milo za zlo moje,
ostaj pusto; jaoh, naprave
nesrećniem se ne pristoje.
O majčini svjeti svime
pogrgjeni s' me ludosti;
o poznane u nevrieme
Venerine sve hitrosti.
Draga majko, majko moja,
majko ploda žalosnoga.
jedina je kćerca tvoja
ostavljena od svakoga.
Jaoh, jeda i ti za ćes hudu,
majko, ime slatko meni,
ostavićeš tvu razbludu
i vas pokoj svoj ljuveni?

347. koju] *zagr.*: čiju. 358. pakljenom] *zagr.*: paklenoj, cičem] *zagr.*: cičim. 367. cvjetice] *zagr.*: cvietjice. 373. poznane] *zagr.*: poznate. 382. svoj ljuveni] *zagr.*: tvoj ljubljeni.

Moj pogubi pomoć pravi,
ugrabi me, jaoh, silniku;
uzde ustegni, konje ustavi
zlom gusaru, crnu i priku.
Ugrabi me, majko mila,
strašivomu iz oblasti,
ki u ponor svojijeh spila,
u vječne me nosi tmasti.

PLUTON:

Morit' se razlog ni toliko, liepa ma,
taštome bojazni i mislim jadnima.
Ustavi tužni glas, ustavi suze i cvil;
ne će se hud poraz, da ćuti taka vil,
većem ćeš gospodit' kraljestvom vas tvoj vik,
dostojan ter ćeš rit', da ti sam ljubovnik.
Da bieli dan meni u mrkloj tamnosti
ne svieti, ne scieni, rad tvoje lieposti.
Saturnov sin sam ja, koga vlas bez mire
u zemlji moguća nad sviem se prostire.
Nebesa su meni druga,
sviet drugi, sred vesele
gdje svjetlosti veća vele
uživaćeš polja i luga.
Tuj naraštaj vas čestiti,
ki da na sviet vik zlaćeni,
život dragi i ljuveni
odlučio je svegj živjeti.
Tuj trava u cvieću sred livad ravnieh jes,
ka u vječnom prol'jetju kažu drag svoj ures.
Sred ovijeh livada skup je onijeh svieh vila,
kijeh liepos ikada na svietu je slovila.
Pastieri tuj su svi sa dragiem gospogjam,
koji su ljubavi ćutjeli slatki plam.

383. pravi] *zagr.:* spravi 389. spila] *a:* sila. 390. vječne] *a:* vječno. 392. i] *zagr.:* ni. 395. većem] *zagr.:* veće 397. u — tamnosti] *nema u rkp. a.* 398. svieti] *zagr.:* svietli; rad — lieposti] *nema u rkp. a.* 401. druga:] *a;* draga. 402. sviet] *zagr.:* i sviet. 407. dragi] *zagr.:* draži. 408. *zagr.:* obra u viek svoj živiti. 410. vječnom] *a:* vjernom; kažu] *a:* kaže. 411. je] *nema a.* 413. dragiem] *zagr.:* draziem.

Sred inijeh tu lieposti
jedan dub se još nahodi,
koji se zove od svjetlosti,
pod zlatimi tere plodi
svegj ugiblje sa sve strane
sviem zelene jasne grane.
Koji, neka tvoja slava
bude veća svak čas biti,
o razbludo ma gizdava,
tebi će se posvetiti;
u vieke će tvoj se zvati
taj dub liepi i bogati.
Nu što velim? Sve ištore
povjetarcem lako hodi,
na zemlji se što nahodi,
više česa leži more,
sve će stamnjet' svieta ovoga
prid raskošam carstva tvoga.
U krunah kraljevi sniženi oda svud
i puci jošte svi doći će na tvoj sud.
Smrt svaka jednači: prid tobom pored stat'
nejak će i jači, ubog će i bogat.
Krivi će se suditi po volji po tvojoj,
dobri će viditi po tebi drag pokoj.
Smrt s' milim životom pod vlas ćeš držati,
tere ćeš rieči tvom sreću i ćeš vladati

PROSERPINA:

Da li na moj glas tužbeni
i na ove grozne suze,
jaoh, mlagjahnoj nitko meni
ne ima milos, ni ganu se?
Pokli nije ufat', jaoh, kroz cvile
zaman pomoć na me trude,

418—420. *rkp. a:*
plodom zlatim tere plodi;
svegj ugiblje sa sve strane
svoje sjene, jasne grane.

428. povjetarcem] *a:* povjetarce. 437. krivi će se] *zagr.:* krive ćeš. 439. držati] *zagr.:* imati. 441. da li] *a:* ali. 445. ufat'] *a:* ufati.

pokli nije, tko bi od sile
oteo me ove hude:
ostaj s' bogom zrak sunčani,
s' bogom družbo rajskijeh vila,
i ti s' bogom, jaoh, ostani,
gdje gogjer si, majko mila!

PLUTON:

Veće, vrani konji moji,
hrli stupaj obratite,
gdje pristolje moje stoji,
da me opeta postavite.

ČINJEN'JE DRUGO.

SKAZANJE PRVO.

LJUBIMIR, RADMIO, LOVORKO, DUBRAVKO, I SKUP PASTIERA.

LJUBIMIR:

Staviste li se, o pastieri,
(još me svega strah prohodi)
na ovomu mjestu odi
ke se čudo sad zamjeri?
Nu stavio tko nije se;
zvier sred jame ka pribiva,
zapanjena i strašiva
još se s' jamam istiem trese.
Ah, vidjen'je svijem nemilo!
Bog ukloni od zlijeh šteta!
Pomrčala svjetlos svieta
i sve bješe pocrnilo.
Prvo trešnja silna prigje,
ter svom zemljom jako krenu,
u oblaku potamnjenu
vječni se oganj paka vigje.
Nu što kaže, što li veli
svies ma sade pripadena,

451. *ovo je u rkp. a. stih 452, a ovaj je 451.* 455. *ovo je u rkp. a. stih 456, a ovaj je 455.* 458. prohodi] *zagr.:* obhodi. 461. nije] *zagr.:* da nie 463. i strašiva] *zagr.:* izčezniva. 468. pocrnilo] *zagr.:* potamnilo. 473. kaže] *zagr.:* kažem. 474. sade] *zagr.:* sada.

hudijeh sila, strašnieh sjena
skup ujedno vidjeste li?

LOVORKO:

Tminu, ku spoviedaš,
vidjesmo druže naš;
nu ostalo, što kaza odi nam ti sada,
ne čusmo, nit' glasa itko nam spovieda.
Ti sliedi naprieda, ako ti mučno ni,
kaži nam, što gleda strašivoj u tmini?

LJUBIMIR:

Sve ste u tom mogli čuti;
nu za družbi pogoditi,
opeta sam spravan riti,
što me strah je spomenuti.
Prem s' istočne bješe strane
sunce odkrilo zrak zlaćeni,
još se skljaše vrh zeleni
rosa, jutrom koja pane.
Tad' uzagn'o ja bjeh stada
na daleče mjestu ovomu,
pri kladencu gdi bistromu
vazda zene trava mlada.
Pod sviroku ter bez misli
stojah pjesni tuj pojući,
od nikud se ne bojući,
vuk da će izit' hudi i zli.
Kad eto ti iz nenadi
poda mnom se zemlja ustrese,
poplašene ter ovce se
rastjeraše po livadi.
Hrlo skočih, ali opeta
eto t' oči me vidiše,
gdje se iz zemlje van podiže
dim, u kom se oganj smeta.
Za kojime taj čas paka
kako iz njeke crne jame

480. *zagr.:* ne čusmo ni glasa, ni tko nam spovieda. 482. *zagr.:* Ti niešto ugleda strašivo u tmini. 489. se skljaše] *zagr.:* ctijaše. 491. Tad'] *zagr.:* kad. 492. na] *zagr.:* ne. 496. pojući] *zagr.:* pojeći. 497. bojući] *zagr.:* bojeći ter] *zagr.:* tiem. 507. kojime] *a:* kojim se, *zagr.:* kojiem.

oganj goruć vrže plame
stisnut tmasta sred oblaka,
iz kojega sjeni grube
čuh gdi buka mukla izlazi,
kako vihri kada plasi
proć' ne mogu guste dube.
Čuh, nu jedva još u trudu,
nješto k'o glas ljucki cvilit';
veće hti me strah usilit',
napried gledat' da ne budu.
Tiem utekoh pun poraza,
k' selu pognah stada ureda;
ere bo mi srce ne da
tuj čekati kratka časa.
Ah, nut' gleda' stvar veliku,
gdi opet dogjoh, — nuti sreće,
na isto mjesto, gdje bjeh veće
odlučio ne doć' viku.
K' bogu sada, družbo mila,
da se prostru glasi naši
ako u tomu zemlji naši
stvar se sluti ka nemila

LOVORKO:

Ukloni višnja vlas
taj sluta zla od nas.
Pastieri daj da svi jedino mi sada
molimo s' ljubavi toga, ki sve vlada,
da ako bi srdžbe toj njegove zlamen'je
bude imat' na puk svoj ke godi smiljen'je.

SKUP:

O višnje kreposti,
kažite vrhu nas
moguću vašu vlas,

516. ljucki] *a:* ljudcki; cvilit'] *a:* cvili. 517. *zagr.:* veće htie me strah usilit, *a:* veće ti me strah usili. 520. pognah] *zagr.:* pognav. 522. čekati] *zagr.:* gledati. 523. ah] *zagr.:* da. 525. isto mjesto] *zagr.:* istom mjestu. 528. naši] *zagr.:* vaši. 529. u tomu] *a:* tomu. 530. se sluti] *zagr.:* sluti se. 532. sluta] *zagr.:* huda. 533. jedino] *a:* sedimo. (se dimo?)

ne rasrdžbom, neg milosti.
Dostojte se drugdje odnieti
sve zlo, ke se nami prieti.

RADMIO:

Ako mi smo narod oni,
ki svegj poje vaše slave:
od našieh se strana ukloni
prieki nemir s' hude sprave.

SKUP:

O višnje kreposti,
kažite vrhu nas
moguću vašu vlas,
ne rasrdžbom, neg milosti.
Dostojte se drugdie odnieti
sve zlo, ke se nami prieti.

DUBRAVKO:

Moć se vaša kazat' pogji
u gradovih oholime,
a priklonu čeljad ogji,
ka pastiersko nosi ime.

LJUBIMIR:

Sve zle misli jadovite,
ke smo u srcijeh mi začeli,
tašte u nas objavite
milostiviem vašiem djeli.

SKUP:

O višnje kreposti,
kažite vrhu nas
moguću vašu vlas,
ne rasrdžbom, neg milosti.
Dostojte se drugdje odnieti
sve zlo, ke se nami prieti

LOVORKO:

Prosvietli nam s'gar s' nebesi
svietlije sunce iz oblaka.

540. rasrdžbom] *a:* rasrdžbam. 550. rasrdžbom] *a:* rasrdžbam. 558. srcijeh] *zagr.:* srcu. 560. milostiviem vašiem] *a:* milostivieh vašieh. 564. rasrdžbom] *a:* rasrdžbam. 567. nam] *zagr.:* nas; nebesi] *a:* nebi. 568. svietlije] *a:* svietie.

LJUBIMIR:

Najvedrije bitje izl'jezi
tmasta sluta, sumnja svaka.

LOVORKO:

Molbe usliši bože s' nebi,
utječemo čiem se k' tebi.

DUBRAVKO:

Vrh otara ako tvoga
srebro i zlato nije nam slati,
naše uboštvo mješte toga
srce ti će prikazati.

RADMIO:

Ne ostavi puka blaga,
ki sve ufanje u te slaga.

SKUP:

O višnje kreposti,
kažite vrhu nas
moguću vašu vlas
ne rasrdžbom nek milosti.
Dostojte se drugdje odnieti,
sve zlo, ke se nami prieti.

SKAZANJE DRUGO.

CERERE, LOVORKO I SKUP PASTIERA.

CERERE:

Jaoh, gdje tužna niesam bila:
otukla sam polja i gore,
nit' mi umie riet itkore
gdi je moja kćerca mila.

LOVORKO:

Tko ovo sva lica suzami poljeva?
Cerere božica, u pogled tužna sva.

569. *i* 570. *u zagr. govori ovo Radmio.* 569. najvedrije] *zagr.:* na vedrie. 370. sluta, sumnja svaka] *zagr.:* zla ta sumnja svaka. *Iza* 570. *u Zagr.* „skup“ *pjeva svoju:* „o višnje kreposti“ *itd.* 589. poljeva] *a:* proljeva.

*

Jaoh, da li još tuga i višnjiem trud dieli?
Skroveni iz luga slušajmo što veli.

SKAZANJE TREĆE.

CERERE (sama):

Jur izgubih, jaoh, ovako
drag razgovor moj jedini,
moju rados, moj istini
pokoj, i me dobro svako.
Gdje si, kćerce mila meni?
Gdje si, slatka ma ljubavi?
Tvoj nesrećnoj majci objavi,
er te inako nać' ne cieni.
Ah, koli se ja blažena
cieć me liepe zvah njekada,
toliko sam tužna sada
vrh žalosnieh svieh žena!
Ne zavidjah ja na sreći
ni jednoj majci neba i svita,
nego zvah se pričestita
moju kćercu svegj videći.
Pače meni zavidješe
na jedinoj moj razbludi
mnoge srećne majke svudi
u porodieh ke se rieše.
O pokoju, o pohvalo,
o majčina diko mila,
ponosita s ke sam bila
dosle, vajmeh, svud ne malo;
sad nevoljo, sad žalosti,
kćerce, tugo majke tvoje,
ako za te danke svoje
sad provodi u gorkosti.
Da li, vajmeh, ja sred dvora
samu ostavih tvu ljepotu,
neka u zlu sam vik životu
bez svakoga razgovora?

591. *i* 592. *nema u rkp. a.* 599. tvoj] *a:* tvojoj. 608. svegj] *a:* svak. 611. srećne majke] *zagr.:* majke, srećne. 619. ako] *zagr.:* pokli. 620. provodi] *zagr.:* provodim. 621. ja sred] *zagr.:* posred.

Što ne mislih tužna prije,
kćerce dušo srca moga;
jere jedna liepos mnoga
vik slobodna sama nije.
Jaoh, od mora, od zemlje li
bi ti gusar prik toliko,
ki, jedina moja diko,
tebe sa mnom sad razdieli?
Gdje te iskati mogu veće?
Put ke strane upraviću?
Po kom tragu tužna gdi ću?
Jaoh, tko put mi spovidjet' će?
Pokli ne vim, tko će rieti,
gdje se moja kćerca taji,
poć' ću tužna, gdje stupaji
i sreća me bude odnieti.
Ah, da bi se tukla ovako
ti Venere bludna i huda,
za Ljubavim tvojom svuda
ti mi uzroči me zlo svako.

SKAZANJE ČETVRTO.

LJUBIMIR, LOVORKO, CERERE, SKUP PASTIRA I JEKA IZ GORE.

LJUBIMIR:

Veće ona odhodi, a mi se skroveni
tajimo još odi sred ove zeleni?
Izidimo na dvor svi pastieri opeta,
neka nam objavi, što biće nje smeta.
O, koja zemlji ovoj milosna toli bi,
božice, da plod svoj da se sad po tebi,
koji resi čisti vlas
pšenični zlatni klas;
Cerere uzmnožna, polja ova težana
kojoj su podložna i naša sva hrana,
molimo smierno te, vjernijem tvojim kaž':
koje su tuge tve i smeće, koje imaš?

638. moja kćerca] *zagr.:* kćerca moja. *Iza* 644. *rkp: a:* Ljubimir, Lovorko, Crrere i kor iz nutra. 650. da — tebi] *nema a.* 652. zlatni] *a:* slatki.

CERERE:

Jaoh, jedina ma razbluda
otišla je, ne znam kuda,
strah me, da je tko nemio
nije svojoj majci ugrabio.
Pastieri, jeda vi umiete glas mi dat'
gdje ona boravi, da je budem poć' iskat'.

LOVORKO:

Nijesmo je vidjeli, ni mogli nigdje čut',
božice, ne cvili, ne će ti poginut'.
Nu ka je moć bila ta, koja je izvadi
iz dvora bogata, ki joj ti sagradi?
Dostoj se toj riet' nam, slobodan ko bi toj
iz svoje kuće da uzet' smie drag porod tvoj?
O slavna Cerere, kaž' nam toj najprija.

CERERE:

Bi hitros Venere, ne sila ičija.
Ona bi, koja mi razbludnom rieči svom
diete, jaoh, primami iziti na dvor š njom.
Ona uzrok bi danas me smeće sve na svit,
jaoh, tko će dat' mi glas, gdje će ma kćerca bit'?
Pitah ljudi, pitah zvieri,
ptice i ribe, nu zaludu,
jeda tkogod mu razbludu
gdje za milos, vaj, zamjeri:
jaoh, sve gluho ukaza se
na tužbene moje glase.
O pastieri, pomozite,
još da pitam ove gore,
jeda one odgovore
na me tužbe jadovite;
jeda nagjem mom cvil'jenju
daj ku milos u kamenju.
O planine drage moje,
na ove tužbe, ke slišate,

667. dostoj se] *a:* dostojte se; toj riet' nam] *zagr.:* to nam riet'. 668. svoje] *zagr.,:* tvoje; da] *nema a.;* uzet] *zagr.:* izet. 670. *u rkp. a. govori to Lovorko.* 671. 672. *tih stihova nema a.* 676. ptice i ribe] *zagr.:* ribe, ptice. 678. gdje za milos] *a:* gdi se milos. 679. jaoh sve gluho] *a:* . . . . . . 680. na tužbene moje] *a:* . . . . 686. daj ku] *zagr.:* koju.

daj mi odgovor vi poda'te,
gdi je dobro me svakoje?

JEKA:

Ko je?

CERERE:

Ja sam, goro, poslušaj me;
nu vapiti, jaoh, naprieda
suze brane, plač mi ne da,
odgovorite vi joj za me.

SKUP:

Cerere je slavna odi,
ka vas pored sa mnom pita,
možete li znat', čestita
gdi se kćerca nje nahodi.

JEKA:

Hodi.

CERERE:

Hodi po ovoj strani gdi li?
pita'te opet moji mili.

SKUP:

Hodi l' kuda skrovna toli,
da ju same vi vidite,
o planine, objavite,
jeda u vašoj koj prodoli?

JEKA:

Doli.

CERERE:

Doli? Kuda to, jaoh, meni?
Jeda u strani u pakljeni,
gdi su vječni nepokoji?
Za ki tu stat' grieh dostoji?

JEKA:

Stoji.

689. poda'te] *a:* podajte. 693. jaoh] *zagr.:* već. 695. odgovorite] *zagr.:* odgovor'te. 697. sa mnom] *zagr.:* s nami. 703. Hodi l'] *a:* hodi. 706. jeda] *zagr.:* jeda je. 711. *toga stiha nema a.*

SKUP:

Stoji doli, veliš tako?
Ka su mjesta doli? reci!
Ah, vijeke se toj ne steci,
što sad reče ti opako.

JEKA:

Pak'o

CERERE:

Da li, vajmeh, ni na svitu,
jaoh, jedina moja dika,
sred naroda neg li prika
u zlu mjestu ognjevitu?

JEKA:

Tu.

SKUP:

Kako u pak'o mogu otaći
sunča zraka svjetlja lica,
za što li se tuj božica
Proserpina može iznaći?

JEKA:

Naći.

CERERE:

Ko nać' će se, ako priti
ne može se mjestu tomu?
Ko sit' k jazu pakljenomu
slobodan će toli biti?

JEKA:

Ti.

SKUP:

Da božice liepe s' nebi
slaze tmaste u ponore,
kaž' nam, tko ti biti more
još velikoj pri potrjebi?

715. vijeke se] *zagr.:* vieku se, *a:* vijeke su. 724. *zagr.:* sunčjeg zraka svietla lica. 725. *zagr.:* Zaisto li se tu božica. 728. nać' će] *a:* naće. 729. mjestu.] *zagr.:* k mjestu. 733. liepe] *zagr.:* svietle, *a:* liepa. 734. slaze] *a:* slazi. 735. ti] *zagr.* to.

JEKA:

Triebi.

CERBER:

Da li gdi su crne sjene
strašivoga posred plama
triebi je, da sit' budem sama,
i nije drugi liek za mene?

JEKA:

Ne.

SKUP:

Pusta i gluha svim planino
već ne dala glas ikada,
ah, kako nam odi sada
ti sve veliš neistino.

JEKA:

Istino.

CERBER:

Sve sam čula, jaoh, ne veće,
ko li tužnoj pristoji se.
Da jur stani kćerce ti se,
gdi su vječne tmasti i smeće?

LOVORKO:

Božice, planini u svemu tak gluhoj
vjerovat' razlog ni, uzdat' se ni u toj,
ne bješe rieči te planinske, neg li sam
gore glas, naše iste besjede ki šlje nam.

CERBER:

Ah neharna zemljo viku,
da li dah-ti dobra svaka,
da ti budeš proždriet' paka,
jaoh, jedinu moju diku?
Hodi opeta, ne plodila,
ke sjeme u te bude pasti,

740. budem] *a:* bude, *zagr.:* budu. 743. gluha] *zagr.:* huda. 744. ikada] *zagr.* nikada. 752. u — gluhoj] *ovo je nestalo u rkp. a.* 753. uzdat' — toj] *ovo je nestalo u rkp. a.* 755. ki] *a:* ko.

na zloj travi da porasti,
zemljo huda i nemila.
Ne napas'o pastir stada
na ravninah na tvojijeh,
težak truda rad svojijeh
ne im'o plate sve nikada.
Zvier srdita bjesnovala
po ravninah tvojijeh sama,
munja silom svoga plama
dub tvoj svaki poharala.
Tve crnilo da bez sjeni
ljetnje sunce kruto peče,
ter te putnik na daleče
strašnu inijem kaže i mijeni!

LJUBIMIR:

Već kletvam svrhu da', već nam zla ne zovi,
jaoh, milos ku ima' na tužni puk ovi
Božice, smili se
zemlji u kojoj rodi se.
Nu što oči me vide, što li će bit' novo,
koja vil izide iz rieke sad ovo?

SKAZANJE PETO.

ARETUZA RIEKA, CERERE, LOVORKO I SKUP PASTIERA.

ARETUZA:

O rodice slavna i sveta
žitnja klasa razlikoga,
bez uzroka i razloga
zemlja ot tebe ova je kleta.
Ako iska i ne nagje
još u niednoj svieta strani
oni pogled drag sunčani,
koga ništor ne ima slagje;
ako porod tvoj jedini
ne znaš gdi je, kćerca tvoja,
nemoj' sudit' zemlju, koja
nije za to u krivini.

762. porasti] *zagr.* prorasti.

CERERE:

Kako to, o vilo, rijeka li jesi ti,
nije li ona nemilo zgriešila na sviti?
Znaj, od nje da poraz izhodi vas meni
ona mi skri danas moj porod ljuveni.

ARETUZA:

O božice, zla usilos,
s' kom se rvat' jaka ne bi,
čini skrit' joj kćercu tebi,
tijem imaj joj koju milos.
Vrat' nesrećnoj u nevolji,
da, k'o s prva, plodna bude;
na ukradu tve razblude
otvori se suproć volji

CERERE:

Tko bi jak toliko, čugju se rieči tvom,
nje biće veliko provali da silom?
Ona bi, vaj, koja usili nje silu,
tijem pravo je stavih ja pod kletvu nemilu.

ARETUZA:

Veliko je zemlje biće,
da nu vlas ćes rieti mnogu
veću od onijeh, koji mogu
na njih posluh usilit' je.
Tijem pedepši njih kreposti,
koji htješe, da obore
nje kamene teške gore
a nevoljnoj njoj ti prosti.
Ja se molim za nju t' odi
usiljena od ljubavi,
ku svak ima po naravi
prema mjestu, gdi se rodi.
Ere sam se ja rodila
u poljijeh od Grecije,
Aretuza ime mi je,
sada rieka, nekad vila:

794. to] *a:* ti. 795. zgriešila *a:* sagriešila. 799. *a:* s' kojom se rvati jako ne bi. 800. skrit' joj] *zagr.*: skrití. 806. jak] *a:* ikad. 813. njih] *zagr:* svoj. 817. njoj ti] *zagr.:* njojzi.

nu ti od pravde i od istine
pridobita spomenujem,
da ni pravo, kako čujem,
da za tugj grieh prav izgine.
Er kad budeš ti uzeti
zemlji ovoj svoje dike:
za druzieh zlobe prike
platu će ona zlu podnieti.
Ah, pogleda' vrh zeleni,
tere budi još joj blaga,
ne cić, rodna mjesta draga,
ni za koje dobro meni,
neg li, kako rieh od zgora,
ere mi se tvrdo haje,
da pravednijem pedepsa je
cieć inijeh huda tvora.

CERERE:

Kako toj ti reče, da od mjesta nies' odi,
ako sve obtječe tvojojzi u vodi?

ARETUZA:

Tugjinka sam, opet pravim,
i tugjinkom svak me zovi,
za sve da otok ljubim ovi
pored s' mojijem rodniem krajim.
Veselija kad bi bila,
i htjela me čuti sada,
rekla bih ti: kako i kada
u rieku sam se obratila,
tere kojijem dogjoh puti
u strane ove, pune slave;
nu je dosta, zemlje prave
da sad razlog budeš čuti.
Tijem prid tobom, ka si s' nebi,
ako nagjoh milos istu,
ti ćeš tvomu rodnom mjestu
dat' veselje, a ja tebi.

829. prav] *zagr.:* pravi. 832. za] *a:* da za. 840. pravednijem] *zagr.:* pravednieh. 849. sada] *a:* sade. 850 kada] *a:* kade. 858. tvomu rodnom mjestu] *zagr.:* rodnu tvomu mistu.

SKUP:

O božice mnoge vlasti,
na tvu zemlju još pogleda',
da pogine tere ne da'
narod, ki te slavi i časti.

CERERE:

Veselje, koje tomu u vik se riet' može,
ko u biću tužnomu svrhu imat' ne može?
Nu što hoć', kaži ti, slišam te spravjeno,
jeda je gdi na sviti me dobro ljubljeno.
Ere to bi samo bilo
čijem bi se razvedrilo
svijem žalosno moje stan'je,
ah, žalosno svako ufan'je.
Gubit' se, vajmeh, još toliko ti nemoj,
ufati dobro mož', naći drag porod tvoj.

ARETUZA:

Znaj, da bistre ovej vode,
o Cerere vazda slavna,
iz dno mora ke odavna
posred polja svijeh izhode,
ne počinju ni izviru
u državi ovoj plodnoj,
nego u mojoj strani rodnoj
Pizanskomu blizu miru.
Tuj proždire zemlja mene,
tuj me krije i provodi,
ljucki stupaj kud ne hodi
proz dubine proz pakljene.
Tuda, čime vale moje
sa mnom nosim skrovnijem putom
vidim vazda s' mukom ljutom
svih u paklu koji stoje.
Vigju sve ono šte se čini,
i pripravlja i odlučuje

860—863. *u rkp. a. još i ovo govori Aretuza.* 865. imat'] *zagr.:* ufat. 866. spravjeno] *zagr.:* strpljeno. 867. gdi] *nema u zagr.* 871. Ah žalosno svako] *zagr.:* skončano prem. 880 nego] *zagr.:* neg li. 884. ljucki] *a*: ljudcki, *zagr.:* ljudski. 889. koji] *a:* ki.

doli, gdi se tužni čuje
plač od onijeh, ki su u tmini.
Tu sam kćercu tvu vidila,
nu gospogjom vječne tmasti,
ke zapovied vječne vlasti
vrh pakljenijeh svijeh je sila.
Kraljica je tuj poznana
u koruni pozlaćeni,
božica je ona od sjeni,
Plutonova ljubi izbrana.
Za to veće ne srdi se
suproć zemlji, ka je prava;
razbluda je tva gizdava,
gdi noć vječna nahodi se.
Pače svijem se ti čestita
sad spovieda', er si mati
kćerce, ka će kraljevati
trećiem dielom segaj svita.
Tijem ostani u pokoju
ter tve biće već ne smeta':
a ti vodo moja, opeta
Aretuzu primi tvoju.

SKAZANJE ŠESTO.

CERERE, RADMIO I SKUP PASTIRA.

CERERE:

Što da veće ištem sliepa?
Ke me ufanje jadnu ustavlja?
Da li je u vlasti moja liepa
pakljenoga strašna kralja?
Da li moja, jaoh, sva hvala
u paklu je sad ostala?
Tužna kćerce, kamo sama
bez nesrećne majke pogje
sred onezieh tmastieh jama,
u ke svjetlos vik ne dogje?
Ah, koja te, brače, sila
tvojoj majci ugrabila?

896. vječne] *zagr.:* čudne. 906. pače] *a:* plače. 920. kamo] *zagr.:* kako 922. onezieh] *zagr.:* onieh.

O, vi svi, jaoh, ki vidite
s' hude sreće žaloš moju,
na me suze proplačite,
imajte mi milos koju;
vaj, jedinu kćercu izgubih,
nad životom koju ljubih.
Je li ki duh na sem sviti
sad toliko bez milosti,
jaoh, da misleć sej žalosti
ne uzbude prozuziti?
Gluhe gore, pusti luzi,
proplačite k našoj tuzi.

SKUP:

Ko je srcem tvrdi kami,
da ne cvili;
da ne plače odi s nami
uzrok nemili,
s' koga tuži sad bez mjere
božica Cerere?

CERERE:

Da li, kćerce, liepi Apolo
tvoj drag ures zaman dvori,
ki svjetlostim svom okolo
svemu svietu dan otvori,
a u pjesnieh hvalu ima
nad bogovim svim inima?
Da li Marte još hrabreni,
ki vojuje vriedno u slavi,
dobit' pokoj svoj žugjeni
nije mog'o s' tve ljubavi,
za sve da on bog oholi
ponižen te već krat moli?
neka liepos tvoju bude
uživati, jaoh, po sili
zlobni silnik sjeni hude
u strašivoj svojoj spili,
jaoh, i majka tva žalosna
otet' mu te nije kreposna!

932—937. *u zagr.: govori ove stihove Radmio*. 954. da on] *zagr.:* da je on.

RADMIO:

Svietlo sunce plačuć hodi
od nebesa po vedrini,
pak skri zrake, da se u tmini
sve za žalos sad nahodi:
potamni i ti, o mjeseče,
za njim zviezda ka isteče.

SKUP:

Ko je srcem tvrdi kami,
da ne cvili;
da ne plače odi s' nami
uzrok nemili,
s' koga tuži sad bez mjere
božica Cerere?

CERERE:

Da li za zlo moje svako,
neka tužim sve me vrieme,
razgori se još i pak'o
milim plamom ljuvenime?
Ljubavi ako plam je koji,
gdi omraza vječna stoji!
Da l' sve dike budu ostati
tužne ove nesrećnice:
svietle oči, prami zlati,
slatki pogled, rajsko lice,
bez svakoga razgovora
pakljenoga sred ponora?
Jaoh, ma kćerce, tvoj lieposti
koju milos možeš steći
pri srditom nemilosti,
gospoduje ka u smeći,
neg li ovu samo, brače,
da se u tvojoj krvi oplače?

RADMIO:

Romonome mukliem, vode,
tec'te od plača zamućene;

964. pak] *zagr.:* pače. 967. *zagr.:* zadj' nam, zviezdo, ka izteče. 980. Da l'] *a:* Da. 988. srditom] *zagr.:* razsrdnoj. 990. neg li] *zagr.:* neg ako.

u pjesni nam poj tužbene,
gorski slavic, sej nezgode;
blazi vjetri, ki letite,
vlažniem ćuhom prosuzite.

SKUP:

Ko je srcem tvrdi kami,
da ne cvili;
da ne plače odi s' nami
uzrok nemili,
s' koga tuži sad bez mjere
božica Cerere?

CERERE:

Ah, sad poznam gdi istino
odgovori meni odi,
kad te pitah, o planino,
gdi se porod moj nahodi,
gdje je rados ma jedina,
gdje je moja Proserpina.
Nahodi se, ti mi reče,
doli, vajmeh, tvoja mila,
gdje dan bieli ne isteče,
neg su mjesta potamnila;
nu ja mišljah, ko to moći
me će sunce stat' u noći?
Ali prem tu, gdje ti kaza,
nahodi se, pusta goro,
cieć majčina zla poraza,
da ju i ona sliedi u skoro,
jaoh, da i ja sam usiljena
sred crnijeh je iskat' sjena.
Planina se bez zeleni,
bez lista se kaž' dubrava,
u poljijeh sahni trava,
na livadah cvieće veni,

994 poj] *a:* tuj. 997. vlažniem] *a*: vašiem. 1004. gdi] *zagr.:* ko li. 1014. ko to] *a:* i ke to; *može biti da je pravo:* s ke to. 1020. da i] *zagr.:* da. 1022. Planina se] *a:* planine su. 1023. bez lista se kaž'] *a:* bez lista se kaže, *zagr.:* **a bez listja kaž'.**

jaoh, za žalos primaliće
svoje u zimno promien' biće.

SKUP.

Ko je srcem tvrdi kami,
da ne cvili;
da ne plače odi s' nami
uzrok nemili,
s' koga tuži sad bez mjere
božica Cerere?

CERERE:

Svegj se čini tužnoj meni
čut' mu drugu, gdi mi pravi:
majko u ovoj plačnoj sjeni
i ti li me, jaoh, ostavi?
Dušo, kćerce, niesam nit' ću,
jaoh, nu kada, kako li ću?
Žitni vienče, u dni mile
koji vlase moje resi,
čim na tužne idem cvile,
ti ostani pod nebesi.
Klas tvoj život znamenuje,
ja gdi poć' ću, smrt kraljuje.
S' bogom polja, s' bogom luzi,
s' bogom nebo svietlo moje,
pogjoh tužna k' vječnoj tuzi,
osugjeni u koj stoje,
ako nać' se veća koja
može tuga, neg je moja.

SKAZANJE SEDMO.

RADMIO, LJUBIMIR, LOVORKO I SKUP PASTIRA.

RADMIO:

O vi, gore kamenite,
kijem po vrsieh vjetri plasi
ledenima čine mrazi

1039. nu kuda, kako li ću] *zagr.:* nu kuda, kamo li ću. 1045. poć' ću] *a:* poću. 1047. svietlo] *zagr.:* drago. 1048. vječnoj] *zagr.:* većoj. 1049. koj] *a:* toj. 1051. neg je] *a:* ne će. *Iza* 1051. *rkp. a. nema nadpisane scenerije.* 1053. vjetri] *zagr.:* vihri. 1054. ledenima] *zagr.:* ledenimi.

zle studeni vjekovite,
na žalosti ovolike,
ljeva'te nam suza rieke.

SKUP:

Ko je srcem tvrdi kami,
da ne cvili;
da ne plače odi s' nami
uzrok nemili,
s' koga tuži sad bez mjere
božica Cerere?

LJUBIMIR:

K' paklu se uputi tužna ova, vigju ja:
božice, ne sluti, da je tuj kći tvoja;
er ako tu stani ona se, imaš znat',
moc' ju ćeš zamani na svjetlos do vik zvat'.
U pak'o je lasno sit'; iz njega opet van
mučno se povratit' na ovi bieli dan.

LOVORKO:

Da li mi sad odi sami ćemo ostati,
za čudo ke godi jošte, jaoh, gledati?
Ter straha nije u nas srcu, za sve da
strašne stvari od nas svaki ču i gleda?
Ah, družbo, cieć boga, k selima našiemi
s' mjesta se ovoga dielimo veće mi.
Pogibno je saviše odi nam stat' veće
gdi se, jaoh, zgodiše tolike nesreće.
Čovjeka, velim vam, žaliti nije milo,
ki po svojoj volji sam nastupa na sve zlo.

ČINJEN'JE TREĆE.

SKAZANJE PRVO.

SKUP FURIJA, MEGERA, RADAMANT I PLUTON.

SKUP FURIJA:

O moguće naše tmine
vječniem ognjem narešene,

1064. k' paklu] *zagr.:* paklu. 1067. zvat'] *a:* stat'. 1072. u nas srcu] *zagr.:* u nas ostalo.

o pakljene
slavne strane nad sve ine,
u kih pribiva
od zemlje krepos sva,
prid kojijem sve se,
snebiva i trese.

PLUTON:

Počni rados, plač dovrši,
oganj svieti, a ne prži.
Pristan'te urede davati veće trud,
onijem, kijeh dovede odi stat' grih prihud.
Bez krzmanja vjerne moje,
plahi stupaj pospješite,
da osudjenieh slobodite,
u zlijeh mukah koji stoje.

SKUP FURIJA:

O vi, kojih silna odluka,
kom se Pluton bog naš slavi,
jur postavi
posred vječnieh stati muka,
na dvor hodite
iz zla, u kom stojite,
ne imajte veće
ni truda ni smeće.

PLUTON:

Svak slavi večeras, ko pod mom krunom jes,
hrabrenu moju vlas i me vil drag ures.
Veselje se čuj sred sjeni,
pogasi se plam ognjeni,
zgini svaka stvar strašiva,
što je u paklu, sve uživa'.

SKUP FURIJA:

Razvedrite, crne spile,
oblak, pod kim vik vodimo,
čim gasimo
mi ognjene svudi sile,

1086. kojijem] *zagr.:* kojom. 1090. pristan'te — davati] *a*: pristan'te se — davat'; *zagr.:* prestani davati. 1101. iz] *a:* i. 1102. ne imajte] *zagr.:* ne imate. 1113. sile] *a:* spile.

ter pak'o draži
od raja se ukaži:
tko tuži i cvili,
raduj se i veseli.

PLUTON:

Bržek se naredi, pristati da bude
Radamant, ki sjedi sudeći prihude,
izkušat' od zloba duše, ke prid njega
dogjoše u doba veselja mojega.
Megera zaupi:
prida nj ko pristupi,
ne bude za sve zlo
osudjen nemilo.

MEGERA:

Sudče, koga u tmini od pakla stavi bog,
da svakoj krivini nać' budeš svoj razlog,
Radamante!

RADAMANT:

Evo me, tko zove?

MEGERA:

Čuj sada!
zapovied, kojome propas se sad vlada.

RADAMANT:

Tko si ti?

MEGERA:

Megera!

RADNMANT:

Ter što mi riet' imaš?

MEGERA:

Ovoga večera da ženi kralj se naš.

RADAMANT:

Toj mi nije stvar nova.

MEGERA:

Da slušaj.

1117. raduj] *a:* raduje 1118. bržek] *zagr.:* brže.

RADAMANT:

Što će bit'?

MEGERA:

Zenidba njegova tvoj će sud ustavit'.

RADAMANT:

Kako to? da znam ja.

MEGERA:

Er hoće bog mili
sred svoga veselja da nitko ne cvili.

RADAMANT:

Po tminah sej jame svak da gre slobodan?

MEGERA:

To isto posla me, da činiš ovi dan.

RADAMANT:

Pedepsu ne čeka' grieh, s' koga zli plaču!

MEGERA:

Slavi se do vieka milos, ka sad se ču.

PLUTON:

Ostavite nesklad hudi
i bies, s' kijem se zadojiste,
ter ke smeću uzročiste,
bud'te od mira uzrok svudi.
Činite, da pozna, o sile pakljene,
za boga milosna unapried svak mene.

SKAZANJE DRUGO.

IZ PROSCENIJA CERERE, PLUTON I TIZIFONE.

CERERE:

Jaoh, ovo su mjesta od smeće
i od vječnoga nepokoja?
Ali gdje si liepa moja,
ne vim jošte, tko mi riet' će.

PLUTON:

Ki ovo sada ja u tužbah čujem glas?
Sred moga veselja tko mieša svoj poraz?

1139. slavi] *a.* stavi. 1150. ki] *zagr.:* čii.

Ne rekoh, da svačiji pristanu od svudi
i jadi, i plači, i tuge i trudi?
Hrlo skoči Tizifone,
ter vigj, tko to može biti,
ko ne haje obslužiti
me naredbe i zakone.

CERERE:

Ah, za milos, kćerce, sada
nesrećnoj se majci ozovi,
ka za tobom puna jada
dogje u strašni ponor ovi.

TIZIFONE.

Ko ovo s' neciene slobodan saviše
sred naše općene radosti uzdiše?
Koja si duša ti,
ka smieš smetati
s' cvil'jenjem žalosniem
veselje nami sviem?

CERERE:

Imaš znat', ničija
da duša niesam ja;
nu sam tužna mati ona,
o nakazni zla pakljena,
nemiloga od Plutona
koj bi kćerca ugrabljena.

TIZIFONE.

Mati jeda si ti kćere,
ka je srećna nad sve ine?

CERERE:

Mati ja sam Proserpine:
prinesrećna svim Cerere.

TIZIFONE:

Ne cieni veće to, nesrećna da si ti,
ako sad zaisto kćerce si te mati,

1159. majci] *a:* majki. 1166. s' cvil'jenjem] *zagr.:* cviljenjem. 1170. tužna] *zagr.:* čuj mo. 1173. koj] *zagr.:* kojoj. 1174. *zagr.:* Jeda ti si mati kćere. 1175. ka je srećna] *a:* ‚ka srećna', *ispravljeno drugom rukom:* ‚ka srećnija'. 1178. cieni] *zagr.:* reci. 1179. te] *a:* ti, kćerce] *zagr.:* kćere.

kćerce, ka je ljubi izbrana
kralja od ovieh silnieh jama.
Nu mi je veće poć', da kazat' budu sve,
tko si ti, ka smije doć' u naše tmine ove.

CERERE:

Pogji, reci ovo sada
zlom silniku, ki vas vlada,
da mi iz jame strašne svoje
opet vrati diete moje.

TIZIFONE:

O slavni bože naš, plačni glas, ki čut' bi,
matere je, neka znaš, gizdave tve ljubi.

PLUTON:

Ili jes, ili ni to mati ljubi me,
najbrže učini, da dogje prida me.

TIZIFONE:

O, koja se opovidi,
da kraljice naše jesi
slavna mati, amo uljezi,
da te uzmnožni kralj naš vidi.

CERERE:

Što mi tamo doć' pomaga,
gdi je sila ta strašiva,
ako ne znam gdi pribiva
ma razbluda mila i draga?

TIZIFONE:

Samiri tvoju svies, kći liepa tvoja ta
u ovijeh stranah jes na puno čestita.
Tijem hodi slobodno za mnome veće ti,
tve dobro ugodno da budeš vigjeti.

CERERE:

Eto ulazim u zlu tminu,
vaj, na što li hotjeh doći?

1180. kćerce] *zagr.:* kćere. 1181. jama] *zagr.:* strana. 1182. budu] *a:* bude. 1186. svoje] *a:* ove. 1189. matere je] *a:* matere. 1200. samiri] *a:* zamjeri, tvoja] *nema rkp. a.* 1201. ovijeh stranah.] *a:* ovijeh strana, *zagr.:* stranah ovieh. 1202. za] *zagr.:* sa.

Posred mraka vječne noći
ištem svjetlos mu jedinu.

SKAZANJE TREĆE.

CERERE, PLUTON, SKUP FURIJA I SKUP DVORANA.

CERERE:

Nu što ovo tužna vidim
zla gusara prid očima,
vaj, ponieti ki vlas ima
moju liepu k' sjenam blidim?
Kako, vajmeh, da ne smete
vidjen'je me sej mrzeće?
O vladaoče vječne smeće,
gdi je kaž' mi moje diete?
Zli silniče, gdi si odnio
kćer, ku mi si ugrabio?

PLUTON:

Čuj, tako nije razlog govorit' sad tebi,
znaš, odi ja sam bog kako Jove na nebi.
U momu kraljestvu ako ćeš milos steć',
oholas sniži tvu prida mnom govoreć.

CERERE:

Da govorim poniženo
ja božica prid tobome,
kojoj uze ukradome,
jaoh, sve dobro ti ljubljeno?
Ne ću; er se ne pristoji,
huda sjeni i strašiva,
na nebesieh da tko stoji,
u paklu se poniživa.
Ponizi se ti nemili,
satri oholas tvu naravnu,
tere vrati porod mili
na svjetlos mi opet slavnu.

BLUTON:

Čim mislim da mati
moje si drage ti,

1211. k' sjenam] *zagr.:* sjenam. 1219. kako] *zagr.:* ko. 1227. huda *a:* i luda.

srdžbu ti mu mnogu
ukazat' ne mogu;
nu velju u napried, za sve er si ti od zgori
besjedi stavi red, s' načinom govori.

CERERE.

Kako viku to bit' može,
čim ne vidim liepu moju?

PLUTON:

Ona bo je u pokoju,
gdje su rajske me raskoše.

CERERE:

U tminah će ko ikada
sred smeće se pokoj rieti?

PLUTON:

Ke su tmine tuj, gdje svieti
svjetlos, ka vik ne zapada?

CERERE:

A ka svjetlos tuj vidjet' je,
gdi su noćna tva pristolja?

PLUTON:

Noći nije gdje su polja,
koja vječno resi cvietje.

CERERE:

Ka mi polja o Plutone
posred ovieh kažeš jama?

PLUTON:

Ti, Cerere, vigji sama
kroz puklinu spile ove.

CERERE:

Vigju polja i zeleni,
a ne vigju kćerce moje.

PLUTON:

Ona bo je tuj, gdje stoje
svi čestiti i blaženi.

1248. a ka] *zagr.:* ako, vidjet je] *a:* vidjeće. 1251. koja] *zagr.:* kojih, cvietje] *a:* cvieće. 1255. puklinu] *zagr.:* pukline. 1257. a] *zagr.:* nu. 1258. ona bo je] *a:* i ona je.

CERERE:

Da čini, da moja razbluda dogje odi,
ili ću poći ja, gdje se ona nahodi.

PLUTON:

Za sve, er moja običaj nitkom ni pogodit',
činiću da kći tva taj odi bude prit'.
Od dvorkinja mojijeh jedna
k blaženima stranam teci,
ter da dogje hrlo, reci,
moja ljubi liepa i vriedna,
i š njom ona množ gizdava,
ka, gdi vječni dan se vidi,
po naredbi mojoj slidi,
neka joj je veća slava.
I vi u to sve ostale,
dočiem dodje ma ljuvezan,
pojte vašu ku god pjesan,
u koj nje će biti hvale.

SKUP FURIJA:

Što su gizde od nebesi
pri paklenoj sada slavi?
U ljubavi
sve uživa, sve se resi
sred našieh tmina,
ljepota jedina
kaže sve dike,
kiem naći nije slike.

SKUP DVORANA:

O božice slavna i mila
blaženieh svieh livada,
ka silnika, ki nas vlada,
ljepotom si predobila . . . . . .

SKUP FURIJA:

Razvesel'te plačno lice,
radujte se, o tužbeni,
na ljuveni
pogled naše sad kraljice.

1263. tva taj odi bude] *zagr.:* ta tva bude odi. 1264. od] *a:* o'. 1270. *od:* ,mojoj' — 1317. ,sjeni' *nema u rkp. a.*

Nut' kako milo
kaže nje svjetlilo
slatki drag pokoj,
ki nam će bit' po njoj.

SKAZANJE ČETVRTO.

SKUP DVORKINJA, SKUP DVORANA, PROSERPINA, CERERE, PLUTON I SKUP FURIJA.

SKUP DVORANA:

Plač se u paklu već ne čuje,
svakoji se duh raduje,
crna rieka mliekom teče,
sunce u vječnoj noći iztječe,
sred vječnieh omraza
ljubav se ukaza.

CERERE:

Vaj, želja me svegj skončaje,
da mu dragu vidim prije,
jaoh, ma svjetlos ovo ka je,
kćerce, dušo, ono mi je.
Kćerce tužna, kćerce moja,
za ki odi grieh boraviš?

PROSERPINA:

Nije, majko, kćerca tvoja
tako tužna, ko ti praviš.

CERERE:

Kako, brače, svietle strane
ovo li su od nebesa,
gdi ja cienjah tvoga uresa
viek uživat' dike izbrane?
Na paklu li raj promieni?
Na nakazni ljubovnike?
Jaoh, a svjetlos dragu u vike
na tamnilu crnieh sjeni?

PLUTON:

Cerere, rekoh ti, da u mom kraljestvu
ponižit' budeš ti oholas hudu tvu.

Ne ču li, da ja sam
odi sam ki vladam?
Tiem pusti tej rieči, paček ćud bez srama,
hvali se i diči, da je tva kći ljubi ma.

CERERE:

Ne zadaj mi veće trude,
nepravedni zli silniče,
neka majka, jaoh, nariče
vrh jedine sve razblude.
Ne mnjah vik da će doći,
kćerce mila, jošte vrieme,
kad očima ti mojime
mrzeća ćeš biti moći:
jaoh, a sad bi tužna uzela
kijem načinom nać' se sliepa,
za ne vidjet', moja liepa,
odi lica tva vesela.
Ah, gdje svjetlos moja pogje?
Ke su je tmine obujmile,
vaj, što vidim, ah, nemile;
s' koga meni sve zlo dogje?

PROSERPINA:

Tužba je, majko, tva neredna,
samiri se cieća mene,
nijesu strane sve pakljene,
jame, kako ova jedna.
Svrhu podaj gorkoj tuzi,
jaoh, tva žalos sasma je duga:
sunce i svjetlos men' je druga,
trava i cvitje, polja i luzi.

CERERE:

Da li, kćerce, ja ću ostati
s' tvom ljepotom razdieljena?

1322. ćud] *a:* svud. 1323. da je tva] *zagr.:* jer tva 'e.. 1324. veće] *zagr.:* hudje. 1332. bi] *zagr.:* bih. 1336. moja pogje *a:* tvoja prigje. 1337. obujmile] *zagr.:* obujmili. 1338. nemile] *zagr.:* nemili. 1343. jame] *zagr.:* tmaste. 1345. *zagr.:* jao, ta 'e žalos sasma duga. 1346. sunce i svjetlos] *zagr.:* sunca svjetlos. 1347. trava i cvitje] *zagr.:* trava, cvietje. 1349. ljepotom] *zagr.:* lieposti.

PROSERPINA:

Draga majko ma ljubljena,
nemoj toli sad plakati.
Utješi se, majko, utješi,
ah, nesreće moje hude,
majko, eto ti tve razblude,
nigdje od tebe ka ne bježi.

SKUP DVORANA.

Nu pogledaj prame zlate,
ke joj kruna svietla resi.
ter ti, ka si s' gar s' nebesi
drag razgovor uzmi za te

SKUP DVORKINJICA:

O božice razlog nije,
ako kćerca mila ti je,
da jom sreću sad zavidiš.
kraljicom je dočim vidiš.
Čin' da je nje slava
vesela rados tva.

PLUTON:

Ne čini da smeta naprieda veće tu
tva zlobna žalos ta mu rados čestitu.

CERERE:

Dal' je zloba ovo u meni,
kom se oholas tvoja smete,
er ja tužeć moje diete
ištem, straše zli pakljeni?

PLUTON:

Ili ti tužiti, ili ne, tužbe tve
ne će mi odniti me slatke zabave.
Nu velim, ne bih te strpjeno podnosil,
da mi ni cića te pridrage me vil.
Vrati se opeta na svjetlos, s' ke dogje,
nu rados ne smeta' ni moje gospogje.

1350. ovo je u *rkp. a:* 1351., a ovaj je 1350. 1354. eto] *zagr.:* evo. 1359. te] *a:* me. 1362. jom] *zagr.:* joj. 1364. čin'] *a:* čim. 1366. da smeta naprieda] *zagr.:* naprieda da smeta. 1371. straše] *zagr.:* traže. 1374. bih] *zagr.:* bi.

CERERE:

Ah, nemoj sudče od tmine!
Bez svjetlosti me jedine,
ku mi sila tvoja uze,
na ku svjetlos vratiću se?

PLUTON:

Da ako kći tvoja svjetlos je, razlog ni,
da bez nje još ni ja pribivam u tmini.

CERERE:

Paček je razlog toj, da ti sam provodiš
u tminah život tvoj, ki tminam gospodiš.
Ki je sud, da sve što ima svietlo bit'
svjetlosti bez ove uzbude potamnit':
a tmina ka ima s' crnilom vječnim stat',
svjetlosti tugjima da ima silom sjat'?

PLUTON:

Gospodi uzmnožnoj, ki ne znau vlasti ine,
imaš znat' svud je to, što hoće da čine.

CERERE:

Tko kaže sud inom, ako će prav se rit',
najprije sudu svom ima se on podložit'.

PLUTON:

Pravda ako najprija od sebe počinje,
najprvo imam ja koris mu steći š' nje.

CERERE:

Pravda je nepravda, na koris ka pazi.

PLUTON:

Da to rieč sada tva laživa izlazi.

CERERE:

Jaoh, s' kijem tužna već govorim!
što zamani trajem rieči!
ki će razlog čut', ki diči
vječniem se nerazborim?

1378. nemoj] *zagr.:* nepravi. 1386. ‚ki je sud‘ — 1389. ‚sjat‘ *nema u zagr.:* 1390. gospodi uzmnožnoj] *zagr.:* gospoda uzmnožna. 1391. svud je] *zagr.:* svudie. 1393. on] *nema u zagr.* 1397. to] *zagr.:* tot. 1400. ki] *zagr.:* ko. 1401. vječniem se] *a.* vječniem, *zagr.:* viečnima se.

Ah, tko bi mi, kćerce rek'o,
kad te rodih ja na nebi:
cić pakla se plačna tebi
ovi ures dragi stek'o.
Gdi te gledam, gdi nahodim?
Jaoh, u paklu (strašno ime)
sred nakazni, da sve vrime
u nemiru život vodim?
Vaj, radosti ma jedina,
sad žalosti majke tvoje,
da li, huda srećo, ovo je
moja liepa Proserpina?

PROSERPINA:

Jaoh, ma slatka majko, primi
ki razgovor, nemoj toli
smeća i nemir da odoli
žalostima pri tvojimi.
Otri, majko, grozne suze,
poslušaj me, ter počini;
taj, ki dragu kćercu ti uze,
kraljicom je on učini.
Ja uživam polja mila
sred blaženieh liepieh strana;
skup je sa mnom svegj dvorana
i dvorkinja liepieh vila.
Ah, kada bi, majko, htjela
rieč strpjeno čuti moju,
ja bih sve ti spovidjela
sad raskoše, u kih stoju.

CERERE:

Nazrela sàm sva ta polja,
ka spoviedaš toli draga,
nu što, jaoh, mi to pomaga?
Drugi je uzrok mojih nevolja.

1417. tvojimi] *a:* tvojima. 1420. ki — uze] *a:* ki ti dragu kćercu uze. 1421. *a:* I kraljicom on je učini. 1423. strana] *a:* tmina. 1425. liepieh] *zagr.*: ovieh. 1426. kada] *a:* da dah. 1428. ja] *a:* tad. 1433. drugi je] *a:* drugi.

PROSERPINA:

Kaž' mi, majko, stvar koja je,
ka nevolje te ti uzroči?

CERERE:

Plaču i cvilju ne pristaje
zrak ne gledav tvojijeh oči.

PROSERPINA:

A tko to ti gledat' brani,
ka zaprjeka i ka sila?

CERERE:

Er u ovoj ne ću strani
ja ostati kćerce mila.

PLUTON:

Dake tebi ti si kriva
od sve tuge, ti, Cerere.

CERERE:

Na nebesieh tko pribiva,
da u paklu stat' obere?

SKUP DVORKINJICA:

Kakav biti može pak'o,
u kom svieti sunce ovako?
Pak'o, u kom su sej liposti,
raj je svake pun milosti:
raj dragi veseli,
u kom svak stat' želi.

CERERE:

Jaoh, ter nije meni ufati
kćercu odovle mu imati?

SKUP FURIJA:

Ko da na dvor mi puštamo
oni ures drag jedini,
ki učini,
da u paklu raj imamo,

1435. te] *a:* ter. 1437. zrak] *a:* s' tak. 1438. to ti] *a:* toli. 1439. i ka] *zagr.:* koja. 1446. biti može] *zagr.:* može biti. 1451. svak stat'] *zagr.:* stat' svak. 1453. mu] *a:* meni.

da se mir čuje,
gdi smeća kraljuje,
a slatke pjesni
sred vječne boljezni?

PROSERPINA:

Pokli uredba, majko, odluči,
da ja budem ljubi sada
kralju, ki sve ovo vlada,
i ti obikni, i ti muči.
Već razvedri tužna lica,
ter vigj sreću, ka me resi;
Junone je od nebesi,
a od pakla ja kraljica.
Nje kraljestvo prostire se
nad tijem, ki sad na svietu su,
me nad svijem, ki bili su,
i ki u napried rodićese.

PLUTON:

Cerere, ne cieni, da samo moja vlas
stere se vrh sjeni, gdi ova sja propas;
nu malo poslušaj, ka mjesta liepa odi
kralj moguć u svem ja i tva kći gospodi.

SKUP DVORKINJA:

Na svietu smo i mi bili;
nu su ljepše bez prilike
strane i luzi ovi mili,
u kijeh sad nam stat' je u vike.

PROSERPINA:

Slušaj, majko, što počela
bjeh ti i ja spoviedati,
ter mom srećom bud vesela,
blažena se kom ću zvati.

PLUTON:

Polja su mnoga, dim, kijem zemlja ravna prem
resi se rumeniem svjetlilom jediniem.

1467. sreću] *zagr.*: sreća. 1472. svijem] *zagr.*: sviemi. 1485. *zagr.*: blažena ću kom se zvati.

Zelenim ova se odieva vječnima,
ter sunce po na se i zviezde svoje ima.
Čestita tu čeljad stan je svoj obrala,
dio cvietnieh vrh livad, a dio vrh žala,
vik vodeć dni slacieh neumrlieh svojieh
veselo u svacieh zabavah milieh.
Pjesni drage i mile
pastieri i vile
u skladne tu glase ne pristav pjevaju,
slavnoga uza se Orfea imaju.

SKUP DVORKINJA:

Ljuvene su naše strane,
blažene su svudi zvane,
a to er u nje tko dohodi,
veseo se svak nahodi:
uživa vas vik svoj
slatki mir i pokoj.

PLUTON:

Kraj jednoga tu velika
gusta gaja, kom nikada
lis zeleni ne opada,
teče Lete, slavna rika,
ka kreposti tom se slavi,
da tko vode nje pit' bude,
taj čas misli, ke ga trude,
sve na puno zaboravi.

SKUP DVORANA:

O božice, s' nami hodi
k čestitima našim dvori,
er svu žalos, ka te mori,
ostavićeš u toj vodi.

PROSERPINA:

Hodi, majko draga, k' meni,
da moj vidiš raj blaženi:
hodi, majko, na zabave,
čestiti se kojijem slave.

1489. svoje] *zagr.:* sve. 1491. dio] *a:* dijo. 1492. svojieh] *a:* tvoieh. 1493. svacieh] *a:* svatih. 1501 svak] *zagr:* svedj. 1509. pit'] *a:* priet'.

*

Ah, da hoć' sad sama doć' vidjet' me dike
rekla bi: kćerce ma, živi tu u vike.

PLUTON:

U milo to mjesto, gdi stoje moji drazi,
ne cien' svak, ni često, da tako ulazi.
Er ko u muke oni hode,
u dno pakla ter se prže,
(čujte prikor) kijem bi draže
zlato od iste njih slobode:
takoj stoje tu slobodni,
bez ozira kijeh strah ne bi
riječmi i krvi pri potrebi
primagati grad svoj rodni.
Jošte stan je tu onijeh,
ki načine iznagjoše,
da se uresi i pomože
sviet i biće umrlijeh.
Tu su i oni, ki življeše
djelujući vazda vriedno,
ter s dostojniem časti u jedno
u viek slavan glas dobiše.
Tu pravedni, tu milosni,
dobri, istini, blazi i znani
u blaženoj stoje strani
uživajuć vik radosni.

PROSERPINA:

O majko, ter hoć' to, nemila meni prem,
da od družbe toliko dostojne utečem?

SKUP DVORKINJA:

Jak prid suncem noćne tmine,
a prid vjetrom magla izgine:
pri našieh se stranah tako
gubi od svieta mjesto svako;
naša su polja sva
uresna gizdava.

1520. hoć' sad] *zagr.:* sad hoć', doć'] *zagr.:* poć'. 1523. *ovaka je interpunkcija u rkp. a.* 1525. u dno] *zagr.:* po dno. 1526. kijem bi] *a:* kijemi vi. 1529. kijeh] *a:* kijem. 1531. primagati] *zagr.:* *bogatiti.* 1438. dostojniem] *zagr.:* dostojnom. 1543. radosni] *a:* radosti.

PLUTON:

Tu dohode još gospoje
od liposti sve zamierne,
ke na svietu blage i vjerne
s' ljubovnici svojiem stoje,
i š' njim oni mladci izbrani,
ki živješe u pokoju,
žudjenu im milos svoju
draga vila čim ne brani.
Tijem Cerere, pusti, neka,
gdi su strane sej blažene,
liepa, vlada koja mene,
sa mnom stoji do vik vieka.
A za ljubav nje lieposti
čuj odluku svieh besjeda:
ne ću od srdžbe u naprieda
neg' zvat' bog se od milosti.

PNOSERPINA:

Samiri, majko ma, tvu smeću i tvoj trud,
ter dobriem mojijema vesela sa mnom bud'.
Koliko je ljepše tebi
gledat' me odi sad kraljicom,
neg' na sviti, neg' na nebi
priprostome sviem božicom?
Nu mi kaži, koje najveće
mogla mi si dobro ufati,
da dostojna budem sreće,
po kojoj ću kraljevati?
Veće, majko moja mila,
žudjeti mi mogla niesi,
budući se ja rodila
božicome s' gar s' nebesi.
Da ako stekoh, što ti želi,
ili željet' što mi imaše,
za što sa mnom tvoj veseli
pogled rados svu ne kaže?

1555. ljubovnici] *zagr.*: ljubovnicim. 1556. i š'] *a*: š'. 1558. žudjenu im] *a*: žudjenijem. 1567 bog se] *a*: božo. 1568. tvu] *zagr.*: tu. 1569. dobriem] *zagr.*; s dobrim. 1581. s' gar s' uebesi] *zagr.*: sried nebesi.

Samiri, majko ma, tvu smeću i tvoj trud,
ter dobrijem mojima vesela sa mnom bud'.

SKUP FURIJA:

Otri veće suze u licu,
promien' mis'o tvu nepravu,
tvu gizdavu
diku daj nam za kraljicu:
ne čin' opeta,
da srdžba zla smeta
za svieta poraz
oholo svieh nas.

SKUP DVORKINJA:

O božice, mi smo vile,
dvorkinjice tvoje mile,
nemoj drage bez gospogje
naša družba, jaoh, da pogje;
daruj nam drag ures,
gdje nam sva rados jes.

SKUP DVORANA:

Dopusti nam, o milosna,
dobro, koje još ne imamo,
da blaženi mi gledamo
liepos, u koj raj se pozna.

CERERE:

Što da molba ne ispita,
kad je slatko naredjena?
Nije me srce od kamena,
dobita sam, jaoh, dobita.
O kralju sieh jama kreposti velike,
ovo ti kćerca ma za ljubi u vike;
nu hoću, da s prva što budem pitati,
obeća vlas mi tva, da mi ćeš podati.

1587. dobrijem] *zagr.:* s dobrim. 1589. tvu] *zagr.:* tu. 1594. svieta] *a:* svietu. 1610. sieh] *a:* svieh. 1611. ovo] *zagr.:* evo, kćerca] *a:* kćerce. 1612. i 1613. *rkp. a.:*

Nu hoću da s prva
obeća vlas mi tva,
što budem pitati,
da mi ćeš podati.

SKUP FURIJA:

Svud veselje, svuda rados,
mir i pokoj svud se glasi;
svud izlazi
skladnieh pjesni draga slados,
razvedri lice,
o liepa božice,
majka tva mila
ljubko se smirila.

PLUTON:

Budi ti sve, što hoć', u mome kraljestvu,
još istu moju moć pod vlas ću stavit' tvu.
Daj prosi, pitaj već,
od mene sve ćeš steć'.

SKUP DVORKINJA:

Tko, ljuveni sada bože,
vlas tvu mnogu ne će riti,
usred pakla poniziti
kad oholas istu može?

CERERE:

Čin' moj porod, koji odi
stat' će s' tobom u pokoju,
da i majku jošte svoju
za koje vrieme uzpohodi.

PLUTON:

Ne ima se rieči svoj na manje viku doć',
vjeri se u krepkoj uzmnaža svaka moć.
Nu da još gine svit, i u rasap sve grede,
imaju slavne bit' gospodske besjede.
Veliku pitaš stvar, nu da ti podam ja
i veći svaki dar, sili me rieč moja,
ako dar ki veći i draži i vrjedniji
mogla bi želeći zamislit' sve tve dni.
Tim s' voljom sad se tvom ugodit' ma će svies,
šes mjesec da je s' tobom, a sa mnom druge šes.

1617. slados] *a:* rados. 1623. vlas ću] *a:* vašu, tvu] *a:* svu. 1628. usred] *a:* a sred, poniziti] *a:* ponisiti. 1635. krepkoj] *a:* kreposti, uzmnaža *zagr.:* umnaža. 1637. imaju] *a:* imadu, gospodske] *a:* gosposke.

CERERE:

Samirena ja sam time,
a ti, moja kćerce, sada
s' tvome družbom povedi me
sred liepieh tvijeh livada.
Er nije vidjet' slično meni,
pače toj se ne pristoji,
da gdje nemir vječni stoji,
vi budete sadruženi.
Nemo' vam se u to ckniti,
od neplodna mjesta od svita,
čijem se budem ja vratiti
za učinit' vas sva čestita.
S' novijem suncem primićete
u žugjenoj obilnosti
od me ruke slavne i svete
nove dare i milosti.

PLUTON:

Veće u lasti, mila moja,
vjerna slavo dvora moga,
putimo se put liepoga
mjesta od mira i pokoja.
Al' nu s' prva, čim vidite
sve smirene me ljuvezni,
veselima vašiem pjesni
moju mlados sadružite.

SKUPI SVI U JEDNO:

O kraljice milostiva,
i ti bože naš sad blagi,
eto dragi
čas koji vas sadruživa.
Sprav'te se oba
u slatko sej doba
kušati medne
stvari ljuvene.

1646. tvome] *zagr.:* ovom. 1648. vidjet'] *nema rkp. a.* 1651. budete] *a:* budite. 1656. s' novijom] *zagr.:* svojim. 1660. u lasti] *zagr.:* ulazi. 1674. 1675. *a:* kažuti medni | stvari ljuveni; *zagr.:* kušati medene | radosti ljuvene.

Čestit porod jur izlazi
hrabren, vriedan u sva djela:
jur vesela
narav s' pomnjom čeka i pazi
bogove mile,
kieh će bit' sile
moguće u sebi
u paklu, na nebi.
Sadruž'te se u razbludi,
slatke želje izpunite:
priložite
još božanstva nova svudi:
Cereri slavnoj,
za pokoj mili svoj,
stav'te na ruke
žudjene unuke.

1684. sadruž'te se] *zagr.:* sdružite se. 1688. božanstva] *zagr.:* blaženstva.

DUBRAVKA.

rkp. a. Dubravka. Prikazanje spjevano po gospodinu Gjivu Frana Gundulića. Prikazano u Dubrovniku godišta gos. 1628.

Imena koja ulaze u ovo prikazanje.

Radmio.
Skup pastira.
Ribar.
Miljenko.
Ljubmir.
Dubravka.
Skup vila.
Divjak satir.
Gorštak satir.
Zagorko.
Ljubdrag.
Jeljenka satirica.
Brštanko.
Tratorko.
Vuk satir.
Stojna.
Pelinka.
Pastierići mali, u sve pet.
Glasnik.
Skup satira.
Redovnik.

U zagr. nema ‚Gorštaka satira'.

ČINJENJE PRVO.

SKAZANJE PRVO.

SKUP PASTIRA I RADMIO.

SKUP PASTIRA:

Objavi Danice, jasni zrak objavi,
čuj tihe vjetrice u ovoj Dubravi;
pršat' su počeli po listu zelenu
zovući dan bieli i zoru rumenu.
O zviezdo, najdraži od neba uresu,
ukaž' se, ukaži, raskoše tve gdje su?
Žugjena danice, objav' se, objavi,
i zvieri i ptice, svaki te glas slavi.
Sve te oči gledaju i srca sva hlipe,
da nas svieh obsjaju svjetlosti tve lipe,
da nam prie svane dan blagi, dan svečani,
i žugjen i čekan u ovoj svoj strani:
objavi, danice, jasni zrak objavi,
čuj tihe vjetrice u ovoj Dubravi;
pršat' su počeli po listju zelenu
zovući dan bieli i zoru rumenu.

RADMIO:

Ovo dan je, ki dohodi
jednom nami na godište,
u ki slatkoj mi slobodi
činimo ovdi svetilište:
slatkoj slobodi, i od časti,
i od uresa vjekovita,
u koj niče i uzrasti
Dubrava ova plemenita.
Sastaje se cieća tega
skup od vila i pastiera,

i za od svieh najljepšega
najljepša se od njih vjera.
Vjeraju se i jedine
dva najljepša, ki se žele,
i od pira gozbe čine
obilne se i vesele.

SKUP:

Objavi, danice, ah veće objavi
žugjeno tve lice u ovoj Dubravi.
Livade su uzele odjeću zelenu
da obuku dan bieli i zoru rumenu.

RADMIO:

Pod sviroku ovčar mladi
danaske se glasi svuda,
reseć cvietkom na livadi
krotkom stadu čela ruda.
Danas liepe pastierice
s' viencem krune zlatne vlase,
po dubravah ter slavice
bude, u slatke pojuć glase.
S' dobrom kobi na dan ovi
težak za teg da uhiti,
popievajuć za volovi
teško ralo cvietjem kiti.
Danaske se tanci staju,
danas poju slatke pjesni,
i razlike igre igraju
u radosti i ljuvezni.

SKUP:

Objavi, danice, drag pogled objavi
eto cti cvjetice po ovoj Dubravi,
i u miris, ki dieli na busku zelenu,
uzdiše dan bieli i zoru rumenu.

RADMIO:

Ali suncem iz istoči
Dubrava ova ne svaniva,

42. s' viencem] *zagr.:* viencem. 46. uhiti] *d, ostali:* ne uhiti. 55. i u] *zagr.:* tu, *d:* i. 58. svaniva] *zagr.:* svanjiva.

o Dubravko liepa, iz oči
tvojieh nami bio dan siva.
Tvu ljepotu od svieh višu
svi pastieri da prie vide,
žude i žele i uzdišu,
i svuda te slidom slide.
Tim svi danas doletjeće,
gdi tva sjaju suncem lica,
jeda komu s' blage sreće
budeš draga vjerenica.
Doć' će, da gork trud rasladi
kon uresa tvoga slavna,
i Milienko pastier mladi,
ki te verno služi odavna.
Dva mila ova, o Ljubavi,
tva sjedini slatka sila
na dan ovi, u ki slavi
sloboda se naša mila.
Združ' s' Milienkom ti pastirom
liepu Dubravku i gizdavu,
i obeseli srećniem pirom
nas i našu svu Dubravu.

SKUP:

Objavi, danice, liep ures objavi,
probudi slavice u ovoj Dubravi,
u žuber veseli po dubju zelenu
da poju dan bieli i zoru rumenu.

RADMIO:

Ali, družbo, neka čut' je
sad veselje sa svih strana,
pogj'te oglasit' osvanutje
svud ovega blaga dana.
Svud se glasi i naviesti,
da prie nego sunce zagje,
svak na ovemu ovdi mjesti
na općenu se skupu nagje;
a u to ja ću poć' spraviti
svetilište i sva ina,

69. doć' će] *a:* doće. 88. ovega] *zagr.:* ovoga. 91. ovemu] *zagr.:* ovomu.

dostojno se čim slaviti
današnja će svetkovina.

SKAZANJE DRUGO.

RADMIO I RIBAR.

RIBAR:

Čestiti pastieru, ti pjevat' podrani,
er vodiš u miru pokojan tvoje dni;
ufanja, jaoh, a ma nesreća ne stječe
pobjeguć iz doma, tukuć se daleče.

RADMIO:

Ko god si ne cvieli, ni tvojiem nesrećam
kobi dan veseli, ki je srećan svima nam;
gizdava sloboda vrh svega najdraža,
koju nam bog poda, nsš pokoj uzmnaža.
Nu ako si ti ribar, ko kaže vas čin tvoj,
koja ti čini stvar k Dubravi doć' ovoj?

RIBAR:

Za shranit' staros mu, i odahnut' bez sile
u gnjezdu slatkomu slobode primile.
Primorja naša sva u ništa sila zbi:
Dubrava sama ova vlada se po sebi.
Po njih svieh srdita zvier teče i rži,
i grabi i hita i u noktih sve drži.
Ovdi čut' zle zvieri, ni inoga glasa ni,
neg' što sam žuberi tih slavic na grani.
Tvrda u nas nie kuća, da od sile prihude
bludnika goruća ocu kćer zabljude:
ovdi nie sirote, ku sila potište,
ni se boji sramote, ko ju sam ne ište.
Toliko je vladanje silno u nas, da se ti
žena, djeca, iman'je ne može tvoj rieti.
U mjesti je ovemu slobode čestit dar;
svak sebi i svemu svomu je gospodar.

98. tvoje] *zagr.:* svoje. 99. nesreća ne stječe] *d:* nesreće dotječe. 103. gizdava] *zagr.:* obćena, vrh] *d:* od. 108. gnjezdu] *a:* „ghgnezdu" *koje je = gnjezdu, jerbo* „gnijezdu" *bilo bi:* „ghnjezdu". 110. sama] *d:* samo. 111. teče. rži] *zagr.:* trče. hrži: 112. grabi. sve] *zagr.:* stiže. svoih. 120. ne može] *a:* ne može s', tvoj] *zagr.:* tvoje.

Razlog, pravda i mjera svemu je zlato u nas,
prodava na nj vjera, život se, duša i čas;
duša i čas ovuda ne ide za platom,
ni mjere u suda pritežu pod zlatom.
Stvari u nas te nije, kom voljan mož' se čut',
kupovat' trebi je, ako hoć odahnut';
vrsta ovdi svakoja u časnoj zabavi
sred mirna pokoja veselo boravi:
tiem teško nam svime, i lele vrh svega
pod jarmom teškime gospostva tugjega,
a blago sviem vami, ki on čas s' poroda
slobodni i sami sebi ste gospoda.
Da uzdrži višnja vlas u bitju vas tomu,
a tko ište zlo na vas, zlo naš'o na domu.

RADMIO:

Ti si doć' mudro obr'o, prijatelju, pod' sjeni
od mjesta, gdi dobro gosti su primljeni,
jer odkad najprie niče ova Dubrava,
i odkad se obstrie slobodniem plotom sva,
vjera u njoj krepak stan nagje i steče,
s' kom je svak slobodan od sile najpreče.
Tim, goste, kad sreća donie te prijatelja
u ovi dan, najveća kad nam su veselja:
pastieri kad hode u skupu općenu
prislatke slobode slaviti spomenu,
najljepši kad pastir s' najljepšom od vila
združi se, i na pir družba im gre mila,
tanci se hitaju i poju tuj pjesni,
i igre igraju razlike s' ljuvezni:
tim slid' me, prijatelju, er bih ja uzeo
u općenu veselju da si i ti veseo.

RIBAR:

Vjeran drug biću tvoj, jeda i ja u mom trudu
drag pokoj u vašoj slobodi nać' budu.
O Dubravo, slavna svima
u uresu slobodnomu,

133. sviem.] *a:* svem 138. mjesta] *a:* mjesti. 148. združi] *zagr. d:* druži. 150. razlike s'] *zagr.:* s' razlike. 153. u mom] *d:* mom.

liepa ti si mojim očima,
draga ti si srcu momu.
U veseloj ovoj sjeni
od čestitih tvojih grana
provesti je milo meni
dio najdraži mojih dana.
Tim raspinam mreže moje,
i u zavjet vješam vrše
na zeleno dubje tvoje,
po kom blazi vjetri prše.

SKAZANJE TREĆE.

MILIENKO:

Po listju počeli pršat' su vjetrici,
po dubju veseli žubere slavici,
romonom kladenci zovu zrak sunčani,
izhode pod vienci seljanke s' gorani.
Pastieri livadom uz dipli začinju,
klikuju za stadom lipotu vilinju.
A liepe sve vile pod sjencom kraj vode
pod pjesni primile tanačce izvode:
zora je, svaniva, ali jaoh, s' istoči
meni dan ne siva iz drazieh još oči.
Vjetrici uzdasi, žuber su tužbe me,
suza se vir glasi romonom groznieme,
plač pjesni, a stada misli su stravljene,
srdačce livada, u željah ke zene;
nu bez me jedine svitlosti čim stoju,
ne vigju neg' tmine i vječnu noć moju.
O Dubravko sej Dubrave,
jasna zoro, svietli uresu,
od ljepote tve gizdave
gdi su rajski zraci, gdje su?
Dan ne sviće moj s' danice,
ni mi sunce sja s' istoči:
istok čelo, bio dan lice,
a me sunce tve su oči.
Da vas gorim, dubje pita',
i na dubju svaku granu,

170. seljanke] *a:* zeljanske. 178. groznieme] *c:* groznime. 184. svietli] *c:* svitli.

s' moga ognja vjekovita
koli krat im listje planu.
Jak uzdrži pticu veska,
kom tanahni prut se obliepi,
tako lipos tva nebeska
mene kroz tvoj ures liepi.
Ah, u srcu je li tvomu
ka spomena od me vire,
i da u mjesti jes ovemu
jedan, za te ki umire?
Ali još, jaoh, i u svrsi
nemilosna mom životu
od kamena kažeš prsi,
kriješ rajsku tvu ljepotu.

SKAZANJE ČETVRTO.

LJUBMIR I MILIENKO.

LJUBMIR:

Milienko, kuda toj tužeći sam hodiš;
što uzroči nepokoj, u kom se nahodiš?
Ah, da li žalostan drug mili moj biće,
veseo u što dan svakomu osviće.

MILIENKO:

Ljubmire, komu je sugjeno tužiti,
ne pozna, ni čuje radosti na sviti.
Ju služim gospogju sletljelu iz raja,
ali ona za moju vik službu ne haja.
Za onom ka meni prika je saviše,
život moj stravljeni uzdišuć izdiše.

LJUBMIR:

Milienko prosti mi, ludos je mriet' s' tega,
sami smo uzrok mi svega zla našega.
Nesvies je toj vrla zareć' se u sebi,
da je žena umrla božica od nebi.
Pastirica iz sela našega ovoga
tebe je zaniela s' uresa miloga;

194. koli' krat im] *a:* kolikratim, *zagr.:* kolikrati. 195—199. *tih stihova nema zagr.* 206. ljepotu] *c:* lipotu. 215. prika] *c:* prieka. 221. pastirica] *c:* pastierica.

pastieri, znaš, da svi i vile gizdave
na dan se kupe ovi na mile zabave.
Bićeš ti, biće tu Dubravka gizdava,
kroz rajsku lipotu, koja te skončava.
Veseo se za to kaži,
znaš, običaj ka je mila,
pastier najl'jepši i najdraži
da najl'jepšu steče od vila.
Ti si liep, liepa ona; draga ona, drag si ti,
srca vam razdiona ljubav će združiti.

MILIENKO:

Ne scieni da sliepe toli oči imam ja,
da ures me liepe ne poznam od raja:
sunce iz nje sja oči, a zora iz čela,
bieli dan s' istoči, pogleda vesela.
Tiem svud noć mrkla je, gdi svietli zrak gledan
nie me vil, koja je sunce, zora, i moj dan.
Ljubmire, kud ti hoć', vodi me, s tobom grem,
nu liepu da mi je moć' prie vidit', neg' umrem.

LJUBMIR:

Da, sa mnom hod' sada, i veće spravlja' pir
od našieh livada najl'jepši k'o pastir,
i ako strah dosle ima tva mlados, ostavi
košutam plasima u ovoj Dubravi.
Ali smiej, i veća ufanja prilaga':
er ljubav i sreća smione pomaga.

MILIENKO:

Tamni strah, jaoh, mene mlagjahna ne tiri,
slobodan u stiene proš'o bih sred zviri.

LJUBMIR:

Ne veće naprieda, Milienko, nu pazi,
s' dragoga pogleda gdi ti dan izlazi.

MILIENKO:

Sve vidim, ah, sad moj uzdaše ognjeni,
k moj želji priliepoj ti vodac bud meni,

Iza 248. *rkp. a. c. imaju još ova 4 stiha:*
A ne kaono stan smrknuti
i od života noć tamnoga
na zracieh rasvanuti
jedinoga sunca moga.

pače se poteži leteći naprieda,
ter i nje užeži srdačce od leda;
neka mi vjeruje, da u ognju gorim vas,
u tebi kad čuje istoga ognja vlas.
Ah, život, ki je draži, kad bi oganj moguć bil,
ki dušu mu spraži, užeći i mu vil.

SKAZANJE PETO.

DUBRAVKA I SKUP VILA.

DUBRAVKA:

Liepe vile, druge moje,
eto izteče zora biela,
dan čestiti svanuo je,
naresimo viencim čela,
nakitimo cvietkom vlase
skladno u slatke pojuć glase.

SKUP:

Neka liepos nami uzmnaža
od naprave pomnja mila,
ti najl'jepša, ti najdraža
bez cvieta si cviet od vila:
zene trator i ružica
sred rajskoga tvoga lica.
Slavicu u gori,
i ti otvori
žuber medeni
liepe zeleni,
u glas najviši
s' nami biljiši
hvaleći slave
zore gizdave.

DUBRAVKA:

Cvjeta cvieće po sve kraje,
jasni s' istok cvietjem resi,
zviezdam cvietje svud nastaje,
zora u cvietju zgar s' nebesi
od cvietja nam dar prosipa,
kupimo ga, družbo lipa.

Sve rumeni, sve se bieli
u razlikom cvietju sada,
u cvietju se sve veseli:
gora, polje i livada;
sve je cvietjem procvatilo,
od cvietja je doba milo.

SKUP:

Slavicu u gori,
i ti otvori
žuber medeni
liepe zeleni,
u glas najviši
s' nami biljiši
hvaleći slave
zore gizdave.

DUBRAVKA:

Svietla i draga sred istoči
zrak u cvietju zora kaže;
nu je zrak ljepši našieh oči,
na licu u nas cvietje draže;
dobiva ures naš veseli
primaletje i dan bieli.
Eto iza zore biele
sunce svietli zrak pomilja;
ali je pogled svjetlji vele,
ki me svietlo sunce strilja
iz istoka od lipote
s' oči, kieh zrak dušu mi ote.
Hod'mo veće druge mile,
čim na istoku sunce sviti,
lir snježani puti bile
u jezeru bistru umiti,
da od lieposti zrak jedine
danaska nam većma sine.

SKAZANJE ŠESTO.

SATIR DIVJAK:

Ne čudim se ja, Ljubavi,
da nie mala, ni velika,

306. svietli] *a:* svjetlji. 316. danaska] *zagr.:* danaske.

koga u ovoj ti Dubravi
ne učini ljubovnika.
Ljubovnik se svak spovieda,
ljubovnik se svak govori,
i nie tega, tko s' pogleda
draga u ognju tvom ne gori.
Jer ti vlastim tvom ganuti
moguća si svačije ćudi,
i tko mlad te ne oćuti,
triebi je da star pak zaludi.
Tim ja velik dar sam stek'o,
što me mlada plam tvoj zgrija;
er pod staros kukuriek'o
ljuvena bih ludorija.
Pače držim mlad sliditi,
o Ljubavi, tve zabave,
da ne može bit' na sviti
djelo od veće dike i slave,
a pameti zdrave nie,
tko od tve vlasti sudi inako;
er da tebe s' ljudim nie,
vas bi trag se ljucki smak'o.
Ali ma svies čemu u dugo
razložeći rieči gubi?
Njetko jedno, njetko drugo,
svak na ovemu svietu ljubi.
Nu ko u sebi ljudske ćudi
i misli su sve razlike,
razlike su tako u ljudi
i ljubavi sve kolike.
Tko visoko hlepi znanje,
tko zlato Indije slidom slidi,
tko za uziti na vladanje
vene, čezne, gasne, blidi,
tko u gradovieh stat' uživa,
tko obra u selieh stanje za se,
tko putuje, tko počiva,
a tko lovi, a tko pase.

340. ljucki] *a:* ljudcki. 345. ko] *a:* tko. 352. gasne] *a:* gazne.

Njeko crnu zemlju teži,
njeko sinje more brodi;
na ono se svak poteži,
na što ljubav sva ga vodi.
O Dubravko l'jepša vele
od svieh vila u Dubravi,
tebe misli moje žele,
ma se ljubav tobom slavi.
Ja tvoj slidim ukras mnogi,
za sve u gorah da imam Ladu;
ali i ovan vitorogi
za ovcom jednom ne gre u stadu.
Po naravi oganj žeže,
a l'jepota smamlja i travi:
a brštan se grli i veže
s' dubom svaciem u dubravi.
I ako niesam ja, tko ini
taj će rieti od gorana,
komu za ures tvoj jedini
ti ćeš danas bit' podana.
Satirić sam čudno prist'o,
stvari u mene grube nije,
a u jezero bistro i čisto
ogledah se malo prije.
U napravi nie moj varka,
najl'jepši sam od me vrste:
zračna obličja, čela žarka,
jake kosti, puti čvrste.
Dva rožčića, ki me krune,
u mjesto mi su od rudeža,
a po koži oštre vune
od hrabrenstva obilježja.
U mom srcu nije strahe,
ma su oružja ruke gole,
tiekom stižem srne plahe,
snagom rvem lave ohole.

391. srne] *a:* srnem.

SKAZANJE SEDMO.

GORŠTAK I DIVJAK SATIRI.

GORŠTAK:

Tuj li si, Divjače, kud jutros od mene
krijući izmače u gaje zelene?
Jeda te je sram, da puk smieh tobom ne tvori
ter sam k'o pribjen vuk skitaš se po gori?
Tajat' je zaludu, česa nie moć' skriti,
po svačiem ja sudu l' jepši sam nego ti.

DIVJAK:

L'jepši ti nego ja? ko je, tko ti veli,
da je l' jepša šoja neg' golub pribieli?
Ovaku ko drugu vigje igdje nakazan,
pastiera po lugu ne straši na blag dan.

GORŠTAK:

Ti strašiš, a ja ne s' grdoće nemile
od ove sve strane pastire i vile.

DIVJAK:

Od žena i od ljudi gonjen si svuda ti,
a moju svak žudi prijazan imati.

GORŠTAK:

Pače ka od žena u svomu životu
nie sva pečena kroz moju lipotu?
A ljudem sviem sam drag, i za to prie sunca
oš jutros na dan blag zazvan sam za glumca.

DIVJAK:

Tebe su dozvali za glumca pastiri,
ki ne imaš svirali, ni ko se znaš sviri.

GORŠTAK:

Svirale evo me, i ako ćeš za oklad
sviriti sa mnome, uzmi i ti tvoju sad.

DIVJAK:

Svirale ne sviri, ni u to dni gubi,
neg' s' glave roge zdri, ter u nje zatrubi.

410. glumca] *zagr:* glunca, *a:* „glunca", *ali je ispravljeno:* „glumca". *Tako je u rkp a s tom riječi i 411.*

GORŠTAK:

A s' mješnic tvojieh tih pisak razcipi,
ter odsad u ti mieh ne puha', neg' njim pij.

DIVJAK:

O zori kad' moje dipli se oglase,
tih slavic zapoje natjecat' š njima se.

GORŠTAK:

Pod dubjem ja kada zasvirim u gaju,
pastiri i stada, s' veseljem igraju.

DIVJAK:

Dubravka, ka je čas i ures svieh vila,
pod dipli mojih glas tančac je vodila.

GORŠTAK:

Danica ma, pače sunce, kim svićem ja,
pod ovu mu zače sviroku sred dubja.

DIVJAK:

Pogj' gorsko zvierenje u gorah zagluša',
neskladno svirenje da se ovdi ne sluša.

GORŠTAK:

Vrzi rieči i dava' razumjet' drugi put,
svirimo oba dva, koga je bolje čut'.

DIVJAK:

Počni ti najprie natjecat' ki se hoć',
ki od nas dobije, na pir će glumac poć'.
I veća neka ti je sramota i šteta,
uzmimo pjevati u pored opeta.

GORŠTAK:

Ni dipli, ni tvoj glas zadava strah meni,
ja počeh on čas, ti me opet izmieni.

(Ovdi svire.)

DIVJAK:

Sada sam izusti, tko sviri bolje od nas;
dobit si i pusti od glumca meni čas.

418. odsad] *a:* ozad.

GORŠTAK:

Ili ti je u volji, ili nie, staćeš tja,
k'o glumac najbolji dozvan sam na pir ja.

DIVJAK:

Tamo se it' ne muči, er k'o trs razpukla
svirala tva zuči neskladna i mukla.

GORŠTAK:

A buče tej tvoje mješnice k'o spila
po gorah, iz koje od vjetar dme sila.

DIVJAK:

Ah, kada ne ćeš rog dignuti svrh oči,
pogj' svinjo u brlog, a ovdi ne hroči.

GORŠTAK:

A ti, kad zamuk'o još niesi, potrči,
gubava žabo, u k'o, a ovdi ne kvrči.

DIVJAK:

Zmijo ljuta, prigrizi otrovni jezik taj,
boljem se ponizi, a u nesvies ne rigaj

GORŠTAK:

Rigaš ti zlobni ijed, hugji svieh živina,
ali opet u pored hod' sa mnom začina'.

DIVJAK:

Ne pjevaj ti, neg' blej', koze ine gdje pasu;
slavicem gorski jej ne sklada se u glasu.

GOŠTAK:

Ah, nuti u što ufa crni vran nesviesni
da bieloga on kufa dobiće u pjesni.

DIVJAK:

Rakle mi dvie dunje darova iz njedri,
da od oči svietlieh nje popievam zrak vedri.

446. brlog] *a:* brljog. 454. slavicem] *zagr:* s slavicem; gorski jej] *zagr:* groskim jej, *a: iznajprije bijaše:* „noćni jej", *kašnje je od* „jej" *ispravljeno:* „jez", *a* „noćni" *je podvučeno i sa strane je zapisano:* „gorski"; sklada] *zagr:* skladaš.

GORŠTAK:

Kitu mi njeki dan jabuk da Ljubica,
da joj hvalim pram zlatan i ures od lica.

DIVJAK:

Kad moj slatki glas začina
kako slavic, ki se izvija,
na nj doteku iz planina
Hoja, Lero, Dolerija.

GORŠTAK:

Kad moj jezik pjesni klikne
kako staglić, ki žuberi,
da me resi, cvietje nikne,
da me čuju, teku zvieri.

DIVJAK:

Kukuljava ja dva gniezda,
kieh pjet' narav medno uči
hranim liepoj, koj ma zviezda
za vječnu me slugu odluči.

GORŠTAK:

Svega ruda jagančića,
dvie matere ki posisa,
pasem dragoj, koj me sreća,
da sam vječni rob, zapisa.

DIVJAK:

Rec', ka u gori zvier pribiva
ljucke sviesti i spoznanja,
ka se u bistroj vodi umiva
i mjesecu čista klanja?

GORŠTAK:

Kaž mi ptica ono ka je,
ka svoj smrti loži drva,
i iz ognja opet živa ustaje
perja i krila stječuć prva?

470. medno] *a: milo, ali ovo je podvučeno i sa strane zabilježeno:* medno. 473. jagančića] *zagr.* jaganjčića. 478. ljucke] *a:* ljudcke.

DIVJAK:

Sad poznat' mož' uprav odluku tvu ludu,
za što se s' lavom mrav zatječe zaludu.

GORŠTAK:

O žabo, s' kriesovi pogj' kvrči i kriešti,
moj je danas pir ovi, ti za te drugi išti.

DIVJAK:

Ovi uteče, ja znam, što ću:
on na piru glumac budi,
ja za drugo tamo doć' ću,
ko me srce većma žudi.
Danas mjesti u ovemu
s' pastirim se vile staju,
i pastiru najljepšemu
vil najljepšu od svih daju.
Nu prie tega u jezeru
vile okupat' sve se hode,
svaka želeć da nju oberu,
i nevjestom danas vode.
Namislio sam tim odjeće
jednoj od njih skrovno uzeti,
i priobučen tako veće
ja se vila liepa rieti.

SKAZANJE OSMO.

ZAGORKO I LJUBDRAG.

ZAGORKO:

Potež' sė naprieda, me stado poteži,
nevidiš, ureda gdje ma vil, jaoh, bježi.
Uputi se, uputi, stado moje, prije,
neg' ju grm s' gusnuti očima mojiem skrije.
Toli neć' it' hrlo, pod stranom a ti ovom
pusto ostaj, ter grlo zajazi vukovom.
Ustav' se, kud plaha utječeš liepa ma
od moga uzdaha, ki od ognja krila ima?
Ja, brače, niesam zvir srdita u gori,
neg' stravljen mlad pastir, ki s' oči tvojieh gori,

488. za te] *zagr.:* za se. 491. doć' ću] *a:* doću.

ki sa svom kriposti drag ures tvoj slidim
i od tvoje liposti prignutja ne vidim.

LJUBDRAG:

Kud srneš, Zagorko, kud li se potežiš,
ke prispje zlo gorko, od stada što bježiš?
Gdje si se zatek' o, ke ti su nevolje,
loču ti psi mlieko, ovce ti vuk kolje.
Tve sjeme po pustoj njivi se poteza,
vinograd leži tvoj zapušten bez rjeza.
Stada svih ovčara po žitu tvom pasu,
muka se tva hara i stoka sva rasu.
Tim vrat' se nazada, ženska ti lipota,
kad umreš od glada, ne vrati života.

ZAGORKO:

Ne zalaz' u dilje, ma je ovo odluka,
neka ide stado žlje i stoka i muka.
Jedan sam milostan pogled vil žugjene
hraniti kripostan živa je svegj mene.
Namjera nu huda na me te donije,
kud liepa ma, kuda obrati, jaoh, di je?
Stranom ću ja svakom trag slidit' vil moje,
a ti pogj' zlom mrakom, od kuda i dogje.

LJUBDRAG:

Ah, kako poče, ti naprjeduj i hodi,
poznaćeš mahniti bies na što dovodi.

SKAZANJE DEVETO.

LJUBDRAG:

Ah, sad poznam, da ne vara
u sudu se, tko govori:
da koliko sviet se stara,
toliko je hugji i gori.
U moje vrieme narav ina
i nauka bješe od ljudi:
sve je drugoga sad načina,
druga doba, druge ćudi.

516. i] *zagr.* a, prignutja] *a:* onugje. 522. zapušten] *a:* neokopan, *ali sa strane* i zapušten. 534. zlom] *zagr.:* zliem. 535. naprjeduj] *c:* napreduj. 536. bies na što] *c:* na što bies.

U dni moje vigjaše se
o koristi gdi svak radi;
uzlotrilo sada sve se,
živu izprazno stari i mladi.
Prie bieljahu sva mjesta se
našim stadim bezbrojnima;
sad Dubrava sva ne pase,
što u me doba jedan ima.
Pomnja prie dobra općena
u njoj vječnu zelen goji;
sad s' nepomstvom porušena
s' povenutiem listjem stoji.
Ovce vogjahu iz daleka
s' mekahniem se runom prije;
sad megju nam nie čovjeka,
ki se krenut' s' mjesta umije
Prie od ljudi sej Dubrave
koralj se je rib' o u moru;
svačije su sad zabave.
kamenitu dubsti goru.
Prie k'o mrav oda svuda
svak nošaše sebi hranu;
sad za ne imat' malo truda,
svak mre u lasti go na stanu.
Prie ne znahu prve vile
što je svila u haljini;
sad odjeće sve od svile,
nie seljanke, ka ne čini.
Prie pod ruhom priprostime
zlato od svud nam na stan pliva;
zlatno ruho u ovo vrieme
stan svakomu ogoliva.
U moje je dni letila
na krilieh sama ptica;
za poletjet' sad su krila
oko vrata u mladica.
Nošahu se opletene
u bio gajtan prie kose;

550. našim] *c:* našiem 564. dubsti] *c:* dubstit'. 571. svile] *c: sviele* 576. ogoliva] *zagr.*: *ogoljiva.* 577. letila] *c:* letjela.

sad pram u c'klo pletu žene,
a zrcalo im glave nose.
Prie bjehu bistri viri,
da čis ogled svemu daju;
vilami se sad pastiri
u zatioku ogledaju.
Vladaše se u ma ljeta
mlados svjetom od staraca;
sad čut' mladi ne će svjeta
ni od istieh njih otaca.
Mlados prie cić koristi
svita obhodi četr dila;
sad na jednom gine mjesti
za stupajim pricieh vila.
Tim nie čudo, čim bez znanja
dni u izpraznoj lasti traju,
k'o Zagorko da imanja
s' pricieh vila ostavljaju
Ali u ovemu svemu meni
pomoć je ufat' z' gar s'visine
na dan ovi posvećeni
našoj slobodi od starine.

SKAZANJE DESETO.

JELJENKA SATIRICA.

Iz gluhe pustinje satir se moj diže,
da vile plemkinje susreta i stiže;
a ja ostah sred jama i dubja divjega
i mrazna i sama u gori bez njega.
Ah, sasma nevjeran, kud divjaš Divjače,
moj život čemeran po sve dni da plače.
U vilah što vidiš u ovoj Dubravi,
ter slidom njih slidiš, a mene ostavi?
Gizdave himbeno plemke su vile sve,
grabža su i plieno lieposti njihove.
Bez svrhe i kraja plahe su i tašte,
biocim od jaja čela se njih lašte.

583. c'klo] *c:* stklo. 584. zrcalo] *c:* zrcala. 587. pastiri] *c:* pastieri 588. zatioku] *c:* zatioke. 594. ćetr] *c:* četir. 595. mjesti] *c:* misti. 596. pricieh] *c:* priecieh. 600. pricieh] *c:* priecih. 601. ovemu] *c:* ovomu.

A nije ih strah ni sram za gadnu napravu
mrtački stavit' pram iz groba na glavu.
Na svieću cklo pale, i mrče crnima
obrve opale čagjami od dima.
Oprhlu i modru kožu usne blide
do krvi svu odru, da rumena izide;
u bjaku, kom klače i kartaju obraze,
otrovi najače i gnusobe ulaze.
A mastim od cerse daleko našaste
lica im svugjer se pengaju i lašte.
Nu mažu i liepe naravna bl'jedila,
i čini njih liepe ne narav neg' sila.
A meni ma ista naravna lipos jes
naprava pričista i svietli drag ures.
Zlatni pram od kosi, tih vjetric ki svudi
niz bio vrat raznosi, tugjiem se ne rudi.
Obraz moj i čelo bistra voda umiva,
a sunce veselo iz oči mojieh siva.
Bez masti sred lica mlagjahne u mene
rumena ružica i bieli lir zene.
Crljeniem ustime ruža je prilika,
a bjelje prsi me sniega su i mlika.
K'tomu se prilaga još za svar najdražu:
mlagjahna i naga, sve što imam, sve kažu.
Tim vrat' se tvoj ljubi, Divjače, ne divjaj,
vlaštita ne gubi, a o tugjem malo haj.
Od vjetra puzivi, ne gub' s' tve krivine
za ures laživi l'jepote istine.
Sunce je s'nebesi izvrsne liposti,
za što se ne resi neg' svojom svjetlosti.
A čista i prava lipos ma suncem sja,
er meni naprava i ures sva sam ja.

617. nije. napravu] *c:* nie. naprav. 618. na glavu] *c:* naglav. 619. svieću] *zagr:* svieći, 621. usne] *a c:* usne njih. 622. do krvi] *a c:* do krvi je. 623. bjaku] *a:* Bjaku; kartaju] *zagr.:* hartaju. 625. cerse] *zagr.:* berse. 626. svudjer lašte] *c:* svudie maste. 628. njih] *zagr.:* jih. 635. mlagjahne] *c:* mlagjahna. 637. crljeniem] *c:* crljenim. 638. mlika] *c:* mlieka. 641. tim vrat'] *c. d:* vrati se. 642. tugjem] *c:* tugju. 643. puzivi] *zagr.:* puzivii. 645. liposti] *d:* lieposti. 646. za što] *d.* erbo. 647. 648. nema *d.*

Poć' ga ću iskati, ah, danas kuda si,
Divjače, zaš'o ti, oglas' se, oglasi.

ČINJEN'JE DRUGO.

SKAZANJE PRVO.

SKUP PAPTIRA, BRŠTANKO, LJUBMIR I TRATORKO.

BRŠTANKO:

Liepa ti je zaisto običaj veoma,
kom naše sej mjesto slavi se, družbo ma,
u strani da se ovoj dan s' tancim provodi,
posvećen pričistoj božici slobodi.
Najl'jepša od vila druži se i vjera
za draga i mila vrhu svieh pastiera.
Ne scien'te da ištom ova se odredi
spomena s' godištom svaciem, ka sliedi.
Na zboru pradjeda od ove Dubrave
kad progje besjeda da ovi dan slave,
razumni starci oni u kori dubovi
megju iniem zakoni urezaše i ovi:
da užiže nepristav slobode spomena
u unucieh njih ljubav od dobra općena;
i da se u miru dni vode sred sklada,
dočim se pastiru ljubi od sve vrste da.

LJUBMIR:

Naredbe spametne; er kako neobične,
tako su i štetne ženidbe neslične.
Pod jaram dobro vik stučit' se ne more
s' junčićem vo velik u pored da ore.
Ni se muž i žena ugagja, kad su oba
razlika plemena, imanja i doba.
Ah, bog te ukloni, gotova je tu smeća,
da ti se ženi sni, od tebe da je veća.
Ko drvo crv vrti, i grize, i ije:
tako ona do smrti živa te sičije.

650. zaš'o] *a:* za što. 651. *d:* običaj zaista liepa je veoma. 654. božici] *a:* djevici, *ali sa strane:* božici. 655—658. nema *d.* 661. razumni] *d:* pametni. 665. sklada] *d:* hlada. 666. vrste] *zagr.:* vrsti. 667. spametne] *d:* pametne. 669. pod jaram] *d:* na njivi. 671. ni se muž i žena ugadja] *d:* takodjer i žena s' pastierom. 674. *zagr.:* dati se ženi oni, od tebe ka' e veća.

Na posle sve kućne mrdi se i gadi,
samo njoj da su nje naprave, toradi.
Po skupieh živote od druzieh spovieda,
a svoje sramote domaće ne gleda.
Sve selo zagluši s'jezična karanja,
a muža zabuši, i učini k'o panja.
Nu veće što velju, pašu ove smione
muževom kudjelju, a oblače gaće one.

TRATORKO:

Tako je; nu pate i istiem zlom bole
i žene udate za ljudi ohole,
ki siti pri svomu k tugjem se propinju,
i drže na domu ženu k'o robinju.
Po gadu se i smradu tukući skitaju,
a za čistu i mladu ljubovcu ne haju.
Nu da ovdi svršuju, mala bi zla bila:
mesa im rastruju smrdeća i gnjila.
A pak na peč'one mladice, njih ljubi,
guba taj prione, koja ih pogubi.

BRŠTANKO:

I mi ti smo uzeli govorit' zlo danas,
kad ište i želi počastit' puk se vas,
ter kad se začinje i u pjesnieh svak hvali,
tugje smo mi grinje protresat' ustali!
Nu me strah, da veća, neg' je igda bila,
danas kar i smeća ne bude od vila.
Er vila mnogo je sred ove Dubrave,
liepe se ke broje i zovu gizdave,
i svaka uzmnaža sve dike jedine,
i cieni da je draža i l'jepša neg' sve ine.
Tim težak na se trud taj će uzet', vidim ja,
tko činit' ima sud, koja je najl'jepša.

TRATORKO:

Tač da je pomnja ma suditi to danas,
nemiran veoma i smeten bio bih vas.

681. sve selo zagluši] *d:* susjedstvo zagluše. 682. a zabuši učini] *d:* i zabuše učine. 683. Nu veće] *d:* u jednu. 684. muževom] *a:* mužovom. 693. peč'one] *zagr.:* pečaone, a pak] *d:* paka. 695. I] *zagr.:* A, ti] nema *d.* 699. nu me] *zagr.:* nu me je. 702. liepe se ke] *zagr.:* ljepše ke se.

*

U skupu od vila toliko gizdavieh
riet', jedna da je mila i draža oda svieh.
Za od jedne dobiti prijazan s' te hvale,
sa sviem se svaditi, sve izgubit' ostale,
nikako pamet ni od mudra čovjeka;
a bog te ukloni od ženskieh jezika.

LJUBMIR:

Ko je na to obran, ti neka se tim brine,
hod'mo mi iskati ostale družine.

SKAZANJE DRUGO.

VUK SATIR:

Tebi u dar i na čas, Zagorko, sve vile,
ovce su sva ma čas ovako pretile.
Po vodah i gorah ovako teci ti,
a od stada ne imaj strah, ja ću t'ga čuvati.
Tko ono, tko ovo, nastoji svak za se,
a svak, što je osnov'o, izatkat' uzda se.
A moj glad ovi dan kragjom se utješa,
lupež sam izvrstan, izvrsna izješa.
Kupe se svatovi, spravlja se nevjesta,
pir se od svud gotovi najl'jepši od mjesta.
Kad tamo pogje svak pomoć' peć' i varit',
neka je meni pak na pusto udarit'.
Bio bi grieh, kad gosti svak se ini i štuje,
da trbuh moj posti i prazan gladuje.
Zaludu ovi dan slobodi svećen ni,
neg' da je svak slobodan, što hoće, da čini.
Ni narav zaludu ruke mi ove da,
neg' njima da budu pomoć' se ja sada.
Njeka se besjeda njekoga i danas
vieka još spovieda, ki od zlata bješe vas.
Na svietu sve što je, tad staše općeno,
još moje i tvoje ne bješe rogjeno.
Granice se od ljudi ne bjehu zabile,
ni mjerom sve svudi otišlo na dile.
Blizu tieh bremena davnjijeh od zlata
gora u nas kamena hranjaše Brgata,
gora, ka tada sva u dubju veliku
gusta se dubrava vigjaše putniku.

Brgat, ki stanova u gorskoj dubravi,
zakona cić nova staroga ne ostavi.
Kazati pače uze, da ljudi po svietu
razdielit' niesu se mogli mu u štetu.
Tim er se poteža, i k'o ja svud brz bi,
slovuća lupeža ime i glas on dobi.
A gori, u koj sta, i ka je vrhu nas,
od Brgata istoga Brgat je ime i danas.
Od Brgata ovoga, ki je krasti svud iš'o,
početak od moga traga je iziš'o.
I djedu slobodnom unuk sam slobodni,
vodeći u rodnom Brgatu zlatne dni.
Tko ne ima ni njive, ni vrta, ni stada,
da tugjiem ne žive, umro bi od glada.
Ja pl'jezim i lazim, i ulagam svud ruke,
obilnos gdi pazim od stoke i muke.
Uhodim i prežim po pašah iman'ja,
i nad sviem lupežim imam čas od znan'ja.
Nu tko se hitrosti mom stavlja, nie toga;
er častim i gostim, i čitam svakoga.

SKAZANJE TREĆE.

STOJNA I VUK SATIR.

STOJNA:

Tugjiem se ne hrani, daj mi ovcu, lupežu,
prie neg' te seljani uhite i svežu.
Da li se ti krasti bez straha postavi,
kad blag dan svak časti u ovoj Dubravi.
Pače sam na zlo brz uhodiš livade,
brže tu ovcu vrz', koju mi ukrade.

VUK:

Stan', ženo, kud srtiš, ne poznaš, tko sam ja?
Prie neg' se uprtiš u zlo tve, igji tja.
Lupeža, koga ti u meni ugleda,
bez smeće, velju ti, ohaj me se ureda;
er da znaš u sebi, koja je ma sila,
i ovcu i sve bi stado mi pustila.

759. pl'jezim] *zagr.:* plazim. 771. poznaš] *zagr.:* pozna se. 772. igji] *zagr.:* idi.

STOJNA:

Ja silu svu tvoju ne scienim ni pera,
ovcu mi da' moju, kleta ti namjera.

VUK:

Ne poznaš još me ti, planinski bog sam Pan,
iz gora ki iziti tjeh ovi na blag dan.

STOJNA:

Rgja si i vedaš, satir Vuk ti si oni,
od vuka hugji dvaš, kad ovcu mu poni.

VUK:

Satir sam liep i drag, me se ime svud slavi.

STOJNA:

Satir si crni vrag, i s' rozma na glavi.

VUK:

U mjesti ovemu meni se spravila
kako najl'jepšemu, najl'jepša od vila.

STOJNA:

U mjesti će ovemu bit' tebi do mala,
kako najvećemu lupežu: — vješala.

VUK:

Ako ti se u kose ma ruka uplete,
poznaćeš što nose tej rieči proklete.

STOJNA:

Kozju ako tu bradu razmršat ja počeh,
poznaćeš, ko stadu tugjem te nosi grieh.

VUK:

Da čeka' ne bježi.

STCJNA:

Ne bježi čeka' ti.

VUK:

Ajmeh, ne poteži.

STOJNA:

Da puštam, pusti ti.

784. rozma] *zagr.:* rozima.

VUK:

Ja puštam.

STOJNA:

Eto i ja, je li dje ko pomozi!
Meni ovca, a tvoja tebi brada i rozi.

VUK:

Ustav' se, ah kuda s' ovcom tom udari,
ah, ženo prihuda, vrlo t' me privari.
Struka ti prokleta i imanje ostalo,
sve ti se prie l'jeta od vuka poklalo.
Kuća t' se prosjela, trag ti se smak'o vas,
ni pila, ni jela, ko ne ću ja danas.
Vaj, ne znam, što ću sad, kud li bih otiš'o,
veće mi je mrtvi glad do nosa uziš'o.
Ah, je li, da mi duh susrete ko godi:
od glada izdahnuh, život mi izhodi.
O smrti mahnita, što me nies' satrla
i pjana i sita na gozbi do grla.
Ka ti će hvala bit', jednoga divjačna
satira pogubit' i žedna i lačna?

SKAZANJE ČETVRTO.

GORŠTAK I VUK SATIR.

GORŠTAK.

Što plačeš, Vukoje? Ke te je zlo smelo
danaske, kad stoje svi ljudi veselo?
Dobre si ti volje, i vazda sit i pjan,
ke ti su nevolje prispjele na blag dan?
Od koga zla sila tako te obori,
jeda ka od vila i tebe sad mori?

VUK:

Iz gladna trbuha k vilami nie puta,
bez vina i kruha ljubav je smrznuta.
Od golieh što će nas i ubozieh gospogje?
Znaš golu kos ni pas ne će da oglogje.

GORŠTAK:

Uboštvo ne diže, da niesmo mi drazi
vilami na bliže, k'o jaci u snazi.

VUK:

Ka snaga može odi i meni bit' sada,
gdi mi duh odhodi i umirem od glada?

GORŠTAK:

Ti živež, da iješ i piješ na sviti,
ni možeš, ni umieš o drugom misliti.

VUK:

Da kaž' mi, kad io i pio ti ne bi
kako bi živio, prijatelju, u sebi?

GORŠTAK:

Ne živem, k'o ti ja, jestojci i piću,
neg' liepoj, koj moja sva lita služiću.

VUK:

A ja vas život moj hranim najmiliji
pečenici ugodnoj i dragoj bukliji.

GORŠTAK:

Da jednom poznaš ti u tvomu životu,
ka je rados služiti vilinju l'jepotu,
rek'o bi, i u sviesti ovako odlučil:
ni ću pit' ni jesti, neg služit' liepu vil.

VUK:

Da poznaš ti jednom, koji su to jadi,
i s' gladnom i žednom govorit' čeljadi,
ili bi se ohaj'o i od mene htio otit',
ili bi se nać' haj'o, što ćemo jesti i pit'.

GORŠTAK:

Nemoj se ti starat', glumac sam na pir zvan,
hoć' bubanj udarat', ter ćeš bit' sit i pjan.

VUK:

Srce mi igra sve, i stupaj sam teče
na slatke zabave, gdi se vari i peče.
Ah, tvoja blažena, Gorštače, namjera;
mrtva me spomena uzkrsnu od pira.
Pečenica, ah, pače me srce pečeno,
gdi u slatki sok teče i gori ljuveno;

827. io pio] *a:* ijo pijo, *zagr.:* ijo pio. 828. živio] *a:* živijo. 836. ni cu] *zagr.:* nit ću; liepu] *a* liepe. 847. pače] *zagr.:* peče. 823. i] u?

gdi me još sve čeka me dobro uzdano,
jalovica od mlieka varena sniežano.
Gdi žarka kapljica groznika vesela
kaže mi sva lica rumena i biela;
kapljica od vina, koga ures preliepi
igrajuć začina: hod', brače, dušo pij.
Životu čestiti, ah, koja veća slas
može bit', neg' piti i jesti na svak čas.
Gorštače, u selo, gdi je taj pir, hod'mo na nj,
ti glumac veselo, a ja ću bit' bubanj.

SKAZANJE PETO.

MILIENKO I PELINKA.

MILIENKO:

Dubravko gizdava, na ures rajski tvoj
od gorskieh dubrava nie slično ime toj.
Gustinom od grana dubrava zakriva,
da zraka sunčana travu i cvit ne obsiva;
iz svietlieh tvojieh oči na dragom tvom licu
dva sunca s'istoči goje rajsku ružicu.
Sred dubrav, ma liepa, imaju stan svudi
zmije pune nalipa, zvieri, i skot vas hudi;
sred tvoga pogleda i srca sviem blaga
ljubav stan svoj gleda i milos pridraga.
Dubravi ures vas prolitnje zeleni
tre sjever, hara mraz, tlači led studeni;
kakva si ti sada, takva ćeš vazda bit';
viku bo ne opada liposti rajske cvit.

PELINKA:

Skladne su rieči toj, i zaisto velike
Dubravci tvoj liepoj i slave i dike;
nu vile sadanje riečim se ne pasu,
veće u stvoru, a manje htjela bih te u glasu.
Nu pri neg' na ino ja budem s'tobom doć',
kaž' mi sve istino, ako ćeš mu pomoć,
jesi li koji dan ljuvenom u ognju
uzdahnuo žalostan pazeći pomno nju?

876. *a*] *a*: a i; 880. uzdahnuo] *a*: uzdaho.

MILIENKO:

Ako uzdah moć i glas želje me ne objavi,
užežen da sam vas u živoj žeravi,
i ako još plama ne vigje u meni,
tere ma vil sama, da gorim ne scieni;
pogledaj sred čela me srca sprženo,
od suha pepela u prahu satreno;
vigj luge, dubrave, i polja, i gore,
veće gdi eto sve u ognju mom gore.
Je li ovo, reci ti, što zna lis i kami,
kladenče, ki uzrasti mojima suzami,
kroz romon kažuć tvoj žugjenoj moj duši,
kako te oganj moj često krat prisuši.

PELINKA:

Da reci, bi li kad, da njoj si ostavi
dar koji u zaklad od tvoje ljubavi?

MILIENKO:

Opak je način svim, koji me učiš ti;
ne daj bog s' darovim k' Dubravci hoditi,
scienit' vil gizdavu za ženu lakomu,
ja ne ću mudros tvu poslušat' u tomu.
K srcima časnimi nie triebi s' darom it',
ako u vik prid njimi omraze neć' dobit'.

PELINKA:

Varaš se: bez mite sve je to inako,
darovi zamite nebesa i pak'o;
darim se vlada sviet na volji i sudi,
dar pravi može riet' gospar se od ljudi.
Ljuvena dar je stril, ka z' gagja i sili
na ljubav svaku vil, po tom se k' njoj strili.
Milisav razumni, znaš, što ono veljaše,
da u stare jošte dni, kad zlatni vik bjaše,
kad ljubljen svak ljubi, ni u to ima sram,
ter jezik srcu bi i ustom jedan sam;
tad bješe svaki dan ljuvenieh od žena:
„dar daruj" taj pjesan začinat' općena.

893. si] *zagr:* se. 901. mite] *a:* mire. 903. darim] *a:* darovom 912. dar] *zagr.*: daj.

MILIENKO:

Čudne su nad sve ine, ke kažeš, rieči te.

PELINKA:

Ali su istine, u razlog očite.
Čuj ino: skup broji čovjek se mnogo ti,
u ljubav svu koji toliko iztrati
rieči, uzdah, moljenja, zaludnieh stupaja,
pogleda, cviljenja, jauka i vaja,
i k temu pristavi laživieh kletava,
od svoje ljubavi čim biljeg on dava.
Pri nego volju svu prignuti uzbude,
jagnicu mršavu darovat' da bude.
Rad česa buduć sve laž ino i privar,
ljubavi njegove svjedok je pravi dar;
i za to samomu svaka vil vjeruje
ljubovniku onomu, koji joj daruje.

MILIENKO:

Kako, jaoh, može bit', da vlas dar ima tu
me vile pridobit' ponosnu lipotu.
Eto se vas kolik po svojoj volji sam
na službu nje u vik veselo darivam.

PELINKA:

Milienko, dar je ovi oni dar blaženi,
ki lasno cine svi vazda krat ljuveni.
Nie triebi to za nje, za tebe ti se hran',
dar cieni tvoj manje, a veće ugodan.
Nu se uzdaj; er kratit' ne ću se hrlo poć'
Dubravku obratit' na ljubav tvoju moć'.
Činiću da blagu uživaš i milu
l'jepotu pridragu, žugjenu tvu vilu.

MILIENKO:

Pogj' u družbi ovi moji
svud ti uzdasi bili ognjeni,
i sama se, jaoh, spomeni,
da mi u tebi život stoji.

SKAZANJE ŠESTO.

DIVJAK SATIR U HALJINI OD VILE PRIOBUČEN

Tko je taj, ko sad riet' ne će,
cieć uresa draga i mila,

da ja satir niesam veće,
neg' najl'jepša od svieh vila.
Dubje se ovo, ptice i zvieri
mom l'jepotom snebivaju,
i gorani, i pastiri,
i sliede me, i gledaju.
Od kladenac bistrieh predam
cieć naprava, ke me rese,
da, ako se gdi ogledam,
ma slika me ne zanese.
Pristavio sam tugje kose,
i opleo u cklo prame,
i obuk'o ruho na me,
ko najl'jepše vile nose.
Put snježana neka je meni,
vas se izmazah klakom bielim,
a da se obraz moj rumeni
namazah se murvam zrelim.
Za ocrljenit' usti moje,
kriešam sam ih obliepio,
i haljinom svietlom, što je
kože u meni, sve sam skrio.
Samo branduse i prhala
niz čelo iniem vilam vise,
a uz glavu s' čela ozdala
rožići se moji vise.
Nu pod kose ako mnozi
lasno roge skrit' umiju,
za što i ovi moji rozi
kosami se ne pokriju?
Sa svom moći i kreposti
uvlačih ih, krih svudire;
nu svakako pravi i prosti
iz prama mi jošte vire.
Ali od ljudi i od žena
vigjet' su oni na moj glavi,
k'o dva dubka usagjena
zlatnieh kosa u Dubravi.
Tim pohuljen bit' nikako
s'tega s'ures moj ne boji;

ko je k'o ja liep ovako
svaka stvar mu dobro stoji.
U ovoj slavi, u ovoj dici
veseo idem na mu sreću,
nu i od vile u prilici
hrabren junak djelim biću.
Ah, da kako satirica,
ma sumnjiva divja lada,
može nazret' moja lica
u prilici ovoj sada.

SKAZANJE SEDMO.

ZAGORKO:

O liepa, o huda, ku narav uresi,
da pokoj od truda srdašcu mom jesi,
eto ja izvan svih l'jepotom smamljen tvom
mlieko psim, a ostavih imanje vukovom.
Tim gorki i ljuti ako plač i vaj moj
ne može ganuti na milos ures tvoj:
gani se, pravo je, veselo i rado
nesrećno na moje i pusto daj stado,
u gorkom mukanju koje te svegj moli,
da u smrtnom skončan'ju život moj ne boli.
A da ima ljucki glas, još bi ti izreklo
moj tužni bitak vas, hud nemir, priko zlo.

SKAZANJE OSMO.

STOJNA S' SINOM, ZAGORKOM, I PASTIERIĆI MALI.

STOJNA:

Ja te ištem i glasim, i zovem svudira,
a ti se za plasim vilami otira.
Dubrave prik ove od stada ne bježi,
najpretlje ovnove vuku ti lupeži.

ZAGORKO:

Neka idu ovnovi i ovce najbolje;
stadu me ne zovi, ni mi je pasti od volje.

1012. ni mi je] *zagr.:* njemu'e.

STOJNA:

Na ki te rasap toj, ludjače, nosi bies,
od vila ka je toj, koja ti uze svies.

ZAGORKO:

U ovemu, znaj, mjestu najl'jepšu, vil moja,
večeras nevjestu na stan ti vodim ja.

STOJNA:

Na vrat ćeš ti i ta nevjesta hoditi,
ko poče mahnita', nemo' se svigjeti!

ZAGORKO:

Ja ne mljah, majko ma, da ćeš se ti smesti,
er ti ću sin doma odmjenu dovesti.
Ili ćeš ili ne, poda' se razlogu,
ovako bez žene ja stati ne mogu.

STOJNA:

Mož' derat' samohoć za vilam obuću;
meni ga ne će doć' nevjesta u kuću.
Ćudi svieh sadanjieh nevjesta vrle su,
ne misle nego o njih samomu uresu.
Vazda su na dvoru, a neka stan gine;
zlu mužu, a goru svekrvi čas čine.
Šestere, dedele, jeziče i sjaju,
i drugo ne žele, neg' da ih gledaju.
Za koris prioni, a vile ne dvori,
pusto nam razgoni stado vuk po gori.

ZAGORKO:

Stado čuva' i brani od vučje ti sile,
ja ću ures izbrani poć' iskat' me vile;
kad ište svak sebi dobar trg s' ljubavi,
i meni jes triebi činit' što čine svi.

STOJNA:

Ah, Zagorko, s' neposluha
slidi tvoju ćud zločestu,
ja ću tebi nać' očuha
prie, neg' meni ti nevjestu.

1034. iskat'] *a:* izkat'.

Nu ako ja danas s' me mile dragosti
vilami sviem čas dobijem s' liposti?
Slika me ne vara, ma dika nie pala,
malo sam prestara, ali sam pristala.
Ovoga od mjesta nu ako najl'jepša
večeras nevjesta uzbudem jošte ja . . . .

PASTIERIĆ PRVI:

Ostaj s' bogom, majko mila,
od tebe ćemo i mi poći
za ukrasti koj od vila
sladak nami celov moći.

PASTIERIĆ DRUGI:

Za moć' izet' meda, čela,
ja ne hajah, da me uije,
i toj nosim za čas, di je
ma Biserka s' drugam sjela.

PASTIERIĆ TREĆI:

Stoklasu ovu, ku zrelieh
naniz'o sam kupjenica,
nosim oči veselieh
gdi sja sunce, ma Danica.

PASTIERIĆ ČETVRTI:

Vrabca ovega, ki se vabi
s' najdaljega meni puta,
Mioci daću, koj me ugrabi
jučer silom mati iz skuta.

PASTIERIĆ PETI:

Šturka u ovoj kajpi od žice,
ki po svu noć šturi i poje,
donio sam ja za moje
male, k'o ja, pastirice.

STOJNA:

Još biste sad i vi, brečadi od sise,
po ovoj Dubravi za vilam digli se.

1057. nosim] *a:* nosi s'. 1059. vabi] *zagr.:* javi.

PASTIRIĆI:

Nam su drage liepe vile,
iz njedar nam dunje daju,
na tance nas vode mile
i njegajuć celivaju.

SKAZANJE DEVETO.

JELJENKA SATIRICA PRIOBUČENA U PASTIRA.

Ah, plemkinje prike vile,
trag vam proklet i namira,
vi mi ste se učinile
priobući u pastira,
da prie hrba ova jaka
onoj od vas srce izkine,
s'ke moj život bez Divjaka
čezne i u mraznoj sumnji stine.
O Divjače divje ćudi,
plemenite t' vile mrze,
lele tomu, ko ih žudi,
ter ga uzda njih zavrze.
Od bojazni ti si njimi,
er te zviri svaka scieni;
a s'roščići ljuvenimi
mjesec mladi svud si meni.
O mlagjahni moj mjeseče,
sini ljubi tvojoj, sini,
kuda zagje, gdi uteče,
drag pokoju moj jedini?
Što ugleda, cića česa
vilinja t'je slika draga?
bez naprave bez uresa
l'jepota je prava naga.
Vedru svjetlos nebo odkriva
bez odjeće od oblaka;
a l'jepotom čistom siva
bez naprave žena svaka.
Ali vidim, što njekada
bog nam Lero prorokova,
promienila da je sada
vilam ures Dubrava ova.

Er sad u jedno sve mladice
za napravu njih najdražu,
k'o divjačne satirice,
do pupka se gole kažu.
Tim da ih slidom slide i žele,
nie čudo, divji ljudi;
odkrivene prsi biele
tko da gleda, a ne žudi!
Nu će ruke sad me ove
prikiem vilam ukazati,
s' golim prsim što je mužove
gorskiem ženam prigrabiti.

ČINJEN'JE TREĆE.

SKAZANJE PRVO.

DIVJAK SATIR, JELJENKA SATIRICA I SKUP PASTIRA.

DIVJAK:

Vas sam pribjen, još me tira
kleta sila po ovoj strani;
je li gdi tko, da od pastira
mene liepu vil obrani.

PASTIR PRVI:

Stigni, sreti, drži, uhvati,
ne daj napried, ne propusti,
udri, udri, da pod bati
grdi satir dušu pusti.

JELJENKA:

A tko je ovo u haljini
tko od vile sad proteče,
ako zlo vam ke ne čini,
nije razlog, da zlo steče.

PASTIR DRUGI:

Ko ne čini zlo, ako je
gnusni satir grdnih dila
smio doć' krijuć slike svoje
megju vile, kako vila.

1105. er sad] *zagr.:* sad bo.

I da izprid nas bježat' ne usta,
budući je on čas zaskočio,
Dubravci bi liepoj s' usta
celov silom ugrabio.
Nu čemu će sad besjede?
Tec'mo u mjesta za njim svaka,
po uvodici da ne ide
zlom satiru zloba ovaka.

SATIRICA:

I meni ih je slidit' sila,
da, što misle, ne učine;
za sve opak, ne bih htila,
moj nevjernik da pogine.

SKAZANJE DRUGO.

GORŠTAK SATIR:

Niz strane, niz polje pustiem gorami,
Divjače, biž' bolje, i prida' nogami.
Bez smieha tko pazit' sad ludos može tvu,
grd satir priobratit' u vil se gizdavu,
i k'o vil u odjeći sred vila inieh poć',
da nitko, scieneći, poznat' ga neće moć'.
Nesviesti velike s' uresne htjet' sile
satirske prilike priobražat' u vile!
Zaman se čini sve, i liepi, i maže,
grdoća s' naprave grgja se ukaže.
Polje se, gora i lug ludosti tvom čudi,
tamaša, smieh i rug osta ti svieh ljudi.
Nu tako sad pleća vukući pribjena,
sudi sam, čija veća liepos je vidjena.
A još bi ovi dan, kako snieg od lani,
da izmegju svieh jedan pastir te ne brani.
Srce te i snaga ovega odrva
izmegju tojaga teškieh i drva.
Nu neka buka, smijat' ću ja se, i za nj
glumac sam, a Vuka posl'o sam po bubanj.

1134. je] *zagr:* ju. 1139. uvodici] *zagr:* uvadici, *a:* vodici, *ovo je mladjom rukom ispravljeno:* uvodici, *i pod zviezdicom je u dnu rukopisa zabilježeno:* uvodica: abito, assuefazione. 1143. htila] *a:* ktila. 1151. htjet'] *a:* ktjet'.

Na pir ćemo obadva večeras u selo,
da se igra, uživa i stoji veselo.

SKAZANJE TREĆE.

LJUBDRAG STARAC:

Zlo se tiskat' bez jakosti
ko je nekrepka, k'o ja stupa;
jedva izvukoh stare kosti,
i izkopah se svih iz skupa.
Ah, ka čeljad, mnoštvo koje
sabralo se sa svieh strana,
i star, i mlad, svak doš'o je
na slavljen'je blaga dana.
Sve su vile, svi pastiri
s'vrstom svakom žena i ljudi,
i gorani i satiri
dotekli su oda svudi.
Ali se je ockvrnila
svetkovina plemenita;
najl'jepša je dana vila
najgrgjemu s'tamna mita.
Blažen pastir ovdi ide,
ki zasliepljen ne bi od zlata,
neg' po čistoj pravdi otide,
da je lieposti liepos plata.
A oni proklet, s'koga izlaze
na dan blag nam plačne kobi,
tko liposti lipos vaze,
a za zlato da grdobi.
Proklet i oni, tko najprie,
za izet' zlato, zemlju izdube,
kad cić zlata najvrjednije
običaji se u nas gube.
Po zakonu dat' se imaše
liepa Dubravka i gizdava,
sred Dubrave komu naše
u l'jepoti je prava slava.

1167. zlo se] *zagr:* zlo se 'e. 1183. ovdi ide] *a:* od Ide, *ovo je pocrtano i mladjom rukom sa strane zapisano:* slavni ovdi ide.

Milienko je im'o mili
steć' Dubravku cić lipote;
nu se ukloni zakon sili,
grd ju pastir zlatom ote.

Tim su smeće srca moga,
da na mjestu ne bi ovomu
tko Grdanu bogatomu
smio se opriet' cića toga.

Ali mene većma smeta
Milienkova uspomena,
komu je bila od djeteta
još Dubravka narečena.

On nju žugje, i ona njega
okom gleda vas dan blazim,
i glas danas puka svega
vjerenicim zvaše drazim.

Kad iznenad sa svieh strana
začuh opet, gdi svi glase,
da Dubravka za Grdana
bogatoga vjerila se.

I Milienko ču sa mnome,
tko mu ugrabi vjerenicu,
i od muke svenu u licu,
i zamuknu mramorkome.

I od žalosti, i od jada,
tu stat' veće niesam mog'o,
razmišljajuć na što sada
zločestvo nas vodi mnogo.

Da na blag dan od slobode
jes, tko zlatu još robuje,
i da sila s'prike zgode
nad zakonim gospoduje.

Nu tko tužan ovo izhodi!
Po prilici Milienko je,
za dubje ću skrit' se odi,
za čut', ke su misli svoje.

1206. smio] *a:* smie.

SKAZANJE ČETVRTO.

MILIENKO SAM:

Najl'jepša se vila daje
najgrgjemu u prilici,
ke ufanje veće ostaje
nami, o verni ljubovnici?
Ljubav, vjera, služba, lipos
i običaji i zakoni
sve bi zaman, jaču kripos
grda u zlatu neman doni.
Da li, oh jaoh, za Grdana
najgrgjega od pastiera,
ma Dubravka segaj dana
najl'jepša se vila vjera?
Ma Dubravka? Kako moja?
ako je druziem dana sade,
da moj život, ki ju dostoja,
k'o prisječen dub, jaoh, pade.
Krotku ovčicu, mirnu i blagu
vuk u gore strašni uvuče,
i nie toga, smienje i snagu
tko bi ukaz'o, jaoh, svi muče!
Ja ću gledat' na me oči? . . .
Ne ću, ne, ne, razlog nie,
da ti ga oblak sred istoči
svietlo sunce me prikrije.
Da što čekam, što li pazim?
Razdieljen sam z' dragom vilom.
Što grdobu ne porazim,
ka mi život grabi silom?
Prie smrknutja dana ovoga
dni imaju bit' satreni,
ili moji, ili onoga,
tko moj život grabi meni.

SKAZANJE PETO.

DIVJAK SATIR I JELJENKA SATIRICA.

DIVJAK:

Pastiru, hvala ti, ubjen bih ja bio,
na pomoć da mi ti ne budeš prispio.

Kaži mi tve ime, da mi te ne zabit';
er ću ti sve vrieme životom držan bit',
za sve da ističe oku se mom sade,
da imaš naliče od divje me lade.

JELJENKA:

Ako imaš, ko reče, domaću tvu drugu,
kud stupaj tvoj teče za vilam po lugu?

DIVJAK:

Ćudina opaka i njeka pusta bies
uzrok su, da svaka vila mi nosi svies.

JELJENKA:

Za čudo ne scienim, bez sviesti čim hodiš,
da tako s'pribjenim kostim se nahodiš.
Napravlja' se i resi, i čini sve što hoć',
da satir ti niesi, koji se skrit' nie moć'.
Vrzi tja cić tega nesličnе odjeće,
satira divjega pitoma vil ne će;
k ljubi se povrati, od ke se odieli,
koja te gledati u slici tvoj želi.
Ohaj se od vila, ke ti su s'prikora,
ljubovca tva mila vapi te iz gora,
i još čut' neć' ti glas, ni poznat' lipote,
a ona bi danas, koja te smrti ote.

DIVJAK:

Ah, di je? da ju slidim, ljubi ma večeras?
Ja ovdi ne vidim druzieh izvan nas.
Na obranu moju bi, pastiru, ti jedan,
samomu ja tebi držan sam ovi dan.

JELJENKA:

Da, da sad izide t' tva ljubi, bi li ti
htio samu nju sliedjet', vile ine pustiti?

DIVJAK:

Vile od sad, pače sjen mrzeća je meni njih,
sramotan ja i bjen danaska s'vila bih.
Ah, Lero Lerijane, veliki bože naš,
priko ove kad strane s vilam mene ugledaš,

1294. htio] *a:* ktio.

na vrat me niz strmu liticu obori,
zajaz' mnom u grmu vučji glad najgori.
Ah, da sad ljubi ma izide odkuda,
ona bi bil' sama sva moja razbluda.
Pastiru, kaži mi tim, jeda ju gdi vidi,
da hrlo priletim sred klisura i hridi.

JELJENKA:

Nie dalek, ovdi je ljubovca sad tvoja,
ruho ovo ke krije tebi nju, mećem ja.

DIVJAK:

Što sad oči moje paze,
Jeljenka ovo ma je vila,
ka, da mene ne poraze,
pastierom me obranila.
A ja zdiram, a ne svlačim
nepriličnе ove odjeće,
i vile i njih ruha tlačim,
tebi samoj vjeran veće.
Na daleče, na daleče,
pod Brgatke vile prike,
teško i lele temu u vike,
tko u vrieme od vas ne uteče.
Ah, za druzih ko ću moći
igda ostavit' tvu l'jepotu?
gdi samom sam tvom pomoći,
moj životu, u životu.
Ti me peci, ti me vari,
i na volju tvoju kuha':
napravom me ne privari
niedna vila liepa ruha.
Da se u dušu njeke stave,
vratit' tugje, što ih slavi,
ostale bi bez naprave
kako suh panj u Dubravi.
Nu hod'mo i mi, gdi svi hode,
od najl'jepših čuti vjeru,
na dan ovi od slobode
zahvaliti bogu Leru.

1325. napravom me] *a:* napravome.

Kad nas oba svom kriposti
vlas njegova je slobodila,
tebe od moje nevjernosti,
a od pricieh mene vila.

SKAZANJE ŠESTO.

BRŠTANKO, LJUBDRAG I GLASNIK.

BRŠTANKO:

Ter vigje ti sada, Milienko gdi teče,
li inim da smrt da, ili on da je steče.
Teške su pogube od svud ga pritisle;
nu mali, ki ljube, što ima doć', misle.
Nie slike zaisto grdoba grdobi,
ma zlato ono isto, kiem liepu vil dobi,
imaće moć i vlas toliko veliku
za podat' večeras Milienku smrt priku.

LJUBDRAG:

Razbiram i ja to svaki čas u meni,
da moć tu ima zlato, ostajem smeteni.
Ah prikor, u dugu tamnilu neznanja
cić zlata drug drugu k'o rob se da klanja.
Biće od svieh sugjeno, ako što se odredi,
da Milienko općeno veličanstvo uvriedi.
Svačija tim ruka bit' mu će na poraz,
na smrt ga će od puka osudit' svega glas.
Tim njegovu smrt istinu
sa mnom od sad plači i cvili
misleć: kako pastir mili
cić grdobe zlatne izginu.
O Milienko, vjerenikom
čim večeras svak te pazi,
jaoh, s neharnom zgodom prikom
nemila te smrt porazi.

GLASNIK:

Tko ovo sada nepravedno
s'Milienkove smrti cvieli,

1348. moć tu] *a:* tu moć. 1350. se da] *zagr:* da se. 1351. ako što se] *a:* ako bi što. 1352. Milienko] *a:* Milieno.

kad vas kolik puk se u jedno
š'njim raduje i veseli?

LJUBDRAG:

Što spoviedaš, o Radmile,
pravi je uzrok nami od cvila,
najgrgjemu s'prike sile
najl'jepša je dana vila.
I Milienko ćića toga,
ki Dubravku sam dostoji
k'o najl'jepši mjesta ovoga,
ako nie umro, za umriet' stoji.

GLASNIK:

Ki plač, ka smrt? Milienko je
zdrav, živ, veseo, čestit svime,
smirio je želje svoje,
Dubravka je liepa š'njime.
Vjerenik je on izbrani
na ovi blag dan u Dubravi,
vile, pastiri i gorani,
svak ga slidi, svak ga slavi.

BRŠTANKO:

On vjerenik Dubravčin je,
ka se vjeri za Grdana?
Čut' nam čini, ki način je
bio toj zgodi segaj dana?

GLASNIK:

Od pastira družbe naše
do najmanjieh pastirica
vjerenik se Grdan zvaše,
a Dubravka vjerenica.
I redovnik bješe tima
u Lerovu crkvu ul'jez'o,
da bi od vjere megju njima
vieku vječni vez zavez'o.
Svetilište on najprije
po običaji davnjoj čini:

1394. vieku vječni] *zagr:* viekoviečni.

Hoja, Lero, Dolerije,
vapijaše vas puk ini.

Jaganjčić se bez biljega
u žeravi živoj spraži,
i, što ragja zemlja, od svega
prikaza se plod najdraži.

Ali na ognju plam potamni,
pod nami se tle ustrese,
crkva od groma bukom zamni,
a stup Lerov znojaše se.

Na ovo čudo vas puk stoja
k'o zapanjen, ter ne prista
Dolerija, Lero i Hoja
zvat' na pomoć segaj mista.

Nu što imena od tih veće
bogova se od nas zvahu,
trešnje, buke i od smeće
hugja zlamenja izhogjahu.

Nu čim svačija lica blide,
i svak treptit' ne pristaje,
eto Milienko u crkvu ide,
izvan sebe k'o vas da je.

Na došastje Milienkovo
prista trešnja, gromnja umuknu,
prosvjetljenje oganj novo
uze, i u čis plamen buknu.

Bog razvedri Lero sliku,
i da vidi mladi i stari,
nje liepu ljubovniku
u obraz jedan zrak udari.

Svak to uze za zlamen'je,
da vlas višnja to učini,
da Milienko sadružen je
liepoj Dubravci, a ne ini.

Tim vas kolik puk se uzbuni,
i zavapi u sve glase,
da se volja božja izpuni,
dočim liepu liepa da se.

1408. ter ne prista] *a:* glje ne prista, *zagr:* tere prista. 1424. vidi] *zagr:* vide. 1425. nje] *a:* i nje.

Iz ruka se tako ote
Grdanovieh liepa vila,
i da, komu cić lipote
nje pristoji liepos mila.
Tim Milienko sad veseli
i čestiti neg' ikada
lipos dragu, ku svegj želi,
kad manje ufa, steče sada.

LJUBDRAG:

Poznam i to, riet' je triebi,
vrh vladanja svieh na svitu
da vladalac višnji s' nebi
ima pomnju posobitu.
Da se on danas ne nadkloni
vrh Dubrave ove naše,
po tle igjahu svi zakoni,
sloboda se satiraše.

GLASNIK:

Ali eto, gdi skače k nam' kolo satira,
poznat' je kuhače i glumce od pira.
Na gozbe sve naše oni su svegj zvani;
er bez njih tamaše ni smieha nigdi ni.
Nu veće svatovi kupe se na pospieh,
u svatbu ho'te i vi, sve što znah, sve vam rieh.
Brštanko, tebe sam prviencom doš'o zvat',
a Ljubdrag nad svim nam obran je stari svat.

SKAZANJE SEDMO.

GORŠTAK, VUK, DIVJAK SATIRI, JELJENKA SATIRICA I SKUP SATIRA.

GORŠTAK:

Zapekle se od družine
pečenice bjehu sočne,
a to da se bolje pine,
kad obilna gozba počne.
Da kad kuša slad mila se
od jestojske i od pitja

1439—40. veseli, čestiti] *zagr:* veselii, čestitii. 1443. je] *a:* se 1459. od družine] *a:* pečenice. 1460. pečenice] *a:* od družine.

svačije srce razigra se
čuteć miris draži od cvitja.
Da zažare i obesele
i lica se i pogledi,
i da u smiehu slagje vele,
i u radosti svak besjedi.
Da razlike igre igraju,
i skladne se poju pjesni,
mladi i stari uživaju
siti, pjani i obiesni.

SKUP:

Igra' kolo, skoč'mo bolje,
svak se kaži dobre volje,
na pir, na pir hod' svak hrlo,
spravi trbuh, čisti grlo,
da se ije, da se pije,
Hoja Lero, Dolerije.

GORŠTAK:

Žarka kaplja dobra vina
nebeska je mana istina,
sred ljuvena slatka piva
češće griska' i celiva'.
Na pir, na pir, da se ije,
Hoja, Lero, Dolerije.

VUK:

Kapun pečen svietla lica
i ljuvena jarebica,
k'o najl'jepši segaj mjesta
zet nami su i nevjesta.
Na pir, na pir, da se ije,
Hoja, Lero, Dolerije.

GORŠTAK:

Ah, što slagje može biti,
nego jesti svegj i piti,
zdravje, snaga, život, bitje
jedenje je nami i pitje.

1487. kapun] *zagr:* kopun.

Da se ije, da se pije,
Hoja, Lero, Dolerije.

DIVJAK:

Sve je spravno, sve gotovo
u čas dobar veselje ovo,
glumče, bubnju, udri, gdje ste?
Evo zeta i nevjeste,
da se uživa, igra i smije,
Hoja, Lero, Dolerije.

SKAZANJE OSMO.

MILIENKO, DUBRAVKA, REROVNIK, SKUP PASTIRA I VILA.

SKUP:

Hod' od pira bože, hodi,
igre mile s' nami vodi,
združi, sjedini
pod pjesni medene
ove ljuvene.

REDOVNIK:

Vjerenici obrani dostojno nad sve ine
kroz ures izbrani, l'jepote istine,
na ugodan, na skladan vez slatki od vire
sloboda na blag dan čim skupi pastire,
nebo vam od z'gori vjeru ovu svjedoči,
i vrh vas otvori od zviezda sto oči,
skladno svi jezici sred ove Dubrave
da u časti i dici hvale vas i slave.

MILIENKO:

Evo uza me moga dobra,
evo uza me moga blaga,
evo liepa, evo draga,
ku moj život služit' obra.

DUBRAVKA:

O prislatko, o jedino
drago ufanje, željno meni.
O uresu moj ljuveni,
noći moje sunce istino.

SKUP:

Hod' od pira bože, hodi,
igre mile s' nami vodi,
združi, sjedini
pod pjesni medene
ove ljuvene.

MILIENKO:

Eto dogje željno vrieme,
liepi raju duše moje,
da snieg puti rajske tvoje
grlim rukam ognjenieme.

DUBRAVKA:

Ja sam ona, ke l'jepotu
verno ljubi, dvorno slavi,
o gizdava ma ljubavi,
o jedini moj životu.

SKUP:

Hod' od pira bože, hodi,
igre mile s' nami vodi i. t. d.

MILIENKO:

Oba smo u cvit od mladosti,
hod'mo, na što srca žude,
na ljuvene na razblude,
na celove, na radosti.

DUBRAVKA:

Daj, daj veće hodi k' meni,
na medene igre hrli,
ah, celivaj, miluj, grli,
drag pokoju moj ljubjeni.

MILIENKO:

Čim raskoše tve razbira
zameta se srce u lasti.

DUBRAVKO:

U tvojoj sam, dušo, vlasti,
Uzmi što hoć' bez ozira.

1535. ke] *zagr:* ka. 1552. ozira] *zagr:* obzira.

SKUP:

Hod' od pira bože, hodi,
igre mile s nami vodi,
združi, sjedini
pod pjesni medene
ove ljuvene.

SKAZANJE DEVETO.

REDOVNIK IZ CRKVE S'INIEM PASTIRI.

REDOVNIK:

Pastiri, pokli svi i riečma i djeli
sva smo veće u crkvi činjenja dospjeli,
još vršit' trieba je, da se blag dan resi,
što činit' ostaje pod vedriem nebesi.
Iz svieh tiem usti u skladu jedan glas
ovako izusti i klikni večeras:
o liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi ljucki životi
ne mogu bit' plata tvoj čistoj l'jepoti.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

REDOVNIK:

Svak redom dar ovdi, ki ima najdraži,
sad našoj slobodi čestitoj prikaži.
O svietla božice, eto i ja na tvu čas
najprvi sej ptice puštavam večeras;
da, ko one steru krila
sad slobodne svud pod nebi,
i sloboda prostre mila
sej Dubrave glas po tebi.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

1559. činjenja] *a:* činjena. 1575. sej] *zagr:* sve.

MILIENKO:

Milosna, jedina božice svieh strana,
tebi u dar maslina od mene je podana;
da, ko u miru uz vil moju
željenje se me izpuni:
tako vlas tva da u pokoju
čestitiem nas viencom kruni.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

DUBRAVKA:

Ovi cviet rumene i liepe ružice
primi sad od mene, o liepa božice;
da, ko ona cvietju ostalom
sadružena ures dava:
tako slavom tvom i hvalom
da je hvaljena i ma slava.

SKUP:

O liepa o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

ZAGORKO:

Slobodo ugodna, uzdahe, plač i vaj
od mene slobodna na tvu čas primit' haj;
da, ko se oni sad od mene
za jedno s' rikom suza dile:
da se odiele i spomene
od me prike tako vile.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

DIVJAK:

Slobodo, odveće ugodna svakomu,
primi ove odjeće vilinje za čas mu,

1587: ćestitiem] *a:* čestiem, viencom] *zagr:* viencem. 1590. rumene] *zagr:* rumeni. 1591. od mene] *zrgr:* po meni. 1601. suza] *a:* suzam.

da, ko š' njima sve ludosti
i taštine zdrieh i skinuh:
tako da opet s' tvom kriposti
vik ne svežem što prikinuh.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

JELJENKA:

Slobodo, pogledaj na mene od izgar,
i ovi kus meda htjej primit' za drag dar;
da, ko sladak bez primjese
med je sobom po naravi:
nad sviem, ke se tugjiem rese
tako i liepos da ma slavi.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

VUK:

Slobodo jedina, na tvu čas sasma rad
čašu ovu ja vina naslužih punu sad;
čini, ko si ti utjeha
Dubravi ovoj na sem sviti:
da i čašica ova od smieha
meni je ures vjekoviti.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

GORŠTAK:

Slobodo, za malu tvoju čas ne primi
ovu mu sviralu skladnu ovdi nad svimi;
neka u vike svi pastiri
i sve vile prigizdave
tance vode, gdi ona sviri
u dan ovi sred Dubrave.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

PASTIERIĆ 1:

Slobodo, i ovi košičić, pun krieša
megju iniem darovi od mene izmieša';
a to er ću ja ufati,
da mi od tebe pomoć doć' će,
i da me ćeš pod spet brati,
dokle uzrastem s' dubja voće.

PASTIERIĆ 2:

Sira ovo, što mati ručku mi jutros da,
slobodo, podati tebi ću ja sada;
a to i ja u naprieda
neka budem tvojom vlasti
sira, masla, mlieka i meda
slobodnije majci krasti.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o...

REDOVNIK:

Sad, nebo, usliši, usliš'te bogovi,
što u glas najviši sad vas molju ovi,
i ti, ka iz ruka svih primi darove,
proz ma usta od puka svega čuj molbe ove:
Eto vile prigizdave
zlatne prame cvietkom rese,
a goranim divji izl'jeze
s' viencem bornim oko glave.
Eto pastier sred livada
pod sviroku pjeva svoju:
eto u miru i pokoju
dva najl'jepša' ljubav sklada.
Dubrava ova slavna svudi
opet zelen svu je primila;
opeta se razgojila
u pokoju, ki svak žudi.
Bez oblaka u vedrini
vrhu nje se nebo kaže,
tihi vjetric u njoj draže
zorne hladke čuti čini.

Skladni puci, mirna sela,
travna polja, doba ugodna,
pune njive, dubja plodna,
rojne čele, stada ciela.
Tim pospješno moji mili,
ki resite ove strane,
u słobodi slatkoj stane
čim ste u miru obljubili,
u jedinstvu, u ljubavi
neka draži dan izlazi,
ovdi našim skladnim glasi
sloboda se draga slavi.

SKUP:

O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam bog je d'o,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi ljucki životi
ne mogu bit' plata tvoj čistoj l'jepoti.

DIJANA.

Ovaki je naslov u Gundulićevoj posveti pjesni pokornijeh.

DIJANA (GOVORI ENDIMIJONU):

Istino se čudna pravi
i zamjera vlas u tebi,
kad bogovom z gara s' nebi
činiš shodit u ljubavi;
nu ovaku dragu liepos
kad u pomoć imaš tvoju,
nijedno čudo ja ne broju,
da je tolika tvoja krepos,
ljubko dobro moje žudjeno;
jer od koga da nije dvoren
u tvom licu raj rastvoren,
sunce u očih razdieljeno,
ke, čim sanak slatki druže,
kažu narav, koju imaju,
gdi ljuveno potezaju
z gar božice, da te služe.
Nu ovako zatvorene
ako druže take sile,
kolike bi jače bile
u razbludi otvorene?
Ah, da može ko nazriti
ova ljubav moja mila,
koja ga je sada vila
u snih došla pohoditi!
Nu kad niesu taj mu dana,
daj snjet' bude san veseli,
gdi u njegovu krilu želi
pokoj naći svoj Dijana.
Sne ljuveni, ti mu skaži
sve ljuvene misli moje,

3. bogovom] *zagr.:* bogove. 19. kolike] *zagr.:* koliko. 21. ko] *dubrov:* tko. 26. daj] *zagr.:* da.

da s' prilike smrtne tvoje
odsad prija život draži.
Kaž' mu: ona, prid kom crni
gluhe noći mrak pogine,
ka istječuć neba tmine
bielim zracim osrebrni,
cieć uresa tvoga slavna
sve božanstvo već ne cieni,
neg' ko li je, moj žudjeni
brače, uživat' tebe spravna.
Kaž' mu: polja neba svoga,
po kim zviezdam kolo izvodi,
promienit' je došla odi
s' poljem cvietnim krila tvoga.
Nu što čekam? koju sriću?
Sej ljuvene me požude,
ke me svak čas veće trude,
u san spustit' je da li ću?
U moj vlasti eto gledam
sve što želju moju uzmnaža,
slatki plamen, ki me spraža;
što pokoja sebi ne dam?
Dragi brače, što ne teku
lier celovat' i ružicu
u raskošnom tvomu licu,
gdi prol'jetje cavti vieku?
Jaoh, kod ognja žudjenoga
treptim, stinem sva kolika;
ah, ljubavi ma velika,
isti uzrok sama od toga.
Čudna djela, čudne vlasti!
Ovako se dogodiva
ljubovnikom, da je strašiva
liepos, ka se od njih časti.
Nu već želji, koju ćuti,
nie moć' srcu odoliti,
da ne budem k' tebi priti,
ter te ovako celunuti.

35. istječuć] *dubrov:* istječeć. 42. kolo] *dubrov:* nebo. 66. *zagr.:* ja ne mogoh odoliti.

ENDIMIJON:

Tko je ovo nesraman,
nečistiem celovi
da sada ište san
razbijat' meni ovi?

DIJANA:

Brače, ovo je jedna vila,
ka ti mnogu ljubav hrani,
ka na ures tvoj sunčani
stravila se je i smamila.

ENDIMIJON:

Tko godi jesi ti,
nie razlog nigda toj,
da išteš smetati
pastirom njih pokoj.

DIJANA:

Ko je ovo, kad bi znao,
ko te vapi, ko te žudi,
i celovim ko te budi,
blažen bi se nazivao.
Božica sam nebo svoje
ošla, u krilo za doć' tebi;
nu što velim, brače, od nebi?
Ti sam nebo jesi moje.

ENDIMIJON:

Ovo je sluga tva,
čin' od nje slobodno,
gospogje gizdava,
sve što ti je ugodno:
koji hoć', stavi red,
sve prijat' razblude;
čin' da sam tvoj pogled
njoj zakon uzbude.

ARMIDA.[x]

Ovaki je naslov u Gundulićevoj posveti pjesni pokornijeh.

ARMIDA:

Prem se je htjelo za smrt moju
mjesto ovako gluho i pusto,
gdi strašivo sjenu svoju
spušta dubja granje gusto.
Ah, oružje me prikorno
i nesrećno i prihudo,
dosle ufanje razgovorno,
a sad smrtna ma ponudo,
kad iz vojske tej krvave
samo, vajmeh, čisto izide,
zle osvete ali prave
oči moje da ne vide:
sad u ovoj crnoj strani,
sred pustoši sej velike
pusto od mene i ti ostani
ukopano po sve vike:
jaoh, ter ne će viku biti,
megju strielam tolicima,
da se jedna omastiti
daj u krvi danas ima?
Ako vam se kamenite
svačije druge prsi kažu,
k srcu ženskom uputite,
ljute striele, silu vašu.
Eto nago krilo moje
sad vas na to, jaoh, priziva,
poplesano cvietje svoje
čim razvraća i odkriva.
Nie tvrdoće hude u njemu,
za odoljet' vašoj sili,
a ljubav je uzrok temu,
ka me zaman vik ne strili.

Ukaž' te se usione
suproć meni i jakosne;
sve vam praštam prednje one
sramne udorce i milosne.
Tužna Armida! u koj sreći
sad se život tvoj nahodi,
ako je za te liek najveći,
s nemilosti ki dohodi?
Pokli štetne sve obrane
i pomoći meni jesu,
tere samo ranam rane
triebi je zdravlje da donesu:
ozdrav', ljuta rano od strile
slatku ranu od ljubavi,
tere smrti vlas nemile
mom životu liek se objavi!

RINALDO:

Na hudo koje si
djelo se pripravil?
Što činiš? Odnesi,
jaoh, s prsi ljuti stril.
Ustavi u tebi
tužnu bies i plač taj,
ter sama smrt sebi
nepravo ne zadaj.

ARMIDA:

O jednako prihud viku,
il' vraćaš se, il' dohodiš,
kako smrti da slobodiš,
komu poda ti smrt priku?
Stvar zamjerna i čudna je,
ka se prie vik ne zgodi,
od života meni odi
ubojica uzrok da je!
Ti me išteš smrti oteti,
ti je razmećeš moje od ruke?
Ke prikore, koje muke,
sudjeno mi jest vidjeti?

39. te] *dubrov:* nje. 45. rano] *dubrov.:* rana. 66. je] nema u *dubrov.*

Poznam skrovne sve načine
podhibnika neharnoga;
nu što može cieća toga,
tko ne može da pogine?
Vjeruj, o ma vjero izdana,
čas svoju ćeš ockvrniti,
kad u slavi tvoj hoditi
ne uzbudem ja svezana.
Ova hvala tvoga imena
najveća će bit' svudie;
žena, izdana ka bi prie,
da je sad silom uhićena.
Da te pitah, bi toj vrime
život i mir s'njim žudjeni,
sad bi smrtim htil se meni
podat' svrhu zlim mojime.
Nu pitati vieku ne ću
toga od tebe, jer nie stvari,
megju tvojiem ka je dari,
da je ne držim za mrzeću.
Nemilosna sama sebi
put ću od smrti objaviti,
nit' mi je u toj zabraniti,
neharniče, dano tebi.
Tere tužnoj ako naći
nie nalipa, uze i strile,
vigju druge, jaoh, nemile
ja načine, s'kijem ću obaći:
vigju, vigju ko ću izl'jesti
izpod tvoje nemilosti,
nut' naravnom podhibnosti
još uzmnaža me bolesti.
Hitre čine tej ostavi,
mrtvo ufanje ne oživljiva';
pusti, pusti taj laživa
svjedočanstva od ljubavi.

81. te] *dubrov:* ti.

RINALDO:

Armida, samiri
smeteno srce tve;
živi, jaoh, ne umiri,
ostavi tuge sve;
ne sumnji, ni scieni,
da je ka odluka
od tvojieh u meni
prikora i muka.
Kraljevstvo svakako
hranim ti za pokoj,
neprijatelj nikako
nego li sluga tvoj.
A nu vigj oči me,
ter vjeruj daj njima,
ako neć' ovime
vjerovat' riečima.
Tim ne imaj zle volje,
kletvom ti obitam,
na starijeh pristolje
budem te stavit' sam.

ARMIDA:

Evo ona, ka odavna
službenica tva bila je,
željna stoji i pripravna,
da ti u svem posluh daje.

105. samiri] *dubrov:* zamiri. 108. ostavi] *dubrov:* ostavi se.

PJESNI POKORNE KRALJA DAVIDA.

1630: Pjesni pokorne kralja Davida. Gospodina Gjiva Frana Gundulića vlastelina Dubrovačkoga. In Venetia MDCXXX. Taki je naslov i na drugom starom izdanju, koje nema zabilježena ni mjesta gdje, ni godine kada je štampano, označiti ću ga u bilješkah: *izd. b.*

MNOGO SVITLOMU GOSPODINU MARU MARA BUNIĆA VLASTELINU DUBROVAČKOMU GJIVO FRANA GUNDULIĆA P. I. P.

Pjesni pokorne Davida kralja minutieh l'jeta od mene u jezik naški prinesene,[1] u začetju tvomu gospostvu narečene, u rogjen'ju od prijatelja izdvorene, od neznanaca poharane, s' neponstva izopačene, s' pripisa priobražene: eto opeta u vlaštitoj napravi, s naravniem uresom, u prvom svjetlilu svietu se kažu, prijatelje sretaju, gospostvu se tvomu dobrovoljno darivaju. Ja za objavit', da sva ostala spjevan'ja moja u manjoj scieni držim, sve ino, kao porod od tmine, u tminah ostavljam; njih samo, kako zrak od svjetlosti, na svjetlost izvodim. I ako su druzi razlika složen'ja[2] moja: *Galateu*, *Dijanu*, *Armidu*, *Posvetilište ljuveno*, *Proserpinu ugrabljenu*, *Cereru*, *Kleopatru*, *Arijadnu*, *Adona*, *Koraljku od Šira* s mnoziem i bezbrojniem pjesnima taštiem i ispraznim na očitieh mjestieh s veliciem slavam prikaživali; ja sve stvari tašte za tašte držeći, vjerujući, da je početak od pravoga znan'ja strah božji,[3] *pjesni pokorne* svietu prikažujem; i to ne bez razborita spoznan'ja: da ako Virgilijo poganin čovjek, za sve da izvrstan spjevalac, ovu istinu potvrdi:

„*ab Jove principium Musae; Jovis omnia plena,*
ille colit terras, illi mea carmina curae" —

ja krstjanin spjevalac, ki pravoga boga poznam, vjerujem i izpoviedam,[4] od koga, po komu, i u komu sva dobra izlaze, sve milosti rastu, bitje se prima, život uzdrži, zdravje umnaža, spasen'je stječe i dobiva, vele dostojnije imam početi s pjesni svetieh i božanstvenieh, kakve su ove *pokorne*, koje skrušena grešnika priko valovita mora od smućena i smetena svieta mogu susim i krepcim stupajom od vjere, topeći ohologa Farauna, od grieha privesti i dovesti u zemlju od obećan'ja od slave vječne, gdi vrh duša pravednieh daždi obilno slatka mana od milosti božanstvene. Ove dake pod zaštićen'jem tvoga gospostva, kako od moga draga prijatelja i vla-

Izd. 6.: nema ove posvete. [1] prinesene] *zagr.:* prenešene. [2] složen'ja moja *zagr.:* moja složenja. [3] božij = božiji? [4] izpoviedam] *zagr.:* spoviedam.

stelina plemenita, bogoljubna i razumna šljem na svjetlos, dokli s' nebeskom pomoći *Jerusalem slobogjen,* spjevan'je čestitiem imenom privedre krune *kralja poljačkoga* narešeno, svemu našemu slovinskomu narodu ukažem. Primi tvoje gospostvo za biljeg od mnoge sciene, koju ja činim od kriposti njegove, ovi dar njemu podoban, njemu narečen i njemu prikazan, u koliko ja, sve što umiem, znam i mogu, objetujem na zapovied vašu. Stoj zdravo.

Iz Dubrovnika na prvi Oktumbra MDCXX.

PJESAN PRVA.

„Domine ne in furore" *Psal. 6.*

Gospodine, ne udaraj
u tvom gnjevu sad na mene:
ni me zloće neizrečene
u rasrdžbi tvojoj karaj.
Vrh sluge se smiluj tvoje,
u bolesti za što gine,
ozdravi me gospodine;
jer su u smeći kosti moje.
I ma duša u svom stanju
smućena je veomi priko;
nu ti bože do koliko
smilovat' se imaš na nju?
Pogled oka milosnoga
svrni, i dušu slobodi mi;
čin' da zdravje rob tvoj primi
milosrdja ćića tvoga.
Za što megju mrtvijem nije,
da se od tebe tko spomene,
iz propasti zle pakljene
tko da slave tve spovije?
Dosle cvileć u dreselju
moć sam trg'o moje snage,
od sad sve me noći drage
umivaću mu postelju,
ter ću od suza groznieh vire
za nepravdu, ka me trudi,

oko mene l'jevat' svudi
i bez svrhe i bez mire.
S' gnjiva, u kom za grih stojim,
smućeno oko ma put ima,
jer se ustarah megju svima
neprijateljim hudim mojim?
Odstupite svi od mene,
nepravedni ki ste u sebi;
za što usliša višnji s' nebi
glas me molbe ucviljene.
Bog dobrostiv, blag i mio
me moljen'je usliš'o je,
gospodin je duše moje
sad molitvu mu primio.
Svi će sramni i smućeni
neprijatelji moji biti,
natrag će se tim vratiti
veoma i naglo zažareni.
Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN DRUGA.

„Beati, quorum remissae sunt iniquitates" *Psal. 31.*

Ah, blaženi, kih velike
nepravde su odpuštene,
i kojieh su pokrivene
milosrdjem žloće prike.
Ah, i blažen da u sebi
po sve vike čovjek ti je,
komu djelo niedno nije
stavio za grieh višnji s' nebi.
Koji život svoj odredi
tako čisto i pravedno,
da zlo u duhu svomu niedno
ne stanuje griešne zledi.

37. mio] *izd. 1630, izd. b.* mijo. 40. primio] *izd. 1630:* primijo.

Jaoh, a za što pun tamnosti
muč'o ja sam grieh moj hudi?
Vapijući vas dan svudi
sharaše se moje kosti.
Za što stoji vrhu mene
tvoje teške ruke sila:
ili je svjetlos dana bila,
ili tamnos noćne sjene?
Smerno sam se obratio
na nevolju moju sada,
čim me vrti i probada
oštra drača grieh nemio.
Opovidjeh, gospodine,
ja svu zloću moju tebi,
ne ostavih skrovnu u sebi
nepravednos me krivine.
Rieh: kazaću proz me usti
suproć meni grieh moj bogu,
i nemilos taj čas mnogu
grieha moga ti odpusti.
Tim još molit' tvoj milosti
sveti će se svi kolici,
veleć: za sve da su prici
griesi naši, bože, prosti!
A to, da kad voda isteče
od nevolje, ter sve ustopi,
njih ne obujmi, ni priklopi,
stojeći im na daleče.
O moj bože, blago i milo
utočište ti si moje,
od svih tuga i zla, koje
od svud me je obkružilo.
Tiem, uzroče izabrani
sve radosti me do vika,
od hudieh obsjednika
izvadi me i sahrani.
Na molitvu moju s' nebi
odgovara višnji sveti:

21. obratio] *izd: 1630.* obratijo. 24. nemio] *izd. 1630.* nemijo.

znan'je i mudros u pameti
s prividjenstvom dat' ću tebi.
Naučit' te ću put istini,
po kom imaš svegj hoditi,
nad tobom ću ustaviti
oči mojieh zrak jedini.
O vi, ki ste sad u vaju,
i u tminah od zgriešen'ja,
ne budite kao zvieren'ja,
ki razbora ne imaju.
Stisni žvalim, stegni uzdami,
gospodine, desni veće
sviem oniem, ki ti ne će
približat' se megju nami.
Pedepsan'ja mnokrat mnoga,
ka grešniku spravna biće,
milosrdje obkružiće,
kada grešnik ufa u boga.
Radujte se u veselju,
vesel'te se u radosti,
o pravedni u milosti
stojeć blagom spasitelju.
I vi, čistoću i istinu
ki u srcu uzdržite,
hvalite se i slavite
u milomu gospodinu.
Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN TREĆA.

„Domine ne in furore“ *Psal. 37.*

Gospodine, ah, na mene
u tvom gnjivu ne udaraj,
ni u tvojoj srdžbi karaj
zloće moje neizrečene.

53. naučit' te ću] *izd. 1630:* i *b:* načiteću. 60. ki] *zagr:* ka.

Da tve vlasti oštre strile
probit' budu srce moje,
vrh mene si ruke tvoje
ustavio teške sile.
Nije zdravja pred obrazom
srdžbe tvoje u moj puti,
vas kolik se život ćuti
pribjen teškiem, jaoh, porazom.
U kostijeh tužnu meni
duša mira čas ne ima;
jer mi svegj su pred očima
griesi moji nebrojeni.
Za što zloće me nemile
nadišle su glavu moju,
ter kao breme teško svoju
vlas na mene naslonile.
Ćule su se u gnusnosti,
jaoh, smrdeće na sve strane,
ištećene moje rane
i me nepomne bezumnosti.
Tužan sam se učinio,
ah i prignut nisko odveće,
tiem zlovoljan i pun smeće
po vas dan sam ulazio.
Za što su se boci moji
podrugan'ja napunili,
i zdravlje se drago odili,
da u puti moj ne stoji.
Nevolja me stegla mnoga,
tere sasma bez uresa
ponižen sam, cieća česa
režah s' plača srca moga.
Prid tobom je, višnji s' nebi,
svaka očita moja želja,
i pun vaja i dreselja
plač moj skroven nije tebi.
Srce smućen' u meni je,
ma kripos me ostavila,

12. pribjen] *izd: 1630.* i *b:* pribjem. 41. smućen'] *izd. 1360.:* smućen', *izd: b.* smućen, *zagr:* smućeno.

i od oči svitlos mila
jaoh, i ona sa mnom nije.
Prijatelji svi su moji
i iskrnji se još ostali
suproć meni približali,
ter mi svaki protiv stoji.
I, ki u momu bjehu broju,
dalek su se ustavili;
srnuli su svegj u sili,
ki iskahu dušu moju.
I, ki iskahu zlo za rieti,
na mene su tašće stvari
govorili, laž s'privari
vas dan misleć u pameti.
Nu ja, kao gluh, uši moje
odvrać'o sam š njih govora,
i kao niemac bez otvora
stiskujući usti svoje,
tere sam se učinio
jakno čovjek, ki ne čuje,
kom sred usti ne stanuje
rieč, pokarat' kom bi ktio.
Za što ufan'je moje u tebi,
gospodine, svegj je bilo,
uslišat' me ti ćeš milo,
o moj višnji bože s'nebi.
Za što rekoh, da se kada
vrh zla moga ne obesele
neprijatelji, ki se vele
glavni i hudi moji sada.
Jer čim su se uputile,
da postupe, noge moje,
o meni su zlo svakoje
njih besjede govorile.
Za što cieća grieha mnoga
spravan ja sam podniet' biče,
ter se boles moja ističe
svegj prid obraz lica moga.

61. učinio] *izd. 1630* i *b:* učinijo. 64. ktio] *izd. 1630* i *b:* ktijo, *zagr:* htio.

Jer nepravdu hudu moju
svakomu ću naviestiti,
i za grieh ću moj misliti
u vječnomu nepokoju.
Ali živu u radosti
neprijatelji moji hudi;
i stekli su veće svudi
suproć meni, jaoh, kriposti,
tere su se umnožili,
i skupili još za jedno
svi, koji su nepravedno
mrzjet' na me odlučili.
Ki vraćaju zla za dobra,
karahu me u životu,
za što pravdu i dobrotu
moje srce slidit' obra.
Ne ostavi, bože mili,
slugu tvoga, da pogine:
milostivi gospodine,
od mene se ne odili.
Oblas tvoja, ka sve može,
budi u pomoć vazda meni,
o jedini, o žugjeni
od spasen'ja moga bože!
Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN ČETVRTA.

„Miserere mei Deus". *Psal. 50.*

Imaj, višnji bože s' nebi,
milosrdje vrhu mene
cieć milosti neizrečene
i velike, ka je u tebi,
i cieć mnoštva, kom ni broja,
smilovan'ja slatka tvoga
nepravednos grieha moga
vlas očisti sveta tvoja.

Još me operi, gospodine,
od nepravde, ka me tlači;
jaoh, i dušu mu oplači
od nečiste me krivine.
Jer ja poznam oda svudi
nepravednos zloće moje,
pred očima ter mi stoje
vazda griesi moji hudi.
Tebi, momu stvoritelju,
samomu sam sagriešio,
pred tobom sam učinio
zlo, s koga sam u dreselju.
Tim u svakoj tvoj besjedi
da istina tva rieč bude,
svieh dobivaš, ki te sude,
milosrdan vrh me zledi.
Za što u prvo još sam vrime
začet evo ja sred zlobe,
i u griesieh iz utrobe
mati moja porodi me.
Za što od vlasti tve s' ljubavi
svegj istina bi gledana:
evo otajna i neznana
tve mudrosti meni objavi.
Sipantom ćeš okropiti,
mene, i čis taj čas biću,
i nad sniegom pobieliću,
čim me uzbudeš ti umiti.
Čuven'ju ćeš momu dati
mir, veselja i radosti,
ponižene ter će kosti
milo i drago uzigrati.
Lice odkloni sveto tvoje
od mojijeh grieha u vike,
jaoh, i smrsi sve kolike
nepravedne zloće moje.
Čisto griešne bez otrovi
srce u meni stvori i stavi,
višnji bože, i duh pravi
u utrobi moj ponovi.

Grješnika me ne odreni
ispred svietla lica tvoga,
jaoh, i duha prisvetoga
nemoj uzet' nikad meni.
Vrat' mi rados od žugjene
slave tvoga spasitelja,
i ukriepi cieć veselja
poglavitiem duhom mene.
Riečma i djelim ja ću učiti
nepravednih pute tvoje,
i u tminah grieha tko je,
k'tebi će se obratiti.
Slobodi me od vapjen'ja
i od osvete, koju pita
s'me bludnosti krv prolita,
bože, moj bože od spasen'ja.
Neka jezik moj slaviti
bude iz glasa pravdu tvoju,
u životu dočim stoju
po milosti tvoj na sviti.
Tva vlas tako, gospodine,
usne meni otvoriće,
i moje usti naviestiće
slavu tvoje veličine.
A da bi ti od iman'ja
posvetilišta ugodila,
posvetil bih; ali mila
taj ti niesu prikazan'ja.
Posvetilište ovo, bože,
od boleće duše u sebi,
ufati je, da pri tebi
svegj i svudi vele može.
Za što srce od grešnika
svim priklona i skrušena
ne će milos božanstvena
pogrditi do vik vika.
Tim dobrostiv u nevolji
Sionu se tvom objavi,

75. posvetil bih] *zagr:* posvetil bi ih, *a može biti da se tako ima čitati izd. 1630 i b. koja pišu:* posvetilbih.

koliko je tvoj ljubavi
i tvoj svetoj drago volji.
A to, iz hudih neka šteta,
sred kieh l'jevam grozne suze,
Jeruzalemu uzdignu se
miri okolo bieli opeta.
Tada od pravde ti primaćeš
posvetilište obilnije,
prikazan'ja ter svudije
i dar smerna srca nać'ćeš.
Tada sa mnom postaviće
svi moji puci odizgara
vrh svetoga tvoga otara
mladolitne svim junčiće.
Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN PETA.

„Domine exaudi orationem meam". *Psal. 101.*

Gospodine višnji s'nebi,
ti molitvu moju usliši,
i moj vapaj vrući i viši
u uzdasieh prigji k'tebi.
Ne odvraćaj mi zrak blaženi
vedra i blaga lica tvoga:
u dan trudna jada moga
prikloni uho tvoje k'meni.
U ki dan tve sveto ime
zazvat' budem ja skrušeno,
naglo tvoje neizrečeno
milosrdje usliši me.
Za što kao dim dni me, bože,
istajaše u tamnosti,
i kao požar moje kosti
isgorjene usahoše.

13. me] *zagr:* moi.

Jaoh, izbijen sam u životu
kako slama suha jedna,
a to er moja nepravedna
mis'o uvriedi tvu dobrotu;
ter u ognju svaki dio
srca moga sta zgarati;
za što kruh moj blagovati
u zabit sam postavio.
Ah jaoh, z'glasa moga cvila,
puna plačna nepokoja,
k'mojoj puti kos je moja
žestoko se prilepila.
Nenasitu pustinskomu
priličan sam ja vidjeti,
tere da sam, mogu rieti,
kako noćni vran na domu.
Ne združi me vik san tihi,
sve sam drage noći bdio,
tere sam se učinio
jak modrokos sam na strihi.
Neprijatelji moji himbeni
na me vas dan iznošahu,
i ki hvalit' mene općahu,
kunijahu se protiv meni.
Za što ja ktjeh slatko toli
pepeo kao kruh blagovati,
i mu piću izmiešati
s'gorkiem plačom, jaoh, na poli.
Izpred lica srdžbe ognjene
i pristrašna gnjiva tvoga
za što oblas tvoja mnoga
uzdignuvši vrže mene.
Svi dni moji neredbeno
kako sjena skratiše se
u životu, jaoh, tere se
vas usuših kako sieno.

21. dio] *izd. 1630 i b: dijo.* 24. postavio] *izd. 1630* i *b:* postavijo. 34. bdio] *izd. 1633.* i *b*: bdijo. 35. učinio] *izd. 1630.* i *b.* učinijo. 41. ktjeh] *zagr.:* htieh.

Nu ti, bože, bez izhoda
i bez svrhe stojiš do vika,
i spomena je tva velika
od naroda do naroda.
Ah, moj slatki gospodine,
u dobrotu tvu ću ufati:
da, ti ustavši smilovati
Sionu ćeš se, da ne izgine.
Vrime bo je, da mu budeš
imat' milos vrhu smeće,
prišlo bo je vrieme veće,
da ga braniš, da ga bljudeš.
Za što kamen'ja odražaše
jur njegova slugam tvima;
triebi je, da mu zemljam svima
blag se i mio svaki ukaže.
Bojaće se tim narodi
tvoga imena, bože, u vike,
i tve slave privelike
kralji, od kih se svit gospodi.
Jer gospodin sazid'o je
vas Sionski grad prisveti:
vazda će se tim vidjeti
u obranah slave svoje.
Pogled'o je blag i mio
na molitvu sniženimi,
i mol'jen'ja smerna njimi
pogrditi nije ktio.
Upisana ova biće
kad se narod drugi otvori,
i puk, ki se od sad stvori,
gospodina hvalitiće.
Za što ktje bog pogledati
z visine svoje svete,
ah, gospodin, tamni sviete,
s' neba na te oko obrati:
da glas tužba ucviljenih
okovanim bude čuti;

68. mio] *izd. 1630* i *b:* mijo. 77. mio] *izd. 1630* i *b:* mijo. 80. ktio] *izd. 1630* i *b:* ktijo, *zagr:* htio. 85. ktje] *zagr:* htie. 90. okovanim] *zagr:* okovanieh.

vez da odrieši smrtni i ljuti
sinovima od pobijenih.
  Neka budu naviestiti
u Sionu božje ime,
i hvalami njegovime
Jeruzalem napuniti.
  Neka skladna i jedina
mnoštva od puka kupe u zbore
i kraljeve, neka dvore,
neka služe gospodina.
  Ovi odgovor višnjoj sviesti
budi u putu sve kriposti,
ah, maline i kratkosti
mojijeh mi dni naviesti.
  Usred dana nemo' opeta
natrag prizvat' moga hoda,
od naroda do naroda
bez svrhe su tvoja l'jeta.
  U početak vlas tva mila
zemlju osnova punu uresa,
gospodine, i nebesa
tvojijeh su ruka dila.
  Oni izginut'; nu ostati
krepko tva će veličina,
ah, tere će, kao haljina,
svi kolici ovehšati,
  i kao odjeću promieniti
desnica ih ima tvoja,
i u svitlja ruha svoja
promienjena sva će biti.
  Ali ti sam isti sada
i vazda si bez promine,
i tva l'jeta, gospodine,
skončati se ne će ikada.
  Vernih sluga tvojih sinovi
pribivaće puni dike,
i sjeme se njih u vike
upraviće na put ovi.

116. ovehšati] *1630, b, dubrov*: ovehsciati.

Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN ŠESTA.

„De profundis clamavi ad te domine.“ *Psal. 129*,

Iz dubina srca moga
vapih, višnji bože, k'tebi:
višnji bože, vapaj s'nebi
ti usliši sluge tvoga.
Neka uši svete tvoje
priklonjene budu čuti
s'grozniem plačom glas ganuti
od molitve smerne moje.
Ako uzgledaš, gospodine,
na nepravde sve kolike,
tko da cića zloće prike
na tvom sudu ne pogine.
Tim cić ove običaji
i zakona tve milosti,
ja sam vazda uf'o dosti
steć', što kajnim tva rieč praji.
Uzdala se ma duša je
u rieč božju nad sva ina,
u miloga gospodina
duša moja ufala je.
Od jutrnje straže o zori,
dokli tminu noć donese,
krepko Izrael ufaćese
u višnjega, ki ga stvori.
I pred blaziem gospodinom
milosrdje svegj stanuje,
i odkupljen'je prid njim tu je
s'neizmernom veličinom.
On će svoga Izraela
dobrostivo odkupiti
od nepravad, kih na sviti
sada ga je uza spela.

6. priklonjene] *izd. 1630:* priklinjene. 31. kih] *izd: 1630:* ki.

Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

PJESAN SEDMA.

„Domine exaudi orationem meam.“ *Psal. 141.*

Ah, usliši, gospodine,
mu molitvu z'gar s'nebesi,
ki grešniku rekao jesi
podat' život, da ne izgine.
Čuj skrušene molbe moje
u obećan'ja tvoga istini,
u milosnoj veličini
uslišaj me pravde tvoje.
Prem na sudu nemoj stati
s tvojom slugom u sej vrime,
jer pred svijetliem licem tvime
živ duh ne će se opravdati.
Neprijatelj za što hudi
progonil je dušu moju,
i na zemlji kroz vlas svoju
snizio je život moj od svudi.
Postavi me u tamnosti,
kako mrtvih još od vika,
jaoh, i duh moj z'grieha prika
nad mnom ciča u žalosti.
Život boles zlu oćuti,
duša smrtne nepokoje;
a sve tužno srce moje
u meni se smete i smuti.
Spomenuh se starih dana,
stah razmišljat' sva tva dila,
tvojieh ruka tvorstva mila
razbirajuć sa svih strana.
Prostrieh ruke moje k' tebi,
ah, ma duša s'prieke zgode
pred tobom je kao bez vode
suha zemlja, bože od nebi!

12. ne će se] *zagr* : nećeš.

Hrlo usliši me boleće
ove iz srca glase istine,
usliši me, gospodine,
jaoh, skonča se duh moj veće.
Ah, lice mi tvoje sveto
i tvu svjetlos ne odvrati,
da ne budem slikovati
tim, ki u blato s'hode kleto.
Čin', da milos tvu veliku
čuti budem, kada pravi
s' novim zrakom dan se objavi,
za što u tebe ufah viku.
Ukaži mi, koji sada
put u hodu slidit' mogu,
za što k'tebi momu bogu
dušu uzdigoh, ti ju vlada'.
Od mojijeh sasma vrlih
neprijatelja, bože, otmi me;
gospodine, di je tve ime,
utočište me zagrlih.
Nauči me, kako tvoriti.
vazda budem tvoju volju:
pravedno je, da ovo molju;
jer si ti bog moj na sviti.
Duh će uvesti dobri veće
mene u pravu zemlju opetà,
cieć imena tvoga sveta
tva me pravda oživjeće.
Iz nevolje na veselje
izvadićeš dušu moju,
i kroz milos slavnu tvoju
rasut' sve me neprijatelje.
Pače svieh jad i tuga,
od kieh duši moj se stvara,
pogubićeš, višnji, z gara;
za što ja sam tvoja sluga.
Slava ocu, sinu dika,
čas svetomu duhu budi,
ko je od prije bilo svudi,
sad i vazda i u vik vika.

OD VELIČANSTVA BOŽIEH.

Izd. 1630. i b: od veličanstva božieh. Gospodina Gjiva Frana Gundulića pjesan.

Naredbeno svegj vrteći
obraća se sila od nebi;
plamenuje ne svieteći
veličina ognja u sebi.
Sada svjetlos, tminu sada
povjetarce ovo sliedi;
sred istoka, sred zapada
u krepčini zemlja sjedi.
Samo sobom obkruženo
u sebi se more uzdrži,
te u svom kraju zatvoreno
u početku svom se vrši.
Sviesti moja, tko ova stvori,
poj mu otajstva zlamenita,
krepka vjera ter govori,
što tva slabos ne dohita.
Bez uzroka uzrok jedan,
nerazdiono jedinstvo je,
i početak, komu nidan
jur početak vik bio je.
Prvi oni, ki u sebi
vazda krepak vrti svime;
svrha, kojoj moglo ne bi
naći svrhe niedno vrime.
Oganj, koji duh uzdrži,
i bez mjesta mjesto ima,
koji sve što zgara i prži,
resi darim blaženima.
Dobro, koje neizmerno,
u sve sebe čim razmeće,
sve pričudno, sve zamerno,
sve izvrsno čini odveće.

20. bio] *izd. 1630.* i *b :* bijo.

Znan'je, koga vlas kriposna
sama gleda se, u sebi je,
ter čim sebe istu pozna,
sve u sebi razumije.
Ljubav, koja sve djeluje,
i sve hrani, ter ljubljena
ljubovnika namiruje
u ljubavi svoj blažena.
On pristol'je svomu stan'ju
bude u sebi sam staviti;
on u vječnom djelovan'ju
ima pokoj vjekoviti;
on ne vidjen od slabosti
sviesti umrle kratka zgleda,
skroven svojoj u svitlosti
u djelih se svojih gleda,
ter nebeskoj u vedrini,
i na zemlji još ovuda
od zabiti i u tmini
svud on svieti, bog je on svuda.
Neizmernim znan'jem svime
od sebe se poznan čuje:
kako hoće, pak druzime
na brieme se objavljuje.
Ter u vječnoj svoj pameti
sve što može brieme odkriti,
pri bremena sve vidjeti
bude, i poznat' i ljubiti.
Nu u sebi, za sve er znamo,
da sva gleda, rieti triebi:
drugu svitlos, izvan samo
sebe istoga, ne ima u sebi.
On nebesko polje resi
pridraziem kamenima,
zlatno cvitje s kojiem smiesi,
neka l'jepšu sliku ima.
On koprene tamne noći
svietlim zracim zviezda veze;
on je sunce, s' koga je doći,
svjetlos suncu, kad izl'jeze.

72. suncu] *zagr*. sunca.

On je, koji zore mile,
kad najdraža jes ob liti,
zlate prame, prsi bile
svegj rumenom ružom kiti.
Od čestitih njegovieh
ljubovnika ljubav čista,
slatka pjesan blaženieh,
koji višnja pune mista;
od obrtnieh nebes paka
viku plodna obraćan'ja:
tiha, plaha, brza, laka,
bez promjene, bez pristan'ja,
i razlici druzi plodi,
koji izhode od naravi,
navješten'ja jesu odi
njegovojzi mnogoj slavi.
Svjetlos, koja tmine skraća,
i duh vazda užeženi;
zemlju u nebo on obraća,
smrt u život prežugjeni;
ter u svoj dvor svietao viku,
ki od zraka jes blaženih,
na istinu, na veliku
slavu zove razvedrenih.
Ponosito on na nebi
sam sobom se narešuje,
ter u jedno sam je sebi
stan, i u stanu ki stanuje.
On razgleda lipos svoju,
ka je svitlos svih liposti,
tere sja vas u pokoju
od ljuvenih požudnosti,
privišnjega sred istoka
od ljuvenih slacieh čuda
drazi uzroci bez uzroka
i požude bez požuda.
Tako sebe sam uživa,
i u sili svoj ognjeni
vječna ljubav sam pribiva
i ljubovnik i ljubljeni.

Ovdi, sviesti priklonita,
tvoj zaveži jezik sade,
ter mučeći toj počita',
što nie rieti moć' nikade.
Za što ono, ko ti svieti
dobro u tminah priveliko,
ter ga ne mož' razumjeti,
ono bog je sve koliko:
on je ono, što zaman je
iskat', da se vik izrieće,
tere slabo ljucko znanje
zna, da ne zna, znav najveće.

123. **ljucko]** *izd. 1630* i *b*: ljudcko.

SUZE SINA RAZMETNOGA.

1650: Suze sina razmetnoga. Gospodina Gjiva Frana Gundulića vlastelina Dubrovačkoga. U Bnecieh po Francisku Brojolu MDCI. *Primio sam konjekturu izdanja zagreb., po kojoj se ima čitati god: MDCL. Upravo taki naslov ima izdanje: in Venezia 1703. Tako i rukop. a.*

PRISVIETLOMU GOSPODINU JERU GJIVA GUNDULIĆA OD VLADALACA GRADA DUBROVNIKA DUNDU SVOMU. GJIVO FRANA GUNDULIĆA P. I. P.

Običaju[1] dobri oci u imenieh od ljubljenieh poroda pojavljivati uspomenu od drazieh roditelja, i tako zamjenitim uzdarjem, spo dobnom harnostim oživljuju onieh, od kojieh su oni život primili: za to ja, koji T. G. P. držim, gledam i obslužujem kako oca rogjenoga, dičeći se dundom tako vriedniem i pohvaljeniem, u našemu samovlaštitomu gospodstvu na kneštvo i na sve najveće časti veće krat dostojno uzvišeniem,[2] ragjajući se ovi malahan plod od pameti moje na sviet, s' razlogom imenom ga njegoviem narešujem, i ne to da ufam tamniem neznan'jem svitlos, koju bes pristanka od vas primam zamjenito zaplatiti, da u njoj rasvanuti vaša dostojanstva i držanstvo moje svakomu bjelodano očitovati. Otac vječni, koga milosrdje u plačna sina, od grieha pokajana, pomilovan'ju ovdi u nutra proslavlja se, da bi nakon duga i čestita života i vas u broju od izbranieh pomilov'o i posinio: neka naš Dubrovnik, kako sada koris prima, slavu stječe i ures nahodi u mudru svjetu, u temeljitoj pravdi i u pomnjivu nastojanju toliko kriposna, razborita i vriedna sudca, tako i paka pred sudcom općeniem i pred bogom od vojska u slavi toliko obljubljena sina odvjet nagje, obranu stigne, štit isprosi osobitom vladan'ju, vlaštitomu gospostvu i čistomu djevstvu,[3] u komu po višnjoj milosti naša sloboda neockvrnjena veće od tisuću godišta uzdržala se i sahranila, što dopusti i u naprieda svemoguća vlas u zdravju T. G. P., komu ja srčano ruke celivam.

U Dubrovniku na VIII Gjunja MDCXXII.

[1] Običaju dobri oci] 1650, 1703*:* običaie *(to je* = *obićaj je), a:* običaj je dobrieh otac, *zagr.:* običaju dobri otci. [2] uzvišeniem, ragjajući] *1650, 1703:* uzvišenu. Ragjajući, *zagr.:* uzvišeniem Radjajući, *a:* uzvišenu; ragjajući.
[3] djevstvu] *1650, 1703.* djevustvu

PLAČ PRVI.

„Vivendo luxuriose dissipavit substantiam.“ *Luc. cap 15.*

Grozno suzim gork plač sada,
gorko plačem grozne suze,
ke razmetni sin njekada
kajan z'grieha l'jevat' uze;
je da i moje griehe oplaču,
suze u suzah, plač u plaču.
Vječnoga oca vječna rieči,
ka si umrlu put uzela,
da se od smrti sviet izlieči,
ka svim bješe život spela,
rieči, u ljuckoj ka naravi
pravi čovjek si i bog pravi,
ti s'nebesa pošlji odi
meni duha prisvetoga,
ki od boga oca izhodi
i od tebe sina boga,
da on objavi s moga glasa,
za naš nauk što ti kaza!
Blag Jezuse i ti prosti,
čim razmišljam vrh dubina
neizhitne tve mudrosti,
uz istinu ka taština
ako s moje slabe sviesti
priloži se i namjesti.
Za otvrdnutu svies prignuti
na skrušen'je od pokore,
triebi je od svieta spomenuti
himbe i varke sve najgore,
i da prostit' vlas višnja je
vazda spravna, tko se kaje:

11. ljuckoj] *izd. 1650. 1703:* ljudckoj. 30. spravna] *izd. 1650.* zpravna.

tako i l'jekar s prva od svudi
ištećenu ranu odkrije;
ni ga smuća, ni ga trudi,
što nečisti crv izije:
doniet' bo je sva odluka
dugo zdravje s kracih muka.

O grešniče, u zlu tvomu
k'vječnomu se dobru uteci,
u izgledu vigj ovomu
sebe istoga, kaj se i reci,
veće božje da je smiljen'je,
neg' sve ljucko sagriešen'je.

Dan večerom, čovjek svrhom
u životu svom se hvali;
milos višnji dieli s vrhom
sviem, u njega ki su ufali:
svigj se, vjeruj, ufaj, sluša',
što skrušena stječe duša.

Pod česvinam grm prignuti
gdi u spletenu gaju raste,
a o klisurah strme ljuti
gledaš visjet' divje hraste,
ter pod sniegom vrsi bieli
planinam su posiedjeli,

sin, ki dio blaga očina
rasu, čim sve blude tiri,
s'haran stražnik od živina,
kieh želudom gora žiri,
na hrek jedan suh se biše
naslonio teško odviše.

Tuj, čim skončan u životu
jedva uzdahe podiraše,
mrući od glada žirnom skotu
na jestojci zavidjaše,
nasitit' se želeć veće
pićom, ka se prascim meće.

On, ko dobar svacih mnoštvo
na veliku zlu promieni,
i bogatstvo u ubožtvo,

55. dio] *izd. 1650.* dijo.

i u prikor glas počteni,
kliče ovako vas u smeći
sebe u sebi ne videći:
Ah, ter ja sam mladac mili,
oni mladac primljen svuda,
od koga se vik ne odili
slas ljuvena i razbluda,
znan, plemenit, bogat, vriedan,
slavljen, dvoren, služen, gledan!
Ako ja sam oni isti
sad u sebi, jaoh, da gdi je
sviono ruho, grimiz čisti,
plemenito ki me odije?
Gdi su obilne gozbe moje,
i prijatelji i gospoje?
Ah, ja niesam, ki sam bio,
ako u meni nije mene;
jaoh, svak me je ostavio
sred pustoši sej kamene;
pače gola i kami oni
studeni me svojom goni.
Mješte piće slatke uljudne,
mješte dvora pozlaćena,
mješte sluga, u noći i u dne
s'kih mi dvorba bi činjena,
mješte uresne svim postelje,
gdi pokojah moje želje,
jestojska je ma jedina
nepoznano gorko travje,
prasci družba, dvor planina,
kami tvrdi meko uzglavje,
a razkošna, jaoh, pernica
suha zemlja crna lica.
Ćaćka moga dvorne sluge
obilnim se brašnom hrane;
a ja od glada mrem pun tuge
sred pustošne ove strane,
želeć kao zvir, nu zaludu,
naći brašno u želudu.

85. bio] *izd: 1650* bijo. 87, ostavio] *izd. 1650.* ostavijo.

Ah, na ovo li bludnos tvoja
dovela me, izdavnice,
ka pod slikom od pokoja
dvorne i blage ljubovnice
na službu me tvu zapisa,
dokli iz mene krv isisa!
Ah nesviesna, ka ne gledaš
ni razloga ni zakona;
ah, bezočna, ka spoviedaš
za istinu laž smiona;
ka sred srca ne imaš svoga
srama od ljudi, straha od boga.
U nečistoj koga želji
ne prigrli i ne primi?
Tvoji su bludni prijatelji
vazda bili, l'jeti i zimi,
i tugjini i mještani,
s kim te ugagja trg pogani.
Ah, s kieme se niesi stala?
Tko ti bio nije sred krila?
Tko je taj, koga nies' izdala,
koga niesi privarila?
svegj nekrepka, svegj razlika,
tamna, tašta, huda i prika
Ne ću mučat' zle načine,
kim me bitje izkoriepi;
spoviedaću varke istine,
kim me obsjeni i zasliepi;
ukopaću u ove gore
tve sramote, me prikore.
Bješe zlatan pram vrh čela
za razbludu raspustila,
svitlos draga i vesela
sjaše iz oči sunca mila;
a capćaše posred lica
združen trator i ružica.

110. dovela me] *zagr:* dovela me 'e 118. smiona] *izd. 1650:* smijona. 127. *zagr:* s kiem se, ah, niesi ti sastala. 128. bio] *izd. 1650:* bijo. 132. i prika] *zagr:* prika.

Od koralja usti objavi
a od lira prsi svoje,
govoraše nje gizdavi
podsmieh: daj mi srce tvoje;
veljaše opet: daj ga meni!
pogled slatki i ljuveni.
Nje svi čini bjehu drazi
sred razblude i miline;
neka želi, tko ju pazi,
tko ju želi, neka gine:
bielom rukom snieg nadhodi,
tihiem stupom tančac vodi.
Ah, ma sviesti zapanjena,
sve ovo scienjah i saviše:
a ona stara i skorjena
priobrazila sliku biše,
čim oblipi i namasti
bliede kože suhor tmasti.
A ostriže s' mrca vlase,
i crvima ize iz usti,
te ih iz groba stavi na se,
i u rudeše zlatne spusti:
plien od smrti da je sva dika,
i vez slatki ljubovnika.
Pepeo lica pogrešpana,
suha, žuta i pjegava,
bi načinit' toli znana
hitrom silom od naprava,
da za crno bielo ukaza
na obrazu bez obraza.
A mažući razkrvavi
usti oprhle, pomodrene,
na sramotu od naravi
da ih koralji zarumene;
a ogoli primalitje,
da svu zimu skrije u cvitje.
Pristavljenih vrhu kosi
trepte od cvitja perivoji;

159. skorjena] *izd. 1703, zagr*: skotjena.

na ušiju cvietje nosi,
na prsijeh cvietje stoji,
cvietje u rukah, cvietje svuda,
i ona u cvietju zmija huda.
Medna je riečca, srce otrovno;
oči ognjene, prsi od leda;
ljubit' kaže, mrzi skrovno;
viek ne želi, svegj te gleda;
jedno misli, drugo čini:
vara, izdaje, laže i hini.
Ja za ovu samo hajem,
sama je ona moja draga,
samoj njoj se ne pristajem
svu noć vrtjet' oko praga,
klikujući skladnom pjesni
nje lieposti, me ljuvezni.
Ona, ko me vidi i pozna
u nje mrežu uveznuta,
kaže mi se nemilosna,
i na moj plam ostinuta;
ja ju gledam bez pristanja,
ona od mene oči uklanja.
Nje mraz oganj moj razgara,
nje gnjiv ljubav moju uzmnaža;
žeravom me led satvara;
s'omraze mi sve je draža;
slatki mi su nepokoji,
prid očima svegj mi stoji.
Ona bježi, ja ju slidim;
krije se ona, ja joj pišem,
kako za njom gasnem, blidim,
venem, sahnem i uzdišem:
ona pismo dere i meće,
čekajući stvari veće.
Ja opet milos da isprosim,
bit' s'naprava l'jepši žudim:
svilu oblačim, cvietak nosim,
resim lice, kose rudim,
svegj uzdahe šljem ognjene;
ne stavlja se ona od mene.

Ja razumjet' sebi davam,
i ono što je, da je ne ću:
s'noviem gizdam i napravam
gostim, dvorim bolju sreću:
šetam, gledam, spjevam milo,
nu je zaludu svako dilo.
Najposlie ruka stupi
na mač britki od pjeneza,
je da on probije i razlupi
tvrde oklopi draga uresa,
i ja dobitnik š njim izbrani
dogjem, gdi ma liepa brani.
Promjeniva i veseli
ona tada sliku svoju;
kaže, ino da ne želi,
neg' izpunit' želju moju:
oči u oči me upira,
bliedi, uzdiše i umira.
Ja bil'jege videć ove,
ne štedim se i ne kratim
u razlike njoj darove
pjenez veći da potratim:
ona o zlatu primljenomu
mjeri ufan'je srcu momu.
Za na svrhu doć' žugjenu,
ja šljem opet s veće zlata
dragi kami u prstenu,
biser za ures biela vrata:
na rieči me ona drži,
obećava, a ne vrši.
Jedan pogled bludno striljen,
sladak podsmieh, riečca od meda,
željan uzdah ali usiljen,
ki mi proda srce od leda,
izabrani i velici
mojieh rana bjehu lici.
Zlato leti u toliko,
i iz mojjeh bježi ruka;
bliedi lice sve koliko,
skončavam, se i od svieh muka

i od svieh šteta život prima
za svu platu vjetra i dima.
Moj ju ognjeni uzdah moli,
da me u trudu već ne hrani:
mojim se ona trudom boli,
i obećava, i opet brani
tako hitro, da ti kaže,
da si ti kriv, što ona laže.
U to život u dne, u noći
skončava mi se i odlaga;
mećem, sipljem sa svom moći
sve što imam zlata i blaga:
mrtav razbor, svies je sliepa,
na zlo srnem, ko me ciepa,
ter u način poplavice,
ka sve nosi, što zadere,
i oreć se niz litice
valja gore, polja ždere:
obori se i proždrije
me iman'je najposlie.
Nu bi šteta mala bila
dobra izvanja izgubiti,
da me nije usilila
blago liepo potrati
unutrnje me kriposti
bez ozira, bez milosti.
Što ne učinih, što ne skrivih,
u ku zlobu š nje ne upadoh?
Tlačih zakon, neprav živih,
tlapih, mamih, grabih, kradoh;
na vrlja se djela spravih;
sram poplesah, boga ostavih.
Bjeh obličje izgubio
i priliku od čovjeka;
od mene se svaki dio
priobrazi z' grieha prieka;
pače u griehu obraćena
osta ma put strašna sjena.
Staše u glavi ponosita
vrla oholas u nescieni;

a u čelu stanovita
zasječena nesvies meni;
a na obrazu bliedo i mrazno
bezočanstvo bezobrazno.

Mećahu oči s' navidosti
zglede otrovne, zlobne i krive;
a pjenjaše pun gorkosti
sve čemere jezik žive;
a rigahu usta huda
krv smrdeću gnusna bluda.

Uši igjahu pomno i hrlo
oslušujuć hude raspe;
jazovito zjaše grlo,
da proždorstvo vječno zaspe,
ruke pohitne i skupljene
bjehu, a noge k' dobru liene.

Glava, čelo, oči, uši,
usta, grlo, ruke i noge,
i u tielu i u duši
opak i pun zlobe mnoge,
vas neman se vigjah grda
vrh nakazni, vrh svieh srda.

I ako pričuh u ke doba,
da se o meni zlo govori,
nenavidos, rieh, i zloba
sve uzroči ovo i tvori;
ako rodjak ki me kara,
prikleh mu se, da se vara.

Vrgoh stare prijatelje,
a za novu mu družinu
uzeh onih, s' iste želje
u bludnosti koji ginu;
vodih za mu stražu ovih,
gozbe obilne njim gotovih.

Bez pristanka š njima šetah
ljubljenijeh oko mira,
š njima tražah, koga sretah,
da oči gdi i ja ne upira,
i kon toga mnokrat mista
bi mi od sumnje sjen ma ista.

To li na zbilj tko god minu,
još da na nju ne pogleda,
uzeh sumnju za krivinu,
zgrizoh sebi usne od ieda,
rieh, u kući živ se spraži,
bud' prijatelj moj najdraži.
Što ne stvorih, što ne rekoh,
što ne prosuh oda svudi,
dokli od nje ono stekoh,
što ma bludnos većma žudi,
i što ona huda odviše
dala od prije množiem biše.
Ah, prem zigje na pržini,
i vrh morske trči pjene,
tjera vihar po planini,
omekšava tvrde stiene,
malim sudom more prazni,
zmiju grije, lava blazni,
kaže robstvo, krije verigu,
ište zdravje u nemoći,
kami u cvitju, cvit na snigu,
snig na suncu, sunce u noći,
vjeru i ljubav tko god scieni
u nekrepkoj naći ženi.
Upuštava najposlije
mene, i k sebi tamno druži;
ije sa mnom, sa mnom pije;
jakno zmija vrat mi obkruži,
ljuta, otrovna i veoma
bludna, bezočna i lakoma.
Ona i trbuh moj bog s' nebi
bjehu; neka bez jezbine
i zaliha pitja u sebi
bludnos moja ne ostine;
tim probirah sa svih strana
piće izvrsne, vina izbrana.
U dne, u noći, l'jeti i zimi
š njom ustarah zlobe moje,
zavežajim nečistimi
u sl'jepilu svezan stoje

o nje vratih, kao pas jedan,
prstom kazan i od svud gledan.
Ah, dosta se jednom samo
plešući ozir časti odreći,
i zrcalo, ko imamo
pred očima, vrć' za pleći;
neka ne mi, da mu druzi
vide, ki su naši ruzi.
U smrdeću bludu mnogu
rastijahu moji prikori,
živuć kao zvier u brlogu,
ku sad pasem u ovoj gori;
gnusoba me s tamnih dila
bješe svega priklopila.
Ah, sram jezik veće veže,
da ne kaže u naprieda
bludni oganj, ki požeže
moje bitje sve bez reda;
najposlie dokle izgrnu
u pepelu mu čas crnu.
Er kao dah joj sve me blago
i veće ona vidje u plati,
da uboštvo moje nago
ne imaše joj česa dati,
i da mi je kosti ižela,
krv izpila, meso izjela,
ter da sam se ogolio,
i bez zdravja i bez časti,
i da veće sunca dio
ne može me š nje dopasti;
pokli pogje duša od zlata,
vrže i ljubav mrtvu iz vrata.
Osta ljubav pri koristi;
nu ne poznav još ja toga,
na običajni blud nečisti
idem k raspu bitja moga;
ali ona nemilosna
mene uboga tad ne pozna.

409. ogolio] *izd: 1650.* ogolijo. 411. dio] *izd. 1650.* dijo.

Tako jak cvit, od uresa
ki nije veće, kad uvene:
s prva očinka, opet splesa,
pak izmete na dvor mene:
neka u prahu i u kalu
strenu ostavim diku opalu.
Da su od zlata polja i gore,
da sve rieke zlatom teku,
da je pučina zlatna more,
da vas saj sviet zlatan reku:
svim tiem ne bi stoti dio
ženske želje napunio.
Liepos, razum, ljubav, vira
sve je pričica i besjeda:
kakav si ona ne razbira,
koliko imaš samo gleda;
zlato iz tebe izet' ište,
za vrć' pak te na smetlište.
Ja u taštu stratih bludu
čas i pamet i iman'je,
i ne osta mi drugo u trudu,
neg' li žalos i kajan'je,
kad promislim cića jada
tko sam bio, tko sam sada.

PLAĆ DRUGI.
SPOZNAN'JE.

„Et reversus in se". *Luc. 15.*

Pokli božja veličina
u početak sviet satvori,
sred općenieh najprie tmina
od svjetlosti zrak otvori,
i ostaše razlučene,
z' bieliem danom noćne sjene:
tako u tminah svieta ovoga,
zametena svega u sebi,
kad čovjeka umrloga

431. dio] *izd. 1650.* dijo. 432. napunio] *izd: 1650.* napunijo. 437. iz tebe] *1650. 1703:* i zebe. 444. bio] *izd. 1650.* bijo.

vlas pritvara višnja s' nebi,
prosvitli ga blago dosti
najprie zrakom sve milosti.
Netom ovi zrak udari
u stražnika žirnieh stada,
vidje i pozna sve privari,
ke mu uzrok bjehu od jada,
i da staše za satrti
svoj zli život gorom smrti.
Tim pokliče: tko me ovako
ukopa u skut pustieh gora,
da želeći dobro svako
od glada umrem pun prikora,
čekajući mješte groba
da me proždre zvjerska utroba?
Za sve er bi pravda bila,
tko god žive kao zvjeren'je,
da i mrtav na sto dila
od zvjeren'ja razdrpljen je:
ako i zvieri ne bi strane
s' piće utekli svim pogane.
Ah, l'jepoto draga očima,
ka za zlatom smagneš toli,
evo plate, ka se prima
slideć ures tvoj oholi,
da i zvieri bježe prike
ljucko srce s' tve prilike.
Ti si oblak, ki zastupa
vidjenje nam od nebesi;
gine, tko tvim putom stupa,
zapletena toli jesi;
nevjernos je tva istina,
družba izpraznos i taština.
Djevojčice prigizdave
cviet čistoće svoje mile
pod razkošam tve naprave
nepomno su otrunile:
ti najdraže prijatelje
s tve otrovne svagjaš želje.

29. strane] *zagr.:* s strane. 36. ljucko] *izd. 1650* ljudcko.

Ti postelje ženitbene
priljubostvom mnokrat ckvrniš;
ti svitlosti proslavljene
ime tlačiš, zraku crniš;
ti privraćaš bludim tvima
ljubovnika u hotima.

Ti nevješte mladce vodiš
mrtviem plamom zavezane;
pogledom ih ti gospodiš
i u srcu stvaraš rane;
ti ih vodiš na zla svaka:
oni hudi, ti si opaka.

Prikiduješ ti zavjete
ljudem bogu posvećenim,
čiste želje, misli svete
da potamne bludnom sjenim,
i da plien je tvoga obraza,
što se višnjiem jur prikaza.

Turske sablje na pravednih
ti obraćaš jedovito;
mjere od suda u najvrjednih
rukah kriviš ti očito;
somosilna svud se čuješ,
istiem kraljim ti kraljuješ.

Gradovi su glasoviti
u pepelu s tvojih plama;
ti vas ures njih čestiti
splesa i posu travom sama;
ti si uzrok vječnieh šteta,
a u sebi što si opeta?

Jedno ufan'je, ko svegj bježi;
zlo u slici prazna dobra;
plam, ki spraža, a ne vrieži;
noć, ku za dan sliepac obra;
vjetric, hugje ki razgara;
obećan'je, koje vara.

Jedan stabar, ki neplodan
samo u sjen se šira i stere;
slados gorka, ijed ugodan;
glas bez rieči, rieč bez vjere;

hip u viku svieh godišta;
vjetar, magla, sjen, dim, ništa.
Meni se je dogodilo
kao djetecu, koji hrli,
gdi plam svieće ckili milo,
najposlie ki ga oprli;
kao ljepiru, koji udara
oko ognja, ki ga zgara.
Jur za zrakom umrlime
od liposti, ka svim udi,
slideći ga sve me vrime
u ljuvenoj u požudi,
mlados kopn'je, život ginu:
ah, sad poznam mu krivinu!
Ah, spoznan'je pričestito!
unutrnja s tebe zraka
razvedrena vidi očito
pravo dobro bez oblaka,
gdi je spasen'je, gdje su moji
slaci i drazi svim pokoji.
Jaoh, vez, ki me smrtno veže,
ja ne poznah sred krivine:
tako i more ne uteže,
tko mu nori u dubine;
nu na vrhu pak kada je,
trud mu i malo vode daje.
Kose, ke zvah zlatom prije,
jaoh, zabliešten š njih na blizu,
poznam, da su ljute zmije,
ke sad srce moje grizu;
a s pogledim svitle oči
munja, iz koje tries iskoči.
Ono lice, gdi mi siva
u ružicah zora bila,
sad je drača bodežljiva
i ma vječna noć nemila;
a usti, ke mnjah da med hrane,
čemerom su otrovane.

92. djetecu] *a:* djetetu, *zagr:* jetešcu; koji] *zagr:* koje. 108. pokoji] *izd. 1650. 1703:* poohji.

Zraci, kiem se život diči
zovući ih zviezde svoje,
himbeni su provodići
bili od tamne smrti moje,
a podsmiesi vedri i slaci
puni grada crni oblaci
Ah, i ostavih mjesto rodno
probijući strane i luge,
i ištući što je ugodno,
nagjoh jade, brige i tuge,
i u doba toj smeteno
ostah kao drievo odsječeno.
Eto život moj svjedoči,
kakav svit je, i što daje:
kad se smije, plač uzroči,
a kad blazni, tad izdaje;
u uresnu liepu sudu
zdrži nalip i smrt hudu.
Celovom te slaciem truje,
grleći te smrtno ubija;
u hvalah te istieh psuje,
a u krepčinah svieh privija;
razlik obraz stavlja na se,
kao zvier, ka se vjetrom pase.
Tiho s' hitrim zasjedami
tjera iz srca svih bojazni;
i unjeguje s prva i mami
pod prilikom od prijazni,
paka silnik pleše i meće
tko se uzda u nj najveće.
Tako i more u tišini
s kraja pomorca u plav zove,
a kad ga ima u pučini,
skoči i uzavri na valove,
i u potopu, ki na nj ori,
prije smrti grob mu otvori.
Ah, sad imam pamet hitru,
sve je, što sviet gleda i dvori,

155. paka] *a:* kako, *zagr.* pak ko.

na ognju vosak, dim na vitru,
snieg na suncu, san o zori,
trenutje oka, strila iz luka,
kiem potegne snažna ruka.
Ah, nije život ljucki drugo,
neg' smućeno jedno more,
neg' plav jedna, ku u dugo
biju vali kako gore;
i sred ovieh netom tmina
čoek se rodi, mriet' počina.
Bježi, kud znaš, što hoć', čini;
zapad i istok vas obhodi,
i bezkrajnoj po pučini
sviet kružeći Indije brodi;
kri se u jame gorskieh hridi:
smrt svuda te slidom slidi.
I nije stvari, koja može
ubjegnuti togaj suda;
u pokoju sred raskoše
stoj bez misli i bez truda;
bran' se oružjem, zlato trati,
ne ćeš joj se odrvati.
Smrt ne gleda ničije lice,
jednako se od nje tlače
siromaške kućarice
i kraljevske tej polače;
ona upored meće i valja
stara i mlada, roba i kralja.
Vedre krune, teška rala
jednom kosom ona slama;
liepos, blago, snaga i hvala
sve je prid njom na ognju slama;
gluha i sliepa bez ozira,
kud prohodi, sve satira.
Zgrade ohole, ke visješe
njekada se do nebesa,
sad rvane po tleh leže,
gnusnim stopom stado ih splesa;

169. ljucki] *izd. 1650* ljudcki. 202. stopom] *zagr. straga izpravljeno:* stupom.

a od uuuk se carskieh hrane
kosti gore ne ukopane.
Slavne gospogje i kraljice,
kih liposti još se hvale:
zlatne kose, drago lice,
ljuven pogled ke su imale,
ah, vigj, što su u ovo doba:
malo praha u dno groba.
Gdi su mlaci prigizdavi,
plemeniti i bogati,
ki cienjahu njegda u slavi
pored suncem u vik sjati?
Ah, što je od njih sad ostalo,
neg' li u zemlji zemlje malo?
Gdi junaci, koji snagom
lave rvaše i medvjede?
Gdi razumni s' rieči blagom,
ki daždjahu med z'besjede,
gospodeći srca umrla?
Smrt u pepeo sve je strla.
Gdi oni, ki se od svih ljudi
dobitnici oglasiše?
Gdi li uzmožni, kih požudi
krug malahan vas svit biše,
i ostali ne brojeni?
Svi su u laktu zemlje zbijeni.
Gdi su istočna carstva stara?
Gdi gospodstvo od Rimljana?
Svi pod plugom, kiem svit hara,
od bremena su uzorana;
jes, tko njegda svietom vlada,
a nezna mu se ime sada!
Mru kraljevstva, mru gradovi,
i njih plemstvo trava krije;
a er je umrli život ovi,
čoek u srcu miran nije;
a svaki dan vidi očito,
da nije ništor vjekovito.

225. uzmožni] *zagr. a.* uzmnožni.

Brieme hara stanac kami,
i žestoko gvozdje izjeda;
a hoćemo mi, da nami,
ki smo od zemlje, svrhe ne da?
A ako život naš je zgledan,
vas nije drugo, neg' hip jedan.
Što je bilo, prošlo je veće,
što ima biti, još nie toga;
a što je sada, za čas ne će
od prošastja ostat' svoga:
na hipu se brieme vrti,
jedan hip je sve do smrti.
Ah, da u što možeš rieti,
da se uzdaš veće odi?
Je da u brieme? Brieme leti,
i u dohodu svom prohodi;
zgledaj, gdi si; svigj' se, tko si,
ufaj, kaj se, moli, prosi.
Tko se rodi, svak umrije,
i bi, kao ti, prije tebe;
da, kao njemu, i tebi je
mrtvu biti od potrebe,
da za tobom rode opeta
novi narod, nova l'jeta.
Ali svak čas gdje gledamo
mrieti i djecu u povoju;
ah jaoh, za što ne imamo
više glave svegj smrt svoju?
ka čas po čas zgodu pazi,
da te ubije i porazi.
Nu smrt ovo nije, što čini,
da sve umrle narav stiže;
smrt je ono, što istini
vječni od raja život diže:
kratak uzdah smrt je od svita;
smrt je od duše vjekovita.
Ah, jednaka smrt je svima;
ah, i svak zna, da umrieće;
ali s mukam jednacima
doć' svakomu smrt, jaoh, ne će:

dobri će i zli mriet' jednako;
nu u raj dobri, zli će u pak'o.
Dobri će u raj puni uresa,
gdi u vedrini bez oblaka
sja vrh sunca i nebesa
jedna svjetlos u tri zraka,
pod pristol'jem gdi višnjime
stoji udes, sreća i vrime.
Gdi u ljubljenom svomu bogu
duša slavom opojena
dobro izvrsno, rados mnogu
sasma uživa svegj blažena
pokoj vječni, lipos pravu,
mir, dobrotu, znan'je i slavu.
Zli će pasti u ponore
dno pakljenih crnih jama,
da tu u vieke vieka gore
sred žestocih strašnih plama,
osugjeni u tamnosti
bez ufan'ja, bez milosti.
Gdi zmije otrovne, zmaji gorući,
zle nakazni, srde vrle
hugje jade, nemir ljući
daju kletim, ki se prle;
gdi ore potop teških sila
daždi od ognja, gradi od strila;
gdi je vaj smrtni, ki svegj kolje,
gorci plači, trudi živi,
tuge, pečali i nevolje,
srdžbe, omraze, smeće i gnjivi,
škripnja od zuba, kršnja od ruka,
vječna žalos, vječna muka.
Ah, ma dušo, trepti i čezni
misleć, kako život straja;
muka je vječna, nje bol'jezni
bez svrhe su i bez kraja;
a u paklu nije ufan'ja,
neg' skončan'je bez skončan'ja.
Liepa dušo, ka u nas s'hodiš
neumrla, čista i biela,

ti od života dan izvodiš;
vječna svjetlos tva vesela
neba je zraka, svieta dika,
plod višnjega sunca i slika.
Angjeoska je tebe straža
u životu ogradila,
božja pomnja ti najdraža
i slatka si kćerca mila:
on neumrli, da te spase,
umrlu odjeću uze na se.
Ah, da li se ne sramuješ
plemstvo i svitlos tvu veliku
pocrniti, čim stanuješ
zbijena u griehu tamnu i priku?
Ne, ne, ukaži, sveta odluka,
da si djelo božjih ruka.

PLAČ TRETI.

SKRUŠEN'JE.

„Pater peccavi, jam non sum dignus“. *Luc. 15.*

Da ozeleni i procvjeta
prut usušen; da šibika
u zmiju se pruži opeta,
i privrati sva kolika,
i da Lotu starom žena
stup se učini od kamena:
od višnje su vlasti z gori
djela čudna i zamerna;
nu od ništa tko sve stvori
s primogućstva neizmerna,
kao htje, može promieniti
sliku stvoru svom na sviti.
Ali obrnut' i svrnuti
ljucku pamet u slobodi,
ka se odlukom svojom puti,
čuda ostala sva nadhodi;
jer ako se volja oprijeće,
višnja vlas ju silit' neće.
Nu da pustoš hridna i strma,
puna zvieri, zmija i zmaja,

kupjena i drača oko grma
koj se plete sa svih kraja,
još perivoj bude ugodan
rajskim, drazim voćem plodan,
tere jedan, ki pun zloba
bitje rasu i iskoriepi,
i sred tmina i gnusoba
usmrdje se i osliepi,
da pogleda, da se skruši
nov u srcu, čis u duši,
i tko srnu bez zakono
u nepravdah sva godišta,
tere bludno i smiono
živuć z' grieha pade u ništa,
da s milosti z' gora dane
pristvori se i ustane:
promjena je ova odviše
vrh svieh čuda čudna u sebi;
i nie stvari slavom više
ni na zemlji, ni na nebi;
božje ruke svemoguće
djelo najviše i najvruće.
Kad potisne u nevolju
grieh čovjeka i porazi,
gane višnji blagi volju,
i satrena čim ga pazi,
pun milosti, pun ljubavi
srce i novi duh mu stavi.
Čovjek tada, ki bi prija
suh prut, z' dobrieh djela zene,
i pokorom jakno zmija
svlači stare sve promjene;
a obslužujuć dobra djela
ptica izlieta is pepela.
Ter jakno or'o bistri upira
od ufan'ja vid s kriposti
u sunce ono, ko prostira
zrak mu od pravde i od milosti,
i ponicuć novim veće
starieh želja perje meće:

tako grešnik sred planine
u pustinji divieh gora,
u nevoljah dočim gine,
milos višnju ganu z gora;
tim odluku novu zače,
da se od grieha boli i plače.
Od grieha se plače i boli,
boli, ali ne pristaje
žel'jet' boles tešku toli,
teža i veća vele da je
od bolesti i od svih muka,
s kih se u paklu ciči i huka.
Plače, ali plačom žudi
nadić' sitne zviezde očima,
proz kih l'jevat oda svudi
rieke od suza dotle ima,
dokle u gorku vodu onu
svoje zloće sve potonu.
Tim boleć se i plačući
k' zemlji obrazom nica pade,
i kroz uzdah najgorući
da ukaže skrovne jade,
jedva iz srca najposlije
jedno tužno „vaj“ podrije.
Za tiem se opet omramori
studeniji mraza i leda;
hoće, da rieč izgovori,
žalos brani, boles ne da;
mu napokon glas uteče,
i on uzdišuć s' plačom reče:
„ćaćko!“ i da veće izusti
svoj grieh, treptje i izčeznu,
rieč mu umrie posred usti,
a u suzah vas ogreznu;
tim z'bolesti teške umuknu,
kako da mu srce puknu.
Pak do n'jegdi jur za time
obilnije daždeć suze,
s' uzdasima žalosnime
besjedu istu glasit' uze:

„ćaćko! zgrieših“ ; ali opeta
plač i uzdah rieč mu smeta.
Tim bi rekao, od njih svaki
da se tjera i prigoni,
da on izreče grieh opaki,
ter sad ovi, sada oni
prvi u tomu čim bit' želi,
s' usta i s' oči se i ne dieli.
Po nebesieh tako oblake
u neskladnoj suprotivi
tjera, i zgoni s' vlasti jake
mrazni sjever, jug daždivi,
i dobitnik neka ostane,
svaki čuva svoje strane.
Nu po licu čim plač pisa,
što uzdah reče pun poraza,
rieč izmegju plača uzdisa
i izmegju uzdah plačuć kaza
sve, što bješe riet' spravio
tužan uzdah, plač nemio.
Jur na sjeni sred pustinje,
hridna zabit ke posila,
noć priloži mrake sinje,
kiem sviet bješe priklopila,
povjetarce povrh stina
smrznivaše vlažna tmina.
Žirno stado u snu dugu
ostalo se bješe od paše;
ptica u dubu, zvier u lugu,
u pokoju sve mučaše;
a sam grešnik ne umuče
s misli, u trudu ke ga muče.
Zapovrnu on plakati
vapijuć: čemu, jaoh, nebesa
više mene vidim sjati
sred vječnoga vedra uresa,
gdi obrah zemlju i tamnosti,
a pogrdih njih svitlosti?

119. 120. spravio nemio] *izd. 1650.* spravijo nemijo.

Čemu li je, er mi opeta
zemlja kaza, sred livada
da što jutrom zene i cvjeta,
večer vene i opada;
ne promislih ako time,
da je minuća liepos svime?
Ah, što vidjeh sinje more,
gdi smućeno vri na čase,
ter počinut' vik ne more,
ako ne htjeh mislit' na se,
jaoh, da tako sred pučine
svieta ovoga nie krepčine?
Što li gledah brza krila,
gdje put neba ptice steru,
ako mis'o nie mislila,
da vrh zemlje u istu mjeru
k' bogu imam moje u vike
pute obratit' sve kolike?
Noći sliepa, gluha noći,
gluhu i sliepu slična meni,
ah, da mi je ufat' moći,
da smrknute tvoje sjeni
ne će izgnat' zora biela
meni plačna, sviem vesela!
A to, er se, jaoh, bolesti
grieha moga ne podoba,'
da mi svietli dan izl'jesti
bude u niedno viku doba;
i toli mi ikad svane,
da i dan, kao noć, crn mi ostane.
Platna tvoja, čim vezijahu
neumrlim zracim zvizde,
rek bi, da mi govorahu:
ah, nut' gleda' naše gizde,
ah, nut' kao smo liepe i drage,
koli jasne, toli blage.
Da nu misli, slugam nami
ako otac tvoj darova
s' uresnijem svitlim plami
naša jasna lica ova,

koju slavu sred nebesi
spravlja tebi, ki sin jesi?
Tako i lipos, zvizda umrla,
svietla lica, zlatna prama,
bivši u oči moje uprla
zrak bjeguća svoga plama,
veljaše mi: tvoja želja
misli u stvoru stvoritelja;
reci srcu: liepo ako je
ovo umrlo vidjet' tebi,
l'jepša duša koliko je,
neumrla ka je u sebi;
a još vele l'jepši gori
višnji, koji dušu stvori.
Er ako liepos, ka se pazi,
liepe duše prilika je;
duša, na koj slika izlazi
božja, kakva s'cieniš da je?
kakav li opet bog od vika,
ki je bez slike sebi slika?
Lipa je liepos, koja očima
sliku od liepe duše kaže;
l'jepša duša, koja ima
sliku božiju, dare draže;
a najl'ješi bog je paka,
u kom, po kom, s kim su svaka.
I nesviestan ja sam mog'o
boga ostavit' pri taštini,
ki je dobro pravo i mnogo,
put i život moj jedini,
put, po komu tko se puti,
nikad ne će poginuti.
Život, u ki tko vjeruje,
još da umre, žive u vike,
pače u smrti život čuje
slave izvrsne i velike,
gdi on dobar daje dobro
dobriem, kih je za se obr'o.

193. Er] *izd. 1650.* i *1703.* E, *rkp. a. zagr:* I.

Ah jaoh, plačne oči moje,
gdi su od groznieh suza mora?
Plač'te, plač'te sve dni svoje,
plač'te, plač'te bez umora;
ah, i da se grieh moj skrati,
život se u plač vas obrati.

Nu kad ja sam tvrgji od stiene,
ter ne plačem zadovoljno,
daj proplači ti, kamene,
bitje moje prinevoljno;
što ne ćutim ja, ti ćuti:
ja od kamena, ti od puti.

Svietlo sunce zlatniem zrakom
druziem goram vrhe resi;
svegj se meni pod oblakom
skrivaj lice od nebesi:
neka u ovakoj crnoj noći
ne budem se nazret, moći.

Nu ako inim u tamnosti
noć me i puste kriju gore,
gora i noć s kom kriposti
mene meni skriti more?
Sve zaman je: treptim, blidim,
ako u sebi sebe vidim.

Tko sam? Čovjek? Ah jaoh, kako?
niesam, niesam neg' crv jedan
kroz življen'je moje opako
splesan i od svud za rug gledan;
i ma tašta slava i hvala
u prikoru sva je ostala.

I ja, ki sam ništa u sebi,
ja smio sam, ah jaoh, bože,
neizmernu zgriešit' tebi,
znajuć, da vlas tva sve može,
ne držeći u spomeni,
ke milosti poda meni?

I još živem? Još me zdrži
zemlja? Još mi sunce i siva?
Treskovima nebo prži
dubja, ka mu niesu kriva;

a u krivinah tko se ustara,
ne poraža i ne izgara.
Ah, ma dušo tužna odveće!
Iz cieć grieha tolikoga,
ka bit' žalos mala ne će?
Uvriedila ti si boga,
kroz milos te ki veliku
stvori od ništa na svu sliku.
Dar bi njegov ma sloboda:
pravdu i milos u mę stavi;
gospostvo mi vječno poda
vrh stvoren'ja svoga u slavi;
er htje, da sam čovjek vlada
od istoka do zapada.
Svojom vječnom zapoviedi
da me vrieži, nebu reče;
a zviezdami sviem naredi,
da mi svaka blaga isteče;
čini oganj, da me zgriva,
a povjetarce oživljiva.
Da red vodi, da me očisti,
da me uzdrži zemlji opeta;
i kamen'je tvrdo umisti,
da me brani od zlieh šteta;
rude umnoži srebra i zlata,
da me smiri tiem bogata.
Za piću mi voće uzgoji,
a za lieke bilje uzplodi;
na mu službu htje, da stoji
sve, što leti, plove i hodi;
da mi život, bitje, stan'je,
pamet, mudros, svies i znan'je.
Razborom me još nadari,
dobro od zla da razdielim;
da mi razlog, da one stvari,
ke znam dobre, samo želim;
zlo i dobro ter čim vidim,
od zla utječem, dobro slidim.

260. iz cieć] *rkp. a:* i cieć, *zagr:* i s cieć.

Za me cvietjem razliciem
prolitje se mlado kruni;
za me rodno l'jetnje vrime
zlatnim klasjem njive puni;
za me zrela jesen paka
kiti o dubju voća svaka.
Za me plamen iz kremena,
drvo iz gore vadi zima;
za me plodna dar sjemena
stara mati u skut prima;
za me ribe plovom hode
i od mora i od vode.
Za me ptica gnjezdo zbira,
med za mene pčela kupi;
za me ovčica run prostira;
vo pod jaram za me stupi;
meni vrani konji jezde,
siva sunce, mjesec, zviezde.
Tim još, kad bi moglo biti,
da se u vieke ne umira,
i da pak'o strahoviti
nie od muke i od nemira;
moj se život bol'jet obr'o,
er uvriedih vječno dobro.
Skot nesviesni u vrlini,
ki u gorskoj stoji dubravi,
spozna, ko mu dobro čini,
i haran mu je po naravi;
a ja biću z'grieha zloga
dobročinca zlotvor moga?
Sam ja biću vrh svih zviri,
tvrda srca, prieke ćudi
s neharnosti, koju tiri
moj u zlobah život hudi,
zli odmetnik sve dni svoje
stvoritelja duše moje?
Ah, eto se učinilo
gorko more me skrušen'je;

317. moj se] *rkp. a, zagr:* moj se je. 331. eto se] *rkp. a, zagr:* eto se je.

vas moj život svegj nemilo
od bolesti valom bijen je:
a splievaju u nj se u vike
mojieh groznieh suza rike.
Pače kako vode u more
sa svieh kraja opće ul'jesti:
tako od svuda sve najgore
bolesti u me: jaoh, bolesti!
Tim s'čemerna skupa u jedno
poprav ja sam more jedno.
Ako se ini puni jada
bole z dobra izgubljena,
jaoh, i ja se bolim sada,
i čini mi mriet' spomena;
er izgubih sve me drago
zdravje, imanje, dobro i blago.
Ako je druziem žao veoma
ostaviti rodno misto
iz ćaćkova bježeć doma;
ja se bolim za to isto,
ne imajući nigdjer stana
satren tukač pustieh strana.
Ako u tešku su ini vaju
er su ih duzi priklopili:
meni misli boles daju,
er zaplatit' dobriem dili,
stotiem dielom, jaoh, ne mogu
teške duge, zlobu mnogu.
Ako u puti, čiem boluju,
druzi stoje bez pokoja:
koju boles, jaoh, ja čuju,
gdi je nemoćna duša moja,
ter grieh s mačom prieti od smrti,
za posjeć' me i satrti.
Ako iniem psovka ohola
u nemiru život znobi:
ciepa srce me na pola

335. splievaju] *zagr.: straga medju ispravci*: slievaju. 368. znobi] *zagr:* zlobi.

oštra boles, er u zlobi
padoh taman u životu
u prikornu zlu sramotu.
Ako druzi žalos ćute
osugjeni na smrt hudu:
bolesti su prieke i ljute
žestočije meni u trudu,
gdje ne samo na smrt tako,
da osugjuje grieh me u pak'o.
I za sve to moći nije,
čiem se boli srce i kaje,
da količak bi grieh prije,
sada žalos tolika je;
ali ufam, da je u boga
milos veća grieha moga.
Milosrdje je božje veće,
neg' sve hude me krivine;
za što višnji dobri ne će,
kajan grešnik da pogine:
tiem što čekam tužan odi?
Dušo moja, k' njemu hodi!
On je otac od sirota,
od ubozieh utočište,
milosrdje i dobrota,
ku nahodi, tko god ište:
drum, istina, život, vrata,
moje ufan'je, tvoja plata.
Ah, još da sam tvrgji od stiene,
i smrznutiji, jaoh, od leda,
suze ronim vrhu mene,
milosno me sunce gleda;
voda kami tvrd probije,
led se topi, sunce gdi je.
Dosta, dosta bi sviet dvoren
s' običaji svim nečasne;
na stvari sam svjetlje stvoren,
neg' su od zemlje ove tmasne;
zvierma zemlja: nebo gori
vječni stan se moj govori.

Za želud li, ah. jaoh meni!
ljuti, gorki i nemili,
ostaviću pir blaženi,
nerazdiljen gdi se dili
kruh prisveti od angjela,
pića od putnik sviem vesela?
Zarosite, o nebesa,
milos vrhu srca moga,
i vi oblaci puni uresa
jur daždite pravednoga;
zemlja otvor' se, i, veselja
puna plodi spasitelja.
Eto ustajem iz gnusobe,
sad, sad poć' ću k'naćku momu,
suzam peruć tamne zlobe
u životu nečistomu;
i po zemlji prostrt paka
rieću, i molba biće ovaka:
Oče vječni ne umijem rieti,
paček jezik moj je svezan,
kroz grieh hudi i prokleti,
koju ćutim ja bol'jezan:
zgrieših tužan protiv nebi,
i mom ocu zgrieših tebi.
Zgrieših, zgrieših teško odveće
prid tvojijem, ćaćko, obrazom,
i s toga sam, jaoh, sred smeće
pribijen ljutim sad porazom;
nu je milos tva velika
vrh skrušena pokornika.
Ćaćko dragi, ćaćko mili,
ja se vraćam k'tebi opeta,
za sve da me ti odili,
i ja otidoh s tašta svjeta:
jaoh, sin tvoj sam, ah, spomeni,
da ti život poda meni.
Ah jaoh, treptim vas u trudu,
razmišljajuć rieči ove:

433. zgrieših, zgrieših[*izd. 1650:* zgrieših, grieših.

da ako t' ocem ja zvat' budu,
tvoj glas mene ne uzove
zlobnim raspom svojih dara,
čim me u srdžbi tako uzkara:
Ti li izrode, ime od sina
dostojan si nosit' moga?
Gdje izlazi noćna tmina
iz obraza sunčanoga?
Bieli golub sred kih strana
roditelj je crna vrana?
Ja sam dobar i pravedan;
ti hud i opak u životu;
vrh naredbe ja naredan
resim sobom svu lipotu;
ti od smeće smeten gore,
tobom crniš tve prikore.
Od čistoće ja vir živi;
ti od gnusobe mrtvo blato;
svietu i bogu ti sakrivi;
ja prav sudac biću na to;
razum, mudros, znan'je je u meni;
sliepa nesvies tebe obsjeni.
Ja se bojim, da ovako
ne uzvapiješ ti na mene;
nu ako s'otac moj svakako
pun milosti neizrečene,
ko te imenom zvati ne ću?
Ah jaoh, ćaćko! rieću, rieću.
Nu što velim? Ne dostojim,
ne, jaoh, sin se tvoj nazvati;
ah, daj megju slugam tvojim
ufam li se mjesto imati?
Bit' najmanji ma je slava
od tvojijeh svieh pristava.
Bježeć razlog, sliedeć volju,
njegda bogat, njegda služen,
sad sam upao u nevolju,
i potišten i porušen.

483. upao] *izd. 1650. i 1703:* upav.

sahnem, ginem, mrem od glada,
ubog, tužan, gao, pun jada.
Ah, kad smislim, ki čestiti
vogjah život ja kon tebe,
spomena me čini mriti,
jaoh, izhodim izvan sebe;
neg' mi ufan'je krepko ostaje,
da ti praštaš, tko se kaje.
Eto, eto, slatki oče,
ja se kajem od svieh zloba,
grozne suze toj svjedoče,
ke u svako l'jevam doba;
a ovi uzdasi odkrivaju,
u kom ja sam tešku vaju.
Ubogar sam, ah jaoh, oni
ja ubogar, ki da gane
svieh na milos, ne zakloni,
neg' odkrije skrovne rane;
vigj me rane nebrojene,
i imaj milos vrhu mene!
Umoli se, ćaćko, umoli
sinku tvomu u žalosti,
ki ti prostrt po tleh doli
grleć noge vapije: prosti,
smiluj mi se po mnogomu
milosrdju, ćaćko, tvomu!
Sam spoviedam i ne tajim,
velici su griesi moji;
s' ispraznijem pošetajim
pred očima grieh mi stoji,
i nečista i nemila
sva ostala huda dila.
Pomiluj me, ćaćko mili,
niesi, niesi tvrda stiena,
da od grešnika, koji cvili,
pokajana i skrušena,
jaoh, molitvu ne ćeš čuti,
i od srca glas ganuti.

486. gao] *rkp: a. zagr:* go.

Sladak ti si, i toj pozna
svaka duša k' tebi idući,
ako jedna suza grozna,
ako jedan uzdah vrući
probije nebo, i izdvori
milosrdje tvoje gori.
Ah, besjedom rieč smetena
ne može izriet', što bi htjela;
nu ti misao nie skrovena,
ka se u srcu mom začela;
jaoh, i boles, koja uze
za glas uzdah, za rieč suze!
Skrušen grešnik reče ovako,
i ne ckneći k'ocu odleti;
nu ištom na put dobar tako
krenu stupaj od pameti,
a otac ga blagi srete
pun dobrote vječne svete.
Primi od sina ponižena
molbu, i celov da mu tada,
i sred dvora razvedrena,
gdje viek sunce ne zapada,
povede ga rukom svojom
da rasladi trud pokojom.
Tuj čim svietle prve odjeće
od čistoće na nj postavi,
i prsten mu poda veće
za zlamenje od ljubavi,
u vesel'ju i u radosti
hvali božje svak milosti.

535. grešnik] *izd. 1650:* grešnika. 546. rasladi] *izd. 1650. 1703:* razladi *rkp. a. zagr:* razsladi.

LJUBOVNIK SRAMEŽLJIV.

Dubrov : Ljubovnik sramežljiv. G ospara Gjiva Frana Gundulića. Vlastelina Dubrovačkoga.

Pogji, liste moj ljuveni,
pogji k' onoj, cieća koje
mučeći je sila meni
dni u željah svršit' moje;
u mučanju tere momu,
komu je dano besjediti,
njoj ćeš, ka je uzrok tomu,
mu smrt muče objaviti.
Pogji, vjerni, pogj' mučeći
navjesniče srca moga
prid oči one, ke je veći
pogled zraka sunčanoga;
za što slika i prilika,
i stvar u svem podobna je,
od mučeća ljubovnika
i poklisar mučeć da je.
Pogji vjerni, pogji mili,
pogj' mučeći moj glasniče
prid oči one, s kieh dan bili
noći mojoj sam ističe.
Da nu, ako ne znaš puta,
ki te odvesti ima onamo,
gdi ma mlados izginuta
puna želje stoji samo,
trag od uzdah mojieh slidi,
koje upravljam svegj bez broja,
gdi se draga liepos vidi,
drumi otajni, duša moja;
u ljuvenu tako u sebi
putu i u sladku nada svima
moje srce vodac tebi
i pritecnik biti ima,

21. odvesti] *dubrov:* odvestit.

srce moje strjelovito,
koje svak čas bježi od mene,
ter k'o u mjesto sve vlaštito
put lieposti gre ljubjene.
Nu ako u udesu mom je hudem,
ter inako nije moći,
da ja prie na smrt budem,
neg' li tamo ti, jaoh, doći,
pokloni se umiljeno,
i ako od oči nje svjetlosti
gnjevno, srčno, nesmiljeno
vidiš gorjet' nemilosti,
smjerniem glasom tad objavi
u zlu momu djelo tvoje,
da ti niesi od ljubavi,
neg' li od smrti glasnik moje.
Nu ako moga cieć poraza
glas od smrti čuje ljuti
ona, koja vieku glasa
od ljubavi ne htje čuti;
nu za malo od ružica
ako vidiš rujnos milu
promienut' ju usred lica
bielih liera na bljedilu;
tko zna, da ju ne primože
niemo pismo na smiljenje,
što učinit' viek ne može
grozno i tužno me cviljenje.
Ali po moj smrti veće
taj na vrieme milos nije;
jaoh, jednomu, ki mučeće
bez nje žive i umrije!
Tieme brže još će riti:
pravo žalit' nije ovoga;
mre dostojno, tko odkriti
ne htje mreći srca svoga.
Daj, daj bolje, da čim duša
na izhodu svom se vrti,
da prije jedan uzdah sluša
od ljubavi, neg' li od smrti.

Ah, moj liste izčeznuti!
gdi je prol'jetje mojieh lita,
uputi se, veće uputi;
hod', smjej, moli, ufa', pita'.
Pita' u one, ka obstire
čelu od prama krunu zlatu,
od ljubavi, od me vire
milos samo, jaoh, na platu:
ja ne pitam toj saviše
mojoj sreći, mojoj česti,
da na uzdahe moje uzdiše,
da se boli mom bolesti.
Ah, srce ima prem kameno;
ljubovnik se toj ne veli,
tko uzdisat' svegj ljuveno
svoju dragu vidjet' želi.
Na daleče da se odile
od nje muke sve ljuvene:
boles, uzdah, jade i cvile,
ja uzimam sve na mene.
Pače, ah jaoh, nova čuda
od ljubavi, u koj stoju,
prosit' nie ma požuda,
da ona ljubi ljubav moju;
er moja ako liepa vila
žalos stječe, rados gubi,
ter joj ljubav nie mila;
ja vik ne ću, da me ljubi.
Samo žudim, samo prosim
u života moga svrsi,
da na ljubav, ku joj nosim,
ne gnjevi se, jaoh, ni mrzi,
ter za platu svega jada,
vaj, u komu vas vik tužim,
da uzhoće samo sada,
da ju ljubim, častim, služim.
Sad od mene, ah jaoh, bože,
u priliepe me gospoje
tkoja stvar se manja može
od ljubavi pitat' moje?

Pitam ono, što braniti
toli manje ima ona,
koli većma hoće biti
nemilosna, nepriklona.
Jaoh, er pitam samo, da je
ugodna joj boles, koja
jadno srce me skončaje,
i s'nje mirom da je smrt moja.
Na ovomu tvom govoru,
liste, kad ga bude čuti,
ako u liepom svom pozoru
išta vidiš, da se smuti,
ti zamukni mramorkome,
tere čini, da rieč druga
ne izide tva prid njome,
neg'li ova: mre tvoj sluga.
Ah, da uzmožeš ko po sreći
još pun želje tej ljuvene
izrieti joj tad mučeći
ove uzdahe moje ognjene.
Tako riečju vriegja' i sliedi,
prieka i huda, jaoh, saviše,
zabraniti ako odredi,
da uzdiše, tko izdiše.
Nu ako je namienila
već života moga osude,
ter uzhoće moja vila,
da svakako umriet' bude;
zareče se pače u sebi,
ne čut' uzdahe od ljubavi;
tko mre, uzdah jes mu triebi,
da s'njim život svoj ostavi;
ali videć, da svjetlosti
sebi obraća sve ljuvene,
ako, ah jaoh, ne s'milosti,
da daj sasma nesmućene,
tad s'uzdasim daždeć grozno
suza rieke, pismo, tvoje
tužno skazan'je i žalosno
od ljubavi riet' ćeš moje.

Najprie počni: kad upazih
vedra lica raj veseli,
svietlo sunce oči drazih,
sladki pogled, moj dan bieli:
tada poznah višnja krepos
da svu objavi vlas veliku,
svu u jedno skupnu liepos
stavi u samu tvu priliku.
Tim ma duša naglo stupi,
i u oči dogje moje,
ter u jedan pogled skupi
sve kolike sile svoje;
tuj ljuvenieh raj zamira
stanovita, zapanjena
čudeći se čim razbira,
sva gorjaše zatravljena.
S' jedne strane čuda mila
razgledajuć sladko tima,
s' druge ljubav i nje dila,
bjeh led srcem, plam očima:
nu čiem se sladko pusti
željen pogled razmišljati,
liepe oči, drage usti,
rajsko lice, pram tvoj zlati,
stat' zapanjen put jednoga
vele mog'o nigda ne bi,
taj čas bi ga od drugoga
pritegnula želja k' sebi.
Ah, kolikrat čuh se riti
ja uzdišuć, višnji bože,
da se kako razlučiti
svud moj pogled ovi može,
da bih tako oda svudi
gledajući u pokoju
mogao uživat' u razbludi,
sve u jedno liepu moju.
Er s'jednoga mjesta draga,
kada drugo gledat' slidim,
čim me ovo, jaoh, primaga,
drugo gubim i ne vidim.

Od tada sam svegj želio,
da zatvori oči moje
ljubav, smrt li, da vidio,
liepos ne bih manju od tvoje!
Ja od tada ne upazih
doli umrlu svjetlos niednu,
ka od lieposti tvojih drazih
ima u sebi zraku jednu.
Sve što imaše sviet u sebi
liepa, draga i ljuvena,
mnjaše mi se sve pri tebi,
k'o prid suncem tmasta sjena.
Liepe žudjah rajske dike:
zviezde, sunce i nebesa,
u koliko bjehu slike
njih svjetlosti tvoga uresa.
Tim veće krat stah vapiti:
već se bitje me rastvori,
da mi je u raju iztakmiti
lieposti ove s'oniem gori.
S'toga užežen milim plamom
moj se oganj gojit' pazih
sladcieh misli dragom mamom,
tihiem vjetrom uzdah plasih.
Tim u meni svegj goreći
taku plam je stek'o krepos,
da ja ne znam, ali-veći
oganj moj je, al tva liepos;
jer da groznih suza nie,
kijema boles, ka me mori,
na čas vrući plam polije
da me prešno ne izgori,
ja ne moguć niedan dio
ognja ugasit' razgorjena,
jaoh, život bi ugasio
ljepirica užežena:
tako ista se muka meni
milosnija vele kaže,
neg' li ures tvoj žudjeni,
gdi je ufanje me najdraže.

A to, er suze u plakanju,
pomagat' me ne pristaju,
i ako uzrok mom skončanju,
i život mi one daju.
Plačem tako sve me vrime,
nu ljubovnik mučeć viku
pod srdašcem ognjenime
tajeć ljubav mu veliku.
Tako gorim vas u sebi,
nu moj oganj skroven stoji,
nije objavljen još on tebi,
ka ga užeže i razgoji:
ja i ljubav, nitko veće
ni domisli, ni se stavi
od goruće, nu mučeće
i otajne me ljubavi.
Moja mlados trpi i kuša
muke one sve najgore,
osudjena koje duša
posred pakla podniet' more.
Nu da je vrh svih muka huda,
i najveće zlo ću riti,
ne moć' jedno, jaoh, sred truda
prid vil dragom izustiti.
Nemilostan sasma pače
nije, ni žestok sasma toli;
er se ciči daj i plače,
a ne muči u njem doli.
Mučim, i ako srce odpravi
glas, za milos tvu pitati,
posred usti rieč ustavi,
u uzdah se pak obrati.
Ali život čezne i vene;
da su mučeć i uzdasi,
vjetric pršeć oko mene,
da ih ne čuje i ne izglasi,
mučim, i ako glas ikada
stan žestocieh muka uteče,
od bojazni i od jada
dostigne se i prisieče.

Ah, da glase tve mučeće,
ke vik jezik ne otvori,
zatravljena srca veće
čuješ, niemo ko govori,
ognjilo bi moje žalosne
tužbe izelo, jaoh, iz stiene
srca tvoga, jaoh, milosne
iskre, ako ne ljuvene
Mučim; ali bl'jedilo je
na mom licu upisalo,
jaoh, da zaman srce moje
razgorjenu je ognju malo.
Veće, liste moj, se odpravi,
gdi u družbi misli drazih
srce i duša ma boravi
ponesena u uzdasih.
Toli bi te tko u putu
pit'o: ki je trud najveći?
Reci: tajat' muku ljutu,
želju i ljubav tvu mučeći.

U SMRT MARIJE KALANDRICE.

Rkp. a: Žalosno cviljenje u smrt gospe Marije Kalandrice Gjiva Vlajk liepe i vriedne žene. Složeno po gosp. Gjivu Frana Gundulića u pjesan.
Dubrov: U Smrt gospogje Marije Kalandrice, Gjiva Vlajki žene.

Silni udes silnom vlasti
silnu liepos jur satire,
gine dika rajske časti,
Kalandrica liepa umire.
Cviet izbrani od lieposti
smrt pepelom eto stvara,
i u prol'jetju od mladosti
vil nebesku pleše i hara.
Grozniem suzam proplačite,
ljubovnici ucviljeni,
dragu diklu, ku dvorite,
sad vam grabi grob studeni.
Eto i ljubav puna cvila
krši za njom svoje strile,
bivši ovako izgubila
svoje kraljevstvo i sve sile,
tere groba sred studena
u smrtniema nepokoji
plačna, mrazna i kamena
bez božanstva svoga stoji.
Pozna dobro, da na sviti,
kad jedine nie l'jepote,
nie joj napried gospoditi
naša srca i živote;
vidi u smrti draga uresa
glasovite sej gospogje
oborena sva nebesa
i pristolje slavno svoje.
Sred smrtnoga evo vaja
Kalandrica leži odi,
ka božice sve od raja
rajskom slavom svom nadhodi.
Leži, ah jaoh, bez života,
huda je je smrt satrla;

angjeoska nu l'jepota
u njoj mrtvoj nije umrla.
Kod nje ljubav u zlu priku
žalosno se prem skončava,
er vlas gubi svu koliku
neumrlieh svojih slava.
Kroz toj i ti po sva doba,
o putniče, nje smrt cvili
pače ostavi vrhu groba
njoj u zavjet tvoj duh mili:
er ne mogu već živjeti
bez života tvoja lita,
pravi život čim na svieti
smrt umori jedovita.
Tiem s' razlogom izbrala je
trajat' vas viek svojieh dana,
u istom grobu gdi ostaje
rajska dikla ukopana.
Da što ćemo, vajmeh, veće,
huda smrti, mi pod nebi?
Ali s' ove zle nesreće
umriet' nam je svjema triebi,
ali imamo bez radosti
uzdišući izdisati,
i pogubnoj u žalosti
bez pristanka umirati.
Živjeti nam nije načina
uzdisane bez ljubavi,
kad sred ovieh noćnieh tmina
svjetlo sunce nas ostavi.
Umrieti je trieba nami,
jednom smeće da svršimo;
tiem grozniem u suzami
vjekovito svegj plačimo:
da daj neka voda obilna
uduši nas i utopi,
ili da nas boles silna
plačnu u rieku svieh rastopi.
Nu što ćemo cvilit' prie
u tvoj smrti, liepa vilo,

ali oči, od kieh nie
svjetlije od nebi sunce bilo?
  Ali usti primedene
gdje u milom perivoju
liepe ruse i rumene
smijahu se slatko u goju?
  Ali ona slavna lica,
višnja krepos kieh naresi,
kojiem zora i danica
klanjaše se z'gar s'nebesi?
  Ali zlatne prame od kosi,
ali ostale tve lieposti,
u kojiem se još ponosi
slava prave izvrsnosti?
  U neizmierniem čudesima,
sred kieh bi ti dano sjati,
ne znaš srce što prie ima
za požalit' razabrati,
  ne znajući u nesviesti,
koji život traje sada,
gdi žestokoj u bolesti
sred smrtnoga gine jada.
  Ah, o bože, ovo što je?
Gdi je ona rajska mlados?
kroz liposti koja svoje
uzrokaše slatku rados.
  Toli jesu pohudile
one ruse i ružice,
i svoj miris izgubile,
kiem resahu liepo lice?
  To dva sunca od istoči
vječni u zapad zašla jesu,
toli svietle, vajmeh, oči
odi mrtve sklopjene su?
  Ljubice su dakle iznikle
vrhu usti prirumenieh;
i nie čuti rajske dikle
drazieh rieči i medenieh?

100. uzrokaše] *zagr.:* uzrokova. 105. to] *Dubrov. zagr.:* tot.

Nije čuti usta blaga,
milom riečcom da žubere,
ni da kaže skrovna blaga
slatki posmieh priko mjere?

Mramorne su i kamene
oči, usti, ruke i noge,
mrazne, vajmeh, i ledene
njih milosti stoje mnoge;

i za to se sad ne gizda
stupaj tihi, kiem slovjaše,
ki tanašce nocnieh zvizda,
i svieh vila nadhodjaše.

Ah, žalosti vjekovite!
oči naše prem opake
mrtvu dragu vil pazite,
i živete jošter jake?

Što s'ovake, jaoh, bolesti
raspuknut' se sad ne ćete,
ali tašte izvan sviesti
da još boles ne čujete?

O gospogje rajska i mila,
mramorna je srca odviše,
gdi je smrt tebe umorila,
tko za tobom ne uzdiše.

Kamene je duše u sebi,
tko ostaje u životu,
ter ne ide tiekom k'tebi,
za sliediti tvu l'jepotu,

tvu l'jepotu, za kom cvili
nebo, zemlja, voda i more,
i smrt ista, ka dan bili
skrati tvoje jasne zore,

koja gorko sad kaje se,
ier ovako bez milosti
mile umori tve urese,
i neizmierne tve kreposti.

Nu što žalos ta pomaga,
i plač grozni sad na sviti,

138. tko] *a:* i tko. 149. ta] *dubrov. zagr.:* tva. 150. i] *a:* gdi.

ako umrie vila draga,
i nie moć' je povratiti?
Ako opade liepa rusa,
svitla dika od prol'jeća,
i ostavi vrhu busa
drače smrtne mješte cvieća?
Ako silna smrt umori,
vajmeh meni, l'jepša lica,
neg' ih viku dosle stvori
višnja krepos i desnica?
Ah, opaka kleta česti!
i jošter je duh u nami,
ni nam puca od bolesti
tvrdo srce, tvrdi kami?
Umrla je, utekla je
od nas dikla božanstvena,
i drugo nam ne ostaje,
razmi slava nje imena.
Ostaje nam sama kripos,
da je pjevaju grozne suze,
pokli u zemlju pogje lipos,
smrt nemila ku nam uze.
Ali, liepa o gospogje,
tko će izriet' moć' ikada
stoti dio hvale tvoje,
ke vik svjetlos ne zapada?
Tko da iskaže lica tvoga
sve liposti božanstvene,
tko li srca privriednoga
misli i želje prihrabrene?
Ko te narav liepom stvori
nad diklice sve ostale:
tako i srce tve satvori
slavne želje, svietle hvale.
Da tva mis'o i tva duša
ne požudje ino viku,
razmi slave, u koj kuša
vriedno srce pravu diku;

163. ni] *zagr.:* nit'. 166. božanstvena] *zagr.:* pregizdava. 168. *zagr.:* neg' nje imena sama slava. 183. satvori] *zagr.:* zatvori.

tere za sve bi gledana
od tisuću ljubovnika,
viku lipos tva izbrana
ne učini djela prika:
ne ockvrnjenoj u čistoći
tvoji danci svietli biše,
kieh glas isti u bjeloći
k'o snježani lier miriše.
Liepa i vriedna, vriedna i liepa
liepoj živje u vriednosti,
ni bi drugo tva pohlepa,
razmi samo od kreposti.
Na daleče od taština
izpraznoga bludna svieta
puna mudrieh ti bistrina
sva provede tvoja l'jeta,
ter ukaza u zeleni
i u cvieću l'jetnieh dana
zrelo voće od jeseni,
plod razumna srca i znana,
da tvoj vjerni, s kiem te s' nebi
prava ljubav čisto sveza,
kripos videć tu u tebi
osta u robstvu tvoga uresa,
ter dočim bi u životu
tvoj vjerenik pričestiti,
vik ne prista tvu dobrotu
vjerno dvorit' i ljubiti.
Ali nebo, da pritopi
tve kriposti zlato vriedno,
dogje smećam, da te utopi
nepravedno i neredno.
Ugrabi ti mladca mila
mladieh doba sred prol'jeća,
u komu je tebi bila
sva kolika slava i sreća,
ter tom hudom nemilosti
hotje srce tve kušati,

219. smećam] *zagr.*: s' smećam. 220. nepravedno] *zagr.*: prem pospiešno.

za vidjeti u žalosti,
ku će krepos ukazati.
Nu takoga sred poraza,
ki ti umori duh na poli,
ti svies stavnu svietu ukaza,
i uztegnu plahe boli.
Dignu očima suze grozne,
tužbe plačne ustim uze,
a žalosti nemilosne
hotje ukopat' samo u se,
da ti su one uspomena
od jedine tve ljubavi
draga mladca i ljubjena,
s'kiem te huda smrt rastavi.
Podnie vrieduos tva visoka
stavno i krepko take jade,
za sve rana prem duboka
u tve srce da zapade;
duh ukaza plemeniti,
ki vladaše mlados tvoju,
da umie cielu čas dobiti
u protivnom svakom boju,
i da niedna zla nesreća
ne ima u sebi take moći,
da vik može s'gorkieh smeća
tvoj kreposti vrha doći.
Ali duša tva čestita
smrtnom trudu za sve odoli,
narav, ka nie kamenita,
bi podložna ljutoj boli.
Unutrnji crv izgrize
tve srdašce milostivo,
ke u sebi prikrati se,
što bi veoma bolježljivo:
pokli rados ne ima puta,
u tve prsi da ul'jeze,
od kada ti zgoda ljuta
u grob dobro tvoje ponese.

237. su] *a:* si. 244. zapade] *zagr.:* upade. 251. s'gorkieh smeća] *a:* s'gorieh sreća.

I zakonom za sve od nebi
mnozi iskaše i prosiše,
vjerni druzi da su tebi,
te im molbe zaman biše;
er ti vriedna u sva djela,
za ures veći tvojieh dika,
promieniti niesi htjela
vjeru mrtva ljubovnika.
Pače za uprav bit' njegova,
i slobodit' sebe od jada,
tač boles te ljuta otrova,
da ga brzo slediš sada.
Eto zlatnieh mješte dvora,
gdje mogaše uživati,
sad mrkli te grob zatvora,
čim ti žalos život skrati,
žalos, ka tvoj u pogubi
očito je ukazala,
da si prava vjerna ljubi,
komu vjeru tvu si dala.
Sliedi duša tva hrabrena
dragu dušu sve ljubavi,
i za sve er bi ostavljena,
nju vieku ona ne ostavi.
Ah kreposti plemenita,
ne čuvena prie na sviti!
tva spomena glasovita
za izgled će u vik biti.
Svi jezici, svi narodi,
pripievat' će slavniem pjesni
svietle i slavne ove zgodi,
za sve pune zle bol'jezni.
Ali na čem boles naša,
o ljubavi, svršit' ima,
gdi se svak čas plač uzmnaža
našiem plačniem u očima.
Ti, vidimo, gdje poplesa
sve božanstvo slavno tvoje,
i da za raj i nebesa
grob izabra sej gospoje.

Mi, triebi je, da ištemo
pospješit' se za doć' k tebi,
i da sami oberemo
smrt nemilu podat' sebi;
rajske vile da milosti
ne želimo na sem sviti,
neg' da vječnoj u radosti
s' njom budemo pričestiti.
Kroz to grozno svegj plačite,
oči naše boležljive,
paček se ovdi satvorite
dvie rieke vode žive,
tere vašem u romonu
svjedočite prem žalosne
našu boles usionu
s' ove smrti nemilosne.
A ti, dušo prihrabrena,
ka uživaš vječne sreće,
i čestita i blažena
ozgar gledaš naše smeće,
čim s' hudoga nepokoja
sad opaka smrt nas mori,
od rajskoga perivoja
slavna vrata nami otvori,
ter čestita ti božica
uvedi nas u veselje,
da blaženstvo tvoga lica
uživaju naše želje.
Ucviljena tužna pjesni,
plačna kćerce moga jada,
ako ljutoj u bol'jezni
ikad cvil'je ti do sada:
sad uzmnoži gorke cvile,
ter žalosna u naprieda
smrt nezrelu rajske vile
grozniem suzam pripovieda';

310. sem] *a:* svem. 325. čim] *a:* čin'.

pače, da joj pod nebesi
glas u vieke bude sjati,
pogji, na grob nje ponesi
rieči ove izpisati:
Ovi mramor vil zatvora
rajske dike i lieposti:
tko nie srca od mramora,
odi izdahni od žalosti.

344. izpisati] *zagr.:* upisati.

FERDINANDU II. KNEZU TOSKANSKOMU.

Rkp. a: Visini privedroj Ferdinanda drugoga velikoga kneza od Toskane.

Zaleti se strelovita
na sunčanieh kolih slava
po najvećem dielu svita
slovinskieh svih država,
i rasvanu iz vedrine
nje obraza svietla zora
s' Dubrovačke pokrajine
do ledena mrazna mora,
sto kraljevstva gdi se čuje
slovinsko ime slovit' sada,
kieh sviet prostran razdjeluje,
a općeni jezik sklada:
da najvišieh sred nje kruna
visoka se kruna umjesti,
ka gospodi slave puna
s' mnogom srećom, s' mnogom časti,
ter s' razlike bude strane
zemlja slavit' bližnja i dalja
velikoga od Toskane
kneza imenom, djelim kralja.
Neka u način drag, naredan
gdi slovinske slave slovu,
iz po svita jezik jedan
klikne pjevat' pjesan ovu:
Ferdinando kneže okrunjen
nad najvišiem knezovima,
koga slavom svit napunjen
zahod zemlje sunce ima,
čuj, gdi slave tvoje glasi
vas slovinski narod haran,
obljubio kojega si
i besjedu blagodaran.

28. **zahod**] *dubrov.:* za od, *zagr.:* saj od.

Od visoka i velika
koljena se rodio si,
koga plemstva vedra dika
čas neumrle slave nosi.
Tve kraljevske svietle kuće
blagodarnos slatka i mila
sve kriposti pobjeguće
na zemlji je ustavila:
u njoj srca plemenita
pod visokom misli združa
pomnja i ljubav vjekovita
i od knjiga i od oružja.
Tim u mnogoj slavi i dici
služiše joj prvi od svieta
i junaci i knjižnici,
i za straže i za svjeta;
svi bo stari tvoji biše
slavni u miru, silni u boju,
i do zviezda uzvisiše
čudnim djelim kuću tvoju.
Jedan s' krune tri na glavi
raj na zemlji otvoraše;
u crljenoj u napravi
oko čela drugi sjaše.
Njeko u vojskah hrabren toli
neprijatelje čim potlača,
rieke od ljudske krvi proli
treskovita izpod mača.
Svjetlji od sunca njetko iztječe,
mudar sviesti, moguć rukom,
i od velika ime steče,
i ostavi krunu unukom.
Ali ko čas neumrlu
tvoji djedi, slavom kitni,
u požušnu boju vrlu
dobivahu nedobitni!
Vojske u moru svegj njihove
zločincom su smrtne bile,

67. požušnu] *zagr., straga medju pogrješkami:* posušn.

i kraljevstva i gradove
turske žegle i plienile:
tim na konju tvoj djed skova
oružanu sebi sliku
otetieh od treškova
carigradskom nevjerniku.
Nu svih jezik sve besjede
brzo bi se utrudile,
kad bi vedre tvoje djede
i pradjede brojit' htile.
Sa svieh strana po plemenu
sunce od sunac ti isteče;
svak bo u djelu i imenu
od tvojieh se sviet'o reče!
U Buljonskoj staroj kući
mati se oca tvoga rodi,
u kieh Gofred sja mogući,
ki Jezusov grob slobodi;
a rodica tva čestita,
koje plemstvu slike ńe,
kraljica je glasovita
od cesarske Austrije;
slavni je cesar dundo tebi,
ki više svieh kruna sjedi;
a najveći svi pod nebi
kralji od krstjan bratučedi.
Ali na ke pute smione
zajedril' je ma plav mala,
ne bojeć se da utone
u pučini tvojieh hvala!
S'noviem zracim svjetlos stara
priobraža sunce u te,
o kraljeva, o cesara
sinu, i unuče i nepute!
Sve pohvale, ke govore,
da u djedieh tvojieh sjaju,
kako rieke sve u more
u samom se tebi staju.

89: a] *zagr.*: i.

Tebe svaka kripos visi,
svjet se u tebe s'mačem združa,
u oružju moguć ti si,
a glasovit bez oružja.
Mira zidnja sviem visoka,
vojske oklopjem svim pobijene
na trenutje tvoga oka
stavit' će se podložene.
Obećava slava sade,
i od slave većma istina,
da vas saj sviet da ne pade,
podprla bi tva visina.
Tvom velikom srcu toli
podobno bi carstvo bilo,
sve što žarko sunce okoli,
kad bi ti se podložilo.
Nu bi i tada veći bio
od cesarstva velikoga,
toliko si s'uzvisio
vrh svieh časti svieta ovoga!
Ti prividiš sve pameti,
znan, razborit, tih i stavan;
starac sviesti, mladac l'jeti,
visok mislim, djelim slavan.
Blagodarne tve su ruke,
svjeti mudro temeljiti,
srce uzmnožno, vriedne odluke,
svi načini plemeniti;
proz tvoj se obraz vedri vidi,
kako proz cklo, srce čisto,
i u misli i u besjedi
jedno imaš htjenje isto;
ćud bez varke u istini,
i blagoća i dobrota
od srca te kraljom čini,
i cesarom od života;
lica draga pogled mili
ne probugja bludne želje,

113. zidnja] *a:* zida. 116. podložene] *a:* potlažene. 146. probugja] *a:* probudglja.

ni čistoću tvoju sili
tugje ckvrnit' vik postelje;
ne smetaš se niednom smećom,
ni te oholi čes velika,
megju srećom i nesrećom
jednaka je tva prilika.
Čes je mnoga tvojih puka,
što tvoj kruni posluh daju;
gdi svak ini satren huka,
viek zlatni oni uživaju.
Ti u Livornu gradu haja
striet' po vodah gragje nove,
da im od svieta sa svieh kraja
samo na stan zlato plove.
U tvih rukah pravda čista
ne ugiba mjere od suda:
tiem podložna tebi mista
stoje u miru bez zla huda.
Tugja iman'ja ti ne stižeš,
hteć, svakomu da je svoje;
er k'o dobri pastir strižeš,
a ne dereš ovce tvoje.
Ali u tebi svegj jednako
milosrdje s' pravdom slove;
na pedepse stupaš lako,
tečeš hrlo na darove.
Tko je kripostan, tko je vriedan
ili u miru ili u boju,
za vas život u čas jedan
blagodarnos pozna tvoju.
Vrh koristi svih od svieta
ti svegj držiš nada svima
slavu božju i raspeta
Isukrsta pred očima:
po viteškoj za to sili
iz korablja tvojih s'uze
sinja mora sloboditi
od turačke klete guse.

159. kraja] *zagr.:* strana.

Er dobitne tvoje plavi
čim po moru silne trče,
pri sunčanoj tvojoj slavi
istočni se mjesec smrče;
pače usred Carigrada
Otmanović čezne i preda,
čim se od vitez tvojih sada
junačtvo mu pripovieda.
U isto doba pomoć jaku
šlješ cesaru, dundu tvomu,
suproć kletu i opaku
poluvjerstvu odmetnomu.
Tvoji junaci na sve strane
nevjernike rvu odmetne,
i cesarstvo njemško brane
od navale plahe i štetne.
Ali od vitez tvih sloboda
da je tolika, glas i slava,
čim hrabreni vojevoda
Pikolomin jaka je glava.
Njih životim u životu,
čim pravu oni vjeru brane,
triebi je, od pakla na sramotu
križ dobitnik da ostane.
Tim zmaj zaman od sjevera
proć cesarskom orlu prši;
vojska tva mu skube pera
i ognjena krila krši.
Ali je vrieme, da svit sluša,
kako ljubav u radosti,
druži tebe kralja od duša
kraljicu od liposti,
koj prie od zlatnieh prama stavi
narav krunu oko čela,
nego li onu, s' kom na glavi
čestita je i vesela.
Izpod zore svietlih oči,
s'nje pogleda suncu slična,
vedra lica sred istoči
sja razbludna gospodična.

Razumna je nje besjeda,
puna je dike i milosti,
zrcalo se u njoj gleda
od najvišieh svih kriposti.
I ona, kojoj svietla dikla
visociem se plemstvom resi,
iz česvine je zlatne nikla,
ka uzrastje do nebesi;
čeka vas sviet u okoli
u pokojnu mirnu vieku,
od dva sunca svietla toli
nova sunca da isteku,
kojih zracim, kako sada
vašiem, bit' će kratka mjera
od istoka do zapada,
od poludne do sjevera.
Nu kud veće mala ptica
s' nejaciem leti krili,
muklim glasom od slavica
natječući žuber mili?
Neka od Arna kufi bieli
čestitosti tvoje poju,
i oni slave pir veseli
i kraljicu, ljubi tvoju.
Duga pjesan kratku znan'ju
ni priliči, ni dotječe;
u sniženu ja mučan'ju
častit' vas ću iz daleče.

236. nova sunca] *a:* novi sunci. 247. pir veseli] *dubrov.:* priveseli. *zagr.:* preveseli. 250. priliči] *dubrov.:* priliče.

OSMAN.

a: Osman Gjiva Frana Gundulića. Vlastelina Dubrovačkoga. *b:* Osman složen i učinjen po prisvitlomu gos. Gjivu Gunduliću vlastelinu Dubrovačkomu godišta gos. 1621. *c. d.:* Osman spivan po Gjivu Frana Gundulića vlastelinu Dubrovačkomu.

PJEVAN'JE PRVO.

Ah, čiem si se zahvalila
tašta ljucka oholasti!
sve što više stereš krila,
sve ćeš paka niže pasti.
Vjekovite i bez svrhe
nie pod suncem krepke stvari;
a u visocieh gora vrhe
najprie ognjeni tries udari.
Bez pomoći višnje s' nebi
svieta je stavnos sviem bjeguća:
satiru se sama u sebi
silna carstva i moguća.
Kolo od sreće u okoli
vrteći se ne pristaje:

U Zmajevićevu rukopisu počinje se (?) Osman po izdanju Dubrov. stihovi:

Spjevam kako žena ohola,
u čaranju ustarana,
s'otmanskoga svietla stola
na tle obali cara Osmana,
i, neka mu već ne svane
u nijedno bio dan doba,
čini udušen da ostane
pod nogami tamna roba.
Tkoje smeće i nesklade
ona uvrieži i uzbuni
za opet, s glave ka mu pade,
sina u carskoj vidjet' kruni!
A to, neka može opeta
uza nj i ona uspeti se
na vladanje svega svieta,
ke s' njim i njoj ugrabi se.

2. ljucka] *a:* ljudcka, *b:* ljuska, *d:* ljucka *c.* ljudska; tašta] *d:* tašća. 5. vjekovite] *c*; *d.:* vikovite. 6. suncem krepke] *d*: nebom kripke. 7. u visocieh] *a:* visocieh, *d:* od visokih. 8. ognjeni] *a:* ognjen; tries] *d:* trisk. 9. bez] *b:* brez, *d:* brež; višnje] *b:* vičnje. 10. stavnos] *b. c.*: stavnost. *d:* stalnost; sviem] *b. c. d.:* svim; 11. sama] *a:* sva. 13. sreće] *c:* sriće.

tko bi gori, eto je doli,
a tko doli, gori ustaje.
Sad vrh sablje kruna visi,
sad vrh krune sablja pada,
sad na carstvo rob se uzvisi,
a tko car bi, rob je sada.
Proz nesreće sreća iznosi;
iz krvi se kruna crpe;
a oni, kieh se boje mnozi,
strah od mnozieh i oni trpe.
Od izdajstva i od zasjeda
ogragjena je glava u cara,
i u čas se zgoda ugleda,
od ke ne bi pametara.
O djevice čiste i blage,
ke vrh gore slavne i svete
slatkom vlasti pjesni drage
sviem pjevocim naričete,
narecite sad i meni:
kako istočnom caru mladu
smrt vitezi nesmiljeni
daše u svom Carigradu.
Znam, da bi se od prie htilo,
da ja pjevam, vi kažete:
ko se on rodi srećno i milo
caru Ahmetu prvo diete,
i po smrti oca svoga
s'ke pomoći, s'ke zasjede
vrh pristolja otmanskoga
Mustafa mu dundo sjede;
ko li se opet carsko misto
Mustafi ote, tere u slavi

15. eto je] *d:* sad je. 16. ustaje] *a. c. d. m.:* ostaje. 20. car bi] *c:* bi car. 21. nesreće sreća] *c:* nesriće srića, *d:* nesreće srića. 23. kieh] *b. c. d.:* kih. 24. mnozieh] *b. d.:* mnozih. 26. ogragjena] *c:* ogradjena, *d:* ograjena. 27. ugleda] *c:* gleda. 29. djevice] *b. c.:* divice. 31. slatkom] *c:* sladkom. 32. sviem pjevocim] *b:* sviem spjevocim, *c:* svim spivaocim, *d:* svim pivaocim. 34. istočnom] *b. c.:* iztočnom. 36. svom] *b. c. d. m.:* svomu. 37. htilo] *u rkp. a.:* htjelo. 38. pjevam] *c. d.:* pivam. 39. srećno] *c: d.:* srićno. 42. s'ke] *d.* čije; zasjede] *d:* zaside. 44. sjede] *d:* side. 45. misto] *a.:* mjesto.

na pristolje ono isto
sultan Osman car se stavi;
i on mlagjahan kako paka,
željan starieh slavu sresti,
podiže se na Poljaka
s'mnogom silom, s'malom česti:
ali da tiem pjesni moje
sasma duge ne izhode,
samo objav'te smrti svoje
hude uzroke, tužne zgode.
Vladislave, poljačkoga
slavna kralja slavni sinu,
čim tva puni slava mnoga
svega svieta veličinu,
na spjevan'ja ova obrati
veličanstvo vedra čela,
u kih ti ištem prikazati
nedobitna tvoja djela.
Kraljeviću glasoviti!
jur u smrti cara Osmana,
svemogućom tvom dobiti
zamn'jela je svaka strana.
Tim s' me trublje da sviet sliša
slavu tvoju svak čas veću,
ti svegj djeluj djela viša,
a ja pjet' ih pristat' ne ću.
Iedna u srcu uspomena
caru Osmanu bješe ostala,
da mu je vojska ne brojena
od poljačke ruke pala;
i da zemljom svom velikom
od tega se digla slava,

49. mlagjahan] *c:* mladjahan, *d:* mlajahan. 50. starieh] *c: d:* starih. 53. ali] *d.:* al'; moje] *d. z.*: ove. 54. izhode] *a. d.:* ishode. 55. *d. z.:* smrti objav'te vi njegove. 56. uzroke] *a.:* odluke. 57. poljačkoga] *b.:* poljaškoga. 58. slavni] *d:* vedri. 59. 60. *d.* čin' tva slava svita ovoga, da napuni veličinu. 60. svieta] *c: d.:* svita. 61. spjevan'ja] *c.:* spjevanja *c. d.:* spivan'ja. 63. ištem. *d.:* išćem 65. glasoviti] *b. d.:* plemeniti. 68. zamn'jela] *c.:* zamnjela *d.:* zamnila 69. tim] *d.:* s tim; sliša] *a.:* sluša. 71. djeluj djela] *b.:* diluj djela, *c.:* diluj dila *d.:* diluj dela. 72. pjet' ih] *d.:* pjevat'. 73. Iedna] *b. c. d. m. z.:* jadna. 74. bješe] *c. d.:* biše. 76. poljačke] *b.:* poljaške. 77. svom velikom] *c.:* sve kolikom, *ispravljeno*: svom velikom. 78. tega] tako *a. c: drugi* toga.

glaseć carskiem dobitnikom
kraljevića Vladislava.
Ili putnik kopnom jaše,
il' pomorac more brodi,
Vladislav se klikovaše
slavan carskoj pri nezgodi.
Gozbe časteć družba mila
i pastiri stada pase
strenitelja turskieh sila
popievahu u sve glase.
Jur na krilieh od vjetara
glas po svemu svietu prši,
ko kraljević silna cara
koplja slomi, sablje skrši.
U vedrini nad oblacim
s istoka mu do zapada
sunce upisa zlatnim zracim
ime, kojim slava vlada,
kažuć, da on pri Nesteru
istočnoga razbi zmaja,
leteć za njim u potjeru
sivi or'o do Dunaja.
Čim s' ovega diete oholo
pečali se, grize i mori,
misleć, da sviet vas okolo
tugjom hvalom njega kori,
kliče: ja ti, ah, nikako
kraljeviću ne zavidim;
sugjeno je bilo tako,
dobitnika da te vidim.

79. carskiem] *b. c. d.:* carskim. 84. carskoj] *d.:* carskom. 85. časteć] *m. z.:* čineć. 86. i] *c.:* il'. 88. popievahu] *c.:* popivahu. 85—88. *d.:*

Ako družba gozbe mila
časti i pastir stada pase,
satritel'ja turskieh sila
popivaše u sve glase.

89. krilieh] *b. c.:* krilih, *d.:* krilim. 90. svietu] *c. d.:* svitu. 92. koplja] *b.:* kopja. 95. zracim] *c.:* zdracim. 98. istočnoga] *b. c.:* iztočnoga, razbi] *d.:* ražbi. 100. do] *a.:* od. 101. Čiem s' ovega] *b.:* čiem s' ovoga, *c.:* čim s' ovega, *a.:* s' čina ovega; diete] *c.:* dite. 103. sviet] *c.:* svit. 104. hvalom] *a.:* slavom. 101—104. *nema u rkp. d.* 107. sugjeno] *c.:* sudjeno, *d.:* sujeno. 108. dobitnika] *d. m. z.:* dobitnikom.

Ni me manje sreća muči
tebi dobra, meni huda;
er komu se što odluči,
viek ne ubjegne tega suda.
Nu sve rane srca moga
i muke su i žalosti
s' neposluha viteškoga
i s' bojničke nevjernosti.
Ah, neumrli vitezovi
glasoviti Turci stari,
s' kiem dobiše vas svit ovi
moji djedi, vaši cari;
gdje načini vaši bojni
i djela su slavna ona,
u kieh izgled jes dostojni
viteškieh od zakona?
Vi u trudu dni vodeći,
snažna srca, smione obraze
kazahote podnoseći
ljetna sunca, zimne mraze.
U pogubah krepci uzrokom
od posluha vjere čiste,
tiekom polja, gore skokom,
rieke plovom prohodiste,
misleć, da je svake zliedi
trpjet' bolje, pače umriti,
neg' careve zapoviedi
s' neposluha pristupiti.
Sve požude, sve pohlepe
vigjahu se vaše mile;
jahat' bojne konje liepe,
i iz luka tratit' strile.

109. sreća] *c. d.:* srića. 111. er komn] *b.:* jer komu, *c.:* er tkomu. 112. viek ne ubjegne] *b. c. d.:* vik ne ubigne; tega] *a. c.:* toga. 116. bojničke] *d.:* vojničke, *a.:* bojnika; nevjernosti] *b. c. d.:* nevirnosti. 119. kim] *d.:* kimi; svit] *b.:* sviet. 120. djedi] *c:* didi, *d.:* dedi; cari] *c.:* stari. 121. gdje] *c. d.:* gdi. 122. djela] *c.:* dila, *d.:* dela. 123. kieh] *b. c. d.:* kih; jes] *d.:* jest. 124. viteških] *c.:* vitežkih. 128. ljetna] *b. c. d.* litna; zimne] *b. c. d.:* zimnje. 129. pogubah krepci] *a.:* pogubiah k ubci, *d.:* pogubah kripki. 130. vjere] *c. d.:* vire. 131. tiekom] *c.:* tikom, *d.:* tekom. 132. rieke] *b. c. d.:* rike. 133. zliedi] *b. c. d.:* zledi. 134. trpjet'] *b. c. d.* trpit'. 138. vigjahu] *a.:* činjahu, *a. b. c.:* svigjahu.

Paček svaki u odluci
za razkoše svoje obra:
sablju o pasu, kopje u ruci,
luk o plećah, konja dobra.
Bila vam su brašna hode
bez razluke svaka žita,
a poskupo hladne vode
pića ugodna, plemenita.
Konju i vami strehe općene
stahu noćnieh sred pokoja
kućarice opletene
od hrastovieh tancieh hvoja.
I vojvode i viteza,
i na kopnu i sred mora,
i postelja i trpeza
bješe koža zvieri od gora.
Pače u sjever posred zime
jezdeć mrazno Podunavje,
sterаše vam mnokrat svime
snieg postelju, stienje uzglavje.
Odjeća vas resi laka
svita sama i priprosta,
a za oklopje u junaka
srce i prsi bjehu dosta.
Grgjahote vi sva blaga
i sva plemstva, razmi ono,
što dobije sablja i snaga
vojujući svegj smiono.
Sugjahote, da nevolje
najveće su stat' bez rati,

141. paček] *b. c. d. z.:* pače, *a. m:* paček. 143. o pasu] *a.:* opasat'; kopje] *d.:* koplje. 144. plećah] *b.:* plećieh. *c.:* plećih. 145. hode] *d. z.:* u putu. 146. bez] *b.:* brez. 147. poskupo] *c.:* poskupno, a_1.: kladenac *d. z.:* a studenca bistra u skutu. 148. ugodna] *d. z.:* od vode. 149. strehe] *c.:* sriće, *d.:* strihe. 150. noćnieh] *c. d.:* noćnih. 151. hrastovieh tancieh] *c.:* hrastovieh tancih, *d.:* hrastovih tancih, *d.:* hrastovih tankih. 153. vojvode] *d.:* vojvoda. 156. bješe zvieri] *c:* biše zviri, *d.:* biše zvieri. 157. sjever] *c. d.:* siver. 158. mrazno] *a.:* mrazom. 160. stienje] *c.:* stin'je, *d.:* sten'je, a_1.: stieno 161. odjeća] *c. d.:* odića; laka] *d.:* lahka, *a.:* paka. 164. bjehu] *c. d.:* bihu. 165. grgjahote] *c.:* grdjahote, *d.:* grjahote. 166. plemstva] *b.:* plenstva, *a.:* plemenstva. 169. sugjahote] *c.:* sudjahote, *d.:* sujahote.

i da je umriet' vele bolje,
neg' izprazno dni trajati.
  Veljahote, da kudjelje
žene predu doma u tmini,
a junaci neprijatelje
da zatječu na ravnini.
  Držahote za čas svoju
i najveću diku i slavu:
za vašega cara u boju
izgubiti rusu glavu.
  Vapijahote: smrti prieka,
ne stavljamo pamet na te:
da se carstvo prostre, a neka
životi se naši skrate!
  Ah, blažena i čestita
koli doba vaša cienim!
Lasno dobit' krunu od svita
bi s' vitezim tač hrabrenim.
  Jaoh, a sada sve je inako:
i vojvode i vojnici
sve je otišlo na opako,
nevjerni su svi kolici.
  Na boj ide svak pod silu;
grije ga l'jeto, zima mu udi;
a oblače zlato i svilu:
ljucka obličja, ženske ćudi;
  ter pod zlatom dočim sjaju
u napravah bez procjene
neprijatelje pozivaju
ne na bijenja, neg' na pliene.
  Hodeć zemlju, brodeć vodu,
da u lasti plovu, hrane

171. umriet'] *b. c. d.:* umrit'. 176. zatječu] *b. c. d.:* zatiču. 177. čas] *c. d :* čast. 181. vapijahote] *b.:* vapiote; prieka] a_1. *b. c. d.:* prika. 186. doba] *a.:* dobro. 188. tač] *d. z.:* tak. 192. nevjerni] *b. c.:* nevirni. 189—192. *nema u rkp. a.* 194. l'jeto] *c.:* lito. *d.:* leto. 195. zlato] *a.:* svitu. 196. ljucka obličja] *b. c.:* ljudska obličja, *c.:* ljudska obliča. 197. dočim] *d.:* dočin. 198. bez] *b. c.:* brez; procjene] *c.:* procine. 200. bijenja] *a.:* bijenje, a_1 *c.:* boje. 201. zemlju] *d.:* zemljom; vodu] *d.:* vode. 202. lasti] *a.:* vlasti, *d.:* slasti;

spried jedeke u povodu,
naprćene zad sehsane.
Svioni su njih šatori,
stoli zlatni, na kijeh sjede,
ptica u moru, riba u gori
jestojske ih sliedom sliede.
Na trpezah vrhu saga
duge i obilne gozbe čine,
pijuć dokli svies i snaga
od vina im sviem pogine.
Pernice im razkošne su,
gdi u bludieh svu noć tonu
u mirisu i uresu,
proć naravi i zakonu.
Od momaka i od dvorana
svaki ogragjen u okolo
jaše u zlatu konja vrana,
glavu diže, gleda oholo,
ter se gizda, ter se diči
taštom slavom od junakâ:
vas u vidu i u rieči,
a u stvoru ništa paka.
Ah, koli krat pun nemira,
videć jednog od krstjana

203. u povodu] *d.:* oni vode; spried] *c. d.:* sprid. 204. sehsane] *a. d.:* seksane; naprćene] *c.:* naprtjene. 205. svioni su] *d.:* svilni jesu. 206. kieh sjede] *c. d.:* kih side. 207. ptica u moru, riba u gori] *a.:* riba u moru, ptica u gori. *Tako je kašnjom rukom ispravljeno i u rukp. b. c.: rkp. d. 207. 208:*

nie zlatom što ne gori,
ništa srmske bez obzide.

Dalje sliede u rkp. d. i u izd. m. stihovi:

Morsko stado, lov od gora,
povjetarce sve što uzdrži,
na krajima tihieh (*d.:* tižiem) gora
za jestojsku njim sadruži (*d.:* zadruži).

209. trpezah] *b.:* trpezam, *d.:* trpežah; vrhu] *a.:* svrhu. 210 duge i obilne] *d.:* tak obisni. 211. dokli svies] *b.:* dokle sviest, *c.:* dokli svis, *d.:* dokle svist. 212. sviem] *c.:* svim, *d.:* sva. 214. bludieh] *c.:* bludih, *d.:* bludu. 215. u — i] *c.:* i u — i u, *d.:* u—u. 217. i od] *d.:* i. 218. ogragjen] *c.:* ogradjen, *d.:* ograjen. 219. zlatu] *d.:* slavi. 220. gleda] *d.:* gl'jeda. 222. taštom] *d.:* tašćom. 223. vidu] a_1. *b.:* vidjen'ju, *c.:* vidin'ju, *d.:* vigjen'ju. 224. stvoru] *d.:* delu. 226. videć jednog] a_1 *b.:* vidjeh jednog, *c. m.:* vidih jednoga, *d.:* videć koga; krstjana] *d.:* kršćana.

gdi ih na jata goni i tira,
kako ovce sa svieh strana,
viknuh, skočih sam na konja
bojnik u jedno i vojvoda,
pri sramotom bezakonja
ne pazeć se od nezgoda.
Pače ne ostah za osvetit'
tej prikore sasma grube,
vraćat' ovieh, oniem prietit';
ne mareći za pogube.
Ah, zločesti i ne znani
od šta ste se, rieh, pripali?
Je da i vi k'o i krstjani,
po dvie ruke nieste imali?
Je da i oni niesu ljudi?
Je da i u vas srca nie?
Što vas straši? Što vas trudi?
Tursko staro smjenstvo gdi je?
Bolje vam je smrt stignuti,
i u boju s'kopjem pasti,
neg' li tako poginuti
bez zamjene i bez časti.
Nu zaman se snaga muči,
jezik vika, ruka udara;
er od ovieh strah se stuči
s'neposluhom janjičara.
Spaholjani, ki sred rati
rvahu se još smioni,
ko ovi počeše ustupati,
uzmakoše prešno i oni.
Ovo uzroči, me bojnike
leški mači da posieku,

227. ih na jata] *d.:* na jata ih. 228. svieh] *c. d.:* svih. 231. *tako svi rkp. do* a_1*.:* pri sramotnom bezakonju, *prema čemu*, 229. konju. 232. ne pazeć] *d.:* ne pazeći. 235. ovieh oniem] *c.:* ovih onim, *d.:* onih ovih. 236. za] a_1. *a. b.:* na 240. dvie nieste] *c.:* dvie niste, *d.:* dvi niste. 241. niesu] *c. d.:* nisu. 242. nie] *c. d.:* nije. 244. smjenstvo] *c.:* sminstvo. 246. kopjem] *d.:* kopljem. 248. bez zamjene] *c.:* brez zamine, *d.:* bez zamine. 249. muči] *a.* a_1. *d.:* izmuči. 250. jezik] *d.:* ježik. 251. er od ovieh] *a.:* er do ovieh, *b d.:* jer od ovih *c.:* er od ovih. 253. spaholjani] *a.:* spaoljani. 255. ko ovi] *a.:* kom. 256. prešno] *b.:* spješno.

i od krvi druge rike
kraj Nestera da proteku;
  pače, da ta rieka svudi
napuni se i zajazi
telesima mrtvieh ljudi,
kieh poljačka vlas porazi.
  Ali hoću u naprieda,
da ma ruka svietom vrti,
i ona sama zapovieda
vrh života i vrh smrti.
  Čim mi cari štete svake
i našega smo uzrok vaja,
ki častimo ne junake,
neg' hotime od saraja,
  i hoćemo: tko od prie
služeć bludno dni provodi,
s'neprijateljim da boj bije,
i da vlada i gospodi.
  Mi za uzmnožit' veće zlata,
ne gledamo niedna ina,
ter junačka što bi plata,
sad je carska trgovina;
  ali trg se carski tjera
i od trgovac namjesnika:
zgone, u vojsku skup pastiera,
a plata im je od bojnika.
  Tim pastieri iza stada
vojevodam pod ovacim

259. rike] *d.:* rieke. 261. ta rieka] *b.:* taj rieka, *c.:* taj rika, *d.:* ta rika. 263. telesima] *b.:* tjelesima; mrtvieh] *c. d.:* mrtvih. 264. kieh] *c. d.:* kih; vlas] *b. d.:* vlast. 265. naprieda] *b. c.:* naprida. 266. svietom] *c d.:* svitom. 267. zapovieda] *c.:* zapovida. 270. i našega] *a.:* u našega, *d.:* i svoga, *z.:* i svega. 272. saraja] *d.:* seraja. 278. niedna] *c.:* nidna. 279. junačka] *b.:* junaška, *d.:* junaka. 281. tjera] *c.:* tira. 282. namjesnika *b. c.:* namisnika. 283. pastiera. *c.:* pastira. 284. plata im je] *a.* a_1.: plaćaju se. *281—284 u rkp. d.:*

Od čobana i pastira
trgovačkih namistnika
ali trg se carski tira
skupnom plaćom od bojnika.

285. pastieri] *b. c. d.:* pastiri.

kako hoćeš da ikada
udriti se smiju s'junacim?
Ne, ne, istočni bojni puci,
začeo sam djela veća,
u ovoj sablji, u ovoj ruci
svieta je udes, vaša sreća.
Car Lesandro primogući,
u vremena starieh l'jeta
mlad k'o i ja vojujući,
dobi carstvo svega svieta.
A i Suliman car hrabreni,
pradjed slavni moga djeda,
sablju opasa vrsnik meni,
i vojskami zapovieda.
Dva cara ova još odavna
za izgled stavih željam mojim:
njih ću sliedit' djela slavna,
dokli vas saj sviet osvojim.
Hrabrene su ove sprave;
ja znam, što ću, i što je triebi.
Prista, i pun želje od slave,
stvari uzmnožne zače u sebi.
Carska blaga ne brojena
u istok odniet' mis'o obraća,
i pisma, u kieh šte se imena
od svieh vitez, kieh on plaća;
a to, da tuj, ne pazeći
sipat' pinez od svudjere
ki uzmože skup najveći
od junaka izabere;

288 udriti] *d.:* udarit'. 289. istočni] *c.:* iztočni. 290. djela] *c. d.:* dila. 291. *b. c.:* a u ovoj sablja ruci, $a. a_1$.: a u ovoj sablji u ruci. 292. svieta] *c. d.:* svita. 293. Lesandro] *b. c.:* Lehsandro. 294. vremena starieh l'jeta] *c. d.*. vrimena starih lita. 295. k'o] *c.:* kako. 296. svieta] *c. d.:* svita. 298. pradjed djeda] *c.:* pradid dida, *d.:* praded deda. 300. zapovieda] *e.:* zapovida. 302. izgled] *d.:* izgl'jed. 303. sliedit' djela] *c.:* slidit' dila *d.:* sledit' dela. 304. dokli] *d.:* dokle; saj] *d.:* ja; sviet] *c. d.:* svit. 305. ove] *d.:* moje. 306. triebi] *d.:* tribi. 310. odniet'] *c. d.:* odnit'; mis'o] *b.:* misao, *d.:* misal. 311. kieh] *c. d.:* kih. 312. svieh kieh] *c. d.:* svih kih. 313. pazeći] *d.:* pažeći. 314. svudjere] *d.:* svudere. 316. izabere] *d.:* ižabere.

k janjičarom ter saviše
vele veći broj iz nova
po izboru još ispiše
od istočnieh vitezova;
a i čete spaholjana
dva krat veće s' tiem učini
s nova skupa izabrana,
s' kim ih združi i sjedini;
neka se uzdom tom ukrote,
i poslušni u naprieda,
ne štedeći sve živote,
lete, gdi car zapovieda.
Jošte odluči u svoj volji,
pod zakletvu paček reče:
tko se ukaže junak bolji,
da čas prid njim višu steče,
na vladanja carska svoja
hteći, samo da se uzvise,
ki dobiju čas sred boja
s' neprijateljim rvući se;
ter ne pinez, blud i žene,
neg' li sama krepos gola
put od milosti i od sciene
u carskoga bude stola.
Blagodarstvom ovacime
svemoguć se izit' nada,
i u kratko prostriet' vrieme
s' istoka se do zapada.
Ovu odluku stanovitu,
pod zakletvu i pod vjeru,

317. k janjičarom *d.:* janičarom. 319. ispiše] *c.:* izpiše. 322. tiem] *c. d.:* tim. 325. neka] *d.:* nek' 326. naprieda] *c. d.:* naprida. 327. sve] *b. c.:* svoje. 328. zapovieda] *c. d.:* zapovida. 329. Jošte] *d.:* još. 331. tko] *d.:* kî. 332. višu] *b.:* višju, *d.:* veću; čas] *b. d.:* čast. 335. čas] *b. d.:* čast. 336. rvući] *c.:* rveći. 338. sama krepos] *b.:* samo krepost, *c.:* sama kripost, *d.:* samo kripost. 339. *a.:* put milosti i od sciene, *b.:* put od milosti i od ciene, *c.:* put od milošti i od sciene, *d.:* od milosti i od cene. *m. z.:* od milosti i sciene. 340. u] *m. z.:* do. 343. prostriet' vrieme] *b.:* prostriet' vrime, *c.:* prostrit' vrime, *d.:* prostrit' vrieme. 344. istoka] *c.:* iztoka. 346. vjeru] *d.:* veru.

najprie učini on očitu
glavi od paša Dilaveru,
  s' deset tisuć ki bojara,
u istočnoj skupnieh strani,
lanjsku jesen mlada cara
od poljačke sile obrani;
  tim car pašu velikoga
Husaina smaknu onada,
a uzvisi slavno ovoga,
da u sve mjesto carstvom vlada.
  Nu što njemu ne zataja,
još i hogji svomu objavi,
i hadumu od saraja
bielieh vila crnoj glavi.
  Pak svakomu, da se muči
mis'o ovoga dogovora,
za koristan svjet odluči
bogoljubstvom skrit' ju z'dvora.
  Za to glase prosu opeta,
i svakomu čini znati,
da grob sveca Muhameta
na Meci će poć' klanjati;
  a od tole put krajina
pomorskieh svrnut' reče,
Sidonskoga Emirina
s' odmetnicim da posieče.

PJEVAN'JE DRUGO.

  O mladosti tašta i plaha,
koja srneš s' nerazbora

347. najprie] *c.:* najpri. 350. *a.:* ke u istočnoj skupi strani; istočnoj] *c.:* iztočnoj; skupnieh] *b.:* skupjeh, *c.:* skupnih. 351. lanjsku] *a.* a_1.: lansku. 354. Husaina] *b. z.:* Huseina. 355. uzvisi] *b.:* uzviši. 356. mjesto carstvom] *a.* a_1.: mjesto carstvo *c. d.:* misto carstvom. 358. hogji] *d.:* hoži. 359. saraja] *d.:* seraja. 360. bielieh] *b.:* bielih, *c. d.:* bilih. 362. mis'o] *b.:* misao, *d.:* misal. 363. svjet] *c.:* svit, *d.:* svet. 364 skrit' ju] *b.:* skriti, *c.:* skrit je. 367. sveca] *c.:* svetca. 368. na Meci] *a.:* na njega, *c.:* na Mečit *m. z.:* na Meku. 367. 368. *rkp. d.:*

Na grob sveca Muhameta
da u Mečit će poć' klanjati.

370. pomorskieh] *c.:* pomorskih.

bez bojazni i bez straha,
gdi poguba tva se otvora,
smiona si i slobodna,
za što ne imaš misli u sebi;
trudna dila tim su ugodna,
i najteža laka tebi.
U ponosnoj tvoj pohlepi
sinje more mlaca utopi,
komu vosak perje obliepi,
a sunčani zrak raztopi.
Tebe uza se i oni ima,
ki sred voda u ognju zgori,
gdi se s' kolim sunčanima
satarisa i obori.
Car Lesandro s' tobom hode,
sit jednoga svieta slave,
plaka, da se još nahode
novi svieti i države.
S'tebe i Otmansko plaho diete
sada srne sa svom vlasti,
ne razbiruć od prie štete,
u ke pak bi mog'o upasti.
Ah, u istok, care Osmane,
mlagjahan se još ne puti,
dokli vjerne i uzdane
tve svjetnike budeš čuti.
Mudro su oni razmislili,
što još mlados tebi ne da,
ka sve volje samo sili,
ka na dalek ne pogleda.
Pršeće su tve odluke,
prividjenstva er ne imaju;
prednje zgode za nauke
l'jeta bo ti još ne daju.

3. bez—bez] *a.*: brez—brez. 8. i] *c. b.*: a; najteža] *b.*: najtežja; laka] *d.*: lahka. 10. mlaca] *b. c.*: mladca. 12. zrak raztopi] *c.*: zdrak raztopi, *d.*: zrak otopi. 14. voda] *d.*: vode. 15. kolim] *d.*: koli. 17. Lesandro] *b. c.*: Lehsandro. 19. još] *m. z.*: ne. 22. sa svom] a_1. *a.*: svojom. 25. istok] *c.*: iztok. 27. vjerne] *b.*: učne; uzdane] *d.*: ufane. 30. još mlados tebi] *b. z.*: još tebi mlados. 31. *a.* a_1. *z.*: u svevolje samoj sili, *m.*: ka svevoljom samosili. 33. pršeće] *b.*: pržeće, *d.*: przeće. 36. bo ti] *d.*: tvoja.

Tvom zelenom primal'jetju
zrelieh dana jesen doć' će:
prie vremena nemo' u cvieću
slavi tvojoj trunit' voće.
Pridobivat' neprijatelje
i podlagat' nepodložne,
plemenite toj su želje,
misli hrabrene i uzmnožne;
nu od pogube ne čuvati
ni tvrdit' se od zasjeda,
smiona će se plahos zvati
bez razbora i bez reda.
Tako gusti gaj sred gora
liep se i zelen s' dvor zamjeri,
a u tamni skut zatvora
ljute zmije, vrle zvieri.
Tim Dilaver, pokli začu
prešne odluke mlada cara,
svak čas mis'o ćuti jaču
i pogube nove stvara.
Svegj nahodi u pameti
veće sumnje, vrlje strahe,
da ne može tim, neg' rieti
carske sprave sasma plahe.
Za to prie neg' se krene
mlad car izvan Carigrada,
podiže se da spomene,
što ga straši i pripada.
S' učiteljom i stražnikom
ženskiem k' caru hrlo poje,
znajuć pod kletvom da velikom
car se i njima odkrio je.
Došad svaki glavu skloni,
sprid na prsi desnu stavi,
skut na usta carski doni,
i ponižen sviem se objavi.

38. doć' će] *b. c. d.*: doće. 48. bez—bez] *b. c. d.*: brez—brez. 51. skut] *a.*: skup. 66. k' caru] *b. d.*: caru. 67. znajuć] *a.*: znav se. 68. car se] *a.*: car. 69. došad] *b.*: došav. 72. ponižen] *a.*: slovim.

Usred mjesta izpisana
zlatniem cvietjem više modra
pristolja su carska izbrana
u prilici zlatna odra.
Vrhu saga tkanieh zlatom
stoji tugdjela z'gar crvena,
zlatnom žicom i bogatom
sva napravom izvezena.
U zelenoj tuj haljini,
zlato i biser ku nakiti,
s podvitiem sprid kolini
sjedi Osman car čestiti.
Veo na rusoj glavi okolo
snježan svit mu je u sto diela,
a u kamenu dragu oholo
sunce sja mu vrhu čela.
Vrh kamenka svim bogata
siva perja trepti kita,
tankom žicom čista zlata
u drag način liepo svita.
Mlagjahan se car ponosi
izpod toga liep nad svima:
crne oči, zlatne kosi,
a rumeno lice ima.
Mahnu rukom i uputi
na mjesto se svjetnik svaki,
odkli, za odkrit' sve što ćuti,
poče vezier govor taki:
Šaviše je (on pokliče),
gdi car slavni zapovieda,
da se jedan rob iztiče
ulagati svih besjeda.
Nu čas ova, na koju me
milos carska uzvisila,
udahniva smjen'je u me,
a za slavu carskieh dila.

74. cvietjem] *a.*: slovim. 77. tkanieh] *a.* a_1.: tkanim. 78. tugdjela] *c.*: tugdila, *d.*: tujdila, *z.*: tudjela. 85. veo] *d.*: vel. 86. svit] *d.*: savit. 88. sja] *d.*: sije. 90. siva] *a.* a_1.: sinja. 93. ponosi] *c.*: podnosi. 104. svih] *c.*: svojih. 106. uzvisila] *b.*: uzvisjela. 107. udahniva] *c. d.*: udahnjiva.

Viteški uče neposlusi,
s'kih poljačka dobit slidi,
da tko jednom zlo okusi,
drugi put ga tja prividi.
Kud kučaju me besjede,
ako tvoje carstvo prosi:
jedno sunce vrh nas grede,
sviet jednoga cara nosi.
Mustafa ti dundo žive
i š njim mnozi u željen'ju,
s'nove tvoje suprotive,
da opet na taj sto ga uspenju.
I bratja ti živu istino;
ali mati Mustafina,
žena ohola, ne misli ino,
neg' uzvisit sebe i sina.
I da joj se toj kad zbude
(višnja ukloni kob desnica)
ne bi ošla tvorbe hude,
za utvrdit' se vik carica.
Bratju bi ti bez milosti
podavila i poklala,
neka u tmine iz svjetlosti
i drugi put ne bi upala.
Vele ona zna i smije,
vele se od nje pripovieda,
šapat, žamor vas umije
vilovitieh od besjeda.
Ona sama usred tmina,
u najgluše doba od noći,
kad zasjede ke zapina,
zovuć pak'o k' svoj pomoći:
s'lievom nogom stane izutom
raspasanoj u haljini,
prospe kose, crniem prutom
oko sebe krug učini;

113. kučaju] *a.:* kazuju. 126. kob] *a.:* toj. 127. ošla] *a.:* uzela. 129. bez] *b.:* brez. 131. iz] *a.:* bez. 138. najgluše] *b.:* najgluša; od noći] *d.:* noći. 139. kad] *a.:* rad; zapina] *d.:* sapina. 140. k'svoj] *a.:* svoj. 142. raspasanoj] *c.:* razprsanoj.

pak nakazni i sve srde
po imenu zvati klikne,
i strašive kletve i tvrde
neposlušnim dusim vikne.
·Glas je, da ona od djetinje
mliečne puti pomas huha,
i na ovnu priko sinje
noći leti vragoduha,
na kom jaše svegj bez straha
k' planinskomu vilozmaju,
gdi vještice podno oraha
na gozbe se strašne staju.
Rieč je, da prie čarajući
glad ti u vojsku posla iz pakla,
ki ti veće neg' mogući
mač poljački vitez zakla.
Vilenika roditelja,
vješticu joj mater glase;
na granicah od Rdelja
u Ugrovlasieh rodila se:
od njih na z'o put se stavi
i na djela strašna i kleta,
da bio mjesec okrvavi,
žarkom suncu svjetlos smeta.
Crni vedrinu od nebesa,
sitne zviezde zgar priteže;
more smuća, zemlju stresa,
povjetarce vihrim žeže.
Zgrade ori, njive hara
trieskom, gradom, zlom godinom;
priobraža se i pritvara
pticom, zvirim, dubom, stinom.
Odmetna je kaurkinja;
pokli u vjeri toj se zače,

147. strašive kletve] *d.:* strašljive kljetve. 148. dusim] *b. d.:* duhom. 151. ovnu] *a.:* konju. 155. vještice] *b.:* vješćice, *d,:* višćice; podno] *b.:* pod dno. 160. mač] *c.:* meč. 162. vješticu] *d.*: višćicu. 163. granicah] *d.:* glavicah. 165. z'o] a_1. *b.:* zao, *d.:* zal. 166. kleta] *d.:* kljeta. 167. bio] *d.:* beli. 170. priteže] *d.:* poteže. 175. priobraža] *b.:* priobraza. 176. zvirim] *d.:* zvirjom 177. 177. kaurkinja] *a.:* karuchinja *ozgo izpravljeno:* ugrovlahinja, *d.:* ona grkinja. 178. pokli] *a. d.:* a u, *m. z.:* jer u.

nevjerna je sad turkinja:
svi zakoni se od nje tlače
Ne ima od duše sve spoznan'ja,
ni drugoga boga sluša;
njoj su u njoj sva uzdan'ja,
ona njoj je bog i duša.
Ljubi sina, u koliko
po njem se uzda sviet vladati,
i za to steć, niedno priko
djelo izvršit' vik ne krati.
Do carskoga istom stola,
odkli pade, da uzrasti,
ne gleda ona (tač je ohola)
zlata, snage, vjere i časti.
Nie liepa; nu hitrosti
zna, s kojim se vid zasliepi;
u raskošah i milosti
obliepi se, dokle oliepi.
Ugrovlaški vojevoda,
žudeć liepos po pogledu,
za poklon ju caru poda
Mahometu tvomu djedu.
Sve se ovo od nje kaže,
sve ovako je li, nie li?
Ja mnim mnogo da se laže;
nu se istine vele veli.
Tim potrebne ja tri stvari
tve svjetujem carstvo sada,
ako u istok poći mari
iz staroga Carigrada:
da drugoga cara prvo
ovdi živa ne ostavi;
er se u suho lasno drvo
oganj primi i pojavi;
pak da mater i Dauta,
Mustafina zeta, umoriš,

181. spoznan'ja] *d.:* poznan'ja. 186. uzda] *d.:* ufa. 189. istom] a_1. *a.:* ištom. 191. tač] *a.:* zač, *d.:* tako. 194. s kojim *a. d.:* s kojom, *c.:* kojom. 195. i] *b. c. d. m. z.:* u. 196. oliepi] *c. d.:* oslipi. 199. ju] *c. d.:* je. 201. ovo] *c.:* ovako. 212. primi] *d.:* prime.

i sve, što ti prieča puta,
da raztriebiš i oboriš;
a za bratju najposlie
megju mudriem rieč je taka:
da velika rieka nie,
ka se u vele dieli traka.
Vezier, cara ki je najbliže,
veće usta sva zatvori,
učitelj se hogja diže,
i ovako progovori:
Rob, ki vjerno dosle uči,
da se u znan'ju carstvo uzmnoži,
da se uzmnaža, sad odluči,
s' carskom slavom zakon boži.
Kroz ma usta čuj svjet stavni,
koji me nebo riet nadiše;
ja redovnik, ti car slavni,
a bog višnji svieh je više.
Nemo' slavni care od cara,
u pogubi tvoje glave
da Otmanska kuća stara
trepti, i š' njom sve nje slave,
ter joj s' priekom pak nezgodom
zgine u tebi, što je resi,
gdi čestitim još porodom
utvrdio stola niesi.
Prosti, prosti gospodine,
ako budem riet' odveće;
zatajati ne ima istine,
tko u svietu izdat' ne će.
Neka istina mjesto ima,
a ma glava taj čas padi
pod nogami evo tvojima
roba starca, care mladi!
Hvalim carstva tvoga odluke
i vezierove uspomene;
nu ako dobre kad nauke
ču od tvoga sluge mene,

215. prieča] *d.:* priči, *z.:* prieči. 232. višnji] *b.:* vičnji. 230. koji] a_1. a_2.: ki.

vidi mi se spomenuti,
da tve carstvo ljubi pravu
uzme, prie neg' se uputi
boja istočna sliedit' spravu;
ne robinju ne poznanu
od koljena potištena,
neg' gospogju izabranu,
svietle kuće, slavna imena;
za što, ako te sam na licu
ures liepi uzprimaga,
ter robinju za caricu
od ne znana uzmeš traga,
u kojoj se nać' će muci,
spomenujuć zgodu hudu,
tvoji sinovi, tvoji unuci,
i nakon njih koji budu?
Ah, razmisli sa mnom sada,
što će rieti od njih svaki?
Pun nemira, smeće i jada
daće tužbam govor taki:
Man se brojim od slavnoga
Otmanskoga je kol'jena,
ako je žena oca moga
pastirica zaplienjena.
Djedi mi su svi očini
cari istočni privisoci;
smerni gorštaci u planini
matere su moje oci.
Djeda očinieh bojna ruka
grad pod sabljom vlada ovi;
djed materin svaki huka
s'teškiem zalom za volovi.
Djed moj carski zgradi i sasta
dvor, ki sunčan zrak nadsiva;
djed goranin splete od brasta
kućaricu, gdje pribiva.

253. spomenuti] *m. z.:* spomenut' ti. 254. ljubi] *b.:* ljubu. 255. prie] *b. d.:* od prie, *c.:* prija. 265. nać' ćo] *rukopisi:* naćo. 269. sa mnom] *d.:* s manom. 272. tužbam] *b.:* tužben, *d.:* tužbom. 276. zaplienjena] *c.:* zarobljena. 285. moj carski] a_1.: car svaki *d.:* ded mi svaki. 286. sunčan zrak nadsiva] *a.* a_1.: sunčan zrak obsiva, *c.:* sunčan zdrak nadsiva, *d.:* sunčen svejer siva.

Dvorili su kitni zlata
jednieh plemići usred grada;
druziem grad je bio pojata,
a dvorani drobna stada.
Oni istočni zmaji ognjeni
prikriliše sviet u slavi;
svaki gusar ovieh plieni,
i na vrat im uzu stavi.
Ah, dvie vrste protivnije,
i razlike toli u sebi
tko sad vidi, tko li prie
vidje združit' vik pod nebi?
Komar s'orlom, a mrav s'lavom
vik poroda ne izvede,
a ovčarica s'svieta glavom
hoć' da ragjat' care grede?
Cesar njemški, kralj franački,
španjska kruna, Leh čemerni,
i britanski mač junački,
i ćesel-baš poluvjerni,
knez moškovski s'prekopskijeme
haračarom, i gospoda
sva od svieta ištu pleme
suproć sebi cieć poroda:
a ti sam, ki na svem sviti
kralj si od kralja, car od cara,
za dostojan plod viditi,
kćer ćeš uzet' tamna ovčara?
Ah, nie čudo, da nejači
trag Osmanov svegj izlazi:
krv divjačna uzdivjači,
plemstva u ženah tko ne pazi.
Da sred srca, nescien', tvoga
ti bi čuo želje od boja,

290. jednieh] *a. z.:* jednim. 289. i 290. *rkp. d.:*
dvori mi su kitni zlata
dvoreni od plemić usred grada.
291. bio] *d.:* bil. 294. prikriliše] *b.:* prikrili su. 295. plieni] *a.:* splieni. 303. s'svieta] *b.:* svieta. 306. španjska] *b.:* španska. 309. s prekopskijeme] *a.:* i prekoskime. 318. Osmanov] *c.:* Otmanov, *d. m.:* Otmanski, *z.:* osmanski. 321.da sred] *b.* : nasred'; ne scien] *d.:* nu čin.

da od kol'jena kraljevskoga
nie kaduna majka tvoja.
Od ruskieh cara izhodi,
Miholjskoga kći je bana,
svietliem očim bio dan vodi,
l'jepota je nje sunčana.
Tatarin ju ocu ote
i tvom ćaćku caru Ahmatu
za zamjernos od l'jepote,
svu u suhu posla zlatu.
Grčkieh cara i despota
raškieh kćeri gospodične,
rajska bješe kieh l'jepota,
bjepu carom ljubi slične.
Tvoji djedi toga cieća
unuci su bili cara:
slavna Ivana Palkošića,
Gjurgja despota i Lazara.
Pače zmaj se oviem putom
u orlovo gniezdo umjesti,
i prid bojnom sabljom ljutom
prsten pirni ču se ul'jesti.
Za to i milos tva čestita
ne robinje, neg' gospoje
od kol'jena plemenita
za ljubovce išti tvoje.
Uzmi dvie, tri i četiri,
rajske slike svaka budi,
iz svieh strana izabiri
liepos, ku ti srce žudi.
S'izbranom ćeš ljubi otiti
ti pokojit' bojne trude,
a svekra ćeš ostaviti,
da ti ovdi carstvo bljude.
Ti ćeš stjecat' porod novi,
nova mjesta, nove sriće;

325. ruskieh] *b.*: rusieh; cara] *a.*: srca. 326. Miholjskoga] *c.*: Miholskoga. 330. ćaćku] *a.*: ćaći, *b. d.*: ćajku; Ahmatu] *a. b. d.*: Ahmetu. 334. kćeri] *b.*: ćeri, *c. d.*: hćeri. 336. ljubi] *b.*: ljube. 339. Palkošića] *b.*: Crnovčića *c.*: Crnoovića. 349. i četiri] *a. m. z.*: četiri. 355. svekra] *m. z.*: tasta. 356. *a*: da ti carstvo ovdi bljude; *d.*: da ovdi carstvo tvoje bljude.

a on čuvat' grad će ovi
i od bratje ti straža biće.
Ni mož' sumnjit', da on tada,
kad se vidi u visini
sred staroga Carigrada,
odmetnik se ne učini.
Tko Otmanović nie od starieh,
sablju Otmansku ne ima u ruci:
a on će imat' dio u carieh,
koji mu će bit' unuci.
Tve ćeš carstvo podpriet' tako,
i bez misli putovati,
i utvrgjen krepko i jako,
najčestiti car se zvati.
Hogja dospje; ali smino
slidi za njim hadum crni:
Slavni care, tač jedino
vas trag gubit' svoj ne srni.
Caricu uzmi, razlog prosi,
da od nje stečeš porod mio;
nu ne davi prie, nego si
sinovim se poštapio.
Robu je ovo dosta odkriti,
diljit' rieči triebi nie
pred oniem, ki na sviti
vele može, mnogo umije.
Za to ako je vaša želja
u istok s' vojskom putovati,
od Poljaka neprijatelja
utvrdit' se prie ne krati.
Dvjema sabljam na dvie strane
mučno vlada jedna ruka;
a sve pustit' bez obrane,
za inieh hitat', zla je odluka.
Najprie mudar način gleda,
da uzdrži što je njegovo,

359. grad će] *c.:* grad ti će. 361. sumnjit] *b.:* sumljit', *c.:* sumnit'. 364. ne učini] *b. c.*: tebi. 368. koji] *a.:* koje. 373. smino] *b.:* smiono. 375. tač] *d.:* tak; jedino] *d.:* usilno. 382. triebi] *b.:* trieba, *c.:* triba 384. *a.:* mnogo može, vele umije. 385. Za to] *c:* Samo. 391. sve] *c. d.:* svoje; pustit'] *a.:* puštat'.

prostire se pak naprieda
i prihita jošte novo.
Carstvu tvomu cieća toga
spomenut' se meni vidi,
s' krunom kralja poljačkoga
s' prva iskat' da mir slidi.
I pozn'o si i vidio
sred krvava ljuta boja,
gdje sam glavom tvom si bio,
koli je teška sila svoja;
hugje i gore ne išti čuti
(višnji ukloni tuj nevolju),
ako u istok ti se uputi,
a on ostane sam na polju;
koje strane, ki li puci
oprieće se kraljeviću,
ako dobit nosi u ruci,
a na vedru čelu sreću?
Tko vojvodi i vitezu
Kotkoviću da odoli?
Radovilskom ko li knezu,
bojnom slavom ki se oholi?
Koji miri da ne padu,
ban Zborovski ke nastupi?
Ku li tvrgju i ogradu
da Zamoški ne razlupi?
Ali obranit' tve države
ka će oružja, čije desnice
od hrabrene Krunoslave,
Korevskoga vjerenice?
Na konju se mnokrat ona
tište poljskieh iz tabora,
i slobodna i smiona
doprie do istieh tvojieh šatora,
gdje u slici ognja živa
reseći je teško oklopje,

396. *a.:* i prihitat' jošte novo, *c. d. m. z.:* i prihitat' ište novo. 414. Kotkoviću] *m.:* Kodkieviću, *z.:* Hodkieviću. 418. Zborovski] *b.:* Starevski, *a.:* Stavavski. 420. Zamoški] *b.:* Zamoski, *d.:* Zamorski, *m. z.:* Zamojski. 422. čije] *b. d.:* ke. 430. je] *b. c.:* ju.

silno carstvo tve poziva
i na sablju i na kopje.
  Prosti care, ako začu
smiono hvalit' tve zlotvore:
sam si u poljskom pozn'o maču
istine ove me govore.
  Nu nie čudo, da obrane
proć njima se ne nahode:
vojske im su izabrane
od vojvoda i gospode.
  Odrvat' im moć' se nije:
strašne i vrle njih su sprave,
svaki se od njih za čas bije:
i za ime steć' od slave,
  megju kopja, megju mače
proz led teče i proz vodu,
i u oganj živi skače
u slobodi za slobodu.
  Tim ako mir š njima žudi
tva vlas sklopit', care od cara,
s' pomnom stražom čuva' i bljudi
Korevskoga tamničara.
  Pače tvrdieh od obzida,
gdje je zatvoren, oblas vaša
pomnu i uzdanu stražu prida'
komu od vjernieh tvojieh paša;
  er toliko junak slavni
glasovit je sred Poljaka,
svi kolici da su spravni
za odkup njegov činit' svaka.
  Prista svaki od svjetnika,
a car stavno kliče u glasu:
živi dundo, sva kolika
i ma bratja živa da su;
  bog ukloni, da onoga
smrtnom ranom vik ozledim,
vrh pristolja ki ovoga
sjedio je, gdje ja sjedim.

444. steć'] *a.:* steći. 446. proz—proz] *c.:* kroz kroz, *d.:* skroz skroz. 455. prida] *a. c.:* poda. 463. živi] *m. z.:* živ i.

Ako sam ja sad uzmnožan,
i on u bitju bi mojemu,
i ko je život svoj podložan
meni, i moj tač bi njemu.
Nu ću uzmnožit' straže take
dundu i bratji na pohodu,
da od zasjede svake opake
utvrdiću mu slobodu.
A maćeha oca moga
da od pastorka mrzi sina,
čudit' mi se nie od toga:
to je općena svieh krivina.
Neka ona gore oblieta,
i po tminah noćnieh jaše,
sugjena mi ne bud' šteta,
vilinstva me nje ne straše!
Nu sad hrlo gdje prostiru
države se me velike,
sve gospogje da se izbiru
svietle krvi, rajske slike.
Za tiem, po tom bio dan svane,
poklisar se naš odieli,
ter Poljakom od me strane
mir ponesi, ki svak želi.
A na stražu stani jedan
Korevskoga tamničara,
neka u napried nie vriedan
utjecati već s'privara.
Crnac hadum odi skoči
i iznać' se vile obeća
zlatnieh vlasa, rajskieh oči,
u kieh svjetlos sja najveća.
A odluči se u Poljaka
Hercegovac Ali-paša;
med njegova rieč je svaka
il' spovieda, ili upraša.

471. i 472. *z. i rkp. d.:*
i ko je život men(i) podložan
njegov, i moj tak(o) bi njemu.

479. čudit' mi se] *d. m. z.:* čudit' joj se. 490. naš odieli] *d. m. z.:* neka odieli. 492. ponesi] *d. m. z.:* ponese. 496. već] *a*; *svi drugi:* vik.

Posmieh mu je svegj sred usti,
svakomu se smerno klanja,
hitrina je sve, što izusti,
unjeguje s' mudra znan'ja.
Zna vuhujuć riečcom blagom
od besjeda sve nauke,
i moguć je veće snagom
od jezika, neg' li od ruke.
S'tiem načinom prve časti
u carevu dvoru steče,
i od pastira paša uzrasti
poznan bilzu i daleče
Od tamnice najposlie
Korevskoga straža je dana
Rizvan-paši, ki bi prie
rob istoga slavna bana.
U to i noć nebu stavi
stražu od zviezda svud okolo,
da prie reda ne objavi
svietlo sunce zlatno kolo.

PJEVAN'JE TREĆE.

Mraznoj zimi dogje svrha
s' primal'jetna jur dohoda;
snieg s' planinskieh kopneć vrha
što uze goram, riekam poda.
Na glas tihi od vjetrica
bješe ranit' zora obikla
s' viencom, ki joj svi ružica
u rajskieh poljieh nikla,
kad sunčana zraka plaha
po nebu se pruži vedru,
a poklisar carski uzjaha
zlatnom sabljom reseć bedru.

505. posmieh] *a.:* podsmieh. 509. zna vuhujuć] *a.:* zna uhujuć, *c. m. z.:* zna vuhvujuć, *d.:* sva rukujuć; riečcom] *d.:* ričjom. 516. poznan] *a.:* spoznan. 520. bana] *b.:* pana. 1. dodje] *c. d.*: dojde. 3. s' planinskieh] *a:* planinskieh; kopneć] *d.:* kopnih. 5. tihi] *m. z.:* tihieh. 7. viencom] *d.:* viencem. 8. rajskieh poljieh] *d.:* razlicih poljah. 9. zraka] *c.:* zdraka.

S' liepom družbom on se odpravi
s' otmanskoga Carigrada
put država, kiem u slavi
kralj poljački Šišman vlada.
Car mu prida u pohodu
s' tvrdom stražom od bojnika
bogdanskoga vojevodu,
Gašparova namjesnika,
dim Gašpara Milostića,
ki u hrvatskom rogjen kraju,
bi li znan'je ali srića,
jur stolova na Dunaju.
Ne poteži, nu ga tjera
mis'o, da prie sklad se uzroči
megju suncem od sjevera
i mjesecom od istoči.
Sada jedne, a sad' druge
konje jaše na promjenu,
probijući strane i luge
po ravnini, po kamenu.
U rumelska jezdi polja,
opet Srbska naprid slidi,
gdi su od grada Drenopolja
vrh Marice rieke zidi.
Vrh Marice rieke, koja
mnokrat brzi tiek ustavi,
kad Orfeo kraj nje poja
drage pjesni od ljubavi.
Kažu Srblji i Bugari
bistre vode sedam vrela,
koja probi i udari
na spjevan'ja sva vesela;
spoviedaju, vihri plasi
da uspregoše vrle sile,
slavni pjesnik gdje se oglasi
pod začinke svoje mile.

13. s liepom] *d.*: lipom; odpravi] *b.*: opravi. 15. država] *d.*: državе. 17. prida] *b. d.*: poda. 22. hrvatskom] *b. d.*: hrvaskom. 25. poteži] *b. d.*: poteže. 29. a sad'] *a.*: sada. 33. rumelska] *d.*: rumeljska. 38. mnokrat] *d.*: većkrat. 44. spjevan'ja] *d.*: pivanja.

Još govore: jato od ptica
sliedeć dubja gniezda prini,
za od razlikieh čuti žica
i od glasa sklad jedini.
Na skladan'je vele medno
kon spjev'oca ljubovnika
od razlicieh zvieri u jedno
kupljaše se množ velika.
Od Orfea ovdi prvo
neka se u viek pak začinje,
ču zvier, ptica, kami i drvo
skladne i slatke Bugarkinje.
Bugarin ih slavni ostavi
slovinskomu svom jeziku,
djela od slave da u slavi
bugare se u njih viku.
Tim u njih se još začina,
što se u pjesan stavi odavna
od Lesandra Srbljanina,
vrh svieh cara cara slavna.
U njih svud se vitez hvali
koga krunom kopje obdari:
Stjepan, Uroš i ostali
od Nemanje kuće cari.
U njih žive slava obilna,
ku Kobilić steče mudri,
kad hangjarom cara silna
na Kosovu smrtno udri.
Prosvietlit' se je u njih haj'o,
ne zavideć sunce žarko,
Svilojević još Mihajo
i Kraljević junak Marko.
U njih jošte vas sviet puni
glas, i bojna djela slovu

50. gniezda] *a.:* gniezdo. 54. kon spjev'oca] *c.:* kon spjevaoca, *d.:* kim pivaoca, *m. z.:* kod pjev'oca. 58. *a.:* neka u viek svak začinje, *d.:* neka se u vik svej začinje, *m. z.:* neka u vieke svak začinje. 59. ču] *a.:* čuj. 61. Bugarin ih] *b.:* Bugarniki=Bugarnik ih?, *d.:* Bugarin jih. 64. njih] *d.:* vik. 65. začina] *a.:* začinja. 72. Nemanje] *b.:* Nemanjieh, *c.:* ne manjih, *d. m. z.:* Nemanjske. 78. *m. z.:* kud god svietli sunce žarko. 79. Svilojević] *d.:* Svijelović.

od Lauša, ki se kruni
u Budimu i Krakovu.
Glasi se u njih sred naroda
od istoka do zapada
vjera, gospostvo i sloboda
Dubrovnika mirna grada.
U njih Janko vojevoda
visoko se uzvisio,
da je obrana i sloboda
od ugrske krune bio.
Svaka strana, ka je najdalja,
svako doba, svako vrime
Matijaša sliša kralja
nedobitno u njih ime.
U njih Gjurgja Skenderbega,
satritelja turskieh sila,
priko svieta lete svega
još viteška bojna dila.
Na veliku u njih glasu
Šišman Bator jošte stoji,
da otmanske vojske rasu,
kih nebrojni bjehu broji.
U njih svak čas rastu u slavi
svi poljački kralji izbrani:
Jageloni, Vladislavi,
Kažimiri i Šišmani.
O Šišmane, vedra krvi,
ki od Leha i od Kraka
treći imenom, slavom prvi,
u kraljevstvu si od Poljaka,
u njih i ti, o mogući
poljski kralju, slavan jesi,
da sjevernoj carskoj kući
ote krunu, ka te resi;
da otmanska teška sablja
pod tviem britkiem mačom puče;
da svud tvoj konj, tva korablja
zemlji i moru posluh uče.

92. ugrske] *b.* : ungrske. 94. svako vrime] *b. d.* : svako u vrime. 96. Gjurgja] *c.* : Jurja. 111. treći] *c.* : tretji, *d.* : treti.

Nedobitan s toga uzroka
carevat' si svietu sio,
ako od zapada i od istoka
dva cara si pridobio.
Jedan s'čudom neizmierne
tve kriposti čiem zamjeri,
za ljubovce da ti vjerne
dvie kraljice, carske kćeri;
drugi oholo ki pod nebi
vrh cara se svieh ponosi,
samomu se klanja tebi,
s'poklisarim mir ti prosi.
Nu je najveća tvoja slava,
kruno vedra i čestita,
što imaš sina Vladislava,
ki na carstvo sviće od svita.
O prislavni kraljeviću,
nedobitna tvoja dila
ja bugareć slavan biću;
ta je imena tvoga sila.
Ah, srećnieh mojieh dana!
ki ću pokoj nać' u trudu,
ako u smrti cara Osmana
sred tve slave živjet' budu.
Ja po sebi ne imam vlasti,
ako milos tva me ostavi:
ti uzdrži, za ne pasti,
pod tve krilo tko se stavi.
Sivi sokole od sjevera,
koji letiš sunca više!
trebuju mu tvoja pera,
tko ište djela tva da piše.
Za što ne ja, da nu Orfeo,
kad bi od tebe spjevat' htio,
vele bi se prije smeo,
neg' bi izrek'o stoti dio.

128. kćeri] *c. d.:* hćeri. 132. poklisarim] *m. z.:* poklisarom. 136. sviće] *b.:* svieće. 140. *m. z.:* tvoga imena ta je sila. 141. srećnieh] *d.:* čestitih. *m. z.:* prem srećnieh. 143. ako] *b.:* ko. 149. sivi] *b.:* sievi.

Na kraljevstvo od kol'jena
od sto kralja kralj te rodi,
ki sjeverna ne brojena
mjesta vlada i gospodi.

Kraljica je majka tvoja,
cesarova sestra slavna,
od sjeverne kuće, koja
cesaruje sviet odavna.

Cesarovom kćeri obdari
i tvu mlados višnji zgare:
rodiše te kralji i cari,
i ti ragja' kralje i care.

Kruna od krstjan, ka je najdalja,
u rodu te blizu gleda:
franačkoga imaš kralja
i španjskoga bratučeda,

koga carstvu Indije sada
nove sviete more plodi,
komu sunce sred zapada
ni u noći ne zahodi.

Moškovsko je kneštvo glavu
pod tve noge priklonilo,
kad se u boju u krvavu
od tve ruke pridobilo.

Ti od sjevera sjever brži
sred Nestera i Dunaja
rva, tište, slomi i skrši
ognjenoga ljuta zmaja.

Svietlo sunce, sini, sini
u vedrinah od istoka,
tjeraj mjesec k' noćnoj tmini,
dan da svane s' tvoga oka.

Kraljeviću. živi, živi
nedobitan do vik vika;
u pravednoj suprotivi
dobi tvoga odmetnika.

Rasti, rasti Vladislave,
svi narodi tvoj glas čuju,

159. ne brojena] *b.*: ne izbrojena. 165. kćeri] *b.*: ćeri, *c. d.*: hćeri. 179. u boju] *b. c*: boju. 190. u] *c.*: ki u.

i za jedne tvoje glave
sto kruna ti od sad kuju.
Sliedi, sliedi tva vlas mnoga
(tiesan joj je jur kraj ovi)
preko mora ledenoga
novoj zemlji bit' car novi.
Svemogućstvu tvomu, vidim,
sviet bit' jedan ne će dosta.
Ali je vrieme, da put slidim,
gdi poklisar carski osta.
Jaše vezier i najbliže
goru od sedam vrela gleda;
k'južnom kraju Vitoš diže
vrh, u dubju niklu iz leda.
Kunovica grlo od svieta
ka verigom dugom veže,
i planina stara opeta
prostire mu se i proteže.
Dno vječnoga leda i mraza,
gdi su pukle ove gore,
starieh doba čeljad kaza
od oružja boga dvore.
Da se gvozden stan nahodi
Martov ovdi, bi na glasu:
gvozdje miri, gvozdje podi,
stupi i vrata od gvozdja su.
Tim još i sad, gdi se reče,
da je od boja bog stanov'o,
gvozdena se ruda sieče,
mjesto je zvano Samokovo.
Provadijom jaše paka,
i na žalieh mora carna,
od kud sviće danja zraka,
bieli mu se grad od Varna.
Pazi Varno na daleče,
gdi vojujuć jur junački
smrt Vladislav slavni steče,
kralj ugrski i poljački.

201. svemogućstvu] *a. d.:* svemogujstvu. 207. Vitoš] *b. c.:* Vitož. 216. oružja] *c.:* oruža. 227. sviće] *b.:* svieće. 232. ugrski] *b.:* ungrski.

Ali vele s' boljom kobi
sad Vladislav novi u slavi
blizu Varna cara dobi
i u potjeru s' vojskom stavi,
čim s'junacim, kim je bio
knez Kotković Ivan glava,
svom je rukom osvetio
čas staroga Vladislava:
a Kozaci srnuć hrli
starieh šteta u zamjenu,
požegli su i potrli,
pače smakli Varno u plienu.
Nove raspe stara grada
mimohodeć paša žali,
i proć volji svojoj tada
bojnieh kozak vojske hvali.
Bugarska mu sela ostaju
s' lieve strane, k' desnoj kuča,
gdi se k' morskom stere kraju
plodna i pitna sviem Dobruča.
U njoj težak mukom dugom
od truda izdan vik ne osta,
er što uzore za dan plugom
s'općinom mu je hrane dosta.
Prostrana je zemlja toli,
da tko gleda sjemo tamo,
stalo mu se svudi okoli
s' poljem nebo vidi samo.
Dva krat ovdi zlatne čele
u l'jeto se jedno roje,
i toli krat ovce biele
jaganĉiće kote svoje.
Iz Dobruče u Zagorje
Podunavjem paša slidi;
liepa mjesta, drag prostor je,
sve se puno sela vidi.

238. Kotković] *c.:* Kodković, *m.:* Kodkijević, *z.:* Kodkiević; Ivan] *m. z.:* Karlo. 241. a] *c.:* i. 246. žali] *b. d.:* u slavi. 255. za dan] *c.:* vas dan, *d.:* na dan. 258. tko] *d.:* ki. 261. čele] *b. c.:* pčele. 564. jaganĉiće] *c.:* jaganjčiće. 265. u] *a.:* uz. 266. Podunavjem] *a.:* k' Podunavju, *d.:* Podunavju.

Kite zlatne i rumene
vise o dubju voća zrela,
pod kim traju dni ljuvene
čeljad mirna i vesela.
Rojna ulišta, mliečna stada,
žitne njive svak uživa;
Nikopolje od zapada,
Drstero od kud sunce siva.
Nikopolje, komu nije
od sto oka mos daleče,
rimski cesar ki prostrije,
gdi najširi Dunaj teče
Vrieme mrakom od zabiti
care i carska krije imena,
samo je svietla vik na sviti
djela uzmnožnieh uspomena.
Čas poklisar ne postava,
nu pospješno napried hodi
uprav rieke od Dunava,
na Ćelijah da ju brodi.
Ćelije su grad njekada
glasovita bile imena,
obil'ježja jedva sada
naziru se iz kupjena;
bogdanski u njih vojevoda
Stjepan caru odrva se;
gdje visocieh krov bi poda,
sad na suncu stado pase.
Mru gradovi ogrnuti
od kamen'ja stanovita,
a od umrle čovjek puti
žali, er ne ima vječnieh lita.
Ah, ponosna naša ćudi!
i jes jošte, tko se vara,

O. zrela] *c.:* zdrela. 271. traju] a_1. *c. m. z.:* traje. 276. Drstero] *b. c.:*
n, *d.:* do Nestera svud pokriva. 282. care] *a. b. d.:* cara. 285. postava]
staja, *d.:* pušćava. 287. Dunava] *c.:* Dunaja. 290. bile] *a.:* bili. 291.
žja] *c.:* obilježe; jedva] *d.:* jadna. 295. krov] *d.:* kroj. 297. ogrnuti]
uzdignuti. 300. ne ima] *a.:* nie. 302. tko] *a. d.:* ki.

i u životu tvrd se sudi,
videć, kami da se obara.
Poharana grada zigje
s'desna ostavi Turčin kraja,
i uprieči put, da prigje
priko rieke od Dunaja,
gdje zlamen'ja mjesto hrani
još i ostatke male njeke
od mostova, koje lani
car prostrie priko rieke.
Mos bo oholi Dunav neda
vrh sve rieke držat' brze,
neg' samo oni, ki mu od leđa
stavi sjever, ki ga smrze.
Tim poklisar cara Osmana,
ko u bogdanska polja ujaha,
vidjen'je mu kabnieh strana
stupit' ne da bez uzdaha;
pače, sve što napried jaše,
hugja žalos svegj ga trudi,
kosti gole čim plesaše
od pobijenieh turskieh ljudi.
Srcu odol'jet' moći ne ima,
da od bolesti vas ne trne,
pazeć silom pred očima
turski rasap kud se obrne.
Vidje polje svim široko,
ko car prikri vojskom prie
(sokolovo sivo oko
prigledat' ga moćno nie),
gdje na svaku diže stranu
turskieh kosti gore gori,
gdi iz po svieta množ sagnanu
mač poljački na tle obori.

303. tvrd] *b.:* trud. 305. Poharana] *b.:* s'poharana; zigje] *d.:* zide. 307. i uprieči] *b. c.:* nu priprieči, *d.:* nu priči; prigje] *d.:* prije pride. 308. Dunaja] *a. b.:* Dunava. 310. i] *d.:* u 312. prostrie] *d.:* prostre je. 314. brze] *m. z.:* brzne, *d.:* brže. 316. smrze] *d. m. z.:* smrzne. 320. bez] *d.:* prez. 326. vas] *b.:* čas. 328. turski] *c. d.:* carski. 330. ko] *c.:* ke; prikri] *d.:* pokri. 332. moćno] *a.:* moglo; prigledat'] *d.:* prigljedat'. 333. gdje] *a. m.:* da. 334. gori] *m.:* uzgori. 335. iz] *m. z.:* s. 336. tle] *a.* a_1.*:* tli, *d.:* tla.

Sliedi teški put u jadu,
i ostaju mu na široku
Ugrovlasi u zapadu,
crni vali u istoku.
Ne ustavlja se čas po putu
Turčin, paleć zemlju uzdasi,
pače, za odkrit' žalos ljutu,
u ovake se tužbe oglasi:
Ah, davori družbo mila,
poznate li mjesta kleta,
gdi neizmierna naša sila
minutoga pade l'jeta?
Beg dogdanski uza nj hode
molit' mu se ovdje stavi,
broj junaka, mjesta i zgode
da mu od turske vojske objavi,
veleć: kaž' mi (biće utjeha,
druga naći sred nevolje)
sve što od cara bi do Leha,
i ko caru Leh odolje.

PJEVAN'JE ČETVRTO.

Jur bogdanski vojevoda
bješe umuk'o, željan čuti,
kad od bojnieh kazat' zgoda
poklisar se carski uputi.
Kliče: čut' je strašno i plačno,
kako Poljak cara dobi,
i ne ljudi, nu divjačno
zvjerenje ovo ganulo bi.
Tim što išteš, ma besjeda
da ti kaže stvari trudne?
Ista ih zemlja pripovieda
svim putnikom u noć i u dne;
zemlja je čula i vidjela,
čuj, vigj i ti pred očima
vječnu žalos turskieh djela,
ka nakon nas ostat' ima:

2. umuk'o] *d.*: umukal. 5. čut'je] *a. b. c. d.*: čujte. 7. i ne] *b. c. d.*: što ne.

koliko okom mož' zamjerit',
sve bi vitez puno ravno:
vojska, ku nie moć' izmjerit',
broj, ki čuo niesi davno.
Obziruć se na gomile
kosti, ke svud leže okoli,
sudi, ke se strše sile,
misli, koja krv se proli.
Sto jezika, sto naroda
u jedno se sta s po svieta:
mač poljački smrt svim poda,
a grob ova zemlja kleta.
Nu er velika čuda često
vjere lasno ne dostoje,
mjesto ti ću sad po mjesto
ukazati, gdi ko st'o je.
Prut pod sobom gledaj riku
do tja, gdi opet Nester grede:
car preko nje svu veliku
vojsku u ovo polje uvede.
A Hotima grada ono,
iz daleka gdi se bili:
jako Poljaci i smiono
pod njim bjehu se utvrdili.
Nester rieka svim duboka
štićaše ih od sjevera,
grad ih branjaše od istoka
i brjegovi, kim nie mjera.
Od zapada jame čudne
bjehu izdubli oko sebe;
a ne bjehu od poludne
ine im tvrgje od potrebe;
ere izvan tvrda i jaka
što se i sama mjesta vide,
od najboljieh spried junaka
stahu u ognju njih obzide.

17. *c.:* koliko mož' zamiriti; zamjerit] *d.:* zavirit'. 19. izmjerit'] *c.:* izriti. 20. niesi] *d. m. z.:* nie se. 29. nu er] *a.* a_1. *d.:* jer. 31. ti ću] *z.:* ću ti. 33. sobom] *m. z.:* tobom. 37. Hotima] *c.:* Kočima. 43. ih branjaše] *m. z.:* branjaše ih. 46. izdubli] a_1. *b. c.:* obdubli, *d.:* odubli. 52. obzide] a_1.*:* obsjede.

Nu da obrane i od toga,
i druge im sve su pale,
prsi bi ih od samoga
kraljevića sačuvale.
Ne ište se gragja ina,
gdje Vladislav slavni posta,
za što gora i planina
on sam svoj je vojsci dosta;
on sam turskoj vojsci odoli,
i od nas mrtvieh gore uzdiže,
i od krvi rieke proli
od Nestera šire i više.
Na glavici, vrh nas ka je,
šatori se carski obstrieše,
okolo im na sve kraje
kapigjija straža bješe.
Pod gvozdeniem buzdohani
šes tisuć se ovieh nagje;
i stražnici oni izbrani,
i carskieh su vrata gragje.
Veziera ovdi velikoga
Husaina se šator prope,
deset tisuć okolo ga
kruži, noseć biele oklope.
Ne daleče šator carskieh,
ki od grada sliku drže,
glava od četa janjičarskieh
Ali-aga šator vrže.
Š njim junaka tries tisuća
dogje za štit carske glave,
desnica je njih moguća,
ognjenim se diljkam slave.
Nu je mogućstvo svieh lipsalo
i sva slava potamnila,
ako sred njih ne ote malo
carsku glavu poljska sila.

59. za što] m. *c.*: za sto. 68. bješe] *a.*: staše. 70. tisuć se] *a. d.*: tisuća. 71. i] *m. z.*: jer. 74. Husaina] *b.*: Husejna. 75. tisuć] *b.*: tisući. 76. kruži] *b. c.*: kruže. 85. mogućstvo] *a.*: mogujstvo.

Tim Alija verni aga
zamani ih kori i kara,
čim svoja sama sablja i snaga
na obranu bješe od cara.
Ah, da sliedeć tve kreposti
svak je vitez tvoj vojev'o,
ne turačke, da nu kosti
poljačke bi bile ovo.
Spaholjana pak vojnica
bješe skrila mjesta dalja,
kih gvozdena svegj desnica,
što dostiza, rva i valja.
Petnaes tisuć bi njih broja,
s'gizdom konja jaha svaki,
sad i tada vrh njih stoja
glava Derviš junak jaki;
jaki junak; ali koli
jak, podhiban caru svomu:
er bi uzrok ovi oholi
svemu raspu turačkomu.
On s'junacim svojim uzmače,
cara ostavi on najprvi,
on omasti najprie pače
mač poljački turskom krvi.
Blizu ovieh put zapada
množ spahija staše opeta,
Memija ih Hrvat vlada
dvaes tisuća u sto četa:
cievi od gvozdja šuplje nose,
ke ognjena zrna izmeću;
vrlinom se svud ponose,
u pogledu kažu smeću.
Vitezovi uz njih prici,
delije stahu u tri čete,
puta općenieh zasjednici,
izdajstvo im oči priete.

101. petnaes] *d.:* petnajst. 102. s gizdom] *a.:* s gidom, *b.:* gizda. 106. jak] *d. m. z.:* jaoh; podhiban] *d.:* podiban, *kašnje ispravljeno:* pogiban. 115. Memija] *b. c.:* Nemija. 116. sto] *b.:* što. 117. šuplje] a_1. *b. d. m. z.:* šuplja. 124. oči] *b.:* ali.

Od razlicieh zvieri kože
steru im se z gar niz pleći,
dugo s niciem ne razlože,
sablja je razlog njih najveći.
Mješte boga dinar služe,
drug u druga ne uzda se,
samokrese tamno oružje
od izdaje nose uza se.
Š' njima se Omer svud poteža,
stavi družba glavom njega,
razbojnika i lupeža
ko najvrlijega i hugjega.
S' poludna se rumelskoga
Begler-bega šator prosu,
vojevodstva pod vlas svoga
peset tisuć podpuno su.
Bio je ovo paša izbrani
Jusuf Bošnjak iz Maglaja,
ki prostrije mos prostrani
priko rieke od Dunaja.
Svi u ognju svoji bojnici
put paljahu mimohode;
tim nije čudo, da u svoj rici
Dunaj pod njim skloni vode.
Skender-paša s' Arbanasi
s' lievoga mu kraja stoja,
dvanaes tisuć njih se glasi
zadojenieh krvi od boja;
junak s' družbom ponosito
na Poljake prvi isteče,
kih s' Gašparom prednje lito
dio zatira, dio posieče.
Ali oho s' prvim bojom
zaman se ufa imat' bolju,
ako plati krvi svojom
prednju dobit na istom polju.

127. niciem] *b. c.:* nikim, *d.:* ničim. 131. oružje] *c.:* oruže. 134. stavi] *a.:* slavi *z.:* štuje. 139. vlas] a_1. *a.:* glas. 142. Maglaja] *d. m. z.:* Blagaja. 146. paljahu] *c.:* poljačku. 147. u svoj] *a.:* svoj. 155. kih] *a. b.:* ki. 159. ako] *a.:* tako; krvi] *c.:* krvim.

Sokolović paša od Bosne
s'desne mu je bio paka,
sred vojnice sve kriposne
šesnes tisuć sta junaka.
Sokolović unuk carski,
i veziera Mahumeta,
kim još slove kraj ugarski
cieć vazetje od Segeta.
Na konjieh svi Bošnjaci
sjahu svietlo odjeveni
zatočnici hrli i jaci,
kopjanici svim hrabreni.
Za četami bosanskime
junaci opet stahu iz strana,
kim svetoga Save ime
i hercega stoji Stjepana.
Hercegovce ko je vidio,
deset tisuć broj im poda:
Ćor-Husain paša bio
i beg im je i vojvoda.
Tvrgja od žice sapletena,
a oružja sviem su puške,
čeljad uzrasla usred stiena
stižuć, rvuć zvieri luške.
Nu od zapada vrh svieh paša
zdrža šator zemlja ravna
Mahumeta Karakaša
budimskoga paše slavna.
Junak ovi slavno ime
steče u vojskah koje vodi
i vezierom velicime
jur ga zvahu svi narodi;
pače do čas čekaše se,
da ga veće nada svimi

166. Mahumeta] *b.:* Muhameta. 167. kraj *d. z.:* kraji. 168. Segeta] *d. z.:* Sigeta. 174. strana] *a.:* strane. 175. kim] *a.:* ki, *c.:* kih. 176. stoji] *a.:* šti. 179. Husain] *b.:* Hussein; bio] *m. z.:* je bio. 180. im je] *m. z.:* njima. 181. sapletena] *c. d.:* zapletena. 186. zdrža] *a.:* drža, *d.:* zdrži. 187. Mahumeta] *b.:* Mohameta.

car na prvo mjesto uznese,
Husaina smakne i snimi;
  car ki vrh svieh vojevoda
pomilova još ga onada,
za ljubovcu kad mu poda
sestru i Budim, da njim vlada.
  Ali otrovna huda zloba,
ka za tugjim raspom smagne,
nagje varku u to doba,
da iz svieta on se izagne.
  Ova caru vid zaslipi,
da ga usili bez razbora,
da on Poljake sam naripi
razbijati sred tabora;
  pače osuda bila je taka,
turska vojska da pogine,
kad opustje od junaka,
ki ju branjaše nad sve ine.
  Sam nasrta skupne sile,
valja, udara, sieče i strielja,
dokli se rva vrh gomile
od pobijenieh neprijatelja.
  Ah, da je taka tri bojnika
naša vojska još imala,
ne bi nje se šteta prika,
neg' poljačka naricala.
  Ali vječna dika i slava,
i smrt ista bi mu tade,
kraljevića Vladislava
izpod ruke pokli pade.
  Soko vije brže od striele
vrh svieh ptica perja ohola;
ali leti više vele
or'o sivi vrh sokola.
  Nu, vaj, huda kobna polja
spomena me htje ražalit',

196. snimi] *c.:* slimi. 197. car ki] *m. z.:* pokli. 207. Poljake] *b.:* Poljaka. 211. opustje] *a.:* opusti. 212. ju branjaše] *a.:* je branjahu. *c.:* ju branjahu. 215. se rva] *m. z.:* pade. 229. *a. d.:* nu najhudja (najhuda) kobna polja, *b.:* nu, vaj, kuda kobna polja, *c.:* nu, vaj, kuda kobnih polja.

da mi je triebi sred nevolja
neprijatelje silom hvalit'.
Ah, ne hvalim neprijatelje,
nego kripos, ka pod nebi
svjetlosti ima dana bjelje,
i gdi god je hvala je sebi.
Vratimo se tim s' besjedom
kazati opet od careva
vojstva obilna mjesta redom
napried, nazad, s' desna, s' lieva.
Pazi onamo, gdje utočilo
k' trećemu se polje briegu;
mjesto je ono dano bilo
natoljevskom Begler-begu,
i tko pod njim sablju prija,
uzvrieži ga sred dva mora
Sivas, Maras, Amazija,
Bursa, Ersum i Angora.
Svi vojvodom njega glase,
vojevodom nada svima;
nu opet narod svaki na se
pašu od mjesta za glavu ima.
Natoljevac sve puškara
bilo šeset tisuća je,
svaki je vjeran i za cara
sto života dat' ne haje.
Šator uz njih paša obstrie
od vezena platna liepa,
od hainske Mangarlije
i obilnoga od Alepa.
Jur junaka sobom obra
po stotinu stotin svaki;
svi imahu konja dobra,
sablju britku i luk jaki.
Od šes tisuć množ se ubusi
Karamana i uz njih združa;

231. triebi] *c.:* triba. 237. s' besjedom] *c. d.:* besjedom. 242. k'trećemu se] *m. z.:* k trećemu se e. 243. *a.:* mjesto ono dano je bilo. 244. natoljevskom] *a.:* natolinskom. a_1.: natolienskom 246. uzvrieži] *m. z.:* uvrieži, *d.:* uznese. 252. za glavu] *a.:* glavu. 259. hainske] *m. z.:* fazinske, *d.:* hajinske. 265. ubusi] *m. z.:* uzbusi. 266. Karamana] *c.:* Karamara.

pute odiru, živu u gusi;
bat, sablja i luk njih su oruža.
Toliki se broj konjika
s' carom ovdi doć' poteži,
kih Jordana poji rika,
a jevrienska zemlja vrieži;
svaki harbom vješto meće,
svaki lukom dobro stielja,
bez kriposti, bez odjeće,
vitez nazvan, lupež zbilja.
Arapa se uz njih često
tri tisuće tri krat stalo,
ki nikada niedno mjesto
ne opće držat' ni za malo.
Čeljad bez stana i bez časti
gdi se dere, plieni i šteti,
bolja skrovno za ukrasti,
neg' li očito za oteti.
Dalečina oko ustraša;
gledaj gdi se nebo skuča,
diarbećirski ondi paša
s' deset tisuć vojske zbuča.
Oružjem se svi obstriješe,
s' konjem poteć' vazda laci,
svi pod perjem, svi se rieše
pravi vitezi i junaci.
Sami stekoše ovi slavu
suproć orlu od sjevera,
nedobitnu sliedeć glavu
hrabrenoga Dilavera,
ki, neka mu raste sminje,
na prsieh drža viku
od Slavojke Agjamkinje,
ljubi svoje, zlatnu sliku,
ku na kopju dobi i ote
sinu kralja od Persije,

267. pute] *c. z.:* put. 268. oruža] a_1. *b.:* oružja. 272. jevrienska] *b. c. z. m.:* evrienska, *d.:* jevrinska. 276. nazvan] *b. c.:* na hvao, *d. z.:* na oko. 281. bez bez] *c.:* brez brez. 286. gledaj] *a.:* gledat'. 287. diarbećirski] *m. z.:* diarbekirski se, *d.:* diaberskerski. a_1.*:* gdi Arbećirski 290. vazda] *b. c. d.:* svuda.

i zamerne cieć lipote
kratka časa bez nje nije;
  paček jošte što je veća,
od pravoga dalek znan'ja
drži, da ona sva je sreća
i božanstvo, koje klanja.
  Turske krvi usred blata
megju Lehe junak skoči,
i ote orlu iz nokata
mladi mjesec od istoči;
  za koje djelo Osman mladi
Husain-pašu diže, a njega
vrh veziera svieh posadi
na vladan'je svieta svega.
  Kon njega se Armen jošte
petnaes tisuć tvrdo zgniezdi,
konje suhe i okošte,
ali hrle svaki jezdi.
  Oružja su striele i luci,
k'o inim mnozim i njih vrsti,
a s' gvozdeniem šipi u ruci
indioske duge trsti.
  Pazi, sunčja zraka zlata
u oblak bio, gdi je uprla,
ondi paša od Bagdata
st'o je i uza nj vojska vrla,
  Abas bieloj u haljini,
ki od sljednika posvećen je,
on se u obraz priklon čini,
a visoko srce penje;
  gori od mora hvalinskoga
tja do Biele Zore grada
razlika su družtva mnoga
od naroda, kojieh vlada.

305. paček] *b. d.:* pače. 306. pravoga] *c.:* prvoga. 316. vladan'je] *a. b.:* vladan'ja. 317. kon] *a. z.:* kod. 318. zgniezdi] *b. c. d.:* ugniezdi. 319. okošte] *b. d.:* okoste, *a i u rkp. c. može se i tako čitati.* 325. zraka] *c.:* zdraka. 327. Bagdata] *b. c.:* Bogdata. 334. Biele Zore grada] *a.:* biela Carigrada, *sa strane dodano:* aliti: zori grada. 336. kojieh] *c.:* kieh, *d.:* kijih. a_1.: kojim.

Sto paša je i sto bega
i viteza broj bez broja
pod zlamen'jem biela stiega
š'njim sliedilo krv od boja.
Ali pogled sad uputi,
odkli bieli dan izlazi,
na vrh oni podignuti,
ki sve ravno polje pazi.
Ondje istočna sta bojnica
i u nje licu sunce i zora,
glasovita Sokolica
velikoga kći Mogora.
U nje družbi dvanaes ona
djevojčica bojnieh ima,
i moguća je i smiona
ciele vojske zateć' š njima.
Sve u rukah kopja nose,
a u očiju drže striele,
vezi od zlata njih su kose,
jašu konje jak snieg biele.
Sablja o pasu, luk niz pleći
u mnogom im visi uresu,
po prilici, po odjeći
vile od gora vidjet' sve su.
Tiem kraljevska prigizdava
dikla sred njieh rek bi da je
liepa božica od dubrava,
ka u lovu danke traje.
Na razblude ona mlada
ćud oholu vik ne prignu;
biesne konje kroti i vlada
i tekuć ih vjetar stignu.
Sred oružja raste smino
bez bojazni u životu,

338. bez] *c.:* brez, *d.:* prez. 346. i u] *a. d.:* u. 348. kći] *c.:* hći. 351. moguća je] *a.* a_1. *d.:* moguća. 353. kopja] *a.:* kopje. 354. očiju] a_2.*:* očijuh. 358. mnogom im] *b.:* mnogom ih, *m. z.:* mnogu im. 361. kraljevska] *c.:* kraljeva. 362. rek bi] *a.:* reg bi, *d.:* reć bi. 363. liepa] *a.:* kao. 368. tekuć ih] a_2. *m. z.:* tekući, *d.:* tekući jih. 370. bez] *c.:* brez, *d.:* prez.

i od žene ne ima ino,
neg' samo ime i l'jepotu.
Po planinah, priko gora!
vrle zvieri traži i diza,
i slobodna bez umora
i tjera ih i dostiza.
Kaciga joj resi teška
mješte vienca zlatne kosi,
štit zrcalo, a viteška
oklopja su cvit, ki nosi;
vito kopje nje je igla,
a vreteno britka sablja,
na pomoć se caru digla,
da poljačka polja ugrablja.
Jakno rusa, ku okoli
bodežljiva drača od svudi,
l'jepota se nje oholi;
neka čezne, ko ju žudi.
Ali što joj toj pomaga,
i ponosna ako je mila,
i ohola ako je draga;
mlada je cara tim zanila.
On s' pogleda nje sunčana,
kijem ga iz oči liepih strielja,
primi i pozna veće rana,
neg' li od svieh neprijatelja.
Vas mlagjahan plam je ognjeni
s'drage, rajske nje l'jepote,
ka pozorim svietliem plieni
svačija srca i živote.
Nu robujuć u ljubavi
car se odkriti ne usudi
liepoj, ka mu dušu stravi,
što u srcu svomu žudi.
Za sve da ga ognji živi
zatvoreni hugje prže,

372. l'jepotu] a_1. a_2.: lipotu. 378. zlatne] a_1.: zlate 385. Jakno] a_3.: kako: rusa] *a*. *b*.: ruža. 388. ko ju] a_2. *b*. *c*.: tko ju, *a*. a_1. *d*.: ko je. 390. i] $a_?$. *b*. *c*. *m*. *z*.: da je. 395. pozna] *a*.: spozna. 398. l'jepote] a_1. a_2.: lipote. 403. stravi] a_1. a_2. *c*. *d*.: travi.

čezne, da se ne razgnjivi
i od sve vojske ne odvrže.
Ali i za njim Sokolica
u ne manjem ognju gori,
ljuven pogled s'draga lica
i nje tvrdo srce otvori.
Gori, ali plame krije
gorke trpeć vik bol'jezni;
ljubi, ali još ne smije
objaviti sve ljuvezni.
Čezne mlada, i neizmiernu
sumnju ima, da car i nju
ne bi uzeo, ne za vjernu
ljubi, nego za robinju;
pače slutеć to zaisto,
ne ima mira u životu;
goni ljubav srce čisto
od svieh želja na sramotu.
Da od poljačkih sila ova
sama osta, glas prolita,
sred dobitih vitezova
dobitnica ne dobita;
i da i sad još obtječe
sjemo tamo po krajini,
robi, plieni, bije, sieče
i od krstjana rasap čini.
Vid se napried ne prostira
tim ne mogu ukazati,
velikoga od Misira
gdi je općio paša stati;
od Misira, ki se ima
s'kraljevstvima iztakmiti,
toliko bo neizmernima
miri okolo zemlje obhiti.

407. se] a_3. *c. d. z.*: je; razgnjivi] *a.* a_3.: razgnivi. 410. manjem ognju] a_1.: manjiem ognjiem, a_2.: manjiem ognju. 412. tvrdo] *b. d.*: trudno. 414. bol'jezni] a_1. a_3.: bolezni. 419. ne za] a_1. a_2.: za svu; vjernu] a_1. a_2.: vernu. 420. nego] *a.*: neg' li. 421. pače] a_3.: paček. 427. dobitih] *d. z.*: dobitnih, a_3: dobitnieh. 434. ukazati] *m. z.*: ukazat ti. 438. *a.* a_1.: s kraljevstima istakmiti.

Na boj s dva krat stotin tri sta
bio je doš'o vojevoda ovi;
od egipskieh plodnieh mjesta
njegovi su vitezovi.
Svaki zlatnoj u odjeći
srebrom kova konjske stupe,
neprijatelju svom noseći
ne oružja, neg' li odkupe.
Ostatci se ovo broje
od starieh Mamaluka,
srce im smjenstvo zgubilo je,
tratit' zlato, ne još ruka.
Nut' Jemira mjesto koje,
prekopskoga zdrža cara,
ki na pomoć caru doje
s' tries tisuća svojieh Tatara.
Gdi obnoće, ne osvanu;
bez pristanka, bez umora
pliene obtječuć svaku stranu
i od polja i od gora.
Sva podoljska zemlja i ruska,
ku požeže i porobi,
Tatarinu bješe uska,
dokli njega jači dobi.
Vojevoda kiovski ga,
ban Zamoski, s'plienom stiže,
i učini, da opet riga
u svoj krvi sve, što diže.
Nu gdi ostavljam od poludna
crnce? gdi li im mjesto kažu?
Zviezde brojit', stvar je trudna,
tiem je bolje, du se utažu.
Istočnoga vojska zmaja
ne može se vojska rieti,

442. vojevoda] a_2. a_3. *c. d.:* vojvoda. 449. ostatci] *a.:* ostaci, *d.:* ostanki. 451. smjentvo] *z.:* smionstvo. 452. zlato] *a.:* zlata. 453. Jemira] *a. b.:* Emira. *z.:* zamjeri; a_3.*:* nu tiem još ja mjesto koje. 457. obnoće—osvanu] *a. d.:* obnoći—osvanu, *z.:* obnoći osvane. 458. bez—bez] *c.:* brez—brez, *d.:* prez. prez. 459. svaku stranu] *z.:* svake strane. 461. podoljska] a_2. *b.:* podolska. 465. kiovski] a_2. *c.:* koinski. 466. Zamoski] *a.:* Zamorski, *z.:* Zamojski, a_3.*:* Zamovski. 469. gdi] *a.:* dje.

neg' pučina bez dna i kraja,
za sviet prikrit' i proždrieti.
Gleda' okolo oda svudi,
što oko vidi svom kriposti,
sve bi puno bojnieh ljudi,
sve je sad puno susieh kosti.
Sve bi puno ognja živa,
sve je sad puno mrazna praha,
Prut i Nester što obtjeciva,
s'crna mora do Ugrovlaha.

PJEVAN'JE PETO.

Serse slavni, ki poda se
stavi istok vas njekada,
kad s'tisuću tisuća se
vojske diže put zapada,
na iznosit brieg uzide,
i pazeći broj bez broja
vitezova, ki ga slide,
bi velika rados svoja.
Nu misleći, da opeta
ne će od onieh svieh junaka
živ bit' jedan do sto l'jeta,
grozno u srcu svom proplaka.
Ali mladi care Osmane,
ako se i ti obeseli,
put poljačke kad se strane
s'vojskom strašnom najprie dieli,
plakat' si opet mog'o bolje,
pokli u kratko vidje vrieme,
gdi se prikri cielo polje
s'tvojiem vitezi pobjenime.
Proz gomile turskieh kosti
jaše paša, i naprieda

bez] *c.* : brez, *d.* : prez. 477. gleda' *a. d.* : gledaj *z.* : gled'. 483. ob-
a_1. : obteciva. 1. Serse] *tako* a. a_1. a_2. a_3. 6. bez] *c.* : brez, *d.* :
. onieh] a_1. *b. d.* : njih, a_2. : svojih. 20. vitezi] a_2. a_3. *b. d.* : vitezim.
:] *c.* : kroz, *d.* : skroz.

od bolesti i od žalosti
zavrć' rieči plač mu ne da.
Ali vele hugja je muka,
ku vidjen'je svegj mu dava
od skorenieh susieh ruka
i od usahlieh crnieh glava.
Često ciela još telesa
slegjena u krvi i smrznuta,
nastupajuć s' konjem splesa
sjemo tamo preko puta.
Mnokrat mu se konj poplaši,
puha, rža, streptje u sebi;
konj ga i konjik mrtav straši,
priko koga proć' mu je triebi;
pače mnokrat na se skoči
cieć namjere tužne toli,
i on za milos saže oči,
a suzami lice poli.
Na svak čas ga uspomena
s' mnozieh mjesta gore cvielja;
od rodjaka ondi ubijena,
ovdi od mila prijatelja.
I za sve to man se uzmiče;
jer je usiljen putujući
oniem istiem, kieh nariče,
konjskim stopam kosti tući.
Ah, jaoh sasma teška jada!
Ah nevolje bez izgleda!
pleše onieh mrtvieh sada,
kih najveće živieh gleda.
Put mrzeći tako tjera
vaz dan, svu noć bez umora,
ali veće kraj Nestera
tridesta mu svanu zora.
Tu Bogdancim vojevodu
prida, ki po nj došli bjehu,

26. svegj mu] *m. z.:* njemu, a_1.: već mu. 30. slegjena] *a.:* sledena, *d.:* složna. 32. preko] a_1.: prieko. a_2. a_3: priko. 33. mnokrat] *d.:* već krat. 34. streptje] *b.:* strepće. 39. saže] *c. m. z.:* zaže 41. na] a_1. *d.:* nu. 42. s'mnozieh] *m. z.:* mnozieh. 48. stopam] a_1. *b.:* stupom, *m.:* stupim, *d.:* stupam. 56. tridesta] *m.:* trinesta.

a on od rieke prigje vodu
s'družbom inom u pospjehu;
nu ko stupi kraj Podolja,
taj čas vidje na daleče,
gdje proć njemu priko polja
jedan vitez konja teče.
Ruka desna nosi kopje,
lievu zlatan štit pokriva,
odieva ga bielo oklopje,
pod kacigom obraz skriva.
Od bojnika je slika prava;
nu nije bojnik, neg' bojnica
svietla i slavna Krunoslava
Korevskoga vjerenica.
Ona, odkli turska sila
draga svoga jur zarobi,
nije oružja čas pustila,
s'kiem junake mnoge dobi;
oružja, u kom liepa dikla,
vječne slave u požudi,
od malahna još se obikla
bojna ćaćka družeć svudi,
pri Dunavu ki prostrane
sviem države gospodeći
jake vojske cieć obrane
suproć turskoj drža smeći.
Spovieda se toj zaisto,
i glas veće sviet protječe,
da u doba ono isto,
kad on kćercu ovu steče,
(pokli tada š nje poroda
smrt oplaka ljubi svoje),
za kolievku štit joj poda,
a oklopja za povoje
Bojnom trubljom mješte pjesni
svegj je šika i pokoji,

67. *a.* a_1. *b.*: odieva ju bielo oklopje *c.*: odieva ga bojno oklopje a_3. *m.*: ...eva ga bielo oklopje *d.*: odiva ju telo oklоplje *z.*: odieva mu tielo oklopje. ... nije] *tako* a_3. *c.* 86. sviet] a_1. *z.*: svud. 88 kćercu] *c. d.*: hćercu. 90. ...aka] *c.*: proplaka. 92. oklopja] a_3. *m. z.*: oklopje. 94. svegj je] *b.*: sve ju.

a gdje sjever dme nesviesni,
od lavice mliekom doji;
  golom sabljom za zabavu
hitro vladat' nju nauči,
i nejaku još joj glavu
pod kacigu tešku skuči;
  kopjem ruku, stupaj tiekom
mlagjahna ona tad ukriepi,
i uresi slavnom njekom
veličinom pogled liepi,
  pak na hrlom konju uzrasti,
gdi u planinah vihri viju,
i ne pozna viek pripasti
s' prieke smrti na očiju;
  ali ljubav kroz vlas živu
jača oružja da joj vele:
luk nje oči, pram tetivu,
a poglede stvori striele.
  Tim dobiva ona redom
sad s' oružja, sad s' l'jepote,
i desnicom i pogledom
svačija srca i živote;
  nu u zabavi tač dostojnoj,
ko se učini jur velika,
bojni ćaćko kćerci bojnoj
nagje bojna vjerenika.
  Korevskomu je da vojvodi,
ki junaštvom svud se slavi,
neka mjesta, ka gospodi,
nakon sebe tvrgja ostavi.
  U toliko i vojevoda
bogdanski se caru odvrže,
i od krvavieh bojnieh zgoda
početak se hud završe.
  Suproć Turcim na boj teški
tad u pomoć od susjeda

106. planinah] *b.*: planina. 109. ali] a_2. *b.* *c.*: ali i. 119. kćeri] a_2. *c.* *d.*: hćerci. 120. nagje] *c.* *d.*: najde. 121. je da] *c.*: da je. 122. junaštvom] *b.*: junačtvom. 125. vojevoda] a_1. a_2.: vojvoda.

i Korevski ban viteški
s' oružjem se diže ureda.
Nu od njegovieh naglieh sprava
bojne odluke pokli vidi
vjerenica Krunoslava,
i ona usta, da ga slidi.
Vapeć mlada ne pristaje:
Kud sam tako ideš sada?
Znaš i u mene srce da je,
ke se od smrti ne pripada;
znaš, da i ja pokoj tlačim,
za ime dobit' s' bojnieh truda,
megju kopjim, megju mačim
družiću te verna svuda.
Na glas liepe sve ljubavi,
ka mu slatko dušu gori,
vjeran vitez konja ustavi
i ovako odgovori:
O bojnice mila moja,
ka se od mene sreća druga
željet' može, neg' sred boja
imat' liepos tvu za druga?
Ali dušo ma ljubljena,
kad ti dogješ, ko će ostati
kletim Turcim mjesta općena
ne dat' plienit' i harati?
Ah, vlaštite ti državе
od turskieh sila bljudi,
a neka ja sred krvave
rati tjeram narod hudi.
S' mnozim molbam razlog dosta
slavni vitez još besjedi;
tim bojnica liepa osta,
a on sam naprid put svoj sliedi.
Udri konja na tiek spravna
i na njemu sletje hrlo

132. oružjem] *a.*: oružem. 139. mene] *b.*: meni. 143. kopjim] *a.* a_1. a_2.: kopim. 144. družiću te] a_1. a_2.: družiteću, *c.*: družit' te ću. 153. ljubljena] a_2. a_3. *c.*: ljubjena. 154. dogješ] *z.*: podješ, *c.*: dojdeš, *a.*: pojdeš. 159. neka ja] a_2. *c.* *m.* *z.*: ja neka. 164. naprid] a_1. a_3.: napried.

*

u bogdanska polja ravna
na krvavo bijenje i vrlo.
Jakno nebo, kad u iedu
strašnu godinu ori u buci,
nosi munju u pogledu,
grom u glasu, tries u ruci.
Prid poljačkom vojskom prvi
turske sile on nasrnu,
ter njihovom brzo krvi
svu omasti zemlju crnu.
I dobio bi tad zaisto,
i svačijoj se opro sili,
da Bogdanci u doba isto
ne bjehu ga ostavili:
pobjegoše ne tjerani
nekrepci ovi nevjernici,
u planinskoj iskat' strani
štit sred jama u litici.
Put planinske hrlo strane
i slavni se vitez tište,
odmetnike razpršane
opet na boj vratit' ište;
ali mnoštva nabunjena
bjehu gorom, kud su tekli,
na zapreku puta općena
strašna dubja množ posjekli.
U što smioni junak tade
zaprjekam se tiem promiče,
megju hrečje u grm pade,
brzi mu se konj potiče.
Tad skočiše iz zasjeda
nevjernici na zlo spravni,
i prie pozna neg' ugleda
po glasu ih vitez slavni.
Opire se svim bez straha,
ali čim ih bije i tuče,

170. godinu] *a.:* vrieme. 178. svačijoj *a.:* turskoj, *d.:* svakoj. 187. razpršane] *c.:* razpustana. 190. gorom] *a.:* goram, tekli] *a.* a_1. : utekli. 193. tade a_3. *d. m. z.:* tada. 195. pade a_3. *m. z.:* pada. 197. Tad] a_3. *c.:* Ah.

iz nenadke sred zamaha
britki i dobri mač mu puče.
Ne ustavlja se, bočom lupa,
i u zlotvorskoj grezne krvi,
ali svak čas huda skupa
od svud mnoštvo veće vrvi.
Tiska, goni, otet' se ište
nedobitna moć viteza;
nu mu iza zad ruke stište
dvje sti ruka i uzom sveza.
Tako slavni vojevoda
sred sužanstva osta prika,
pridobi ga huda zgoda,
ne vlas svojieh protivnika.
Brži od toga nego ptica
glas poletje k'onoj strani,
gdi mu staše vjerenica
od krajina na obrani,
kažuć robom kako uhiti
i izda Turkom draga svoga
čeljad, ku on sloboditi
pogje od robstva turačkoga.
Začu mlada i protiva
hudoj sreći srce utvrdi,
s'plemenita tere gnjiva
prieti osvete, tužbe grdi.
Jak lavica, kad sred stiena
laviće joj lovac digne,
u nesviesti nesmiljena
skačuć se ori, da ga stigne;
tač na konju ona hrlu
s'kopjem leti, a ne teče,
stižuć tursku vojsku vrlu
s draziem svojiem na daleče.
Nu kad pozna, što je začela,
da izvršit' moć' joj nije,
sva bogdanska polja i sela
i požeže i odrije.

212. dvje sti] *c.*: dvi sta *d.*: dvi sto. 214. sužanstva] *c. d. z.*: sužanjstva 222. izda] *a.* a_1.: da. 228. tužbe] *z.*: sebe. 233. tač] *d. z.*: tak.

Pak slobodu bojnom srećom
vjereniku svom da vrati,
pogje s' poljskiem kraljevićom
suproć caru vojevati.
I da steče toj do skora,
što okluči u pameti,
sama istjeca iz tabora
i Osmanovoj glavi prieti;
turskom krvi pute plaka,
i njih sile silom tiska,
i usred vojske i junaka
na šatorieh cara iska;
s' veličanstvom ponositiem
zatjeca ga i poziva
s'britkom sabljom, s'kopjem vitier
da izide njoj protiva,
vapeć: ako, jak te glase,
dostojan si carstva tvoga,
hod' na polje i uza se
vod' junaka Korevskoga;
er inako, kad odkriti
tve nesmjenstvo budeš sada,
silom ti ga ugrabiti
imam usred Carigrada.
Obećavam pridobita
mojiem robom kad te uhiću,
grdeć blaga sva od svita,
na njemu te promieniću.
To li budeš ti dobiti,
suproć suhu ja ću zlatu
njega i mene izmjeriti
za naš odkup; za tvu platu.
Začu mlad car od istoči
podunavsku zatočnicu,
i na konja taj čas skoči,
vazam kopje u desnicu;

251. i usred] a_2. *c. m. v.*: usred. 256. izide] *b. d.*: izaj
jak te] a_3.: vapijući jake u. 258. tvoga] *a. b.*: toga. 2
62. tve] a_1. a_2. a_3.: tvoje. 265. obećavam] *a.* a_1. *d.*: obeć
a.: vazavš a_1.: uzav *ispravljeno*: vazav.

na brzoga konja, koji,
čiem se na tiek spravlja, veće
na krilieh rek bi stoji,
i da sada poletjeće.
Pored s njime dvanaes paša
na hrlieh se konjieh tište;
poguba ih carska ustraša,
odmienit' ga svaki ište.
Sokolica ali mila
ljubav svoju da zaštiti,
sokolova pripe krila,
sunu se u tiek streloviti;
ne priteče, neg' prileti
svieh ostalieh i zavika:
od moje ćeš ruke umrieti,
tko god ti si od bojnika;
nie potreba, da car jedan
na pozove tve izlazi,
ako poznam, da nies' vriedan
odgovorit' ni moj snazi.
Priete ovako dikle mlade,
i prilike take imaju,
da se obje vojske tade
u jednu od njih upoznaju.
Drži vojska od Poljaka
za viteza Sokolicu;
a turačka za junaka
Korevskoga vjerenicu.
Uzrastom je Krunoslava
jakno u gori vita jela,
oružje joj ures dava,
konj je pod njom brza striela:
glava, prsi i sve ostalo
pod zlatom je zlato u njega,
usred čela neg' što malo
srebrna mu stoji bil'jega.

277. brzoga] *d.:* bržoga. 278. a_1.: čiem je na tiek spravan veće. 280. poletjeće] a_1.: poletiće. 282. hrlieh konjieh] a_1.: hrliem konjim, a_3.: hrlieh konjih. 283. ih] *a.:* bo. 288. streloviti] *c.* a_3.: strjeloviti. 293. potreba] *d.:* potribno. 294. pozove] *d.:* požove. 295. nies'] *c.:* nisi. 307. oružje *c.:* oruže.

Na štitu joj ptica bješe,
ka se u ognju prži sama,
gleda u sunce, pismo piše:
mrem, za živjet' s' tvoga plama.
Sokolica od sokola
bistru i hitru sliku ima,
ponosita i ohola
uzrastom je nada svjema;
i konj pod njom sivi soko
sokolova nosi krila,
srce oganj, plamen oko
snieg njegova dlaka je biela.
Na nje štitu zvier je ona,
proć mjesecu jasnom s' nebi
ka se klanja svim priklona,
s'pismom od zgar: samom tebi.
Car mlagjahan s'jedne strane
liepu svoju okom slidi,
i dobita da ne ostane,
vene, čezne, gasne, blidi.
Veli: ne cien', da se uputi
tuj bez mene, moja mila,
ako uza se na boj ljuti
i me srce sad si odnila.
Tko dobude tvu lipotu,
pridobiće mene istoga,
o me duše drag životu,
o carice srca moga.
S'druge strane stoji pun slave
mlad kraljević svietle sreće,
put hrabrene i gizdave
Podunavke oči meće.
Čeka gledat' od nje ruke
čudna djela i velika,
znajuć, da ona ima odluke
tiem slobodit' vjerenika.

313. joj] *a.*: oj; bješe] a_2. a_3.: biše. 320. uzrastom]
d.: narasla; svjema] a_2. a_3.: svima. 324. dlaka je] a_2.
a_2. a_3.: bila. 328. zgar] a_1.: ozgar *b.*: zgor. *d.*: ozgor.
scin'. 340. srca] *a.* a_2. a_3. *b.* *c.*: carstva.

Svaka je spravna u toliko
zatočnica u vrloći
doć' na bijenje veće priko
i ukazat', ke je moći
Polje ravno i široko
sred dvie vojske mjesto je njima,
a sunčano svietlo oko
svjedočit' im jakos ima.
Tuj s'dva kraja vihra brži
suproć konju konj se tište,
i objema se kopje skrši
u najprvo susretište.
S'obje strane hrlo tada
viteška se sablja trže,
plaho leti, jako pada,
gdi ju desnica snažna vrže.
Vrh oružja gvozdobita
gradi udorac teškieh se ore,
skaču i lete iskre iz štita,
biela oklopja plamom gore.
Nagli konji strelovito,
kud ih hitre ruke obrću,
sjemo, tamo viju se u vito,
s'desna, s'lieva svud nasrću.
Jednu snagu jedno u doba,
u jednakoj sili od ruke
ukazaše srca oba,
ni megju njim bi razluke.
Tvrdi štiti, cieli oklopi,
još izranjen nie nitko,
ničije krvi još ne popi
jedne kaplje gvozdje britko.
Pune srdžbe i čemera
one u sebi buče time,
jak na vihru od sjevera
dubje u gori posred zime.

359. objema] a_3.: bojem. 364. ju] a_2. a_3. *c.* *d.*: je. 366. udorac] *a.* a_3. *d.* *z.*: udarac. 369. strelovito] *a.* a_2. a_3.: strjelovito. 373. jedno u doba] *a.*: jedno doba, a_3.: u jedno doba. 376. megju njim] *d.*: medju njimi. 377. cieli] *a.* a_1. *d.*: ciele.

Na stremeni su obje stale,
i ako ne izda sila mnoga,
udarcom se jednim hvale
svrhu doniet' bijenja toga
Ali zamah jedno prieti,
a udarac drugo ukaza:
kaciga im s'glave odleti
s' jasnom tvrgjom od obraza;
zlato prosut pram razveza,
zasjaše oči, svanu lice,
odkriše se dva viteza,
dvie mlagjahne djevojčice.
Jakno sunce iza oblaka
draže objavi sve svjetlosti,
iza oružja sviću taka
dva sunca ova od lieposti.
Bez uzdaha ko ih gleda,
ter mu dano gorjet' ne bi,
ili stvoren vas je od leda,
ili srca ne ima u sebi.
Na svanutja ne ufana
od l'jepote izabrane
u obje vojske sa svieh strana
lete striele, dažde rane.
Nova robja, novieh sluga
od svud vrvi množ velika
pače u vojsci vojska je druga
zaplienjenieh ljubovnika.
Lete oblaci od uzdaha,
od pogleda vojske teku,
svačija srca čeznu od straha,
da obje mlade zla ne steku.
I toliko svak to haja,
da na konjieh strelovitieh
sunuše se s' oba kraja
dvie dubrave kopja vitieh.
Sjaju sablje, dažde striele,
trublje trube, konji rže,

335. stremeni] *d.*: strimena. 387. udarcom] a_2. a_3.
rac] a_1. *c.*: udorac. 399. sviću] a_1. a_2.: svjeću, *d.*: s

i pod silu s' nagle sile
djevički se boj razvrže.
  Razmeće se i zameće
boj iz boja hugji i jači,
i sretaju usred smeće
kopja i štiti, sablje i mači.
  Na oružne buke tade
gora i polje strašno zamni;
nu u to sunce zgar zapade,
i noć skri sviet u skut tamni.
  Crna sjena put tabora
Turke vrati i Poljake;
ali sred njih sjaše zora
s'dvie bojnice liepe i jake.
  Na tabore Krunoslava
vraćaše se; nu pod silu:
što ne vodi, trud joj dava,
zatočnicu svu nemilu.
  A to, er cieni za istinu,
promienila na njoj da bi
ljubav dragu i jedinu,
ku joj huda sreća ugrabi.
  S'tiem ufanjem još ju tjera
priko polja, priko strana,
od kad dobi kraj Nestera
mlad kraljević cara Osmana,
  pače, buduć glas imala,
da Podoljem na dan prie
s'drugami je projahala,
dokli ju nagje, mirna nie.
  Ne ustavlja se čas od tieka,
brza konja svegj udara,
i upoznava se iz daleka
u careva poklisara.
  Jur vapije sva ohola:
čekaj, čekaj Sokolice,

428. a_3. *m. z.*: kopja, štiti, sablje i mači. 429. oružne] *a.*: oružnje. 435. sred] a_1. *b.*: isred, a_3. *d.*: usred. 449. pače] a_1. a_3.: paček, a_2. *e.*: pak. 454. brza] *a.*: brzo.

da imaš krila od sokola,
ne uteče me desnice.
Ali kako bi naprieda
poklisaru carskom bliže,
pozna istinu, i ureda
konja uspreže, kopje diže.
Da su od mira, a ne od
čeljad, kažu njoj bil'jezi:
duge i stavne svim odjeće,
a vrh kopja bieli stiezi.
Nu po oružju i po štitu
i poklisar nju odkriva
za bojnicu glasovitu,
cara na boj ka poziva.
Spomenjuje nje velika
i hrabrena bojna dila,
i od njegovieh svieh konjik
najbržega k'njoj posila,
ki joj smerno odkri ime
od careva svietla paše,
i priloži kazat' s'time,
k' poljskom kralju na što ig
Uputi se napried tade
zatočnica plemenita,
i u mis'o joj taj čas pade,
da za draga svoga pita.
Pak ustavi konja dobra,
slacieh usti ruse otvori,
i u besjedu blagu obra
s' poklisarom da govori,
ki buduć se poklonio
njoj, i ona opet njemu,
i u način se drag i mio
odkrio dvoran ovi onemu:
bojna uzdahnu djevojčica,
i ne može skrit' poraza,
za sve da raj liepi od lica
i od oči sunce ukaza,

473. spomenjuje] *d.*: spomena je. 474. dila] *a.*
svih. 477. smerno] *a.* a_1.: smiono, a_3.: smierno. 48

veleć: čuo si može biti
pripoviedat' ime moje,
i mog'o si još viditi
ovieh ruka djelo koje;
ali ne znam, ču li ikada,
koliko je prevelika
boles, ka mi srce jada
s'robstva draga vjerenika;
er u robstvu, nie pravom,
svezan uzom da sad hodi,
tko slobodan s'mnogom slavom
rodio se, da gospodi.
Neka trpi jaram teški,
ko ga obiknu više vrata;
vitezovi drže leški
njih slobodu dražju od zlata:
za to molim tvu dobrotu,
da mi odgovor istin poda,
gdi je, ako je u životu
moj Korevski vojevoda?
Odgovori paša znani:
o bojnice svietla imena,
u kom mjestu, u koj strani
nie tva slava razglašena?
Tve je ime proletjelo
i gdje svietlo sunce gleda,
tve viteško svako djelo
za čudo se svud spovieda.
Uzo bih ti bolje glase
od viteza kazat' tvoga;
živ je, nu na nj stavila se
s'tvrdom stražom pomnja mnoga.
Za dobro imaj, o gospoje,
ako rečem što je istina:
svietlo i drago sunce tvoje
sred tamnice krije tmina.
Iz dno jame, u koj sada
trpi muke svegj nemile,

515. ako je] a_3. *d. z.*: i je li. 521. proletjelo] *b.*: prol'jetjelo. 529. imaj] a_3.: ima', *d.*: jimaj.

nie ufanja moć' ikada
slobodit' ga s'niedne sile.
Trudno podnie dikla liepa
što začula ovdi bješe,
i tako ju boles ciepa,
da ne uzdiše, neg' izdiše.
Ne ima vlasti da ustavi
na očiju grozne suze,
poklisara tiem ostavi
i put drugdje sliedit' uze.
Sram je slavnu zatočnicu,
i u mnogoj je s'toga muci
da joj vidi plač na licu,
tko joj gleda mač u ruci.
Tako napried sama slidi,
i uzmnažajuć nepokoje,
drugo uza se vik ne vidi,
neg' s'uzdasim suze svoje.

PJEVAN'JE ŠESTO.

Krunoslava pokli upazi
sred guste se svim dubrave,
gdi kladenac tih izlazi
vrh cvjetica i vrh trave,
s'viteškoga konja skoči,
i u što uze da se boli,
iz kladenca svietlieh oči
rieke od groznieh suza proli
ter svakako neka odkrije
tešku muku, ka ju mori,
iz srca uzdah vruć podrie,
i žalosno progovori:
Prem se htjelo mrtvoj me
mjesto ovako gluho i pusto,
da me tmaste združe sjeni,
ke prostira dubje gusto.

544. drugdje] *d. z.*: drugi. 550. i uzmnažajuć] umnažajuć, *m.*: i uzmnožajuć, *z.*: uzmnožajuć. 1(
a. a_2. a_3. *d*: tmine; združe] *c.*: zduše *m.*: da me tr

Gdi si o sunce mojieh dana,
vjereniče gdi si mili?
O ma željo uzdisana,
u životu, jaoh, jesi li?
O životu moj jedini,
ja bez tebe niesam živa,
ako u mrkloj s'tobom t'mini
srce i duša ma pribiva.
Nu se od mene smrt ne plače,
mrem bez duše po razlogu,
neg' što tebe, slatki brače,
sloboditi još ne mogu.
Ah jaoh, što ću, da sve drago
kamenje se moje broji,
ako, vajmeh, pravo blago
u tugjieh mi rukah stoji?
Što mi valja zlato ino
i bogastvo neizrečeno,
ako zlato moje istino
pod zemljom je zatvoreno?
Čemu je, da sam ja gospoja
podunavskim nad narodi,
ako je u robstvu duša moja,
ka životu mom gospodi?
Što mi sunce od istoči
s'bieliem danom mladoj siva,
ako sunce mojieh oči
vječne noći tmina skriva?
Ali, vajmeh, ma svies gdi je?
što besjeda moja pravi?
Kako vječni dan tu nije,
svietlo sunce gdje boravi?
Dan je, ali iza oblaka
od kamenja ledenoga
proć goruća na dvor zraka
vik ne može sunca moga.
O kamenje sviem čestito,
miri srećni i blaženi,
sred kieh sunce sja skrovito,
s'kiem dan svanut' može meni.

Ah, da mi je željnoj moći,
pticom bih se satvorila,
za u brzo leteć doći
sred vašega mrazna krila!
Nu kada mi toj se brani,
a vi mi ste na daleče,
miri visoko obzidani,
sred kieh sunce me istječe,
daj primite svietli miri,
druziem puni tmine i straha,
dušu, ku mi želja tiri,
na krilieh od uzdaha.
Ali tužna, gdi se bolim?
što govorim? s kiem besjedim?
Kamenju se gluhom molim
na daleče, ke ne vidim.
Zatravljena zatočnica
svoje ovako tužbe svrši
u čuvenju od vjetrica,
ki oko nje tiho prši.
Čim u smeći i u plaču
tako tuži dikla mlada,
glas iz luga jedan začu,
gdi se uz gorske dipli sklada,
kojiem pastier u dubravi,
budeć slavja da š'njim začne,
zvaše vilu, ka ga stravi,
iz pojate sve divjačne.
Bješe ovako on poklik'o:
O Rumenko ma ljubljena,
sad na dubju gdi je lis nik'o,
i dubrava sva je zelena,
čemu sama ti u svrsi
nuda i prika mom životu
od kamena kažeš prsi,
kriješ rajsku tvu lipotu?

64. kih] a_1.: kijeh, *a.*: ki. 72. na] *tako samo a.* a_1. *b.*: *ostali:* ni. 73—76. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1. *i u izdanju. m. označeni su zviezdicom.* 82. slavja] *a.* a_1. *d.*: slavlja. 89—92. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1. *i u izdanju. m. označeni su zviezdicom.*

Uz ovčicu milu svoju
mlad jaganjčić travu pase;
golub, na ku letne hvoju,
golubicu gleda uza se:
a ti sama od pastira
verna tvoga dalek hodiš,
ne ćeš da š'njim po kraj vira
vjenčac viješ, tančac vodiš.
Ah, tva mlados sama utječe
od Milienka tvoga verna,
a životu mom daleče
sama je lipos tva zamerna.
Je da ti je me gorienje
skrovno i moji teški trudi,
ter ti ne znaš, što zna stienje,
dubje, zvieri, ptice i ljudi?
Ah, obrati na me, brače
slatki, pogled tvoj veseli,
ter vigj, ko me srce plače,
čim svu dušu tebe želi.
O Rumenko, rumenija
od rumene zore meni,
čuj slavice pjevat', gdi ja
zovem ures tvoj ljubjeni.
Vidjeli su, mnim, vidjeli,
tvu lipotu iz daleče,
tere sciene danak bieli
da im iz tvoga lica istječe.
Vrh mene ovo listje pita'
razbirajuć svaku granu,
s'moga ognja vjekovita
kako mnokrat zgorje i planu.
Jak uzdrži pticu veska,
kom tanahni prut se obliepi,

101. Ah] a_3. *m.*: a. 101—104. *Ovih stihova nema u rkp. a.; i u izdanju m. označeni su zviezdicom.* 102. verna] a_3.: vjerna. 103. zamerna] a_3.: zamierna. 106. teški] a_2.: tešci. 115. pjevat'] a_3.: pojat'. 116. ljubjeni] a_3. *b.*: ljuveni. 118. lipotu] a_3.: lj'epotu. 119. sciene] *b.*: ciene. 124. zgorje] *b.*: zgori. 126. tanahni] *a.*: tanahnom, a_3. *b.*: tanahan. 121—132. *Ovih stihova nema u rukopisu.* a_1. *i u izdanju m. označent su zviezdicom.*

tako svjetlos tva nebeska
mene kroz tvoj pogled liepi.
Tim se mlados tva ne srči,
da je pastir gorom slidi,
vigj gdje stado sve me trči,
da tvoj ures rajski vidi.
Nut' jagančić gdi moj veči
igrajući od veselja,
veleć: ostav' tužne rieči,
blizu je tebe tvoja želja.
Prista pastir, a bojnica
obilnije roneć suze
niz rumena svoja lica,
ovako opet tužit' uze:
Drag ti je život i pun sreće,
jaoh, ovoga sad pastira,
ako svoje kratke smeće
sreta ufanjem duga mira.
Žalosne ti me su tuge,
i dni puni, vaj, skončanja,
ako doniet' tužbe duge
ne mogu mi kratka ufanja.
Blizu je njega željna vila,
s'ke mu stravljen život vene;
a jedina ljubav mila
na daleče stoji od mene.
Njega iz dubja lipos draga
sliša sve što moli i prosi;
meni u sjenah dubja blaga
plahi vjetar rieči nosi.
On svanutjem zorniem' bielim,
noćniem tminam ja se obstiram;
on ufanjem žive milim,
bez ufanja ja umiram;
on će brzo najčestiti
u ljubavi riet' se moći;
a nesreće me na sviti
vik na svrhu ne će doći.

128. tvoj] *a.:* svoj. 130. je] *a.:* te, a_3. *b.:* ju. 133. jagančić] *c. m. z.:* jaganjčić. 133—136. *Ovi su stihovi u rkp. a.* a_1. *iza stiha 108.* 159. ufanjem] a_1.*:* ufanjim.

Slidila bi tužbe ove
i još liepa Krunoslava,
nu oj donese misli nove
časna ljubav, bojna slava.
Na oružje da gane se
Podunavka dikla mlada,
bojna slava njoj donese
mis'o u pamet ovu tada:
Ti li u tužbe i u plača,
o hrabrena zatočnice,
pitaš pomoć, a ne u mača,
ki sred tvoje stoji desnice?
Ti, ka za čas bojne slave
ustručala vik se ne bi
megju zmije, megju lave
usrnuti pri potrebi,
tvoj vjerenik sužanj osta,
i uza mu se na vrat stavi,
a ti cviliš jak priprosta
pastirica u dubravi?
Na ku išteš bolju zgodu,
da tvoj život igda odrediš,
ako sad ga za slobodu
vjerenika tvoga štediš?
Probudi se tim probudi,
nedobitna gdi je tva sila?
ona ista tebi budi,
ka si druzim vazda bila.
Platit' riekom turske krvi
svaku suzu tiem poteži;
tjeraj, stiži, meći, rvi,
sieci, plieni, pali i žeži.
Koji miri, straža koja
desnici će tvoj se oprieti?

165. slidila] a_3.: sliedila. 167. oj donese] a_3. *m. z.*: joj doni, *b. c.*: joj donese. 173. plača] *a.* a_1. *b. d.*: plaču. 175. mača] *a.* a_1. *b. d.*: maču. 181. sužanj] *a.* a_2.: sužan. 183. cviliš] a_1.: cvieliš. 185. Na] a_2. *b. c.*: nu. 189—192. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1; *i u izdanju: m. označeni su zviezdicom.* 191. tebi] *a.* a_3. *d. m.*: drug ti. 192. si] a_3.: je. 198. oprieti] a_2.: opriti.

S bojnom slavom sila tvoja
jaka je pak'o pridobiti.

Ali ljubav časna opeta
s'mislim drugom tad ustaje,
i od pogube boja kleta
obratit' je ne pristaje:

Djevojčice, veleć, mlada,
pod oružjem da li spravi
sred turskoga Carigrada
slobodu iskat' tvoj ljubavi?

Kud te vodi plaha želja?
Da si od ognja sva goruća,
niesi mnoštvu neprijatelja
jedna odolit' ti moguća.

A ne možeš bit' do vika
ne čuvena, ni vidjena,
ako oteti vjerenika
s'oružjem si pripravjena.

Tvrde mire, kim se jama
tve svjetlosti obgradila,
oboriti ne mož' sama;
priletit' ih, ne imaš krila.

Čuvaj, u što hoć' pod silu
slobodití, koga ljubiš,
da slobodu tvoju milu
i života ne izgubiš.

Ah, ne truni dni nezrele;
znaš, vjerenik tvoj ljubljeni
da tvoj život veće vele
neg' svoj isti ljubi i scieni.

Kada smrt bi tvu začuo,
ako ne sam od sve ruke,
oni čas bi poginuo
od žalosti i od muke.

Tim tvoj slavni život hrani
na vremena svjetlja i bolja,
s'tobom vitez tvoj izbrani
kad sred rodnieh bude polja.

200. je] a_2.: ne. 204. je] a_1. *b. c.*: ju. 214. ne čuvena] *b. c. d. z.*: ni čuvena. 218. svjetlosti a_1.: svitlosti. 219. mož'] a_1. a_3. *b.*: moš'. 336. bude] *a.*: budeš.

Ah, uputi se mirna veće;
mješte krvi zlato trati;
kad slobodit' mož' bez smeće
vjerenika, ne išti rati.
Znaš da turska ćud za zlatom
po naravi hlepi i gine,
a gospogjom svim bogatom
tebe kažu nad sve ine.
Zlato i blago za to skupi,
i u Carigrad pogji s time,
vjerenika ter odkupi,
dokli imaš zgodno vrime.
Posl'jedna ova mis'o dobra
mladici se mudroj vidi,
tim na konja skoči i obra,
da put miran mirna slidi.
Za oslobodit' svoga draga,
ona u malo skupi dana
vele zlata, vele blaga,
i kamenja izabrana.
S'ugršticom zarugjenom,
u ugrskoj u haljini,
ugrskiem se zove imenom,
i Ugričić mlad se čini,
tere tako priobučena
iz rodnieh se strana dieli,

237. ah] a_2. a_3. *b. c. d.:* a. 239. mož'] a_1. a_3.*:* moš'. 243. gospogjom] a_1 *:* gospojom. 253—256. a_2. a_3. *b. c.:*

I u malo skupi dana,
za slobodit' svoga draga,
vele zlata, vele blaga
i kamenja izabrana.

259. ugrskiem] *a. b.:* ugrskim. 260. a_3.*:* i Ugričić se mladi čini. *Iza stiha 256. ima rkp. a.:*

Trči brzo kroz razlika
mjesta; i strane minu mlada,
i u uljeze u velika
vrata od zlatna Carigrada.

Tako je i u rkp. a_2. *samo što je ovdje mjesto:* trči—ter u, *mjesto:* zlatna — slavna. *S ovakom razlikom dolaze ti stihovi u rkp.* a_3. *b. c. iza stiha 260. u rkp. d. dolaze iza stiha 264. U rkp.* a_1. *pak u izd. m. z. nema tih stihova.*

i do malo prem vremena
u Carigrad dogje bieli.
  Gdje došavši, u dvor hodi
cesarova poklisara,
s'mnogom željom, da oslobodi
ljubljenoga gospodara.
  Skrovno ište, hitro pita
za njegovo bitje svudi,
ili s'varke, ili s'mita,
što je začela, steći žudi.
  U to i Osman car mogući
svim veliku želju ćuti,
glas od mira čekajući
s'poljačkiem kraljom čuti.
  S'mnogom mislim cieća toga,
što je plahos sva zaliha,
cieni i sudi, da je od svoga
poklisara lienos tiha.
  Vas dan, pače još pokoje
sebi i druziem noćne smeta,
pitajući: gdi je? što je?
čeka li se brzo opeta?
  Ali u njemu bez uzroka
pohlepa ova prešna nie;
svegj bo misli, put istoka
da se dielit' bude prie.
  Dilje od vieka čase zove,
sprave od puta svegj poteži,
i u pameti misli nove
svegj od većieh želja vrieži.
  Nie mu dosta, što nareče,
kad u istok bude otiti,
da će iz bliza i iz daleče
vernieh vitez množ skupiti,
  tere š'njima bez krzmanja
spaholjane, janjičare

265. došavši] *a. b. c.:* došadši. 267. oslobodi] *a.:* slobodi. 277. mislim] *a. b. z.:* misli, *d.:* misl'jom. 279. cieni] *a. c. m. z.:* scieni. 298. *m. z.:* s spaholjanim janjičare.

od turskoga vojevanja
na zakone vratit' stare;
nu od plahosti steruć krila
vas sviet veće priletiva,
s'namišljenieh tere sila
sve podlaga i dobiva.
Jur po moru i po suhu
nedobıtan s'mislim hodi,
i za sobom u posluhu
zapad i istok združen vodi.
Od Persije silna kralja
najprie dobit' odlučuje,
i kraljevstva sva ostala,
ka po glasu slavit' čuje.
Slavnoj španjskoj kruni opeta
on se uzda vrha doći,
i cesarstvo od dva svieta
pod silu joj otet' moći.
Na cesara njemačkoga
još oružje mnogo spravlja,
i pod sablju carstva svoga
s'podložnim ga pucim stavlja.
Ni s franačkiem kraljem pazi
vjeru davno uhićenu,
i na njega sabljom slazi
u krstjanskom raspu općenu.
Pak s izborom od junaka
kad uzmnoži bojne sprave,
misli udrit' na Poljaka,
i dignut' mu krunu s'glave.
Ah, saviše pršeć mlače,
do brzo ti zaboravi
boj poljački, gdi najače,
tve viteze mrtve ostavi!
Je da ne znaš ti po dilu,
što spovieda svudi slava,

305. jur] *a_3. d.:* i po. 306. mislim] *a.:* misli. 310. odlučuje] *a_1.:* odlučio ie. 311. kraljevstva] *a_1.:* kraljestva; ostala] *a. m. z.:* najdalja. 313. španjskoj] *a. a_3.:* španskoj. 318. oružje mnogo] *m. z.:* oružja mnoga. 320. pucim] *a.:* puci, *d.:* pukom. 322. uhićenu] *a_1.:* učinjenu, *a_3. b. c.:* uhitjenu. 329. pršeć] *a a_2. d.:* pržoć; mlače] *a. a_1.:* mladče. 334. spovieda] *a.:* povieda.

nedobitnu vlas i silu
Kraljevića Vladislava?
Spomeni se i svjedoči,
sram ostavi pri istini,
kolik rasap na tve oči
od vojske ti on učini?
Koliko li kraj Nestera
mimo ljustvo sve ostalo,
paša ti je i veziera
od njegove ruke palo,
izprid mača kad njegova,
gdi krv riekom od svud teče,
priko ubijenieh vitezova
jedva s'glavom živ uteče?
Vito kopje, štit pereni,
britka sablja, desna ruka,
kraljević je prihrabreni,
krstjanskoga svega puka.
Nu što velim, care Osmane,
i ti poznaš isti opeta,
da Vladislav zdrži obrane
od krstjanstva svega svieta.
Samoga se njega bojiš,
od samoga njega predaš,
bez pokoja za to stojiš,
poklisara čim izgledaš;
poklisara, koga odavna
s'mnozim darim ti posl'o si,
da u njegova ćaćka slavna
žugjeni ti mir isprosi.
Ali čim car ne pristaje
smione misli uzmnažati,
želja u njemu svegj veća je,
poklisar mu da se vrati.
On u sebi sumnji veće,
od njegova duga hoda
da uzrok drugo biti ne će,
neg' li koja huda zgoda.

354. poznas] *a.:* spoznaš. 361—364. *Ovi stihovi su u rkp.* a_3. *d.: premetnuti iza stiha 368.* 366. uzmnažati] a_1.: umnažati.

Tim vapije: gdi se dio?
Poljak toli nie daleko:
ili se je utopio,
ili ga je tko posjek'o.
I tako ga to pristraša,
da misleći u dne i u noći,
ne čini ino, neg' upraša:
gdje bit' može, kad će doći?
Nu još želju kažuć istu,
dokli čuje, ne ima mira,
Kazlar-aga u kom mistu
gospogje mu liepe izbira,
ki od poludna i od istoči
jur budući proš'o kraje,
kupeć liepos od svieh oči
ka sugjena najdražja je,
iz razlicieh mjesta ote
množ svietlieh djevojčica,
od kieh svaka cieć l'jepote
dostojna je bit' carica,
ter s mlagjahniem njima doje,
na kraj mora najposlie,
gdi bi njegda grad od Troje;
bi, za što ga sada nije.

PJEVAN'JE SEDMO.

Pri moru uprav srbskieh strana
u pržinah pusta žala

377. pristraša] *d.:* ustraša. 378. i u noći] *a. d. m. z.:* i noći. 381—396. *Ovi stihovi dolaze u rkp. a_3. d. iza stiha 288. ali bez stihova koji su ovdje 385--388, a stihovi, koji su ovdje 393—396 glase:*
S djevojčicam svietliem doje,
ucviljene ke ga slide,
gdje od staroga grada Troje
obilježja još se vide.

385. poludna] *b.:* poludne. 388. sugjena] *tako m. z. ostali:* žugjena. *c.:* žudjena. 393—396. *b. m. z.:*
S djevojčicam svietliem doje,
ucviljene ke ga slide,
gdje od staroga grada Troje
oblilježja (*m. z.:* obiljezi) još se vide.

leži Troja ukopana,
od grčkoga ognja pala;
slavna Troja, ka je svime
njegda istokom gospodila,
a sad ino nije neg' ime
nakon sebe ostavila.
Gdi su miri, gdi su dvori?
Nie zlamenja od ničesa:
što ognju osta, vrieme obori,
i pohara i poplesa.
Samo jošte ne daleče
Simeonte rieka sama
s'malo vode jedva teče,
i ona usahla s'davnieh plama;
a polak nje gora Ida
u vidjenju svomu zdrži
uspomenu od Parida,
koga oganj Troju sprži.
Ah, kud plahi mlače poje,
na ki li se put poteži,
kroz gorienje neka tvoje
u pepelu Troja leži?
O mladosti, bez razloga
i razbora, vigj, tko hodi,
na što plahos tvoja mnoga
dovodi ga i navodi.
Bješe danica objavila
jur svanutje dana biela,
i istekla zora mila
s'viencem rusa oko čela;
kad za brodit' sinje more
s'djevojčicam, ke ga slide,
Kazlar-aga u istok zore
na korablju zlatnu uzide.
Šlje otole na sve strane,
da se otok svaki obhodi,

4. grčkoga] *a.:* gorkoga. 9. gdi—gdi] *a_2. b.:* gdje—gdje; miri] *d.:* kuće. 20. koga] *a_2. a_3. c. d. m. z.:* s'koga. 26. vigj] *a. a_1.:* vik. 32. viencem] *a_3. c. m.:* viencom. 35. Kazlar] *b.:* Hazlar, *d. m. z.:* Kizlar. 37—40. *Ovih stihova nema rkp. a: i u izd. m. označeni su zviezdicom.* 37. otole] *a_1.:* otolek, *a_3. b. c.:* od tole, *d.:* od otud.

s druziem plavim crnce uzdane,
a on uprav more brodi.
Gleda k'stranam sjevernime
tiesna mora val na blizu,
komu Ele poda ime,
kad na očiju zginu Frizu,
i kojemu još njekada
posluh uči Serse smioni,
vrhu njega bijena kada
mos veliki on nasloni.
Ah nesviesna oholasti,
kud se niesi ti prostrla,
da li scieniš tvojom vlasti
srdžbe ukrotit' mora vrla?
Vrla mora, ki gradove
i kraljestva ciela ždere,
kada skoči na valove
i izide iz sve mjere.
Leandro mladac zatravljeni,
gizdav mimo sve ostale,
sliedeć sve vil zrak ljubljeni
njegda plova ove vale,
nu srditi val zaklopi
njegove oči plahom silom
usred puta, kad ga utopi
priekom vlasti i nemilom.
On se molit' za slobodu
vjetru i moru tad ne krati,
da prinesu u pohodu,
a utope ga u zavrati.
Ali u što molit' uze
gnjevno more, vjetre plahe,
prol'jevajuć grozne suze,
podirajuć česte uzdahe,

39. uzdane] *d.:* ufane. 41. k'stranam] a_2. *b. c. d.:* stranam. 44. očiju] *a.:* očijuh. 45. i] *a.* a_1. a_3. *d.:* u. 46. Serse] a_2.*:* Xerse. 47. bijena] *d.:* biela; *m. z.:* vrhu njegovieh pjena kada. 51. scieniš] a_1. a_3.*:* cieniš. 53. ki] *samo z.:* ke. 54. kraljestva] a_1. a_2.*:* kraljevstva. 67. prinesu] *a.* a_1. *b. d.:* prinese. 68. utope] *a.* a_3. *b. d.:* utopi, a_1.*:* utopit. 69. *a.:* ali molit' u što uze. 72. česte] a_1.*:* često.

s' uzdasi mu vjetai veći,
a suzami more uzrasti;
tim on ištuć smrti uteći,
sam ju srete svojom vlasti.
Iza otoka od Teneda
crni se aga u to izvaža,
ki skri grčke plavi i ne da,
da ih trojanska vidi straža.
Lemno i Lezbo mimohodi,
i upravlja put na Šio;
ki do skoro u slobodi
sam je sebi gospodio.
Šlje po otocieh na sve strane,
djevojčice da izbiraju,
s'druzim plavim crnce uzdane,
a on brodi željnom kraju.
Na otok slazi, u grad ide,
plaču matere, oci bliede,
u što način nać' ne vide,
da im djece ne odvede,
ter slobodu izgubljenu
naricati svak počinje,
veleć: da li carskom plienu
ragjaćemo mi robinje?
Ah, sve imanje nije li dosta,
ke se od nas za inieh stjeca,
težja sila da ne posta,
od ke nam nam se grabe djeca.
O žalosti plačna svima!
Vaj, nevolje gdje su ove!
svoju istu, jaoh, druzima
djecu ragjat' za robove,
i pun vaja i pun smeće
bit' usiljen s'teške službe,
u porodu im činit' veće
neg' li u smrti plače i tužbe!

75. smrti] *a.* a_1.: smrt. 76. ju] a_2. a_3. *d. m. z.*: je. 81. Lemno] *d.*: Leno. 81—84 *Ovih stihoza nema u izd. z.; prije će biti da nijesu od pjesnika stihovi 37—40.* 88. željnom] *b. d.*: k'željnom. 90. matere] a_3. *d. m. z.*: majke. 99. težja] a_1. *z.*: teška, a_2. *d.*: teža.

Može li se s'hugje zgode
ginut' gorom smrti kojom,
neg' živeći bez slobode,
ne bit' voljan dušom svojom?
O slobodo slatka i draga,
izvrsno te vik ne ljubi,
ni poznava tvoga blaga,
tko te ovako ne izgubi.
Vodi iz grada turska sila
djevojčica množ izbranu
od kieh svaka liepa i mila
u svietlu se rodi stanu.
Rodjaci ih i rodice,
puni tužbe, plaća i vaja
skubuć vlase, grdeć lice,
do samoga sliede kraja.
Udaraju s'teške muke
po kraj žala od svudie,
put korablje steruć ruke,
ka im porode slatke krije.
Srce od smeće i od jada
razabrati njih ne more,
imaju li im željet' sada
blage vjetre, mirno more.
Gnjev i milos svegj u sebi
pamet vrte, svies im viju,
što bi htjeli, što li ne bi
da odlučit' ne umiju.
Ne ljubovce, neg' robinje,
sciene, da će caru biti:
huda mis'o tim počinje
u srcieh se njih buditi.
Žele s'misli hude ove,
da plah vjetar dme s' planina,

109—112. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1. *na ovom mjestu; u izdanju m. označeni su zviezdicom; dolaze u rukop.* a_1. *iza stiha 132.* 109. s hugje] *a.* a_1.: hugje. 111. živeći] *d.:* živući, *a.:* živjeti. 117. grada] *a.* a_3. *m. z.:* pliena. *Stihovi 117—148. označeni su u izdanju m. zviezdicom, čim je naznačena dvojba, da li su od pjesnika Osmana.* 123. skubuć] *a.* a_3. *d. m.*: skubeć. 125. teške] *b.:* težke. 130. *m. z.:* razabrat se njim ne more. 131. im željet'] a_1. a_2. *c.:* žel'jet'. 133. gnjev] *a. b.:* gnjiv. 138. sciene] a_1. a_2.: ciene.

da more udre na valove,
i da proždre svieh pučina;
ali od želje hude ovako
bježi opet srce ureda,
i ako razlog hoće tako,
milos brani, ljubav ne da.
Crni se aga diže iz Šija,
i na lievo čim se vozi,
Samo, Andro, Ikarija,
i otoci mu stoje mnozi;
slavni otoci, od kih hvala
šte se puna pisma stara,
sad neznana mjesta ostala
s'malo stada od izgara.
Delo svietli, odkli svitu
danja i noćna svjetlos usta,
tamni diku glasovitu
prazan otok, zemlja pusta,
Vrhu mjesta suha i gola
obiliježja crkve nije,
na zavjete boga Apola
gdje igjaše vas sviet prije;
neg' što na glas prazne jame
iz pustoši k'svakom kraju
zamnivaju, i one same
odgovore mukle daju.
Megju otocim k'lievoj strani,
od kih aga množ zamjera,
u dalek su raspršani
Naso Paro i Citera;
Naso, gdi svu crkvu imaše
njegda Bako bog veseli;
Paro, odkle resijaše
carske dvore mramor bieli;
Pafo i Gnido jur božici
od lieposti posvećeni,

151. Ikarija] *svi osim c. d. m. z.:* i Karija. 153. kih] a_3.: kieh, a_2.: ki. 172. Paro] *a.:* i Paro. 177. Gnido] *c.:* Nido. 177—180. *Ovih stihova nema u rkp. a.* a_1.; *i u izdanju m. označeni su zviezdicom. U svih ostalih rkp. ima ih na ovom mjestu; u izd. m. z. stoje iza stiha. 184.*

a u otočnoj jedva slici
sad neplodni svim kameni,
i Citera, ka od ljubavi
liepoj majci ime poda;
sad sve u grmu i u travi,
stienje obraslo usred voda.
Gdje stan pucim bi vrieduime
tuj sad pastir ovce svraća;
ah, koliko može vrieme,
ke s'godištim sve privraća!
Slidi i obraća crnac veće
mimo Širo jedra bila,
gdi man kriše ženske odjeće
domišljatom Grku Akila;
silna Akila, kom svi puci
ime u slavnu čuše glasu,
a njegovi sad unuci
zemlju težu, stada pasu.
Tako sreća svim puziva
u promjeni vječnieh doba
promjenivat' svegj uživa
roba u kralja, kralja u roba.
Jedri hadum i ostaje
na desnu mu gora sveta,
od starieh Atos ka je
bila u davna zvana l'jeta.
Kon Olimpa jošte gleda,
Pelio i Osa gdje se izmiču,
od kojieh se pripovieda,
da u nebo vrsim tiču.
Brda priklona i nizoci
briezi su ovo svekoliko;
glasoviti nu pis'oci
uspeše ih na toliko.
U pismieh uzrastiše
male ovako stvari u sebi;

180. i Citera] *a.* a_1.: Citera. 185. vrieduime] *a.* a_1.: vjernime. 190. Širo] *d.*: Siro. 199. promjenivat'] *c. z.*: promjenjivat'. 204. davna] *a*: danja, *d.*: stara. 206. Pelio] *a.*: Peleo. 208. vrsim] *a.* a_1.: vrhim. 209. nizoci] *a.* a_1.: visoci. 212. ih] *c. d.*: jih.

a velike se izgubiše,
er, ko će od njih pisat', ne bi.
  Rieč je, ko se bjehu ljudi
gorostasni jur propeli
pod oružjem u požudi,
da bi nebo Jovu oteli.
  Oni od ovieh postaviše
jednu vrhu druge goru,
neka uzidu na najviše
od nebesa strane goru.
  Ali Jove, za strt' njima
svim nesviesnu ovu mis'o,
ognjevitiem trjeskovima
on čas ih je satiris'o.
  Na veliko svačije smjen'je
osta u temu izgled tada:
ko visoko prem se penje,
da nizoko sasma pada.
  Nu dočime sinje vale
crnac brodi mora ovega,
od njegove družbe ostale
sve korablje sretoše ga,
  ke otoke ne brojene
mora Egea prošle bjehu,
i jur k'njemu put Atene
vraćahu se u pospjehu.
  U staroga luku grada,
koga davnje slave rese,
š njima svjema združen tada
Kazlar-aga uveze se.
  S'djevojčicam na kraj side,
i u malo opet dana
sve države on obide
od razlicieh grčkieh strana.
  Pazeć mjesta oko sebe,
gdi u stara bi vremena

227. ognjevitiem] a_1.: ognjenitiem ; trjeskovima] a_1.: treskovima. 228. ih] *a.*: je, a_1. a_2.: i. 230. temu] *b.*: tomu. 241—244. *Ovih stihova nema u rkp. a_1.; i u izdanju m. označeni su zviezdicom.* 244. Kazlar] *b.*: Hazlar, *d. m. z.*: Kizlar.

Atene, Argo, Šparta i Tebe,
i Korinto i Mičena.
Sedam slavnieh razumnika
države ove porodiše,
od kih ufat' nie do vika
dohititi znan'jem više.
Svako mjesto ovo poda
još za vječnu diku svoju
množ hrabrenieh vojevoda
nedobitnieh svegj u boju.
Od kriposti stare ostalo
ni imena sad tu nie,
s'gradovim je znanje palo
i sva slava, ka bi prie.
O bjeguće sasma vrieme!
O nekrepka srećo odveće,
koja stvar se pod vašime
promieniti silam ne će?
Ah, jesi li ti, o slavna
grčka zemljo, ona mati,
plod čestiti ka odavna
od razuma dat' ne krati?
Porodi li njegda one
ti mudarce glasovite,
ki nauke i zakone
ostaviše plemenite?
Sinovi li tvoji se glase
vitezi oni i junaci,
ki istok stavit' vas poda se
s'maliem vojskam biše jaci?
Ti li si ona puna hvale,
koja cieća znanja tvoga
zvaše puke sve ostale
bez razbora i razloga?
Ah, obazri sad se na te,
i nevoljno bitje pazi,

251. Atene] a_2. *c. m. z.:* Atena. 274. mudarce *b. z.:* mudrace. 277 — 280. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1. *i u izd. m. označeni su zviezdicom.* 280. biše] a_3. *m. z.:* bjehu. 282. cieća] a_1.*:* cića. 285. obazri] *a.:* obazdri, *a.* a_1.*:* obrati.

nevjerstvu su starom plate
sadanji ovi tvoji porazi.

Eto veće nigdje u tebi
osobita nie vladan'ja,
sama ostaješ ti pod nebi
bez oružja i bez znanja.

Porušena u crnilu
veći dio ležiš pusta,
izgubila buduć silu
i od ruka i od usta.

Sloboda se tva ponizi,
dobro ti je svako oteto,
za vrat drži te u verizi
samosil'je tursko kleto.

Ali sva zla ova huda,
koja trpiš sužna tako,
od višnje su pravde osuda
na življenje tve opako.

Nevjerstvom se tvojiem boli,
i nariči š'njega jade,
jer pedepsa s'neba koli
lakše ide, teže pade.

Jezdit' crnac ne pristaje
priko ravne Livadije,
i s' lieva mu more ostaje
od Korinta zvano prie,

koga kraju ne daleče
od Priveze vali stoje,
zapad i istok gdje doteče
na pomorske dva krat boje.

Tu u doba starieh l'jeta
Mark-Antonija razbi Augusto,
čim za dobit' carstvo od svieta
svaki od njih bješe ust'o.

Mark-Antonija, ki se obrati
svom korabljom i pobježe,
kad s'ognjene od svud rati
najvećma se more užeže.

288. tvoji] a_1.: tvi. 302. sužna] a. a_3. d.: sužnja. 313. ne a. a_1. a_2. d.: na. 315. zapad i istok] a. a_2. a_3. b. c. d.: zapad istok.

O istočni vojevoda,
ti ne bježa tad, neg' slidi
tvoj plam slatki priko voda,
ki na dalek letjet' vidi.

Rimskieh plavi množ moguća
nie tebe pridobila,
nego tvoja pobjeguća
Kleopatra liepa i mila.

Pri carici srca tvoga
svega svieta carstvo ostavi,
ter ljubovnik bolji s'toga
neg' vojevoda ti se objavi.

Na istom mjesti s'mnogom vlasti
skoro vitez španski izbrani
turskom krvi more omasti,
i krstjanstvo sve obrani;

on na moru Turke pobi,
i ima dobit vječne slave;
a na kopnu ti ih pridobi,
o prislavni Vladislave.

Nu glas više s' bojne zgode
od imena leti tvoga;
jer on carske vojevode,
a ti razbi cara istoga.

Ali crnac, ko sve progje
grčke strane bliže i dalje,
uputi se prešno i dogje
na ravnine od Farzalje,

gdi u vremena njegda stara
boj veliki oni posta
od Pompea do Cesara,
svemu svietu štetan dosta.

Velikoga ovdi Rima
vieće i istok vas u jedno
carstvu od svieta megju njima
učiniše grlo jedno:

da slobodi rodna grada
silni cesar glavu odsieče,

337. mjesti] *a.*: mjestu, *b. c.*: mistu. *d.*: mestu; španski] *b. d. m. z.*: španjski. 350. bliže] a_2. a_3. *b. d. z.*: bližne.

ki tu s'pucim od zapada
na domaći boj isteče.
Ovdi pobijeni i dobiti
Rimjani oni slavni biše,
ki narode sve na sviti
i pobiše i dobiše.
Njima niedna vlas pod nebi
vik ne može doći vrha,
oni od raspa sami sebi
početak su bili i svrha.
Njih sloboda š njih poginu,
i to nesklad hudi uzroči,
kad zet svekru, otac sinu,
a brat bratu protiv skoči.
Tako davnji dub, ki žile
utvrdi od vik sred planina,
krepak stoji na sve sile
plasih vjetar, zlih godina.
Usred njega ali kade
malahan se crv zavrže,
podgrize ga, i da pade,
tegota ista sva ga vrže.
Ah, da je proklet, tko zameće
u rodnomu nemir gradu,
i domaće vrieži smeće
u zavadi i neskladu.
U to u mnogoj ču radosti
Kazlar-aga glas pun slave
od neizmerne svim liposti
Sunčanice prigizdave,
i kako se bješe ova
djevojčica svietla i mila

365. Ovdi] *a_3. d. m. z.:* tu. 366. Rimjani] *a_3. b. d. z.:* Rimljani. *U rkp. a. a_1. slijede stihovi 373—376 iza stiha 368.* 370. vik] *a.:* nikad. 375. svekru] *a. d. m. z.:* tastu. 377. davnji] *a. b. c. d.:* davni. 378. vik *a.:* viek. 385. tko] *a.:* ko, *d.:* ki. 389—392. *a. a_1. m. z.:*

Ali ovako Kazlar-aga
jezdeć začu glas pun slave
od uresa liepa i draga
Sunčanice prigizdave.

s ovim isporedi stih 349: ali crnac, ko sve progje | grčke strane bliže i dalje. 390. Kazlar-aga] *b.:* Haslar-aga, *d. m. z.:* Kizlar-aga.

sred bieloga Smederova
plemenito porodila,
i da nje je liepos mnoga
svietla rodom nad sve ine,
od kol'jena gospockoga,
Gjurgja despota i Jerine.
Mnoge crnce tim sjedini,
da pogju iskat' liepos novu
po bosanskoj kraljevini
i gospostvu hercegovu,
veleći im, da od prije
put država tieh ne idu,
dokli od bližnje Arbanije
mjesto svako ne obidu.
A on s družbom svoga dvora
diže se uprav put Dunava
priko polja, priko gora
kud najpreči put poznava.
Priko mjesta, priko sela
Macedonskih uprečiva,
s desna ostaje grad mu Pela,
Filipova polja s'lieva;
Filipa, ki jaram stavi
najprie grčkoj jur slobodi;
ali većma se on proslavi,
što Lesandra sina rodi,
koga oružje i desnica
prostrieše se do kraj svita

395. Smederova] *a.* a_1.*:* Smedereva. 396. plemenito] *b.:* na Dunavu. 397. — 400. *Ovih stihova nema u rkp.* a_1.*; i u izd. m. označeni su zviezdicom.* 399. gospockoga] *b.:* gospodckoga, *a.* a_1. a_2. *d.:* gosposkoga, *c.:* gospodskoga. *Iza stiha 400. u rkp. a.* a_1.*; m. z.:*

Tim čas ne hteć od umora
duga puta počinuti;
priko polja, priko gora
k raškoj zemlji on se uputi.

401. *a.* a_1. *m. z.:* a pak mnozim crncim čini. 402. pogju iskat'] *a.:* nahode, *a. m. z.:* iznahode. 403. bosanskoj] a_2. *c.:* bogdanskoj. 405. da] a_2. *c.:* on, a_3.*:* zapovigje kim od prije, *b.:* zapovidje tim od prije. 406. a_2. a_3. *b. c. d.:* da na dalji put ne idu. 407. bližnje] *a. b. c.:* bližne; Arbanije] a_3. *b. d.:* Skenderije. 409—412. *Ovih stihova nema rkp. a.* a_1 *; m.* 414. uprećiva] a_2. *a. b. c.:* uprječiva.

priko grčkieh svih granica,
i istoka pridobita.
Aga i ostala družba svoja
na Kosovo dogje paka
glasovito polje od boja,
gdi ubi Miloš cara opaka.
Ne ustavlja se na Kosovu,
neg' li uprav kroz Toplicu
svrće k'bielom Smederovu
za nać' slavnu Sunčanicu,
od ke, igdje put obrati,
ču zamjerne i velike
on liposti spovidati
jednim glasom sve jezike.

PJEVAN'JE OSMO.

L'jepota je od naravi
dar čestiti, slavno blago,
gdje se sabra, skupi i stavi,
sve što je ugodno, milo i drago.
Od svjetlosti višnje zraka,
cviet od raja pun uresa,
dobro, u kom su dobra svaka,
bistri izgled od nebesa.
Najizvrsnije božje djelo,
u kom svietu raj se otvora,
gdi pram sunce, istok čelo,
zviezde su oči, lice zora.
Od radosti i razbluda
skup izbrani, skladna mjera,
slatka od srca svieh požuda,
mila od oči svih zamjera.
Med prislatki, ki tko kuša,
čemer mu se sladak čini,
blizu i dalek od svieh duša
želja i pokoj drag jedini.
Nu moguća ova lipos
s'svietlom krvi kad se združi,

443. igdje] *m. z.:* gdje god. 11. gdi] *m. z.:* gdi je. 12. zviezde su] *m. z.:* zviezde. 14. mjera] *a.:* mira. 16. zamjera] *a.:* zamira.

dva krat veću kaže kripos,
da ju dvori svak i služi,
u velikoj tere slavi
leti svuda glasovita,
i neznane puke travi
u najdaljieh stranah svita.
O cesarska kćeri izbrana
u porodu okrunjena,
ti sva vedra, sva sunčana
s'ljepote si i s'plemena.
Rajski ures lica tvoga,
ki moć' izriet' nie besjedom,
Ladislava prie slavnoga
zanie glasom neg' pogledom.
Tim on željeć, da bi stek'o
dragu milos prid tvim licom,
kraljicom te je svom narek'o,
i ljubljenom vjerenicom.
Ali dočim nie daleče
namienjeni tvojoj sreći,
iz sjevera ter ti istječe
sunce bieli dan noseći,
tva l'jepota rajska prosti,
mala ptica s'tanke hvoje
ako istočnoj tvoj svjetlosti
iz dubrave pjesni poje.
Kraljeviću vjereniku
veće istočni car zavidi
pleme i liepos tvu veliku,
neg' svu dobit, s'ke još blidi;
steć' bo može on na svitu
izgubjenu slavu u boju;
nu lipotu plemenitu
ne vik naći kako tvoju.
Pod zviezdami tvoga uresa
nije bilo, ni će biti:
jedno je sunce vrh nebesa,
jedna lipos tva na sviti.

24. ju] a_2. a_3. *m. z.:* je. 32. l'jepote] a_1.: lieposti. 35. prie] *a.* a_1. a_3.: pri. 49—56. *Ovi su stihovi u izd. m. označeni zviezdicom.* 60. *a.:* jedna lipos sja na sviti; jedna] *a. d. m. z.:* jedna je.

Otmanović tim zaludu
posl'o je iskat' svuda sebi,
da caricu naći budu,
o kraljice, sličnu tebi.

S'tvojiem draziem natjecati
u svem se ište; ali ne će
u ljubovcah on imati,
neg' u oružju bolje sreće.

Sila mu je da izgubi,
i inako moći nie,
tako u lipoj sada ljubi,
kako u vrlom boju prie.

Jur je doš'o Kazlar-aga
k'Smederevu bielu gradu
za iznaći kćer Ljubdraga,
Sunčanicu liepu i mladu.

Svietla je ovo djevojčica
od kol'jena desposkoga,
vid žugjeni i zenica
sliepa starca, ćaćka svoga,

ki se unuka unuk zove
Gjurgja despota i Jerine,
od kih ime i sad slove
niz slovinske pokrajine.

Za sve da su Turci hudi
gospostvo mu staro oteli,
gosposke se kaže ćudi,
plemenit se djelim veli.

Prut kraljevski, njekad ki je
u rukah mu djedim bio,
njemu je sada štap, na ki je
tešku staros naslonio.

Države one, gdje njekada
vlas desposka sterala se;
kratka mu je sad livada,
vrhu koje stado pase.

61—72. *Ovi su stihovi u izd. m. označeni zviezdicom.* 66. svem] a_1.: sven, a_2.: svemu. 73. Kazlar] *b.*: Hazlar, *d. m. z.*: Kizlar. 74. Smederevu] *b. c.*: Smederovu. 75. kćer] a_1.: ćer, a_2.: hćer.

Straže mu su psi uzdani,
krotke ovce puk podložni,
a pastiri i gorani
prijatelji najuzmnožni.
Priprosta mu je kućarica
mramornoga mješte hrama,
a raskošna svim ložnica
trava uvehla, suha slama.
Šatori su izvezeni
zelenoga dubja kitje,
jestojska mu je sad medeni,
voda i mlieko slatko pitje;
a od zlata čaše izbrane,
slatke piće u kih stoje,
ruke biele i sn'ježane
milostive kćerce svoje.
Dobri ovako starac traje
najpokonjih dana dio,
ki od dvanaes sinova je
čestit otac njekad bio.
Ali njemu smrt nemila
kroz namjeru hudu i priku
svih je u brzo polomila,
da ne osuši lica viku.
Tim je on sada ost'o veće
jak obsječen dub u gori,
komu vihar s'plahe smeće
grane skrši i obori.
Vuk i Ljubdrag, kih slovijaše
glas s' istoka do zapada,
s'puške ognjene mrtvi ostaše
u podstupu Prage grada.
Gojko i Uroš sred zasjeda
od turske su sablje pali,
ki su u ognju priko leda
za cesara vojevali.

100. najuzmnožni] *a.:* neuzmnožni. 107. sad] *b. m. z.:* sat. 110 slatke piće] *m.:* piće ugodne 114. najpokonjih] *a. d.:* najpokojnih, *c.:* napokonjih. 116. njekad] *m. z.:* njegda. 119. polomila] a_3. *b. d. m. z.:* poplienila. 128. Prage] *a.:* Prega, a_1. *b.:* Praga.

Mikleuša i Stjepana
more utopi na pučini,
a dopade smrtna rana.
Vladka od guse u planini.
Glavu izgubi Grgur svoju
s'prijateljskih zlih privara,
a u rdeljskom stignu boju
smrt Miloša i Lazara.
Janko i Lauš od svieh bjehu
samo ostali jošte živi
za razgozor i utjehu
ćaćku u teškoj suprotivi,
ki svu ljubav složi i stavi
od dvanaes u dva ova,
i k'o oči dvie u glavi
i gleda ih i milova.
Ali huda nad sve ine
do brzo mu sreća uzroči,
da mu u jedno zrak pogine
i od dva sina i od dvie oči.
Janka ne može uzdržati,
da se na boj ne uputi;
u bogdanskoj tim ga rati
pogubiše Turci ljuti.
A Lauša u isto vrime
srete prika smrt na domu,
ki ćaćkovo zovuć ime
umrie u rukah ćaćku istomu.
Tad toliko plakat' uze
od dvanaes probijen strila
tužni starac, da ga suze
osliepiše s'grozna cvila,
i svršio još bi u plaču
dni kroz teške nepokoje,
razgovora da ne začu
od jedine kćerce svoje.
Sunčanica mlada i liepa,
od ke slovu svud kriposti,

144. ćaćku] *a. c. m.:* ćaćka. 162. strila] *d.:* striela. 164. cvila] *d.:* cviela.

svietlo ufanje ćaćka sliepa,
i štapak je u starosti.
  Mile unuke on viditi
želi od drage kćerce ove,
i u njih opet ponoviti
sebe i mrtve sve sinove.
  Ali je zaman da itko sada
nje l'jepotu dvori mnogu,
za što djevstvo ona mlada
zavjetova višnjem bogu.
  Mudri ćajko s' bil'jeg veće
pozna ovu nje odluku,
i što obljubit' kćerca ne će
vjerenika, ćuti muku.
  Nu u sebi opet sudi,
da od djetinstva plaha izhodi
ta nje mis'o, s'koje žudi,
da dni tako sama vodi;
  tim neka u njoj od ljubavi
probudi se časna želja,
on razlike igre stavi
od radosti i veselja.
  Od bugarskih mlados sela
na igre se kupi ove,
i ljuvena i vesela
sjediljkam ih milim zove.
  Liepe djevojke i gizdave,
i seljani mladi š'njima
na nje idu i vrh glave
svak od cvietja vienac ima.
  U tanac se svi hitaju,
svi začinju slatke pjesni,
i razlike igre igraju
u pokoju i u ljuvezni.
  Vrh livade mlad uz mlada
sjedi u cvietju razlikomu,

174. ove] *a*. a_1. a_3.: svoje. 181. s'bil'jeg] *a*.: zbilje, *a*.: s'bilieh, *d*.: na zbilj. 186. izhodi] a_1.: izgodi. 194. kupi] a_2. a_3. *b*. *c*. *d*. *m*. *z*.: skupi. 197. djevojke] *b*.: dikle; *z*.: djeve. 199. nje] a_2. a_3. *b*. *c*. *d*. *m*. *z*.: igre. 202. zaćinju] a_1.: začinu. 204. i u ljuvezni] a_3.: i ljubavi, *z*.: u ljuvezni.

i rieč s'riečim hitro sklada
na uho šaptom ovi onomu.
Natječu se tuj pastiri,
i ukazat' svaki uživa,
da skladnije diple sviri,
i da u slagji glas popiva.
Zatjecat' se još ne taže
pastirice najmilije,
ka začinje pjesni draže,
ka li vjenčac l'jepši vije.
Sjediljke ove skupio biše
starac Ljubdrag na svom stanu
je da srce tvrdo odviše
od sve kćerce one ganu,
ter od mladieh, kih ustrili
slavna lipos nje velika,
ki godi joj tu omili,
i obere ga vjerenika.
Tad kon liepe Sunčanice
na sjediljke sej ljuvene
od svud mlaci i mladice
skupiše se ne brojene.
Ona mlada, za sve da je
mučna u srcu ćića toga,
poslušna se kazat' haje
zapoviedim ćaćka svoga.
Sve najl'jepše gube ime
prid uresom nje uresa,
jak prid suncem istočnime
jasne zviezde od nebesa.
Čisti zlatni pram od kosi
na vjetric je tih razplela,
a od razlika cvietja nosi
vjenčac vrhu vedra čela.
U pogledu ljuvenomu
razbludno joj sja danica,

209. tuj] a_3.: tu, *a*. a_1.: svi. 212. i da] *d.*: da. 216. l'jepši] *a*. a_1.: l'jepše, a_3.: ka li l'jepši vjenčac vije. 242. razbludno] *b. c. d. z.*: **razbludna.**

a u rajskom licu svomu
capti trator i ružica.
  Na ustieh joj od veselja
rumena se ruža smije,
koprenica sniega bjelja
bjelje od sniega prsi krije.
  Tako ona milo hodi,
i toliku svjetlos ima,
da u jedno vrieme izvodi
tančac stupom, dan očima.
  Pače cieneć da je zora,
što su oči nje ljuvene,
rumena se rusa otvora,
i razliko cvietje zene;
  bielim rukam po livadi
s'drugam ga ona brat' počinje.
seljani se dižu mladi,
kolo okolo njih začinje.
  Usred kola od svirali
i od dipli na glas mio,
da zabave sej pohvali,
zače ovako mlad Radmio:
  Družbo liepa i vesela
od mlagjahnieh pastirica,
kim sred oči zora biela,
a sunašce sja sred lica,
  pridružite u ljuvezni
s'našiem vaše skladne glase,
de pojući slatke pjesni
bitje ovo proslavja se.
  Pojmo, pojmo družbo draga,
bježi mlados, leti vrime,
od prolitja doba blaga
uživajmo prie zime.
  Ne čekajte, svietla prama
zlato u srebro da se obrati,
bez svjetlosti i bez plama
liepih se oči pogled skrati.

244. capti] a_3. *m. z.:* cavti. 255. rusa] *d. z.:* ruža.

U mlagjahna svoja lita
svaka od vas, liepe moje,
grli rados, ljubav hita',
želje ispunjaj slatke svoje.
Čestitos je ovo živa,
blaženstva su ovo prava,
ovako se liepa uživa
mlados i nje dika i slava.
Što se pita, da se ima,
što se žudi, da se steče,
što je liepo blizu očima,
da i od srca nie daleče;
da dva mlada jedno žele
u životu stravljenomu,
i da vode dni vesele
živeć jedan u drugomu.
Radmio prista, i taj čas se
š'njim u tanac svi hitaju;
dva začinju, a u sve glase
skladno ostali odpievaju.
U šapat se igra obrati,
ko se u tancu dozačina,
pak uzeše popievati
četr mlada seljanina.
Prvi poče, ko njekada
od hercega od Stjepana
ugrabi se ljubi mlada,
ka mu sinu bješe dana,
i ki je ona jad i smeću
i ćutjela i podnila,
čim na starcu svim mrzeću
draga je mlaca promienila;

281—284. a_3. *d*. *m*.:

svaka od vas, liepe moje,
u mlagjahna svoja lita
želje ispunjaj slatke svoje
grli rados, ljubav hita'.

290. steče] a_1. a_2.: stječe. 299. a u sve] *a*. a_1.: u sve. 301. šapat] *a*. a_1. *m*.: šapte. 307. mlada] *a*. a_1.: prava. 309. ki je] a_3.: ki, *b*. *m*. *z*.: ko. 310. ćutjela] a_3. *m*. *z*.: ćutjela je.

i ko paka cieća toga
sin mu se je poturčio,
i iz gospostva herceg svoga
s'djecom inom prognan bio.
Zapopieva drugi opeta,
ko Biogradu pomoć poda
prema silam Mahumeta
Ugrin Janko vojevoda,
i kako se izpod mira
grada toga car oholi
ljuto ranjen tad istira
veće mrtav, živ nego li.
Ko se iz grada Dubrovnika
(kliče treći) k'Zadru uputi
Gjuragj despot, za na prika
zeta Ugre podignuti;
i od Sibinja ko ban slavni,
i ugrska sva gospoda
tad ustaše na boj spravni,
neka mu se pomoć poda;
i ko s'vojskom iz Budima
kralj Vladislav sam se odpravi,
ter Murata s'neizmiernima
silam razbi na Moravi.
A četvrti kliknuo bješe,
ko ugrske skladne volje
Matijaša kralja uspeše
iz tamnice na pristolje;
i ko utrugjen kralj hrabreni
rvuć vojske od Turaka,
na kopju se često odmieni
od despota Vuka paka.
Bugarkinje jur pristale
i pjevanja bjehu draga,
kad smete igre sve ostale
svim došastjem Kazlar-aga.

315. gospostva] *c. m. z.:* gospodstva. 326. treći] *d. a.:* treti. 348 Kazlar] *b.:* Hazlar, *d. m. z.:* Kizlar.

Pokli iska svud po gradu
Smederevu on zaludu
Sunčanicu liepu i mladu
ukazati da mu budu,
brži nego brza striela
od tole se s'družbom dieli,
bivši čuo, da se u sela
Ljubdrag otac s'njom priseli.
Tu je nagje u zabavi
od veselieh sjediljaka,
i u pogledu nje objavi
taj čas mu se sunčja zraka.
Pače bieliem danom svanu
crnom agi noćno lice
na l'jepotu rajsku izbranu
od sunčane Sunčanice.
Zapažene od svud vidi
u nju jednu svačije oči,
i cviet sunce gdje ju slidi
pored suncem od istoči.
Ali crnac ko se ugleda,
ne zna od straha nitko gdi je;
sjemo, tamo svak ureda
hoće bježat', a ne umije.
Sunčanica i š'njom lipa
družba od straha i od srama
cvietje iz skuta na tli sipa,
ko za zlatnieh braše prama.
Poniknute liepe vile
zamukle su mramorkome,
cieneć, da su tako skrile
same sebe sjenom svome.

349—352. *a. a. b. c. d. m. z.:*
Sunčanicu liepu i mladu
ukazati da mu budu,
pokli (*m. z.:* je) iska svud po gradu
Smederevu on zaludu.

355. bivši] a_2. a_3. *c. d. m. z.:* buduć *b.:* biduć. 365. zapažene] *b.:* zapazene. 366. svačije] *a.* a_1.: svoje. 367. sunce] *m. z.:* sunca. 368. pored] a_3.: s'po-red. 376. ko] a_3. *b. c. m. z.:* ke. 379. cieneć] *m. z.:* scieneć.

Od svuda su vrhu lica
vlase od kosa razpustile,
ali izmegju zlatnieh žica
sjahu im većma oči mile.
Hitri hadum sviem objavi
veseo pogled, sliku dragu;
s'pried na prsi ruku stavi,
i u besjedu kliče blagu:
družbo mila, dni čestite
ki trajete sred dubrave,
uživajte i sliedite
liepe igre i zabave.
Nitko ne imaj strah, ni čezni,
er došastje moje ne će
razvrć' vaše tance i pjesni,
ni doniet' vam gorke smeće;
pače u družbu vašu, ka je
mnoge sreće, mnoge česti,
gdi u miru svak dni traje,
i ja ću, za nać' mir, uljesti:
tim gizdava družbo mlada,
ovdi, gdi ste vi skupljeni,
ne budi vam mučno sada
dat' za malo mjesto i meni.
Ko izreče te besjede,
gdi sjen velik dub prostira,
sam bez družbe Turčin sjede
sred seljana i pastira.
Milostivo na staroga
Ljubdraga se pak obrati,
tere poče ovako ga
s'tvrdiem kletvam uprašati:
Ah, tako ti bog s'visine
vratio očima vid žugjeni,
vriedni i dobri domaćine,
pleme tvoje spovjegj meni;
a po carsku slavnu glavu,
tako ne p'o sabljom mojom,

400. i ja] a_2. *b. c. m. z.:* ja. 404. dat' za] a_3.*:* za dat'; mjesto *b. z.:* mjesta. 412. s'tvrdiem] *m. z.:* tvrdiem.

kad istinu skažeš pravu,
neć' me uvriedit' rieči tvojom.
Stari tvoji tko su bili?
rec' slobodno bez ozira:
je su li oni gospodili,
i iz gospostva ko ih istira?
Na ovo u srcu smućen svomu,
kliče starac pun žalosti:
spomenjivat' nevoljnomu
mučno je prednje čestitosti;
er kol'jeno plemenito
od pomoći tomu nije,
koga uboštvo vjekovito
pod teškiem robstvom krije.
Nu gospodar taki kada
zapovieda blago i milo,
pod zakletvu ter mi sada
od oči se to stavilo,
od ničesa ne ću predat',
sve ću kazat', nu, jaoh, bolje
naricaću, neg' spoviedat'
od starieh mojieh nevolje.
Diže se iskat' u svom dvoru
Lazar despot od Servije
dva junaka po izboru,
da uda za njih kćeri dvie.
Liepu i mladu Vukosavu
da Milošu Kobiliću;
a ponosnu i gizdavu
Maru, Vuku Brankoviću.
Od Mare se i od Vuka
slavni despot Gjuragj rodi,
vrh raškoga svega puka
nakon svekra ki gospodi.
Od Gjurgja se i od Jerine
Mara opet kći rodila,
cieć l'jepote nje jedine
ku obljubi carska sila;

419. skažeš] *a. a_3. d.:* kažeš. 420. rieči] *a_3.:* riečim. 424. ko] *a_2. b. z.:* tko. 440. od starieh] *a_3. d. m. z.:* starieh. 454. Mara] *m. z.:* Mare.

nu se od cara bjehu silna
obljubile većma tada
plodne strane, mjesta obilna,
gdi s'Jerinom despot vlada.

On na dvore ko njegove
za caricu im kćer odvede,
posla im konje po sinove,
i primami ih, da ga sliede.

Podiže se pak da steče
pod oružjem njih države,
i jedva despot živ uteće
izpred sablje sve krvave;

a Jerina iz bieloga
Smedereva izagnana,
za nać' Gjurgja vojna svoga
put ugrskieh pogje strana.

Ovake mu pak da glase,
u Budimu kad ga srete:
trgaj, trgaj siede vlase
tužni starče s' hude štete.

Gospostvo ote, i isposieca
tvoje vojske car ognjeni;
Grgur, Stjepan naša djeca
robovi su oslieplјeni.

Čuj, ke mi su sinci mili
po jednomu sad glasniku
plačnoj majci poručili
trudne glase, zgodu priku:

Srce će se tve na pola
rasciepiti, majko tužna;
tva dva sinka, dva sokola,
dva sliepca su i dva sužna.

Ti po svakoj svieta strani
gledaš, majko, na dan bio;
nama se je zrak sunčani
mlagjahniem ugrabio.

467. i jedva] *a. a_2. c.*: jedva. 468. izpred] *d.*: izpod. 470. Smedereva] *a. a_2.*: Smederova. 477. gospostvo] *m. z.*: gospodstvo. 486. rasciepiti] *a: a_1.*: rasciepati. 488. sužna] *a. a_3.*: sužnja. 490. gledaš] *a. a_1. a_2.*: gledaj, *c.*: gljedaj.

Razlog bješe: mi dvojica
da smo štapak ćaćku i tebi!
s'ćaćkom starcom ti starica
da nas vodiš, sad je triebi.
Ali slušaj svu nezgodu
i naš teški jad nemili:
s'očima smo i slobodu
slatku i dragu izgubili.
Carica nas, majko draga,
sestra naša, kćerca tvoja,
prid Muratom ne pomaga,
komu ljubi bit' dostoja;
pače i ona, vajmeh ista
da nam kuću izkoriepi,
vrlom caru na svjet prista;
zajedno nas š'njim osliepi!
Ni joj ganu srce tada
tvrgje od stijene, vrlje od zvieri
ljubav od dva braca mlada,
hudu mis'o da netieri:
za to, ako taj put sliediš
ti, da (liepe sve gospoje
u Budimu kad razvidiš)
dvie nevjeste nagješ tvoje;
kada budeš, majko, tamo
megju ugrskiem gospojami,
tužna majko nisli samo,
ke ćeš hvale podat' nami.
Je da riećeš: imam živa
ja dva sina, dva junaka,
u kih stoji i pribiva
moga srca rados svaka?
Dva sina imam, moć' ćeš rieti;
nu dva sliepca, nu dva roba;
oteše mi ih Turci kleti,
i sada mi ih drže oba. .
S'nesrećnoga segaj glasa,
ki mu poda plačna ljubi,

494. ćaćku] *a.* a_3.: ćajku. 495. ćaćkom] *a.* a_3.: ćajkom 525. moć' ćeš] a_3.: ne ćeš. 526. sliepca] *a.*: sliepa. 529. segaj] *a.* : togaj.

starac despot pun poraza
smrtno ubliegje, rieč izgubi.
U žalosti i u bolesti
stanovit se omramori,
ali ko se pak rasviesti
jedva ovako progovori:
Od kada smo izgubili
sva ina dobra mi na sviti,
nastojmo se turskoj sili
sužnji u staros ne učiniti.
Verna drugo, sa mnom hodi,
put slavnoga Dubrovnika,
gdje se gostu u slobodi
drži vjera svim velika.
Ali Murat buduć sliš'o,
Gjuragj despot sa svim blagom
u Dubrovnik da je otiš'o,
slobodom se štitit' dragom,
prešno odpravi poklisare
k'Dubrovniku svietlu gradu,
knezu i vieću šljući dare,
da mu u ruke Gjurgja dadu;
ili inako on zaprieti,
u krvavu ljutu boju
da će na njih grad podrieti
carsku ognjenu sablju svoju;
nu Dubrovnik sred pokoja
ki od slobode krunu steče,
s'mita od zlata, s prietnje od boja
od vjere se ne poreče,
tako da isti car oholi
čudeći se tada kliče:
cieć tve vjere krepke toli
viek ćeš živjet' Dubrovniče!
I tako se prem dogodi:
još Dubrovnik s'davnjom krunom
stoji cieć vjere u slobodi
megju lavom i drakunom.

540. sužnji] a_1. *b.*: sužni. 559. mita] *c.*: mite, *d.*: mitom; prietnje] *a.* a_1.: priete; od boja] a_3.: boja.

Ah, da bi u vik jakno sade
živio miran i slobodan,
Dubrovniče bieli grade,
slavan svietu, nebu ugodan.

Krune ugrske veći dio,
svu bosansku kraljevinu,
i gdi je herceg gospodio
vlas poda se turska ukinu;

još sred usta ljuta zmaja,
i nokata biesna lava
oko tebe s'oba kraja
slovinska je sva država.

Robovi su tvoji susjedi,
teške sile svim gospode;
tve vladanje samo sjedi
na pristolju od slobode.

U slobodnu gradu ovomu
od zetovieh tako ruka
sačuva se despot, komu
ja sam unuk od unuka;

i od našega svega traga
ne nahodi nitko se ini,
razmi ova kćerca draga,
ka je razgovor moj jedini.

Ko ču ovo crnac, skide
zlatnu mahramu iza pasa,
Sunčanici ter otide,
i u način ju blag prikaza,

veleć: tva je sreća sada
i velika i čestita,
istočnom si caru lada,
o djevojko plemenita!

Sunčanica tada svrnu
oči od srama i poniknu:
a svu ostalu družbu crnu
crni hadum k'sebi viknu;

579. tebe] *a.* a_1.*:* sebe. 590. *c.:* ne nahodi se itko ini, *d. z.:* ne nahodi se nitko ini, *m.:* ne nahodi itko se ini. 595. Sunčanici] a_2. a_3. *c. m. z.:* k' Sunčanici.

nu š'njim ne hteć da se dili
djevojčica časna i liepa,
ugrabi ju on po sili
isred skuta ćaćka sliepa.
Otet' bi se mlada uzela
strašnom crncu, ki ju hvata,
golubica jakno biela,
crnom orlu iz nokata.
Ali Ljubdrag u sl'jepilu
tužni starac nad sve ine
čuvši grabit' kćercu milu,
uhiti se za siedine,
i ne ufajuć, da ju obrani,
zaupi u glas pun žalosti:
Na ovo li me, jaoh, dohrani
teška i trudna ma starosti?
Da li dosta, srećo huda,
djedinstvo otet' me ne bi ti,
i od despota slavnieh svuda
pastirim nas učiniti?
i ljubljeniem sinovima,
ki biše oči mojih zenice,
da moj život spravljat' ima
i koliepke i grobnice:
nu me sada sasma ovako
sliepa starca još pokosi,
čim se moje dobro svako,
ma jedina kćerca odnosi.
O ma kćerce! Nije je, nije!
Sunčanice kćerce mlada,
tvoj sunčani ures gdi je?
Jaoh, tko mi te grabi sada?
Ozovi se, kćerce mila,
vigj, koja me boles ciepa,
ah, komu si ostavila
ćaćka tvoga stara i sliepa?

608. isred] *a.* a_1. a_2. a_3.: ispred; ćaćka] *a. d.*: ćajka. 620. trudna] a_3. *d. m.*: huda. 626. biše] *m. z.*: bjehu; mojih] *a.* a_1.. me. 628. koliepke] *a. c. d. m. z.*: kolievke. 629. nu me] *a.*: tieme, a_1.: time. 633. Nije je] a_1. *m. z.*: Nie te. 634. Sunčanice] *a.*: Sunčanico. 640. ćaćka] *a. d.*: ćajka.

Za ovo li, smrti prieka,
gluha mi se vazda kaza,
ma nesrećna staros neka
mre s'hugjega svegj poraza.

Moja sliepa staros ova,
ka mi u licu smrt svjedoči,
bez gospostva, bez sinova,
i bez drazieh, vajmeh, oči;

i bez tebe slatko ufanje
kćerce mila, u koj meni
i sinovi su i vladanje,
i od oči vid žugjeni.

Starac Ljubdrag tuži ovako;
ali što mu toj pomaga?
s'kćercom mu se veće odmak'o
po daleko crni aga.

Sunčanica s'prva od straha
učini se mrazna stiena,
blieda, niema, bez uzdaha,
izčeznuta, zapanjena.

Pram razvezan u slobodi
lice joj plačno obletiva,
nosi se ona, a ne vodi,
veće mrtva nego živa.

Nu ko malo razabra se,
i pogleda, tere vidi
strašne i grde crnce uza se,
opet vene, čezne, blidi;

gorka je boles opet smeta,
opet zavrć' rieč ne može,
priuze teški strah je opeta,
i opet se prinemože.

Ali ko se njoj za time
pobjeguća duša vrati,
kliče glasom žalosnime
u ovi način naricati:

655. mu se] *m. z.:* mu se je; veće] *a. c.:* već. 626. lice joj] *a.* a_1.*:* lice. 668. blidi] *d. m. z.:* i blidi. 670. može] *d.:* more. 672. prinemože] *d.:* prinemore.

Gdje sam tužna? ah jaoh, koja
ugrabi me ovo sila?
O žalosna majko moja
na što me si porodila?
Od koga sam, jaoh, vogjena?
Robinjica gdje ću mlada
nemilosno zaplienjena
u ćaćkovu skutu sada?
Sinoćka sam omrknula
ja u ćaćka kći jedina,
a jutros sam osvanula
u crnoga Arapina.
Komu, ćaćko mili, komu
jedina te kćerca ostavi,
ka je životu trudnu tvomu
svegj nosila pokoj pravi?
Ah, čieme ćeš jade i smeće
teške tvoje samiriti?
Ko li ti će uzdan veće
sliepu u staros štapak biti?
Silnu caru od istoka
mlagjahna se vodim sužna;
i što je hugje s'toga uzroka
časti mom se bojim tužna,
dragom časti, ku odavna
ja prikazah višnjem goru,
i za ku sam podniet' spravna
svaku muku, smrt najgoru.
Ali ako me ti oteti
niesi jaki ćaćko mili,
ni imaš sila za oprieti
mogućoj se turskoj sili;
dogji, dogji na smiljenje
je da ganeš skup oholi,
tere tvoj plač i cviljenje
za mene se tužnu umoli;
je da za odkup me mladosti
mješte zlata u ke vrime

685. sinoćka] *m.: z.:* sinoćke. 698. sužna] *a.* a_3. *d.:* sužnja.

od nesrećne tve starosti
grozne suze Turci prime;
je da kako oči sliepe,
jaoh, i stare tve siedine
iz njih srca izkoriepe
nemilosti i vrline.
Ali nigdje nie nikoga,
ko bi mene pomoć' htio;
ćaćko, ufanje srca moga,
i ti li me si ostavio?
Htijaše slidit' plač svoj ljuti
Sunčanica još naprieda,
kad se oštri crnac smuti
srčno na nju ter pogleda,
oj djevojko! vapeć, mlada,
dosta si se plakat' čula,
ah, umukni veće sada
kamenito zamuknula!
Ali dočim pute slidi
k' Carigradu on najpreče,
eto se ulak jedan vidi,
gdi uprav njega tiekom teče.
Ovi netom prida nj dogje,
lis mu carski prikaživa:
on ga prima i vrh svoje
glave stavlja, pak celiva.
Mlad car trpeć mučno odviše
od istočnieh sprava cknienje,
agi u tomu listu bješe
odkrio srca svoga htienje.
Pisaše mu, da put strane
Carigradske naglo grede,
i da veće izabrane
djevojčice sve dovede;
veljaše mu još, da svudi
Sokolicu pošlje iskati,
i da joj kaže, ko car žudi,
da ga u istok i ona prati.

724. i ti li] a_3. *d.:* i ti, *a.:* i ti l'. 734. najpreče] a_3. *m. z.:* najprječe. 742. cknienje] *a:* a_1.: sknienje, *d.:* cienje.

Bješe liepe zatočnice
mladi se Osman uželio,
ke ga zani drago lice,
a ustrieli pogled mio.

Uz'o bi opet nagledati
rajskoga se nje uresa
i oči svietlih, u kih sjati
sunce vidi se od nebesa.

Pače on puta ne umije,
naći u istok, kiem će poći,
dokli istočno sunce prie
ne isteče svojoj noći.

Ali ova mis'o svoja
ne će druzim da se objavi,
krijuć željom ljuta boja
slatku želju od ljubavi;

nu se hitri hadum stavlja,
i jednoga crnca uzdana
po bojnicu liepu odpravlja
put poljačkih ravnih strana;

buduć im'o glase tada,
da još po toj kraljevini,
za osvetit' cara mlada,
s drugami ona rasap čini.

PJEVAN'JE DEVETO.

Velika se, o Ljubavi,
vlas ognjenih tvojih striela
u pogledu liepom slavi
oka draga i vesela;

ali vele veća i jača
u kraljevskom srcu biva
čas, ka striele tve potlača,
i sve sile pridobiva.

Nie čudo cieća toga,
Sokolica svietla i mila
cara Osmana ljubljenoga
da je slidit' ostavila.

757. uz'o] *b.*: uzeo. 763. dokli] *a.* a_3. *d.*: dokle. 3. liepom] a_3. *d.* *m.*: liepu.

Trudno mladoj bi podnieti,
i smetena tim se reče,
za kiem željno srce leti,
da i stupaj hro ne teče.
Bio je nemir najžestoči,
ki stravljena dikla oćuti,
dalek sunca drazieh oči
tamnom noći zamrknuti.
Ali ohola i moguća,
iz krvave mrzi je rati
s'Turcima se pobjeguća
prid Poljacim ukazati.
Tim odkada lanjsko lito
mlad kraljević razbi cara,
s'drugami ona strelovito
preko leškieh strana udara,
leteć mnokrat sred potjera
sjemo tamo po prostoru
od Odera do Nepera,
i s'Nestera k'njemškom moru.
Čim bojnica tako izbrana
veće puta tiekom minu
plieneć, paleć sa svieh strana
svu poljačku kraljevinu,
u slobodi smiona odviše
doć' se usudi najposlie
u dubravu gustu, više
grada od tvrde Varšovije.
Bješe u svrsi kolovoza
jur počela jesen plodna,
kad zadaždje s'groznieh loza
rujna i zlatna pića ugodna.
Prem osvanu dan čestiti,
koga vječna biće slava,
dan veseli od dobiti
kraljevića Vladislava,

17. Bio je] *a. m.:* bješe; nemir] a_3. *d. z.:* čemer, 22. mrzi je] *d. z.:* mrzi; rukopisi: *mrzie*, koje može biti: *mrzi je*, i: *mrzje*. 25. lanjsko] *a.* a_3. *m.:* lansko. 27. strelovito] *a.* a_3. *m. z.:* strjelovito. 32. s Nestera] *a.* a_3. *d. z.:* Niestera.

u ki bez broja i bez kraja
vojsku on razbi i zatjera
istočnoga ljuta zmaja
lanjsko l'jeto kraj Nestera.

K'poljskom kralju na dan ovi
skupiše se sred Varšova
sve vojvode, svi knezovi
i staroste od gradova,

tere pokli tu u mnogu
bogoljubstvu u sve glase
najprie hvala višnjem bogu
u prisvetoj crkvi da se,

u razlike svak načine
sa svom se opet moći stavi,
da spomena nad sve ine
srećnoga se dana slavi.

Mlad kraljević i po izboru
š'njim gospoda ina tada
podranili bjehu u zoru
lov loviti izvan grada.

On razlike tiereć zvieri
hoće ukazat' sviem očito,
kako s'vojskom cara tieri
u dan isti prednje lito.

Pod bogatim odjećami
od crljena sja grimiza,
gdi se biser i drag kami
vrh pošvena zlata izniza:

na pasu mu je mač zlaćeni,
vrh glave mu trepti perje,
a pod njime konj ognjeni
lakši i brži neg sjever je.

Tako je vidjet' bog sunčani
i u oružju i u obrazu,
kad zvieri iskat' i on podrani
po nebeskom svietlom pasu.

52. lanjsko] *a. a_1. m.:* lansko. 55. sve] *a. a_3.:* svi. 69. tiereć] *a_1.:* tireć. 70. hoće] *m. z.:* hotje. 73—76. *u rukopisu: a_1. dodani si ovi stihovi tek mlagjom rukom s kraja.* 74. grimiza] *a. d.:* krimiza. 80. lakši i brži] *a. a_1. a_2. a_3. c.:* lakši. brži. 81. Tako] *m. z.:* taki.

Brat Kazimir, stoprv komu
lice zlatni mah celiva,
i on na konju ognjenomu
zlatno odjeven uza nj siva.

U istoku od mladosti
zora od slave još mu istječe,
a od hrabrenstva i od liposti
stere zrake na daleče.

Stjepan mlagji brat uz njega
kaže istakmit' djelim ime,
brži od plama, bjelji od sniega
igra urešen konj pod njime.

Jezde i svietla bratja ina
kon slavnoga Vladislava,
i od oružja i od haljina
zamjerna je sviem naprava.

Liepi i mladi kraljevići
na njegovieh zracih sjaju,
jakno sivi sokolići
kad se u sunce zagledaju.

Vojevode, knezi i bani
prid njim redom jezde u dici,
odjeveni i oružani
plemenito svi kolici.

Plemenita družba ova
s'dobitnikom turskieh sila
na odlučena mjesta od lova
ovako se uputila,

a Varšovske liepe i mlade
sve gospogje pune dike
izišle su vrh livade
po kraj bistre Visle rike.

Tih se tančac megju njimi
tuj zameće u ljuvezni,
u kom glasim medenimi
kliknuše ove slatke pjesni:

85. stoprv] a_1.: toprv, *a.*: stopr. 97. svietla] *a.*: svitla. 98. kon] *a.*: kod. 102. njegovieh] *a.*: njihovieh. 105—108. *Ovih stihova nema rkp. a.* a_2.; *u rkp.* a_3. *b. c.: sliede iza stiha: 84:* 112. ovako se] *m. z.*: ovako se 'e. 120. kliknuše ove] *a.* a_3. *b.* pokliknuše; slatke] a_2. *c.*: skladne.

O čestiti i hrabreni
kraljeviću Vladislave,
svak je veseo u spomeni
nedobitne tvoje slave!

Ti, o sivi naš sokole,
u mlagjahna tvoja l'jeta
potlačio si Turke ohole
i dobio cara kleta.

S'tebe obranu svu primila
kraljevina je naša svudi,
s'tebe opet se razgojila
u pokoju, ki svak žudi.

Svud težaku zemlja blaga
s'tebe obilne vraća plode,
s'tebe obtječe mjesta draga
med iz dubja, mlieko iz vode.

S'tebe veseo krotka stada
pod sviroku pastier pase,
s'tebe putnik miran sada
grede pojuć u sve glase.

Konj, koji se biesan jaha,
s'napuhaniem nozdram prie
rža, pjeni, oganj paha,
vihar vidjet' bi svudie,

blag i krotak zelen milu
na livadah sad uživa,
tere bojnu ljutu silu
na ljuvenoj promienjiva.

Skladni puci, mirna sela,
travna polja, doba ugodna,
rojne pčele, stada ciela,
žitne njive, dubja plodna.

Razvedren je svak u licu,
glasi ti ovo svi govore:
veće liepu vjerenicu
na ćaćkove vodi dvore!

Kraljeviću, sve je spravno,
ne ckni veće pir veseli;

141. biesan] *c.:* bistan. 143. paha] a_3.*:* paka. 148. promienjiva] *a.* a_1. *b. c. d.*: promieniva. 154. glasi ti] *a.:* glasit.

u unucieh ime slavno
ponoviti naš kralj želi.
  Tvojim zracim čin' da obtječu
ova naša mjesta i dalja,
i ragjaju se i istječu
sunci od sunac, kralji od kralja.
  U što na čas dana blaga
tanac vode sej gospoje,
i ovako se pjesan draga
Vladislavu slavnom poje:
  eto smiona Sokolica
iz dubrave guste izide
s'dvanaes bojnih djevojčica,
ke ju svudi slidom slide.
  Jak lavica usred gora,
kad pritisne glad ju ljuti,
na sve strane uši otvora
oslušujuć, kud se puti,
  ako iz dubrav gustieh kada
pastirske ona dipli čuje,
žudeć da tu pasu stada,
veseli se i raduje;
  i misleći, da brzo ima
na volju se nasititi,
k onoj strani put uzima,
leteć u tiek streloviti:
  Zatočnica tako ohola
na začinke slatke i mile,
kim se bjehu posred kola
liepe gospoje oglasile,
  vapije: Evo plemenite
sreće, evo liepa pliena;
tec'te, o druge me, tecite
na bogastva neizrečena.
  Slied' me svaka, svaka osveti
sebe, cara, tursku vjeru,

161. tvojim] a_2. *b. c. m. z.:* novim. 164. sunci] *m. z.:* sunca. 166. tanac] *a. c.:* tančac. 172. ke] *a.* a_1. a_3. *b.:* ko. 174. ju] a_2. a_3. *c. m. z.:* je. 177. gustieh] *d.:* pustih; *m z.:* iz dubrava gustieh kada. 179. žudeć] *m. z.:* sudeć. 184. streloviti] *a. c.:* strjeloviti. 185. tako] *a.:* taki je, a_1.*:* taka je.

spomenujuć u pameti
lanjsku dobit i potjeru.

Dobro ovoga ne doreče
Mogorkinja dikla vrla,
a tište se i zateče
na brzomu konju hrla.

Lete za njom, a ne teku,
i nje druge nagle i hitre,
i plien željni da prie steku,
brziem konjim stižu vitre,

ter u način poplavice,
ka s'obilnieh voda riekom
plaho se oreć niz litice
sve što sreta nosi tiekom,

jedna jednu spried desnicom
za sn'ježane prsi hvata,
druga drugu nica licom
stere konju priko vrata;

njeka za pram rudi od kosi,
a za ruha njeka sviona,
za ruku onu ova nosi,
za pas zlatni ovu ona.

Priko noćne tako tmine
sred divjači vuku prike
vukovi ovce u načine
nemilosne i razlike.

Bojne dikle brže od striele
tekuć poljem u pospjehu
s'drazim plienom sve vesele
odmakle se dalek bjehu,

kad gospogje ugrabjene
budući se osviestile,
sve u glase sjedinjene
tuže, ciče, plaču i cvile.

Njeka ćaćka draga svoga,
nika bratju milu, a nika

195. spomenujuć] *a. z.:* spomenjujuć. 196. lanjsku] *a.* a_3.*:* lansku. 199. a tište *a.:* otište. 215. onu ova] *drugi:* ova onu, ovu ona. 225. kad] *b.:* tad. 230. nika] *a.* a_1. *c.:* njika.

uzdišući ljubljenoga
zove u pomoć vjerenika.
Još slobode slatke cića
ne pristaju sa svom moći
vapit' slavna kraljevića,
da ih otet' bude doći
Ali se od njih svieh zamani
cići, plače i tuguje,
u zaklonoj ako strani
nie nikoga, da ih čuje.
Grm ih spleten, dubje često
gustim gajom jur obstrije,
pače kitnim hvojam mjesto
nebesom ih istim krije.
U kraj gaja gusta toli
dubrava se jedna odkriva,
brza ju rieka grli doli,
a tih vjetric z'gar celiva.
Rudi jasen, bries široki,
bor zeleni, joha biela,
divja lieska, drien žestoki,
kitni javor, vita jela,
i česvina od sto vieka,
i hras davnji tu se ustara,
ni im je nigda sila prieka
naudit' mogla od vjetara.
Proz dubje ovo hrlo stado
od razlicieh trka zvieri,
a po granah leteć rado
jato od ptica svegj žuberi.
Bistra rieka s' veće traka
u dubravu gustu ulazi,
od sunčanieh ka ju zraka
čestiem kitjem čuva i pazi.
Ali sve se vode staju,
i jezero sred nje čine,
l'jetne danke u kom traju
liepe vile od planine.

242. jur] a_1.: još. 255. im] *a. b. c. d.:* mu; nigda] *c. d. m. z.:* igda. 263. ju] a_2. a_3. *c. m. z.:* je.

Družba istočnieh zatočnica
slidi smiona i slobodna,
gdi ju glasom od vjetrica
dubrava ova zove ugodna.
S'duga tieka svaka trudna
znoj na svietlom licu otira,
i od vrućine od poludna
jaše u dubje polak vira.
Sokolica prihrabrena
prid njima se nagla puti,
i u dubja ih skut zelena
klikuje ovako počinuti:
Eto je pastir svratio stada
u podgorje na plandište,
svak pod dubjem sred livada
pri kladencih vjetric ište;
za to i mi, druge mile,
čim sunce od zgar pripeklo je,
hod'mo, gdi sjen dubja dile,
za trudima nać' pokoje.
Uživajmo slatke hlade,
gdi nas zove draga sjenca,
a konji nam vrh livade
neka pasu kod kladenca.
A ti, ki si toli sviet'o
u junaštvu, Vladislave,
hodi otima' robje oteto,
čekamo te sred dubrave.
Ne straši nas tva desnica,
ciele vojske s' tobom vodi,
s'dvanaes samih djevojčica
ja te čekam u slobodi.
Od priekora i od sramote
po svietu ti glas će otiti,
ispod grada da ti se ote
cviet gospogja plemeniti,

271. ju] a_2. a_3. *m. z.*: je. 274. otira] a_1.: utira. 275. od poludna] a_1.: od poludna. 278. puti] *b. z.*: uputi. 295. otima'] *b. c.* otimaj.

*

i da iz ruka dvanaes žena
ne mož' ti ga opet steći,
ti, ki u slavi od imena
letiš junak sad najveći.
Ah, ne trpi, da su vriedne
na tvoj kući, u tvom mjesti
djevojčice mlade jedne
dan od tvojieh slava smesti;
ali u tebi srca nie
na polje izit' nam protiva,
da vlas ženska ne dobije,
tko prie care pridobiva.
U to, druge moje izbrane,
ne bojeć se od potjera,
osjedimo konje vrane,
počinimo kon jezera.
Dikla ohola i smiona
na ovi način vika i prieti
veseleć se, da sama ona
s'drugam svojiem cara osveti.
Bojnice se sve poteže,
i s'robinjam s'konja skaču,
svaka svoju na se veže,
sve u jedno one plaču.
Mlagjahniem da ne uteku
žestociem uvitima
pri oštrieh duba hreku
sn'ježana se put prižima.
Ponosite i zlosrde
od istoka vrle dikle
ovako se s'prva tvrde
megju sobom, pak su klikle:
Pokli sumnjit' nie sada,
da nas ovdi ko sastane,
o viteška družbo mlada,
stav'mo oružje teško s' strane,

306. ti ga opet] a_2. a_3. *c. m. z.:* opet ti ga, *b.:* opet ti ih. 313 tebi] *a. b.* tebo. 316. care] *a.:* cara. 318. bojeć se] a_1. a_3. *b. m. z.:* bojte se. 320 kon] *a.:* kod. 322. i prieti] a_3*.:* prieti; na] *b. c. m. z::* u. 337. sumnjit'] *a.:* sumnje. 338. ko] a_1*.:* tko. 340. s'strane] *tako samo rkp.: c. ostali:* strane.

ter po ovoj bistroj vodi,
čim sve prži snnčja zraka,
plovaj, plovaj u slobodi
igre mile tvoreć svaka.
Razhladiti trude od boja
u što ovako mlade žele,
od ljuvenieh perivoja
odkrivaju liere biele.
Nie mjesta, strane nije
najmilije i najdraže,
ku zavidno ruho krije,
da se naga sad ne kaže.
Sve bjeloće da prid oči
izberu se i sjedine,
drobni biser od istoči,
jasno srebro, snieg s'planine,
kon biloće mile i drage
bojnieh diklic tamne ostaju,
ke u bistrih vodah nage
jak no zviezde trepte i sjaju.
Na zamjernu, na jedinu
njih bjeloću svietlu izbranu
bistri jezer on čas sinu,
živiem ognjem voda planu.
Ozelen'je kraj u travi,
trava u cvietju osta okoli,
bližnje dubje po dubravi
grane u vodu skloni doli.
Sa sviem vodam od svud rieka
zaletje se u tiek hrli,
s'travom, s'cvietjem, s'dubjem neka
celiva ih ona i grli.
Njeka je rudi pram vrh čela
u obluk zlatan pokupila,
njeka niz bio vrat razplela,
i vrh voda njim zdaždila.

350. najdraže] a_1.: na dražje. 358. tamne ostaju] *a.*: tamnije sjaju *d.*: tamni ostaju. 373. rudi] *a. b.*: rusi. 374. obluk] *svi rukopisi*: oblak; *onako*: *m. z.*; zlatan] *d.*: zlatni.

Nu kći kralja od Mogora
l'jepša i svjetlja svieh se ukaza:
njoj iz bielieh prsi zora,
sunce istječe iz obraza.
Bjelja je vidjet' ona vele
s'drugam plovuć sred jezera,
neg' li od mora vile biele
i od spjev'oca kufa pera.
Čim nje vlažni pram od kosi
tiho prši s' hlatka blaga,
iz zlata joj biser rosi
po cvjeticu lica draga.
Ovaka se njegda objavi
i božica svietla od lova,
i po jezeru u dubravi
naga ovako s'drugam plova.
Ovaka se i ljuvena
liepa mati ukazala,
iz sn'ježanieh kada pjena
sred morskieh se rodi vala,
ali ohole diklé liepe
čas ne mogu stat' bez rati,
i u zabavah slacieh hlepe
bojnice se ukazati.
S' jedne strane šes ustaju,
s'druge opeta šes protiva,
sve se vodam oružaju,
zatjecat' se svaka uživa.
Jedna suproć drugoj plove,
jedna drugoj prieti smeću,
sada one, sada ove
vodu uzimlju, biser meću.
Čim bojnice liepe i nage
čine ovake igre u vodi,
tere svaka varke drage
i hitrine iznahodi:

386. *d.:* tiho prži zlatna blaga, *ostali rukopisi:* tiho prši slatka blaga, *m. z.:* tiho prši s'hladka blaga. 388. cvjeticu] a_3. *d. m. z.:* cvjećicu. 389. ovaka] *a.* a_2. *b. c. d.:* ovako. 393. ovaka] *a.* a_2. a_3. *b. c. d. z.:* ovako; se] *m. z.:* se 'e. 399. slacieh] a_2. *b. c. d.:* slatkieh, *m. z.:* sladcieh. 403. vodam] *m. z.:* vodom.

eto od trublja i od vapaja
zamn'je okolo sva dubrava,
lovci ju kruže sa svieh kraja
kraljevića Vladislava.

Njeki u ruci hrbu nosi,
kopje vito njeki ima,
s' ognjenim su puškam mnozi,
mnozi s' lucim napetima.

Oni vode brze hrte,
lovne jastrebe ovi drže,
tražeč vižli svud se vrte,
psi ini laju, konji rže.

Mlad kraljević bješe od prije
obkružio polja ciela;
soko mu se sivi vije
vrh svietloga vedra čela.

Ptica ohola sred visine
plemenita jata tjera,
a na vrste manje ine
mrzi trudit' brza pera.

Stiže, tko se ne priklonja,
za priklonim letjet' ne će;
nu što udara, sve prid konja
Vladislavu slavnom meće,

ko tim veleć: Toli mnoge
nie ni jake sile od svita,
koja ovako prid tve noge
pasti ne će pridobita.

Razlicieh stada zviri
od svud skaču zatjerana,
od lovaca družba ih tiri,
i u krug zbija sa svieh strana.

Bježi bez traga i bez puta
hitra kuna, zec pun straha,
vepar, kaplan, ris, košuta,
jel'jen brzi, srna plaha.

413. trublja] *a.:* trubja, *m. z.:* trubalj. 415. ju] a_2. *c. m.:* je; a_3. *z.:* ih- 424. ini] *a.* a_8.*:* im *d.:* jim. 429. ohola] *a.:* oholo. 433. priklonja] *a.:* priklanja. 444. krug] a_1.*:* kruh.

Lovcim dubrava u okolo
i oružjem sva se obtječe,
krotko zvierenje i oholo
zbijeno u jatu jednom teče.
Nu kraljević ko zamjeri
što dubrava krijaše ova,
viknu: O družbo pust' te zvieri,
srećnijeg nam evo lova.
Sokolica svrće oči
odkud buka strašna izhodi,
i ko pozna, što ju uzroči,
i ko vidje, što se zgodi,
vapije drugam: Prešno svaka
na oružja, na obrane,
neprijatelja množ nas jaka
obtekla je s' svake strane.
I u to iz voda hrlo iskače,
i uzam ruho na se meće,
samom sabljom megju mače
usrnuti spravna je veće;
vremena bo ni čas nije,
da oklopjem prsi opaše,
da kacigom čelo skrije,
da na brza konja uzjaše.
Nu nje druge brze toli
u izišastju bit' ne mogu,
da ih vlas bržja ne okoli
neprijateljskom u nalogu.
Što da učinit' mogu nage?
Pridobita je svaka sama,
ne od protivne sile i snage,
nu od istoga svoga srama.
Niedna oružja ne popada,
ni u drugo trati sila,
neg' li odjećom je da mlada
naga bi se zaštitila.

455. pust'te] a_1. *a.*: puste. 458. izhodi] a_1.: izgodi; odkud] *m. z.*: odkle. 459. ju] *a. c. m. z.*: je. 465. I u to] *b.*: za to. 466. ruho] *a.* a_1. a_2. a_3.: ruha. 474. izišastju] *a.*: izastju. *m. z.*: izašastju. 475. bržja] *c. z.*: brža. 483. neg' li] *a.*: neg'; odjećom] *a.* a_1. a_3.: u odjeću.

Tako lovice u lovu se
uloviše pri lovini,
pače gusa usred guse
inieh plieneć plien se učini.
Tako i jato bielo u vodi
od sn'ježanieh kufa plove
i igre nove iznahodi
pod žubere slatke i nove;
nu ako upazi orla siva,
gdi na nj leti iz visina,
sklapa krila, glavu skriva,
ni igra veće, ni začina.
Kraljević se blag odveće
s' uhićeniem diklam kaže,
ko one inih, on njih ne će
vezat', samo im stavlja straže.
Sokolica nu viteška
ne gubi se, što sama osta,
u desnici sablja teška
za cielu joj vojsku je dosta;
pače druge nje videći,
da su u robstvo veće upale,
skače gdi je skup najveći
neprijateljske od navale.
Jak no tigre zvier srdita,
iz planinske kad no spile
lovac skupi i pohita
porode joj drage i mile,
puna biesa i čemera
u plahom se krši tieku,
i zlotvora dočim tjera,
reži u gnjevu strašnu i prieku;
tako puna srdžbe ognjene
i ohola bojnica je,
čim u plienu zaplienjene
oslobodit' druge haje.
Megju oružja, megju konje
ne teče ona, nego leti,

491. i igre] *m. z.:* igre. 493. ako] a_3.: ko. 504. a_1.: za cielu joj je vojsku dosta. 506. robstvo] *a.:* robstvu.

tere smrtne i pokonje
raspe lovcom vika i prieti.

Napried, nazad, s'desna, s' lieva
grad udarac smrtnieh valja,
daž od leške krvi l'jeva
topeć mjesta bližnja i dalja.

Lomi krši, tre, potlača,
bije, sieče, pleše i meće,
sto desnica i sto mača
da ima, mogla ne bi veće.

Leha i Kraka ubi u jedno,
mačem progje oba hrlo,
a nemilo i neredno
Vitoslavu prikla grlo.

Priko pasa Gjurgja udara,
i rasieca u dva diela,
a odnese u Gašpara
vrh od glave vas do čela.

Stuče Ostoji bočom glavu
i moždani sve mu proli,
on vas streptje, i u krvavu
blatu pade na tli doli.

Još Biserko diete mlado,
ružom lice komu zene,
a veselo sjaju i rado
oči liepe i ljuvene,

u plahoći bez ozira
na bojnicu čim nasrće,
izpod sablje britke umira,
ku ona plaho na nj obrće.

Ali jedna zatočnica
što da može proć tisući,
budi zmija krilatica
i ognjeni zmaj gorući?

Oko nje su sjedinili
Poljaci se svi u buci,

524. lovcom] *a. c.:* lovcim. 526. grad] *a.:* gradi, a_3.*:* grade. 527. daž] *m. z.:* dažd. 544. tli] a_3. *b. z.:* tle. 549. ozira] a_3. *m. z.:* obzira. 557. oko nje su] *a.:* ako niesu.

i sto mača izvadili
suproć jednoj samoj ruci.

Smiona dikla ne ima straha;
ali čiem ih bije i tuče,
iz nenadke sred zamaha
viteška joj sablja puče.

Ne ustavlja se, bočom lupa,
i u zlotvorskoj grezne krvi;
nu od leškoga svak čas skupa
od svud množtvo veće vrvi.

Tada u smrtnoj čim pogubi
kraljević ju slavni gleda,
prie neg' život mlada izgubi
skače s'konjem sam naprieda;

rastiskuje i uklanja
sve viteze svoje s'strane,
i da ju niči mač ne ranja
njegoviem joj čini obrane.

Nie hrabrenom Vladislavu
vik u srcu svom podnieti,
liepu bojnicu i gizdavu
da neredno vidi umrieti.

Spomenjuje nje jedina
i zamjerna bojna dila,
sred bogdanskieh kad ravnina
u pomoć je caru bila.

A i toliko ona je liepa
i u rasrdžbi i u gnjivu,
da pogledom stienje ciepa,
i u ognju zgara živu.

Ni kraljević vik bi uteći
od nje drazih oči mog'o.
da ne ustavlja ozir veći
sad željen'je svoje mnogo.

Krepku on mis'o ima ovu,
da u niedno viku doba

569. čim] *a.*: kad. 570. ju] a_2. a_3. *c. m. z*: je. 575. ju] a_2. a_3. *m*: *z.*: je. 581. spomenjuje] a_1.: spomenuje. 589. ni] *a.* a_3. *b.*: nu. 594. niedno] *c.*: nidno.

vitezu se Jezusovu
željet' Turkinj ne podoba;

a i ures drag sunčani
od sve liepe vjerenice,
ki u srcu gleda i hrani,
ne da mu ino željet' lice.

Sokolica ali veće
videć ino da ne more,
i da iz ove ima smeće
rasutje izit' nje najgore,

za nikako ne upasti
u poljačke živa ruke,
smiona grdi bez pripasti
ognje, mače, striele i luke.

Pri slobodi smrt ne haje,
tiska, i nazad tako uzmiče,
a i kraljević ne pristaje
vapit', niko da ju ne tiče.

Nu nie puta već naprieda,
vojska je prid njom, za njom rieka.
Što će? gdi će? Da se prida,
Vladislav joj slavni vika.

Bojnica se ne trpeća
sva plam živi na ovo stvara,
rieč joj izrit' ne da smeća,
rukom samo odgovara.

Ali se opriet' zaman sili,
na nju jednu svak se puti,
pridat' joj se trieba ili
sasma ludo poginuti.

Tiem stegnuta s'tieh nezgoda
u rieku se meće doli,
štraplje uz gori plaha voda,
kraj zamniva vas okoli.

Na vrh ona iz dna iskače,
i na izmjenu ruke od lira
sve što može brže i jače
pruža, dilji i prostira.

612. ju] *a_2. a_3. c. m. z.:* je. 620. samo] *a. b. m. z.:* samom. 623. trieba] *a.:* trebuje, *a_1.:* triebi. 627. štraplje] *a.:* štrapje.

Plove jak no laka riba,
i gdje s'druge strane pazi,
da se od rieke kraj prigiba,
sliedi, i na dvor hrla izlazi.
Kraljević se slavni čudi
nedobitno pazeć sminje,
i slobodu mnogu sudi
od hrabrene Mogorkinje.
Tim sred skupa svih junaka
s prva ju diči hvali i slavi,
za podoban dar joj paka
uhićene druge odpravi.
Bojne konje, svietla oklopja,
i ostalo sve što ote:
štite, striele, luke, kopja
šlje joj na čas nje l'jepote,
veleć: da znaš, mač, sred moje
ki desnice vidje sjati,
jer se opasa za gospoje
slobodivat', ne hitati;
za što za sve da turački
strah je i rasap naša sila,
kraljević je svud poljački
štit i obrana liepieh vila.
Nu ko bojna dikla uza se
opet mile druge vidi,
s'tolikoga dara sva se
panji, gubi, smeta i stidi.
U pameti misleć hodi,
ko bi mogla zahvaliti;
nu načina ne nahodi,
tim ovako sta vapiti:
Kraljeviću glasa mnoga,
dobita sam ja dobita,
ne od oružja, nu od tvoga
blagodarstva plemenita.

633. plove jak no] *a.:* plova kako. 635. *a.:* da od rieke kraj pribiva. 636. i na] a_2*.:* na; hrla] a_3*. m. z.:* hrlo. 638. nedobitno] *a.:* nedobito. 639. sudi] *a.:* žudi. 642. ju] a_3*. m. z.:* je. 651. jer] *b.:* er, *d.:* je; *m. z.:* jur; opasa] *d.:* opasal. 657. ko] *d.:* kad.

Ko ovo reče, diže s'vrata
liep ogrljaj hitro zglobjen,
vas biserom vrhu zlata
i kamen'jem draziem pob'jen.
Slovima se on obtječe,
u kih pismo šti se od zgara:
svak odstupaj na daleče,
mogorskoga kći sam cara.
Za uzdarje posla ovo
Vladislavu hrabrenomu,
veleć, da ime svud njegovo
u srcu će nosit' svomu,
i da u napried nigda veće,
za harna se ukazati,
proć krstjanim ona ne će
nigdje s'drugam vojevati.
Pak oružja na se stavi,
i na uresna konja skoči,
tere s' družbom put upravi
k'carstvu očinu put istoči.
Nu k' istočnim stranam svieta
čim bojnica liepa jaše,
crni ju hadum eto sreta,
Kazlar-aga koga slaše.
S'prva joj se on poklanja,
kako običaj turska prosi,
pak u kratko bes krzmanja
kaže glase, ke joj nosi.
Veli: Od slavna cara Osmana
u istok, gdje sam s'vojskom ide,
o kraljice ti si zvana
i ove druge, ke te slide.
Sokolica na glas ovi,
ki s'veseljem sliša mlada,
konja obrće na put novi,
puti se uprav Carigrada.

671. vrhu] a_1.: oko. 674. šti] *d.*: šte. 684. *m. z.*: s drugam svojim vojevati. nigdje] a_3. *d.*: ni š nje, *b.*: nigda. 686. uresna] *d. m. z.*: vrana. 688. k'carstvu] *d.*: carstvu. 691. a_1.: crni hadum eto ju sreta. 692. Kazlar] *b.*: Hazlar, *d. m. z.*: Kizlar.

Sred stravljena srca svoga
čas ne može mira imati,
da joj cara ljubjenoga
prie se željnoj nagledati,
koga ni dug put, ni vrieme,
ni ina niedna stvar na svieti
nie s'prigodam razlicieme
mogla izet' joj iz pameti.

PJEVAN'JE DESETO.

Zatravljena Sokolica,
da prie vidi cara mlada,
s'drugam leti jak no ptica
put bieloga Carigrada,
a Poljaci svi veseli,
i gospogje slobogjene
na obilne su gozbe sjeli
po kraj rieke sviem studene.
Na čas dana srećna toli,
a u zdravlje kraljevića
zdravice se u okoli
napijahu od mladića.
Još na slavu poljske krune,
pod glas skladnih začinaka,
rujna vina čaše pune
služahu se od junaka.
Progje zdravica i u zdravje
kraljevića vjerenice,
napi slavni Vladislav je
čašom zlatnom sred desnice.
Veseo ostatak danjih časa
lovci ovako čim trajahu,
česti glasi iza glasa
kraljeviću dolietahu.
Ulak, najprie koji dogje,
naviestio mu ovo biše,

707. joj] *a.:* oj. 710. niedna] a_3.: jedna, *m. z.:* ijedna. 712. izet'] *a.:* uzeti, *d.:* izaći. 10. zdravlje] *a.* a_1. a_3.: zdravlju. 12. napijahu] *a.* napijaju. 17. zdravjo] *a.* a_1. a_3.: zdravlju. 18. *m. z.:* sve kraljevske vjerenice. 19. napi] a_2. *b. c. m. z.:* napio; je] *a.* a_1. a_3.: ju. 20. zlatnom] *c.:* slavnom. 21. danjih] a_2. *b.:* od njih: časa] *b.:* čaša.

od Turkinja ko gospogje
varšovske se zaplieniše.

Donie drugi, ko je veseo
kralj i š njime vas puk ini,
da je Vladislav slavni oteo,
kleta gusa što zaplini.

Hrlo tekuć prispje treći,
š njim poruka nasta ova:
da s'gospodom čas ne ckneći
gre kraljević put Varšova,

a to prie noći neka
u gradu se nagje u nutra;
er poklisar carski čeka
u osviet se biela jutra.

Ko dobitnik od istoči
ču zapovied oca svoga,
na brzoga konja skoči
naglo sliedjen od svakoga.

Gospodičić mlad prid njime,
da od puta trud mu skrati,
kliče glasom velicime
u ovi način popievati:

Podiže se plaho diete,
mlad car Osman s'Carigrada
na pogube raspe i štete
poljskieh polja i livada,

da čestitu krunu lešku
sabljom smakne i potlači,
i pod tursku silu tešku
nje kraljevstvo uharači;

ali istine buduć glase
kralj poljački veće čuo,
s'neizmiernom vojskom da se
car na njega podignuo,

zapovidje, sa svih strana
da vojevode sve najveće,
i gospoda ina izbrana
u varšovsko dogju vieće,

48—96. Tih stihova nema u rkp. a_2. 62.sve] *a. b.:* svieh.

i gospoda ina izbrana
u varšovsko dogju vieće,
gdje buduć se razumile
turske sprave strašne odviše,
s'mnogiem silam mnoge sile
susrestit' se odlučiše.
Poletješe zapoviedi
po prostranoj kraljevini,
put Varšova da svak sliedi
pod oružjem u brzini,
da na vojsku svak se kupi,
da se oprieti svi sjedine
silnom caru, prie neg' stupi
na podolske pokrajine.
Sva se zemlja na glas ovi
zbuča, zbuni i podiže,
vrve od svud vitezovi,
k'Varšovu se svak približe.
Inostrane krune i knezi,
s'kim Poljaci društvo imaju,
s'vojevodam i s'vitezi
na njih pomoć i oni ustaju.
Prosuše se stiezi svudi,
trublje daše bojne glase,
od razlicieh vojska ljudi
na ravnomu polju sta se.
Sinu svomu kraljeviću
kralj šibiku nad sviem poda,
a ime Karlu Hotijeviću
od vojevode svieh vojevoda.
Sunčano se svietlo oko
l'jepšieh vitez ne nagleda,
svi jezdijahu u široko
pod načinom skladna reda.
Zaletje se iz sjevera
na istočna ljuta zmaja,

68. susrestit'] a_3.: susretit', *b.*: susretiti, *d.*: usrititi, *m. z.*: susresti. 76. podolske] a_3. *c. m. z.*: podoljske, *d.*: poljačke. 83. *d.*: vojvodami i vitezi. 86. daše bojne glase] a_3. *d.*: bojne glase daše. 88. sta se] a_2. a_3. *b. d. z.*: staše. 91. Hotijeviću] *d.*: Hoteviću, *m.*: Kodkjeviću, *z.*: Hodkieviću. *93—96. Ovi su stihovi u rukp.* a_1. *prekrižani.*

i prostrie biela pera
poljski or'o put Dunaja.
Slavna kralja vojska izbrana
pod krilu mu staše tada,
cviet junačkieh leškieh strana,
i Krakova ures grada.
On moškovskieh priko polja
dogje ruske na granice,
pak uprieči put Podolja
uprav tvrde Kamenice.
Stani se odtle na krajine,
gdi od Nestera rieka teče,
ter pogleda iz visine
bistriem okom na daleče.
Ali onudje od Dunava
pazeć sletje siva ptica,
gdje slavnoga Vladislava
suncem sjahu vedra lica,
veleći mu: zapovieda',
kud ću obratit' brziem krili,
kud li kazat' put naprieda
nedobitnoj tvojoj sili?
Eto u staro Drenopolje
Otmanović iziš'o je
na široko ravno polje
taboreći čete svoje,
paček se je i od tole
sam na konju it' podig'o,
da bi tvoju, o sokole,
nedobitnu dobit stig'o.
Nu što velim? Nove glase
kraljeviću! čuj izbrani:
priš'o je Dunaj, približa se
plahi Osman k'ovoj strani,
eto moje bistro oko
veće ga je ugledalo,
polje mu je sviem široko,
neizmiernoj vojsci malo.

99. biela] a_3. *d. m. z.*: brza. 102. krilu] a_1. a_2.: krili, a_3.: krilom *d.*: i krilon, *c.*: krilim. 105. moškovskieh] *e.*: mogorskieh, a_1 *c. d.*: moskovskieh, *m. z.*: mazovskieh. 132. ovoj] *a.*: tvojoj.

Zasjedi mu ti mostove
priko Pruta i Nestera;
er sam pogled vojske ove
razbijena ga natrag tjera.
Scieni diete, s'bojnom rati
da se umiešat' sred junaka,
u saraju vojevati
s'kolom liepih djevojaka;
misli, iz luka vitezovi
što potežu smrtne strile,
da su posmiesi i celovi,
kiem ranjaju usti mile,
a zatočne ravne strane
bojna polja sred zavade,
prsi biele i sn'ježane
Turkinjice liepe i mlade.
Ah, čuj, u što diete uzda se:
kad se na boj š njim spravljala,
carica mu je zlatne vlase
za tetive luka dala,
veleći mu: Slatki brače,
ti iz moga strieljaj prama,
ja zlotvore tve najače
pogledom ću sharat' sama;
ti desnicom tvom hrabrenom,
ja ću očima daždjet' smrti,
mahramicom pozlaćenom
trugjahnu ti znoj otrti.
U toliko i ti odpravi
vojevodu sajdačkoga,
da na moru razbije plavi
neprijatelja silna tvoga.
On s'kozacim, od kieh sada
glava je stavljen, u dobiti
do samoga Carigrada
lasno sve će poplieniti,

137. zasjedi] a_1.: zazigji. 144. u] a_3. *b. m. z.:* k'o u. 150. zavade] a_1.: livade. 151. biele] *m. z.:* lierne. 156. tetive] *a. m. z.:* tetivu; luka] a_1. a_2. *b. c.:* luku.

*

pače još će proć' naprida
vlas njegovieh vojničara,
i izet' tvrdih iz obzida
Korevskoga tamničara.
S' druge strane pod oklopjem
Radovilski knez otidi,
ter na Vitoš s'vitiem kopjem
proz planinu staru uzidi.
Nemaniću da Stjepanu
namjesnik si krune carske,
čim pod tobom zemlje ostanu
srbske, raške i bugarske.
Zenovskoga i najbolje
još viteze makni sade,
da na staro Nikopolje
tvoj dobitni stieg usade.
Tuj se Marka kraljevića
i Mihajla vojevode
još popieva bojna srića,
smjenstva, junaštva i slobode.
Skokni konja po Kosova,
gdi ubi Miloš cara opaka,
a k'bielomu Smederovu
pošlji kitu tvih junaka.
Daj da odahne i počine
ukopanieh pepeo kosti
Gjurgja depota i Jerine,
kieh zet Murat ožalosti.
Nu tvu vojsku ne brojenu
u dvie vojske prie razdili,
ter na polju otvorenu
s'jednom se opri turskoj sili,
a s'drugom ju iz nenadne
strane obkruži i zateci,

174. vlas] *a.* a_3. *m. z.:* glas. 175. izet'] *a.:* uzet'. 178. Radovilski] *a.* a_3. *b. m.:* Rodovilski, a_1.: Radoviljski. 181. Nemaniću] a_2.: Nemanjiću. 182. *a.* a_3. *b.:* namjesniku s' krune carske, a_2. *c.:* namjesnik si s'krune carske, *m. z.:* ti namjesnik krune carske. 185. Zenovskoga] a_1.: Senjavskoga, a_2. *c.:* Venjanskoga, *m.:* Samoskoga, *z.:* Zamojskoga. 193. Skokni] *a.:* skoči. 197. daj] *a.* a_1. *m. z.:* duh. 205. ju] *a.* a_2. *c.:* je; s' drugom ju] a_3.: s'drugome; nenadne] *a.:* nenade.

ter smetene i neskladne
glave sveži, puke isieci.
Zbodi konja, uzmi veće
u desnicu kopje vito,
bog je s'nami, od tve sreće
nevjerstvo je pridobito.
Niesu od mnoštva Turak sade
junaci se tvi pripali,
er da nebo od zgar pade,
na kopieh bi ga uzdržali;
nu su Turci izčeznuli,
sjeverne im zviezde priete,
er pogubu njih su čuli,
kad na carstvo stane diete.
Priko crna mora doni
Osman sablju vrh krstjana;
priko crna mora goni
sad krstjanski mač Osmana.
Ču kraljević glas pun sreće,
i u bogdanske zemlje ravne
pod orlovim stiegom veće
čete uvede na boj spravne.
Suproć njemu car srditi
od sto vojska s'vojskom doje,
kojoj mogli pribrojiti
svi jezici ne bi broje.
Na oružje se s'obje strane
dogje, i u buci vas sviet zamni,
zdaždješe u ognju smrtne rane,
sve se smete, dan potamni.
Kon Nestera Nester veći
turske krvi tu proteče,
i u nevjerskom raspu i smeći
jedva s'glavom car uteče.
A sad carski dobitniče,
kraljeviću naš hrabreni,
gdi zapada, gdi ističe,
sliedit' smo te pripravljeni.

209. Zbodi] a_1.: obod'. 216. kopièh] a_1.: kopiem. 220. stane] a_3.: stanu, *m. z.*: sjede. 237. kon] a_1.: kom.

Ne od hlapa, ki na jata
zatjerani na boj hode,
nu je tva vojska izabrata
od vojevoda i gospode,
ki svi vape: Pri Dunavu
ne stoj, nego prostri sada
našu, tvoju, božju slavu
od istoka do zapada.
Tako junak popievaše;
ali uz vedra kraljevića
veće u Varšov družba jaše
svietlieh mladic i mladića.
Svak se vidi od svud teći,
na vratieh ga svak je srio
s'gospogjam se veseleći,
kieh on bješe slobodio.
Po prozorieh sa svieh strana
djovojčice liepe sjaju,
i od razlika cvietja izbrana
dažde obilne prosipaju.
Hvale vas mu puk začina,
star i mlad ga častit' hrli,
i kralj slavni slavna sina
rado prima, milo grli.
A i poklisar cara silna,
buduć proš'o sve Podolje
i sva ruska mjesta obilna,
na mazovsko dogje polje.
On se u gradu Kamenici
bješe uzdrž'o vele dana,
što kozački svud vojnici
vrćahu se sa svieh strana.
Od njih guse neizrečeni
strah u srcu svom oćuti,
za sve znaše, da otvoreni
poklisarom svud su puti;
još bo od onda paša uspreda,
i u teškoj osta smeći,

245. hlapa] *a.* a_2. a_3. *b.* *c.* *d.*: Vlaha. 256. mladic] *a.*: mladih 272. mazovsko] a_1.: moskovsko 275. svud] *m.* *z.*: tud.

od kad s'kopjem na se ugleda
Krunoslavu bojnu teći.
Sumnji, i svegj mu sumnja čini
s'uzroka se bojat' tega,
kako ona, da se i ini
upoznali ne bi u njega.
Tim dokli se ulak vrati,
koga u kralja posl'o bješe,
ne hteć napried putovati,
odocni se on saviše.
Nu ko primi, da vojevoda
nad kozacim podoljskima
uzdanu mu stražu poda,
ka ga u putu pratit' ima,
i bez sumnje i bez straha
s'družbom kozak vitezova
na ravnine tad dojaha
ne daleče od Varšova.
Na brieg jedan šator meće,
konja odsieda, na kom jaše,
a vrh njega i noć veće
crni šator svoj steraše.
Tuj počinu, dokli opeta
na istočna vrata biela
jasniem stupom zora išeta
sva rumena, sva vesela.
Kralj poljački u toliko,
nedobitni i čestiti,
kupi u vieće sve veliko
cviet kraljevstva plemeniti;
a to u vedroj slavi neka
sred vojevoda i sred bana
na pristolju on pričeka
poklisara cara Osmana,
ki s'naredbom tad podpunom
bješe u mnogoj poslan želji,
da s'poljačkom slavnom krunom
mir utvrdi i utemelji.

Ah, ovako s'plahe ćudi
nerazbornim smjenstvom gine,
neprijatelja tko ne sudi
za ono, što je do istine.
Eto usiljen car je oholi,
poć' u istok spravan gdi je,
da s'darovim sad se moli,
komu sabljom prieti prije.
Ne smie se ganut' diete;
još bo straši Prut ga rika,
što ne vidi s'prva uvjete
nedobitna dobitnika.
Bješe sunce konje ognjene
po nebeskom polju udrilo
sred istoči razvedrene
zlateć zorno rumenilo,
s'istočnieh se strana kada
eto paša carski upazi,
gdi od Varšova biela grada
u varoše liepe ulazi.
Sred prostrane kraljevine,
jak no srce poljskieh polja,
stoji mazovska mimo ine
sve države l'jepša i bolja.
Na Visli joj bistroj rici
Varšov grad je vrh i glava,
u sadanja doba u dici
dvor mu kraljev svjetlos dava;
tuj bo kralji pribivaju,
i pristolja drže svoja,
i općena se vieća staju
ili od mira ili od boja.
Prid Varšovom na livadi,
ka je u svakom ravna kraju,
vitezovi vidje mladi
bojne konje gdje igraju.
Pri viteškoj toj zabavi
man poklisar konja plaha

322. smjenstvom] *m: z. :* smionstvom.

iska od igre da ustavi,
dokli u gracka vrata ujaha.
  Janjičara sto naprieda
u šarkulah s'perjem jaše,
spaholjana peset reda
tihim jezdom sliedijaše.
  Opeta je broj konjika
u odjećah plemenitih,
korugva im množ razlika
vrhu kopja trepti uvitih.
  Dug red mladih pak djetića
s'razliciem se dari kaže,
kralja i slavna kraljevića
Otmanović kim častijaše.
  Tries konja su u povodu
arapskoga od plemena:
ognji u zgledu, vihri u hodu,
vrh morskieh bi tekli pjena;
  suho im zlato sedla skova,
sakrafogje biser niza,
drag je kami sred njihova
čela vidjet' sunce iz bliza.
  Tries lukova s'trkačima
nakićenih pribogato;
zamjeran je ures svima,
sve drag kami, biser, zlato.
  Još tridesti britkieh sablja,
kim izvrsnos istok dava,
a s'nebesa suncu ugrablja
zrake svietla sviem naprava.
  I tridesti robinjica,
zlato im čisto pram nadhodi,
zora iz čela, a danica
iz oči im bio dan vodi.

360. gracka] *a.*: grad ga, a_1. a_2.: gradcka, a_3. *b. c. m. z.*: gradska. 364. tihim] *a.* a_3. *m.*: tihom. 367. korugva] a_1.: koruga, a_2. a_3. *b. c.*: korunja, *z.*: horugva. 370. dari] a_1. *b.*: darim. 372. kim] a_1. *nema*; *a.* a_3. *b.*: čim. 375. zgledu] a_3. *z.*: gledu, *c.*: zgljedu. 378. sakrafogje] a_1. *b. m. z.*: sakrafoče, a_3.: sagrafače. 381. trkačima] *a.*: trkešima. 382. nakićenih] *a.* a_1. a_3.: nakićeni. 384. sve] *m. z.*: sve 'e. 386, kim] *a.* a_1.: kih 390. čisto] a_2. *c.*: isto.

Pogleda su sve razbludna,
a obličja gospodična,
l'jepota je njih pričudna
božicami rajskiem slična.

Mladomu ih Vladislavu
Osman mladi car posila
za razgovor i zabavu
sred pokoja draga i mila.

Jaše paša najposlie,
konj pod njime ponosit je,
oko glave od svudie
sn'ježani mu veo svit je.

Bieli risi crnieh pjega
zlatan kavad svud mu rese;
do samoga pasa u njega
sieda brada prostire se.

Na uzdi drži jednu ruku,
pri prsieh drugu hrani,
kažući u njoj svemu puku
carski u zlatu lis poslani.

Vojevoda mu šes je okolo,
kiem naredi kralj ga sresti,
odjeveni svi su oholo,
svietla obličja, stavne sviesti.

Njih su konji vidjet' taci,
da ne tiču tli, čim jezde,
pače rek bi, hitri i laci
pružiće se sad na zviezde.

S oviem redom, u ovoj slavi
gospoda ga družeć ova,
poklisar se carski upravi
kraljevskieh put dvorova.

Kraljevski se bieli dvori
dižu i vise put nebesa
ponosito k'zviezdam gori
na prostoru puni uresa.

Na mramornieh stupieh, koji
liep red kažu, sva kolika

411. kažući] *a₂. a₃. c. m. z.*: kažuć. 418. tli] *m. z.*: tle.

naslonjena gragja stoji
plemenita i velika.
U prostrana vrata lipa
ko se ulazi, u dva reda
izdjelanieh broj se kipa
starieh leškieh kralja gleda.
Tako im umje hitrieh ljudi
vješta ruka slike utvorit',
da tko ih pazi, živieh sudi,
i da sad će progovorit'.
S'bieliem gnjiezdom orlovime
Leh se u jednoj ruci objavi,
drži u drugoj grad, kom ime
od našasta gnjiezda stavi.
Dubrava mu je oko čela;
on bo iz dubrav skupio je
u gradove i u sela
puk, kom ime poda svoje.
Krak se za njim pak udjelja;
drži u rukah grad i ovi
Kraka svoga graditelja,
ki imenom i sad slovi.
Primislav se za tim pazi
u kacigi dubskieh kora;
oružjem bo tiem porazi
Ugre, i izagna priko gora.
Leh se drugi vidi opeta:
stoji konj uza nj; on bo steče
oblas, što u sva mlada l'jeta
brziem konjim tiek priteče.
Drži u rukah luk i striele,
kim obrani od cesarske
velikoga Karla sile
puke slovinske i Ugrske.
Pjastav sliedi: ruka jaka
pod jarmom se još proslavlja,

435. izdjelanieh] a_3. *m. z.:* udjelanieh. 444. našasta] a_2. *m. ž.:* našastja, a_2. *b. c.:* naštena. 452. imenom] *m. z.:* s' imenom. 453. za tim] *a. m. z.:* štitim. 454. u kacigi] *a. m.:* i s'kacigam, a_3. *z.:* i s'kacigom. 455. oružjem] *a.:* oružan. 465. Pjastav] a_2. *c.:* Pjastov, a_3.: Pristav. 466. proslavlja] a_1.: poslavja.

volovom ga s'prva, a paka
neprijateljim svojim stavlja.
Kip je za oviem, komu od kosi
vrh pleći se vlas prostira,
krs u rukah zlatan nosi,
a u nebo oči upira,
Miesislav je ime od slave,
ki u svetoj vodi umiesi,
koj on prvi vrh od glave
prignu, i krstom čelo uresi.
Boleslav je sin za njime
na pristolju s'krunom s'gara,
ku s'imenom kraljevskime
prvi on primi od cesara.
Kon njega se pismo izdube,
ruske vojske ko potlači,
Pomorance i Kazube
primi, a Pruse uharači.
U odjećî kalugjera
Kazimir se prvi udjelja:
još križ drži, kim zatjera
kralj redovnik neprijatelja.
Boleslav se pod oklopjem
krivousti gleda i broji,
on na konju s'vitiem kopjem
i s'pereniem štitom stoji.
Vladislava oca svoga
spried priliku drži od zlata,
na štitu orla poljačkoga
s'cesarskiem sred nokata.
Stiezi, oklopja s'mačim, s'štitim
pod lovorniem vise viencom,
i sve što ote pridobitim
Prusom, Ugrom, Čehom, Niemcom.
S'bieliem orlom stieg držeći
Kazimiru je drugom slika;

468. stavlja] a_1.: stavja. 473. Miesislav] a_3.: Miešislav. a_3 : Misislav. 474. ki] *m. z.*: ke. 482. ko] *a.*: ku. 483. Pomorance] *b.*: Gomorance. 486. Kazimir] a_1. a_2. *b. c. z.*: Kažimir. 502. Kazimiru] a_1. a_2. *b. c. z.*: Kažimiru.

s'tiem bo plešuć glavu smeći,
ime dobi od velika.
Lauš pak je: zagrljena
na štitu mu je Visla i Sava,
i dostojno narešena
dvjema krunam jedna glava.
S'druge strane prvi u redu
kip se kaže plienim kitan,
Jagelon je po pogledu
kralj i junak nedobitan.
Slava u vodi zdaždje s'nebi,
da ga vlada vojujući,
kad Vladislava ime sebi
krsteć se uze, sve da kući.
Na štitu mu je oklopjeni
konjik, ki čim konja teče,
dig'o je u obje ruke ognjeni
mač vrh glave, da udre preče.
Naličje uza nj stoji viteško,
mlada kralja mož' svjedočit',
svija i stresa kopje teško,
a konj pod njim sad će skočit'.
S'gar „Vladislav treći" piše;
dokitniku slavnu carskom
treću krunu zviezde sviše
nad poljačkom i ugrskom.
Sablje, luci, kopja i štiti
i plien je od svud, ki mu ostavi
beg u gorab pridobiti
i car Murat na Moravi.
Od mramora pak je bila
stup udjeljan, pišu slova:

503. s'tiem] *m. z.:* tiem. 515. Vladislava] *b. m. z.:* Vladislav. 516. sve] a_3. *b. c.:* i; da] *a.:* na. 519. dig'o je] *a.* a_1.: dogje. *Iza stiha 530 imaju izdanja m. z. stihove u izd. m. zviezdicom označene:*

Slavna oca sin hrabreni
druži, silnom triesku sličan:
još mu iz lica siva ognjeni
turski poraz, kiem je dičan.

522. mož'] *a.:* množ. 525. treći] a_1.: treti; *m. z.:* Vladislavu (zgar se piše). 532. Moravi] a_1. *b m.:* Muravi.

kralj dobitnik njemškieh sila,
rasap turskieh vitezova.
  Na štitu mu je or'o oholi,
lis masline u kljunu ima;
Kazimir sam, šti se okoli,
vjernim, smeća odmetnima.
  Od bronce opet stoji uz gori
kralja Alberta slika ulita,
okolo joj svud su odori
Tatarina pridobita.
  Druga uza nju sva se bieli,
pram pod krunom sam se crni,
zlatno pismo od zgar veli:
kralj Lesandro blagodarni.
  Treća uz ovu izdjeljana
sjedi uzmnožna i velika
s'krunom, s'kom je s'gar vjenčana
s'maslinome lovorika;
  veličinu kaže svoju,
obraz svietli, pogled stavni,
s'pismom: u miru i u boju
Šišman prvi kralj prislavni.
  Duga je zemlja, slava je dilja,
ka od imena raste svoga;
razbi Tatara i Vasilja,
silna kneza moškovskoga.
  Šišman drugi stoji za njime,
vedru sliku zlato odieva,
od Augusta slavno ime
ki ponovi, čim kraljeva.
  Or'o konjiku oklopjenu
na štitu mu družbu čini;
on bo u vieću združi općenu
Litvu k'poljskoj kraljevini.
  Za ovom kralja i junaka
u ugrskoj je kip odjeći;

539. Kazimir] a_1. a_2. *b. c. z.:* Kažimir. 541. bronce] *b.:* tuča, *c. m. z.:* bronca. 550. sjedi] *m. z.:* sliedi. 551. s'kom je] *a.* a_3. *b.:* ka je; vjenčana] *b. m.:* smiešana. 563. slavno] *a.* a_2. *b.:* srećno. 568. Litvu] *a.* a_3. *:* Lešku, *b.:* Levsku. 569. Za ovom] *a.* a_2. a_3. *b. c.:* slavna. 570. kip] *a. b.:* kih.

s'buzdohanom ruka jaka,
rek bi, stoji još prieteći.
Pismo se od zgar zlatno gleda:
Stjepan Bator: ovo je dosta;
slava ostalo pripovieda
i glas, za njim koji osta.
Od oružja stoje gomile,
ke kralj vitez ote i doni,
kad moškovske razbi sile
i odmetne Pruse skloni.
Prilika ova zaglavila
bješe oba svietla reda,
ko tim veleć: priko dila
mojih ni moć' proć' naprieda.
Mnozi kipi mnozih kralja
megju ovim jošte slide;
ali ih kriju mjesta dalja,
slike im se sprid ne vide.
Krije ih mjesto; nu zamani,
ako im je ime udjeljano:
u slavnieh se djelih hrani,
svemu svietu tim je znano.
Nu ko paša pribogata
silna cara od istoka
na velika dogje vrata
dvora svietla i visoka,
eto izmegju skupna puka,
ki od svud vrvi i izlazi,
tvrdu stražu od hajduka
pod ognjenim puškam pazi.
Viteškoga konja odsjede
sa svom družbom, ter se veće
proz razlika mjesta uzvede
prid veliko gori vieće.
Sred dvorova, kim sve strane
mnogi ures pokrio je,
i velike i prostrane
tri viećnice redom stoje.

584. ni moć' proć] *a_3. b. m. z.:* nije proć'. 601. odsjede] *a.:* odsieda.
603. uzvede] *a.:* uzveda.

U najprvoj stat' se vide
sve mladići plemeniti,
ki kraljevsku dvorbu slide
za na svietle časti uziti.
U drugoj se kupe i staju
plemići opet zrelieh lita,
koji kralju na glas daju,
tko ul'jesti k'njemu pita.
Kralj u trećoj, nada svima
veličinu ka prostira,
poklisare svietle prima,
i od vladanja vieće zbira.
Ali u vieću u toliko
redom svjete svak prinese,
ter se odluči sve koliko
što odgovorit' paši će se.
Zborovski se knez odpravi
obran megju mudriem zborom,
poklisara da zabavi
plemenitim razgovorom,
ki se oglasio bješe odavna,
i prosuo svud besjede,
da od silna cara u slavna
kralja za cieć mira grede.
Svietli ban se diže time,
koga slave svudi lete,
i u viećnici srednjoj š'njime
u način se dvoran srete.

PJEVANJE JEDANAESTO.

Viećnica je srednja u sebi
tej naprave, tej lieposti,
da tko je u njoj, viek se ne bi
nagled'o je od milosti.
Bogato je narešena,
pokriva ju sa svih strana
svila zlatom izpunjena,
na razlike slike tkana.

610. sve] a_1.: svegj. 622. redom] a_1. *m. z.*: dočim. 4. nagled'o je] *a.*: nagleda ju, a_3. *b. m. z.*: nagledao. 6. ju] a_2. a_3. *c. m. z*: je.

tuj bo iz nova slavna zgoda
dobiti se lanjske složi,
koja Turcim prikor poda,
a Poljacim čas uzmnoži.
Izvrsnostim svak se čudi:
nebo je od zgar, zemlja okolo,
stiezi, trublje, konji, ljudi,
silna oružja, bijenje oholo.
Car se gleda, plaho diete,
gdi se dig'o s' Carigrada
na pogube raspe i štete
poljskieh polja i livada.
Š njim se pazi oružana
množ nezgledna na sve kraje;
gubi ime polje i strana,
što oko vidi, sve vojska je.
Ali opeta glasoviti
poljački se kralj objavlja,
za kraljevstvo obraniti
gdi proć caru vojsku spravlja.
Svud se paze brzi ulaci
hrlo obtjecat' svaku stranu,
da u red skaču svi junaci
krune općene na obranu.
Letjet' gledaš zapoviedi
po prostranoj kraljevini,
put Varšova da svak sliedi
pod oružjem u brzini.
Vidiš on čas na glas ovi,
gdi se zemlja sva podiže,
gdi od svud vrve vitezovi,
gdi se oružjem sve užiže;
gdi inostrane krune i knezi,
s'kim Poljaci družtva imaju,
s'vojevodam i s'vitezi
na njih pomoć i oni ustaju;

10. lanjske] *a.:* lanske. 13. izvrsnostim] *m. z.:* izvrsnosti. 13—16. ***Ovi** stihovi u svih rukp., osim a_1 i izdanja m. z., slijede iza stiha 8.* 22. **nezgledna**] *a.:* neskladna, *c.:* nezgljedna. 27. kraljevstvo] *a_2. z.:* kraljostvo. 32. općene] *a. z.:* obćene. 42. družtva] *a. m. z :* družtvo. 43. s'vitezi] *a. a_3* **vitezi.**

gdi se mnoga vojska zbira
vrhu polja svim široka,
i gdi se orlov stieg prostira
proć mjesecu od istoka.

Nu poklisar sve ostavi,
a uze pazit' k onoj strani,
gdi s'oružjem stoje u spravi
Turci se udrit' i krstjani.

Velike se vojske dvije,
vrhu ravna kažu polja
kraj prostrane Bogdanije
i granica od Podolja.

I toli su po načinu
izatkane sej države,
da tko ih gleda, za istinu
scieni, da su zbiljne i prave.

O krajieh polja od rati
Prut i Nester gledat' slidiš,
i ako ć' oku vjerovati,
romon čuješ, tiek im vidiš.

S' jedne strane tuj pazi se,
i bez svrhe i bez mjere
turska strašna vojska gdi se
jak no mjesec na luk stere.

S' druge vojska od Poljaka
sviem se kaže liepa kita
od hrabrenieh sva junaka
po izboru skladno svita.

I toliko slične slike
tkalac hitri svemu poda,
da ne samo svak prilike
pozna od vitez i vojevoda,

nu se u svemu ti biljezi
od istine još gledaju,
da bi rek'o: trepte stiezi,
buče ljudstva, konji igraju.

56. granica] *a. b.* a_3. granice. 57. toli] a_3. *z.:* tako. 61. o krajieh] *b.:* ali o kraj. 71. sva] a_3. *z.:* od. 73. slične] *a.:* silue. 76. pozna] *a.* spozna. 80. ljudstva] *a.* a_1.: ljustva.

Paček se oko dotle vara,
i poznan'ja svačija gube,
da gdi bubanj svaki udara
čuješ, i gdi trublje trube.

Izvrsnostim sieh naprava
vas zapanjen paša ostaje:
u istinu se upoznava,
i mni, u vojsci opet da je.

Snebiva se, da toliko
ruke umrle hitro vezu;
tim je ovako on poklik'o
Zborovskomu svietlom knezu:

Tko bi, slavni vojevoda,
toli umjetan megju vami,
da besjedu i duh poda
oviem mrtviem prilikami?

Oružja ova tko osnova
i lanjskoga boja sile?
Ah, jesu li čuda ova
ljucke ruke učinile?

Eto pazeć vojsku našu,
ke je mnoga veličina,
svakoga u njoj poznam pašu
i Turčina po Turčina.

Još kad bi mi moglo biti
poznat' ine srećne puke,
kim je caru odoliti
od junačke išlo ruke;

ter bih čuo od svieh ime,
ko svieh vidjeh vojevati,
ne bih mog'o u sej vrime
draže stvari ja slišati.

Na ovo dvorno uprašan'je
od careva poklisara
knez, ki djelim svud slavan je,
u ovi način odgovara:

81. paček] *b. z.:* pače. 82. poznan'ja] *a.* spoznanja. 85. izvrsnostim sieh] *a.:* izvrsnosti svih; sieh] a_2. *b.* a_3. *c.* svih. 92. svietlom] *a. m. z.:* svietlu. 98. lanjskoga] *a.* lanskoga. 100. ljucke] *a.:* ljudcke, a_1. a_2. *b. c.* ljudske. 103. poznam] *a.:* spoznam. 111. mog'o] a_3. im'o. 112. draže] a_1. dražje. 113. dvorno] a_3.: dvornje.

*

Dobrovoljno tvoj milosti
ja ću kazat', paša izbrani,
narode one, s kih kriposti
kraljestvo se naše obrani;
nu vitezi tko su koji,
razabrat' je mučno imena,
gdi sva u skupu vojska stoji
taborima ogragjena;
tim pogledaj, gdi iz tabora
van izišla sva se odkriva,
otvorenieh vrh prostora
čekat' cara suprotiva.
Taj čas carski paša obrati
tihi pogled stavna obraza
poljsku vojsku razgledati,
gdi mu slavni knez ukaza.
Sunčano se svietlo oko
l'jepšieh vitez ne nagleda,
svi na čete u široko
sliede način bojna reda.
Nu poklisar čudom novim
snebiva se pazeć paka
prid ovacim vitezovim
za vojevodu pustinjaka.
Zagunjastio i zarast'o
ovi u kosah vas se vidi,
postarano lice i tmasto
kaže od kože suhor blidi.
Obje mu su noge bose,
drži u rukah križ raspeti,
a konopom opas'o se
po oštrom ruhu od kostreti.
Oči š' njega čas ne smeće
zapanjeni Ali-paša,
i ne može srcu veće
odol'jeti da ne upraša.
Zborovskomu veli time:
Tko je oni, gospodine,

119. kriposti] a_3. *m.*: kreposti. 124. ogragjena] *b. m. z.* obgradjena. 146 križ] *c.*: krst.

ki ide prvi prida svime,
a porušen nad sve ine?

U čovjeku poharanu
i satrenu onoliko
ku ste ufat' mogli obranu,
gdi na bijenje se ide priko?

Posmiehnu se tiem riečima
knez, i ovako odgovori:
ne boji se, tko pravu ima
vjeru u bogu višnjem gori.

Od koljena je plemenita
gospodičić jedan ono,
ki pogrdi slavu od svita,
a obra bitje svim priklono.

Blaž na ime on se zove,
i s' istoka do zapada
od svetinje glas njegove
po narodih leti sada;

na svak čas bo kroz veliko
djelovanje od čudesa
kaže svietu on koliko
drag je kralju od nebesa.

Po pustinjah nag dočime
Isukrsta naga slidi,
megju carom i našime
kraljom zgode sve prividi.

Tim noseći križ u ruci
s'kraljevićom na boj doje,
i gdi oružjem ini puci,
on molitvam vojev'o je.

Nu besjeda moja ova
sasma duga da ne izlazi,
od poljačkieh vitezova
sliša' imena, slike pazi.

Gleda' onega, ki sred štita
u verigah drži lava,

163. pravu] *b* prav. 165. koljena je] *m. z.:* koljena. 166. jedan] *m. z.:* jedan je. 167. ki] *a.:* ko. 180. kraljom] a_1. *c. z.:* kraljem. 184. molitvam] *m. z.:* molitvom. 189. onega] *m. z.:* onoga.

a od zelena perja svita
na glavi mu stoji dubrava,
i odjeća mu sva je zelena,
kom oklopje zgar pokriva;
i konj zelen oka ognjena,
rek bi, pod njim munja je živa;
Radovilski knez ono je,
vodi tri čete iz daleče,
iz najdaljieh država, koje
val njemškoga mora obtječe.
Oni, oklopja ki oblače,
za vojevodom ter najprije
nose kopja, pašu mače,
konjici su od Prusije.
Pazi opeta družbu ognjenu,
ka za njima grè smiono,
s'puškam dugim na ramenu,
Pomoranci sve su ono.
Nakon njih su tvrde čete
livonskieh iz prostora,
s puškam i oni, rek bi, lete
jak ognjeni tries vrh gora.
Ali gledaj, pak vojnici
litvanskoga kneštva sliede,
svi na konjieh kopjanici
pod oružjem bieliem sjede.
Glavu imaju deli Stjepana
velikoga kangjiliera,
jaše junak konja vrana;
vran štit, i vrana ima pera.
Vojevodu opet pazi onoga,
ki igra konja svim velika,
staroste je poljačkoga,
Sijenevića ono slika:
Modrim perjem vitez mili
vedro je čelo nakitio,

196. rek bi] *a.:* reg bi. 197. Radovilski] *a.* a_3. *b.* *m.:* Rodovilski. 199. najdaljieh] a_1. *c.* najkranjih. 203. nose] *a.* a_3. nosu. 210. livonskieh] *a.* a_1. *b.* livovskieh, a_3. livojskieh. 211. puškam] *b.:* puškom. 217. deli] a_1*.:* pan. a_2. *c.* *m.* *z.:* Pac. a_3. *b.:* del. 218. kangjiliera] a_2. *c.* kanciliera, *b.* *c.:* kanceliera. 223. staroste] *a.* a_3. starosti.

i u pozlatnoj modroj svili
na ugrsku vas se odio.
Za njime se dio s'kopjem,
dio s'lukom vitez združa:
Rodogostje pod oklopjem
i Smolensko njih oruža.
Vojničara vidjet' još je,
kim su oružja ista i snaga,
Podlisje ih i Pološje
iz bližnjieh šlju rusaga:
gleda' onega, ki u desnici
vitim kopjem, rek bi, trese,
a na zlatnoj mu ugrštici
žuto perje prostire se;
zlatne mu su i odjeće,
zlatne konju sve naprave,
ki se pod njim u skok meće
s' perjem žutiem vrhu glave;
vojevoda ono slavna imena
Zamoski je ban hrabreni,
ki Tatara razbi ognjena,
i u plienu mu plien zaplieni:
on za sobom tri razlike
vitezova vrste vodi;
gledaj, ke su njih prilike,
s'kiem li oružjem svaka hodi.
Zamošci su ono vrli,
kim vrh glave lete krila,
i konji im su s'krilim hrli,
a oružje luk i strila.
Vučiem kožam su oda svudi
sebe i konje sve prikrili,
ter od konja i od ljudi
vukovi se učinili.
Za bojnicim plasim ovim
Volinski se ono staju,

230. **Rodogostje**] a_1. a_2. a_3. *m. z.:* Radogostje. 237. onega] *a. m. z.:* onoga. 245. vojevoda] a_1. a_3. *b. c. m. z.:* vojvoda. 246. Zamoski] a_1. Zamoški, *b.:* Zamorski; ban] a_1. pan. 253. Zamošci] a_1. a_3. Zamoški; *b.:* Zamorci. 262. Volinski] a_2. *c.:* Voljaci, *a.* volinuski. a_3.: volli u ski se.

britke vučce pod lukovim
i kopjače svi imaju.
A u košuljah kiovski puci
od gvozdene pak su žice,
hrbe i štite nose u ruci,
a na pasu sjekirice.
Nut' onoga, kom kaciga
sn'ježaniem se perjem kiti,
a i konj pod njim bjelji od sniga,
rek bi, sad će poletiti.
Ah, Mikleuš ono li je
ban senjavski? priuze paša,
ja ga poznam, on najprie
na oružja udri naša,
i ondi s'konja sn'ježanoga
ognjen junak pali očima,
ter ta je u njem sila mnoga,
da mu i od slike strah se ima.
Odgovori knez hrabreni:
ono je, ono, štit mu pazi,
na komu je plam ognjeni,
gdi iz sn'nježane gore izlazi.
Pod klobucim kamilovcim
krajičnici za njim jašu,
Bjelorusi s'Podolovcim
puške nose, sablje pašu.
Ali u nebu razvedrenu
prie bi zbrojil sitne zviezde,
neg' vojevode po imenu,
ki za oviem opet jezde;
er nie u poljskoj zemlji toga
mjesta mala ni velika,
ko vojevodu ne ima svoga
i osobna plemenika.
I svi, er hoće toj zakoni,
od kraljevstva za obranu

273. Ah], a_3. *z.*: a. 274. ban] a_1. pan! senjavski] a_3.: senjanski. 285. kamilovcim] *m.*: kamiljovcim. 290. prie bi] a_3.: prie ću; zbrojil] a_1. izbrojil, a_3.: zbrojit'.

kad vojuje kralj, i oni
triebi na boj da ustanu.
  Tim četami, koje slide,
svjetlje slike tkalac poda;
svi bo u njih, ki se vide,
plemići su i gospoda.
  U bogatoj ono odjeći
mazovska se četa resi,
korde o pasu, a niz pleći
vise ognjeni samokresi.
  Kalpake im rese risi,
modre odjeće srebro okoli,
a niz lievo rame visi
ris pod lievu ruku doli.
  Opet leškieh vitezova
mlados liepom jezdi jezdom
iz mjesta, u kom s'gniezda orlova
Leh grad prvi zazva Gniezdom.
  Š njima upored od Poljaka
gledaj drugu družbu mladu,
dokli stari Krak od Kraka
poda ime svomu gradu.
  U povodu tri jedeka
svaki uza se vitez drži,
a konj pod njim željan tieka,
rek bi, skače, puha i rži.
  Za ugršticam zarudjenim
trepti perje šarovito,
visi kaplan pod ramenim,
stoji u ruci kopje vito.
  Korda o bedri, štit o pleću,
dva na sedlu samopala,
zgar oklopje, a za odjeću
dostegnice svione ozdala.
  Dosta, svietlí gospodine,
ke se čudo meni odkriva!

302. tkalac] a_1. tkaljac. 306. mazovska] a_1. moskovska, a_3. masovska. 307. korde] *b. z.* ćorde. 314. liepom] a_3. *b. c. m. z.:* liepiem. 315. gniezda] a_1. *b.* gnjezda. 316. Gniezdom] a_1. Gnezdom. 318. drugu *a.* a_1.: dragu. 324. i rži] a_3. rži. 325. za] a_1. s'. 329. korda] *b. z.* ćorda. 332. ozdala] *m. z.* od zdala.

kliče paša, do istine
kraljevića vidim živa;
sred gospode po izboru
on na konju jezdi bielu,
dobit nosi u pozoru,
sreću u ruci, slavu u čelu.
Knez priuze: Ono je slika,
koj se u suncu ime udjelja,
istočnoga dobitnika,
sjevernoga branitelja.
Ah, pogledaj u prilici
ka mu uzmnožnos sja velika!
Mač na pasu, a u desnici
od gospostva stoji šibika.
Oklopja se zlatna od zgora
pod grimiznim plaštom rese,
sunčanim ih zrakom zora,
tako sjaju, svih naveze.
Štitnika mu dva su okolo:
nosi jedan bat zlaćeni,
drugi, trepteć perje oholo
kacigu i štit š'njom pereni.
Dvanaes konja, dvanaes vila
bojnom se igrom prid njim diče,
ptica, munja, vihar, strila
brzine im ne pritiče.
Starca onoga uza nj gleda'
zagašenoj u haljini;
stavan obraz, brada sieda,
poštovana sviem ga čini:
ono Karlo Hotijević je
vojevoda slavni od Vilne,
komu poda kralj i vieće
nad svom vojskom časti obilne.
Ah, njegova slika u tkanju
stekla izvrsnos toliku je,

342. koj] *a. b.:* ki, a_3.: kom. 348. gospostva] *m. z.:* gospodstva. 350. grimiznim] *a.* krimiznim. 357. dvanaes] *a. b.:* dvanajes. 365. Hotijević] a_1. Kotković$_1$. a_2. *c. m.* Kodkijević.

da bi rek'o pazeć na nju:
i sad misli i svjetuje.
Pazi uz njega zatočnicu,
ka pritječe djelim slavu,
Korevskoga vjerenicu,
nedobitnu Krunoslavu.
Nje konj zlatni sliku prima
od sunčanih konja s'nebi,
pokli vele svjetlje ima
sunce od sunca on na sebi.
Dobro poznam, paša veli,
ja bojnicu slavnu svuda;
oči je su me vidjeli
veće puta ne bez čuda.
Nu ono li, svietli kneže,
milosti je vaše slika,
ka na ljubav svu priteže
srca oholih protivnika?
Perje rumeno i rumena
vrhu oružja zgar naprava,
i zrak lica razvedrena
svakomu se poznat' dava.
Slika je ono od jednoga,
knez s' podsmiehom milim veli,
prijatelja draga tvoga,
ki te služit' u svem želi.
Da oni ostali tko su veće,
priuze paša, ki uz vas hode?
Odgovara knez: najveće
od kraljevstva vojevode.
Čeljad svietla i kreposna,
u slobodi ka boravi,
druge uzde ter ne pozna,
neg' ku sebi sama stavi.
Gledaj, ko se svi ponose
odjeveni pribogato,

374. pritječe] *a.* pritečе. 383. oči je su me] *b. m. z.:* oči su je me. 390. vrhu] *a. c.* vrh. 394. podsmiehom] a_1. *m. z.:* posmiehom. 401. kreposna] a_1. a_2. *b.* kriposna.

ter vrh svile pošven nose
dragi kami, biser, zlato;
bielim perjem glavu kite,
pod kavadim nože drže,
pašu sablje plemenite,
jašu konje vjetra brže,
ali uprav sad k'onomu
ti vitezu oči svrni,
ki stoji s' kopjem i u bielomu
oružju se vas srebrni;
srebrna mu i perja su
na kacizi, ka mu vise,
srebrn mu je mač na pasu,
i konj pod njim srebrni se.
Altanskoga kneza obličje
ondi je ono izatkano;
gdi zapada, gdi ističe,
njegovo ime svud je znano.
U zastavi od junačke
vojske on jaše najposlije,
njemške zemlje i franačke
za njim izbor hrabreni je;
nu opet vojska od kozaka
pazi, gdi se na se kupi,
koj se oprieti nije jaka
ičija sila, igdi stupi.
Peset tisuć njih je u broju,
svi su izbrani vitezovi,
neprijateljski strah u boju,
vihri, gromovi i treskovi.
Gleda', oružan vas ognjeno
gdi Sajdački gre prid njima,
crvenu odjeću i crveno
za ugršticom perje ima.
Jur knez dospje, čim na kraju
od viećnice s' jedne strane

418. kacizi] a_3. *b. z.:* kacigi; ka mu] a_1. a_2. *b. c.* ki mu$_1$. *m. z.:* ka mu, *a.:* kom se. 421. Altanskoga] a_3. Atlanskoga$_1$. *m.:* Altamskoga. 429. kozaka] a_1. junaka. 432. ičija] *a.:* ničija; igdi] *m. z.* gdjegod. 433. peset tisuć] a_1. množ velika.

veće i čete dospievaju
s'liepiem redom izatkane.
  Nu opet paša uze iz nova
stranu drugu razgledati,
na koj tkalac hitri osnova,
vojska s'vojskom gdi se rati.
  Jak no zlatna dva oblaka,
u ke upira sunce od lita,
sjaju puni jasnieh zraka,
zviezda je liepos š' njih dobita;
  ako s'bukom u ke doba
zavije sjever ledeni se,
u trjeskovieh, u gradu oba
crni ostanu, stamne svi se:
  tako i obje vojske, toli
ke su uresne od prie bile,
liepi su ures u oholi
strašni pogled obratile.
  U strašivoj sve je slici,
sve se stira, sve se krati,
padaju konji i konjici
živi, mrtvi i duhati.
  Triesi umrli sve užižu,
sve obujmiva magla crna,
oblaci se striela dižu,
grad ognjenieh pada zrna.
  Svud oružja sjaju vrla,
puške, kopja, sablje, mači,
zgagjaju prsi, kolju grla,
sieku glave, sve se tlači.
  Usred boja nesmiljena
kraljević se gleda prvi,
gdje u slici triesa ognjena
u potopu sja od krvi.
  U okoliš se vrti i vije,
put prostrani sred tjeskote,

450. lita] a_1. štita. 451. jasnieh] *m. z.*: zlatnieh. 454. *b.*: mrazni sjever ledeni se. 471. zgagjaju] a_2. *c. m. z.*: zgagjau. 478. put] *a.* a_1. a_2.: prut; tjeskote] *a.* a_1. a_2.: tjeskoće.

vitiem kopjem srca bije,
britkiem mačem žnje živote.
Svačija sablja na nj se združa;
on svih sreta, svih zatječe:
konje, ljudi, stiege, oružja
krši, lomi sve i sieče.
Bez pokoja, bez umora
sjemo tamo teć' se vidi:
mrtaca je pod njim gora,
svud bjeguće Turke slidi.
Ali se i Osman car opeta
pazi, gdi sve na boj tjera,
pobjegućtvo njega smeta
i neposluh i nevjera.
Napried slike koje stahu,
sram gledati paši ne da;
er megju onim, ki bježahu,
i priliku svoju ugleda.
Nu u to dogje i glas veće
Zborovskomu svietlom knezu,
da poklisar i on u vieće
prid slavnoga kralja uljezu.
Na pristolju kralj uresnu
vrhu zlatnieh saga siva,
biskupi mu svi ob desnu,
a vojvode sjede s' liva.
Ali od njih svieh više
polak oca slavna svoga
sio kraljević slavni biše
na sto od zlata kovanoga.
Za veliko čudo u sebi
pismo staro nam donese,
što njekada dva na nebi
sunca u jedno vidješe se;
nu poljskoga posred vieća
eto i naša paze doba

483. ljudi] *b. z.:* ljude. 491. pobjegućtvo] a_1. pobjegujstvo, a_2. a_3. *b. c. m. z.:* pobjegućstvo. 496. ugleda] a_1. a_2. gleda$_1$. *c.:* gljeda. 498. svietlom] a_1. svietlu. 506. oca slavna] *b. c.* slavna oca. 513. posred] a_1. usred. 514. i] *b.:* u.

kralja i mlada i kraljevića,
a od svietla su sunca oba.
  Tim poklisar ko približa
prid pristolje kraljevsko se,
poklanja se i poniža,
jak zakoni turski prose.
  Veličanstvo vedra obraza
kralj na nj svrće, čim ga prima,
i rukom mu mjesto ukaza,
vrhu koga sjesti ima.
  Sjede paša; nu opet usta,
i ko carski s' prva doni
lis na glavu pak na usta,
kralju prinie ga i pokloni.
  Kralj velikom kangjilieru
pridava ga, ki šti u njemu,
poklisaru da kralj vjeru,
što god reče, poda svemu.
  Ki ovo čuvši, oči gori
diže k' slavnoj leškoj kruni,
i ovako progovori,
da željenje carsko izpuni:
  O dostojni vrh svieh kralja
kralju! da ti je sreća u ruci,
i da ti ova mjesta i dalja
klanjaju se, i svi puci.
  Blagodari svak čas boga;
er pod suncom krune nie,
ku ćes gleda toli mnoga,
da vik take ne bi prie.
  Eto u tebi samomu je
odlučena slava ova,
da car silni, ki stoluje
vrh pristolja Otmanova,
  svemogući car od cara,
ki navieštat opći boje,

529. kangjilieru] *c.:* kanciliru. 530. šti] *a.* a_1. a_3. *m.* *z.:* stije. 533. ki ovo čuvši] a_1. a_2. *c.:* tim poklisar. 542. suncom] a_3. *c.* *m.* *z.:* suncem. 545. u tebi] *m.* *z.:* tebi.

za mir pitat' poklisara
ovi prvi put posl'o je.

Čudno čudo, što se vieku
do današnji dan ne zgodi!
car, prid noge koga teku
za mir iskat' svi narodi,

veličanstvo sve potište,
spasa sablju, kom sviet vlada,
i prijateljstvo i mir ište
u tve krune same sada.

On sred boja odkad prika
tvih junaka krepos gleda,
za moguća i velika
i cieni te i spovieda.

Tim općene žaleć štete,
prie neg' ste se hugje smeli,
opet društvo i uvjete
ponoviti stare želi.

A i kletva hoće teška,
a i tako sugjeno je,
da turačka kruna i leška
u vječnomu miru stoje.

I tko od starih naših haja,
ikad ovo da pristupi,
po šteti se zaman kaja
na svoj pjenez rasap kupi.

Tomu bi mi svjedočile
kosti od vojska svakom stranom,
ke su se ovdi jur sledile
pod vezierom Balabanom;

svjedok bi mi tomu bio
i Suliman car ognjeni,
koga je silu silom odbio
s'poljskieh kraja mraz ledeni.

Nu u govoru veće momu
kud zahodim bez izhoda?
najbolji je svjedok tomu
od lanjskoga boja zgoda,

562. krepos] a_1. kripos. 564. cieni] *m. z.:* scieni. 573. od starih naših] a_1. a_2. u stara doba. 577. a_2. *c. m. z.:* tomu bi mu (*m. z.:* mi) svjedok bile. 588. lanjskoga] *a.* a_3. *b.:* lanskoga.

silnom caru lasno je bilo
sve pridobit' puke ine,
i podložit' pod sve krilo
ne brojene kraljevine;
nu i silni car, u boju
ki dio veći svieta skupi,
silu uzpregnu vazda svoju,
kad na vaše kraje stupi.
Tako i Nilo rieka onamo
sedam usta gdi otvora,
ter na jedno more samo
lj'eva iz sebe sedam mora,
ako silni vjetar kada
zadme, i pomoć valim poda,
plahi obraća tiek nazada
svoja ista ga topi voda.
Vi ne mirim, k'o ostali,
ki se od jače sile straše,
nu kraljevstvo obzidali
prsima ste vašiem vaše.
Vi rogjeni na vladanja,
vi Poljaci glasoviti,
ni u stara, ni u sadanja
doba od tugjin vik dobiti.
Vi lanjskoga s vojskom l'jeta
na polju ste cara sreli,
i ostatak vas od svieta
iz njegovieh ruka oteli:
pače mučat' triebi nije;
vojske vaše dobit jedna
ne brojene dobiti je
dignut' caru bila vriedna.
Er što ne uze car ostala
sva kraljevstva od krstjana,
vaša je slava, vaša je hvala,
vi ste bili njih obrana.
Za to, o kruno svim čestita,
i vi svietla gospodo ina,

613. lanjskoga] $a.$ $a_1.$ $a_3.$ $b.$: lanskoga.

prijateljstvo i mir pita
u vas carska veličina.
I ja cienit' viku ne ću,
da prigrlit' najmilije
vi ne ćete ovu sreću,
ka vam sama na stan plije.
Sva je mudros, za vremena
prigodu umjet' uhititi,
i obrat' ono, što općena
dobra uzrok može biti.
Da nu uzmite sa mnom sami
vi razbirat s' mudrom svisti;
ali mir je sada vami,
ali od veće boj koristi?
U junacieh, da boj slide,
naravna je vazda želja,
a najliše kad se vide
srećniji od njih neprijatelja.
Ali sreća dugo vrime
na jednom mjesti vik ne stane,
nekrepka se kaže svime;
s'kim zamrkne, ne osvane.
Ona ista, bila ka je
vami s' carom lanjsko lito,
caru opeta s' vami ostaje;
nie nje stanje temeljito.
Ni da ikomu mis'o ova,
scienju, u pamet može upasti,
vele veću vojsku iz nova
da car skupit' ne ima vlasti.
Caru junake odhranjene
ragja od svieta svaka strana,
vojske mu od svud ne brojene
dažde i mnoštva oružana.
Tim kad još bi veće puta
jak no i lani izgubio,
bil' mu ne bi vlas rasuta,
svakako bi s'vojskom bio.

629. cienit] *a. m. z.:* scienit'. 650. lanjsko] *a.* a_1. lansko. 653. ikomu] a_1. tkomu. 661. kad još bi] a_1. još kad bi.

Nu ti, o kralju, kad po sreći
izgubio bi tve junake,
odkud bi uf'o igda steći
vitezove druge take?

Je da u mjesto od plemića
hlape na boj skupio bi,
i slavnoga kraljevića
za vojevodu robju d'o bi?

Ali misli tve su ine:
tad bi iz svake dozv'o strane
inostrance i tugjine,
tve kraljevstvo da oni brane.

Dvie krune su, u ke uzdati
ti se možeš do nevolje,
i koje ti pomoć dati
od svieh krstjan mogu bolje:

njemački je cesar jedno,
drugo španjski kralj mogući,
ali cesar još neredno
ima bijenje na svoj kući;

er s' českoga za sve Praga
da je izagn'o odmetnike,
još ih tjera, još podlaga,
i š'njimi ima boje prike.

A kralj španjski, ako u njega
ti se ufaš, daleko je;
megju vami priko svega
svieta strašna mora stoje.

Ali i španjska i Franačka
da ti bude pomoć doći,
je da kruna tva poljačka
sahranit' se tiem će moći?

Je da bojne Poljake će
tugje vojske sačuvati,
kad se izgube oni veće
u krvavoj s' prva rati?

Da li tugji vitezovi
hoć' kraljevstvo tve da bljudu,

685. českoga] a_3. češkoga. 686. da] a_1. jur. 694. pomoć] a_3. *b.* *z.*: u pomoć.

*

kad izgubit' š' njim njegovi
i svoj isti život budu?
Znaj, o kralju, gdje se jednom
carski mjesec igda unese,
niednom zgodom, silom niednom
iznio od tole viku nie se.
A i rieč je: gdje kopito
konj turački jednom stavi,
da to mjesto vjekovito
ne poraste veće u travi.
Ali hoću, da je ta srića
po milosti danoj zgara
tvoga slavna kraljevića,
da bi dobio i opet cara;
nu još i to kad bi bilo,
ku bi od toga korist stek'o?
je da bi se tim pronilo
tve kraljestvo na daleko?
Ne, ne; nu bi sama ostala,
jak no lani, i opeta
tebi jedna tašta hvala
od pobijenieh turskieh četa,
razmi samo jedno ime
od pogibne sviem dobiti
ti u niedno ne bi vrieme
drugo mog'o steć' na sviti.
Pače i ta bi dobit ista
bila rasap ovih strana
u došastju sred tvih mista
od oružja inostrana.
Ah, da li ćeš za ime jedno
ti od prazne tašte slave
poharati nepravedno
inostrancim tve države?
A i razumnu nie potrebe
spomenivat', što se zgodi,

706. carski *m. z.:* turski. 708. od tole] *a.:* od tle, a_3.: otle. 716. i opet] a_1. sto krat. 719. *a.:* je da bi tim prodiljio, a_1.: je da bi se tim prodiljilo. a_3.: je da bi tim se prodiljilo. *m. z.:* je da bi se prodiljilo. 727. niedno] *a.* a_3.: jeduo$_1$ *m. z.:* ijedno. 738. spomenivat'] a_3. *m. z.:* spomenjivat'.

tko na pomoć jače od sebe
u kraljevstva svoja uvodi.
Car na jednom carstva kraju
kad s' oružjem na boj skače,
strane mu ine počivaju,
i obilne šlju harače;
ali na boj suprotiva
caru čim tva kruna ustaje,
ka država tva počiva,
ke li t' mjesto harač daje?
Svak se u miru čestit zove,
obilnos je gdje mir stoji;
mir kraljevstva i gradove
zdrži, umnaža, vrieži i goji.
Oganj užeć' lasno je svima;
nu kad sve njim plane veće,
znat' ni, gorjet, koliko ima,
uduhnuti gdje li se će:
Tako lasno je boj početi;
nu koliko dug će biti,
na čem li će pak dospjeti,
nie moć' toga prividiti.
Ali, o kralju, mudar ti si,
i prividiš i vjeruješ,
da ti o dlaci kruna visi,
sve što s'carom uzvojuješ.
Nu ako te je boja želja,
tere mrziš počivati,
imaš hugjih neprijatelja,
na nje oružja tva obrati.
Očinstvo ti je švecka kruna
s'dvjema druzim sadružena,
ka ti od dunda, zlobe puna,
bi nepravo ugrabljena.
Od Gustava bratučeda,
što ti se ote, pogj' otima',
svak je razlog, tvoga ne da',
a tugjega ne uzima'.

752. zdrži] *c.:* održi; vrieži] *a.* a_3. resi, *b.:* reši. 766. mrziš] *m. z.:* ne mariš. 769. švecka] *a.* a_2. svekra.

Na susjestvu moškovskoga
carstva ti je veličina,
ka bi od tebe i od tvoga
pridobita slavna sina:

pošlji istoga Vladislava
opet s' vojskom k' tomu kraju
na ostatak od država,
ke ti posluh još ne daju.

Pod imenom ti od cara
da gospodiš sve do skora
s' hvalinskoga od izgora
do njemškoga doli mora.

Za to, o kruno, kojoj sriću
nad svim krunam višnji je pod'o,
i ti o slavni kraljeviću,
i vi ostala sva gospodo,

ako u napried boj smioni
od koristi nije nikomu,
da nu od raspa, najliše oni,
ki se čini na svom domu;

i ako vam s' druge strane
visoke se česti kite,
i velika dobra hrane,
kad mir s' carom učinite:

mir, ki vam se šlje od cara,
i ki želi svak i žudi
vrh svieh časti, vrh svieh dara,
ugodno vam primit' budi.

Ovdi paša dobesjedi,
i na govor svoj naredan
megju svietlim banim sliedi
lak i kratak žamor jedan.

Svaki od njih u obličju
veseo se sviem razbira
s' navieštenja, koje priču
od prijazni carske i mira.

777. susjestvu] *m. z.*: susjedstvu. 779. *a. a_3. b.*: ka u boju bi od tvoga. 782. k' tomu] a_1.: tomu, a_2. k' tvomu. 787. s' hvalinskoga] *a* s' valinskoga, a_1. slovinskoga. 793. smioni] a_1. a_2. *c*. sioni, a_3. usioni. 797. i] a_1. *b. c.*: a.

Pun kralj Šišman slave i dike
veće puta oči obrati,
i u čelo sve viećnike
oko sebe sta gledati.

Tiho stavniem pak riečima
odgovara poklisaru:
prijazan se od nas prima
i žugjeni šlje mir caru;

naviešteno cića toga
od našega biće tebi
kangjiliera velikoga,
uvjetovat' sve što je triebi.

Prista slavni kralj ovdira
i paši se u čas isti
s' prva uvjeti štiše od mira,
pak za cara daše listi.

Prima ih rado i veselo
paša, i smiren sviem se odkriva,
i za veću čas na čelo
postavlja ih i celiva.

Poklanja se pak, i cića
ugodnieh jur oprava
kralja i slavna kraljevića
slavi, i vieću hvalu dava.

Ali je i paša opet bio
hvaljen, častjen, i darovan:
šestoperac je on primio
vas u suhu zlatu okovan;

i bogata i velika
naprava mu je vidjet' s' dvori,
ručica mu sva kolika
u kamenju dragom gori.

Druge dare ne brojene
caru od kralja još odnije
od bogastva bez procjene,
od l'jepote, ku izriet' nije.

814. puta] *a.:* puti. 820. šlje mir] *b.:* šljem mir, a_3. *m. z.:* mir šlje. 824. uvjetovat'] *a.* a_3. *b.:* obslužiti. 827. štiše] a_1.: rieše. 830. smiren] *m. z.:* miran 838. častjen] a_2. a_3.: čašćen *b.:* časten.

Dragi kami, zlato i ostalo
što je tu, tko bi viek ispis'o?
bolje je mučat', neg' riet' malo,
toj nadhodi svačiju mis'o.
Nu s' oviem darim tada
Ali-paša ko se odpravi,
s' družbom uprav Carigrada
najbrže se na put stavi.

PJEVANJE DVANAESTO.

Da poklisar caru mladu
mir donieti bude prie,
iz Varšova k' Carigradu
putujući miran nie;
ne poteži, nu ga tjera
želja oglasit', kako uzroči
društvo sunca od sjevera
do mjeseca od istoči.
Sada jedne, sada druge
konje jaše na promjenu,
probijući strane i luge
po ravnini, po kamenu.
Po najprečem putu upravlja,
i u Carigrad brzo ulazi,
i što nosi, svak se stavlja,
tko mu na obraz veseo pazi.
Podizat' se glas počina,
raste govor, svak besjedi,
da od Poljaka do Turčina
mir žugjeni veće sliedi.
Svak uživa, tko ovo čuje,
star i mlad se tim veseli,
vas kolik se puk raduje,
i s' tega se čestit veli.
Ali rados veću i dražu,
i veselje bez prilike
u pogledieh svojieh kažu
turske ljubi sve kolike;

850. ispis'o] a_1. a_2. a_3. *b*. *c*.: upis'o. 855. uprav] *a*. a_1. a_2. *b*. *c*.: u put. 18. svak] *a*.: sve. 24. tega] *m*. *z*.: toga.

er nije veće čeznut' njima
da ih ne bi razdielila
s' gospodarim ljubljenima
poljačkoga boja sila.
Nu u veselju općenomu
sama odkriva jad sred lica,
i u životu čezne svomu
Korevskoga vjerenica,
a to, er sami ne dohode
njoj u glasu mira općena
mirni glasi od slobode
gospodara nije ljubljena.
Ne počiva kratka časa,
svud se tuče, vrti i vije,
ište i sluša; ali glasa
ni priglasja čut' joj nije.
Čuje sve ino, samo ovo
ne čuje, što čut' svegjer blepi,
tim skončanje svak čas novo
njoj tre i hara ures liepi,
kopni, uzdiše, stine, gori,
ciči, plače, cvili i tuži
jak grlica, ka u gori
s'dragiem se svim razdruži,
bez svakoga tere veće
tako ufanja tužna ostaje;
tolike joj rastu smeće,
da za život malo haje.
Ona od kada najprie ciéa
zaplienjene sve ljubavi
od mlagjahna Ugričića
mušku odjeću na se stavi,
pače u turskom Carigradu
od kad pod tom mirnom slikom
nju bojnicu krije mladu
ljubav vlastim svom velikom,
vik ne štedje zlata i blaga,
i od procjene sve što skupi,

37. sami] a_1. z. samo, c. m.: samoj. 52. svim] c. z.: svojim. 58. sve] a_1 a_3. nje. 64. vastim] a_2. vlasti.

vjerenika mila i draga
da iz teška robstva odkupi,
  proda države i gradove,
i gospostva sva vlastita,
i darove na darove
sla, i mita vrhu mita.
  Ali za sve ne brojena
da bogastva prosu i strati,
nagje se u svem privarena
i u ništa joj sve se obrati;
  pridobit' bo mlada viku
tim nije mogla, ni mogaše
nemilosno srce i priku
ćud vrloga Rizvan-paše,
  ki svegj straže i zatvore
na tamnici od nje draga
veće, jače, tvrgje i gore
i uzmnaža i prilaga.
  Imaše ovi Turčin hudi
na dvorovich svoga doma
dvie diklice blage ćudi,
drage u svemu, liepe veoma.
  Lica su u obje njih rumena,
sunčane oči, kose od zlata;
jedna mu je kći rogjena,
a nepuča druga od brata.
  Jedna l'jeta su i one i ove,
i djela, u kih traju brime:
Ljubica mu kći se zove,
Kalinka mu je nepuči ime.
  U dne, u noći, l'jeti i zimi
svegj su u jedno druge mile,
tako su se megju-njimi
od malahna zaljubile.
  Nije otajstva, stvari nije,
ova onoj ku bi skrila,

68. odkupi] a_2. *m. z.:* iskupi. 70. vlastita] *a.* a_1. a_2. a_3. vlaštita; gospostva] *m. z.:* gospodstva. 76. ništa] *a.* ništo. 93. *a.:* Jednieh l'jeta su obje ove, *c.* jedna lita su u one i ove 94. brime] *a. b.* vrime. 95. a_3. *m. z.:* Ljubica se kći mu zoze. 100. malahna] a_1. a_2. *b. c.:* mlagjahna.

živu, k'o da je obje dvije
jedna majka porodila.
Ovih liepih djevojčica
Bećir-hadum stražnik biše,
pogrešpana stara lica,
zbabljen crnac, grd saviše.
Nu za sve to usti bliede
rumenilom jošte masti,
mrči i lašti dlake siede,
i od obraza suhor tmasti.
Kami dragi mu iz bisera
na usnah visi i na ušiju;
crne prste od svudjera
prsteni mu zlatni kriju.
Jasni ogrljaj, ki mu iz nova
vrat žilavi narešiva,
od zlata se suha skova,
vas kamenjem dragim siva.
Od Kalinke mlade stari
hadum vigjen bi najprije,
ka da u smieh ne udari,
moćna odoljet' srcu nije.
Neskladna bo neprilika
mladici se liepoj čini,
da grdoća onolika
bit' s' naprava l'jepša scini.
Što je grdo po naravi,
zaludu se resi i maže;
er grdoća u napravi
tisuć krat se grgja kaže.
Ali po tom pogled liepi
liepoj mladici obsja zlato,
slakomi se i pohlepi
oni čas joj srce na to.
Tim sva dvorna u glas mio
starom crncu kliče ovako:
Kaž' mi, tko te obdario
napravami liepiem tako?

113. mu iz] a_3. iz. 117. ogrljaj] *b.* ogrljak. 129. grdo] *b.* grdno. 134. liepoj mladici] *a.*: toj mladici a_3. *m. z.*: liepoj dikli. 139. tko te] *m. z.*: tko te' e.

Crnac on čas Krunoslavu
u Ugričića slici ukaza,
veleć: Oni svu napravu
oko moga stavi obraza;

oni mladac, ki od strane
poklisara cesarskoga
često donie dare izbrane
ovdi u paše dunda tvoga.

Kako začu Kalinka ovo,
pitat' napried već ne sliedi;
željenje joj nasta novo
s' Krunoslavom da besjedi.

Misli, ište i nahodi
način, da joj to se zbude:
i u nje srcu ljubav plodi
s' toga i druge još požude.

Za steć' u dar zlata i blaga
hlepi i smagnu svegj do sada,
sad s' pogleda liepa i draga
sahne, gine, kopni mlada.

Ah, zaista zn'o je vele
taj, ki u stara doba stavi
zlatan trkač, luk i striele
bogu ognjenom od ljubavi;

er na svietu nie toga
mjesta otajna i skrovita,
gdi iz luka ljuvenoga
zlatna striela ne dohita.

Ljubav ima zlatna pera,
zlatan je i plam, kim sve užiže,
zlatniem krilim ona tjera,
i bjegućа srca stiže.

Zlatni puti, zlatna vrata,
zlatni ključi nje su dvora,
platnom veže ona od zlata
sebi i drugiem oči od zgora.

Tim nie rieti čudo niedno,
ako kroz svoj pogled mili

150. pitat'] *a.* pitati. 158. hlepi i smagnu] *a.* hlepi i smagne. 163. trkač] *a.* terkeš. 171. krilim] a_1.: krilom. 178. svoj] *a.* a_1.: a_2. a_3.: tvoj.

zlato i ljubav sad u jedno
Kalinku su pridobili.
Turkinjica, koja sudi
za mladića Krunoslavu,
snebiva se, panji i čudi
kroz l'jepotu nje gizdavu.
Želi zlato, biser želi;
nu još želi blago draže,
zlato od kosi, biser bieli,
sred nje usti, ki se kaže.
Za oviem čezne, gine blidi,
i sred ognja gori živa;
jer ne pozna i ne vidi,
što laživo ruho skriva.
Hoće mlada da izusti,
kako ona mre za njome;
ali rieč joj mre sred usti,
i stvara se mramorkome.
Nu u pogledih govor hrani,
oči očima ter tomače,
što jeziku sram zabrani,
a stravljena mis'o zače.
Stavlja joj se Krunoslava,
i žali je sa svom moći,
da se u nju upoznava
bez ufanja od pomoći.
Nu za sve to hitra dosti,
da ona pomoć steče za se,
kaže joj pogled pun milosti,
i ufanjem je taštiem pase.
Djevojčica sramežljiva
videć ovo oči uzdiže;
nu plam veći ognja živa
iz dragih ju oči užiže.
Tim od želje usiljena,
pače od sile, kom sva gori,
s' prva uzdahnu, pak rumena
u ovi način usta otvori:

183. panji] *c.* panì. 184. gizdavu] a_1 a_2.: sunčanu. 212. ju] a_1. a_2. *m. z.:* je.

Vaši li ono biše dari,
kim se hadum naš uresi?
Kad ono ima crnac stari,
da što meni donio jesi?

Smir' me mladu djevojčicu,
daj mi zlata za ovi danak,
il' što je draže u tvom licu,
neg' li umornu zorni sanak.

Dospje, i od srama zarumeni
sva se u licu i poniknu;
a na govor taj ljuveni
Krunoslava opet kliknu:

Djevojčicam, o gospoje,
kakva ti si liepa i draga,
ovi sluga donio je
l'jepše dare, veća blaga.

Zlato, koralj, biser bili
i kamenje bez prociene,
i sve što imam, u dar mili
primi liepos tva od mene.

A za uzdarje svega toga
htjej, molim te, samo mi rieti,
znaš li od sužnja Korevskoga
što godjer mi spovidjeti?

Zanesena dikla mlada
razvedri se i obeseli,
i u sebi čim se nada
višjoj sreći, tako veli:

Prem, ko milos tvoja pita,
Ugričiću gospodine,
od junaka glasovita
podat' ti ću glase istine:

Ja čuh vele, vidjeh veće
od viteza djelim slavna,
sreće njegove i nesreće
na puno sam kazat' spravna.

Dunda moga kad za roba
silni kozaci uhitiše,

238. samo mi] a_1. samo m', a_2. a_3. *b*. *m*.: samo, *c*. sad mi. 239. sužnja] a_1.: sužna.

ki na krajini u to doba
aćermanski paša biše,
  š' njim zaplieni i Ljubicu
jedinu mu kćercu gusa,
kojoj ružica zene u licu,
a sred usti cavti rusa ;
  nu Korevski, ki nad svjema
bi vitezim vojevoda,
kažući se blag objema
razgovor im sladak poda.
  Dare umnoži vrh darova
i milosti na milosti,
dragova ih i milova,
gleda, scieni, časti i gosti.
  Vrati ćaćku vitez blagi
kćercu, a kćerci sva nje zlata,
biser bieli, kami dragi,
sviona ruha i bogata ;
  vrati naprave ove izbrane
gospodičić blagodaran,
da svietli ures ne ostane
djevojčici liepoj sharan;
  požali joj zlu nezgodu,
i bolje se svoj nje zledi,
i do brzo da slobodu
dundu i mojoj bratučedi.
  Ali za mir nje l'jepote
nie sloboda bila i blago,
ako joj se duša ote,
ako izgubi srce drago.
  Mislit' djela ne pristaje
od junaka svim hrabrena,
i u slobodi robinja je
blagodarstvom zaplienjena,
  U pameti svud ga vidi,
kreposti mu svegj razbira,

256. aćermanski] *a.*: atećermanski, *c.*: atćeramski, *m. z.*: akjermanski. 259. kojoj] a_2. a_3. *b. c.*: koj. 278. svoj] a_3. *m. z.*: cieć, *b.*: svom. 288. zaplienjena] *a.* a_1. *b.*: zasliepljena. 289. svud] *a.* svegj.

vene, čezne, gasne, blidi,
sahne, gine i umira.
Nu da mlada djevojčica,
nie čudo, ljubav ćuti,
ne rodi je medvjedica,
ni se u gorskoj goji ljuti.
Za čudo se ne govori,
da iz kamena oganj skače,
a čudo će bit', da gori,
ko je mlagjahan, ah jaoh brače!
Ali kad pak niknu smeća,
i bogdanski boj zavrže,
junaku se dobra sreća
na nesreći zloj provrže.
Pade u robstvo, u nevolju,
viteški mu cviet se oznobi
družba ga izda, a na polju
neprijatelj ne pridobi.
Slavni od tada junak, koji
djela kaza svud viteška,
na dno tamne jame stoji
u okovieh gvozdja teška.
Moj je dundo od strahoća
ponornieh tmina straža,
i srditos i vrloća
njegova se svegj uzmnaža.
Nemilostim on misleći
da se u carsku milos stavlja,
meće obzir vas za pleći,
što je držan, zaboravlja.
Na sramotu od razloga
iz pameti ćud neharna
uspomene goni od svoga
dobročinca blagodarna.
Sred tamnice tim smrknute
junak željan biela danka
muke, trude, jade ljute,
sva zla trpi bez pristanka;

299. *a.* a_3. *b. c.*: nu je čudo da ne gori. 304. zloj] *a.*: zlo. 305. robstvo] *a.* a_3. *b. c. m.*: robstva. 322. iz] *a.* i s'.

nu pašina kćerca ino
u stravljenoj duši ćuti:
gine, dobro nje jedino
da ne bude poginuti.

Moja liepa bratučeda
od milosti suze liva,
u sužanstvu dočim gleda
gospodara milostiva.

Od žalosti ne razbire
u vaju se žestokomu
cić gorušte ljubi i vire,
ku mu u srcu nosi svomu.

Je da skrati zle boljezni
ljubljenoga tamničara,
blagom riečcom, slatkom pjesni
ukradom ga razgovora,

i da mu ona ne rasladi
gorcih muka ki god dio,
odavna bi vitez mladi
s' životom se razdielio.

Da Kalinka ovdi veće
prista, i napried ne spovieda,
Krunoslavi ne bi od smeće
bil' tolike nje besjeda;

ali ovako još govori:
Korevskomu sužnju dragom
Ljubica se toli udvori
vjernom službom, dvorbom blagom,

tač Poljaku svietlu i slavnu
Turkinjica liepa omili,
da su vjeru krepku i stavnu
megju sobom uhitili.

Tim sklopjena i gotova
s' milosti se carske veli,
i sloboda vitezova,
i Ljubičin pir veseli.

335. dočim] *b.*: dušu; sužanstvu] *c. z.*: sužanjstvu. 338. se] *m. z.*: je. 345. rasladi] *a.* razhladi. 348. s' životom] a_3. životom. 352. bil' tolike] *a.* bil' tolika, a_1.: bil' toliko, a_3.: bila taka. 554. sužnju] a_1. a_2. *b. c.*: sužnu.

Ugričiću moj ljubjeni,
ja rieh, što znah, a ti sada
spravi obilne dare meni,
kiema ću se smirit' mlada.
S' darim zlatnim draže zlato
milos tvoju duša pita,
i već srce hlepi na to,
neg' na carstvo svega svita.
Čim stravljena dikla trati
slatke ovako svim besjede,
za ruku ju prešno uhvati
Bećir-hadum i odvede.
Jak iz cvitja i iz trave
koga otrovna zmija peči,
Krunoslava na gizdave
Turkinjice osta rieči.
Streptje, ublidje i ostinu
sva od čuda zapanjena,
u prilici i u načinu
stanovita niema stiena;
ne vjeruje i vjeruje,
što od draga svoga sluša,
zaboravja, spomenuje,
smrtne u srcu smeće kuša;
s' razlicieh misli gine,
jak plav, u ku svegj udara
valovite sred pučine
sila protivna od vjetara;
k' zemlji srti, i na čase
put nebesa oči upira,
groznim suzam pol'jeva se,
iz srca uzdah vruć podira;
nje sn'ježane biele ruke
sada krši, plete sada,
i od nemira i od muke
proteže opet, i opet sklada.

368. kiema] *a.*: kiem, a_3. s' kiem. 375. ju] a_1. a_2. a_3. *b.* *m.* *z.*: je 377. i] a_3. *m*: *z.*: al'. 383. i u] *a.* a_1. a_3. *b.*: i. 386. draga svoga] *a.*: svoga draga. 387. a_1. a_3. *m.* *z.*: zaboravlja spomenjuje, a_2. *c.* zaboravlja spomenuje. 393. srti] a_3. *m.* *z.*: srće.

Ali u dugo ne umuknu
megju suzam i uzdasi,
stanoviti mramor puknu,
žalosno se mlada oglasi.

Ona, izišla izvan sebe
od bolesti buduć, kliče:
Ah, ke glase čuh od tebe
moj nevjerni vjereniče!

Komu veće i u koga
ikad tužna da vjerujem,
od viteza Korevskoga
kad nevjeru ovu čujem.

Tko je, tko se ne snebiva,
da u nevjeru može pasti
junak, koji plemstvom siva
prave vjere, svietle časti.

Ah, iskati svud je zaman
vjernos naći srca čista:
crno je sunce, mjesec taman,
nevjerna je vjera ista.

O moj njegda drag pokoju,
sad izdana ma ljubavi,
Krunoslavu da li tvoju
pri Turkinji ti ostavi?

Da od nemira ne umiram,
za veliko čudo brojim,
u mom srcu er razbiram,
što si držan, što dostojim.

Obrni se, ah obrni!
Na komu me vik promieni?
Svietla obraza ne pocrni,
ne izgubi glas pošteni.

Ki od svieta ne zna dio
tvoja dila, me lieposti?
komu si se zavjerio
sa svom moći i kreposti?

412. a_2.: nevjeru ovu ako čujem. 422. izdana] a_2. *c. b. m.*: izdavna, a_3.: izbrana. 424. ti ostavi] a_3. *m. z.*: zaboravi. 427. er] a_2. *c. m. z.*: čim.

*

Je da nagje draže lice
i od mojieh zlatnije kose?
Turkinje su magjionice,
čarajući svies zanose.

Himbeno su one liepe,
u hitrinah svegj se paze;
napravami vid zasliepe,
i obraze priobraze.

Zaisto s' bilja vilovita
obsjeni te i zatravi,
kad tva djela plemenita
i mu lipos zaboravi.

Nu me bojno srce gdi je?
Tužbe meni ne priliče:
tko se osvetit' vriedan nije,
neka suzi i nariče

Podnit' ne ću ni trpiti,
da, što je moje, druzi drže:
raskinuti, razdrpiti
Turkinju ću zlu najbrže.

Ukazaću Krunoslava
u osvetah kakva biva,
usred zmaja, usred lava,
usred ognja da je živa.

U desnici ovoj jakoj
ja ću s' mačem poletjeti,
o Korevski, zlici opakoj
u tvom krilu dušu oteti.

Izdajniče, ti dostojiš,
jer t' se od vjere duša izmakla,
ne pod zemljom tu da stojiš,
u tamnici nu dno pakla.

O gromovi, o treskovi,
urnebes se vaš obali
bože, gdje su bludnici ovi,
sprži, užeži, sve popali.

450. tužbe] *a.* a_1. *b. m.:* tužba. 463. o Korevski] *a.* a_3. *c.* i Korevskoj, *b.:* a Korevskoj. 465.—468. Ovi su stihovi u rukp. *a.* a_1. a_2. a_3. iza stiha 492, u rkp. *b. c.:* iza stiha 472. 466. jer t' se] *a; ostali:* jer se. 470. urnebes se vaš] *a.* a_3. *b.:* urnebese vaše.

Ali tužna što govorim?
što razumjet' sebi dajem?
Užežena ja sva gorim,
čiem druzieh spržit' hajem.
Ti me ostavi', dušo mila,
ja tvu lipos ne ću mnogu,
i najveće kad bih htila,
ostavit' te vik ne mogu.
Pače, ko te vazda ljubih
i ljubiću sred svih smeća,
ako ti u čem sad zagrubih,
čin', da je milos grieha veća.
Gospodičić tako sviet'o,
ne vjerujem, da će upasti
u nevjerstvo tamno i kleto
suproć plemstvu, suproć časti;
po sve pute i načine
prilagaću mis'o i mito,
dokli budem od istine
na spoznanje doć' očito.
Lasni mi su svi ovi trudi,
slatka je muka sva čemerna:
ti nevjeran meni budi,
ja ću tebi biti vjerna.
Bez krzmanja Krunoslava
u odluci, ka je žeže,
ne ima misli, ku strah dava,
nie zaprike, ka je usteže.
Sedam toran u ugrskomu
ruhu obhodit' dikla sagje,
na njegovu dokle domu
Rizvan-pašu srete i nagje.
Pokloni se, i načine
dvorne ukaza, kliče paka:
Ja sam, mili gospodine,
Korevskoga brat junaka;
njegove se cieć slobode
iz dragoga mjesta uputih,

477. ti me ostavi] *a.*: tiem ostavit'. 480.: ostavit' te a_1.: ostaviti a_2. *c. m. z.*: ostavit' je. 501. toran a_3.: toranj. 509. njegove se] *a.* a_1.: Ljubkove se, *b.*: Ljubko mu se.

ne gledajuć na nezgode
od razlicih pogub ljutih.
Dobrota me tva primaga,
na odkupe da ga prosim,
tim koliko hoćeš blaga,
udilje ti ja za nj nosim.
Toli neć' ga dat' za platu,
daj ga u dar plemeniti;
a za uzdarje ja na zlatu
on čas ga ću izmjeriti.
Paša u mlaca s' blagom slikom
zapaža se na ove glase,
i visokom i velikom
on odlukom snebiva se
sad besjedu, sad slobodu
razmišljajuć, ter se čudi,
i sebi ovu sad prigodu
od velike smeće sudi;
i k'o čovjek od velicieh
mećaica i kramara,
u pameti veće od pricieh
varak način misli i stvara.
Naravnoga otrov gnjiva
krije Turčin dvoran silom,
jedno misli, drugo odkriva,
izvršiva treće dilom.
S' Krunoslavom uniguje,
i veseliji svegj se kaže,
riečima ju oblietuje
sve što može bolje i draže.
Veli: smiri se o plemiću,
za slobodu brata tvoga,
ja prijatelj haran biću
njemu u cara čestitoga.
U toliko ako š njime
miluješ se razgovorit',

520. a_1. a_2. on čas ti ga ću izmjeriti; a_3. *m. z.:* on čas ću ga izmjeriti. 521. s' blagom] a_1. a_3.: s boljom, *m. z.:* blagom. 528. smeće] a_2. *c. m. z.:* sreće. 533. *a.* a_1.: naravna ga otrov hini. 535. odkriva] *a.* a_1.: čini, a_3.: obećava. 537. uniguje] a_2. a_3. *b. c.:* unjeguje. 538. rkp.: *veselij,* koje može biti i: veseli, i: veseliji. 539. ju] a_1. a_2. a_3. *m. z.:* je.

sad, i u ko hoć' ino vrime
tamnicu ti ja ću otvorit'.

U toliko doli za iti
paša kaže da ga slidi;
i množ Turak da ih prati
pod oružjem zapovidi.

Sedam toran gdi se rede,
proz sto vrata i zaklopa
s' Krunoslavom paša grede,
gdi Korevski živ se ukopa.

Proz mostove, ki se dižu
zanesene u zahode,
i u dolinu svak čas nižu
po strmu i usku putu shode.

Vrhu nje se do oblaka
tvrda gragja obgradila,
sokolova brza i jaka
ne bi ju perja priletila.

U kraj gragje kroz gvozdena
vrata uska, tiesna i mala,
dno ponora udubena
dublja je jama još propala.

Pod zemlju se put obrne
iz duboke jame ove
put tamnice tamne i crne,
grob od živieh ka se zove.

Proz sva mjesta s'gar skazana,
Krunoslava pašu slidi,
nie je želja biela dana,
istom da sve sunce vidi.

Oružaniem slugam odi,
da ju umore, viknu paša;
Krunoslava napried hodi,
ni ju poguba niedna straša.

547. *m.* *z.*: sad i (u) drugo ke hoć' vrime. 549. za iti] *a.* a_3. siti, a_2. *c.*: stati. 549. i 550. *m.*: *z.*:

s tiem niz doli paša obrati
hod', njoj kažuć, da ga slidi.

553. toran] a_3. toranj. 564. priletila] *a.* a_1. a_3.: izletila. 571. tamne] a_2. *b.* *c.* *m.* *z.*: tmaste. 580. niedna] *a.* iedna.

Nu od tamnice jedva stupi
priko praga dikla smiona,
a razkošan zatvor skupi
i u sužanjstvu osta i ona.

PJEVANJE TRINAESTO.

Gdje od mraka vjekovita
pod jazovim zja pučina,
usred svega segaj svita
najdubljieh sred dubina
satarisan kralj pribiva
od rinutieh s' neba duha
u pučini ognja živa,
ki mu oholas sva razpuha.
Slava mu je s' teška jada,
ka se digla sa svieh strana
od istoka do zapada,
ko Vladislav razbi Osmana,
pače pazeć na veselja
poljačkoga svega puka
s' istjerana neprijatelja,
jak uboden bivo muka.
Podrtieh iz uzdaha,
bez umrtja u kih crka,
krivaviem dimim paha,
smrdećiem pjenam hrka.
Škriplje zubim, riga plame,
od zlobe ga svrd'o vrti,
ne Poljake sharat' same,
neg' krstjanstvo sve satrti.
Tiem u vieću car veliki
u što od mira sprave slaga,
neprijatelj skoči priki
od ljuckoga svega traga;

581. nu od] a_3. do; jedva] *m z.:* kako. 582. priko praga] *a.:* kako progje, a_1.: pako progje, a_3 : paka progje. 583. skupi] a_3. kupi; *m. z.:* tad nemili zatvor lupi. 584. sužanjstvu] a_1. a_2. a_3.: sužanstvu. *Na kraju pjevanja dvanaestoga rkp.* a_1. *ima bilješku:* qui mancano due canti cioè il canto XIII. et il XIV. che non si trova d' haverli fatto l' autore. 2. zja] *a* : zija. 18. u kih] a_1.: kojieh, a_3. *z.:* s kojieh. 19. dimim] *m. z.:* dimom. 26. sprave] *a.* a_1. a_2.: slave. 28. ljuckoga] a_1. a_3. ljuskoga, a_2. ljudckoga, *c. m. z.:* ljudskoga.

netrpeća nadmen ijeda
s' bukom, s' treskom strašno viеće
i on kupit' zapovieda
od nabune i od smeće.
Nebu se oprit' spravam ovim
tvrdoglavi biesnik stupa,
zaboravljen, ko treskovim
svemoguća ruka lupa,
za sve da od nje, kad oholu
glavu iztakmit' k' višnjem prope,
strmoglav se buši dolu
tmastieh oganj u potope.
Od pakljene oštre trublje
razdira se trubnja mukla,
da idu kleti, gdi je najdublje
prosjedena propas pukla.
Cokoću se, grohte i tresu
noćne spile iz dubine,
u gromovitu urnebesu
razliegaju se sliepe tmine.
Iz smrknutieh gustieh magla
jazovite u ponore
strahoća se jata nagla
grominjaju, droždе i ore,
graču, hroču, skvrče, kriešte,
zviždu, zveče, skviče, laju,
revu, reže, rže, višté,
mukaju, vikaju, zavijaju.
U njekieh su prašča rila,
vučju čeljus tko razglaba,
a tko gubice ima i krila
od ljiljaka i od žaba.
Ljudi s glavom crnieh pasa;
žene od zmija kiem su kose;

31. i on] *a.:* on čas; kupit'] a_3. skupit. 38. višnjem] a_1. a_2. *b.:* višnjiem. 42. trubnja] *tako:* a_2. *m. z., ostali:* trublja. 45. grohte] *a.* a_3. grote, a_2. *c.:* grokte, *b.:* grokću. 47. 48. *m. z.:*

gromovitu u urnebesu
razliegaju sliepe tmine.

53. graču] *b. c. a. m. z.:* grakću. 56. zavijaju] a_2. a_3.: zavievaju. 59. a tko gubice a_3. *z.:* tko gubicu. 60. ljiljaka] *b.:* ljuljaka. 62. žene] *a.:* svite.

bivoli, od spried ki do pasa
čovječanske slike nose;
kučke, u kih je žensko lice,
psi troglavi, zmaji hudi,
polu ribe, polu ptice,
polu zvieri, polu ljudi;
srde, nakaznī i nemani,
i sve što igda ukaza se
vrla i grda u koj strani,
u pakljenom vieću sta se.
Nad sviem vjerniem sjenam stišten
strašnodržac od propasti
gnjevnom srdžbom vas zapršten
planta u zlobnoj oholasti.
Od krilatieh kravosaca,
iz kieh kužni ognji pište,
u stog mu se visok zbaca
grunje otrovno za sjedište.
Pod nogah mu se u krug svija
na zelene pjege i bliede
ljuta od sedam glava zmija
u iskrah tamnieh bljujuć ijede.
Strašniji od svieh, vrlji i grgji
sjedi silnik gorostasni,
u čagjavoj smegjoj rgji
zagašen mu je obraz tmasni.
Srši glava naježena,
trepte zmajska krila o pleću,
runjave uši do ramena
prostiru se i klepeću.
Iz kosiera slike grube
nos nezgromni na kljun pada,
čeljupine jazne trube,
zamršena visi brada.
Kosmurati je kip uplesan,
tmasta iz oči munja udara,

65. kih] a_3. kiem. 72. sta se] a_3. : staše. 73. vjerniem sjenam] a_3. vječniem tminam, *b. c. m. z.:* vječniem sjenam. 77. kravosaca] a_3. *m. z :* kravošaca.

jedan velik hrek neotesan
čapeti oštrom obšešara.
Na krvave kuda kaplje
dračniem bičim u tle lupa:
s' nokti od orla, granfi od čaplje
rašepaća mješte stupa.
Izpod čela vitoroga
razrok pogled krivo izbeči,
i usne grizuć s' ijeda mnoga
u nesviesne prasnu rieči.
Sdrhtaše se jazi crni,
propas plamom većiem buknu,
nakostriečen nesmotrni
zbor zapiždri se i umuknu.
Iz svieh glasa on ovako
ne zavapi, neg' zagrmi:
U kom ovo silni pak'o
zločestvu se unetrmi?
Što su oružja Poljakova
cara Osmana pridobili,
naša je šteta, ne njegova;
ne on, mi smo izgubili.
Pakljeni su, ne carevi
vječni raspi i prikori,
i ne srami se i ne gnievi,
i o temu se ne govori.
Na boj leški put Podolja
pogje s' carom množ tolika,
da tonjahu ciela polja
pod pučinom od bojnika.
Strašna vojska bješe jaka,
iz po svieta ka se sklopi,
da dobude ne Poljaka,
nu krstjanstvo sve potopi.
Ali ostaše nje junacim
najuzdaniem s' bojne hvale

103. s' nokti] a_2. *c. z.*: nokte. 104. rašepaća] a_1 rašepača, *b.*: na raše pačno misto stupa. 109. zdrhtaše] *a.* zdrtaše, *b* : zdrčaše.

na oružju prid Poljacim
srca ubijena, ruke pale.
Poletjesmo s' našiem stiegom
mi u pomoć caru mladom,
oružani s' daždom, sniegom,
s' mrazom, s' ledom, s' kugom, s' gladom;
ali vojstva zgar nebeska
zbučaše se i sastaše,
treskovim se sve raztrieska
i razagna jato naše.
Tako s' vojskom neizmiernom
sam kraljević razbi cara,
nas molitvom tako smjernom
kralj Šišmundo sam pohara.
Višnji oni, ki pristaj'o
zlobeći nas nie nikada,
s' angjelima htje Mihajo
da naripi na nas tada.
I za biljeg sred visina,
sila silu odkli obori,
rasvanu se noćna tmina,
ognjeno se nebo stvori.
Nu u propas propas doniet'
zaman ičija moć se iztakla;
uklonit' se, ne poklonit',
ohologa ćud je pakla.
Sjeverna se strana odrva,
gdje najvećim plemstvom dičan
ja pristolja stavljah prva,
za višnjemu biti sličan.
I na ovomu da bi ruzi
dovršili našiem štetam!
Sramotni su raspi druzi,
kih prividim i gonetam.
U pogubah za poginut'
sad se istočno carstvo kreće,

140. a_2. *c. m. z. nemaju:* s'. 149. pristaj'o] a_1. a_3.: pristao. 151. Mihajo] a_1. a_3. Mihao. 157. u propas propas] a_3. *m. z.*: u propas poraz. 162. plemstvom] *a.* a_1.: plenstvom. 163. stavljah] a_2. a_3. *m. z.*: spravljah.

i s' mista se još porinut'
ogluhnuta propas ne će!

Desnica je sama jedna
umrloga Vladislava
ogoliti pak'o vriedna
od svjetovnieh svieh država!

Nie š' njim pak'o jaki, nije,
ako slavnu i moguću
od privedre Austrije
noviem vezom združi kuću;

cesarovom ako kćeri,
ugrskoga sestrom kralja,
Kraljević se Poljak vjeri,
kraljevstvo se naše valja.

Kralj bo se Ugrin u španjskoga
samodršca opet vjera,
ki iz svega carstva svoga
s' oba dva nas svieta tjera.

Tako neka ijeda puna
propas reži, još na glavu
poljačka se spravlja kruna
nakon oca Vladislavu.

Ako pirne tim rodbine
megju ovim se kraljim slože,
ter se oružja njih sjedine,
tko da im se opriet' može?

Tursku vojsku, ka ognjem sieva,
mog'o je Poljak sam razbiti:
da s' toliko još kraljeva
kad se združi, što će biti?

Množ kraljevstva, množ otoka,
pače veći dio od svieta
drži i časti za proroka
i za sveca Mahumeta;

nu ako se veće i jače
neg' sve turske kraljevine

172. ogluhnuta] a_1. *b. m.:* olohnuta, *a.:* oholnuta. 193. rodbine] *a.:* rogbine, a_1. rodžbine *ispravljeno:* rožbine, a_2. a_3. *c.:* rožbine, *b. m. z.:* rodbine. 201.—228. *Ovih stihova nema u rukopisu. a.*

Osmanovo carstvo smaće,
Mahumetov zakon gine.

Od krstjanskieh igda kralja
ako se ovo jedno ociepi,
iz prostora svieh zemalja
tursko se ime iskoriepi.

Da li se od nas trpjet' može,
da krstjani potaraše,
satarišu i podlože
vrhu zemlje sve što je naše?

Da zamukne pak'o u svjetieh,
povrže se hamalija,
i da hogja po mečetieh
ne haleka i ne zavija?

Mečeti se pače obale,
smaknu otari svi na prešu,
i prilike naše pale,
skrnjigaju i poplešu?

Da izgubimo svetilišta,
da vas sviet se križu skuči;
a Lucifer zbijen u ništa,
u kraljestvu praznu zuči?

Ne, ne, ne, ne: hitri i plasi
skoč'mo, tec'mo na sve strane,
ovi se oganj već ugasi
prie nego sve njim plane.

Otmanović car nad carim
toliko se sad potište,
da ponižen s' poklisarim
mir u leške krune ište.

Na glavi mu je težko breme,
zbijen je, za uteć' hugje štete,
primit' s' očim zažetime
od krvnika svake uvjete.

Nu po volji, ali usiljen
ako Osman Leha moli,

214. potaraše] *b.:* poharaše. 218. povrže] *a.* a_1. *b.:* površe; *m.:* povrženieh hamalija. 224. skrnjigaju] *a.* a_1. a_3. *b.:* shrnjigaju, *m.:* ckvrnjikaju, *z.:* skvrnjivaju. 231. već] *m. z.:* da. 237. breme] *a.* a_1. vreme.

poklonit' se ne će umiljen
vik nikomu pak'o oholi.

Je da se je pozabila,
za ne doći na ta djela,
na nebesieh naša sila,
ka se čula i vidjela?

Zgoda onada kako godi
drugima je dobit dala,
nam je vječna slava odi
nedobitna smjenstva ostala.

Ali da se tim ponosi,
što pomaga, svaki u sebi?
Šuplje rieči vjetar nosi,
djela se ištu pri potrebi.

O dostojni, ki ste goru,
mrklieh tmina na daleče,
u rajskomu sidjet' dvoru,
odkli svjetlos vaša istječe,

spomenuti zgode vrle
i mrzeće sila mi je,
za neumrlieh na neumrle
osvete vas raždeć' prije.

Tim iz noćnieh tec'te mraka,
o moji verni, cknjenje vrz'te
prie neg' Turci od Poljaka
uharače se i pokrste.

Ali u način da se opaki
sve zamesti bude prie,
motri, pleti, čini svaki
sve što može i umie.

U sto obraza priobraža'
i privraćaj sto besjeda,
varka, izdajstva, sumnja, laža
i hitrina i zasjeda;

lizimirstvo najblažiju
od dobrote sliku hini:

248. ka se] *m. z.:* ka se' e. 249. a_1.: zgoda onada ka mu godi, *a.:* zgoda onaka komu godi. 263. za neumrlieh] a_2. a_3. *m. z.:* za na umrlieh 277. lizimirstvo] *m.:* ližimirstvom.

najhugje se zlobe kriju
od svetinje u haljini.
Svak se obrni svud i svrni;
na krstjane Turke buni,
dokli okoliš mjesec krni
u okolišu svieta ispuni;
sij omraze, zlobe budi,
srdžbe užiži, vrieži gnjive,
svagjaj, smetaj, šteti, udi,
satariši prave i krive.
Mogorkinja slavna robi
do otraška leške puke,
i kraljević, ki pridobi
cara, od ženske padi ruke.
U prilici od istine
priobražena laž se vrti,
da Korevski ban pogine
i mir smete svojom smrti.
Nu što zaman veće stoju,
nie vas znane triebi učit':
čas pakljenu, vašu i moju,
dosta vam je priporučit'.
Srdžbe, smeće, zlobe, i gnjivi,
magle, oblaci, noćne tmine,
crni dimi, ognji živi
vojsci od pakla družbu čine;
smrtna otrovna kuga, i š njome
raskazani glad i bliedi,
i s' odjećom smrznutome
ledena ih zima sliedi.
Diko znana od Parnasa
i Elikone svete gore,
ka po tanko meni kaza
strašne od pakla dogovore,
spoviedati sliedi meni
glase prave i istine,
što učini puk pakljeni,
kad iz crne pogje tmine.

306. raskazani] a_2. *c.*: raskosani, *b.*: raskasani.

djela od tmaste mrkle noći
slabi moj vid ne dohita
bez razumne tve pomoći,
kojoj skrovna sva su očita.
Na tisuće, na oblake
crna jata izletješe,
ter jasnomu suncu zrake
usred podne potamn'ješe.
Crn Carigrad osta bieli
sviem munarim od mečeta
on čas, kad se u nj naseli
množ pakljenieh hudieh četa.
Tako u žetve zrele brime
liepa njiva ne požnjena
žitniem klasom veselime
pribogato nakićena
iz nenadi sva pocrni,
i potamni sa svieh strana,
kad ju prikrije oblak crni
od čavaka i od vrana.
Nabunjivat' jedni staše
hogju i crkav redovnike,
svu gospodu i sve paše,
i zakona razumnike.
Druzi bojne janjičare,
i s' spahijam spaholjane,
i ostale vojničare,
pridoš'oce i gragjane.
Treći gospogje i carice
carskieh dvora i polača,
ke su davnje njih bojnice
i oružja njih najača.
Zlim je dusim na pameti,
ljucki rasap doba u stara

338. hogju *m. z.:* hodže; i crkav] *a.:* carska, *c.:* i carske, *b.:* i crkve; redovnike] *a.:* redovnika. 349. dusim] a_1. drugim. 350. ljucki] a_1. *b.* ljuski, *c. m. z.:* ljudski.

svega traga i podrieti
da od ženskieh bi privara.

PJEVANJ'E ŠESNAESTO.

U kraljeva, ko puk scieni,
nie života draga i slatka:
svegj su u pomnjah zamišljeni,
ne imaju mirna časa kratka.
Triebi je, da bde noćnu tminu,
i za onieh se, ki spe, bude;
za bezbrižnieh da se brinu,
i za izpraznieh misle i trude.
Mogući su svi s' omrazom
suproć njima svegj nemilom,
i nejaci hine obrazom,
a u srcu ih trpe silom.
Sve što ih veća kripos slavi,
sve je veće, ko ih navidi:
a i čestitos po naravi
ima zlobu, ka ju slidi;
tim ako su blage ćudi,
ter krvničku mrze želju,
k'o zločeste šlju ih ljudi
megju žene pod kudjelju.
Toli se od njih pravda grli,
i pedepsa ne uzmiče,
silnici se zovu vrli,
krv pravednu na njih liče.
Ako štedjet' blago haju,
od lakomieh stječu ime;

Na kraju pjevanja trinaestoga rkp. a.: Pjevanje četrnaesto i petnaesto ostalo je u peru prvotvoritelja alit' autora, komu ih smrt dospjet' ne dade, ni ova, što su, izčistit' i ponačinit'. Nu za bolje rieti: od izgara rečena dva pjevanja bili su izdrti po zapoviedi našieh samovladalaca, a za svrhu, koju oni znadu: hoteći da ih auctor izčisti i ponačini, ali mu to smrt ne dopusti. I za sve da ih ovdinie, nahode se u obćemu blagoshraništu, gdje komu je dopušteno, može ih vidjeti. *rkp.* a_3.*:* Pjevanje XIV., pjevanje XV. Ova dva pjevanja niesu se našli po smrti od spjev'oca. *rkp. b.:* oće reć:, da ovde manka pjevanje 14. i 15. *U rkp. d.* pjevanju XVI. stoji nadpis: „pjevanje četrnajsto“, kao da nema manjka.

16. ju a_2. a_3. *c. m. z.:* je. 18. krvničku] *a.* a_3. krvnikâ, a_1.*:* krvniku.

toli slugam darivaju,
razmetni su vidjet' svime.
Puk je sliepac, koji oči
ne ima od svjeta i od razbora:
za istinu laž svjedoči
sred taštine i žamora.
Svegj nekrepak, nigda stavan,
ljubi, mrzi, hoće i ne će,
trom, lien, strašiv i pripravan
na pobune i na smeće.
Sad mir žudi, sad boj ište;
vazda hlepi na promjenu:
sad uzvisi, ko ga tište,
ko ga uzvisi, sad ukinu.
Ali kako tiho more
vik po sebi ne uzrasti,
dokli silni vihar s' gore
ne smuti ga svojom vlasti:
puk u bitju smjernu tako
uzdignut' se vik ne smie,
što na pomoć dmienje jako
moguće mu glave nie.
S' izgleda se tim ovoga
svak, tko vlada, sad nauči,
da nie se uzdat' u nikoga,
stvar velika kad se odluči.
Mao izide glas najprvi,
ali u svačieh ustih rasti,
ter čim od svud većma vrvi,
sve obujmi svojom vlasti.
A istina je rieč na sviti,
da se zemlja kletvom klela,
da će otajstva sva pronieti,
ka je čula i vidjela.
Ne znam kako, nu se zgodi,
da proćuknu se i proreče,

35. pripravan] *a.* privaran. 38. promjenu] *m. z.:* promine. 40. ukinu] *m. z.:* ukine. 47. dmienje] a_2. a_3. *m. z.:* dmenje, *c.:* dminje. 54. ustih] *a.* a_1.: usti.

ko car u istok vojsku vodi,
da ju pogubi i posieče.
Podiže sa šapat tihi,
usta sumnja, pomnja izide,
svieh popada strah zalihi,
zamišljeni svi se vide.
Jedan drugom vitez s prva
ovi po taj glas dorica:
ali uzavre svak to prva,
i uzbuni se sva vojnica,
kad put Skudra čuše oni,
da na crno snosi more
car s' poveljam i zakoni
pisma, blago i šatore.
Bez ozira ovi onoga
nagovara veće očito;
bezakonja carska mnoga
svak spovieda glasovito.
Janjičarin stari pravi:
Ja, ki stratih sva ma lj'eta
sliedit' s' vojskom boj krvavi
na sve četr strane od svieta,
ja pod staros mrem od glada,
a svodnici carskieh bluda
uživaju ono sada,
što bi uzdarje moga truda.
Baštine one, ke su bile
mom junaštvu verna plata,
silom mi su se ugrabile,
hrana je moja drugiem data.
Spaholjanin vapeć slidi:
Ja uz cara ki uzrastih
od saraja u obzidi,
i svuda se plemstvom častih,
k'o rob tamni i zločesti,
dokli od svud mi krv prokapa,

64. ju] a_2. a_3. *m*. *z*.: je. 73. Skudra] *b*. Skadra. 75. zakoni *c*.: s' zakoni. 81. pravi] *a*. a_1. *b*.: prvi. 83. sliedit'] *m*. *z*.: sliedeć. 85.—88. *Ovi su stihovi u rkp. a*. a_1. a_2. a_3. *b*. *c*. *za stihom 92*. 86. svodnici] a_3. *z*.: ugodnici, *c*.: svodnice 90. verna] a_3. *m*. *z*.: vjerna. 95. *a*. a_1.: u saraja u obsjedi, a_3.: od saraja u obsjedi.

na očitu podnieh mjesti
ružne udorce teškieh štapa,
ne mareći car u sili,
ka bi uzrok mom prikoru,
pocrniti kruh pribili,
ki blagovah u svom dvoru.
Jedan veli: Donieh caru
glavu ubijena protivnika;
ni u dostojnu primih daru
čas podobnu za bojnika.
Pače rug je tvorit' htio
tiem car isti bez potrebe,
veleć: Da ti pobio
niesi njega, on bi tebe.
Drugi glasi: Car sred kuća
skrovno uhodi naša djela,
ter nam gozbe smeta i smuća,
s' kieh je družba svud vesela.
Ne naš aga noćno veće,
bije nas ob dan carska sablja;
pjenez nam se crni meće,
biela i drobna jaspra ugrablja.
Oni rasap općen mjeri,
s' koga pribijen svak bit' ima,
što gospocke svietle kćeri
za carice car uzima.
Priuzima drugi ovdira:
Bili i prošli mi smo veće;
car junake nove izbira,
a nas starieh sieče i meće.
Eto lista, ki iz nutra
doš'o nam je iz saraja,
da se kani do dva jutra
put istočnieh dignut' kraja.
Ne krzma'mo, sila jača
da se s' glavom carskom združi;
potlačimo, ko potlača,
udušimo, ko nas duši!

120. drobna] a_2. *c. z.:* dobra. 122. pribijen] a_3. robjem, *m. z.:* robjen. 123. gospocke] a_1. a_2. a_3. *b. c.* gosposke. 135. ko potlača] *m. z.:* tko nas tlača.

Oni skače i prilaga:
Da što čekamo u naprieda?
Svi tad vape: Sablja naga
prieti ubit' nas svieh bez reda!
Jedan se opet diže i vika,
sablju golu ter podire,
zovuć svakoga od bojnika
proć' poda nju cića vire.
Bojnik svaki tad se uputi,
i pod sablju s' kletvom hodi,
da bi im'o od nje poginuti,
ako se od zlieh ne slobodi.
Vapijaše svak ovako
suproć caru buneć sile,
sam Ali-aga htjenje opako
mrzi, i sprave sej nemile.
Čim u njega, k'o u svieh glavu
zapazili svi se bjehu,
mneć, na hudu da i on spravu
š' njima će ustat' u' pospjehu;
ter nabunjen oko njega
svak luk penje, sablju izmiče,
on sred skupa usta svega,
u ovi način ter pokliče;
Ah, koja vas sad zasjena,
vitezovi moji, zasliepi,
ter gubite od imena
vašieh svjetlos i glas liepi?
Spomen'te se, da ste oni
vi bojnici, stražu uzdanu
na kieh samieh car nasloni,
i u kieh nagje vjernu obranu.
Ah, nemojte pocrniti
slavu vašu, slavu moju,
hteć nevjernos caru odkriti
u domaćem štetnom boju.
Naše štete i porazi
niesu toli sad velici,

159. usta] *a. a_1. a_2. b. c.:* osta. 162. moji] *a.:* mi. 168. vjernu] *a.* vernu. 170. nevjernos] *a.* nevernos.

vele veća da ne izlazi
kletva svetoj carskoj slici,
koja veže sad jedino
vaša oružja, svjete moje,
da u svako brieme smino
u vernosti krepkoj stoje.
Ni nahodim još razloga,
ki će učinit', da se ganem,
da, er car ne će svjeta moga,
ja mu protiv za to ustanem.
Ja rob jedan, ki obećah
tvrdom kletvom za nj umriti,
u pogubah i u smećah
da mu se ištem smrtno oprieti?
Nie zakona vrh onoga,
ki zakone stavlja i daje;
što car hoće, triebi od toga
da samiren svak ostaje.
U njegovoj ruci je stalo,
pomilovat' tebe prije;
od njega ti sve se dalo,
on ti uzima, što tve nije.
Drugiem uze, kad da tebi;
za dat' druziem, tebi uzima:
tiem žalovat' nie se triebi,
car u volji zakon ima.
Teške udorce podniet' muka
bi junaku plemenitu:
ali je za to huda odluka
plesat' vjeru temeljitu.
Gospar svaki slugu svoga
bez bojazni smie udriti,
a bojaće cieća toga
od roba se car čestiti?
Plemstvo naše, znamo dobro,
od milosti carske izhodi,

180. vernosti] a_3. *m*. *z*.: vjernosti. 183. da er] a_1. a_2. *b*.: er. 195. sve se] a_3. *m*. *z*.: sve se je. 197. kad] *a*. *z*.: što. 207. 208. a_1. a_2. a_3. *b*. *m*. *z*.:
a bojat' se cieća toga
od roba će car čestiti.
210. izhodi] a_1.: izgodi.

iz gora nas za se je obr'o,
u kojieh se svaki rodi.
I gorani iza stada,
kieh car dvorom sviem pomili,
suproć carskom stolu sada
propinju se skupni u sili?
Ni ti, komu ne bi dara
za hrabrena djela u boju,
mož' s' razlogom panjkat' cara;
držan mu si glavu tvoju.
Carska milos sama visi
koga hoće od bojnika;
a što činiš, držan ti si,
i što činit' mož' do vika.
Tko dat' može zakon novi
tomu, ki iniem zakon dava?
Car je sam car, mi robovi;
mudar bitje sve poznava.
Ali što čuh ja opeta?
Jes tko tužbe još uzmnoži,
jer car sveca Mahumeta
zakon bljusti hoće i boži.
Sveta vjera, ka nas vlada,
pit' nam vino brani svudi;
i ne ćemo za to sada,
da nas pravda carska sudi?
Nu bojniče, ki na platu
crnieh pinez tvoriš tužbu,
ili u mjedu, ili u zlatu:
ti si plaćen za tvu službu.
Zaglaviste najposlie,
da smo u mnogoj mi pogubi,
što ovi, jak no niedan prie,
car uzimlje svietle ljubi.
Mi robovi da li svoji
dostojni smo carskieh kćeri?
a car, pod kiem vas sviet stoji,
pastiericom da se vjeri?

232. bljusti] *a.*: ljucki. 241. zaglaviste] a_1. a_2: a_3. *b.* *c.*: zaglavi se.

Ali što sam ja razložit'
sad uzeo s' vami veće?
Koliko je car uzmnožit,
tko ne pozna, tko riet' ne će?
Zabranjeno što je caru,
ki na volju svietom vlada,
Otmanovu sablju staru
čim na bedri paše sada?
On od djeda i pradjeda
u istoku carstvo hrani;
k'o car pravi zapovieda,
ne k'o silnik u ovoj strani.
Da je oteo on slobodu,
u koj smo se mi rodili,
mene biste vojevodu
suproć njemu svi primili.
Bez ozira ja bih prvi
podro sablju britku golu,
i njegovom plak'o krvi
mu slobodu na svom stolu.
Ni bi ustavit' mogli u vike
sve me sile, da mu nedam
mom desnicom smrti prike,
na očiju da smrt gledam:
er tko rodni grad svoj ljubljen
oslobodit' ište i haje,
ili ubije, ili je ubijen,
u jednakoj slavi ostaje.
Nu čim jaram nam na vratu
nie, ki starijem nie nam bio,
slobodu iskat' nepoznatu
opako bih odlučio.
Er nie drugo protiviti
carskoj volji, neg' li objavit':
gdje stoluje car čestiti,
htjet' ti silom car se stavit';
ter nevjeran i odmetan
kažući se carstvu tako,

250. uzeo] *a.*$_2$ *a*$_3$. *b.* *c.* *m.* *z.:* ustao. 269. mogli] *m.* *z.:* mogle. 271. mom] *a.:* mnom.

i prikoran bit' i štetan
čineć hudo i opako.
Ah, junaci moji mili,
gnjev nesviesni ostavite,
ne srnite sliepi u sili,
kud prešite, što činite?
Drugo doniet' nabuna ova
ne može vam neg' sramotu,
dočim svaki s' nje osnova
vječni prikor svom životu.
Jak na dmienje od sjevera
kad zapjeni sinje more,
sila silu dočim tjera,
vali uzrastu kako gore:
tako uzbuča vas puk oni
na besjede age vjerna:
teku, srnu svi smioni,
puni gnjeva neizmierna.
S' golom sabljom u desnici
skaču u biesu nesviesnomu,
psuju, priete svi kolici
vojevodi hrabrenomu,
vapijući: Ili brže
htjej, što hoće vojska ostala,
ili ti se splesa i vrže
izpod sablje glava pala.
Ali se aga ne pripada;
pače misleć o svoj časti,
vika: Usred Carigrada
vaša glava prie će pasti.
Nu u vašoj da svevolji
već ne gledam me prikore,
ostavljam vas pri nevolji;
spomenuli me govore!
Vapije vojska: Mi nikako
protiv caru nismo ustali,
neg' proć oniem, ki su opako
diete mlado svjetovali,

297. dmienje] *c.* dminje; *m. z.:* dmenje 299. sila silu] *a. b.:* sila u silu 316. vaša glava] a_1. *m. z.:* vaše glave.

i u to nie od potrebe
provodištvo tvoje nami:
bjež' ti, kud hoć', dobri sebe
obràniti mi smo sami.

Nu u dugo neć' uteći
od ovieh našieh sila.
I ovdi za njim hrli u smeći
tisnuše oblak ljutieh strila.

Za tim vojska nabunjena
pogje u skupu u jedinu,
gdi bi crkva posvećena
znanju od oca božjem sinu;

nu u vazetju Carigrada
i izgubljenju crkve ove
osta ime, ter i sada
Sofija se mečet zove.

Pred mečet se ovi skupi,
ter iz jutra do večera
skupno vika, skladno upi:
Daj nam pašu Dilavera,

i učitelja hogju š' njime,
jer ti opak nauk dava,
s' crncom, ki je ženam tvime
straža i od hadum svieh glava,

s' mudrijega neka svjeta,
kad nam budeš pogodio,
i ti ostaneš car opeta,
kako no si i prie bio.

S' oviem riečim da prid cara
Jahija pogje, oni htješe,
i njihova poklisara
pod silu ga učiniše.

Velikoga zakonjaka,
od Turaka mufti zvana,
on mjesto ima, ali paka
ta čas druziem bila je dana.

334. u skupu] a_3. *m.* *z.*: skupu. 338. i] a_2. a_3. *c.*: *b.*: i u. 318. hadum svieh] *a.*: hadum. 352. a_1. a_3. *b.*: kako nam si i prie bio, *m.* *z.*: kako no si do sad bio. 357. zakonjaka] *a.*: zakonika.

Tim trajaše sam na domu
svieh pokonjieh l'jeta dio,
kad je skupu odmetnomu
van usiljen izit' bio.
U veseloj pirnoj slavi
nahogjaše car tada se,
čestit, miran, pun ljubavi
s' tri ljubovce liepe uza se.
Ali u smeći na onu stranu,
gdi ču vojsku, skoči ureda,
ni se prignu, ni se ganu
s' punieh prietnje njih besjeda;
misleć, da bi carska bila
vlas nejaka i prikorna,
kad bi vrh nje gospodila
volja od puka rogoborna.
Jahija se starac tada
u priklonstvu odkri njemu,
i, što vojska usred grada,
vapijaše, skaza sve mu,
veleć: Care svemogući,
prosti, ako rob tvoj smije
odkrit' strašni plam gorući,
ki oko glave tve se vije;
za što, ako se ne ugasi
samom krvi tvih svjetnika,
tvomu carstvu prieti i glasi
rasap vojska sva kolika.
Ja vik ne imam zatajati,
što pogubu carstvu nosi:
velikoga veziera ti
hogju i od crnac agu prosi.
Ja sam poslan cieća toga:
svi ovo ištu, svi ovo prave;
a ovo grla ovdje moga
pod tvom sabljom i me glave.
Jahija prista, a car gore
smeten buduć s' te poruke,

364. bio] a_2. a_3. smio. 386. tvih] *b. c.:* tvojih.

u kratke mu odgovore
skaza ovako sve odluke.
  On pokliče: Carstvo meni
sabljom stari moji dobiše,
i tko drugi car bit' scieni
vrhu mene, misli odviše.
  Tim ustup'te, reć', nazada,
njegda verni i uzdani,
neposlušni moji sada
janjičari i spaholjani.
  Toli vas je krvi želja,
želju opojte srca prika
ne carskieh prijatelja,
neg li carskieh protivnika.
  Ovdi umuča, već istino
scieneć, s' ove zapoviedi
da sliediti ne će ino,
ko taj večer i ne sliedi.

PJEVANJE SEDAMNAESTO.

  Nu ko svietli zrak dno mora,
i dan bieli sunce ugasi,
i od grada i od dvora
zamuknuše svačiji glasi,
  ter se prostrie noći crne
sinje platno iz dolina,
vrhe od gora da ogrne,
i da obuče vas sviet tmina,
  car uljeze usred hrama
u mjesto uresno i bogato,
gdi u način svietla plama
dragi kami sja i zlato.
  Tuj zamišljen s' vrle smeće
na pristolje svoje stupi,
i najviše glave u vieće
oko sebe dozva i skupi.
  Šes veziera i ostale
poglavice turske izbrane

410. opojte] *a.* a_1.: upite, a_2.: ispun'te.

po redu su smjerno stale
oko njega s' obje strane.
Svak podvite ruke, a oči
obrnute drži nica,
poniženstvo ter svjedoči,
čeznuć pazi carska lica.
A on pogled tih i stavan
u ponosnoj veličini
na svieh svrće, i od svieh slavan,
sviem zemaljski bog se čini.
S' veličanstvom ovacime
iz visine na koj sjaše,
na pobunu hteć u vrime
da privide verne paše,
reče: uzdani i smioni
branitelji mom životu,
na kih carstvo me nasloni
od vladanja svu tegotu,
nie triebi kazat' meni,
što ste čuli i vidjeli:
vitezovi nabunjeni
koliko su doslje smjeli.
Što pitaju, i što priete,
dobro znate: za to sada
ko vlas moju svjetujete,
š' njima ovaciem da se vlada?
Što u srcu svomu ćuti,
odkri svaki tim slobodno;
za što mis'o vašu čuti
milo mi je i ugodno.
Carstvo se u vas me vjeruje,
vaše rieči drži istine:
a znam, tko se sam svjetuje,
da bez svjeta sam pogine.
Ovdi veće sva zatvori
sultan Osman carska usta,
a Dilaver, da govori,
prvi vezier, prvi usta:

21. a] a_1. a_3. *m. z.:* i. 32. privide] *a.* a_1. a_2. *c. z.:* privede. 53. veće sva] *a. z.:* svoja već.

Silni care, on pokliče,
svemoguća koga sablja,
gdje zapada, gdje istječe,
suncu iz ruka dan ugrablja.
Nedobitnoj tvojoj slavi
širine su svieta tiesne,
prid kim, s' krunom ko je na glavi,
prostrt na tle trepti i čezne.
I ako sam još or'o sivi
proć istočnom zmaju prši,
nabunjeno jato krivi,
komu ognjena krila skrši.
Za to, o slavna i čestita
kuće otmanske kruno, vidim,
da početak carstva od svita
sad krvavim kriepiš zidim.
Nu često krat usred krvi,
ku proliju neprijatelji,
početak se stavno prvi
od gospostva utemelji.
A ne može do silnika
imenom se car nazvati,
ki vrh kletieh izdajnika
od osvete sablju obrati.
Od kraljeva sva zla ina
često mogu bit' proštena;
ne prašta se vik krivina
veličanstva uvriegjena.
I ako carsko je djelo imati
vrh podložnieh milosrdje;
za odmetnieh pedepsati
carsko je djelo, da car tvrd je.
Tko ne vidi, da prostrla
viteška se samovolja
ne do našieh samo grla,
da nu tvoga do pristolja.
S otmanskoga oni stola
tebe cara smaknut' prave,

65. I ako sam] *a.:* jak no sam, a_3.*:* još ako vam. 73. nu] *m. z.:* je. 76. gospostva *m. z.:* gospodstva.

ako srca njih ohola
prie ne smire naše glave.
Da usiljen od njih, ako
poslušaš ih cieća toga,
ne smiču li te oni i tako
s' otmanskoga stola tvoga?
Vlas tva prosti, nie razluka
druga od tebe do inieh ljudi,
neg' zapovied, ka vrh puka
uzmnožniem te čini svudi.
Ako ti se ova sama
ote sada od bojnika,
visina se tvoja slama,
i vlas krši sva kolika.
Što tad rieće plemić častan,
koga djede tvoji djedi
pridobiše, ako oblastan
svak je vitez, da ga sliedi?
Pod tvim carstvom može biti
on ne mrzje dosle stati,
nu što vojska bude htiti,
ako ti uzmeš pogagjati?
Da skup biesni ne će trpit'
spaholjana, janjičara
bude ga odriet' i razdrpit'
gospodujuć mješte cara.
Er dočim se vojska opira,
i uspogja joj tvoje carstvo
vrh tebe ona vlas prostira,
a ti služiš nje sebarstvo.
Otvori oči za bremena;
er ako im zbudeš ova,
puk, ki od tvoga trepti imena,
treptjeće od svieh vitezova.
Ali ukloni višnji s' nebi,
da u tvom zdravlju, care Osmane,

105. ako] *m. z.:* i ako. 106. ote] *a_3 m. z.:* otme. 118. janjičara] *m. z.:* i janjičara. 119. ga odriet'] *a_2. b. c. m. z.:* odriet' ga. 124. a ti] *a. a; m.:* a i ti služiš] *a_2. c.* slušaš. 126. ako im zbudeš] *a_2. c.:* ako im se zbudu, *a_3. z.:* ako im pustiš. 128. svieh] *a_2. m. z.:* tvieh. 129. s'] *a.:* od.

zapoviedat' itko tebi,
neg' tva volja sama stane.

Množ odmetna nie nam skrovna,
pobuna je njih velika,
smionos mnoga, rieč otrovna,
strašna prietnja, vrla vika.

I odgovorit' kad bi imali
riečma djela za istinu,
car ti živi, ja i ostali
svi kolici neka izginu.

Nu spomenut' s' tiem ću opeta
(ako još nie te pogube),
da ne ostaješ ti bez svjeta
vernih sluga, ki te ljube.

Nabuna je i prie bilo,
i vrlieh još bojara,
nu se očitom silom smilo
tegnut' nigda nie u cara;

u pravoga cara, koji
pravdom očin sto posieda,
i ki obranjen sabljom stoji
starieh djeda i pradjeda.

A spomena je ona dosta,
ku slied iše djela prika,
kod Mustafa sultan osta
bez vernieh svih svjetnika.

Ćesel-pašu bješe onada
svoja otišla vojska rvati,
i š' njom izvan Carigrada
svi, u kih se može uzdati.

Tim budući bez uzdane
straže on ost'o i bez svjeta,
lasno tebi, care Osmane,
bi na krunu doć' od svieta.

Na onu krunu, po razloga
ka za ocem tebi ide,

134. njih] a_1. *m. z.:* nje. 141. s' tiem] a_3. *c. m. z.:* tiem. 151. obranjen] *m. z.:* branjen. 156. svih] *a.* a_2. *b. c. z.:* svojieh. 157. ćesel bašu] *a.:* ćesel paša, *b.:* kiesel baša.

i ka ti se, ah, po mnogu
bezakonju od prie skide.
Ali je tako mnoštvo vele
i oni skup vas, ki ti prieti,
ki Mustafu opet žele
na sto carski tvoj pripeti;
nu er vide, da u nas pravu
obranu imaš, ka te štiti,
sad ti prose našu glavu,
za pak tvoju poraziti.
Tako za rvat' dub u gori
s' gvozdjem siečac najprie teče,
ter mu grane lomi i ori,
da mu korien pak posieče.
A odvrnut' lasno je moći
i veliku sasma rieku,
kad joj digneš sve pomoći
voda, koje u nju teku.
Tim se ovako meni vidi,
i ja nosim ove svjete,
s' nabunjenim da se slidi
način samo od osvete.
Bije se zmija, ka ti u skutu
svije se u krug, da te peči,
otrovanu ranu ljutu
gvozdje i oganj samo lieči.
A najače carstvo svako
satrće se s' raspa plaha,
ako ogragjeno od svud jako
nie od bojazni i od straha.
Ko Dilaver veće prista,
i svjet njegov od svieh ču se,
Husain opet s' svoga mista
da govori, podignu se.

169—172. *m. z.:*

Ali je tako množtva vele
skupa ovoga, ki ti prieti,
i Mustafu opet žele
na sto carski tvoj pripeti.

189. Bije se] a_2. *c.:* rieč je, a_3.*:* bježi, *b.:* bješe. 190. svije] *a. m. z.:* vije u krug] *c.:* zmija.

O čestiti i uzmnožni
(kliče) od cara care izbrani,
kom narodi svi podložni
u svakoj su svieta strani.
Potvrdit' sam i ja usiljen,
što svak vidi, kud se obrne:
tvih viteza skup nesmiljen
u svevoljah sasma srne.
Smionos je njih odmetna
odveće se raspustila,
i ne mogu bit' neg' štetna
carstvu tvomu sva njih dila.
Za što ako tva vlas haje,
da im se ispuni želja prika,
taj čas samo carstvo ostaje
bez uzdanieh svojih svjetnika.
Toli uzmnožnos tva ne bude
pogodit' im sad u tomu,
strašne odluke, raspe hude
oni priete carstvu tvomu.
Izrek'o je vezier dosta,
ka mogu izit' zla neizmierna,
ako carstvo tvoje osta
bez ovoga skupa verna.
Meni ostaje sad objavit',
ka poguba carstvu prieti,
ako carstvo tve ostavit'
bude milos pri osveti.
Za to ako me besjede
s' njegoviem se ne ugagjaju,
veće oči veće vide,
veće ljudi veće znaju.
Nie sumnje, itko u sebi
ne misli ino, svak će riti,
za utvrdit' se, da je triebi
neprijatelja pogubiti.
I protivit', rieč je luda,
da od gospostva u razlogu

203. svi] *a.:* svim. 216. svojih] a_1. tvieh, *:* a_2. a_3. *b.:* tvojieh. 227. tve] *c. m. z.:* tvoje. 233. itko] *m. z.:* nitko. 238. gospostva] *m. z.:* gospodstva.

nie toj nauk stavna suda
za utemeljit' silu mnogu.
  Nu ja ne znam, put li oni
od vrloće i od bijenja,
ali je bolji, ali oni
od milosti i od proštenja.
  Krvava se ruka viku
prvom vodom ne oplaka:
a nie stabra, koga obsieku,
da ne uzmnoži zagranaka.
  Smioni, biesni, na zlo hrli,
i opojeni ljuckom krvi
bojnici su ovi vrli,
i svegj veća množ ih vrvi.
  Strah me, ako vlas tva prija
glavu ljutoj zmiji plesati,
da ona hugja i otrovnija
kude na te ne obrati.
  Zaisto šteta velika je,
da najveće u pogube
tve bez svjeta carstvo ostaje
vernih sluga, ki te ljube.
  Ali sumnja većieh zala
s' druge strane mene je smela;
er vele krat iskra mala
mnogi je oganj razgorjela.
  A kad stoji, sve da izgine,
izgubit' je koris malo:
tač pomorci sviesni čine,
dio mećući nose ostalo.
  Našom glavom kad se smiri
vojska ohola, carstvo opeta
lasno dva, tri i četiri
nać' će roba cieća svjeta.
  Nu ako carstvo s' mnogom smećom,
gdi mu protiv vojska ustaje,

250. opojeni] *a.* a_3. *b.*: opjeni, *c.* obisni; ljuckom] a_1, : ljuskom *c. m. z.* : ljudskom. 256. kude] *a.* a_3.: kudu. 272. nać' će] naće. : 274. ustaje] *a.* a_1. a_3.: ustaće.

megju srećom i nesrećom
sebe izgubi, tko ga naje?
  Ali vik to dosle ne bi,
a pobuna i prie slidi,
sve bit' može: sviet na sebi
čudnih stvari svak čas vidi.
  Često ravan put se učini
hridi strmieh sred litica,
i lav mnokrat u planini
pića ostane drobnieh ptica.
  Mnoge zgode nove biše
u vremena prednjih l'jeta,
koje od sebe ostaviše
izgled nami sad opeta.
  Mnoge toprv još će iziti
u ovo naše sada vrime,
od kih za izgled na sem sviti
nakon nas će ostat' ime,
  ter jak sve, što je njegda bilo,
sve sada se pripovieda:
tač sadanje svako dilo
spoviedaće se u naprieda.
  Ali silom, hoću očitom,
da bojnici ne smiju ljuti
tebi caru pričestitom
u kraj skuta dotegnuti.
  A i da smiju; u saraju
tvoji dvorani i ostale
sluge, ke ti verne ostaju,
da se odrvu njih navale.
  Gdi je sad sila taj združena,
ka protiv im smjeće iziti,
sad od ognja, sad od pliena
tvoj grad, tvoj puk obraniti?
  Ah, gani se, i odluka
bud tve vlasti mirna sada

276. izgubi] *a.* a_3.: izgubit; naje] *a.* a_1. a_3.: naće. 289. toprv] a_2. a_3. *c.* *m.* *z.*: stoprv. 301. a i] *m.*: i; smiju] a_2. a_3. *c.*: znaju. 302. dvorani] *z:* dvorani su.

imaj milos vrhu puka,
imaj milos vrhu grada.

Toli te je slidit' želja
vezierove bojne svjete,
i na rasap neprijatelja
put uzeti od osvete,

plam ugasi u tvom stanu,
doma štedi krv junaka,
a proli ju za obranu
od kraljestva tvojieh paka.

Razdieli ih sjemo tamo
krstjanskoj se opriet vlasti,
tako i tamo i ovamo
neprijatelji tvoji će pasti.

Ili izgubit', ili dobit'
oni budu, riet' je triebi,
da svakako ima to bit'
s' obje strane koris tebi.

Ako izgube, tva se osveta
bez tve štete ispuniće;
toli dobiju oni, opeta
uzmnožnije ti carstvo biće.

Što da se udreš ovdje š njimi,
ti bi izgubio s' obje strane,
ili goru carstvo primi,
u dobiti ili ostane.

Ako ti bi im'o goru,
sve bi užeglo se i oplienilo,
a i u svemu, ne znam, dvoru,
što bi od carstva tvoga bilo.

Toli bi ti bolja pala,
izgubio bi dobiti one,
ke bi mogle steć' do mala
proć krstjanom čete smione.

Tako šteta bil' bi od svudi
ili oni, ili ovi,
i od onud bi i od ovudi
tvoji pali vitezovi.

319. ju] a_2. a_3. *c. m. z.*: je. 335. ili] *a.* ali.: 339. svemu] a_1. *m.*: ovomu, a_2. a_3. *c. z.*: tvomu. 345. šteta] *b.*: štetan.

Uzmnožnim te (vlas tva prosti),
ne čini ime, neg' junaci:
kad padu ovi bez milosti,
tko ti ostaje? čiem smo jaci?

Riećeš, širok sviet je i prostran,
od četiri dio svakoji
ili naš je, ili inostran,
množ viteza caru goji.

Pastieri će iza stada
na tvu pomoć s' praćam doći,
i silam ćeš od zapada
s' goranim se opriet' moći?

Tko putnika noćno preža,
da mu otme blago iz ruka,
i tko crnu zemlju teža,
i uz volove oruć huka,

i ina čeljad od te vrste
hoć' da carstvo tvoje obrane,
mješte oružja noseć čvrste
drenovice i njih grane?

Bez viteza, s' kiem na glavi
stojiš svietu, tva je vlas ništa,
a za izit' vitez pravi,
vojevat' triebi na godišta.

Tim domaćih smeća u biesu
čuvajmo se k'o od zla prika;
er. kad naši na nas niesu,
ne bojmo se s' dvora vika.

Ugogjajim svud i skladom
i malahna stvar uzrasti,
a nemirom i zavadom
i velika bude pasti.

Pristojnije je veličanstvu,
u kom visi tve pristolje,
prednje službe dostojanstvu
sadanje odbit' samovolje,

368. i njih grane] *a_1.:* da tabane. 376. s' dvora vika] *a.:* gora...ka; *a_1.:*gorâ vika, *c.:* gore vika. 377. ugogjajim] *a_3. b.:* ugagjajim, *a. m.:* ugagjanjem, *z.:* jer jedinstvom. 381. pristojnije] *m. z.:* pristojno.

a najliše gdje osveta
bez pogube bit' ne more,
pače izit' carstvu šteta
ima očita i još gore.

Er bez vojske malo paša
carstvo Mustafi ako izvadi;
ko sad tvu vlas ne pristraša
vojska, ako se š' njom zavadi?

Tim za od dva zla manje sada
obrat' u tvoj suprctivi,
neka naša glava pada,
a tve carstvo mirno živi.

Nu bih isk'o s' dobrom s' prva
nabunjenje gasit' ovo,
u ognju polak suha drva
da ne izgori i sirovo.

A pedepsam i osvetam
uzet' korit' jače od sebe,
nie drugo, nego štetam
sramotit' se bez potrebe.

Prista; a car tri krat paše
ko pogledom svim obteče,
s' vrh pristolja, na kom sjaše,
tihim glasom stavno reče:

Čuo sam vaše govorenje,
spozn'o srca verna toli;
hoću, osveti da proštenje
s' mojim vitezim sad odoli.

Od rodnoga ljubav grada,
i od dragoga milos puka
otimaju meni sada
od osvete sablju iz ruka.

Darivam ih staroj vjeri
spaholjana, janjičara,
neka se idu na četiri
strane od svieta bit' za cara.

388. još] *m. z.* : zlo 393. tim za] a_3.: tim od. 394. obrat'] a_3.: oberi. *m. z* :
tim od dva zla manje je sada
za obrat' u tvoj suprotivi.

403. nego] a_1. *m. z.*: neg' li. 418. janjičara] *m. z.*: i janjičara.

Nagj'te način u toliko
i za od smrti vas slobodit',
i s' mom časti daj toliko
nabunjenoj vojsci ugodit'.
Stvar jo mučna, ali to je,
što ugodno vam bit' ima;
er velika djela stoje
namienjena velicima.
Čim ovako car odluča,
i od svieh se inieh potvrgjuje,
još Dilaver ne umača,
nu zavapi, da svak čuje:
Hude kobi, prieka sluta
carsku glavu višnji ukloni;
tko brieme išťe, veće puta
brieme gubi, sreću izgoni.
Nu što je caru vidjet' dobro,
ne smiem veće protiviti;
slavna kruno, ja sam obr'o
jednom gdje hoć' za te umriti.
Tko je ovca podno škraka
kri se u gorah, pasi travu,
ja oni isti sam, ki od Poljaka
slobodio sam tvoju glavu.
U pogovor ovo nije,
što bih držan, to učinih,
a i u napried gdje se uzbije,
moć' ćeš poznat' mene i inih:
ž'o mi je samo, da bojnici
moji istočni niesu uza me,
a neka ovi svi kolici
došli bi i vas zapad na me.
Nu i bez toga imam silu,
u ovih rukah još i sade,
da od njih glava niz gomilu
svaliće se ma, kad pade.

423. daj] *b.:* da i, *a.* a_1. a_2.: *da,* *m.:* za. 435. brieme išťe] *m. z.:* išťe brieme. 441. škraka] *a.* a_2. a_3. *c.:* skraka, *b.:* zraka. 448. moć' ćeš] *rukopisi:* moćeš.

U toliko način ovi
sam se dobar vidi meni,
kiem samirit' vitezovi
mogli bi se uzbunjeni:
da od vezierstva velikoga
meni uzmeš sad visinu,
i čas opet mjesta ovoga
podaš paši Husainu;
i da vojsci pak naviesti,
da je odluka tvoja ova:
tim zlamenjem s' dobrom česti
sve junaka pomilova.
I da on nagje, da ne ide
tvoje carstvo put istoka,
neka smeće zle ne slide
veće u napried s' toga uzroka.
A u to će doniet' vrime
zgodu, da se svak ukroti,
i pod carstvom biće tvime
svačije smrti i životi.
Slavni vezier dospje ovako,
i na njegov svak svjet prista;
nu ne htje ga car nikako
s' najvišega dignut' mista,
što ga od prie ne utvrdi
jakom stražom oda svudi,
da mu vrli i zlosrdi
skup u ničem ne naudi,
videć mu se, da odmetnika
ne boji se on niednoga
za života od svjetnika
i junaka tolikoga.
Jaku stražu druzim poda,
a on bez svake straže osta,
mneći mu se, sred svieh zgoda
carsko ime da mu je dosta.
Ali posred noćnih tmina
viećaše opet i sultana

464. Husaina] *d. z.:* Huseina. 465. vojsci] *a_2. c.:* vojski. 481. *Svi imaju tako, ali mislim da bi trebalo:* S toga od prije njega utvrdi (?)

mati ohola Mustafina
na pogubu cara Osmana.
Ranu staru njoj pozledi,
i muka je nje nemila,
što s' careve zapoviedi
od sina se odielila.
Smrt mu sluti s' glasa plačna;
pročula bo bješe onada,
da sred mjesta stoji divjačna
svoja u jami velja nada.
Kroz što s' raspom protivnika
misleć ona, kako godi
da od poraza smrtna i prika
diete svoje oslobodi.
Prigodu joj donie sreća
od pobune vojske silne;
tim zaprieti i obeća
mladu Osmanu raspe obilne.
Skoro iz smeća tieh se uzda
vidjet' carom sina opeta,
i u nje ruci da će uzda
bit', ko je i prie bila od svieta,
mučno ohola trpeć žena,
koja jednom carstvom vlada,
u zabiti zatvorena
stat' s' robinjam inim sada.
Tim da vrlu želju ispuni,
hrlo posla po Dauta,
zeta svoga, da on nabuni
hugje silu skupa ljuta.
U hrvackoj zemlji ovi
od krstjan se rodio bješe;
kleti Turci vitezovi
djetetom ga zaplieniše.
I jer im se liep objavi,
caru ga su poklonili,
ki ga s' inom djecom stavi
u raskošni saraj mili.

500. se] *m. z.:* se' e. 529. i jer] *a.* a_2. *b.:* jere.

Ter s' l'jepote, kojom sjaše,
poturči ga u isto vrieme;
jer mu dušu zanošaše,
nadjede mu Daut ime,
pod imenom slacim tako
bludni Murat u toj doba
objaviti hteć svakako,
da on rob je svoga roba.
Tuj uzraste, odtle izide
pomilovan dobrom svacim,
čim ga svietla puci vide
megju sucim i junacim.
Vezier u miru, a u boju
bio je carski vojevoda,
za ljubovcu sestru svoju
sultan Ahmet još mu poda.
Nu er ne dobi on s' desnicom,
ni s' junaštvom, ni s' kriposti,
neg' li samim ženskim licom
sve te časti i milosti;
s' lica milos čim poginu,
š' njom i carska ljubav straja;
nu uzdržahu svu visinu
još sultane od saraja.
Kad smagnutje tugja blaga,
ćud opaka, svies ohola,
učiniše caru, da ga
s' vezirskoga smakne stola.
Tim po smrti cara Ahmata
vrh carskoga stola očina
on Mustafu stavi brata,
a Osmana smaknu sina.
Ali opeta Osman, kada
carsku očinu sablju opasa,

535. zanošaše] *a. b. m. z.:* zanosaše. 536. nadjede mu] a_1.: nadjegje mu *a.:* nadje njemu. 541. uzraste] a_2. a_3. *m. z.:* uzrastje. 545. a] *a.* a_1. a_3. *b.:* i. 549—550. *m. z. nemaju prijedloga:* s'. 554. straja] *a.* a_1. a_2. a_3. *c. m.:* staja, *samo rkp. b. ima:* straja, *a i ovo je, nu doista istom rukom, dodano pored prekrižana:* staja. 560. smakne] a_2. *c. m. z.:* digne.

smaknu njega, da nikada
ne uzmakne svietla obraza.
Nu Dautov sin, sultana
koga mu je porodila,
vrsnik mlada cara Osmana
i drug mili u sva dila,
vernom službom, dvorbom dugom,
i kreposti vriednom svakom,
zovući se robom, slugom
carskim, a ne vik rodjakom,
umoli se, da opet njega
pomiluje car čestiti,
ki rumskoga begler-bega
ne krati ga učiniti.
Nu pobune ove silos
probudi u njem misli hude,
pri sramoti, da u njoj milos
i čas novu da zabude.
Tim u gluho doba od noći
priko straže, ku privari,
vješto i skrovno hotje proći
on u ženski saraj stari,
gdje ga zvaše tad svekrva
na svim strašne dogovore:
da Osmanu caru s' prva
carstvo otmu, pak ga umore.
Ona taj čas, ko ga ugleda,
pogje u potaj š' njime strane,
da ne čuju njih besjeda
ine robinje i sultane.
Ter s' posmiehom, u kom smeću
i omrazu tešku ukaza,
ki, za odkrit' muku veću,
izmieni uzdah pun poraza,
poče: Taj čas čestita ti
beglerbegstva rumelskoga!

579. rumskoga] *a.*: U rumskoga. 593. ugleda] *c.*: ugljeda. 594. strane] *c. m. z.*: s' strane. 597. posmiehom] a_1. a_2. *b. c.*: podsmiehom. 602. rumelskoga] *a.*: urumelskoga.

upiši ju i pozlati,
i vrh čela stavi svoga.
Je li liste od posluha
Dilaver ti učinio,
koji njegda za konjuha
dostojan ti nije bio?
Osman li ti ih priko noći
svojom glavom zabilježi,
ki ti u bludnoj nečistoći
svegj uza se sina vrieži?
Ali to je sinu tvomu
od sramota plata bila;
i varaš se ti u tomu,
da ti čas se povratila.
Ah, koja ti čas u vieke
iz nečasnieh djela doć' će.?
Gnusna voda mutne rieke
ne može oprat' nečistoće.
Nu li carska hitros hrla
čini želje tve čestite,
dokli s' viencom oko grla
vrhu zemlje uzvisi te?
Ah, ter scieniš, o Daute,
da u gospostvu opet ti si,
čim udarac sablje ljute
vrh glave ti svak čas visi?
Car je diete: stat mu u dugo
u odluci jednoj nije,
sad će jedno, sada drugo;
lis, kim vjetar svaki vije.
A uzroka, kad uzište,
nać' će vazda za do volje,
da kako te prie potište,
da opet tako te i zakolje.
Neprijatelja mučećega
boj se, kad te časti odviše;

603. ju] *m. z.:* je. 604. svoga] a_2.: tvoga. 605. posluha a_1.: podsluha. 611. ki ti] *m. z.:* ki. 612. svegj] *m. z.:* svegj ti. 616. ćas se] *m.:* ćas se' e. 618. doć' će] *rukopisi:* doće, *b.:* dogje 634. nać' će] *rukopisi:* naće, *b.:* nagje.

sad te penje, da iz višega
dublje pak te satariše.
Ako misliš, mis'o je tašta,
da si u prednjoj opet slavi:
rana otrovna ne zarašta,
da obilježja ne ostavi.
Od nepravad cieć prikora,
kiem te pleše breče oholo,
zamnjelo je polje i gora,
sviet vas kolik zuči okolo.
U pismo se upisalo,
raznielo se po jezicih,
i zamazat' s' dima malo
scieniš rasap šteta pricih?
Carski zet si, carski bio
namjesnik si: ne podoba,
vrh svih viši tko je sidio,
da se u niedno sniži doba.
Probudi se hrlo time
od sna, ki te sad pritište;
skoči, osveti, sad je vrieme,
sreti sreću, sama te ište.
Vojska te je sliedit' spravna,
imaš silu nje u ruci,
ne ckni, vrši, što odavna
ima sa mnom u odluci.
Vrat' mi sina, i u jedno
carstvo, život i čas tebi;
što vam se ote nepravedno,
priotmi opet njemu i sebi.
Sinu momu i tvoj djeci,
o Daute, carstvo poda';
ne ima' straha, smiono teci,
gdje te nosi sreća i zgoda.
Kad s' pomoćim od junaka,
snaga i smionos kih je mnoga,

646. breče] *a.* a_3. *m. z.:* diete. 648. zuči] a_1.*:* zuji, *b. c. m. z.:* buči. 651. zamazat' a_1. *:* razmazat'. 656. niedno a_3.*:* jedno, *c.:* nidno. 673. pomoćim] *m. z.:* pomoći.

ti pogubiš cara opaka,
i slobodiš sina moga,

spomena ti je ova dosti,
pak će u našoj ruci stati,
za opeta bez milosti
i bratju mu svu poklati.

Ti slobodi cara sveca,
stav' na me ina djela gorka:
veće meni tva su djeca,
neg' sinovi od pastorka.

Ja znam, kuća Otmanova
na Mustafi sva ostaće,
i kad dogje smrt njegova,
djeca tvoja kraljevaće.

On na oči žene ne će,
ni misli imat' porod ini:
a od tve djece ko mu je veće?
Ti si njegov zet jedini.

Tva ljubovca sestra je njemu,
a sin neput; za njim ide
po zakonu sinu tvemu,
da na dundov sto uzide.

A i Mustafa sve što uživе,
car će imenom biti samo,
prave opravljat', sudit' krive,
vladat' svietom mi imamo.

Pripeće se uza nj goru
moja volja, tva desnica,
i u djelu i u stvoru
ti ćeš car bit', ja carica.

Tim veselo napried stupi,
vrlji od vihra, brži od strile,
smetaj, svagjaj, buni i upi,
ne mimogji varke i sile.

Za od svieta carstvo dobit',
put se ostavit' ne ima niedan:

676. slobodiš] *m. z.:* oslobodiš. 695. tvemu] a_1. a_2. *c.:* tvojemu. 696. sto] *m. z.:* stol. 697. uživе] a_3. *b. c. m. z.:* uzživе. 699. opravljat'] a_3. *b.* *m. z.:* opravdat.

u ino razlog nemo' znobit',
paček nastoj bit' pravedan.
Jak no plahi sjever kada
priko mraznieh gora ulieta
u dubravu listopada,
u ku se oganj jur upreta,
silno dmienje vihra biesa,
sve razgara i raždiže,
pali, prži, do nebesa
strahovite plame diže:
tako planu na rieči ove
od prie užežen Daut vrli;
veće u srcu kupi, zove,
buni, davi, kolje i prli.
Odgovara: Na visinu
carsku istom da se uzide,
svi razlozi neka ginu,
vjera i pravda po tleh ide.
Ah, prie dogji čas ugodni,
da ja ukažem sred bojnika,
časni ljudi i slobodni
ko svete se od silnika.
Nu govorit' djela gdje će,
suviše su sve besjede:
ostaj s' bogom, pogjoh veće,
car Mustafa da se izvede.
Za utra nam je carstvo u ruci,
sresti ga ću ja bez straha.
I u ovoj se veće odluci
krenu brži vjetra plaha.
Pogje; nu tim u sultane
samireno srce nie,
hlepi, da jur bio dan svane;
što ima biti, neka je prie.
Dilji od vieka časi brzi
čine joj se, mis'o je trudi,
bez gospostva živjet' mrzi,
nova ufanja većma budi.

712. paček] *b. z.:* pače. 718. raždiže] a_8. *b. m.:* ražiže. 737. za utra] a_3. za jutra, *b. z.:* sutra.

Nu razmisliv opet bolje,
mučno odveće da je to steći,
tim je nova žalos kolje,
bez pokoja stoji u smeći.
Tač pri vodah johu bilu
dva protivna vjetra biju,
proste grane ter pod silu
sjemo tamo svegj joj viju.
Ište za čas da počine,
i na uzglavje naslanja se:
nu opet skače, i opet stine,
sad od muke znoji sva se.
Mis'o ju teška čim priklopi,
gleda u zemlju puna vaja;
sad kraj vidi, sad se topi
u pučini, gdje nie kraja;
sad pošetom tiho ide,
sad se obrće u hod brži,
i na čelu joj sve se vide
misli, u srcu koje drži.

PJEVANJE OSAMNAESTO.

Zviezda liepa i ljuvena
bješe obsjala nebo veće,
i razlikosti urešena
zemlja svukla crne odjeće;
u povojih zlatnieh zora
stoprv rogjen dan iznese:
a u zbor cieća dogovora
nabunjeni skupiše se.
Starce od puka i velike
postaviše suce sjesti,
i od zakona razumnike
ki nadhode inieh sviesti.
Pitaše ovieh: što zapada
po zakonu, kad car ište

749. razmisliv] a_3. razmisli, *b.*: razmislajuć, *m. z.*: razmišlja. 761. ju] a_2. a_3. *m. z.*: je. 766 obrće] a_2. a_3. obraće, *c. m. z.*: obraća. 6. stoprv] *a.* stopr.

iz carskoga priniet' grada
blago, zakone i sjedište?
Što li ide caru, koji
mješte robinj u saraju
tri ljubovce prave osvoji,
da š' njim pored sviet vladaju?
Zakonjaci odvit daše:
Toj nikada ne bi prie,
car zakone stare naše
ki potlača, to car nie.
Čuše se istom odgovori,
ke podaše znanci siedi;
a Daut se diže gori,
usred vojske da besjedi.
On strahoće i vrline
začeo buduć u pameti,
carstvo i vas sviet da pogine,
istom da se on osveti,
misleć čim ga hugje gnjive
uspomene stare zledi,
neprijatelj da ne žive,
a zlo svako neka sliedi.
K'o kad pukne grom, iz koga
s' urnebesom triesi udare,
omraza i gnjiv srca svoga
riga izdajstva i privare.
Bez ozira srne, kuda
nesviesni ga bies potiče,
iz pogleda srčna i huda
mećuć oganj, vapeć kliče:
Dokli ovako u mrtvilu
podnosit' nam sugjeno je
plien općeni, smrt nemilu,
bezakonje, zlo svakoje?
Ustanite, što čekate,
o hrabreni vitezovi?

21. zakonjaci] *a.*: zakonici. 25. istom] *b. m.*: ištom. 31. i vas sviet] a_1.: vas sviet, a_3. *m. z.*: i sviet. 39. omraza] *a.* a_1. a_3.: omraze *b.*: omrazu. 41. ozira] a_1. a_3. *m. z.*: obzira.

*

Vojevodu mene imate,
svrz'mo s' grla jaram ovi.

Koga ištete veće svjeta?
Gdje gledate man skupljeni?
Je da dokli od dj'eteta
svi budemo posječeni?

Od djeteta, koji nije
krepak, ni bit' može u sebi;
kojiem svaki vjetar vije,
ki ne pozna, što mu je triebi;

ki plahosti svom se vlada,
ki zakone po tleh meće,
koji sluša zlobnieh sada,
a od dobrieh svjeta ne će.

Tri robinje, tri carice
ki postavi na sto uza se,
i klanjajuć žensko lice,
rob pritvori od cara se.

S' lakomosti koji cienu
veću čini od pjeneza,
neg' li za svu čas općenu,
i živote svieh viteza.

Koji od cara viek je bio,
da vojnikom k' staroj plati
nov dar nie priložio,
kad se š njimi s' boja vrati.

Ah davori, slavni Otmane,
i vi silni cari ostali;
sad viteze vigjte izbrane,
kieh ste vašom djecom zvali,

gdje ih diete s' prieke želje
bjelodano kolje i davi,
vaše im plešuć sve povelje,
koje drža svak na glavi;

ter ih samo sobom vodi,
neka ginu posred boja,

52. svrz'mo] a_1.: vrz'mo; grla] *a.*: glave. 61. plahosti] a_1.: plahostim. 83. vaše im] *a.*: vašim, a_3.: vašiem, a_2. *b. m. z.*: vaše; plešuć] *a.* a_3. *b.*: plešeć.

gladni u kopnu, žedni u vodi,
goli u mrazu bez pokoja.
Ah, spomen' se svak, i žali
lansku jesen: jaoh, kolici
od leškieh su mača pali
turski pješci i konjici.
Diete tašto plaho i vrlo
kad po svieta skupi u jedno,
i svoj vojsci jedno grlo
prikla i carstvu svom neredno;
na očiju kad sviem nami
(ah vidjenje strašno dosta)
turski mjesec pod nogami
krstjanskomu križu osta.
Države su opustile,
krajine su bez bojnika;
za sinovim majke cvile,
kieh posieče sablja prika.
I bez djece i bez hrane
pali u staros oci ostaju,
a svud sestre ne udane
mrtvu bratju naricaju.
Nevjeste su udovice,
plaču uz svekra i djevera;
tko nie mrtav dno tamnice,
u verigah robstvo tjera.
Od turskieh cviet mladića,
kieh kozaci i još kolju,
zvierma i pticam leži pića
na bogdanskom ravnu polju.
Bez ukopa time sada
tužni ostatak, gole kosti,
vjetri nose, plešu stada,
more izmeće bez milosti.
Jer vojnica ona uteče,
da je ne sieku poljski mači,
ište, da ju on isieče,
i porazi i potlači.

90. lansku] a_2. *z.*: lanjsku. 110. uz svekra] *a.*: v. svekra, a_1. *m. z.*: vojna. 133. turskieh] *m. z.*: turačkieh. 123. ju] a_2. a_3. *m. z.*: je; isieče] a_2. *c.*: posieče.

Ter kad ona tako izgine,
da nje svietlo mjesto iskoči,
crnce lupeže Arapine
i gusare od istoči,
njih će učinit' janjičare;
a spaholjan mjesto čeka
ćeselbaške graničare
i dievoje od Derbeka.
Ali inako nego svoja
nepravedna zače sila
sablja vaša, sablja moja
za svieh čas je odlučila.
Vi ste uzrok, što on izgubi
mlad, plah, nevješ, bez razbora:
uzrok je on sam, ki zagrubi,
a svieh nas je sad pokora.
Uzrok je i oni, ki pristupi
pravom caru kletvu i vjeru:
s' toga vojska, ka se skupi,
ne prostrie se pri Nesteru.
Od tada nas svegj bič bije,
zemlja je gladna, nebo u gnjivu;
istočni opriet' zmaj ne smije
sjevernom se orlu sivu.
Tursko ime jur od slave
od pogrde osta svietu,
od kad sablju tamne glave
pripasaše zlom djetetu.
Ali on car pravi nie:
car vaš, car moj Mustafa je;
njemu kletvu dasmo prie,
njega vojska obrala je.
Nu što velim? na sramotu
vašu i moju Osman vlada,
a zatvoren u životu
Mustafa je tužan sada;
i nie toga, da ustane,
da slobodi, da ga izvede,

126. iskoči] a_3.: skoči. 132. dievoje] *c.* divoje. 141. uzrok je] *a.* a_3. *b.* *c.*: uzrok. 143. ka] a_1.: kad. 161. toga] a_3.: tkoga, *z.*: koga.

da na nj opet bio dan svane,
čim na carski svoj sto sjede.

Mustafu opet cara dobra,
Mustafu opet cara sveta,
bog i vojska koga obra
stav'mo, a vrz'mo tja djeteta.

Slied' me, slied' me, družbo hrla,
slied' me, ko god živjet' haje:
stoji nam sablja više grla;
Mustafa opet naš car da je.

Sliedite me svi, sliedite,
hudi silnik da se istira:
tlač'te, dav'te, siec'te, bi'te
itko nam se uzopira.

Nu što veće rieči služe,
prid očima vigjte štetu:
na oružje, na oružje,
na oganj, na plien, na osvetu.

Jak na vjetra silna dmienje
more uzavri na valove:
tako uzraste svačije smjenje
na otrovne rieči ove.

Svak se uzbuni, svak razgnjivi,
posta žamor, pače sva se
vojska užeže u plam živi,
u strašive vapeć glase.

S' golom sabljom u desnici
svak za ljuckom krvi smagne,
hrle naglo svi kolici,
da prie car se s' stola izagne.

Daut im je st'o naprieda:
gdi on obraća, kud on ide,
bez obzira i bez reda
svi ga u skupu slidom slide.

Tere oholo tiekom skače,
skokom plahi vjetar tjera,

163. na nj] a_1. a_2. a_3. *b*. *c*. *z*.: nam. 164. svoj sto] a_3. *m*. *z*.: sto svoj. 172. naš car] *m*. *z*.: car naš. 176. itko nam] a_3.: i ko vam. 192. s' stola] *a*.: stola, a_2. *b*.: s tola.

i nasrće na polače
hrabrenoga Dilavera.
A to, er ima glase istine,
kako mudri vezier oni,
čim poplaha prva mine,
izprid vojske tuj se ukloni.
Dilaverov dvor po sriedi
megju liepim obgradami
na iznositu mjestu sjedi,
k'o u prstenu dragi kami.
Ima ženski stan po na se,
i razkošne perivoje,
i okolo sve to uza se
jedan velik mir obstro je.
Jaki sobom oda svudi
u obzidi se tvrdoj kaže;
nu još tvrgji s' množtva od ljudi,
kieh ga obstiru jake straže.
Tim što dosle u okolo
ima same biele mire,
sad ga strašno i oholo
gvozdje i oganj svega obstire.
Ovdi Daut najprie svrnu
s' nabunjenom vojskom svojom,
i naripi i nasrnu
s' krvaviem ga rvat' bojom,
vapeć s' klètvom od sve vjere:
Na sramotu Osmanovu
danas ću ti Dilavere,
skučit' glavu pod sablju ovu.
Kri se, gdi hoć', bježi, hodi
u gore, u zemlju, u dno pakla,
od smrti se ne oslobodi;
junačka te ruka zakla.
U toliko vapaj vrli
od viteza svieh se začu,

203. čim] *m. z.:* dok. 214. u obzidi] *a.* i u obsjedi, a_1. a_3. u obsjedi *b.:* obziedi. 225. s' kletvom] a_1. *m. z.:* kletvom. 227. danas ću ti] *a.:* danaske, a_3. *b.:* danaska ću t'.

svaki napried silom hrli,
vrata i mire valjat' skaču.
Nu iz oblaka ljutih strila
s' gar godina stište crna,
grada od stienja pade sila
i od ognjenieh smrtnieh zrna.
Striela oblaci, gradi ognjeni
dižu se i od zdal raste bijenje;
vrhu glave štit pereni
drži se od svieh; svak se penje.
Nu tko se ište pripet' prvi,
prvi i pada; ali opeta
naripljuje vas u krvi,
i smrt silom svoju sreta.
Smioni Kurkut s Crnogorci
skače, gdi zid niži gleda;
nu ga ognjeni teški udorci
silno meću, gone ureda.
Crničanin Rizvan biesni
srne i š njime Piva i Tara;
nu mu su on čas puti tiesni
za uteć', stienja grad ga udara.
Striela oblak vrh Eleza
čim mu iz oči munja sieca,
zdaždje s' krvi od viteza,
na mir se uspet' čim zatjeca.
Duklanina još Murata,
i Abdiju krajišnika,
čim željezim sieku vrata,
smeči u jedno zid velika;
a Gjafera i Selima,
čim su podriet' prag naprli,
poli iz magle crna dima
goruć katram, i sve isprli.
Veće pripet Ugrin Isa
u što na mir kročit' ište,

239. pade] *a. a_2. c. m. z.:* pada. 253. Crničanin], *a_2. a_3.:* Cerničanin. 260. čim] *a_2. c.:* ki, *a. a_1. a_3. m. z.*: s' kiem. 261. Duklanina] *a_3.* Dulkanina, *c.:* Duklaina. 265. a Gjafera] *a_1.* Agafera.

strmoglav se satarisa,
Dilaver ga slavni tište.
On s' jednoga još zamaha
za tim rve i potlača
iz Osinja Memiju plaha,
i Piraliju š' njim iz Drača.
Vješto morski gusari ovi
lećahu uz mir k'o dvie ptice;
nu ih udarac teški ulovi,
moždanim im poli lice.
Tim u krvi strmo od zgora
niz visinu se oreć onu,
mnjahu umiruć, da sred mora
u pučini sinjoj tonu.
S' božje osude ovo isto
svim opacim ljudim biva:
na čas im se smrtno misto
od zločinstva prikaziva.
A Nehana Srblja, do uši
čim tetivu luku oteže,
ognjeniem ga klupkom buši,
i obraz mu vas iždeže.
A Suflikara Arnauta
hrbom, kom se na nj on meća,
priko istoga zgodi puta,
spried mu izide šip kroz pleća.
Sam je on mira jednu diljku
od sto vitez čuvat' vriedan,
pače niz nju u neviljku
sto viteza meće on jedan.
Silna vitra jači i brži
sjemo, tamo skače i teče,
rve, valja, lomi, krši,
noge, ruke, glave sieče.
Na odkrivenu bez zastave
strah ga od strašne smrti nije,

275. Osinja] *b. c.*: Ocinja; Memiju plaha] *a*: Memiš aga, a_3.: Memiju aga. *b.*: Memiš plaha. 283. mnjahu] a_1. mlijahu. 285. osude] a_1.: odsude. 286. ljudim] a_1. ljudem. 288. prikaziva] a_1.: prikaživa. 289. do] a_2.: od. 291. klupkom] a_3.: kljukom. 292. iždeže] *b. c.*: izžeže.

ka mu svegj se oko glave
sa svieh strana vrti i vije.
  Pače ognjen je tries vidjeti
u potopu dažda i grada,
razliko oružje u što leti,
i oko njega od svud pada.
  Tri krat vojska sva odmetna
dogje pod mire, i u nje lupa,
i toli krat opet štetna
nazad uspreza i ustupa.
  Tako kad mniš, kraj proždrieće
val srditi mora sinja,
razbijen bježi natrag veće,
i razl'jeva se i razčinja.
  Nu jak no opet val uzrasti,
i vraća se protiv kraju:
tako odmetni istom vlasti
svegj nasrću i ustupaju.
  Nu Arbanasin Derviš u to,
spaholjanska glava prika,
s golom sabljom prieteć ljuto,
skoči naprid i zavika:
  Ko nie žena od junaka
i svieh prikor i smetlište,
sliedi, gdje ma ruka jaka
put mu otvorit' prostran ište.
  Ovo irekši van ismuca
sviem veliku jednu gredu,
i na udorac nje da puca
mir, navali š' njom u iedu.
  Snažno srce ne ima straha,
na sramotu pače od smrti
usred krvi ruka plaha
teškiem panjem lupa i vrti.
  Izboritieh množ viteza
na pomoć mu od svud teče,
od svud se rve i poteza
strašno drvo svak čas preče.

314. *b. m. z.:* dogje pod mir i u nj lupa. 316. uspreza] a_3.: uspreža. 320. razčinja] a_1.: raskinja. 333. ismuca] *b. c. m. z.:* izsmuca. 343. rve] *m. z.:* rva.

Nu u to od zgar stiena jaka
Aliji glavu svu rastuče;
hrba Mehmeta, a Duraka
zgodi puška, ka na nj puče;
Resulju se čelo smeči,
prsnuše oči Husainu,
Bećir strilom probijen ječi,
hridna Omera hrid priki u.
Na Redžepa kuk se obali,
i istište mu van utrobu;
u stienju su mnogi ostali
ukopani živi u grobu.
Jak no davnji dub u gori
na godini zlom veomi,
kad na nj vihar silu obori,
ka mu grane svija i lomi,
ter mu okolo na brjegove
pe tleh leže listje i hvoje:
tač s' navale teške ove
naripljeni miri stoje.
U krvi i ognju svudje ljudi
valjaju se na sve kraje,
i od mrtaca oda svudi
podigla se gomila je.
Tim se Derviš ne pripada;
nu s' ostaliem svim junacim
mir lupajuć jače, vlada
obsječeniem borom jacim.
Zid u dugo ne podnese
teške udorce, da nu od s' gori
raspuknu se i rastrese,
tiesan prohod tere otvori.
Smioni Turčin ne bez truda,
man mu braneć protivnici,
protište se silom tuda
s' golom sabljom u desnici.
Srnu za njim i ostali
protisnut' se po istom putu;

354. istište] a_1.: istješti. 358. zlom] a_1. a_2. a_3. *b.* *c.* *z.*: zloj. 362. listje. *a.*: lista, a_2. a_3. *b.* *c.* *m.* *z.*: listja. 377. Turčin] a_2. a_3. *b.* *c.* *m.* *z.*: Derviš.

nu opet nazad svi su pali,
dio veći kroz smrt ljutu.
Tim ne buduć već niednoga,
komu sliedit' ga ide od ruke,
on sam osta, ni cieć toga
čezne, ali svrće odluke;
ne pripade, neg' se tište
napried Turčin vrloviti,
tere žednu sablju ište
ljuckom krvi napojiti.
Skače u nutra, i čim skuča
prvi zamah, taka je sila,
da rasieca svega Uruča
njim do pasa u dva dila.
Priko obraza Kurta reže,
Memiju u prsi smrtno lupa,
bez glave Osman prid njim leže,
udri u grkljan spried Jakupa.
Sarajevca Sulimana
tište i hvisnu priko vrata:
ovi u malo bješe dana
vele u trgu stek'o zlata.
Ne zna on, što je druga vjera,
neg' dobitak, ki je isk'o;
i sada se uz veziera
cieć koristi sve pritisk'o.
Car i paše sve što oblače,
sve im trgovac ovi proda,
prodava i njih misli pače
mnozim kraljim, kim bi uhoda:
ali uhodstvo i imanje
s' Dervišom mu bi zaludu:
dobi u malo, a u manje
sve sad gubi kroz smrt hudu.
Aga oholi pleše njega,
i opet ori zamah brzi,

386. *m. z.:* kom ga sliedit' ide od ruke. 392. ljuckom] a_1. *b.:* ljuskom, a_2.: ljudckom, *c. m. z.*: ljudskom. 402. tište] a_1.: stište; hvisnu] a_2.: tisnu, a_3. rinu, *b.:* hrsnu. 407. se] *m. z.:* se' e. 412. kraljim] a_1.: kraljiem.

i udorcom teškiem bega
ljuto sieče priko prsi.
Bi ovi mladić lica mila
i pogleda slatka i draga;
nu s' vrloćom sviem nemila
srca što mu to pomaga?
Jak se bistre i studene
vode ures liep zamjeri,
u cvjeticu proz zelene
trave tekuć ka žuberi;
nu ako ju smute i splešu
gnusniem stupom drobna stada,
gubi liepos svu na prešu,
vene joj ures i opada:
tako mladac, komu zenu
prie na licu cviet rumeni,
vas u krvi sad povenu,
izgubi ures drag ljuveni.
Hercegovca Ibrahima
i Bošnjaka još Sinana,
dva ljubljena pobratima,
s' njega nagje smrtna rana.
Ovi rasap zli pazeći,
ki činjaše Derviš vrli,
oba u jedno na nj priteći
naripiše skladni i hrli.
Britke sablje podrieše oni
u jedno isto vrieme tada;
jednako su oba smioni,
i požuda ih jedna vlada.
Nu ako im srca u jedno
jur junačka prijazan stuči,
s' jače sile sad neredno
razlika ih smrt razluči.
Ori sablju on, i u gnjevu
Ibrahimu desnu odsieče,

419. udorcom] a_3. *z.*: udarcem. 427. cvjeticu] a_3. *m.*: cvječicu. 429. ju] a_2. a_3. *m. z.*: je. 437. Ibrahima i 154. Ibrahimu] a_1. a_2. a_3. *c. m.*: Imbrahima, Imbrahimu; osieče] a_1. *m. z.*: odsieče.

a Sinanu ruku lievu
sciepa i vas štit u peče.

Za Ibrahima Sinan veće
neg' li za se sablju hrani;
a Ibrahim štit podmeće,
Sinana, a ne sebe, brani.

Tako život ovi onoga
nad životom svojim haje,
da za učuvat' druga svoga,
sebe voljno na smrt daje.

Ali eto smrtni udire
veće udarac tužna Ibrahima;
on se boli, ne što umire,
neg' što ostavlja pobratima.

Nu ako tužan on pod silu
s' pobratimom sviem se rasta,
i pobratim svu nemilu
smrt do brzo stiže i sasta.

Na njih mrtvieh ne pogleda,
neg' prohodi u vrlini
silni Turčin, i naprieda
put krvavom sabljom čini.

Nu Dilaver, kako upazi,
tko viteze sve najbolje
smrtno bije i porazi,
skoči, da se š' njim zakolje.

Začu buku jur smioni;
nu doć' nehtje, dokli s' prva
Dauta s' vrata ne ukloni,
ke mu on zaman mnogo rva;

pače rieč je, da tad ranu
od veziera Daut primi,
i da za to sta na stranu
od prvieh s' najzadnjimi.

Vriedni junak vezier slavni
bi razgnjivljen veomi priko,

457. Ibrahima] a_1. a_2. a_3. *b. c. m.:* Imbrahima. 459. Ibrahim] a_1. a_2. a_3. *b. c. m.:* Imbrahim. 461. Tako život] a_2. *c.*; tač za život. 463. učuvat'] a_1.*:* čuvat'. 466 Ibrahima] a_1. a_2. a_3. *b. c. m*: Imbrahima. 478. sve] a_2. svoje. 480. zakolje] *m. z.:* pokolje. 484. ke] *m. z.:* ka.

da sam jedan njegov glavni
neprijatelj smije toliko:
Sad ćeš vidjet', prieteć vika,
odmetniče carski kleti,
od careva namjesnika
ko se carska vjera sveti.
Glas grom, sablja tries ognjeni,
Silni je vihar ruka plaha,
silni vezier i hrabreni
kom smrt prieti sred zamaha.
Ali udarac teški tada
biesni Derviš u štit prima:
iskre meće tvrda nada,
siva, i od munje sliku ima:
škriplje, reži, pjeni, priki
čim se čuje bit' i korit';
rieč zameće; nu veliki
ijed mu neda progovorit'.
U obje ruke sablju hvati,
i vrh glave diže gori,
i da život njom prikrati
Dilaveru, silno je ori.
Hrli vezier hitro ustupa,
tim ga udorac zli ne stignu,
ki, čim teško u tle lupa
odmetnika do tli prignu.
Ovi skače hro naprieda
i na vrat mu sablju nosi,
vapijući, da se prida,
i da kajan milos prosi;
ali on je s' vrata odbija
sabljom svojom, ter vapije
naglo skačuć: Čućeš, čija
rieč i sablja veće smije.
Dilaver mu opet jače
drugi udorac rve od zgara:

498. silni je] a_1. *m.* slikuje. 503. nada] a_2. *b. c. m. z:* zgrada a_3.: jada. 515. tle] *a:* tli, *m.:* tleh. 516. tli] *b.* tle, *z.:* tlieh. 522. ter] a_2. a_1. *b. c. z:* pak.

nu opet Derviš štit podmače,
i udren prieko, prieko udara.
Dugo bijenje i krvavo
megju njim se ovdi ulaga;
da protivnik nie zdravo,
natječe se svačija snaga.
Neprijateljsku ruku gleda
bistro oko; a što vidi
oko bistro, ondi ureda
laki stupaj skokom slidi.
Svak čas na ovu, na onu stranu
ruka štitom vrti i vije,
ter sva mjesta pod obranu
od razlicieh zasjed krije.
Glavu ište, k' nogam leti
plahi zamah u privari,
sad nogami opet prieti,
a po glavi hrlo udari.
Nu se u to zbuča i skupi
od svud mnogi broj viteza,
na Derviša svaki stupi,
da ga ubije svak poteza.
„U nj ne tič'te, vezier glasi,
ma ga sablja ubit' ima,"
pače da se ne porazi,
svačije udorce u štit prima;
tere glavna neprijatelja
branitelj se on postavlja,
i slobodit' sva je želja
smrti, komu smrt pripravlja.
Ali Derviš videć veće,
da je učinio sve što je mog'o,
i da iz ove ima smeće
sve rasutje izit' mnogo;
vrteć sabljom u okolo
svak čas nazad hitro uzmiče,

532. natječe] *a*. a_2. a_3. *b*. *c*.: zatječe. 534. a] *a*.: u. 535. *a*.: tako bistro, a on ureda; ondi] a_3. oni, *m*. *z*.: ono. 547. svaki] a_2. *c*.: tere, a_3.: ter se, *a*. *b*.: svak se. 550. ma] *a*.: moa. 556. komu] *z*.: tko mu, *a i rukopisno „komu", „tkomu" može se i tako čitati.*

proz oružje ter se golo
protiskuje i protiče.
I ko tako veće izide,
gdje najniži miri stoje,
zgar niz tvrde skoči zide,
i usrnu megju svoje.
Dilaver se smjenstvu čudi,
pak vapije: Ah, tako li
na visinu stupit' hudi
padajući scieniš doli?
Ljuto u srcu svom se smuti,
i zavika Derviš jako:
Za jače se podignuti
čas je i koris pasti ovako;
nu ja tebe pala vidim,
za viek veće ne ustati,
da se kriješ ne tiem zidim,
neg' pod zemljom da ideš stati.
Lažeš, carski odmetniče,
da ma vjera puna slave,
kom se djela moja diče,
svegj ti ne će stat' vrh glave.
Vapi oholi: Sad ćeš vidit',
što ja velim, je li istina.
Dilavera hoće slidit'
priko mira i visina;
nu ga ustavlja Daut' silom:
Ustrpi se, veleć, malo,
do skoro ćeš kazat' dilom,
čije gospostvo veće je palo.
O ma bratjo, o junaci,
sliedite me svi jedino:
kad nam glava bude u šaci,
pod nogami sve nam je ino;
i da to se zbude prie,
ptica u kajpi zatvorena,
penjimo se vidjet' gdi je,
ne gubimo man vremena.
Prista, i odletje, da sve opali

599. vidjet'] a_1. a_2. *b*. *c*.: više.

u ognjena slici zmaja,
razbijati ter navali
tvrda vrata od saraja,

napried k' carskiem polačami
leteć jak no poplavica,
koja sobom lies i kami
smuca, oreć se vrh litica.

PJEVAN'JE DEVETNAESTO.

Gdje Bizancio bi njekada,
sad obkružen tvrdim zidi
na kraju se Carigrada
carski saraj prostran vidi.

S' jedne strane k' njemu slazi
bielo more; s' druge shode
crni vali; s' tretje pazi
luke od grada slatke vode.

Turnima su ponizani
miri, ki ga od svud grle,
i za obranu svaki hrani
slite od gvozdja trieske umrle.

Vrata imaju na sve kraje,
nu se niedna vik ne otvore,
neg' li spravan car kada je
za broditi sinje more.

Samo jedna, ka po sriedi
prostrana su i velika,
stoje s' carske zapoviedi
otvorena sva kolika.

Na njim pišu zlatna slova
megju listjem razlicime:
kako kuća Otmanova
primi grčko carstvo i ime.

Šti se ovak: Grad sazida
car Konstantin; grad opeta
car Konstantin s' glavom prida
sablji cara Mahumeta.

8. luke] a_1. luge. 9. turnima] a_2. *c.*: tornima, a_3.: tornjima, *m. z.*: turnjima.

*

Triem vrh ovieh vrata stoji,
stan bolećieh s' desne strane,
spried ravnica, gdje svakoji
najmogući s' konja ustane.

Ne može bo druziem vrati
nakon ovieh, koja slide,
neg' li, sam car projahati
vele l'jepše u obzide.

Pravo uzraslieh sred čepresa,
gdje kladenci bistre vode
iz mramorna biela uresa
romoneći tiho izhode,

stupi uresno izdjelani
triem uzdrže vas oholo,
red čauša k' svakoj strani
odjevenieh stoji okolo.

Tuj pod striehom, ku iz Budima
car Suliman zlatnu prini,
aga u surah sjedište ima
janjičarskoj na visini.

Devet mjesta od kuhinje
pri desnomu pak su kraju,
ravna zemlja, more sinje,
kiem obilni harač daju.

A s' lieva se sviem široka
konjušnica carska objavi,
gdje od konja svega istoka
izbor i cviet vas boravi.

Nad njom liepa nadzida je,
sedla, uzde i naprave
gdje su ostale, kojiem daje
zlato i biser vječne slave.

Napried hodeć po ravnini
nahodi se sviem prostrano
mjesto, gdi se pravda čini,
od Turaka Divan zvano.

36. obzide] a_1., obsjede. 37. čepresa] a_3. *c. m.*: čempresa. 41. stupi] *a.* a_1. a_3.: a stupi. 44. odjevenieh stoji] *a.* a_2. *b.*: odjeveniem stoji, a_1.: odjeveni stoje. 47. u surah] a_3.: Usuf, *z.*: Jusuf, *m.*: usuran.

Uz mjesto ovo pribogato
carskoga je blaga shrana,
a na lievu su opet vrata
od saraja od sultana.
Za oviem druga još se vide,
ka se zovu i govore
carska vrata, kud se ide
na careve svietle dvore.
Oniem crni, oviem bieli
hadumi su straža prava;
crnima se crnac veli,
hadum bio bieliem glava.
Tko ovdi ul'jeze mjesto opeta,
u zlatu mu sve se odkriva,
gdi car kraljim svega svieta
poklisare pričekiva.
Napried jesen i prol'jetje
sred gizdavieh perivoja,
vječno voće, vječno cvieće
druže u slavah od pokoja.
Sred njih carski pribogati
i prisvietli kram se kaže,
nad kiem stvari nie gledati
izvrsnije, l'jepše i draže.
Tko sred ljucke sad požude
sve što je blaga skupit' haje:
sred raskoše i razblude
naprava mu tolika je.
Tle pokova suho zlato,
mir sazida dragi kami,
zviezde, mjesec, sunce na to
pod sklopiše vječniem plami.
Istok, zapad i sjeverna
i poludna strana od svieta
sega uresa neizmierna
čuda uzmnože svim čestita,

72. svietle] *a. b. m.:* slavne, *a_2. a_3. c.:* zlatne. 79. kraljim] *a_3. m. z.:* kralja. 89. ljucke] *a_1.:* ljuske, *a. a_3.:* ljudcke, *c. m. z.:* ljudske, sad] *m.:* pak ; *z.:* ko da ljudske sred požude. 96. *m. z.*: pod sklopiše svojiem plami; *a. a_2. a_3. b. c.*: priložiše svojiem plami. 99. sega] *a_2. a_3. c.:* svega, *m. z.:* svojega; uzmnože] *m. z.:* uzmnoži.

ka er ufat' nie triebi
moć' na puno vik izriti,
da ih razmišlja svak u sebi,
bolje ih je ostaviti.
Śva ova mjesta zgar brojena
svoje osobne straže imaju;
tim vojska uzet' nabunjena
prva vrata hteć saraju,
oprieše se kapidžije,
verna obrana mjesta toga;
ali taj čas sieče i bije
broj malahan, sila mnoga,
i od vrloće da ne ostavi
niedno djelo, svieh ih splesa,
ter učini put krvavi
vrhu mrtvieh njih telesa.
Nu Dilaver za sve da je
odrv'o se skupu hudu,
još bez misli ne ostaje,
još se brine, još je u trudu.
Da se odmetnik, vidi, smeće
niesu ne samo utažile,
neg' da svak čas rastu veće
njih nabune i njih sile.
Vojska biesna i zlosrda,
čuje, silno da je napala,
i od saraja vrata tvrda,
straže im siekuć, na tli rvala.
Čiem s' razlogom cieć toga se
sebi, gradu, carstvu boji;
prie neg' čuje hugje glase,
da oslobodi sve nastoji.
Hrlo u obličju derviškomu
na crno se more uputi,
za na pomoć caru svomu
Natoljevce podignuti.
Go, izrezan od kožica
zvierskieh zastav mao uzima,

105. brojena] a_1. a_2.: zbrojena. 110. obrana] *a*. a_2. a_3. *b*. *c*.: straža. 121. odmetnik] a_1. a_3. *c*.: odmetnieh. 128. tli] a_1. a_2. a_3. *c*. *m*. *z*.: tle.

na pasu ožica i tikvica
visi mu, a štap u ruci ima.
Begum liepe Agjamkinje
na čelu je ime upis'o,
sad ljubovce, prie robinje,
za kom istok vas je uzdis'o.
Za ures vidjet' nje jedini,
svačija srca ki gospodi,
mnokrat putnik kralj se učini,
ki se u zlatu Indije rodi.
Iz sjeverne jošte strane,
odkli rieka Don istječe,
da š' nje bistri dan mu svane,
gospodičić mlad doteče.
Nova zemlja, gdi sred tmine
puci u mrazu šes l'jet stoje,
je da im novo sunce sine,
posla u istok mlace svoje.
U slatkomu samosilju,
po glasu ona slavnom svomu
kraljevaše i Vasilju
careviću moškovskomu.
Ni led rieka u planini
Tatarhana je zaštitila;
gori u mrazu, toj mu čini
ljuvenoga ognja sila.
Ali vrh svieh tuj l'jepotu,
koj prilike naći nie,
želi stravljen u životu
Hajdar sin kralja od Persije;
i da slacim jur pokojom
trud zamieni, u kom staše,
vjerenicom i gospojom
u pjesnih ju klikovaše.
Kroz što veće od istoči

148. zlatu Indije] a_1. *m.*: zlatnieh Indijah. 154. puci] *a.* a_1. a_2. *b.* *c.*. pali; *z.*: šes mjeseci puci stoje. 156. mlace] a_2. *b.* *c.* *m.* *z.*: mladce. 161. led] *m.* *z.*: Len. 163. toj] *svi rkp.*: tuj. 164. ljuvenoga]: a_2. *c*: iz lievoga, a_3. *b.*: iz lienoga. 168. Hajdar] *a.* a_1. a_3.: Hajder. 169. slacim] a_2. *b.* *c.*: slatkim, *m.* *z.*: sladciem. 172. ju] a_3. *m.* *z.*: je.

drugo sunce, sva prilika,
donielo se biše na oči
kraljevića ljubovnika;

i on ju pazeć cieć uresa,
kim ju liepos sja vesela,
glasi: Evo zgar s' neba
božica je k' nam sletjela.

Ah, priliko, s' mrtva lica
ka šlješ plame ognja živa,
budi istočna ti danica,
sunce, kim noć ma svanjiva;

nu ako izgled tvoj me, brače,
prži ovako mraznom sjenim,
ko ti ista draže i jače
pogledim ćeš tvojim ognjenim.

Tvoj pram zlatni sve je me blago,
tvoje čelo svietla zora,
tvoje oči sunce drago,
tve mi lice dan otvora.

Ti si jedna sve me dobro,
ti sva rados ma ispuna:
ja sam tebe služit' obr'o,
krune moje ti si kruna.

Tako u željah neizmiernieh
mruć kraljević s' tej gospogje,
s' mnogom družbom svojih vjernieh
sviet'o u slavi po nju pogje.

Nu Dilaver u to isteče,
ter ju ugrabi mladu silom,
i u plienu se čestit reče
robinjicom tako milom.

Zanio bješe glas i njega
od lieposti slavne svudi;
pospješi se cieća tega,
da ini ne otmu, što on žudi.

Nu ona misleć, koliko su
ljuti jadi stat' sred uza,
po rumenom licu prosu

175. donielo] *m. z.:* doniela. 177. ju] *a_3. m. z.:* je. 181. s' mrtva] *rkp.:* smrtna. 190. svietla] *a_1.:* biela. 198. mruć] *a. a_2. a_3. b. c. m.:* mreć.

drobni biser groznieh suza.
I ko ružicu i lir veće
iz kladenca poli od oči,
kliče lipos klet', ka smeće
tolike joj sad uzroči,
Ah, prokleta majka moja,
ka me liepu porodila,
veljaše, ako bez pokoja
živjet' mi je vas viek sila.
Ma l'jepoto privarena,
što si sreći učinila?
Na uzah li namienjena
kruna ti se privratila?
Ču kraljević glas u vaju,
Dilavera pozva tima,
da na sabljah razigraju,
čija djevojka biti ima.
Poruči mu: Za junaka
gusarovat' nije ukradom;
hod' sa mnom se vigj, a paka
pogj' k'o vitez s' diklom mladom.
Ali Turčin mu odvit poda:
Ne k'o gusar, sablju sminu,
neg' k'o carski vojevoda
prostrieh u tvu kraljevinu.
I da ti ju vrh tve glave,
još sad zoveš, sreća je moja;
tim, ke hoćeš, čini sprave,
ne ustručam se ja od boja;
s' robinjom ću, netom svane,
usred ravna polja siti:
koji od nas živ ostane,
djevojka će toga biti.
Bivši ovako utvrdili
megju njima kletvom veće,
čim svak gleda, kad pribili
dan s' nebesa zgar isteć' će:
eto zora ključmi od zlata

218. me] *m. z.:* me'e. 237. ju] a_1. a_2. a_3. *m. z.:* je. 248. isteć'će *rkp.:* isteće.

vedri otvorit' istok ide,
proz koraljna neka vrata
na dvor žarko sunce izide,
s' jedne i s' druge strane ureda
s' mnogo vitez, straže cića,
Dilavera svak ugleda
i agjamskoga kraljevića.
Polje ravno i široko
od boja je mjesto njima,
a sunčano svietlo oko
svjedočit' im jakos ima.
Vrana konja Turčin jaše,
a na drugom svemu bilu
liepa Begum uza nj staše,
mučna gledat' rat nemilu.
Zelen pastuh u ponosna
kraljevića igra i skače,
na Turčina ki jakosna
zateć' se on čas ne uzmače.
Nu i Dilaver protiv njemu
konja obode, skoči hrlo:
i kopje ovemu i onemu
susretište skrši vrlo.
I ovi i oni vitez tada
iza pasa sablju trže,
i u zamahu je plaho vlada,
protivnika da ubije brže.
Tak dva bika u planini,
kad ih ljuven bies uhiti,
mukaju strašnoj u vrlini,
ovi onega ište ubiti;
zgiblju glave, želja mnoga
podžiže ih svegj i srči,
tere jedan na drugoga
s' vitorozim čelom trči.
Ljubovca ih gleda iz stada,
ka je od boja uzrok njima,
i u sumnji stoji mlada,
čija od njih biti ima.

271. i kopje] *m. z.:* kopje. 279. mukaju] *m. z.:* mukauć.

Tako bijenje sad izlazi
megju Agjamom i Turčinom:
djevojka ih mlada pazi:
čija će biti, ne zna istinom.

Vrhu oružja gvozdolita
gradi udorac teških se ore:
skaču i lete iskre iz štita,
biela oklopja plamim gore.

Brzi konji strjelovito,
kud viteške ih ruke svrću,
tiem zamiču se, i u vito
s' desna, s' lieva svud nasrću.

Jednu snagu, jedno doba,
i jednaka srca i ruke
ukazaše viteza oba,
ni megju njim bi razluke.

Tvrdi štiti, ciele oklopi,
još izranjen nie nitko,
ničije krvi još ne popi
jedne kapje gvozdje britko.

Nu napokon Hajdar rani
Dilaveru lakat lievi;
vidi on teć' krv, i u obrani
čuje štit težak, tim se gnjievi.

Jedovita pun čemera
poče u sebi bučit' time,
k'o na vihru od sjevera
dublje u gori posred zime.

Na stremen je uskočio,
i ako ne izda sila mnoga,
udorcom bi jedniem htio
neprijatelja svršit' svoga;

nu zavitli česti odveće,
ki Hajdaru glavu sviše,

293. gvozdolita] a_1. *b.*: gvozdobita, a_2. a_3. *c. m. z.*: gvozdovita. 299. tiem zamiču se] *m.*: tim zamiču, *z.*: zamiču se. 303. viteza] *a.* a_2. a_3. *c.*: vitezi. 305. ciele] a_2. *b. c.*: cieli, a_3.: tvrdi. 308. britko] *a.* a_1. *b.*: priko. 309. Hajdar] a_1. Hajdir *a.* a_3. *b.*: Hajder. 314. a_1. a_3.: pače u sebi buči time, a_2. *b. c.*: paša u sebi buči time, *m. z.*: vas u sebi buči time. 321. česti] *a.*: česte.

treskovite vrle smeće
teška udorca ustaviše.
Nu kraljević smeten osta,
i u podne mu dan se smrče;
to poznavši hrli dosta
na pomoć mu svoji trče.
Kopja vitieh dvie dubrave
staše oda svud u čas ovi,
da se biju i krvave
turski i agjamski vitezovi.
Stoji Dilaver i vapije
kraljevića koreć priko:
Vazmi ljubu; evo ti je!
gdi je junačtvo tve veliko?
Evo Begum, za kom toli
u ljuvenom gorje plamu:
što ju ostavljaš, kralju oholi,
u gusarskieh rukah samu?
Gdje su rieči i zahvale,
s' kiem me na boj prie poziva?
nu k'o tebe, i tve ostale
dobiću i otet' jošte živa.
I u to s' konjem napried teče
bez milosti, bez pokoja
lupa, ciepa, bode, sieče,
smrtni je kosier ruka svoja.
Nu njegovoj buduć sili,
za sve da ih teško udari,
kraljevića ugrabili
ćeselbaški vojničari,
pod mire se tvrda grada
ukloniše hrlo š' njime;
a Dilaveru osta mlada
dikla i u vik slavno ime.
Ovo od njega popieva se
po svieh stranah od istoči;
a on Begum liepu uza se
drži, i ljubi k'o dvie oči.

336. junačtvo] *a.* a_1. a_3. *b:* junaštvo. 339. ju a_2. *c*, *m. z.:* je. 357. od njega] *m. z.:* o njemu.

Ne robinja, neg' ljubovca
ona je njemu sad jedina:
ulovila tak je lovca
još u lovu sva lovina;
a on sam nje je dobro svako,
slatki pokoj, rados mila:
junaku se vriednom tako
liepa i mlada zavjerila.
Tim igda se na hrabrena
slavna djela on odpravi,
vazda je uza nj uspomena
od prislatke sve ljubavi.
Paček stjecat' on vjeruje
sve kolike srećne boje,
s' neprijateljim kad vojuje,
u ime liepe Begum svoje.
Ne ostavlja tim nikada
od sebe ovo drago ime,
i u prigodi ovoj sada
uputi se veseo š' njime.
Ali u to od uhoda
čuli bjehu odmetnici
glas njegova skrovna hoda
u derviškoj u prilici.
Vrli Derviš tim se tište
s' družbom svojieh spaholjana,
da ga traži, da ga ište
crnomorskieh uprav strana.
Vapije: Na krv, na osvetu,
o junaci, sliedite me;
neprijatelju hudu i kletu
vrha doći sad je vrieme.
Ter jak pastuh, kad se od biesa
s' jasli otrgne, vihra brži
teče, skače, grivom stresa,
glavu uzdiže, puha i rži:
priko grada vitez vrli
taki srne, rukam maha,
prieti obrazom, zgledom prli,

367. se] *m. z.:* se'e. 385. tim] *a.* a_1. a_3.*:* nu.

ne stiže ga striela plaha.

Nu za sve to on na bliže
svom brzoćom svojom tada
Dilavera ne dostiže,
neg' li izvan Carigrada.

Ko ga upazi, isred tieka
viknu: Bježat' zaman ti je;
iz bliza, a ne iz daleka,
rukam se, a ne nogam bije.

Nu se od straha cieć privara
ne samo u to priobraža',
neg' li u pticu još pritvara',
jur te sablja ma poraža.

Na prietenje vrlo ovako
odgovori smioni paša:
Prida mnom si i prie skak'o,
i još ćeš, svies me tva ne ustraša.

Nut' junaka strašna i ohola,
ki proslavit' se ište djelom,
na čovjeka sama i gola
gdi je doš'o s' vojskom cielom.

Tak sred gora, kad iz gaja
vepar divji van se istira,
čim množ pasa sa svieh kraja
kruži ga okolo i obstira,

smrtno prieteć vrliem zubi,
izkreči se vas i hroče,
tim da smjenstvo lovac gubi,
ki ga tjerat' najprie poče:

i on se krepko ustavio,
i svih čeka; nu nie toga,
ko bi iz bliza udrit' smio
na divjaka strašivoga.

Proć vezieru ne smiju tako
kleti carski odmetnici:
a on stoji krepko i jako
s' drenovicom u desnici.

416. svies] *m. z.:* bies; ne ustraša] *m. z.:* ne straša. 418. proslavit'] *m. z.:* slavit'. 426. izkreči] *a.* a_1. a_2.*:* ki izkreči. 429. on se] *m. z.:* on se'e. 431. ko] *m. z.:* ki; bliza] a_1.*:* blizu.

Svaki golu sablju uzdiže,
svaki prieku smrt mu žudi:
ali stupit' niedan bliže,
za udrit' š' njim se, ne usudi.
Ali on u to štap drenovi
u obje ruke stište i hvati,
i gdi u skupu vitezovi
najvećem su, tu se obrati.
Jak no soko, kad ga sila
jata od ptica stisne od svudi,
oštre čaplje, brza krila
iz visina se oreć trudi;
sada ovu teško udara,
plaho onu sad zanosi,
ter u isto doba od zgara
perje snieži, a krv rosi:
taki je vidjet' vezier silni,
sjemo, tamo skače i lupa,
rve udorac grad obilni,
mlati, hvista, husa, lupa.
Sablje, štiti, striele, luci
s' krvaviem se daždom ore:
s' jedniem štapom samo u ruci,
go toliko čovjek more!
Po vezovieh udri Šeća;
vjerio se ovi bješe od skora,
vjerenici tim se obeća
čestit na dvor doć' s' odora;
ali, ako ga ona uzčeka,
nastaće se mrazna i naga;
er po zemlji rana prieka
u krvi je prostrla ga.
Jak ružica, vila mlada
ku u vjenčac bere o zori,
on povenu; na nj san pada,
u viek mu oči ki zatvori.
Još Veliji stuče glavu
i moždani sve mu proli,

456. husa] a_3.: busa, lupa] a_2. *b.*: čupa, a_3.: jupa, *m. z.*: hrupa. 470 bere] *a.*: stavi. 471. na nj san] *a.* a_3. *b.*: nag sad, a_2. *c.*: mrak na nj.

ki tad streptje, i u krvavu
blatu leže na tle doli,
ter je vidjet' jak česvina,
ka u divjoj niknu gori,
silni vihar iz korina
kad ju podre i obori.
Tuj iz dalek Feras pazi,
i iz šuplja gvozdja tište
zrno ognjeno, da porazi
slavna pašu, tako ište;
nu gozdena ciev razdrie se,
smrtno olovo čim istjera,
ter Jusufu smrt donese,
a ne zgodi Dilavera.
Rodi se ovi u Plovdinu,
a s' nenadne hude česti,
s' tugja udorca sad poginu
u tugjemu odi mjesti.
Mrući obrnu k' nebesime
oči i ruke, da ukaže
rodna grada slatko ime,
i izdišući smrtno ih zaže.
Videć Derviš rasap mnogi
od svojieh od bojnika,
sraman sobom u nalogi
s' golom sabljom skače i vika:
Da li je moguć, da li je vriedan
sad od ruka ovoliko
odrvat' se čovjek jedan
harajuć nas ljuto i priko?
Ah, našega ruga i smeće!
Tko u vieke da vjeruje,
zločestvo ovo tamno odveće
pripoviedat' ako uzčuje?
Na stranu se svak ukloni!
Ja sam za svieh ukazaću,

481. tuj] *a_2. c. m.:* sve. 485. nu] *a. a_1. a_3.:* jur. 487. ter] *a. a_1. a_3. b.:* ali. 489. Plovdinu] *a. a_3. b. :* poludnu, *b.:* 493. mrući] *a. a_3. :* mreći. 496. i izdišući] *m. z.:* izdišući ; zaže] *a. a_1.:* zvaše.

od nas dvojice ko je smioni;
i za ubit' ga način nać' ću.
  Vas štap razbijen vezier tada
meće: učinio š njim je dosta;
a sablju i štit s' tli popada,
što od pobijenieh pusto osta.
  Lievu nogu napried stavlja,
i njom malo pokleknjiva;
više prsi štit upravlja,
glavu uz lakat skuča i skriva;
  drugom rukom sablju hvati,
boču uz desno sve koljeno,
a bodezan k' srcu obrati
svom zlotvoru nesmiljeno.
  Uprav stoji Derviš vrli,
i odkriveno stegno hrani,
desnu bedru čuvat' hrli,
spravan skočit' k' svakoj strani.
  Vrh lieve se noge uzdrži
vas količak vitez biesni,
a uzdignut lakat drži
britke sablje vrh bodezni.
  Tiska jedan proć drugomu
oštra gvozdja bez milosti,
i smrt prieti ovi onomu
sa svom moći i kreposti.
  Nu Dilaver veće u smeći
hro za udrit' preče i jače,
vas na lievoj se uzdržeći,
desnom nogom napried skače.
  Ali Derviš desnu stranu
hitro uzmače, i hteć zgoda,
bodezni od zgar ljutu ranu
u stegno mu taj čas poda.
  S' krvi, koju tad ugleda,
srce uzavre u veziera

511. dvojice] a_2. *c.*: nad sviem, *m. z.*: junak. 515. s' tli] *a.* a_2. *b.*: s' tle. 518. pokleknjiva] a_1. *b. m. z.*: poklekniva. 522. sve] a_1. a_2. *b. c.*: svoje. 523. bodezan] a_1.: podesan. 532. bodezni] a_1.: podesni. 543. bodezni] a_1.: podesni.

tako, da uz gnjev svoga ijeda
ljuta je zmija bez čemera,

tiho je more, kad proždira
plav potopnu od valova:
mirno je nebo, kad sve otira
sred vihara i treskova.

Glavu, stegno, ruke, prsi
neprijatelju svak čas ranja
pri života svoga svrsi:
nazad se oni svegj uklanja.

Stiže ga ovi, i udara,
i na nj se ori jak no rieka,
ka niz goru strmo od zgara
krši plahos biesna tieka.

Ali opaki sebar njeki,
videć što se Derviš nada,
Dilaveru poda prieki
smrt i udorac iza zada.

U zatielak sjekiricom
on ga udari s' jakom silom,
da s' krvaviem on čas licom
pade smeten nica tilom.

Svak na nj srne oda svudi
s' golom sabljom u desnici,
vrh njega je gora od ljudi,
skaču po njem svi kolici.

Vapije Derviš plešući ga:
Ti, ki uz cara bi najviši,
dušu u krvi bljuj i riga',
pod nogami mojim sopiši.

Nu ne može već ovega
čut' Dilaver prihrabreni,
bješe izdah'o prie tega,
i ost'o jak no mraz studeni.

Ko se uzmnožni vezier ubi,
časom raznie glas svuda se,

547. a_3.: tako, da u gnjivu svoga ieda. 550. potopnu] a_1. *m. z.*: potopom, a_2. *b. c.*: potopjenu. 558. jak no] *a.*: kako. 559. strmo] a_2. *b.*: strmu. 576. sopiši] *a.* a_1. a_2. *c.*: sofiši, *b.*: svrsi.

i njegova liepa ljubi
ču ga, i naga odrie sva se.
Utječući mladoj s' lica,
gdje perivoj ljuven bješe,
lier pribieli i ružica,
rumene usti probliediše;
potamnje joj svietlieh oči
sunce blago i veselo,
a vedrinu od istoči
naoblači bistro čelo;
skupljen oblak zlatnieh prama
proli obilne dažde svoje,
i potopi svjetlos srama,
cvjetnieh prsi perivoje.
Na srce je krv utekla,
gdi ju teški jad satira;
ište žalos da bi izrekla,
glas joj bježi, rieč umira.
Najposlie željna sila
stupaj puti, a ne snaga:
van grada se uputila
gospodara vidjet' draga.
Ne ima obzira mlados svoja,
ni ju uspreže, da ne srne,
gdi uzrok svoga nepokoja
vrh zemlje je prostrt crne.
Pospješi se i poteži,
i dohodi k' mjestu tomu,
gdi u krvi mrtav leži,
tko bi život srcu svomu.
Gleda i tim joj muka prika
žestočija vele izhodi,
gdi je pod nogam od krvnika,
ko više njih svieh gospodi.
U nj se krepko zapazila,
sviem je vidjet' stanac kami,

593—672. *Ovi stihovi u rkp. a. a_2. a_3.: stoje za stihom:* 752. 595 srama] a_1.: sama. 597. je] a_3. *m. z.:* joj, *a. a_1. b.:* ju; krv] *m. z.:* krv je. 598. ju] a_2. a_3. *m. z.:* je. 600. joj] *a. b.:* ju. 605. ne ima] *a. a_1. a_3. m.:* nie. 606. ju] a_2. a_3. *m. z.:* je. 617. se] *m. z.:* se'e.

bolesti joj mnoge sila
ne da iz srca proć' suzami.
Tako u plaču čim ne može
izjadati sve pečali,
ćuti muke hugje i gore,
i toliko teže žali.
Ali ne ima tej kriposti,
uzdržat' se skup nemili,
od žalosti, ne od milosti
da ne plače i ne cvili.
Ah, ke prignut' ne će želje
jedna žena mlada i liepa!
ganja ona neprijatelje,
i proć volji im srca ciepa.
Ona u dugo ne zamuknu,
nu da smrtni jad svjedoči,
od bolesti joj srce puknu,
potop suza proli iz oči.
Tako glasom žalosnime
uhiti se za pram zlati,
često zovuć drago ime,
kliče ovako naricati:
Ovo li su, slatki brače,
tve zahvale, moje slave?
Ovo li su, o junače,
tve viteške bojne sprave?
Duše moje drag pokoju,
ovako li sad me smete?
Kakav pogje, kakva u boju
oči moje, jaoh, vide te.
Vaj što gledam? Još ne mogu
vjerovati sama sebi,
spomenujuć tvu vlas mnogu,
dobita od prie ka vik ne bi.
Ali što me tužnu vara?
Poznam ljuta cieć čemera
čestitoga slavna cara
namjesnika Dilavera.

624. *a. a_1.:* nu je toliko teško žali. 631. ganja] *a_3. z.:* ranja. 643. o] *a.:* moj. 654. cieć] *m. z.:* sred. 655. slavna] *m.: z.:* silna.

Vigju onoga, ki najprvi
bi gospodar me mladosti,
ogreznuta svega u krvi
na tleh ležat' bez milosti.

Ah, da proklet čas je oni,
u koji ti mlada omilih,
kad kraljević osta smioni,
a s' tobom se ja odilih.

Ti na sablji dobi mene,
i života, jaoh, ne štedi
cieć liposti proslavljene,
ku vas istok njegda sliedi;

cieć liposti tužnė sada
i žalosne, jaoh, saviše,
ku sve tmine od zapada
vječnom noći priklopiše.

Nu ako bilo sugjeno je,
da se mlada s' tobom združim,
i da tebe sve dni moje
gospodara moga služim;

što tve ove smrtne rane
ne će i mene sad satrti,
sadružena neka ostane
i smrt moja s' tvojom smrti?

Ti ne samo ma jedina
slatka ljubav svegj si bio;
nu i drag ćaćko, duša istina,
i od srdašca bolji dio;

bez tebe sam bez života
i bez dobar svieh ostala;
udovica i sirota
podušena u dno pala.

Nu ti, momu gospodaru
koji zada smrtnu ranu,
za što sta on svomu caru
vjeran vitez na obranu,

657. vigju] *m. z;: ostali* vigj. 691. svomu] *a.* a_1. a_2.*:* samu; a_3.*:* za što svomu on sam osta caru, *c.:* er sta on sam svomu caru, *m. z.:* za što svomu on sta caru.

ah, gani se, jaoh, ako si
čovjek od puti, a ne stiena;
osvetio si se, dobio si:
neprijatelja ti evo ubijena;
daj dopusti mješte dara
ovi jedan tužnoj meni:
vrh krvava tiela od zgara,
stavit' kami na nj studeni.
To li ukopna ima jama
branit' mom se ljubovniku,
ubi i mene: s' glavom sama
pod tvu sablju idem priku.
S' ovieh noga, ke ti grlim,
ja se ne ću odkinuti,
što mojim jadim ueumrlim
ne budeš se prie ganuti.
Oružaniem protiv silam
pravo je, da se ti opriečeš,
i da kopljim, sabljam, strilam
neprijatelje sve posiečeš;
nu protiva jedne žene
poniženstvu i nevolji
nie razlog, neg' smiljenje
da ukažeš želje u volji.
Ja ne molim tvu dobrotu,
da mom vojnu život prosti,
nie on veće u životu,
dielio mu se duh iz kosti;
milos samo ja jedinu
pitam ti ovu: da nemilo
ne prožderu i raskinu
psi njegovo mrtvo tilo.
Prista, ali vire obilne
ne ustavi se suza ronit',

695. 696. *m.* *z.*:

osveti se, dobio si,
neprijatelja (*m.* ti) evo ubiena.

697. mješte dara] *a.*: ti sadara, a_2. *b.* *c.*: vrh svieh dara, a_3. *z.*: od svih dara, *m.*: velik dar je. 699. zgara] *m.*: zgarje.

za tvrdoće hude i silne
većma omekšat' i priklonit';

nu vezirska svietla žena
smirena se tim ne pazi;
uzrok ćud je potištena,
ka na molbah vrlja izlazi.

Odgovara Derviš kleti:
Od ovoga, ki mi osta
pod nogami, moj osveti
krv ne može bit' za dosta.

Najbrže mi bježi s' noga:
ljucke i ženske glave nije,
ni milosti, ni razloga,
da me gane srce od zmije.

Ovo tielo cieć smiljenja,
ke bih im'o ja u sebi,
ni tugovstva, ni utješenja
nie vriedno doniet' tebi.

Nu vrženo da se drpi
pasjiem nokti, ptičiem kljuni,
muke niedne već ne trpi,
a željenje me se puni.

Ne brini se, vojnu tvomu,
koji car se drugi zvati
u životu može svomu,
grob dostojan ja ću dati.

Ali ko car začu smeće,
ke postale bjehu okoli,
i u pobuni svak čas veće
da rastijaše skup oholi,

uzboja se, i uzjaha,
i ukloni s' mjesta očita,
gdje prizida kraj saraja
tajaše se svim skrovita;

nu tu videć, da ne staše
prem slobodno, opet poje

738. ljucke] a_1.: ljuske, a_2.: ljudcke, *b. c. m. z.*: ljudske. 740. me] a_2. mi. 743. tugovstva] a_1. *m. z.*: utaštva, a_3.: tuganstva. 746. nokti] *a.* a_1. a_2.: nohti. 748. puni] a_3.: ispuni.

na zaklone Sinan-paše
u skrovene perivoje.
K' vojsci od tole posla u jadu
hrlo jednoga od vezira,
i haduma, ženskom stadu
ki mu bješe za pastira,
misleć, za sve vojska prika
da ovieh pita, oviem prieti;
na careva namjesnika
stavit' ruke ne će smjeti,
i razmislit' još će dobro
prie neg' ranu smrtnu dadu
crncu, koga car je obr'o
za čuv'oca svomu stadu;
a on s' toga poznat' da će,
za sve er može stvar bit' štetna,
ali se ona pokajaće,
ali ostati sasma odmetna,
ter s' dohodna paka dila
za se izabrat' svjet najbolji,
i na što ga stegne sila,
volju hinit' pri nevolji.
Nu bi inako, neg' se scieni;
er u biesu čim se srde
odmetnici razpušteni,
među razlog, razbor grde.
Tim ko vojska ovih ima,
vazam sablje u desnice,
pogubi ih prid vratima
od careve konjušnice.
Mišljahu oba da naredno
želja se od njih carska izreče;
nu objema njima u jedno
prie se s' glavom rieč prisieče.
Ne pristajuć s' svake strane
još krvnici zli vapiti:

766. *a.* a_2. a_3. *b.* *c.* *m.*: velikoga tad vezira. 744. *a.* a_2. a_3. *b.* *c.* *m.*: prie neg' dadu smrtnu ranu. 776. stadu *a.* a_2. a_3. *b.* *c.* *m.*: stanu. 781. dohodna] *a.* a_1. a_3. *b.*: dogodna.

Čuj nas dobro, čuj Osmane,
car nam od sad ne ćeš biti.

I od toga za zlamenje,
hod' da vidiš, od rusaga
ko baš vezier tvoj primjen je
i uzdani Kazlar-aga.

Nu kad ne ćeš k' nam sit' zgara,
mi ćemo se pripet' k' tebi;
nu je Mustafu slavna cara
slobodit' nam od prie triebi.

O Mustafa naš izbrani,
i veliki care i sveče,
u kojoj si, objav', strani,
na noge ti vojska teče.

Ovo rekši, sjemo tamo
svud udriše po saraju:
Car Mustafa, znat' imamo,
gdi je, vapit' ne pristaju,

ter slikuju konja biesna,
ki od uzde bez posluha,
gdje ga nosi vlas nesviesna,
trčeć, skačuć, rži i puha.

Svak se uklanja: sam ih ide
Ičoljanin Šaban sresti,
od svieh dvoran, ki se vide
u saraju, najzločesti.

Ovi u istom djelu staše
s' istom pomnjom, u isto vrime,
kad Mustafa stolovaše,
cieć toga se spozna š' njime,

tako mu se ter zaviri:
da sred srca vik svojega
u željah se čas ne smiri,
da opet carom vidi njega.

Tim prigodu gdi mu je sreća
sad doniela, ku svegj želi,
ukazat' ga vojsci obeća,
i š' njome se obeseli.

828. spozna] a_2. a_8. *c. z.:* pozna. 834. svegj] *a.* a_3. *b.:* vik.

Pustoš jedna od carevieh
perivoja jes na kraju,
gdje stoje zvieri, ke se od svieh
strana carim darivaju.
Plahi jel'jen vrhu glave
tu visoke grane stere,
lis na dubu, cviet vrh trave,
sva mu je sjena od potjere.
Košuta ga slidom slidi,
ljubovnica izčeznuta,
gdje kladenac bistri vidi,
vret zelenom dublju iz skuta.
Nagla srna brža od vitra
teče gusto kroz germenje,
i skačući laka i hitra,
na dublje se meće i penje.
Hroče i puha vepar divi,
i u kosieru strašna zuba
i krvava oka oganj živi
prieti, smrtna da je poguba.
Vrli medvjed hrka i reži,
i od čeljusti spilu otvora,
vas kostreči, vas se ježi,
oštreć čaplju na panj bora.
Vuk ždrljivi svegj zavieva,
lupež pitom, drug divjačan,
obzire se s' desna i s' lieva
tugja imanja vazda lačan.
Ris srditi u slobodi
tamo ovamo sa svieh strana,
rek bi, leti, a ne hodi,
skačuć dublju po vrh grana.
Slon veliki, snažni i jaki,
komu zglobno nie koljeno,
dugu trublju na čas svaki
stavno kupi, stere smjeno.
Hrli kaplan vas je u dici
šarovitom pod napravom;

855. krvava oka *a*. a_1. a_3.: krvavo oko. 859. a_2. a_3. *c*. *m*. *z*.: kostreči se vas i ježi. 860. čaplju] *m*. *z*.: čapet.

snagom materi on lavici,
a ocu je risu sličan glavom.
Tigre gnjevna, prieka i ljuta
po gvozdenoj kajpi udara;
glave je oble, oka žuta,
na razlike pjege od zgara.
Kralj svieh zvieri, lav oholi
svak čas zlatnom grivom stresa,
veličanstvo slavno toli
kriepeć silom vrla biesa.
I divjači mnoge ine
kipa razlika i imena,
kieh pustoši i planine
goje u jamah posred stienja.
Tuj sred dubja na široku
ali obraslu od svud mjestu
jamu odkriše svim duboku
u spletenu grmu i čestu;
na ku pokli svieh dovede
dvornik Šaban, poče od muke
svrtat' plačne k' njim poglede,
k' jami obraćat' kršeć ruke,
vapeć: U ovom grobu odi
car Mustafa dobri i sveti
ukopan se živ nahodi,
iz nje imate vi ga izeti.
Okošena s' dvor iz grma
jama otvori jaznu tminu;
nu litica od svud strma
sit' ne daše u dubinu.
Tim prostrieše množ konopa,
po kieh htješe po svoj volji,
gdje Mustafa živ se ukopa,
sit' vitezi svi najbolji,
ali Daut svieh ukloni,
ter s' dva druga sam od zgara
side u niski ponor oni,
i po konopu ize cara.

901. okošena] a_3.: okružena. 912. ize] *a.*: iza.

Zagunjastio i obrast'o
Mustafa se vas ukaza:
lice suho, bliedo i tmasto,
pun skončanja, pun poraza;
i bez snage i bez rieči
u naručju vernieh tada,
od kojieh se kriepi i lieči,
trepte usti, glava pada.
Sred grada se pored vide
na prostranoj sviem ravnici
tri mečeta biele zide
u oholoj visjet' dici.
Tuj u srednji mečet lako
unieše ga cieć pokoja,
gdi od sve vojske čuvan tako
svu noć jednu cielu stoja.
Ali isti večer ovi
sultan Osman, ko se tmina
crne noći pripolovi,
dozva pašu Husaina,
ter š' njim u osvjet iz saraja
k' Aliji se hrlo odpravi,
pun pečali, tuge i vaja,
janjičarske vojske glavi.
Ovi ukrotit' ne mogući
vojske svoje tad pobunu,
vas zamišljen staše u kući,
u životu muke punu,
pazeć način da iznagje,
cara i sebe da osveti:
tuj car dogje, tuj ga nagje,
tuj mu ovako kliče rieti:
Pogj' k' vitezim ter ih pita',
ki zakoni hoće i prose,
gdje sam ja živ car od svita,
da drugoga oni iznose?
Pošastje ti ovo od glave
znam da prieti sad pogube;

920. usti] a_1. a_2. *c. m. z.:* usta. 923. mečeta] *m. z.:* mečita. 924. a_1. a_2. *z.:* gdi u oholoj vise dici. 925. mečet] *m. z.:* mečit.

nu smrt grde sluge prave,
s' čistiem srcem koje ljube.
A i kad za ku bolju zgodu
ti tvoj život mož' sahranit',
neg li carsku za slobodu,
neg' li cara za obranit'?
Kunem ti se, podnio bih
ja strpljeno ovu smeću,
i Mustafi dundu d'o bih
carstvo i svaku čas najveću,
i sam bih se s' stola moga
dobrovoljno uklonio:
ali nie on za toga
ni sad, ni pri nigda bio.
Kako hoćeš, da panj jedan
suh u gori svietom vlada,
i da zakon da naredan
od istoka do zapada?
Kako hoćeš, carstvo u dugo
da utemelji jedan viku,
ki od čovjeka ne ima drugo
neg' li samo dvornju sliku?
Kako hoćeš, čovjek da je,
tko je neprijatelj od poroda?
nie žene, za ku haje,
kih nam želju narav poda.
Ali dobar, vriedan, sviesan,
i od svakoga svet se zovi;
car moj otac meni uresan
ostavio je sto svoj ovi.
Da je Mustafa u životu,
oca moga i to dar je:
ah, i za to na sramotu
dobročinca svoga car je;
i za to mi grabi iz ruka
dva krat carstvo oca moga:
ah jaoh, je da moga puka,

951. grde] a_1. grle. 953. i kad] *m. z.:* kad. 964. ni pri nigda] a_1.: nie nigda, *m. z.:* nit je igda. 972. dvornju] *m. z.:* zdvornju.

je da pravde, je da boga!
Pospješi se, o moj vjerni,
pogj' me smiri s' vojskom veće,
svieh grieh prosti neizmierni,
i pobunu, i sve smeće;
eto više plate općene
na glavu od njih još svakomu
po pet drobnih aspri od mene
s' peset dukat dara k' tomu.
U besjedah aga kratcieh
odgovori smjerno tade:
Ne ma, neg' sto glava ovacieh
neka na tvoj službi pade;
er ku vitez steć' hrabreni
ikad može veću slavu,
neg' kad glavom svom zamieni
gospodara svoga glavu?
I pogje on čas; nu poruku
carsku vojsci netom reče,
podrie sablju svak u ruku,
osta isječen vas na peče;
paka u skupu svi jednaga
na kuću mu naripiše,
ter sva zlata i sva blaga
razgrabiše i razniše.
Ali za njim se isto zgodi
i Husain-paši opeta:
mirit' cara dočim hodi,
nagje u smeći smrt ga kleta.
Nu za tiem, k'o zvier vrla,
jednom o krv kad se omrsi,
da bi isklala sve i strla,
teče poljim, skače vrsi;
tako i vojska nesmiljena
opojena krvim srće,
i bez reda uzoholjena

996. s' peset] *m. z.:* i šes. 1005. I pogje] *m. z.:* pogje; poruku] *m. z.:* poruke. 1006. carsku] *m. z.:* carske. 1007. ruku] *m. z.:* ruke. 1023. uzoholjena] *a.* a_1*.:* i bez puta.

rek bi opalit' sviet i strće.
Crncu i vezieru Dilaveru,
i sviem iniem, kieh posieče,
na at mejdan, da ih psi deru,
metat' gole trupe teče.
A na kopja zgar nabili
budući im glave opeta,
pred mečet su ih postavili
sultan cara Bajazeta.
Nu sred smeće tej goruće
vrlieh vitez pomnja sva bi,
da se oderu još im kuće,
i sve oplieni i pograbi.
Tim svak s' golom sabljom skače,
da mu je prie sve satrti;
jauče se, ciči i plače,
smrt je u plienu, plien u smrti.
Žene, ljudi, stari i mladi,
čas, imanja i životi,
sve se otimlje, smuca i vadi
u sili, u krvi, u sramoti;
bez milosti se i bez reda
grabi, dere, valja i žeže,
do iz povitka mala čeda
rastrgnuta po tleh leže.
Slobodno od njih ništa nije,
konji, momci, robje, djeca:
što ne nosi, toj se bije,
i na peče sve rasieca.
U ovoj biesti izvan sebe
udarajuć na sve strane,
ne pristaše, dokli i tebe
ne iznagjoše, slavni Osmane!
Bješe mlad car još na domu
janjičarske glave verne,
u srdašcu noseć svomu

1024. opalit'] a_3. *m. z.:* obalit'. 1026. sviem iniem] *a.* a_1.*:* svieh inieh. 1031. mečet] *m. z.:* mečit. 1039. jauče] a_1.*:* i rve. 1047. povitka] a_1. a_2. *m. z.:* povoja 1048. rastrgnuta] *a.* a_1. a_3.*:* rastrgnuti.

misli teške i čemerne.
Tuj čekaše svak čas glase
dobre, zle li svojoj kruni:
ali vojska smirila se,
ali raste u nabuni.
Svegj mu sumnja trud prilaga:
tim se očito veće boli,
da uzdani Ali aga
vraća mu se kasno toli.
Eto oda svud buka posta,
eto se od svud sablje sviete,
sve bojnika puno osta,
sve se uzbuni, sve se smete.
Vojska usrće janjičara,
vapi svaki: Hodi amo
s nami na sud, gdje prid cara
Mustafu te pozivamo.
Ja sam vaš car, (priuzima
Osman opet) ko je taj sada,
tko suditi mene ima,
usred moga Carigrada?
„Sad ćeš vidjet', tko si, i što si“.
(oni mu opet odvit daju)
s' tiem svak skače, da ga nosi,
svi ga silom popadaju.
Tko na cara (car zavika),
zgar od boga posvećena
stavlja ruke, koga slika
od svieta se klanja i sjena?
Ti nas si ovo naučio
(noseći ga vojska glasi),
kad nepravo zatvorio
cara i sveca našega si.
Ovako se Osman mladi,
car od cara svieh najveći,
na jednoga konja usadi,
ki se nagje tu po sreći.
Kratko ruho i priprosto
samo s' gar ga odievaše,

1074. vapi] a_2. *b. c. m. z.*: vapije.

bez haljine buduć ost'o,
s' kom vrh sunca njegda sjaše.
Tim u srednji mečet tada
doprati se i dovede,
gdi uz Mustafu usred grada
nove paše redom sjede.

PJEVANJE DVADESETO.

Car Mustafa na visini
svietlo urešen i bogato
sjaše carskoj u haljini,
pristolje mu je suho zlato.
Daut odmetni, on najprija,
nakon njega Hasan staše,
Ahmet, Mahmut i Alija,
svi vezieri i sve paše.
Glava je Daut skupa toga,
i namjesnik carski izbrani,
za njim Hasan velikoga
blagajnika mjesto hrani.
A to, er ovi na daleko
da pripravnu smrt priskoči,
priko grčkieh kraja utek'o
bješe k' vojsci od istoči.
Dogje Ahmeta red opeta
od veziera Husaina,
a s' Alijom Mahumeta
od pobijenieh mjesta ina.
A od muftije velikoga
na mjesto se Jahija obra;
megju sviem samo ovoga
glas čovjeka kaže dobra.
A od janjičar posta općeni
vojevoda još u slavi
Šaban dvornik potišteni,
ki Mustafu vojsci objavi.

1009. haljine] *a.* a_2. a_3. *b.* *c.*: haljina. 1100. s' kom] *a.* a_2. a_3. *b.* *c.* s' kiem. 1101. mečet] *m.* *z.* : mečit. 1103. usred] *a.*: svega, *b.* *m.* *z.*: sve od. 18. Husaina] *m.* *z.*: Huseina. 20. ina] *a.*: imati, a_2. *b.*: ima.

A od crnca Kazlar age
na sjedište bješe sio.
mlada lica, jake snage,
što vik ne bi, hadum bio.
Car Mustafa, kako vidje
dovedena Osmana odi,
naučen tako, zapovidje,
da se u Jedi-kulu vodi.
A on vapijaše sveg iz glasa:
Je da ljudi! je da boga!
ko mi grabi sablju s' pasa,
i sto otimlje carstva moga?
Ja sam, ja sin caru Ahmatu,
prvorodno diete svoje:
meni, meni, a ne bratu
carstvo od oca ostalo je.
Ali se opet u pospjehu
uze, uhvati i najbrže
ot tieh, ki mu straža bjehu,
na istoga konja vrže.
Konj bješe ovi okoš, mledan,
go, star, sadnit, tromieh stopa,
mješte uzde ga bojnik jedan
smuca za oglav od konopa.
Tim gologlav car na njemu
tad u kratkoj toj haljini
po prilici, i po svemu
vigjaše se rob istini.
Ah, gdje ti su, care Osmane,
bojni konji, s' kiem u slavi
na poljačke ravne strane
lanjsko l'jeto ti se odpravi?
kad mlagjahan put Dunaja
jezdeć vjetar pritjecaše,
ter bez broja i bez kraja
silnoj vojsci suncem sjaše?
Gdje su ruha tva bogata
s' raskošniem napravami,

29. Kazlar age] *m. z.:* Kizlar age. 37. sveg] *rukopisi:* svegj. 60. lanjsko] *a.:* lansko. 64. silnoj] *a.:* silnom.

kieh izveze vrhu zlata
bieli biser, dragi kami?
Gdi je carska sablja iz ruka,
vedro urešen s' kom se gleda?
Gdje li posluh verna puka,
komu ti sam zapovieda?
Gdje su časti, gdje su hvale,
s' kieh si do sad slavan bio?
Sve li ti su časom pale?
Svak li te je ostavio?
Ah, ovako sreća vrti
u okolo kolo svoje!
Car, narodi svi prostrti
pod nogami komu stoje;
car, rieč koga jedna sama
za zakon je svemu istoku,
sred raskošnieh vedrieh krama
ki st'o sviem je na visoku,
koga želji, koga misli
sviet vas kolik bješe tiesan,
sluge ga su svoje stisli,
od roba je svoga splesan.
Pače očito u prikoru,
da se u krug mao zatvori,
vogjen za svu muku goru
prie neredno neg' se umori.
Naučite ljudi oholi,
ki živete bez pripasti,
da nie tvrgje krepke toli,
ka ne može časom pasti.
I ako ovo nosi brime
carom, kieh svak klanja i štuje,
što čekate vi, kieh ime
na svietu se jedva čuje.
Još dvie glave, dva veziera,
vitezi ovi sviem nemili,
Husaina i Dilavera,
na kopja su ke nabili,

75. časom] *a.*: sa svim. 84. st'o sviem je] a_1.: st'o svegj je, a_2. *m.* *z.*: stoluje. 89. očito] *m.* *z* : očitu. 103. Husaina] *m.* *z.*: Huseina.

prid carom ih sada nose.
Za rug veći jedan vika:
Dogodiva ovako se
ćudi oholoj svieh silnika!
Š njim se vapit' svak navraća,
da sramota raste dilja:
Krv se ovako naša plaća,
i pedepšu samosilja.
Svak, tko vlada, sad se izgleda'
u ovoga, ki živote
svačije gubi, i bez reda
nepravedno carstvo ote!
Ali čuvši govor ovi
mlad car, kliče smućen tada:
Komu, o moji vitezovi,
ja sam uzeo carstvo ikada?
Ah, moj ćaćko Ahmet nie li
pravi istini vaš car bio?
On kada se s' svieta odieli,
meni je carstvo ostavio;
svoje vlastito carstvo ono,
ke od djeda i pradjeda
steče i primi on zakono,
da njim vladam ja naprieda.
Jaoh, ali se ma djedina
meni otimlje sad pod silu,
i sloboda š' njom jedina,
za kom čekam smrt nemilu.
Ah, mlagjahan ikad komu
sagriešio sam ja toliko,
za što ovako bit' po momu
građu vogjen imam priko?
Ne za mene, neg' da osvetim
od kozačkieh moj puk šteta,
vojsku protiv Lehom kletim
ja prednjega digoh l'jeta.

120. uzeo] *a₁. m. z.*: oteo.

Na ku uputih ja se prvi,
ne štedeći carske glave,
svegj u ognju i u krvi
nedobitan i pun slave:
i da je svaki rukom svojom,
k'o ja mojom, učinio,
ne bi turskiem sad pobojom
kralj poljački dičan bio.
I za ljubav, koju ukaza
carstvo moje puku milom,
s' prietnjom smrtna, jaoh, poraza
carstvo mi se grabi silom,
ne, ne od vrlieh protivnika,
s' kiem vojujuć imah goru,
neg' li od istieh mojieh bojnika,
od me straže u mom dvoru.
Sred krvava da li boja
neprijateljskieh izpod sila
sablja vaša, sablja moja
život mi je obranila,
da izgubim carstvo paka,
da mi se otme sablja iz ruka
od vas vernieh mojieh junaka,
i od dragoga moga puka?
Sablja ona, ku sred rati
leška izbit' mi vlas ne može,
tko me čuva, tko me prati,
da mi je ugrabi? ah jaoh, bože!
Svietlu sablju, s kom u ruci
slavni Osman krunu steče,
i od unuka svieh unuci
prostrieše se na daleče.
On š' njom najprie u istoku
slavu i kripos svoju uzmnoži,
i da vlada na široku,
oko sebe sve podloži.

141. 142. 143. 144. *m. z.:* 141. 144. 143. 142. 171. svieh] a_1.: svi, a_2. *b. c.:* svojieh, a_3.: svojih, a_3.: svoji. 172. se] *m. z.:* je.

Natoljevsko jezdit' polje
silni se Orhan š' njom pak vigje,
š' njom u Brusi sve pristolje
stavi, i sinje more prigje.
S' ovom Mušan srca smina
Galipolje primi u sili,
i despota Vukašina
razbi, i s' glavom još razdili.
Kraljevski opet sto prinie
s' ovcm Murat prihrabreni
u Drenopolje iz Brusije,
i svu srpsku zemlju oplieni.
Š njome Murat isti stupi
napried jak no striela plaha,
da pod Vitoš sve pokupi
i u Kosovo polje ujaha;
i despota tuj Lazara
š njom bi jošte pogubio,
kleti Miloš da s' privara
nevjerno ga nie ubio.
Jedna i druga vidje strana
s' ovom silna Bajazeta,
čim uprieči Tamrlana,
zavideć mu carstvo od svieta.
S' ovom Ćose Čelebija
Nikopoljskieh izpod mira
kralja Šišmana iznać' prija,
s' vojskom razbi, pak zatira.
Ugrovlahe u vrlini
uharači Mehmet s' ovom,
i ukaza zmaj na Drini
slovinskiem se vitezovom.
S' ovom Murat drugi usarnu
u Gjurgjevu despotinu,
i posieče još na Varnu
kralja i ugrsku vojsku sminu.

173. š' njom pak] a_2. *b. c. z.:* š njome. 182. Galipolje] *rkpsi* Drenopolje. 187. Drenopolje] *rkpsi*: Galipolje. 189. isti] *rkpsi*: drugi. 191. da] a_2. *m. z.:* kad. 199. uprieči] a_2. *b. c.:* oprieči. 209. drugi] *rkpsi*: treći.

S' ovom Mehmed slavni uzide
prvi na sto carstva ovega,
Grke rasu, smakne i skide
kralja od Bosne i Hercega.
Skenderiju s' ovom paka
car Bajazet pod vlas stavi,
i, k'o i ja, na Poljaka
neizmiernu vojsku odpravi.
S' ovom Selim progje jači,
i poludne dobi puke,
Kair primi, i potlači
priohole Mamaluke.
Mlad, k'o i ja, steče s' ove
car Suliman čas podpunu,
progna od Roda vitezove,
i ugrsku ote krunu.
Selim sin mu s' ove sablje
liepi Čipar ote silno,
zamienivši sve korablje
za kraljevstvo toli obilno.
S' ovom Murat stavi uze
krajičnicim hrvatskimi;
Ćesel-bašu rvat' uze
i kraljevski Tavriš primi.
Djed moj Mehmet s' ovom diže
Ugrom, ki svud vele smiju,
grad pritvrdi od Kaniže,
i Avarin i Egriju.
S' ovom otac moj objavi
nedobitnu veličinu,
ovu meni on ostavi
prvorodnom svomu sinu.
S' ovom pogjoh na Poljaka,
i mom rukom mnozih pobih,
i da posluh od junaka
sliegjaše me, dobio bih.
S' ovom igjah od bojnika
kupeć sa mnom vojsku mnogu,

236. Tavriš] a_1.: Tamiš. 240. Avarin, Egriju] a_2. *c. m. z.*: Javarin, Agriju, a_3.: Gjavarin.

da Emirina odmetnika
u istoku smaknut' mogu.
S' ovom s' vami dobit' sada
odlučio bjeh joštera
od istoka do zapada,
od polu dne do sjevera.
Nu nevjeru kažuć svoju
tko sad grabi bez razloga
slavu vašu, slavu moju,
slavu carstva otmanskoga?
Tko mi uzima sablju onu,
s' kom sviet stari moji dobiše,
i ku meni po zakonu
svomu unuku ostaviše?
Tko slobodu u sramoti
i život mi ovdi tlači,
gdi sloboda i životi
podložni su meni svači?
Tko na cara ruke stere?
Tko li cara sužnjem vodi?
Vitezovi, od kieh vjere
on obranjen vazda hodi!
Ah, vitezi moji mili,
puče ugodni, dragi puče!
svi li ste me ostavili,
svi li caru svomu muče?
Ah, nemojte davnju slavu,
kom se vernos vaša diči,
u izdajstvu svim nepravu
novi prikor da obliči.
Odgovori ti kamenje,
gluši je od tebe puk moj sada,
ter ih gani na smiljenje,
vrhu Osmana cara mlada,
usred grada komu svoga
djedina se svoja otima;
i nie jošte, jaoh, nikoga,
da mu plačnu milos ima?

261. uzima] *m. z.:* uzimlje. 262. s' kom] a_1. *z.:* kom. 283. ih] *m. z.:* ga.

Vapeć tužne tej besjede
sultan Osman s' teške smeće
na mjesto se jur dovede,
gdi cienjaše ostat' veće;
i na tužbe cara mlada
Turci vrli i nemili,
ako niesu milos tada,
daj su žalos oćutili!
Za sve da oho svaki teče,
kažuć srdžbu i nemilos,
proz oči mu suza utječe,
goni mu je skrovna silos.
Za sve da se čine hudi,
učinit' se zaman haju,
da od puti niesu ljudi,
i da srca ne imaju.
Oni čim su skupno ustali,
da ga u zaklop već zatvore,
eto, jak hrid kad se obali
niz visinu strme gore,
eto kleti Daut-paša
tiekom teče konja hrla:
„Što će biti“, svak upraša,
svak goneta djela vrla.
Viknu, došad sred junaka,
kieh Osmana pratit' stavi:
Zapovied je carska taka,
da se ovi pas zadavi.
Što krzmate bez uzroka,
ku čekate štetu priku?
dokli bojnici od istoka
dogju i svieh nas ovdi isiku?
Što gledate, što činite?
Smrti ovega raspa od svieta
vaše živote utvrdite
i Mustafu cara sveta.
Ganite se za općeno
svačije dobro bez pripasti;

304. srca] *a.* a_1. a_2. *b.*: cara. 319. dokli] *m. z.*: dok.

er inako razdieljeno
u brzo će carstvo pasti!

Nu car Osman s' druge strane
vapijući ne pristaje,
je da kako koga gane,
na svu pomoć ovdje da je.

Da li car će (on govori),
komu rob je svak na svieti,
kako jedan rob najgori
izpod robja svoga umrieti?

Je da tebe, bože s' nebi!
vlas desnice tve objavi,
ter pri glavnoj moj potrebi
mlagjahna me ne ostavi.

Da da višnji sreću bolju,
tko na momu stolu sjedi,
da do brzo mu nevolju
i car novi ne usliedi,

ter nesreća moja ova
ne uzroči tej nesklade,
da sva kuća Osmanova
i š' njom tursko carstvo pade.

Ne doreče još ovega,
a Daut opet viknu iz glasa:
Što činite? davite ga!
i mahramu smaknu s' pasa.

Jednomu je crncu vrže,
sasma grdu, strašnu odveće,
bez obzira ki ju najbrže
caru Osmanu na vrat meće.

Obara ga za tiem hrlo,
lievom nogom ter se opira,
čim mu desnom pleše grlo,
da mu silom dušu istira.

Tako plešuć kraj mahrami
zubi i nokti potezaše,
dokli car mu pod nogami
s' prva streptje, pak izdaše.

330. vapijući] *a. a_1.*: vapijati. 339. moj] *a. a_1. a_2. b. c.*: toj. 355 ju] *a_2. a_3. c. m. z.*: je. 362. nokti] *a.*: nohti, *m. z.*: zubim, noktim.

Pod nogami roba svoga
umrie ovako car od svieta,
i pod noge ispod noga
ukopa se prešno opeta;
ere od istieh, s' kieh poginu,
bez carske se vrže časti
u očin mečet, pod očinu
lievu nogu u grob tmasti.
Oholos se ljucka mnoga
u ovi način pleše i tlači,
ka čovjeka umrloga
s' bogom penje i jednači.
Vigj prokleti Mahumete,
ti, ki u sablju zakon složi,
da nadhode ljucke svjete
svemogući sudi boži,
i da umrla pamet mani
odlukam se svojim kriepi,
er gdje ne sja zrak sunčani,
i s' očim su ljudi sliepi.
Ti da kralj si, i da od toga
djelo s' tugjom krvi slidi,
zatište oči, k'o da boga
nie, koji sva zna i vidi.
Ti pod udes sve postavi,
i slobodu volji ote,
da narodi svi s' ljubavi
gube za te njih živote;
da nikomu, veleć, svoju
uredbu uteć' moći nije:
il' na domu, il' na boju,
sviem sugjeno umrieti je.
I ti, o otmansko samosilje,
ko bez pravde i razloga,
da prostereš sablju dilje,
ne ima viku straha od boga;

369. ere] a_3.: er, *m. z*: jer. 373. ljucka] a_1. ljuska, a_2.: ljudcka, *c. m. z.*: ljudska. 379. ljucke] a_1. ljuske, a_2. *b.*: ljudcke, *c. m. z.*: ljudska. 386. s' tugjom] a_3. *m. z.*: tugjom.

ti, ti cara vrh svieh ljudi
dosle učini uzvišena,
da ne slika, nego svudi
htje, da mu se klanja sjena;
da tvom sabljom on sam vlada
duše i tiela na svu volju
sred staroga Carigrada
na novomu svom pristolju;
da ga u obraz pogledati
ljucki pogled ne dostoji,
i da svudi, kud se obrati,
s' nedobitnom silom stoji;
da mu u ruci čes je i sreća;
da mu je zakon u besjedi;
gospoda mu da najveća
trepte od same zapoviedi;
pače da od njih svaki grlo
pod svu sablju stavljat' teče,
ako hoće, da neumrlo
dobro u raju vječnom steče;
da itko žive na svem sviti,
prid njim prostrt na tle pade;
da u život mu se ime sveti,
a po smrti crkve grade.
Ti vrh svega još ovega,
da mu utvrdiš sablju u ruci,
htje, da imaju straha od njega
svi narodi i svi puci.
Ali u brzo da će pasti,
vidim, kleti tvoji zakoni;
er je sila, božjoj vlasti
nauk vraži da se ukloni.
Ti naredi: po tom stupi
car od svieta na pristolje,
da pod sablju bratju skupi,
i podavi i pokolje.

402. dosle] *m. z.:* dotle. 410. ljucki] a_1.: ljuski, a_2.: ljudcki, *c. m. z.:* ljudski. 421. *m. z.:* da tko žive na sem sviti. 422. tle] *m. z.:* tleh 432. vraži] *m. z.:* vražji.

Nu vlas božja caru Ahmatu
pogubiti brata ne da,
hteć, za ubojstva starieh platu,
da brat, ne sin zapovieda.
Ti, da samo su uzvišena,
hoć', na svaku čas najveću
djeca ona pokupljena,
kieh u saraj djecom meću;
a toj, da tko ne zna svoga
roditelja, ni rodjaka,
cara uzdrži, kako s' koga
sebi dobra spozna svaka.
Sad se zgodi i učini
smjenstvom zloga Daut-paše,
da i ovi, kako i ini,
tvoji nauci tašti ostaše.
Ti naredi, da od krstjana
sinovi se grabe mladi,
i vojnica da su izbrana
oni, kom se car obgradi;
ali božja vlas velika
podigla se u čas sade,
da taj gragja sva kolika
na istoga cara pade.
Tko mre u boju s' dobrim svacim
ti mu obeća raj priliepi,
neka posluh se u junacim
i pogrda smrti ukriepi;
ali učini vlas od boga,
od krstjana na daleče
s' neposluha viteškoga
da car s' glavom jedva uteče.
Ti htje, nitko da ničesa
ne ima svoga osobita,
neg' li jak bog od nebesa,
tač da je jedan car od svita.
Nu vlas božja brzo u sebi
samosilja krši i slama,

458. se] *a.* a_1. a_2. a_3. *c.* *m.*: je.

za ukazat', da na nebi
i na zemlji je ona sama.
Ti u život cara sveti,
i pod noge sve mu stlači,
hteć, da rob je svak na svieti,
a sam on car vrh svieh jači.
Nu vlas božja, koj imaju
poklanjat' se ljudi sami,
htje, da pusti dušu u vaju
car svom robu pod nogami.
Htje ti, da sve tjera blude,
kako hoće Turčin svaki,
i da žena držat' bude,
koliko ih je hranit' jaki;
a to neka tvoji narodi
bez broja se uzmnažaju,
tere caru, ki ih gospodi,
množ viteza na boj daju;
nu se skrši sva tva slava,
er tisuća od tisuća
tvojieh ispred Vladislava
vidjela se pobjeguća.

482. poklanjat'] *m. z.:* podlagat'. 496. vidjela se] *m. z.:* vidjela se 'e. *U izdanju: m. svršuje se Osman stihovi:*

Tim Sofija crkva sveta,
u koj turski sad pas vije,
krstjanska će bit' opeta,
kako no je bila i prije.

Drugom rukom dodani su ti stihovi i u rkp. b., i to tri puta; drugi put drugi od ta četiri stiha glasi: koju Turčin sada štuje; *treći put:* u koj Turčin sada vije.

PETAR SORKOČEVIĆ.

PJEVANJE ČETRNAESTO.

Ali u to crnci uzdani,
Kazlar aga kiem naredi,
djevojčica cviet izbrani
iskat' s' carske zapoviedi,
skenderinske od krajine
bivši obašli svaki dio,
pak bosanske kraljevine,
i gdi je Herceg gospodio,
zaplieniše oda svudi
tužniem majkam kćeri iz krila,
ke proklinući udes hudi,
još ne taže grozna cvila:
kćeri, izbor su ke gizdavi
od plemena i od mladosti,
u ke blaga narav stavi
s' lica uresom sve dragosti.
S' liepiem plienom tiek najpreče
k' Carigradu upravljaju,
od kojega ne daleče
Kazlar agu susretaju
Š njim u družbi svi jedini
u grad slavni prešno hode,
tere nagloj u brzini
robinjice s' sobom vode,
ke na svietla hadum vrata
prikaživa, ko car želi,
i najdraža njemu plata
bit' će, kad ga obeseli.
Porad toga skup gizdavi
u polu krug liepi izredi
prid pristolje, gdi u slavi
uzvišeni Osman sjedi.
Ne vidje se vik na svieti
l'jepše mnoštvo ikad prie,
niti srećan bi nazreti
saraj išta uresnije.
Jak da blago u proljeće
pomnom rukom tko sastavi
raspršano ke je cvieće
niklo u polju, i u dubravi,
ter naravne tej urese,
koji krune zemlju plodnu,
u perivoj svoj prinese
za raskošu sebi ugodnu:
tako u saraj s' svake strane
prikupjene sad vide se
sve najl'jepše vile izbrane,
ke pod nebom nahode se.
Onoj zora svikće iz lica,
sunce ovoj je u očima,
mnoziem trator i ružica
capti miliem na ustima.
Jedne podsmieh blazni draže,
zlatni druge pram od kosi,
plemstvo stupom njeka kaže,
stas ponosno njeka nosi.

2. Kazlar aga] *m.:* Kizlar aga. 20. Kazlar agu] *m.:* Kizlar agu. 49. svikće] *m.:* svitće. 52. capti] *m.:* cavti. 53. podsmieh] *m.:* posmieh.

Ali kako vrh nebesa
nad sve zviezde sja danica,
tako slavom svietla uresa
svieh pritječe Sunčanica.
U nje rajskom licu sjaše
taka liepos puna dike,
da na svietu ne imaše
tač gizdave igdje slike;
jer u jednoj njoj skupjene
sve lieposti nahode se,
ke u iniem razdieljene
na po na se svaku rese.
Car pomnjivo čim razgleda
sve razlike njih l'jepote,
zatravi ga ona ureda,
i sa sviem mu srce ote.
Nu smućene kroz urese
žalosna joj kaže slika
boles, zaman ka krije se,
kad je teška i velika.
Niz rumeno lice svoje
ona roni suza vire,
a sram časni obtek'o je
svietla obraza čiste lire.
Suze i prami raspršani
ne otimlju njoj lieposti,
a od oči zrak sunčani
draži siva sred žalosti.
Pozna boles car skrovenu,
ka joj gorko srce mori,
ter da je smiri ucviljenu
milostivo njoj govori:
s' koga uzroka, s' zgode koje,
plemenita djevojčice,
tač neredno smućeno je
gorkiem cvilom tvoje lice?
Srce odkri mi na uzdanu,
jere car te čuti ne će,
samomu se odkri Osmanu,
je da on smiri tvoje smeće.
Sunčanica najgorući
uzdah k' višnjem tad upravi,
ognjenito vapijući,
da je nebeska vlas izbavi,
i da carsko srce gane
omekšano nje riečima,
ter slobodna da izostane
u pogibniem tiem časima,
za da djevstva lier pribieli,
koga bogu jur prikaza,
neockvrnjenoj on udieli
do smrtnoga čuvat' časa.
Čim u nju se svak zagleda
željan, usta da otvori;
ne smeta se ona i preda,
nego ovako progovori:
Slavni care pričestiti,
uljudna me tva rieč blaga,
da ti budem srce odkriti,
pokripiva i primaga.
U ćaćka sam kći jedina,
ki oslieplje cieć žalosti,
dvanaestoga kad mu sina
smrt oplieni pri starosti,
ter jednoga po jednoga
kratko u vrieme čim umori,
zledi starca žalosnoga
povriegjajuć većma otvori.
I svršio s' hude česti
bio bi dnevi, ke još traje,
nu ga vrieža sred bolesti,
da mu živa kćerca ostaje.

72. sa sviem mu srce] *m.:* sa sviem srce mu. 111. *m.:* ne smeta se, niti preda. 116. pokripiva] *m.:* pokriepiva. 119. 120. *m.:*
dvanaestoga kada sina
smrt mu ugrabi pri starosti.

Al' sad i ta kći ljubljena,
ka je razgovor njem jedini,
kad mu je iz skuta ugrabljena,
što da starac tužni učini?

Nejak, ubog, pus ost'o je
jak posječen dub u gori,
tim za mnome vapio je
smrt za milos, da ga umori.

Tužna ćaćka nad sve ine
tko da bolna razgovori?
tko li mu oči, kad primine,
pomnom rukom da zatvori?

Napokonje tko da časti
mrtvu tielu sprovod spravi,
ter djedova u grob tmasti
kod sinovljieh kosti stavi?

Svemogući care od cara,
ah, milostiv danas budi
vrh uboga sliepca stara
nesrećnijega od svieh ljudi;

i na suze me se gani,
koje l'jevah svega puta,
od kad aga tvoj poslani
iskinu me ćaćku iz skuta.

Nek ti on gorke me nemire,
i moj grozni plač svjedoči,
nepristojno ki mi izvire
već iz srca, neg' iz oči.

Zaklinjem te neumrlieme
duhom sveca Mahumeta,
i imenom čestitieme
tvoga slavna ćaćka Ahmeta:

Pusti, ah, pusti k' ucviljenu
ćaćku kćerca da se odili,
da je ne plače ugrabjenu,
ko sinove mrtve cvili.

Vjekovita bit' će slava,
kom će tvoje slovit' ime,
svaka okolo kad država
blagodarstvom zamni tvime.

Toli mojiem uzdasima
i suzam se ne smiluješ,
nego carskiem u dvorima
ostati me usiluješ;

mu ćeš ruku bez ljubavi
imat', srce ne nikako,
jer u ćaćka svu postavi
rados, ljubav, dobro svako.

L'jepše od mene izaberi
u ovem skupu djevojčice,
ke će stavnoj bit' ti u vjeri
dobrovoljno ljubovnice;

mene opeta k' ćaćku momu
na rodjeni dom povrati,
prie neg' starcu žalosnomu
dni pokonje smrt prikrati.

Sunčanica jur besjedit'
prista, a muk posta u stanu:
car dvoumi što će odredit',
na ku li se vrnut' stranu.

Slobodu joj ako vrati,
gubi izbrane cviet lieposti;
ako milos njoj zakrati,
pun se kaže nemilosti.

Ali krepos u carskomu
srcu nad sva jer gospodi,
dobitnica u trudnomu
pohotjenstva boju izhodi.

Triebi je dakle, srcu svomu
da naiprie uzdu stavi,
i gospodi sebi istomu,
tko car hoće biti pravi;

jer tko vladat' sve požude
i sve volje jaki nije,
ko da drugieh vladat' bude,
i kraljevat' da umije?

Tim er ne će da se oprieči
gorkom cvilu, kiem ga ustrieli,
vedriem licem, blagom rieči
u način joj dvoran veli:

Stavi, svietla diklo izbrana,
svrhu stavi tvojoj smeći,
moga srca smilovana
žudjenu ćeš milos steći.

Niesam silnik ja nemili,
ni zlosrde tako ćudi;
u ljubavi, a ne u sili
car gospodit' srcim žudi.

Bog ukloni, da tužnomu
starcu skratim što je života,
po putu činim momu,
da izostaneš ti sirota.

Tim slobodu ne nadanu
povraćam ti drage volje,
jer tva krepos stječe obranu
sred žestoke sve nevolje;

krepos, koja posred truda
vele veće svjetlja sinu,
neg' sunčani zrak, od svuda
kad rastjera noćnu tminu.

Daj da ćaćka ljubljenoga
živa nagješ kako želiš,
ter došašća porad tvoga
sliepa starca obeseliš:

nek za jedno dni čestite
nakon prika toli udesa
u radosti provodite,
dok sudjeno jes s' nebesa.

Osman prista: Sunčanica
k'o oda sna da se budi,
još ne vedri tmasta lica,
slobodna se još ne sudi.

Jak pomorac sred pučine
kad se uzbuni morska sila,
ter prosteru noćne tmine
vrhu plavi crna krila,

za sve luke kraj žudjeni
zrak mu zore očituje,
da se topi jošte scieni,
i seb' istom ne vjeruje.

Al' kada se opojavi,
ter se spozna slobodjena,
pade caru, ki je izbavi,
grlit' noge i koljena.

Tad nje srce slobodjeno
od čemerne bi žalosti,
i na lice ucviljeno
vratiše se svoje lieposti.

Nu niz obraz razvedreni
tihieh suza još vir grede,
i na vratu ne izredjeni
zlatni prami još joj sjede.

Tim zavapi priuzeta
ne nadane od radosti;
Care nad sve kralje od svieta
veći vlasti i kreposti,

kako tvu ću uzmnoženu
veličinu proslaviti?
ku li har ću dopuštenu
za slobodu odvratit' ti.

Jednom rieči dva života
ćaćku, i kćeri ti povrati,
čim mijem molbam tva dobrota
dostoja se smilovati.

I ako je veće od slave
pridobiti sebe istoga,
neprijateljske neg' države
posred boja krvavoga;

221. 225. *m.:*

Tiem slobodu časa ovoga
povraćam ti rad ljubavi,
ku za ćaćka kažeš tvoga,
ka je kreposti bil'jeg pravi;
od kreposti, ka sred truda

246. *m.:* zrak mu zore očituje.

s' vjekovitom danas časti
ti hrabrenstvo veće objavi,
neg' pod jaram tvoje vlasti
da kraljevstva sva postavi.

Ja ću mjesta sred rodnoga
blagodarnos tvu kazati,
ja ću vriednos djela ovoga
glasovito spoviedati.

Oznobit' ga od vremena
neka moćna nie diljina,
neka dikom tvoga imena
svaka slovi pokrajina.

Tad car svietlieh iz pohrana
zlatni ogrljaj njoj dariva,
nek se toli srećna dana
harna svegjer spomenjiva;

naravne joj ter l'jepote
u napravi ures sine,
i careve od dobrote
vazda uzdiže veličine.

Pak naredi, k' rodnoj strani
da je hadum četa odprati,
ter je putom služi i brani
dok na očin je dom povrati.

Istina je dake očita,
da gdi ljudske nije obrane,
u najtežiem zgodam svita
na pomoć nam višnji ustane,

koji putim ne smišljeniem
promjenjiva hude udese,
ter uzdasim podniženiem
vjernijeh svojieh smiluje se.

Tim u trudim nie zamani
ufat' pomoć zgar s' visina:
jasna zora, zrak sunčani
iza noćnieh sliedi tmina.

K' Smederovu čim se upravi
slobogjena Sunčanica,
car razgledat' skup gizdavi
uze ostalieh robinjica.

Svaka mu od njih na po na se
svom l'jepotom srce veže,
tim ne pozna, ni stavlja se,
ke ga ures već priteže.

Al' najposlie nada svime
dvije odabra Grkinjice,
kieh s' l'jepotom resi i pleme,
ter sve nazva vjerenice;

kieh pridava svom vjernomu
Kazlar agi, da ih bude
vriežat' dvoru u carskomu
za ugodne sve razblude.

Sve što izbranieh jes naprava,
za kiem ženska narav gine,
dariva im, nek gizdava
njih l'jepota većma sine,

za da od puta kad dugoga
počinule budu u lasti,
za dana se žudjenoga
mogu spravit' pirne časti.

Dočim svietla ta priprava
u carskom se dvoru čini,
sred tamnice Krunoslava
sužna u mrkloj osta tmini.

Ter čim lupi silniem mahom
gvozdovitieh zatvor vrata
sva protrnu ledniem strahom,
svu je bojazan smrtna hvata.

Naježen joj cieć pripasti
uzdignu se vlas na glavi,
ćuteć tamne sred propasti,
da je izdajni paša ostavi.

Tim ko dubjem vjetric kreće,
al' ko slabiem klasom trese,

288. slovi] *m.:* zamni. 300. *m.:* dok na otčin dom je vrati. 301. dake] *m.:* dakle. 307. podniženiem] *m.:* poniženiem. 309. trudim] *m.:* trudih. 312. sliedi] *m.:* siva. 319. *m.:* tim razabrat' ne uzda se. 326. Kazlar agi] *m.:* Kizlar agi. 344. *m.:* srce oj mrazna ruka hvata.

tako i nju, pače veće
ne nadana zgoda ustrese.
Na okolo svud se obzire,
je da odkle god zrak joj sine;
ali ino ne razbire,
neg' samoću, strah, i tmine.
Nu kad vid se zasliepljeni
na naravno vrati biće,
strašnu sliku kako u sjeni
vidje na zrak tmaste od sviće.
Ne zna neman al' strašiva,
al' je u ljudskoj čovjek puti;
stupa i stupaj uspregnjiva,
i nenadni lapat ćuti.
Ne uzda se proć' naprieda,
jer još sumnji da se vara,
ali očito već ugleda
nesrećnoga tamničara.
U kosmurah vas je obrast'o,
vlas niz pleći smršen pada,
suho lice, bliedo i tmasto
zagunjasta grdi brada.
Teškiem su mu verigami
zakovane obje ruke,
teži okovi na nogami
uzroče mu hugje muke.
Poharani Krunoslava
uprie u obraz sve zenice,
al' nikako ne poznava
Korevskoga bana lice.
Zamjera opet i razgleda,
je li on oni, koga žudi:
raduje se, nu opet preda,
privarena čim se sudi.
Ali srce, ke ne vara,
čim dohodne sluti česti,
Korevskoga gospodara
sviem krenućem njoj naviesti;
unutrnjiem veleć glasom:
On je, on isti, nie sumnjiti;
a ona istiem se sunu časom
radosno ga zagrliti.
Nu veselje malo od časa
u gorki se jad obrati,
bliže joj se kad prikaza,
ka tamničar tužni pati.
Razgleda ga, i u njem pazi
novo običja pritvorenje,
toli bo ga priobrazi
dugo robstva zlopatjenje.
Tač lavica, koj pogine
još nejaki porod mili,
brda obija i planine,
u svakoj ga ištuć spili,
kad dugoga nakon truda
u divjačnoj pusta strani
iznagje ga, gdi ga huda
lovska sila smrtno izrani,
ne razbire, ali veću,
jer ga steče, rados ćuti,
ali jaču kuša smeću
njegov pazeć poraz ljuti.
Tim protivniem krenućima
odol'jeti jer ne može,
gine rieč joj na ustima
i gorko se prinemože.
Gizdavoga svoga lica
svu izgubi svjetlos milu,
i izčeznuta zemlji nica
pade slična mrtvu tilu.
Zapanjeni ban smete se
videć nenad, ka se zgodi,
još ne pozna ni tko ul'jeze,
ni za uzrok koji dohodi.
Jer ugrskoj u haljini
buduć ona priobučena,

399. toli bo ga] *m.:* toliko ga.

sliku i način muški hini,
tim je Ugrčić mlad scienjena.

Al' pomnjiviem kad očima
on razgleda drago lice,
pozna običniem po činima
svoje obličje vjerenice.

Izčeznutu prid nogami
čim je pazi, već boli se,
neg' što u teškiem verigami
on zakovan nahodi se.

Sve što može, sve što umije
pomoći joj ište dati,
da pojavjen kolko prije
bjegući se duh povrati.

Nu kad ona razabra se,
i smućene oči otvori,
videć draga svoga uza se,
slabiem glasom progovori:

Ti li si ovo, tva li je sjena,
o Korevski bane uza me?
al' snim, ali probudjena
sred ove te pazim jame?

U kom biću, u kom mjesti
nahodim te tužna roba
ukopana s' hude česti
jošter živa u dno groba!

To t' tolike podnieh trude
tvoje ištući drago lice,
samo jade tve prihude
da prie vide me zenice?

Nu što velim? Trude gore
za tebe bih ja podniela,
ni bih se obit' rieke i gore
drugi opeta krat štedjela,

za da poznaš, da u vjeri,
ku ti podah, himbe nije,
a plam novi, ti razberi,
da se u srcu tvom ne krije.

Srećnija bih mnogo bila,
da sam onda mrtva ostala,
kad mi o tebi čut' bi sila
sve što sam se naslušala.

Svud glas leti pun prikora,
Rizvan paše kćer Ljubicu,
suproć časti bez razbora
da si obr'o vjerenicu;

ružni glas me jak no ognjeni
tries iz vedra neba udari,
da vjerenik moj ljubjeni
radi takoj o privari.

Tko se mog'o nadat' viku,
da će Poljak glasoviti
svietla imena svoga diku
tač sramotno pocrniti!

Kako ikada, ali komu
da na svietu već vjerujem,
o vitezu Korevskomu
kad nevjeru taku čujem!

Ovako li ljubav moju
prem neharno zaboravi!
Ovako li vjernu tvoju
Krunoslavu ti ostavi!

Ah, s' krivine druge koje
nezgoda me je saj dopala,
izvan samo srce moje
jer sam tebi darovala?

Ne znam ko te zemlja uzdrži,
ko te srde ne prožderu,
ko te silni tries ne sprži
kad potlači čas i vjeru.

Ostavi me, ali ostavi;
me te srce ostavit' ne će,

439. 440. *m.:*

duh bjegući neka prie
k' uresu se nje povrati.

477. tko se] *m.:* tko se 'e. 498. *m.:* me te ostavit' srce ne će.

nu izdane cieć ljubavi
svegj ćeš kušat' gorke smeće.
Al' ban, kom se posred tmine
u nje licu sunce objavi,
nahodeć se bez krivine
prisieca joj rieč, ter pravi:
Nemoj, liepa Krunoslavo,
u najprvoj tvoj namjeri
na me sumnjit' i nepravo
o mojoj se tužit' vjeri:
jere jezik bi himbeni,
laživi ti glas donie,
da ma ljubav sad u meni
stavna, k'o bi, veće nie.
Vazda vjeran ja sam bio
u sužanstvu k'o u slobodi,
onoj, koj sam poklonio
srce, da ona njim gospodi.
I da rieči me su istine,
trud ti ovoga robstva kaže
većma umnožen rad vrline
neharnoga Rizvan paše,
ki ne bi se suproć meni
kaz'o ovako prem nemio,
da njegovoj kćerci scieni
da ja sam se zavjerio.
A što ona milostiva
miem se tugam zaboljela,
to je spomena jošter živa
me blagoće od nje htjela.
Nu da me je i slobodila,
da rob ovdi ne boravim,
je da bi me tiem stravila,
da te pri njoj ja ostavim?
Prie bi rieke tiek nazada
k' rodnom viru obratile,
prie bi gore morska stada
svoga iz skuta porodile,
nego ja bih, ma razbludo,
i jedini moj pokoju,
kroz izdanje toli hudo
ostavio liepos tvoju.
Prem duboko usadjena
u pameti moj stanuje
vjera davno uhićena,
ka me s' tobom zavežuje.
Od kad tebi darovano,
ovo srce žive u tebi,
nit' je bilo obećano,
nit' će itkomu bit' pod nebi.
U dne, u noći, u snu, bdeći,
prid očim si svegj mi stala,
tebe mis'o ma sliedeći
ni čas jedan nie pristala.
Tim tko može tvu ljepotu
van smrti mi same oteti?
I što sad sam u životu,
to je, er te ufah još vidjeti.
Ovo ufanje često ustavi
silu groznieh mojieh suza,
a spomena tve ljubavi
oblakšanje bi ovieh uza.
Jer zavezaj moj jedini
k'o bi meni tva l'jepota,
tako ne će bit' mi ini
do skončanja od života.
Za to, mila ma ljubavi,
jur samiri srce tvoje,

509. bi] a_3. *m.:* ki. 525. a što] *m.:* nu ako. 529. *m.:* ter i da me je lobodila. 545. odkad] *m. z.:* odtad. 557.—560 *m.:*

Često ustavi ovo ufanje
silu groznieh mojieh suza,
ovo bješe oblakšanje
gvozdovitieh mojieh uza.

i neprave sumnje ostavi,
ke tve uzroče nepokoje.

Ove rieči sadružene
bana uljudniem s' načinima
utažiše uzbunjene
sumnje u trudniem nje mislima.

I er često huda smeća
ne nadani mir porodi,
i rados je svegj najveća,
iza suza ka dohodi:

tim sred stana smrknutoga
za sve robstvo već ne haje,
jer u družbi draga svoga,
i u tamnici mirna ostaje.

PJEVANJE PETNAESTO.

U Carigrad iz Varšove
netom se Ali paša vrati,
hrli, za prie Osmanove
prid noge se prikazati..

Car, ki broji u dne, i u noći
od njegova cknenja čase,
misli, gdi je, kad će doći,
ke li mu će doniet' glase?

Kad najposlie pašu ugleda
stupat' lica svim vesela,
mir žudjeni, kliče ureda,
štim sred svoga vedra čela,

nu još sumnjeć, prešno upraša:
Što odredi poljsko vieće?
Je l', požuda k'o je naša,
svrha došla bojne smeće?

Tad poklisar, čim visinom
prid carskom se je ponižio,
svietlih dvoran prid skupštinom
ovako se je izustio:

O čestiti care uzmnožni,
ki tvoj činiš da desnici
kraljevi su svi podložni
još i kad su dobitnici,

mir, s' poljačkom koga krunom
vlas me odpravi tva sklopiti,
s' časti carskom ja podpunom
srećan bijah uročiti.

Tim kralj s' leškom svom gospodom
pošilje ti mir žudjeni,
s' oviem ga su nu pogodom
utvrditi odredjeni:

Korevskoga ako bana,
u sužanstvu ki boravi,
iz mrkloga taj čas stana
tva zapovied moćna izbavi.

Bez ovoga ugovora,
utvrdjena krepkom vjerom,
zavada će postat' gora
megju istokom i sjeverom.

Za to, ako tva vlas želi
mir koristan carstvu tvomu,
slobodu on čas blag udieli
tamničaru Korevskomu.

Ovo Šišman carstva od tvoga,
ovo poljsko vijeće prosi,
ovi ti se od vjernoga
poklisara glas donosi.

Niesu štetni ovi uvjeti,
niti mogu carstvo uvriedit'.
Rekoh, što bih držan rieti;
stoji u ruci tvoj odredit'.

Uzmnožite za tiem hvale
poljačkoga kralja izreče,
veleć, krune sve ostale

6. cknenja] *m.:* cknienja.

da mogućstvom on pritječe,
i da sam se kako godi
sličan caru može zvati,
svačiju slavu ki nadhodi
i u miru i u rati.

Kralja uljudne sve načine
i mudroga svega vića
glasi, ali nad sve ine
slavna uzdiže kraljevića.

Veli, da je mnogo on veći,
nego slovi svud po svieti:
da to pozna, tko po sreći
čut' ga može i vidjeti.

Gospodskoga da sred čela
veličanstvo rodno sjaje,
s' kiem viteškieh čas se djela
i kraljevska ćud sastaje.

Da je na polju tries od boja,
vojnik u jedno i vojvoda,
da moškovske on bez broja
čete u mnogo razbi zgoda.

Pak priuze: Sred živoga
boja Lehi ne predaju,
kraljevića hrabrenoga
za vojvodu kad imaju.

Tim njegovu pazeć sliku,
usilovan bijah rieti:
Nemoj, care, nemoj viku
sablju veće na nj podrieti.

Prosti, tvoga protivnika
ako smijem toli slavit':
državstvo je podložnika,
sve što vigje, caru objavit'.

Waršovskoga jošte grada
Ali paša tvrgje izbroji,
kažuć kako noviem sada
vas obzidam obstrt stoji.

I poljačke cviet mladosti
ko viteške željan slave
kaže djela sve jakosti
boju slične kroz zabave;

jer prostranoj na livadi
dvie vide se vojske stati,
i na b'jenje u zavadi
smiono se pozivati.

Stiezi, trublje i vojnici
s' vojvodami sviem uza se,
konji u jedno i konjici
izredjeni tuj se paze,

tere čim se boj zameće,
videći ga nevješ, sudi,
sad, sad živa krv proteć' će,
sad će pasti mrtvi ljudi.

Nu se vara: hinjenomu
jer se u boju kad natječu,
za odol'jet' u zbiljnomu
boju, nauk igrom stječu.

Za tiem caru sve pred oči
pribogate dare stavlja,
kiem poljački kralj svjedoči,
stare uvjete da ponavlja.

U razliciem tiem darima
l'jepote su neizbrojne,
i tko ih šalje, i tko ih prima
veličanstva svim dostojne.

Kraljevića jedne od strane,
druge od kralja prida caru,
treće ukaza dare izbrane,
ke dadoše poklisaru.

Čim besjedit' paša sliedi,
car zamišljen ne odgovara;
strašeći se ako odredi
slavna izbavit' tamničara,

da ne reče ta se odluka

66. nego slovi] a_3. : neg' se slovi. 107. proteć' će *m.* a_3. proteće. 116. *m.*: da stari uvjet š' njim ponavlja.

cieć slabosti i cieć straha
učinjena bez nauka
od mladića sasma plaha;

na veziera tim prvoga
i na paše obraća se,
kieh razuma cieć mudroga
za svjetnike drži uza se,

veleći im: Vjerni i znani
paše, u ke se car vjeruje,
čuste sve što pričekani
poklisar mi navieštuje.

Vi, ki carska čas želite,
da svegj svjetlja sja na svieti:
slobodno mi sve odkrite,
što začeste u pameti.

Je l' pristojno u ovoj zgodi,
je li koris carstvu općena,
protivnik se da oslobodi
moći onake i imena?

Bez obzira bud' mi rieti
svak, što u srcu svom sakriva,
jer korisni niesu svjeti,
kad se opaz š njim združiva.

Tad Dilaver, ki razborom
i hitrinom svieh pritječe,
snižen caru prid sviem zborom
ove svjete prvi izreče:

Ako suncu mrkla tmina
žarki oteti zrak ne može,
kako carska veličina
od tamnosti predat' može?

Car je sunce, koje izhodi
iz istočne jasne strane.
ter svjetlosti svom gospodi
more i zemlje krug prostrane.

I ako sila zle godine
kad god maglom njega skrije,
vik mu rodni zrak ne gine.
nu iza tmina sja vedrije.

To svjedoči množ država,
jakos, i broj carskieh četa,
u kieh veća moć je i slava,
neg' kraljeva svieh od svieta.

Tiem car što god zapovije
vrh leškoga tamničara,
svak je triebi, da spovije,
da se u sudu svom ne vara.

A i najliše gosposkoga
veličina srca sjaje,
kad iz tuga nevoljnoga
izbaviti prignuta je.

Tim ne može pohuljeno
djelo carske bit' milosti,
nu svudara proslavjeno
k'o kreposne plod blagosti.

A s' tvom slavom još odveće
sadružena koris da je,
tko ne vidi, tko riet' ne će?
Stvar po sebi očita je.

Jer s' oveziem sad uvjetom
ako ne ćeš mir sklopiti,
s' općenom je triebi štetom
svegj pogibni rat sliediti;

i za istočne vojsku u strane,
kako žudiš, moć' povesti,
razdvojit' ćeš čete izbrane,
s kiem poljačke sile sresti.

Razdvojena vojska tako,
nie sumnjiti, oslabit' će,
ter sve sprave na opako
lasno i s' obje strane otit' će.

Svaka sila, snaga svaka,
kadara je razdvojena,
krepos gubi, nit' je jaka

135. *m.:* kieh pristolja kod svietloga. 142. svjetlja *m.:* veća. 144. začeste] *m.:* uzdržite. 166. *m.:* crniem platnom njega skrije.

kako u jedno sjedinjena.
Tim istočne ili od rati
misli sasma zaboravi,
il', Korevski ban, ne krati
zapovidjet', da se izbavi
Ispuni on čas, što žudjeni
još ti samo mir zabavlja;
put za tieme odredjeni
nek' se s' dobrom česti spravlja.
Prista vezier; svega od zbora
svjet razumni posvaja se,
i tišinom od žamora
svačija mis'o poznava se.
Jak blagoga od vjetrica
kad krenuta l'jetno u vrieme
zrela u kiti jur pšenica
šušnji mahom jednacieme,
romonom se tiem poznava,
da je žetva pristupila,
zelena se buduć trava
u klas zlatan promienila:
po žamoru tako istomu
očito se pozna i vidi,
da svak zboru u mudromu
vezierove svjete slidi.
Car, u srcu koji svomu
pohlepan je mir sklopiti,
Dilavera k' ugodnomu
prista svjetu bez sumnjiti.
Rizvan pašu ter ureda
dozivljući tad prida se,
iz tamnice, zapovieda,
da Korevski ban pušta se.
Na to Rizvan: Grem mnogomu
u veselju izvršiti,
sve što meni sluzi tvomu
dostoja se narediti,
jer znam dobro, da je triebi,
bez odmaka da sve sliedi,
što nareče car pod nebi,
svemogućom zapoviedi.
Nu dopusti, da za malo,
tvieh odluka za vladanje,
što se je od mene djelovalo
tvoj visini dam na znanje.
Skoro ugrskoj u odjeći
neznan mladić k' men' pristupi,
blago obilno donoseći,
da leškoga sužnja iskupi,
veleć, da mu je brat rodjeni,
ter iz mjesta da je svoga
doš'o odkup na žudjeni
u carstva ga prosit' tvoga.
Uzbojah se sam u sebi
na nenadne ove glase,
da pod hitrom rieči ne bi
ka god varka sakrila se:
ko se i prie s' banom zgodi,
kad mu u pići bi poslana
skrovna uvit, s' kom slobodi
iz mrkloga sebe stana.
Tiem sumnjeći od zasjeda,
kiem su obični tamničari,
da i mene u naprieda,
k'o prie inieh, ne privari,
pod hinjenjem od prijazni
u duboki jaz ponorit
mlaca svedoh bez bojazni
brata svoga razgovorit';
priko praga ki čim stupi,
ja učinih isto u vrime,
da gvozdeni zatvor lupi,
i da ostane sužanj š njime.
Osman paše stanovitu
vjernos hvali, pomnju i znanje,
ki ne zabi ni po mitu,

252. *m.*: da iz sužanstva bana izkupi.

ni po molbah sve držanje,
  ter mu veli, da izvede,
iz tamnice ta dva roba,
i pomno ih da privede
prid pristolje svoje oba.
  U to željnom caru Osmanu
prikaza se Sokolica,
vodeć s' sobom družbu izbranu
svieh viteškieh djevojčica,
  ka budući s' mnogom scienom
k' carskom stolu pristupila,
ovako se je poniženom
slatkom rieči izustila:
  Slavni care glasoviti,
prid kiem vas saj sviet se trese,
u trenuće ki skršiti
može sve, ki ti protive se,
  netom tvoga glas zazvanja
po Kazlar sam agi imala,
na tvu službu bez krzmanja
pospješno sam ja ustala:
  i tjerajuć u brzini
gorušte me želje sila,
žestočina nje učini,
da mi steče i konj krila.
  Svršeno mi sve naredi,
posluh ti se moj podlaga,
ćuteć, da s' tve zapoviedi
jača u meni raste snaga.
  Jer ne samo k' istoku ću
poć', odmetne da potlačiš,
i pod sablju tvu moguću
da ih iz nova uharačiš;
  neg' sve svieta četr strane
za te obit' ću bez bojazni,
rvuć vojske oružane,
strašne srde i nakazni.
  Ištom da mi zapovije
tva vlas, svako djelo uzeću:
od velicieh strah me nije,
a od malieh se srčit' ne ću,
  samo svakoj po državi
da se turska prostre vjera,
i u svegjer većoj slavi
da se carstvo tve zamjera.
  Nedobitne zatočnice
zanie cara govor ovi,
u kom, na nje pazeć lice,
ljuvena se zled ponovi.
  Tim, čim mili obraz vigje
sviem l'jepotam narešeni,
taj čas sčeznu i ubligje,
i priliku svu promieni.
  Jer ni mjesta dalečine,
ni diljina od vremena
učiniše, da izgine
nje hrabrenstva uspomena,
  kom ga od onda još zanese,
posred vojska kad je upazi,
i ku pogled sam pojavi
sad u jačoj sili i snazi.
  Jak no iskra kad skrovena
u pepelu pripočiva,
žive, ali nescienjena,
jakos svoju ne odkriva,
  nu ako u nju sjever vrli
pun rasrdžbe sve porazne
ljuto zadme i zaprli

318.—320. *m.:* tva vlas, svaki trud susretit' ću:
od najtežieh strah me nije,
još da i život izgubit' ću.

339. 340. *m.:*
gdi s' junacim natječe se,
dobitnica ter izlazi.

iz željezne strane mrazne,
taj čas kaže žestočinu,
koju vriežba već ražiže,
tere biesna u visinu
strahovite plame uzdiže:
tač zamjera nje izbrana
čini, da plam, ki njekada
kri se u srcu cara Osmana,
objavi se silno sada.
Ne može se nagledati
slike uresne, drazieh oči,
sred kieh pazi kraljevati
svjetlos sunca od istoči.
Tim pohlepan, stravljenoga
da požude srca otvori,
pun načina uljudnoga
ovako joj odgovori:
Ah, koja je strana od svita,
ka hrabrenos ne zna tvoju,
zatočnice glasovita,
ku u poljskom kaza boju?
Sablja tvoja za sto mača
rve, udara, sieče i bije;
tva desnica stira i tlača
tko god joj se opriet' smije.
To vidješe moje oči,
to sva vojska ma spovieda,
isti Poljak to svjedoči,
ki od tebe same preda.
Tim istočne čim u strane
trieba mi je putovati,
želim krepke cieć obrane
u moj družbi tebe imati,
jer kada si sablju tvoju
s' sabljom mojom sadružila,
ne imam straha već u boju,
ni me ustavlja ijedna sila.
Sva najtrudnja djelovanja
ja ću čekat' od tve ruke,
jer tva krepos nije manja
od najveće moje odluke.
S' tvom pomoći momu imenu
neumrlu čas dobit' ću,
s' tviem oružjem vlas općenu
svega svieta posvojit' ću.
Ter poda mnom pridobiti
kad svi kralji uzborave,
ja jedini car na sviti
njih ću ohole plesat' glave.
Nu ćeš i ti, o ma mila,
ove uživat' čestitosti,
ke si davno dostojila
tvom l'jepotom i jakosti.
Jer oružje ne znam tvoje
al' Poljake shara veće.
ali stavi srce moje
tva l'jepota hugje u smeće.
Jur je doš'o dan čestiti,
da se svietu svemu objavi
davno u srcu mom skroviti
plam razbludne tve ljubavi.
Tim ti u pored sad s' desnicom
srce i carstvo me darivam,
istočnom te čim caricom
i ljubovcom mom nazivam.
Gospodit' ćeš carstvu u momu
kako prava ljubi moja,
pače zakon meni istomu
zapovied će biti tvoja.
Srećnom će se ovom zgodom
kuća otmanska utvrditi,
viteškiem se čim porodom
bude krepko poštapiti.
Jer od lava ne izhodi
proć naravi zec plašivi,
niti krotku vik porodi
golubicu or'o sivi.
Od hrabrenieh roditelja
hrabreno se pleme izvodi,
ke uzmnožnieh puno želja

po djedinskiem stupim hodi.

Tim ni od nas porodjeni
ne će izrod se riet' sinovi,
neg' hrabrenstvom zadojeni
bit' će od vitez vitezovi.

Na ove rieči Sokolica
od srama se zarumeni,
ali ures od nje lica
ovi uzmnoži sram pošteni.

Već ne preda, da ne izgubi
čas s' slobodom, ter car i nju
da za pravu ne uzme ljubi,
neg' priprostu za robinju,.

Osmanove erbo odluke
kad je carsku rieč imala,
sve samiri sumnje i muke,
kiem je davno jur predala.

Neizmierno tim veselje
radosnieh joj siva iz oči,
i smirene davne želje
liepo lice nje svjedoči.

Ali er čas uzmnožita
pristoji se nje podrieti,
ni se kaže priklonita,
ni se ohola može rieti,

tere harnos da zamjernu
i svu ljubav očituje,
za jedno s' srcem ruku vjernu
dragom caru prikažuje,

veleći mu, da već scini,
što je od njega zaljubjena,
neg' što carskoj na visini
kraljevat' će uzvišena.

Tim budući taj čestita
ženidba se uročila,
s' ke najvećem caru od svita
najl'jepša se združi vila,

car uzdaniem dvoranima
zapoviedi pomne dava,
da se svietliem u dvorima
prizamjerna čini sprava:

neka svakoj po državi
u zabitje jur stavljena
od carskoga pira u slavi
ponovi se uspomena,

jer robinja osta kada
ljubi sultan Bajazeta,
s' te nezgode ne bi ikada
prava od cara ljubi uzeta.

Sokolice al' jedini
toli Osmana ures stravi,
da nezgodu tu mu učini,
da sad sasma zaboravi.

A za mnoziem sinovima
sve pristolje utvrditi,
ter od unuk unucima
carstvo u tragu ostaviti,

na ženidbe čas hvaljenu
i dvie uzvisi robinjice,
kieh u skupu zaplienjenu
gizdavo ga stravi lice.

Hoće, da pir glasoviti
raskošami pridobije
sve što vidje se učiniti
veličanstvo carsko od prije:

nek' svakomu bude očita
po zamjernoj toli spravi
sila i krepos uzmnožita
od razbludne sve ljubavi.

Još svršeno ne izreče
sej naredbe car čestiti,
Rizvan paša kad doteče
poljske sužnje sloboditi.

Jedi od kule prešno side
udubenieh dno ponora,
ter prohodeć tvrde obzide

481. a] *m.:* i.

gvozdovita vrata otvora.
Na zvek gvozdja zaklopnoga,
koga odvrnu snažnom rukom,
propas jaza dubokoga
sva se zdrhta strašnom bukom;
a priklopi strah ledeni
tamničare, ki ne znaju,
da od slobode na žudjeni
dan se veće približaju.
Ali priš'o k' njim budući,
kliče paša vedra lica:
Slobodi vas car mogući,
slobodni ste obojica.
Za tiem sluge, Korevskoga
da odkuju, prešno zove,
ki poslušni, časa istoga
digoše mu teške okove.
Na glas srećne toli česti
oba dva se snebivaju,
zapanjenoj ter u sviesti
mne, da tašti san snievaju.
Nu istu im rieč ponavja
još stavniem paša glasom:
Milosni vas car izbavja,
na dvor hod'te istiem časom;
erbo carska rieč visoka
vik ne može doć' na manje,
još da ima s' toga uzroka
na sve doći sviet skončanje.
Tad poznajuć, da čestiti
jur stekoše dar slobode,
uz put tiesni uzbrditi
u radosti mirni hode.
Ban, ki od jarma gvozdenoga,
koga uzdrži još zlamenja,
i od duga je satren svoga
u sužanstvu zlopatjenja,
ištom pruža sve stupaje,
i pod silu napried hodi,
sad posrće, sad pristaje,
i na svak se čas navodi.
Krunoslava, ka ga sliedi,
i ka u srcu svom straši se,
da po hudoj koj god biedi
opet š' njim ne rastavi se,
tač pogibnieh od biljega
toli većma uzbojana,
na svojih rukah uzvede ga
na zrak svietli biela dana.
Ali bana dan zabliešti
neobičnom svom svjetlosti,
na ku njegov vid nevješti
ne uzdrži se rad slabosti,
jer priuze zrak sunčani
svom žarkosti njem zenice,
da ne vidi, koj je u strani,
nit' da ičije pozna lice.
Na zraku mu lice tmasto
suhor odkri i bl'jedilo,
kojiem ga je sve prošasto
dugo robstvo pritvorilo,
jer otrovna vlaga sme ga,
tamničarstvo ka svegj druži,
dugo vrieme i na njega
prionući svoj dah pruži.
Nu uljudnu kažuć sliku
paša u dvore sve ga svrati,
na prijašnju da ga diku
nastojanjem svojim povrati.
Tim ga istočniem pomastima,
i mirisom kriepi od voda,
ter izgubjen ures š njima
i prednju mu krasnos poda.
Ter čim tako pokriepjenu
priprosto mu ruho smeće,
za ukazat' mu veću scienu,
poljačke mu dava odjeće;
a ponosno od izgara
zlatan kavad na njem siva,
kiem od strane slavna cara

za veću ga čas prikriva.
Urešena tako bana
prid pristolje carsko vodi,
gdi izbranieh skup dvorana
sadružen se š njim nahodi.
Š njim je u družbi Krunoslava,
nu još muškoj u haljini,
tim nitko je ne poznava,
jer se Ugrčić mladi hini.
Ali netom car upro je
poman pogled u nje lice,
sliku ureda on pozn'o je
nedobitne zatočnice,
minutoga s' kopjem l'jeta
ka je iz tabor istjecala,
i na očiju obieh četa
na boj ga je pozivala.
S' mnogom željom tim je upraša,
čemu odjeću svu promieni,
ter uzroči, Rizvan paša
varke izdajne da u njoj scieni?
Ona, ikakvom jer krivinom
spomena je ne prikara,
poniženiem njem načinom,
nu slobodno odgovara:
Slavni care, Koervskoga
ljubovca sam ja viteza,
vjera i ljubav srce koga
nerastavno s' miem zaveza.
Kako začuh (ah, spomene,
s' ke još predam uzbojana),
vjerenika da gvozdene
drže okovi zavezana,
čuvenje me to jak živa
iz nenadi munja stegnu;
ali ista suprotiva
srce u meni već razpreguu.
Žalos, ljubav, gnjev, osveta
isto u vrieme mnom gospode;
nie pogube, ka me smeta,
sve najhugje tlačim zgode;
ter krepko sam odredila,
ili njega sloboditi,
ili bojna kroz ma dila
isti život izgubiti.
Tim, što naglo željeh steći,
da se zbude toj do skora,
muškoj iskah u odjeći
skrit' se tugjieh od pozora;
i putom se tiem prigodi,
po istinu da čuh glasu,
da se ukopau živ nahodi
u dubokom mrklu jazu.
Plačni glas mi mira ne da,
neg' me misli većma uzmnaža;
tim pristupih k' paši ureda,
od tamnice ki je straža,
i u smrtnom nepokoju
na odkup ga snižno prosih,
čim za želju smirit' moju
mnogo sa mnom blaga nosih.
Nu er jednom čes prihuda
sliediti me uzela je,
svegj već željna mojieh truda
progonit' me ne pristaje.
Tim ma pomnja. — Nu nie triebi
zaman govor moj diljiti,
čim su uzroci pravi tebi
od sužanstva moga očiti.
Al' prem putom robstva moga
da moj poraz htje se iskati,
moga srca stravljenoga
robstvo ima se sreća zvati:
jer u jazu smrknutomu
zrak pogledu zasja momu

627. bojna *m.*: hitra.

draži od zore, svjetlji od dana.

Ter k'o u njemu ja sam živa,
a on žive vas u meni,
tako od nas svaki uživa,
kad smo i u trudim sadruženi.

Zapani se car na smjenje
stanovite nje ljubavi,
i sve kažuć začudjenje
u ovaki joj način pravi:

O tisuću tisuć krati
dobrosrećni ljubovnici,
ki čim od vas jedan pati
oba dva ste udionici!

Vi čestiti u tugami,
ine utjehe nie vam triebi,
jer najslagji megju vami
razgovor ste sami sebi.

Daj da vašu nasljeduju
ljubav, vjernos i poštenje,
svi, koji se sadružuju
takiem vezom mladoženje.

Najčestiti car pod nebi
istinito ja bih bio,
kada s ljubi sličnom tebi
udes bi me moj združio.

Korevskomu za tiem k' banu
milostivo lice obrati,
ter mu poče na uzdanu
sej besjede izricati:

Svietli bane, ko podpuna
ma bi danas rados bila,
bez da od prie poljska kruna
u mene te je isprosila;

po odluci samo mojoj
da sam sreću mog'o imati,
vjerenici vriednoj tvojoj
slobodna te darovati!

Nu prem da je poljačkoga
kralja uvjet poglaviti,
slobodjenja putom tvoga
s' mnom žudjeni mir sklopiti;

tu ću istu ja prigodu
prigrliti u veselju,
ka će tvoju kroz slobodu
vašu i moju smirit' želju;

jere krepos zraka svoga
čim svjetlilom vid priteže,
neprijatelja srce istoga
slatkom silom često veže.

Ja, ki vašiem sviem djelima
svjedok bijah segaj dana,
i ka gledah mojim očima
jak čudesa ne nadana,

ja ću vašu svegj slaviti
vjernos, ka je bez izgleda,
neka viku svud po sviti
za čudo se pripovieda.

Za sve krepos ona je sama
zadovoljan ures sebi,
jer sunčanieh svjetlja plama
i bez hvale sja pod nebi.

Tim od mene na daleče
prem da ćete dni trajati,
dok mi sunce uzistječe
u mom ćete srcu stati,

nu gdi godi uzbudete,
znajte stavno, u Osmanu
da srčana imat' ćete
prijatelja i obranu.

Dan najsrećniji za me ovo je,
i najslavniji svegj će biti,
u ki meni sugjeno je
taku ljubav sadružiti.

Pogj'te dakle s' dobrom česti,
ljubovnici, pogj'te, izbrani,
sred vašega rodna mjesti

683. sličnom] *m.*: sličnoj.

mir uživat' ne nadani.

Tako veleć s' sve desnice
diže prsten pribogati,
u kom svjetlji od danice
dragi kam se vidi sjati,

ter na ruku Krunoslavi
u mnogoj ga stavlja scieni,
neka biljeg sve ljubavi
drži u vječnoj uspomeni.

A pristojan dar vitezu
Korevskomu, mač dariva,
u razliku koji uresu
vas od suha zlata siva.

Tim vezieru reče svomu,
da se dvorno u čas isti
slavnom kralju poljačkomu
prijateljski pišu listi;

s' kiem mu poda glas čestiti,
stare uvjete da ponavlja,
za prijazan utvrditi,
koju doslje rat zabavlja,

turska i poljska zemlja neka
svrše gorke svoje trude,
i od ljutoga boja prieka
odahnuti vas puk bude;

a zavrata Korevskoga
buduć kralju sasma ugodna,
blagodarstva da cieć svoga
na dar mu ga šlje slobodna.

Još vezieru zapoviedi
priložene bjehu od cara,
da na ime sve naredi
agi bojnieh janjičara,

da za svietlieh čas putnika
bude ureda odabrana
četa vjernieh od vojnika,
ka im putom bit' će obrana;

i nigdje ih da ne ostave
priko turske pokrajine,
dok ne prigju u države
od poljačke kraljevine.

Blagodarnos Osmanova,
dvorni način, rieči mile,
poljačkieh su vitezova
toli srce zatravile,

da podobniem načinima
želeć harnos svu odkriti,
gine rieč im na ustima,
i jedva mu mogu izriti,

da čestito carsko ime
iz njih srca i pameti
zgoda niedna, niedno vrime
ne' će ikada moć' izeti;

neg' uzmnožnu svu dobrotu
da će slavit' i uzdizat',
dokli budu u životu
najpokonji dah odisat',

a pri smrti sinovima,
za očinstvo da će svoje
ostaviti, da s' Turcima
prijateljstvo vrieže i goje,

a najveće sred Varšove
kralju i svietlom kraljeviću,
da će dare sve njegove
i svoju im hvalit' sriću.

Tim sniženo pristupaju
celivati carska skuta,
ter se dielit' pripravljaju,
odredjena željni puta.

Čista ljubav tad porodi
megju njima sve pokoje,
čim se vide u slobodi
i sred prednje sreće svoje;

a za biljeg temeljiti
stanovita uživanja
sve vjernosti plod čestiti

747. razliku] *m.:* razlikom. 793. pri] *m.:* prie.

jur kušaju bez predanja.
Tako pastier u dubravi
sred raskoša traje vrime,
primaljeće kad se objavi
nakon truda mrazne zime.
Jer putom se od kreposti,
i po trudu pokoj stječe,
a mrklije iz tamnosti
svjetlje sunce svegj istječe.
Tim se umrli ne pripada,
čes najhugja kad ga tjera:
često pokoj niče iz jada,
i med slatki iz čemera.
Čim poljačke vitezove
odielit' se car ugleda,
Dilavera prešno zove,
i tvrdo mu zapovieda:
janjičarim da naviesti,
da urede što triebi je
za putovat' s' dobrom česti,
car kada im zapovije.
A put Skudra već bez cknjeti
da na crno čini more
s' poveljami pisma snieti,
blago, oružja, i šatore,
i sve ino da pripravi,
nek' pirnomu po veselju
već ga išta ne ustavi
svoju davnju smirit' želju;
jer najveće dan čestiti
pohlepan je da prie svane,
da se s' četam odpraviti
put istočne bude strane.

IVAN MAŽURANIĆ.[1]

PJEVANJE ČETARNAESTO.

Nebesa su knjige od vieka,
gdie svoim pàrstom višnji piše,
neka vidi, tko ga nieka,
čijim duhom stvor saj diše.

Viekovitiem' na njih slovi,
kieh neizbrisà ikoe vrime,
ki sagradì vàs sviet ovi,
štie se višnje stvorca ime.

S njih se viečna ori slava
viečnom trubljom, sviet da sliša:
božja je ovo sva dàržava,
a kuća mu svieh je viša.

S njih je liepos svaka od svieta
i što uzdàrži zemlja i vrieži:
s njih nam četàr dobe od lieta,
s njih nam daždi, gàrmi i snieži.

Nu potolas ljudska neće,
što 'e na danu, da je dosta
znati umàrlom' umu, veće
ište i u mraku što još ostà.

Tere i gatat biehu umàrli
davno u zviezde jurve uzeli,
il im dobru kob, il vàrli
udes paka nebo veli?

I premda se kada i sgodì,
bì li znanje bì li srieća,
da buduće vrieme uzplodi,
što kóm' zviezda dat obećà:

ali 'e plahos, càrv da trudi
vidiet, višnji što mu odlučì,
hteć iz tminah, u kieh bludi,
viečne sude da prouči.

Nu što čoviek željno izgleda,
il česa se straši i boji,
vele 'e spravan znat naprieda,
krugu u višnjem da l' nestoji?

Tiem ni'e čudo, kad zamračì,
i tiha se noćca uhvatì,
neka u mirnu sanku svačí
jadi budu zamučati,

što mladjahan car Čelebi-
Mahumeta tajno uprosì,
željan čuti, vieće od nebi
što mu u skutu svome nosi,

veleć: „Starče, daj otvori
strašne knjige, kobne liste,
za saznati, jesu l' gori,
ké su u mene, misli iste.

Čin' mi vidiet, na što sluti
nebo od sgara, i ké sude
ima'u moji čekat puti,
i da li mi sriećno uzbude.

Pak i ako mi zviezda moja
rasap kaže prieki i težki,
znaj, da prèdat neće, od boja
tko mač vidiè jurve leški.

[1] *Po želji pjesnikovoj preštampana su ova dva pjevanja iz izdanja zagreb. 1844. upravo kako je tamo.*

*

Koga od smàrti strah neplaši,
taj ni od zviezdah prèdat neće:
a on, tko se viek nestraši,
k svàrsi ureda doći umiet će.

Tako i ja ću umiet poći,
slavni prorok gdi umró je,
i mogućom svóm pomoći
priukriepit carstvo moje.

Ni me veće želja mori,
da se zviezde sa mnom slažu,
neg li prepas, da se obori
zled njih na me, i gnjev mi ukažu.

Tiem tvá mudros bàrzo neka
po nebu se prostre vedru:
take odluke mirno čeka,
tko mač svietli paše o bedru.“

Tiem zamuknù. Ali ureda
Mahmet mudri sborit stane,
ki razznavat zviezde gledà
sried arapske sriećne strane.

Gdieno u skutu noćna mraka
mnokrat tihu noćcu iztrajà
motreć kruge, dok ga paka
car neuzvedè vàrh saraja,

da nebeska diela uhodi
čudni vieštac, i što vidi,
da pòraze carske vodi,
neka upítan javit slidi.

On prevratjuć davne knjige,
ké kaldejski jezik sazdà,
progoniti ljute brige
nahodjaše rados vazda.

I tako mu danci stari
u nauku tonu i bieže,
da za ino i nemari,
neg što višnji kruzi vrieže.

Čàrte ravne, krive i bieli
listi od knjige nanizani
čudniem' slikam' biehu uzéli
miesto svakoj hrama u strani.

Tu najprie vidjaše se
zemlja Atlantu stati o pleću,
gdie na sriedi siedi, i gdie se
sva nebesa o njoj kretju.

Sried svietlosti svoje žarke
Merkurio bog bì štìti,
od hitrine i od varke
vrielo oniem, kieh on štìti.

Malo dalje, gdie se uvija
drugi krug, bì miesec kàrni,
kako roge pruža i svija,
kad se utapa u mrak càrni.

Bì zatieme vidiet dano,
kako Marte i Venere,
sada docno, sada rano
okó zemlje put svoj miere.

A med njima bieše čudo,
božje oko ké se veli,
i na dielo màrzeć hudo
vàs saj dónji sviet veseli.

Jove silni zatiem sliedì,
gdie ponosno u krug hodi,
i Saturno ćaćko siedí,
ki jur nebom sviem gospodì.

Ostale se paka paze
sjajne zviezde liepu u redu,
gdie sunčane bieže od staze,
i sviet dvorit ob noć gredu.

Al' nada sve bieše tudi
strašnieh vidiet kolo od zvieri',
kako u biesu svome bludi,
i oko svega put svoj tieri.

Tu se ovan vitorogi
i bik ljuti u krug vàrti,
i nestavnoj rak na nogi,
spravan, klještim da usmàrti.

Tu se vàrli lav zamiera,
kako oholo skače i rika,
i štipavac, koga tiera
razsàrčena strielca slika.

Tu razpaljen jarac večí,
i bez vode riba izdiše:
i tisuću zvierih jeçí,
k é bi brojit bilo odviše.
A pak vidiš, kô sve druží
u svoje se stane i kuće,
i u pase, kiem' se kruži
nebo, màrzle, sriednje i vruće.
Tamniem' čàrknjam', markliem' brojí
posijano sve se gleda,
a nada sviem vieštac stoji
siede brade, lica blieda.
Zviezdam' tkana anterija
niz suhe mu pada pleći,
a rame mu strašni ovija
zvierski u buci krug i smeći.
Taciem' spravam' sude od nebi
bieše starac štíti obikó,
svietujući što je triebi
za izbiegnut dielo priko.
Ah, kolikrat težke udese
glava' od carskieh on odvàrnù,
hàrleć znanjem svojim, gdie se
množ najveća zledi sgàrnù.
Ali tadar još nebieše
nakanio pakó kleti,
da se vražje sile odrieše,
ké dno jazah Bog htiè spéti.
Još nebieše tamni onada
poplavio ponor svieta,
ni càrnoga svoga stada
jošte izrigó, sviet da smeta.
Tiem pazeći prieke štete,
ké mu nebo kaže od sgara,
da carevoj glavi priete,
pretežka ga muka obara.
Jadom mori vierna sluga
s onoga se, kob što sluti,
i tiem veća još mu 'e tuga,
čiem su bliže carski puti.
S česa gorke pun pečali,
što mu na put sidjè pakó,
od jeda se vàs razžalì
i stà sborit caru ovako:
„O mogući care od cara',
po kom ini svi gospode,
uzeo bih ti draže od sgara
javit glase, bolje sgode;
ali kad me, da ti vierno
sve naviestim, tvá vlas nuka,
kazat ću ti pravo i smierno,
što mi višnja kaže ruka.
Nebesa ti riet me sile
(nauk ako me moj nevara),
da paklene ljute od sile
tries odasgar na te udara.
I da pakó vàs se sbučà,
da ti raspe težke uzroči,
kô to vidi, tko obruča
put ovoga svàrne oči.
Čiem se u raka lietos budu
bog Saturno sriesti stari
i bog Marte, za pak hudu
kob zemaljske vàrć na stvari.
A znaš dobro, da sinovim
vlaštitiem se pàrvi pità:
toli sàrcem jur njegovim
vladà tvàrdos vàrlovita!
Drugi što je, triebi nije
tebi, o care, ja da velju,
ki kraj ravne Podolije
kàrvnu okusì njega želju.
Pače vidiè, on da izpunì,
kobna zviezda što ti objavì,
kad Carigrad vàs se uzbunì
na Ahmeta ti ćaćka slavi.
Ah, još sad mi sàrce prèda,
i biela se ježi brada,
misleć, kakviem okom gledà

vàrh ovoga svietla grada!

A i sad ti zviezda rodna,
bojna od strielca ká je slika,
s pomrake će bit nesgodna
kvareć diela tvá velika.

I da išto se toga uzbude
(što bog dobri sgar odvrati),
vaj, ki raspi, koje hude
štete od ljute bit će rati!

Istina je, da za tieme,
dvaš dok miesec zemlju obidje,
niešto bolje stupa vrieme
i sriećnie doba idje:

ali od svibnja dane klete
isti arapski jezik kune:
a ti u njemu hoć' da lete
tvé korablje blagom pune!

Tiem, o care, ako ikada
spoznà istinu znanja moga,
ah, uslišaj jošte i sada
ucviljena roba svoga.

Put iztočnieh svietlieh stranah
tvojih dobar' još nesnosi,
dok nevidiš, inieh danah
ina srieća što ti nosi.

Pače neka svaki vidi,
na dvorovim dać' ostati,
htiej, da udilje ličnik slidi,
to tvom' puku na glas dati.

Jer ako me sve nevara,
(a jedà se sbude tako!)
usried tvoga janjičara
gnjezdo svoje vàrgó 'e pakó.

Gdi ako se ljute uzgoji
od nabune strašna sàrda,
gdie su, dok se uzpokoji,
kà ćeš na nju sbacat bàrda?

I ako se (ali oprosti
tvé vitežtvo, sad što riet ću)
sve navàrše vražje zlosti,
zriet će žalos sviet još veću.

Vajme, ki mi strah zadava,
što mi kobni kažu broji!
čieme i ista carska glava
na ramenu slabo stoji!

Ah, koli je težka osuda
prieke u napried vidiet jade,
a pak neznat, kamo i kuda
za izbiegnut je ić valjade.

Težke raspe pazim tvoje,
s tvoga puta kí ti priete:
a nemore znanje moje
svojom vlasti da ih smete,

Tá je, o care, vlas pri tebi,
samo riečcu jednu izjavi,
da do bolje srieće s nebi
iztočni se put ostavi."

I bio bi starac veće
uložio još besieda'
za odvàrnut gorke smeće
carske od glave, s kojih prèda:

ali mlad car za nečuti
i neodustat misli od svoje
cieć bojazni, kob što sluti,
rieč mu u tieku presiekó je,

rekuć: „Prestan', ah, prestani,
starče, od smećah množ toliku
veće izbrajat; jer zamani
hrabru 'e iz zviezdah štit bojniku.

Grob što klanjat vlas má hodi,
nebu ugodna stvar će biti:
a tko samo nebu ugodi,
toga od pakla nebo štíti.

Bog vàrh neba i do njega
Mahumet se sveti uzvisi,
a ostalo što je ovega
svieta, o caru samom visi.

Tiem nevidim, zviezde gdie bi
svoim gospodstvom vladat smile:
moje 'e radit, što mi 'e triebi,

i neprèdat kobne od sile.

Pak da i jest višnja volja,
carstvo i život da mi se otè:
bùdi; i slavna smárt je bolja,
neg li život pun sramote.“

Prestà i odè mlad car tieme
sladki sanak ba boravi,
i u mirno noćno vrieme
u zaborav brige stavi.

Jer koli se kaže s dvora
stavne misli, sàrca jaka:
toli iz nutra pak se otvara
najprie sumnja, prepas paka.

Razabirat sobom stane
udes mladieh svojih lieta',
gdie tražeći carstvu obrane,
raspom prieti kob mu kleta.

I čiem trudan tač se topi
po razlicieh mislih móru,
zenice mu san zaklopi,
ter speć ostà svietlu u dvoru.

U to i noćca svojim' kolí
nad tième se popè svietu,
steruć svudar u okoli
svú koprenu zviezdam' šitu.

Bieše u doba, od jacije
saba zora gdie se dieli,
gdie ni glasa čuti nije,
kud Carigrad stre se bieli,

razmi što gdie pas zalajà
ki stražara vierna 'e slika,
il kapidži sried saraja
grubiem gàrlom ure vika.

Od càrnoga miesec móra
izišavši gradu u oči,
bieljaše se vàrh ponora
càrnieh valah od iztoči.

S zapada mu biehu paka
Bielo More i munare,
s kieh se odbija svietla zraka,
ká daždjaše nanj od sgare.

Čiem s mečetah miesec hàrve
s miesecom se sjajniem s nebi,
na tisuće zraci vàrve,
Carigrade slavni, u tebi.

A sievó bi jošte i više
čista u srebru tí bielila,
tvojih mirah da nebiše
stegla od pakla càrna sila.

Al' po vàrsieh tvojih ona
kobnu u redu kleta stojà,
muklim krilom svud smiona
leteć noćnieh sried pokoja'.

Tiem pazeći, car gdie tàrtá
neodluke prieke u tmini,
i zviezdarska kobna čàrta
da ga u sebi prèdat čini:

jedan onieh, koji iz strana
viečnieh oganj' na sviet dóše,
na miesečnoj zraci ujahá,
odri carski gdie se stroše.

I ljiljskieme dočiem krilom
strašna neman cara obsieni,
paklenom mu snìt dá silom,
a ona hodžom pak se izmienì.

Sni car, kako vàrh prestolja
Otmanskoga siedi u slavi,
i svetčeva št' je volja,
iz korana svietu pravi.

Kad al eto k njemu bàrže
sàrdžbom plamteć svetac stupì,
ter mu iz ruke knjige iztàrže,
i u obraz ga dlanom lupì.

Prenù oda sna car se tada
s prividjenja čudna i huda:
kàrv mu studen mraz popada
s težka jada, muke i truda.

Tiem kako se paka k sebi
od snehitja vratì opeta:
„Prosti, o višnji care od nebi,

i ti, svetče, diko od svieta!"

Kliknù; i čieme hodžu upazì,
gdie kon odra zlatna stoji:
„Ti li si, hodža", viknù, „o pazi,
kô su težki jadi moji.

Ah kakva me groza hvata,
vaj, koja me mori muka,
gdie vàrh moga stola od zlata
svetčeva me udrì ruka!"

I kad sva mu već izkazà,
kà vidjenja san mu zadà,
poče od mračnieh prije jaza'
gàrda naman, hodža sada:

„Svietli care, gdie su stvari
noćna oda sna jasne toli,
svièta pitat viek nemari,
bistriem znanjem tko se oholi.

Jer štoć' ino mniet od tvoga
zlatna stola, na kom siedì,
neg da svietu car si od boga,
kiem vladahu tvoji diedi?

A što koran učì paka,
i javljaše čitap svietu,
kalif da si, znaj, opaka
kàrstjan' diela da se smetu.

Tiem ako ti knjige iz ruke
slavni prorok sàrdit tàržè,
riet će, al prosti, da nauke
koranove ti povàržè.

Čiem mir htiedè, a ne rati
iskat s kraljem kaurinom,
ki što vlada, ah, triebi 'e znati,
našom da je svieh krivinom.

Znaš bo, čistu svedj da vieru
mač prorokov prostriet trudi,
a tvoj pušta, da se steru
svud kàrstjani kleti i hudi.

Ali ako se mir uroči
za pak iztok da se sliedi,
novom vojskom da podboči
car se i carstvo, u kom siedi,
čemu kàrzmaš? što zatežu
u dugo se svete odluke,
puci iztočni jur da svežu
kàrstu kletom klete ruke?

Tiem je l' čudo, što te oblasna
prorokova ruka udri?
Stvar je gàrda, znam, al jasna
kob, što svetac hotiè mudri.

S toga u iztok udilj kreni,
lake konje, biela jedra,
i smieh blagi opet zeni
izpod tvoga čela vedra.

Jer tko turstvo branit hàrli,
tom' s prorokom bit će i srieća:
mio je svetcu taki umàrli,
koi izpuni, što se obeća."

Hodža izustì, i put vrata'
smierno ustupì, rekav dosta:
a vàrh odra suha od zlata
san da dilji sultan ostá.

I proz vrata od dvorova'
kad izčezè, sve zamuknù:
razmi kobniem hukom sova
što vàrh dvora dvaš, triš huknù.

Od svieh sàrdah, kiem gospodi
strašnodàržac màrklieh jaza',
mniem, da pakò viek nerodì
take slike, taka obraza,

kakva je ona, kú sukobì
neman, hodžu ká jur hinì,
kad paklenom vlasti dobì
cara, iztočni put da čini.

Sá nakazan, kà se gori
od ljubavi angjeo pisà,
uzè paka kip tiem gori,
čiem se dublje satarisà.

I koli se niegda slavì
svom liepotom nad sve ine,
toli gàrda pak se objavì,

kad u viečne droždnù tmine.

Mutno oko bulji od zada,
kiem prošasto gleda vrieme,
ke, to 'e liepše, to 'e podbada
na jed, na bies žeštji tieme.

Spried je sliepa, da kô prije
cieć milosti slabo vidiè,
sada u sàrdžbi svój neumije
štediet, na put tko joj sidje.

Od hijene 'e glava kleta,
sàrce od zmije ljute i càrne,
nokti od mačka, uši od pseta,
noge od risa, na kieh sàrne.

Vučjim' zubí škripi i kosá,
proz nos modar plam joj liže,
siedí gušter miešte nosa,
ki se žutí càrna niže.

Zublja i otrov desno' u ruci,
nož u lievoj podrièt siva,
kô da veli: Sve potuci,
a pak neostan' ni ti živa.

I da 'e bàrža neman gàrda
na zlo, nosi krila od sove:
dosta 'e rieti: bieše sàrda,
ljubomornos ká se zove.

Kù, gdie mukliem krilom pàrši,
kad sotona vidiè prika,
da zla diela svà navàrši
hrapaviem joj gàrlom rika:

„O jazova našieh slavo,
glas koje se po svud širi,
reci, ah, reci, je li pravo,
da čiem puni sí su miri

càrnijeh našijeh već junaka',
gdie paklena korist ište,
samo tvoje znanje i šaka
docno spieši na bojište?“

Nu kô tigre, ako u gori
vižó na nju kad zalaje,
nanj kàrvavo oko obori,
a pak put svoj diljit haje:
tako i sàrda kad upazì,
tko nanj takom rieči zinù,
u vražji se smieh oglasì,
zube okesì, pak prominù.

Letiet sàrda napried grede
put razkošna perivoja,
gdie Ljubica liepa siedè
pod naranču tancieh hvoja.

Liepota se njeje skriva
od sunčana zraka gori,
i tiem lakše predobiva,
sad s miesecom gdie se bori.

Bieše izišla dikla mlada
haremskieh zaklop' sita,
da ljuvezni, ká njom vlada,
u samoći sàrce pìta.

Tere u mirnoj dočiem noći
umuknuše svačii trudi,
ona jedna sladkoj doći
svój boljezni vàrha žudi.

Tiem dok vietric tihi i blagi
proz narančù milo pàrši,
raznoseći miris dragi
kud perivoj liep se vàrši;

il dok šturak krotke u glase
milo šturi doli u travi;
sama sobom i ona se
u razgovor ovi objavì:

Ah, istino prem se piše,
da najpàrve od ljuvezni
najdilje nam sàrce uzdiše,
i nemore da se otriezni.

Jer je ljubav sárcu u mladu
mlada i ona, a pak kako
raste sàrce, tako u skladu
raste i ljubav s njom jednako.

Svak najvoli, rieč je stara,
od dietinstva na što obiknù,
i najveć ga ono občara,

što mu u sàrcu najprie niknù.

Tiem ké 'e čudo, što i mene
drag Korevski svedj zanosi?
kad dobrota, kà u njem zene,
paka od mene ljubav prosi.

Ah, tko opisat ćéš će moći
blazieh mojih niegda dana',
kad mi u robstvo bieše poći
kaurskoga svietla bana.

Nu što velju? ah, robstvo nije
pazeć draga ljubovnika:
ovo 'e robstvo, gdie ga krije
mojim očim tmina prika.

Nije robstvo, ne, gdie milo
u slobodi sunce sjaje,
već gdie mi se je utopilo
mračna jaza težke u vaje.

Al nebesa ako od sgare
na ljuvezan mú se obazdru,
vrieme 'e skoro, da se stare
okó njega tmine razdru.

I moje će žarko opeta
u slobodi sunce iziti,
ter duševna moga svieta
liep provodič opet biti.

Znam, da kaurka njega rodì,
a kaduna mlada mene:
ali ljubav, kà gospodi
mnom, i s ké mi sàrce vene,
viek nepozna viere ine,
neg kí ljube, da se ljube:
raj još doli oniem sine,
kí s ljuvezni zakon gube."

Još bì u rieči dikla liepa
scieneć, nitko da 'e nesliša,
kad doletiè sàrda sliepa
preko obzide, gdi 'e najviša.

I da onom' se, koga vara,
u poznatoj slici ukaže,
Bećirom se udilj stvara,
i haduma càrnca laže.

A to, neka slike od svoje
tieme vele nepopusti:
čiem je pravo, da zlo što je,
i proz grube grede usti.

Tere iz zasied' gusta gàrma
kon Turkinje liepe izidé,
i za ruku čiem je uzdàrmà,
s njom ovako sborit sidè:

„Nescien', liepa djevojčice,
zato 'er ovdie noć te krije,
tko tvè bielo čuva lice,
da ga i ob noć nać neumije.

Tvé ljuvene čuh besiede,
i s koga ti sàrce gine,
i što dilje za tiem grede,
sve što od viere misliš ine.

Najprie gorke žalim muke,
ké te s robstva njega taru,
a pak hvalim liepe odluke,
s kieh k kàrstjanskom' greš otáru.

A i vriedan je junak toga,
sve cieć njega dà so ostavi:
čás, poštenje, strah od Boga
i ćaćkovoj smàrt na glavi.

Ćiem, liepoto má jedina,
toli objavlja ćud ljubeznu,
da s njim hrabro posried tmina'
druga u ponor žena ogreznù.

Što govorim, velje 'e čudo
zatravljenu sàrcu tvome;
nu ja velim, da je ludo
krit se u ruho preda mnome,
čiem u svakoj vazda slici
pozna Bećir žensko lice,
pak i u istoj ugarštici
razaznava liepotice.

Znaj bo; oni što se oglasì
mlad Ugričić svietlu u dvoru
Rizvan-paše, ter me ukrasì,

da je u tamnom sad ponoru.
Mlad se Ugričić hini samo,
poljačka je dikla inako:
Krunoslava, koja ovamo
doniè u sàrce tebi pakó.
Korevskoga 'e vierenica
još od leške znana rati,
blage slike, blaga lica,
a neizmierno zlato trati.
A i Kalinka riet ti može,
s tvé ljuvezni sasma plahe
ké Ugričić ćutiè nože,
i ké podriè težke uzdahe.
Sada u propas gdie se pustì,
u kú Leh se hudi ukopà,
ah, ké moć će izriet usti,
što će izza njih nići stopa'!
Tu tisuću priecieh zloba'
i prevar' se i hitrina'
dno tamnoga živieh groba
carstvu i tebi sad zapina.
Ako viere neć' ni cara,
a ti barem sebe osveti:
umri svaki, koi vara
što Mahumet rodì sveti!"
Reče Bećir, i triš haknú
smàrdećieh na nju iz usti',
a paka se veseo maknù,
sien svoj stere gàrm gdie gusti.
Jakno od driemka, tko ga uzima
već, neg ište narav blaga,
na silu se vid zažima,
i ćutjenstvo prinemaga:
tako i otrov stere gnjusni,
ki nanj sàrda kleta izrigà,
blied najprie cviet na usni
i za sàrce pak posiga.
Najprie umuknù, pak protàrnù
mramorkome dikla mlada:
oči izvalì, pak prevàrnù
od tisuću težkieh jada':
ko u kladenac bistre vode
gorke žuči kad se ulije,
càrni udilje vali izhode,
i spoznat ga moći nije:
i Ljubica, vaj, ne blaga
jur Ljubica sada veće,
primožena žuči od vraga
gorke i strašne kuha smeće.
O mladice jadna i mila,
s nepameti, ah, nesàrni,
kud paklena šlje te sila,
i gdje jaz te čeka càrni.
Da l' nepoznaš, vrag da 'e kleti',
što ti càrne glase objavì?
jer tko će ini neg on smieti
tvojoj poraz spravljàt glavi?
Čiem proć tebi nož tvoj biesni,
ljubovnika ako ubiješ:
jer štoć' s sàrcem bez ljuvezni,
neg de i njega pak razbiješ?
Ali ona i nečuje,
ni na molbe zrie priklone:
veće raspe strašne kuje,
na ké gnjevi ljuti 'e gone.
Tere kako biesnu u bitju
dikla mlada malo obiknù,
svú pazeći lošu sriću
od biesnila pieneć kliknù:
„Za tebe li dakle, o hudi
neviernìče, spremah veće
svaka ostavit, i tvoj ludi
sliedit zakon i tvé srieće?
Ah, davno mi ta zla prika
san javljaše mirne u noći
veleć: sàrce neviernika
kô će vierno ljubit moći?
Čiem neviernoj tko se u vieri
začè, vieru plesat mora:
jer ne ljubav, nego mieri

gdie se koris veća otvora.

Ali odlučih, što će ureda
i mahnitos moju kletu
i tvé sàrce stàrti od leda
na ljuvezni viečnu osvetu.

Càrn preda mnom ponor ziva,
i pučina viečna jada:
unj ugrezni, tko neuživa,
što mu uživat hinì náda.

Nu prije se u nju utopi
od nevierah sàrce i zloba',
i nad njime kad se sklopi
val, da umrem, još je doba.«

Kad izrečé bezufana
dikla strašne sé besiede,
eto i zlatna zraka od dana
liepu na dvoř zoru izvedè.

S jutàrnjega jur vietrica
bieše pàršat listje uzelo,
i prolietnieh drazieh ptica'
jato u žuber pievat sielo.

I kô videć, nje màrklini
da neliči svietlo od zore,
skoči dikla, i u bàrzini
u ćaćkove podje dvore.

Ali u jazu, gdie boravi
mlad Korevski jadne dane,
sunčan zrak se viek nejavi,
ni rumena zora osvane.

Tu starinskieh vàrhu tminah
viek nove se tmine gàrnu
zatvorajuć sried dubinah
tamničara skutu u càrnu.

A to, 'er vele turskieh duša'
viekovite poslà u mrake,
htiè pak Turčin, on da kuša
bez sunčane živiet zrake.

I neka još tu na svîti
gorke od pakla muke uživa,
u verige htiè ga sbiti,
i u grob tamni vàrći živa.

Tu štipavci gmižu, i ljute
zmije po gnjusnoj pliju vodi,
i da zasja zrak u kute,
bog zna, od gadah što se plodi.

O gvozdenu junak stupu
gvoždjem kovan siedi i kuká,
gdie gvozdenu vrat proz rupu
i desna mu viri ruka.

Na službu je lieva od tiela
ostavljena miešte drúge,
neka s bitja opustiela
viek neizbiegne težke tuge.

Biele noge gadnu u kalu
uštapljene čame i trunu,
a proz vratah rupu malu
s gàrla mu se gvoždje sunù.

Loš je u licu, i propala
viri iz dupljah svieća od oči',
a na pàrstieh poput rala
ostàrljat se nokat koči.

Zarasó je vàs u bradi,
i u neredu vlas mu visi,
a zabiegó 'e glas od gladi,
kiem se u boju vàrh svieh visì.

Tiem kô vidiè, gdie zaškripì
gvozden stožer težkieh vrata',
i gdi u nutri o mrak slîpi
nepoznat se junak hvata,

u glas kliknù (ako kliče,
komu umire glas u gàrlu):
„O vitežki zatočniče,
ki mú paziš muku várlu,

ili mi te Višnji s nebi,
ili pakó posló kleti,
ah, pomiluj, koga 'e triebi,
i zlied ovu htiej mi odnieti.«

Postà liepa Krunoslava
na glas drage své ljubavi:
čiem prejaku bol joj dava,

što joj slabi glas objavi.
Ter kako se stegnù paka,
i nemirno sàrce utieši,
sried càrnoga sletiè mraka,
i u rieč ovu usti odrieši:
„Ah, kolicieh nakon sgoda',
ké mi 'e podniet bila slava,
jedva ovi mi danak podà,
da 'e kon tebe Krunoslava.
Ali u kakvu, vajme, bitju
pazim ljubav mú jedinu,
i još hudju tvú zlu sriću,
neg s koje mi sàrce stinù.
Ah, ké podnieh jade i trude,
ké potratih srebro i zlato,
jedà mi se kada sbude
u ovo od tminah sići blato.
Sbì se, i evo preda mnome
moj Korevski stoji i sliša,
da ljuvezni nad našome
vlás gospodi nieka viša.
Čiem na moje prosbe i dare
tvàrdi Rizvan toli sliezè,
da me u tmine ove stare
pustì vidiet tvoje veze.
Pače reče, da će opeta
na sunčan te zrak izvesti,
i zlotvorska diela kleta
pobiegnutjem tvojim smesti.
Tiem slobodi sarce drago,
sladki brače, ah, slobodi,
čiem te skoro nebo blago
u slobodu zlatnu vodi.
Ah, čestiti slavni dane,
tvojim krilí bàrže pàrši,
da mòm' sàrcu liepa osvane
zora, i zled se njega svàrši."
I s radosti u plač mio
da neudri dikla mlada,
mniem, da još bi velji dio
rekla onoga, što bi rada.
Ali jakno bojna u lúka,
kad tetiva pne se od zlata,
ako je odveć, pusti ruka,
tere izleti striel krilata:
tako i liepa zatočnica,
čiem své sàrce veće stezà,
tiem se veća poplavica
iz càrnieh joj oči' odvezà;
ter suzeći jecá, i gladí
draga svoga ljubovnika,
i svóm dušom rane hladi,
ké veriga dà mu prika.
Sad spovieda, sada sluša,
odgovara sada i prosi;
sad žalosna klone duša,
a vesela sad se uznosi.
I da 'e vidiet, o, ké jato
premilieh bi zrio celova',
kiem se pase obilato
sàrce u tmini mračna rova.
Čiem nehtiedè dikla mila,
takvu u bitju kad ga vidiè,
riet, koja ju tare sila,
cieć Kalinka što 'oj spovidiè.
Ah, prem nikad to nelaže,
da zaista tkogod ljubi,
ljubljenomu viek nekaže,
s česa ljubav cienu gubi.
A jak oni, komu u buci
uzpienjena vàrla mora
zasja zviezda, kažuć, k lúci
mirnoj kud mu put se otvora:
tamničar se jadni uzdàrmà
na nenadne sladke glase,
vikó, jama da mu stàrma
samo uzdasim oziva se.
Ter kako ga čudo minù,
i zamró se duh povratì,
uzè drágu svú jedinu

po imenu sladku zvati:

i k njoj šireć od okova'
gvozdenieh težke ruke,
ljubežljiva paka u slova
gorke svoje sasù muke,

veleć: Mila dušo moja,
prosti, tko jur zaboravì
sried mračnoga nepokoja,
da se u sladke rieči objavi;

čiem ni'e čudo, što besiede
u zaborav liepe pustih:
čudo 'e veće, što mi grede
još ikoja rieč iz ustih.

Ah, kako ćeš, da ti trude
moje izrečem težke i ljute,
ké mi s kobi prieke i hude
tielo i duša davno ćute?

Nu svi trudi, sve pečali,
s kieh se i na ké svakčas vratih,
prema onomu biehu mali,
što pak s tebe, dušo, patih.

Jer sad mi te san ukazà
grozne s mene lijuć suze,
a sad ruse blaga obraza
tàrgajuć te kazat uzè.

U pogube i na boje
ić te vidieh mene cieća,
i s slobode paka moje
još na diela hàrlit veća.

Nu ti veliš, i valja mi
ufat, skoro da će biti,
gdie ki mračnoj kukà u jami,
na bieli će dan iziti.

Ah, ká ćés me i kí dani
tiem čekaju gori paka,
kad me u dragoj rodnoj strani
kružit bude ljubav taka."

Ter besiedu jadni tako
čiem tamničar diljit haje,
odlagnù mu težki pakó,
ki mu uzročì gorke vaje.

I na bitje vratjat siedè
naravsko se duša opeta,
a na obraze suhe i bliede
ogranjivat rados sveta.

Pak mu ona rieč prihvati,
ter ga opeta milí i tieší,
i za pomoć kú mu dati
sviesti i sàrcem spravno spieši.

A pak on se na nje oglaša
mile glase, i píta i žudi
znat, kada mu rečè paša,
da se ukrate težki trudi.

I čiem tako bàrze čase
sried ljuvena razgovora
drazi traju, u vrata se
ključ golemi zadiè s dvora.

Milii nije sveti od zvona
glas pobožnu sàrcu u veče,
put neba se kad priklona
duša k bogu svom utieče:
zatravljenoj neg dvojici
hàrdjavieh bì zveka od vrata',
ká romona viečna u slici
čù se od tminah posried blata.

Prisluškuju tamničari
s nádom, s sumnjom: je l', nije li
ki, jao, da ih neprevari
od slobode dan veseli?

Nu kako se paka otvorì
stiešten zaklop s jacieh ruka',
i u mrak se s luči oborì
oružana množtvo puka:
tko da izreče, što poćutì
Korevkoga vierenica,
kad zasjaše strašni kuti
s obasjanieh turskieh lica'?

Jakno umàrli, kad se nádá
sve zadobit, a pak vidi,
gdie mu ufanje sve propada,

i viečna ga propas slîdi:

tako gnjevom ognjenime
bezufana Krunoslava
svoga draga kliknù ime,
i stà blizu, gdie mu 'e glava.

Hteć, kieh živieh prostor lučì,
da ih neluči màrtvieh sada,
neka u smàrti bar se sluči,
što u životu bieše nàda.

Tiem mač paka plamen tàrže,
i kàrvničku napà četu,
gdie se strašan boj zavàrže,
svaki svoga na osvetu;

čiem ljuvezan svoju milu
i drag brani život ona,
a poštenje oni i silu,
kú im žena naniè smiona

S obie strane kàrv se lije,
i udarci daždé i rané:
ali ona se hàrve i bije
s njimi i goni na sve strane.

Jur Aliu i Mehmeda
gadne na tli màrtvieh pruži:
a pobieže Musa ureda,
gdie se strašan zatvor kruži.

A Jusuf se i Mujaga
s bratskieh màrtav ruka' obalì:
čiem u sliepoj spili snaga
nezna, jed svoj na kóm kali.

I još tko zna, ké im štete
naniela bi dikla mlada,
da se lukav neopletè
beg Suliman kradom zada.

Odklie najprie Korevskoga,
zatočnicu liepu paka
sgodi zàrnom šuplja iz svoga
gvoždja njega ruka opaka.

Padè dikla s rane težke
kon predraga svoga roba,
i nanj ruke struć vitežke
s njim uzletiè k nebu iz groba.

PJEVANJE PETNAESTO.

Promiena je liek na svieti
jadnoj duši svieh najbolji:
žudi, spiešno da mu leti
vrieme, tko je u nevolji.

Koga od dnevi brige muče,
tomu noćca pokoj nosi:
a pak noćne koga skuče
skàrbi, od dana lieka prosi.

Što se u dnevi mučno vidi,
lakše u noći duh naš scieni:
a najvećma čezne i blîdi
pečal noćna s noćnom sieni.

S toga i Osman mladi želi,
vele stiešten s noćne smeće,
da se objavi dan veseli
i rumena zora veće.

Ká cvatućiem' usnam' gdie mu
zlát celivat prozor stadè,
i po hramu uzè svemu
mlad zrak igrat zore mlade:
ustà sultan i pun dobra
s liepiem danom sluta i kobi,
sutra u divan sazvat obrà,
da se carski skupe robi.

Robi carski, o kieh stoji
stol otmanski tvàrd nad svieme,
i s kieh svièta nepokoji
carski lagnu težko u vrieme.

Kì kako re sjajnu u vieću
sakupiše liepu u skladu,
kažuć caru čás tiem veću,
čiem ga ohola više znadu,

Osmen uze: „Beglerbezi
i veziri moji i paše,

s kieh svetčevi sveti stezi
po svudier se razpàršaše,
što vam glas moj javit grede,
znam, da milo bit vam neće:
jer tko turske slavi diede,
razmi od boja nezna srieće.

Ali, ah, srieća tá je od boja
prem vietrena nad sve ine:
čiem sad dobra nosi koja,
a sad u čas opet mine.

Ona učinì lanjsko lìto,
da moguće vojstvo naše,
ako i nebì predobito,
dàj nedobì, što htiaše.

Čiem što glad mi poslà ljuti
bolnu u vojsku i zle štete:
što pak (al, ah, ružno 'e čuti!)
janjičare sramno smetè.

I to 'e uzrok, što Poljaka
na mir sklonih, ne cieć mira,
neg da u napried žeštji paka
s kaurinom rat se tira.

Jer kad ljuti nepriatelji
nakon boja mirno siedu,
za pobit se s nova u želji
novu snagu kupit gredu.

I tko od njih veće žudi
mir, o ratu sni tiem veće,
kaneć tieme da mu hudi
pade s sile zlotvor veće.

A prem dobro svaki znade,
da se s turstvom kàrst neslaže:
jedan Bog je; tiem valjade,
da ga i viera jedna kaže.

Nu do toga da bez rati
tkogod dopre, slično nije:
prorok otac, sablja mati
vieri čistoj bieše i prije.

Ter da to se paka sbude,
i svetac se velji osveti,
znaj vás svaki, ké vam sude
sad će moje carstvo izrieti.

Ali-paša mojom voljom
mir s Poljakom kletiem udrì,
kako niegda česti boljom
i Suliman died moj mudri.

Leh Kozake ljute u redu
odsle dàržat tvàrdo obeća:
tiem Tatari da se svedu
pod mir, koris ište veća.

Pače, ratne da se štete
svakom' smire, jošte rečè:
tiem pienezi neka lete,
odkle pak nam pienez teče.

Nu k tom' Poljak ište i daje
sužnje natrag s obie strane,
hteć im težke svàršit vaje,
i da im slobos liepa osvane.

Ja, istinu za riet pravu,
mniem, slobode vriedan nije,
tko svóm sabljom spasit glavu
od sužanjstva neumije.

Izbiegnuti smàrt u ratu
od junaka viek nevisi;
al slobodu čuvat zlatú
zna, junačtvom tko se uzvisì.

Nu za uklonit novu smeću,
hoću, sužnji da se izbave:
tiem ni Leh će koris veću,
ni ja veće steći slave.

Ponaglavu Korevskoga
tamničara Poljak pita,
neka u mraku nije, koga
rodi majka ponosita.

Tiem Korevskom', premda od prije
s bogdanskoga cvili rata,
sloboda se nek povije,
i gvozdena odpru vrata.

Jer je vriedno da se obdari,

tko drugoga zaniè toli,
da zanj bit se podje s carí,
i sám, neg on, umriet voli.

Tiem udilje nek se ovamo
u slobodi ban dovede,
da mu iz našieh ustih damo
čut, što uživat opet grede.

A pak zatiem za put sveti
uredit ću sprave nove:
da, za nov nam rat, donieti
svetac bude blagoslove".

Dospiè sultan; nu za njime
Rizvan stari sborit sliedì,
i čiem sborì, mrazne od zime
dàrktà u sebi, kopnì i bliedì.

„Prosti, o care svietli", rečè,
„što od tvoga čut ćeš roba:
koga smàrtna rana peče,
lieka čeka samo od groba.

Tvoja milos čuvat dà mi
Korevskoga tamničara,
u dubokoj neka jami
mrak zločinstva njega hara.

Ali u himbi tko je obikó,
himbe ostavit vieku neće:
oduzmi mu svekoliko,
a daj himbu, još živiet će.

Jer da Lehu budeš kletu
dó ne kulu, nego pakó,
još bi vieru skvàrnit svetu
njega umielo dielo opako.

Čiem iz tminah, u kieh siedì,
vriednieh duše, ká bì u njima,
još iznadjè, da besiedi
s mojom kćercom, moim očima.

Ah, veliki care, oprosti,
što običaj tursku gazi,
tko jur tàrpiè vele i dosti,
što je od kàrsta vierno pazi.

Napominjat sila mi je
diela ženska, sviet da čuje,
što kaurin hudi umije,
i ká turstvu svedj zla kuje.

On paklenom pripomoći
toli diklu mladu omamì,
da se odlučit kradom poći
vieru u kletu s njim nesramì.

Neznam, kako to se sgodì,
da Turkinju kàrst zanesè;
nu bez pakla ni'è, tkogodi
jošte iz groba živiem' trese.

I bila bi, sva je slika,
občinjena kćerca moja
izbavila čarobnika
iz mračnoga nepokoja:

nu sgoda se u to objavì,
ká zamierak hud čiem smetè,
ostarieloj mojoj glavi,
vaj, još hudje spravì štetè.

Znano ti je, care velji,
da slobodna ona ruka,
ká te hàrvat goriè u želji,
bì leškoga dikla od puka.

Tiem jer rati neučinì,
što učinit htiedè rati,
Ugričić se mladi hinì,
ter stà zlato pak da trati.

I toli se prostriè hudo
nje smionstvo, da u stari
grad ov dodjè, misleć ludo,
da me zlatom pak prevari.

Nu tko cara vierno služi,
zlata od cara dosti imade:
tiem ju svedoh, on gdie tužì,
ki joj oči zaniè mlade.

Mneć, u tvàrdu neka 'e mìstu,
tko lukaviem putem idje,
i tko vieru tvàrdu i čistu
carskieh slugah càrnit sidje.

Ali, ah, u zó tko se rodì

čas, zlu srieću kušat mora:
da se poraz moj dogodi,
sudjeno je bilo od sgora.

To se prosù, neznam kako,
i tko 'e Ugrin, čù se ureda:
nu da u svemu imó 'e pakó
dobar dio, krìt se neda.

Čiem jedina kćerca moja
nove i težke čuvši glase,
s ljubomorna nepokoja
svój ljuvezni uzbojà se.

I bojazan, da neizgubi,
posiedovat što mniaše,
čini 'e odkrit, pak, da ljubi
nepriatelja vjere naše.

Jao, viečni moj prikoru,
i sramoto mojih dana'!
gdie mi skoro na umoru
ta bì skvàrna vidiet dana!

Ah, kako mi vid sè smutì,
kad pučinu càrnu izmierì
od pogubah, strašnieh čuti
tebi, o care, meni i vieri!

Tiem rieh, smàrti da se umori
po zakonu viere svete,
tko neviernik za oniem gori,
za kàrstjane što ni'e klete.

Jer u kàrvi samoj dá se
prat, proć caru što se sgrieši,
i u kàrvi samoj zla se
suproć vieri skvàrna rieši.

Zlobnik umriè, nje zamani
štitjen s ruke, 'er umriè i ona,
nu, vaj, tieme moji dani
pusti ostaše, duša bóna!

Jer svàrh kule, gdie najviša
put vedra se neba upire,
kako smàrtni klik zasliša,
skočì i moja kći niz mire.

I vàrh tamne tiem tamnice
màrtvi u pokoj sve zaćutì,
razmi u vísu što bì od ptice
kobcu u noktieh vapaj čuti.

Čistu vieru, kćercu i cara
za najveću imah srieću:
jednu od njih smàrt mi sharà;
za dva druga ja umriet ću.

Volja carska da se vàrši
i prorokov nauk bljudi:
a má udilj se glava skàrši
i poslana Lehu budi.

Neima zašto taj da prèda,
tko jur neima da se nada:
padat sunce lasno gleda,
komu mnokrat sunce padà."

Reče, ter put vrata' uputì
slabi starac korak slabi:
a oniem, kiem ga bieše čuti,
skàrb se u sàrce i strah zabì.

Jer kô onomu, koi u gori
izdišuć se s risom tuče,
ako oblada, lav još gori
nanj kàrvaviem žrielom ruče:

tač s jedne mu strane od tuge
vethi život pasti prieti,
a naginje pravda s druge
za zamienu glavu odnieti.

Zapanjeni svi se paze
s čudne i težke sasma sgode,
nenahodeć prave staze,
smeći na kraj kóm da hode.

Svud tišina màrtva vlada;
svak što ćuti, riet se boji
zna'uć, da o jednoj glavi sada
mir i nemir carstvu stoji.

Nu zasve da svaki múči,
dva su svièta vieću u svemu:
čiem za pašu tko se odlučì,
a tko dàržà stran proć njemu.

Ali hodža smion nad ine

žudeć, da se carski puti
tiem nekrate, tih prekine
mir, i ovako dá se čuti:

„Znam, da smàrti Korevskoga
Rizvan zakon božji osvetì,
i pogleda da ga s toga
Lehom mienjat nije smieti:

nu ká svetcu pak se obećà
čás, kô bit će izpunjena?
Mniem, za kúpit dobra veća,
nije odveć manja ciena.

Tiem tvé carstvo sad prosudi,
je li vriedno, s jedne glave
prorokovi strašni sudi
svemu carstvu da se sprave?

Mudar čoviek vazda gleda
mierit štetu veću i manju,
i kú od njih manju ugleda,
obiem' rukam' hvata za nju".

Zabuni se svietlo vieće
na kàrvavi sviėt i težki:
nu Dilaver hrabri iz smeće
dižé glas pak svoj vitežki:

„Čudan udes i nad svima
gorak, care, sviet ov hara:
da tko vieru bljudit ima,
na nevierstvo puti cara.

Da što vierni pak će rieti
prorokovi robi i tvoji,
ako, jerbo vieru osvetì,
glavu izgubit bude koji?

Ah, viera se neka uzdàrži,
mir il rat pak neka slìde:
jer je rasap tu najbàrži,
vieri rasap svi gdie vide.

Ako mir ti Leh uzkrati
bez zamiene paše slavna,
neplaši se, znat će stati,
kí su u ognju stali od davna.

A što iztočne spremaš pute,
je l' moguće, da će biti
napredačno, što proz ljute
čine u dielo bude iziti?

Ah, bojim se vele i plašim,
da, nevierstvom ako vieri
godit počmeš, glavam našim
gnjevno nebo nezamieri;

i da paka rat s nebesa'
težji bit će neg rat leški:
onom' nemož' neg čudesa,
ovom opriet mač vitežki."

Prestà, i žamor svud se prosù:
čiem što ćù, kóm' skàrb zadava
a kom' rados, već kako su
razne misli raznieh glava'.

Nu pak bàrzo svaki ućutì
na znamenje dano od sgara,
za žudjeni sud tiem čuti
il protivni mlada od cara.

Kóm', hteć posó da dovàrši,
rieči iz ustih dok se rieše,
eto nagó glas dopàrši,
Rizvan starac jur da bieše.

Razabrà se sviètnik svaki
od svojega straha i jada,
ki čiem već bì prie jaki,
tiem bì veća rados sada.

Ah, prem čudnieh ljudskieh sgoda',
da tko od svieh bì ljubljen prije,
sad gdie dug svoj smàrti podà,
sviem od mila sàrce bije.

I kô veseo roj od pčela'
po ulištu šumí i zučí:
tako i čela svud vesela,
svačia rados bukom buči.

A nada sve mlad-u sebi
car s veselja gorí i kliče
mneć, da dobra tieme s nebi
kob za iztočni put mu niče.

*

Nu jak oni, koi od zlata
žudeć voće u vís gleda,
i kad mnijè, da ga hvata,
ono uhvatit još se neda:

tako i Osman čiem već žudi
s puta iztočna slavu steći,
tiem već žali, još da bludi,
ki cieć ženah sviet stà teći.

Ali i Kizlar càrni aga,
gàrd provodič liepieh vila',
štiuć besiede, kiem' car zvà ga,
mnije, spiešit da mu 'e sila.

I čiem tračke gazì strane,
u Jedrenu slavnu unidje
vodeć zviezde izabrane,
sviet kiem' sličnieh malo vidjè.

Tu se i càrnci biehu ini
iz ostalieh stali kraja',
čiem se s agom da sjedini
s liepiem plienom svaki hajà.

Nu kô nebo, divno toli
nebi divno bilo paka,
da zenicu, kóm se oholi,
utàrne mu kob opaka:

tako i ovi vienac liepi
s Sunčanice krotke i mlade,
sila 'e rieti, ko da osliepì,
nje uhiljen pokli ostadè.

Kà gdi u staro Drienopolje
plačnu u družtvu plačna stižè,
težke i ljute cieć nevolje
sàrce i ruke k nebu dižè,

vapeć: „bože, ah, ti spasi,
pod tve krilo tko se utieče,
ni daj zlobit, što me krasi,
i što tebi jur se obrečè.

Znaš, na domu ćaćko sliepi
da se u jadieh gorcieh mori:
ah, dàj kćerca da ga ukriepi,
il da udilj se màrtva obori.

Njemu dvanaes smàrt sínova',
mene mladu Turčin uzè,
sliepa i slaba s kieh njegova
staros grozne lije suze.

Janko i Lauš mu bar da ostaše,
kieh dietetom mnom izgubì,
ni pust on bi s kobi naše,
ni ja bila turska ljubi.

Ali ovako on bez štapa
jadikujuć sám izdiše:
a sried vàrlieh mene slapa'
udes goni ljut odviše.

Jer Turčina kô da ljubi
nebu dana vierenica,
ká i pried ćaćkom milos gubì,
od ljuvezni što se odricà?“

Kako izustì dikla mlada
vrućiem sàrcem govor vrući
onom', u čii viek se nada
stavnom dušom štít mogući,

težko uzdàhnù hadum bio
bdeć na stidnoj straži od žena',
kô da mu je nje glas mio
mladieh lietah uspomena.

I čiem noćca tiha càrnu
svudier stere svú koprenu,
pomno od vratah ključ zavàrnù,
tere u noćnu stupì sienu.

Poplašì se dikla tužna
s nenadane čudne sgode,
mneć, il' da je neman ružna,
il da pak je na smàrt vode.

Nu za ruku čiem je uhvati
múčeć hadum mramorkome,
najprie na dvor, pak je izpratì
mrakom hanu putničkome.

Gdie, kí gredu blaga cieća
tudje obijat strane i grade,
pak zamolì, da je iz smeća'
rodno u miesto vratit rade.

Smè se i snebì Sunčanica
na blagodat tač ljubeznu,
i čiem suze lì niz lica,
hadum u mrak naglo izčeznù.

Glas je, a valja da je tako,
brat joj Vladko to da bieše,
koi od turske da se 'e smakó
guse, obćeno ini mnieše.

On izgubeć slobos svoju
zaboravljen viere i uma,
proda ujedno diku dvoju
za Turčina i haduma.

Tiem pred sélom pak se stidi
javit tko je, tieme veće,
čiem se bojà, da ju uvrîdi,
i da omilit tiem joj neće.

Nu jer narav blaga prije
sasma okrutnut neće vieku,
još se ugasit moglo nije,
što 'e najliepše u čovieku.

I tako se jadnik muči,
Ture i káršten čiem je ujedno:
na poli ga svako luči,
a nehita sasma ni'edno.

Jer što Turčin činit ima,
to mu činit kàrst nedade:
a kad kàrst pak što počima,
opire se Turčin tade.

O Slovinska zemljo liepa,
što sagriešì nebu gori,
da te taki udes ciepa
i jadom te viečniem mori?

Potišteni tví sinovi,
gospodičnoj niegda u vlasti,
izrodi su, il' robovi,
željni s ovcam' travu pasti.

Ah, da 'e proklet, tko cieć vîre
na svojega reži brata:
jer nesrieća tvoja izvire
samo iz toga kalna blata.

Ti od niegda bratju tvoju
tudju u jarmu hladno gledà,
nit ih branì, kako svoju
triebi 'e branit bratju od bieda'.

Pače ni to nedopustì,
brat da bratom svoim te zove:
ali od ognja svoih nebljusti,
u své je oganj bacat krove.

Tiem istinù rieč čuj paka,
kù me nebo riet nadiše:
ti si majka od junaka',
nu robovah vele više.

Robovi su tvì junaci,
tvoji sebri, tvà gospoda:
robovi su tvì vieštaci,
i svi, tvoga kì su roda.

I robstvo će tvoje iz tminah
na gospodski dan iziti,
kad paklenieh dno dubinah
bratinska se màrzos hiti.

Kizlar-aga kako obnadjè,
da se dikla liepa izgubì,
po svudier je tražit sadjè
od rasàrdžbe škripeć zubi.

Nu gdie ništa pak nezačù
od plienjene dikle mlade,
pače sàrdžbu još na jaču
čù, i haduma da nestadé:

na valove kàrv mu uzavrì,
kô u zemlji tko se rodì,
kóm gusarè vrući Mavri,
i lav vàrli gdie se plodi.

Pak zavapì: „Ah, kolika
mahnitos je viera stavna
postavljena u čovîkà
kárstjanina, nije od davna!

Rieč je stara, da zamani
màrkoga je kumit vuka:
čiem i u kumu vuk se hrani,
razmi manja nanj što 'e buka.

S toga umàrli svak se uči:
svojih izdat tko nemari,
da hitrinu svú dvostruči
za da i tudjih pak prevari.“
Rečè, i hàrli tiek upravì
odtle s družbom càrnac k gradu,
da se s novieh vila’ objavi
nova rados caru mladu.
Tere u carski kako uljezè
grad u divnu skladu i redu,
kô kad drag se kami uveze,
kiem gospodje dične gredu:
zasjaše se tamni miri
od davnoga grada u dici,
kô da u njem se sunce širi
dievojačkoj u prilici.
Jer ako je duhe klete
i strahoćah jata huda
dàržó, u putu tko ih srietè,
za paklena gàrda čuda:
tako rajske tko liepote
mladieh diklic’ gleda i pazi,
snebiva se, i nehote’
i angjelim ih rajskiem’ glasi.
S kiem’ svietloga sried saraja
càrnac hadum gdie se umiestì,
tu dva reda u dva kraja
od njih hitro htiedè splesti.
Neka tako, tko ih gleda,
s dvie se strane ognjem žeže,
a prolazeć da se ureda
s obie strane očim sveže.
I čiem veće càrnac ište
čàs u cara s pliena steći,
s Sunčanice tiem ga tište
veća žalos, jed tiem veći.
Nu kô mlad car pak dovede
Mogorkinju, ká ga travi,
i pred skladne tieme rede
hrabru i liepu diklu stavi:
razigrà se sàrce u njedrim
gnjevnu càrncu scieneć tade,
kô da u vienac čelom vedrim
Sunčanica opet stadè.
Jer koliko svóm krotkosti
vid Sàrbkinja mlada uzimà,
toli plieni pak hrabrosti
Mogorkinja sàrce svima.
I što ujedno sve su ine
onom’, tko ište ženu u ženi,
hrabrenu je to jedine
caru pogled nje hrabreni.
Tiem pazeći dragu svoju
zatočnicu pregizdavu,
tere u napried sneći, koju
s iztoka će sriesti slavu:
kô on, komu prieko voda’
i planinah hodit bieše,
kad mu nakon mučna hoda
staze u ravan put se odrieše:
pun blaženstva car se objavì
ponositom svojom rieči,
kô pod noge da jur stavì
sve što dosle čés mu priečì,
rekuć: „Najprie da je hvala
bogu i svetcu, s njim ki ’e gori:
jer pred njima sva su mala,
bez njih ništa ljudski stvori.
S njih ja uzrastoh svietu ovome
gospodičan silnom vlasti:
s njih bì, da sviet preda mnome
prostàrt na tle bude pasti.
Njihova se vàrši volja,
i sviet vas se klanjaj Meci:
i jednoga svàrh prestolja
sviem zapovied jedna teci.
S toga stečè grada ovoga
predobitnik viečnu slavu,
i pogazì kàrstjanskoga
ohologa zmaja glavu.

S toga i ja ću, ki njegove
nasliednik sam sablje i stola,
svieh, kí kàrstom kletiem slove,
sva poplesat diela ohola.

I da lašnje to se sbude,
mir s Poljakom dosti nije;
za zlotvore skàršit hude
i ina učinit sila mi je.

Dok se oružje svietsko naše
odpočine sladku u miru,
duhovna se neka opaše
sablja i čistu kriepi vîru.

Na pogrebnom svetca miesti
klanjat poći htienje 'e moje,
janjičar se jedà osviesti,
i uzzna, radit dàržan što je.

Jedà prorok svojom moći
na posluh ga dužni uputi,
i za k slavi pravoj doći
kaže, pravi kí su puti.

Jer bez rati svetca nije;
bez posluha nije rati:
protivnika mučno bije,
komu ruka posluh krati.

Ah, da biehu moi vitezi
ovo lani sliedit htili,
kuda, o svetče, tvoji stezi
razastàrti već bi bili!

S toga u iztok svietli k tebi
podnebesni kalif gredem,
neka tvojom vlasti s nebi
car svem' svietu jedan siedem.

I jer život mao je vele,
a velika diela tvoja,
da ako ja ne, neka odsele
to dostigne traga moja:

sdružit ću se, da koi mi
smàrt mio lani cviet otrunì,
namiestit se pak novimi
plodim bude svieta kruni.

I jer porod liepši daje
stablo iz liepa perivoja,
neg ká u gori dane traje
zapuštena divja hvoja:

robinjicam' nek se robi
za svá diela daré i družé:
grieh je, carstvo da se zlobi
oniem', zemlju koji plužé.

Tiem na carstvo svieta ovoga
Sokolicu sada izbiru:
kći je kana mogorskoga;
svud se diela nje prostiru.

Uzanj k meni pak se uzvisi
kćerca Esad-efendiina,
i, liepotom ká se visi,
Pertevljeva kći jedina.

Vriedni su oba své cieć vîre,
da se carstvo s njimi srodi:
tko za cara rado umire,
zna ga cienit, tko gospodi.

Pak obilan pir se spravi
i po svietu svemu zamni:
jer kad sunce lice objavi
ni'e moguće, sviet da tamní.

A medjuto jedan skoči
u Siriu baltadžia,
i gdie Nilo rieka moči
plodni Egipat, slavan pria.

Veleć pašam, bàrže da se
spravi hrane izobila
oniem, kieh car vodì uza se
vierna i laka svoja krila.

I zapovied moju ostavi
u šerifa Meke svete,
da njegove hitre plavi
s hrane u Džidu bàrže lete.

A do poli svibnja u luci
sto galijah još se opremi,
i šatorje carsko svuci
prieko u Skudar s pismì sviemi.

Neka, ugodno kad zavlada
povietarcem vrieme i mórem,
riešeć jedar' biela stada
putovati udilj morem.

Sa mnom podji Sokolica
pogibielim vikla i boju:
jer hrabrena nje desnica
svù će čuvat slavu i moju.

Pet sat' s agom janjičarah
s sobom na put jošte uzet ću,
i inieh toli dvaš bojarah
za sigurnos tieme veću.

S Dilaverom tefterdara
i nišandži moga pašu
zovem, i onieh, koji uz cara
čile konje vodeć jašu.

Od carskoga stremena se
pripravite još gospoda,
kiem nek tries pisara' se,
muteferik' četres dodà.

A Mahumet s Huseinom
i Redžepom kajmakami
neka ostanu nad širinom
mojih zemalj' bdeći sami."

Osman reče, a sve vieće
na pàrsima ruke skàrsti,
trepeć s robstva, kô trepetje
tàrst, kad siever zadme čvàrsti.

Nu se vara, tkogod scieni,
sám na siever tàrst da prèda:
vlažni na nju jug okreni,
i prèdat će tàrst ureda.

U knjižarnici Lavoslava Hartmána u Zagrebu mogu se dobiti knjige, koje izdaje jugoslavenska akademija znanostî i umjetnostî, koje izlaze njezinom pomoću i koje su prešle u njezinu svojinu:

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga I. do XIX. U Zagrebu 1867—1872. Ciena svakoj knjizi 1 for. 25 novč. a. v.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga XX. do XLI. U Zagrebu 1872—1877. Ciena svakoj knjizi 1 for. 50 novč. a. v.

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Vol. I. II. III. IV. V. **Listine o odnošajih izmedju južnoga slavenstva i mletačke republike.** Skupio S. Ljubić. Knjiga I. II. III. IV. V. U Zagrebu 1868. 1870. 1872. 1874. 1875. Ciena prvim trim knjigam po 3 for. a. v., četvrtoj 4 for. a. v. a petoj 2 for. 50 novč. a. vr.

Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium. Vol. VI. VIII. **Commissiones et relationes venetae.** Tom. I. II. Zagrabiae 1876. 1877. Ciena prvoj knjizi 2 for., drugoj 2 for. 50 novč.

Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium. P. I, vol. I. **Statuta et leges Curzulae.** Zagrabiae 1877. Ciena 3 for.

Stari pisci hrvatski. I. **Pjesme Marka Marulića.** Skupio I. Kukuljević Sakcinski. U Zagrebu 1869. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. II. **Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića** i **Gjore Držića.** Skupio V. Jagić. U Zagrebu 1870. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. III. **Pjesme Mavra Vetranića Čavčića.** Dio I. Skupili dr. V. Jagić, dr. I. A. Kaznačić. U Zagrebu 1871. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. IV **Pjesme Mavra Vetranića Čavčića.** Dio II. Skupili dr. V. Jagić, dr. I. A. Kaznačić i dr. Gj. Daničić. U Zagrebu 1872. Ciena 2 for. 50 novč. a. v.

Stari pisci hrvatski. V. **Pjesme Nikole Dimitrovića i Nikole Nalješkovića.** Skupili dr. V. Jagić i dr. Gj. Daničić. U Zagrebu 1873. Ciena 2 for. a. v.

Stari pisci hrvatski. VI. **Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića.** U Zagrebu 1874. Ciena 2 for. a. vr.

Stari pisci hrvatski. VII. **Djela Marina Držića.** U Zagrebu. Ciena 3 for. a. vr.

Stari pisci hrvatski. VIII. **Pjesme Nikole Nalješkovića, Andrije Čubranovića, Miše Pelegrinovića i Saba Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika.** U Zagrebu 1876. Ciena 1 for. 70 novč. a. vr.

Stari pisci hrvatski. IX. **Djela Iva Frana Gundulića.** Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanostî i umjetnostî. U Zagrebu 1877. Ciena 5 for. a. v.

Starine. Izdaje jugoslavenska akademija znanostî i umjetnostî. Knjiga I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. U Zagrebu 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. Ciena I. knjizi 1 for. 25 novč. a v., VII. 2 for. a. v., a ostalim po 1 for. 50 novč. a. v.

Isprave o uroti bana Petra Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana. Skupio dr. Fr. Rački. U Zagrebu 1873. Ciena 3 for.

Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia. Edidit A. Theiner. Tomus I. Romae 1863. Ciena 8 for. a. v. Tomus II. Zagrabiae 1875. Ciēna 10 for. a. v.

Pisani zakoni na slovenskom jugu. Bibliografski nacrt dr. V. Bogišića. U Zagrebu 1872. Ciena 1 for. 25 novč. a. v.

Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena. Knjiga I. **Gragja u odgovorima iz različnih krajeva slovenskoga juga.** Osnovao, skupio, uredio V. Bogišić. U Zagrebu 1874. Ciena 6 for. a. v.

Rěčnik lěčničkoga nazivlja. Sastavio dr. Ivan Dežman. U Zagrebu 1868. Ciena 1 for. 50 novč. a. v.

Flora croatica. Auctoribus Dr. Jos. Schlosser et Lud. Farkaš-Vukotinović. Sumptibus et auspiciis Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium. Zagrabiae 1869. Ciena 6 fl. a. v.

Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda izdao Ivan Berčić. U Zagrebu 1870. Ciena 1 for. a v.

Historija dubrovačke drame. Napisao prof. Armin Pavić. U Zagrebu 1871. Ciena 1 for. 25 novč. a. v.

Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga. Napisao V. Jagić. Pomoćju jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga I. Staro doba. U Zagrebu 1867. Ciena 1 for. 20 novč. a. v.

Opis jugoslavenskih novaca od prof. Sime Ljubića. Podporom jugoslavenske akademije. Zagreb 1875. Ciena 10 i 15 for.

Bilinar. Flora excursoria. Sastavili dr. J. C. Schlosser i Ljud. Vukotinović. Zagreb 1876.

Narodne pjesme o boju na Kosovu god. 1389. Sastavio u cjelinu Armin Pavić. U Zagrebu 1877. Ciena 1 for.

Korijeni s riječima od njih postalijem u hrvatskom ili srpskom jeziku. Napisao Gj. Daničić. U Zagrebu 1877. Cijena 4 for. a. v.

Ljetopis jugoslavenske akademije. I (1867—77). U Zagrebu 1877. Ciena 60 novč.

Povjestni spomenici južnih Slavenah. Izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Knjiga I. U Zagrebu 1863. Ciena 3 for. a. v.

Rječnik iz književnih starina srpskih. Napisao Gj. Daničić. U 3 knjige. Ciena cielomu 6 for. a. v.

Nikoljsko jevangjelje. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Život sv. Save i Simeuna. Od Domentijana. Na sviet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih. Od Danila. Na svijet izdao Gj. Daničić. Ciena 1 for. 30 novč. a. v.

Poslovice. Na svijet izdao Gj. Daničić. U Zagrebu 1871. Ciena 1 for.